

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – ΟΛΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

«ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ»

Αδαμαντία Κουτσολιάκου
Απόφοιτος του Τμήματος Νομικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου
Αθηνών

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2005

Στους γονείς μου, Πέτρο και Ευτυχία, των οποίων η αμέριστη συμπαράσταση και αγάπη, αποτελώντας κινητήριο δύναμη, υπήρξε και εξακολουθεί να είναι πολύτιμη στην πορεία της ζωής και των σπουδών μου, στους δύο μου αδερφούς, Γρηγόρη και Κοσμά, οι οποίοι με βοήθησαν να ξεπεράσω αρκετά εμπόδια και στάθηκαν αρωγοί και υποστηρικτές αυτής της προσπάθειάς μου ενισχύοντας τα ψυχικά μου αποθέματα και στον θείο μου Παναγιώτη, στον οποίο οφείλω αυτό το μεταπτυχιακό, διότι με την καθοδήγηση και τη διορατικότητά του επαναπροσδιόρισα και πέτυχα τους στόχους μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θεμελιώδες στοιχείο της οικονομίας της αγοράς είναι ο ανταγωνισμός, αφού εγγυάται τις χαμηλότερες δυνατές τιμές, μειώνει την κατανάλωση ενέργειας και πρώτων υλών, προάγει την τεχνική πρόοδο και συμβάλλει στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Ο ανταγωνισμός μπορεί να διατηρηθεί μακροπρόθεσμα μόνον εφόσον υπάρχουν νομικές δικλίδες ασφαλείας. Χωρίς το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, οι εταιρείες κατακτούν μονοπωλιακή θέση στην αγορά. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες γίνονται δυσεύρετα, η ποιότητά τους φθίνει και, τελικά, οι τιμές τους αυξάνουν. Στους ελάχιστους εναπομείναντες τομείς, όπου υφίστανται ακόμη τα λεγόμενα φυσικά μονοπώλια, οι καταναλωτές και οι ανταγωνιστές προστατεύονται από τους κανόνες του ανταγωνισμού.

Για το λόγο αυτό, η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού ως υποσυστήματος του δικαίου της αγοράς είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, η πολιτική ανταγωνισμού αποδεικνύεται όλο και πιο σημαντική για τη βιωσιμότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Η ύπαρξη μια ορθής πολιτικής ανταγωνισμού συνιστά το κατεξοχήν μέσο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την προαγωγή της επιχειρηματικότητας, αφού συμβάλλει στην άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων της οικονομίας και παροτρύνει τις επιχειρήσεις να επενδύουν και να καινοτομούν για την παραγωγή καλύτερων και φθηνότερων προϊόντων. Η πολιτική αυτή προστατεύει τα συμφέροντα των καταναλωτών, επιτρέποντάς τους να προμηθεύονται αγαθά και υπηρεσίες με τις καλύτερες προϋποθέσεις. Εξασφαλίζει, επίσης, ότι οι όποιες αντιανταγωνιστικές πρακτικές εταιρειών ή εθνικών αρχών δεν παρεμποδίζουν τον υγιή ανταγωνισμό. Ο ανταγωνισμός, επίσης, ευνοεί την τεχνολογική πρόοδο, συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και δημιουργεί καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Οι συγκεντρώσεις μεταξύ των επιχειρήσεων αποτελούν την τελευταία εξέλιξη της οικονομίας της αγοράς. Είναι γεγονός ότι δια των συγχωνεύσεων συγκεντρώνεται τεράστια οικονομική δύναμη στα χέρια ολίγων και εγκαθιδρύεται μια ισχυρή και συνεχής μονοπωλιακή επικράτηση σε εθνική ή παγκόσμια κλίμακα. Η ισχύς αυτή δημιουργεί οικονομική ολιγαρχία, η οποία συνήθως είναι στενά συνυφασμένη με ανάλογη τραπεζική πίστη και πολιτική ισχύ, με αποτέλεσμα η εμφάνιση νέων ανταγωνιστών να καθίσταται δύσκολη, αν όχι αδύνατη. Για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού έχει υιοθετηθεί μια σειρά άρθρων και κανονισμών που θέτουν τη βάση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Προς αυτή την κατεύθυνση, μετά από 15 χρόνια κυοφορίας ψηφίστηκε από το Συμβούλιο Υπουργών της Ε.Κ. ο Κανονισμός 139/2004, ο οποίος αντικατέστησε τον Κανονισμό 4064/1989 και αφορά τον έλεγχο συγκεντρώσεων επιχειρήσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Άρχισε να ισχύει σύμφωνα με το ακροτελευταίο άρθρο του από την 1^η Μαΐου 2004. Με τον εν λόγω Κανονισμό ενισχύεται το κοινοτικό οπλοστάσιο σε ό,τι αφορά τη διασφάλιση και διατήρηση του κοινοτικού πλαισίου του ανταγωνισμού, αφού αντιμετωπίζονται προϋπάρχουσες αδυναμίες και εξαλείφεται η έλλειψη συστηματικότητας.

Πιο συγκεκριμένα, ο Κανονισμός 139/2004, ενώ αποτρέπει την κοινοποίηση της ίδιας συγκέντρωσης σε περισσότερες αρχές του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επαναλαμβάνει την «αρχή της επικουρικότητας», σύμφωνα με την οποία η αρμόδια αρχή που έχει δικαιοδοσία είναι η πλέον κατάλληλη για να εξετάσει και τη συγκεκριμένη συγκέντρωση. Η μεταρρύθμιση αφορά α) στη διασαφήνιση του κριτηρίου ουσίας για την ανάλυση των συγκεντρώσεων β) στον εξορθολογισμό των προθεσμιών κοινοποίησης με την εισαγωγή της δυνατότητας κοινοποίησης μιας πράξης πριν αυτή αποτελέσει αντικείμενο δεσμευτικής συμφωνίας μεταξύ των μερών, καθώς και την κατάργηση της υποχρέωσης κοινοποίησης κατά την εβδομάδα κατά την οποία αυτή η δεσμευτική συμφωνία συνάπτεται γ) στην απλούστευση του συστήματος παραπομπής από την Επιτροπή προς τις εθνικές αρχές ή αντιστρόφως δ) στην ελαστικότερη εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος των ερευνών με δυνατότητα παράτασης κατά τρεις εβδομάδες της προθεσμίας που διαθέτουν τα μέρη για να υποβάλουν τις λύσεις τους· κατόπιν δε συμφωνίας με τα μέρη, δυνατότητα παράτασης τεσσάρων εβδομάδων για να μπορέσει η Επιτροπή να προβεί σε διεξοδικό έλεγχο ε) στην ενίσχυση των εξουσιών της Επιτροπής για τη διεξαγωγή έρευνας, ώστε να μπορεί να συγκεντρώσει ευκολότερα τις πληροφορίες που χρειάζεται για να επιβάλει μεγαλύτερα πρόστιμα στις επιχειρήσεις που την παρεμποδίζουν.

Απώτερος στόχος είναι η προώθηση της πολιτικής ανταγωνισμού, η οποία ανήκει στις κοινοτικές πολιτικές που επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις της Ευρώπης. Αποτελεί βασικό στοιχείο μιας συνεκτικής και ολοκληρωμένης πολιτικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών της Ευρώπης και την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η έναρξη ισχύος ενός νέου κανονιστικού πλαισίου για τον ανταγωνισμό την 1η Μαΐου 2004, ημέρα ένταξης 10 νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενισχύει τη βάση για μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1. Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης	1
1.1.1. Ορισμένα σημεία αναφοράς	3
1.1.1.1. Διατήρηση των ανταγωνιστικών αγορών	5
1.1.2. Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού.....	6
1.2. Ανταγωνισμός σε μια οικονομία Κοινωνικής Αγοράς (Social Market economy).....	7
I. Εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της αγοράς.....	7
II. Αποτροπή της κεφαλαιοκρατίας (No Laissez-faire capitalism)	7
III. Το νόημα της Συνθήκης.....	8
1.3. Ο ανταγωνισμός στη Νέα Οικονομία	8
1.3.1. Η Agenda της Λισσαβόνας - προς μια πιο ανταγωνιστική οικονομία. 10	
1.3.2. Ανάγκη για περισσότερο ανταγωνισμό ώστε να ενθαρρυνθεί η ανταγωνιστικότητα	11
1.4. Σύντομη επισκόπηση της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.....	12
a. Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία και σύμπραξη για τον καθορισμό των τιμών	12
b. Έλεγχος των συγκεντρώσεων	13
c. Απελευθέρωση.....	13
d. Κρατικές ενισχύσεις.....	14
e. Η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης.....	14
1.5. Οι κανόνες της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης	15
1.5.1. Πηγές των κανόνων ανταγωνισμού	16
1.5.2. Πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού.....	16

a.	Πρόσωπα.....	16
b.	Τομείς της οικονομίας	17
c.	Πεδίο τοπικής εφαρμογής.....	18
d.	Πεδίο χρονικής εφαρμογής.....	18
1.5.3.	Πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων ανταγωνισμού.....	19
1.6.	Σημαντικές αλλαγές στον ανταγωνισμό από την 1η Μαΐου 2004.....	20
I.	Αξιολόγηση των 10 νέων κρατών μελών	20
II.	Θέση σε ισχύ του νέου Κανονισμού Συγκεντρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	21
III.	«Εκμοντερνισμός» της επιβολής των άρθρων 81 και 82.....	22
IV.	Νομική βεβαιότητα και ενισχυμένη οικονομική προσέγγιση.....	22
V.	Συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και των δικαστηρίων.....	23
2.	ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	25
2.1.	Η ιστορική εξέλιξη του διεθνούς φαινομένου των συγκεντρώσεων	25
2.1.1.	Α΄ κύμα 1897 – 1904	25
2.1.2.	Β΄ κύμα 1916 – 1929	27
2.1.3.	Γ΄ κύμα 1965 – 1969.....	29
2.1.4.	Δ΄ κύμα 1981 – 1989	30
2.1.4.1.	Συγχωνευτική δραστηριότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1983 – 1988	33
2.1.4.2.	Συμπέρασμα.....	39
2.1.5.	Ε΄ κύμα	40
2.1.5.1.	Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας 1972 – 1994.....	41
2.2.	Έντονη δραστηριότητα στον τομέα του ανταγωνισμού το 2000.....	43
2.2.1.	Έμφαση στον εκσυγχρονισμό.....	44
a.	Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων στο επίκεντρο της προσοχής.....	44
b.	Μεγαλύτερη διαφάνεια στις κρατικές επιχορηγήσεις	45

c.	Πρωτοφανή πρόστιμα σε καρτέλ.....	45
d.	Οι νέες τεχνολογίες θέτουν νέες προκλήσεις.....	45
e.	Απαιτούνται ακόμη σημαντικές προσπάθειες στις αγορές προϊόντων κοινής ωφελείας.....	46
f.	Η διεθνής διάσταση	46
2.2.2.	Στατιστικές.....	46
2.3.	Οι τέσσερις περίοδοι του κοινοτικού ελέγχου συγκεντρώσεων	51
2.3.1.	1990-1994: Τα έτη της ανακάλυψης.....	51
2.3.2.	1995-1998: Τα έτη της σταθεροποίησης	54
2.3.3.	1999-2001: Τα έτη της αντιδικίας.....	56
2.3.4.	2002-2003: Τα έτη του στοχασμού και της μεταρρύθμισης.....	59
3.	ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	61
3.1.	Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και η πολιτική ανταγωνισμού	63
3.1.1.	Γενικά για τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων	63
3.1.2.	Οι περιοριστικές του ανταγωνισμού συνέπειες των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων.....	65
3.2.	Έννοια συγκέντρωσης επιχειρήσεων.....	66
3.2.1.	Συγχωνεύσεις μεταξύ προτέρως ανεξάρτητων επιχειρήσεων	67
3.2.2.	Απόκτηση ελέγχου.....	68
3.2.2.1.	Αποκλειστικός έλεγχος.....	70
3.2.2.2.	Έλεγχος από κοινού	72
I.	Ισότητα στα δικαιώματα ψήφου ή ανάθεση σε σώματα λήψης αποφάσεων.....	72
II.	Δικαίωμα αρνησικυρίας.....	72
A.	Διορισμός της διοίκησης και καθορισμός του προϋπολογισμού.....	73
B.	Επιχειρησιακό σχέδιο	74
C.	Επενδύσεις	74
D.	Δικαιώματα σχετιζόμενα με την αγορά	74

E. Γενικό πλαίσιο	75
III. Κοινή άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου	75
IV. Άλλες εκτιμήσεις σχετικές με τον κοινό έλεγχο	76
V. Κοινός έλεγχος για μια περιορισμένη περίοδο	77
3.2.2.3. Έλεγχος από έναν μόνο μέτοχο βάσει δικαιώματος αρνησικυρίας	77
3.2.2.4. Αλλαγές στη δομή του ελέγχου	77
3.2.3. Εξαιρέσεις	77
3.3. Πράξεις συγκέντρωσης	79
3.3.1. Συγχώνευση επιχειρήσεων	79
3.3.1.1. Είδη συγχωνεύσεων	80
a. Συγχώνευση με απορρόφηση	80
b. Συγχώνευση εταιρειών με σύσταση νέας επιχείρησης	81
3.3.1.2. Τύποι συγχωνεύσεων	81
3.3.2. Εξαγορά επιχειρήσεων	82
3.3.2.1. Είδη εξαγορών	83
I. Εμπειρική / Λειτουργική μορφολογία	83
A. Μορφές εξαγοράς ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους	83
a. Επενδυτική – στρατηγική («ενταξιακή») εξαγορά	83
b. Ανανεωτικές – Συμπληρωματικές εξαγορές	84
c. Απόκτηση για άμεση εκμετάλλευση, για εξυγίανση ή για εξουδετέρωση (κλείσιμο)	84
B. Μορφές εξαγοράς ανάλογα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά	84
a. Φιλικές – εχθρικές εξαγορές	84
b. Αυτοχρηματοδοτούμενες και χρηματοδοτούμενες εξαγορές	85
c. Εσωτερικές – Διεθνείς εξαγορές	85
d. Μερική – Ολική εξαγορά	86
e. Ελεύθερη – Υποχρεωτική εξαγορά	87

II. Νομική μορφολογία	87
A. Εξαγορά με μέσα του κοινού δικαίου	87
a. «Asset deal» - «Share deal»	87
b. Εισφορά σε εταιρεία	88
c. Εξωεταιρικές συμβάσεις	88
B. Εξαγορά με μέσα του εταιρικού δικαίου	89
a. Είσοδος σε εταιρεία μέσω εγγραφής στο κεφάλαιο	89
b. Συγχώνευση	89
c. Άλλες μορφές εξαγοράς που θυμίζουν συγχώνευση	89
d. Εκκαθαρίσεις επιχειρήσεων (Divestitures)	90
e. Απόκτηση με δημόσια πρόταση	90
f. Leveraged buy-out («LBO»)	91
4. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	93
4.1. Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων	93
4.1.1. Στατιστικά στοιχεία σύμφωνα με τον κοινοτικό κανονισμό 4064/89	94
4.1.2. Ορισμένα παραδείγματα της δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής	96
a. Συγκεντρώσεις στον τομέα της διανομής σε ευρεία κλίμακα	96
b. Συγκέντρωση στον τομέα των ασφαλειών	97
c. Συγκέντρωση στον τομέα των πετρελαιοειδών	97
4.2. Η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΚ μετά την 1η Μαΐου 2004	98
4.2.1. Πολιτική ανταγωνισμού σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση	101
4.2.1.1. Η διεύρυνση θα δώσει νέα ώθηση στην ολοκλήρωση της αγοράς	104
4.2.2. Η φύση και η σημασία της Πολιτικής Ανταγωνισμού	106
4.2.2.1. Ο ορισμός του Ανταγωνισμού	106
4.2.2.2. Μονοπώλιο, Ολιγοπώλιο και συνθήκες Υγιούς Ανταγωνισμού	107
4.2.2.3. Ο ρόλος της πολιτικής ανταγωνισμού στην Κοινότητα	110

4.2.3.	Εκσυγχρονισμός των κανόνων επιβολής ανταγωνισμού.....	113
4.2.3.1.	Η εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου.....	114
4.2.3.2.	Η αποκεντρωμένη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού.....	115
4.2.4.	Μεταρρύθμιση του ελέγχου συγκεντρώσεων.....	116
4.2.4.1.	Το υπόβαθρο της μεταρρύθμισης.....	116
4.2.4.2.	Έγκριση της Επιτροπής για εκτεταμένη μεταρρύθμιση του κοινοτικού συστήματος ελέγχου των συγκεντρώσεων.....	117
4.2.4.3.	Τα κύρια στοιχεία του συνόλου των μεταρρυθμιστικών μέτρων.....	119
4.2.4.4.	Τα μεταρρυθμιστικά μέτρα.....	122
4.3.	Κανονισμός 139/2004.....	126
4.3.1.	Οι σημαντικοί ρόλοι που διαδραματίζει ο Κοινοτικός Κανονισμός Συγκεντρώσεων.....	126
4.3.2.	Σύντομη επισκόπηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων 139/2004 ..	128
4.3.3.	Μελλοντικές προκλήσεις.....	133
4.3.4.	Το σχήμα του Κ.Κ.Σ.....	135
4.3.4.1.	Το νέο καθεστώς των κοινοτικών συγκεντρώσεων με μια ματιά.....	136
4.3.5.	Δικαιοδοσία.....	138
4.3.5.1.	Συγκεντρώσεις.....	138
I.	Η έννοια της συγκέντρωσης.....	139
II.	Ορισμός.....	142
A.	Άρθρο 3§1α΄ – Συγχωνεύσεις μεταξύ προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων.....	142
B.	Άρθρο 3§1β΄ – Απόκτηση ελέγχου.....	143
a.	Αποφασιστική επιρροή.....	143
b.	Αποκλειστικός έλεγχος.....	144
c.	Έλεγχος από κοινού.....	144

C. Άρθρο 3§2.....	145
III. Κριτήρια για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων	147
A. Συνθήκες υπό τις οποίες μια πράξη συγκέντρωσης θα δημιουργούσε προβλήματα για τον ανταγωνισμό	148
a. Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 372 της 09.12.1997) ...	149
b. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)	149
c. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της συγκέντρωσης βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998) ...	149
d. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998).....	149
e. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια του κύκλου εργασιών σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998) ...	150
f. Ανακοίνωση της Επιτροπής - Ανακοίνωση όσον αφορά την εκτίμηση, από άποψη κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των κοινών επιχειρήσεων που πληρούν όλες τις λειτουργίες μιας ανεξάρτητης οικονομικής ενότητας (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)	150
IV. Περιπτώσεις που δεν πραγματοποιείται συγκέντρωση – Εξαιρέσεις του άρθρου 3§5 του Κανονισμού 139/2004	150
V. Η έννοια της Επιχείρησης.....	151
VI. Κοινές Επιχειρήσεις.....	154
A. Εισαγωγή	154
B. Λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις	155
a. Έλεγχος από κοινού.....	156

b.	Κατώτατα όρια κύκλου εργασιών.....	156
c.	Μία αυτόνομη οικονομική ενότητα.....	158
d.	Η σχετικότητα του συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς	160
e.	Πρότυπο θεώρησης.....	161
VII.	Το Άρθρο 3§5	162
4.3.5.2.	Κοινοτική Διάσταση	162
A.	Το κριτήριο Δικαιοδοσίας.....	162
B.	Άρθρο 1§2.....	163
a.	Ο κύκλος εργασιών ως κριτήριο της κοινοτικής διάστασης της συγκέντρωσης.....	164
C.	Άρθρο 1§3.....	165
D.	Δικαιοδοσία και Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κατανομή υποθέσεων.....	166
a.	Κατανομή υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των Κρατών Μελών.....	167
b.	Απλούστερη και περισσότερο ευέλικτη παραπομπή των υποθέσεων.....	169
c.	Υποθέσεις με κοινοτική διάσταση.....	170
E.	Συγκεντρώσεις, Συμμετέχουσες Επιχειρήσεις και Υπολογισμός του Κύκλου Εργασιών.....	171
4.3.5.3.	Συγκεντρώσεις με Κοινοτική Διάσταση: Ενιαίος Έλεγχος;	172
I.	Αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής υπό τον ΚΚΣ.....	173
II.	Άρθρο 9 – Διακριτές Αγορές	174
A.	Σκοπός του Άρθρου 9	174
B.	Αίτηση.....	174
C.	Επαναπαραπομπή.....	175
D.	Διακριτή αγορά.....	178
E.	Αποδεκτές οι αιτήσεις.....	178

F. Συμπεράσματα	179
III. Άρθρο 21§4 – Έννομα Συμφέροντα	179
IV. Άρθρο 296 ΣυνθΕΚ – Αναγκαία Συμφέροντα Ασφάλειας.....	180
4.3.5.4. Συγκεντρώσεις χωρίς κοινοτική διάσταση	180
I. Εφαρμογή του εθνικού δικαίου	180
II. Κοινές Επιχειρήσεις.....	181
III. Άρθρο 22, Παραπομπές στην Επιτροπή	182
A. Ο μηχανισμός του Άρθρου 22	182
a. Υποθέσεις χωρίς κοινοτική διάσταση.....	183
4.3.6. Διαδικασία	184
4.3.6.1. Κοινοποίηση	184
I. Κατευθυντήριες Αρχές και Προτεινόμενες Πρακτικές σχετικά με την Κοινοποίηση και την Αναθεώρηση των Συγκεντρώσεων	187
4.3.6.2. Χρονικά περιθώρια έρευνας	188
4.3.6.3. Υποβολή Αιτιολογημένης Αναφοράς πριν το στάδιο της κοινοποίησης.....	190
I. Άρθρο 4§4: Αίτηση για παραπομπή σε μια εθνική αρχή ανταγωνισμού	191
II. Άρθρο 4§5, Αίτηση για παραπομπή στην Επιτροπή	192
III. Ανακοίνωση σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων	193
4.3.6.4. Αναστολή	193
4.3.6.5. Πρώτο στάδιο της διαδικασίας ερευνών (ΦΑΣΗ I).....	194
I. Άρθρο 6§1γ'	194
II. Άρθρο 10§6.....	194
4.3.6.6. Δεύτερο Στάδιο της Διαδικασίας Ερευνών (ΦΑΣΗ II)	195
4.3.6.7. Διεξαγωγή των ερευνών των σχετικών με τις συγχωνεύσεις	198
I. Ελεγκτικές εξουσίες.....	198
A. Αιτήσεις για παροχή πληροφοριών	198

B. Επιτόπιες επιθεωρήσεις	199
C. Προφορικές δηλώσεις.....	201
D. Περιορισμοί όσον αφορά την χρήση των πληροφοριών	201
E. Βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων	202
4.3.6.8. Εφαρμογή του αναθεωρημένου άρθρου 8 παράγραφος (4).....	203
I. Το πεδίο των εξουσιών της Επιτροπής σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 8§4.....	205
II. Άρθρο 8§5 του ΚΚΣ - λήψη προσωρινών μέτρων	205
III. Συμπέρασμα	206
4.3.7. Ουσιαστική Εκτίμηση των Συγκεντρώσεων.....	207
4.3.7.1. Το ουσιαστικό κριτήριο	207
4.3.7.2. Η έννοια της δεσπόζουσας θέσης (dominance) στον Κανονισμό	211
I. Από μία εταιρεία ή corporation	211
II. Από περισσότερες από μια εταιρίες (κοινή εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης – joint dominance).....	213
4.3.7.3. Κριτήριο δεσπόζουσας θέσης, ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ) και σημαντικής παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού (ΣΠΑΑ).....	216
4.3.7.4. Καθορισμός της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του Κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού.....	217
I. Καθορισμός της σχετικής αγοράς.....	218
A. Καθορισμός του σχετικού προϊόντος και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.....	218
a. Έννοια της σχετικής αγοράς και στόχοι της πολιτικής ανταγωνισμού της Κοινότητας.....	219
b. Βασικές αρχές για τον καθορισμό αγοράς - Ανταγωνιστικοί περιορισμοί	220
➤ Υποκατάσταση της ζήτησης.....	220
➤ Υποκατάσταση της προσφοράς.....	221
➤ Πιθανός ανταγωνισμός	223
c. Σκοπός καθορισμού της αγοράς	223

d.	Ανάλυση για τον ορισμό της σχετικής αγοράς.....	224
II.	Στοιχεία πάνω στα οποία βασίζεται η Επιτροπή για να καθορίσει τις σχετικές αγορές.....	226
A.	Η διαδικασία καθορισμού της σχετικής αγοράς στην πράξη.	226
a.	Η διάσταση του προϊόντος.....	226
b.	Η γεωγραφική διάσταση.....	226
c.	Ενοποίηση της αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	228
B.	Υπολογισμός των μεριδίων αγοράς.....	228
C.	Πρόσθετοι συλλογισμοί.....	229
4.3.7.5.	Η σχέση μεταξύ του ΚΚΣ και των Άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ	230
4.3.8.	Τα επανορθωτικά μέτρα στο πλαίσιο του ΚΚΣ.....	231
4.3.8.1.	Κανονιστικά και αντιτράστ επανορθωτικά μέτρα (Regulatory remedies and antitrust remedies)	231
4.3.8.2.	Η Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με τα επανορθωτικά μέτρα	232
4.3.8.3.	Εφαρμογή των επανορθωτικών μέτρων	233
4.3.9.	Ο ΚΚΣ σε σύγκριση με το Άρθρο 81§§1 και 3 ΣυνθΕΚ.....	234
4.3.10.	Παρατηρήσεις σχετικά με τον Κανονισμό 802/2004	236
4.4.	Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού στις οριζόντιες συγχωνεύσεις	237
4.4.1.	Σχέδιο Ανακοίνωσης σχετικά με την εκτίμηση των «οριζόντιων» συγχωνεύσεων	237
4.4.2.	Ανακοίνωση σχετικά με τις οριζόντιες συγχωνεύσεις.....	238
4.4.3.	Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις οριζόντιες συγκεντρώσεις.....	239
4.4.4.	Αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων	240
I.	Μερίδια αγοράς και επίπεδα συγκέντρωσης	241
4.4.5.	Άλλα μη νομοθετικά μέτρα.....	242
5.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	243
5.1.	Η έννοια του αποτελεσματικού ανταγωνισμού	243

5.2.	Τα οφέλη του ανταγωνισμού	244
5.3.	Πολιτική για τις επιχειρήσεις, Πολιτική Ανταγωνισμού και Αύξηση της Παραγωγικότητας	245
5.3.1.	Επιχειρήσεις και δίκαιο ανταγωνισμού	247
5.3.2.	Η πολιτική για τις επιχειρήσεις και η πολιτική ανταγωνισμού	248
5.4.	Η πολιτική συγκεντρώσεων σε πλαίσιο.....	248
5.4.1.	Επανεξέταση της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων.....	249
5.4.1.1.	Η δομή της αγοράς επηρεάζει την απόδοση που μετράται από την καταναλωτική ευημερία.....	252
5.4.1.2.	Η σχέση μεταξύ αυτού που οι οικονομολόγοι αποκαλούν Δυναμική Αποδοτικότητα (Dynamic Efficiency) και της εξουσίας στην αγορά (market power).....	254
5.4.2.	Τύποι συγκεντρώσεων που πρέπει να ερευνώνται	260
5.5.	Κριτήρια αξιολόγησης συγκεντρώσεων	262
5.5.1.	Ο χειρισμός των αποδοτικότητων.....	265
5.5.2.	Θέση μιας συγχώνευσης υπό αμφισβήτηση λόγω ολιγοπωλίου.....	267
5.5.3.	Διορθωτικά μέτρα	268
5.6.	Κίνητρα συγχωνεύσεων και εξαγορών	270
5.6.1.	Γενικά.....	270
5.6.2.	Τα καθορισμένα κίνητρα	272
5.6.3.	Τα ακαθόριστα ψυχολογικά κίνητρα	272
5.6.4.	Συνέργια.....	273
5.6.5.	Αύξηση του μεριδίου αγοράς.....	274
5.6.6.	Εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας	275
5.6.7.	Εκμετάλλευση οικονομιών εύρους (Economies of scope)	276
5.6.8.	Υπέρβαση εμποδίων εισόδου.....	277
5.6.9.	Δυναμική επέκταση σε νέες αγορές.....	277
5.6.10.	Αύξηση της διαφοροποίησης και βελτιώσεις διαδικασιών	279
5.6.11.	Διαφοροποίηση κινδύνου	279

5.6.12.	Μείωση κόστους και χρόνου ανάπτυξης νέων προϊόντων	280
5.6.13.	Αποφυγή υπερβάλλοντος ανταγωνισμού.....	280
5.6.14.	Εξάλειψη μειωμένης αποδοτικότητας επιχείρησης – στόχου.....	281
5.6.15.	Αντικατάσταση αναποτελεσματικής διοίκησης.....	281
5.6.16.	Μεγιστοποίηση της ευημερίας των διευθυντικών στελεχών.....	281
5.6.16.1.	Η προοπτική της μεγιστοποίησης του πλούτου των μετόχων ...	285
5.6.16.2.	Η προοπτική των διευθυντικών στελεχών	285
5.6.17.	Εξαγορές υποτιμημένων εταιρειών.....	286
5.6.18.	Άλλοι λόγοι.....	287
5.6.19.	Εμπειρικά στοιχεία σχετικά με τα κίνητρα των συγχωνεύσεων και εξαγορών.....	287
5.6.19.1.	Εξαγορές και αποζημίωση των διευθυντικών στελεχών	288
5.6.19.2.	Η συμπεριφορά της διοίκησης της εταιρείας-στόχου σε εχθρικές προσφορές	289
5.7.	Βασικές αρχές επιτυχημένων συγχωνεύσεων και εξαγορών.....	290
5.8.	Στόχοι των συγχωνεύσεων και εξαγορών.....	291
5.8.1.	Συγχωνεύσεις και εξαγορές και επιχειρησιακή στρατηγική.....	292
5.8.2.	Η δυναμική της διαδικασίας εξαγοράς	293
5.9.	Συνέπειες των εξαγορών	294
5.9.1.	Ανάλυση δυνητικών ωφελειών από τη συγκέντρωση	294
5.9.1.1.	Δυνητικές ωφέλειες στην αποδοτικότητα (στατικές ωφέλειες).294	
5.9.1.2.	Συγκεντρώσεις και Καινοτομίες	297
5.9.2.	Ανάλυση πιθανότητας αποτυχίας μιας εκ των επιχειρήσεων	298
5.9.2.1.	Λόγοι αποτυχίας των συγχωνεύσεων και εξαγορών	298
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	300
6.1.	Προτεραιότητες της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΕ.....	300
6.2.	Προκλήσεις για την Ευρώπη των 25	300
6.2.1.	Ο ρόλος των Εθνικών Αρχών	304

6.2.2. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σχετικά με την ανταγωνιστικότητα	305
6.3. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε μια βιώσιμη οικονομία	307
6.3.1. Ενίσχυση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας	308
6.3.2. Ενίσχυση των συνεργιών μεταξύ ανταγωνιστικότητας και περιβάλλοντος.....	309
6.4. Μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού για μια ανταγωνιστική Ευρώπη .	310
6.4.1. Εισαγωγή	310
6.4.2. Η πολιτική ανταγωνισμού συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη.....	311
6.4.2.1. Ο ανταγωνισμός αποτελεί την κινητήριο δύναμη για την αύξηση της παραγωγικότητας και παρέχει απτά οφέλη	312
6.4.3. Μια υγιής πολιτική ανταγωνισμού υποστηρίζει την ανταγωνιστικότητα	315
6.4.4. Κανονιστικό πλαίσιο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης	317
6.4.4.1. Τρία κοινά θέματα της μεταρρύθμισης	317
6.4.4.2. Έλεγχος συγκεντρώσεων	319
6.4.4.3. Δικαστική θεώρηση	321
I. Μια ματιά στο μέλλον: οι συνέπειες της αυξανόμενης προσφυγής στα δικαστήρια των περιπτώσεων συγκέντρωσης.....	322
II. Συμπεράσματα	323
6.4.5. Ο έλεγχος της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού στηρίζει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό	324
6.4.5.1. Στοχευμένοι έλεγχοι - ανακάλυψη προβλημάτων ανταγωνισμού	324
6.4.6. Στρατηγική για την εσωτερική αγορά	325
6.4.7. Βελτίωση των συνθηκών για τις επιχειρήσεις.....	329
6.4.7.1. Αξιολόγηση.....	329
6.4.7.2. Δράσεις	331
6.4.8. Διεύρυνση της Ε.Ε.....	333

6.4.8.1.	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού	333
I.	Κατανομή υποθέσεων	334
II.	Ανταλλαγή πληροφοριών στο δίκτυο	334
6.5.	Διεθνής συνεργασία	335
6.5.1.	Παγκοσμιοποίηση	335
6.5.2.	Διεθνές Δίκτυο Ανταγωνισμού (ΔΔΑ) – International Competition Network (ICN)	336
6.5.3.	Πολιτική ανταγωνισμού στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (World Trade Org.)	337
6.5.4.	Δόμηση της εσωτερικής αγοράς σε ένα διεθνές πλαίσιο	338
6.5.4.1.	Αξιολόγηση	338
6.5.4.2.	Δράσεις	339
6.5.5.	Ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής πολιτικής ανταγωνισμού σε μια διεθνοποιημένη οικονομία	340
6.6.	Τελικές σκέψεις	342
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		I
I.	ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	I
II.	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	VIII
III.	ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	IX
IV.	ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ (Ανακοινώσεις, Κανονισμοί, Δελτία Τύπου, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Εκθέσεις, Ομιλίες)	XVI

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον Διευθυντή του Ευρωπαϊκού Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα, κ. Σωτήριο Καρβούνη, χάρη στις προσπάθειες και την επιμονή του οποίου η Ευρωπαϊκή διάσταση αυτού του Προγράμματος έγινε πραγματικότητα, καθώς και στον Επιβλέποντα Καθηγητή αυτής της διπλωματικής εργασίας, κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλο, του οποίου η καθοδήγηση και οι γνώσεις υπήρξαν πολύτιμες.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης¹

Η δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού έχει άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Απτά αποτελέσματα αυτής της δράσης αποτελούν η μείωση του τιμολογίου των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, η πρόσβαση περισσότερων πολιτών στις αερομεταφορές ή η δυνατότητα αγοράς αυτοκινήτου από τη χώρα της Κοινότητας όπου οι τιμές είναι πιο συμφέρουσες. Άλλοι τομείς της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, ενδεχομένως λιγότερο εμφανείς, έχουν επίσης θετικά αποτελέσματα για τον πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για παράδειγμα, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων εξασφαλίζει την ποικιλία των προϊόντων ευρείας κατανάλωσης και την ύπαρξη χαμηλών τιμών για τον τελικό καταναλωτή. Ομοίως, ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική συνοχή και προωθεί έτσι τις βιώσιμες και σταθερές θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την Ένωση. Καταναλωτές, αποταμιευτές, χρήστες των δημόσιων υπηρεσιών, μισθωτοί ή φορολογούμενοι, οι πολίτες της Ένωσης δρέπουν τους καρπούς της πολιτικής ανταγωνισμού στις διάφορες πτυχές της καθημερινής τους ζωής.

Η πολιτική ανταγωνισμού, η οποία υλοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και από τα εθνικά δικαστήρια και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, αποσκοπεί στο να διατηρήσει και να αναπτύξει ένα αποτελεσματικό επίπεδο ανταγωνισμού στην κοινή αγορά μέσω δράσεων που αφορούν τη διάρθρωση της αγοράς και τη συμπεριφορά των οικονομικών φορέων. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων έχει κυρίως ως αποτέλεσμα τη στήριξη της καινοτομίας, τη μείωση του κόστους παραγωγής, την αύξηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας και, κατ' επέκταση, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως έναντι των κυριότερων εμπορικών της εταίρων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρήσεις, ωθούμενες από τον ανταγωνισμό, προσφέρουν στις αγορές ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες από άποψη τιμής και ποιότητας.

Καταρχάς, η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών ωφελεί τις ενδιαμέσες επιχειρήσεις αυξάνοντας την αποτελεσματικότητά τους. Οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν με τη σειρά τους να εντάξουν στην παραγωγική τους διαδικασία αυτή την αύξηση παραγωγικότητας. Το άνοιγμα των βιομηχανιών δικτύου στον ανταγωνισμό, για παράδειγμα, οδήγησε καταρχάς στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, η οποία επωφελήθηκε από την ύπαρξη αποτελεσματικότερων και λιγότερο δαπανηρών υπηρεσιών μεταφοράς, τηλεπικοινωνιών ή ενέργειας. Συνεπώς, η διεύρυνση του πεδίου άσκησης του ανταγωνισμού συμβάλλει στην εδραίωση του βιομηχανικού ιστού της εσωτερικής

¹ Η <http://europa.eu.int>, «Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης», ©Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2000

αγοράς και κατ' αυτόν τον τρόπο στηρίζει αναμφίβολα τις πολιτικές υπέρ της απασχόλησης.

Δεύτερον, ο ανταγωνισμός σημαίνει για τον τελικό καταναλωτή μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής μεταξύ ενός ευρέος φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών σε χαμηλότερη τιμή. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ίδια πολιτική ελευθέρωσης απέφερε συγκεκριμένα αποτελέσματα για τους χρήστες από πλευράς μείωσης των τιμολογίων και πρόσβασης σε νέες υπηρεσίες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασκεί τον αποκλειστικό έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων που χορηγούνται από τις δημόσιες αρχές των κρατών μελών. Η Συνθήκη απαγορεύει κατ' αρχήν τις ενισχύσεις κατά το μέτρο που, λόγω της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων, μπορούν να προκαλέσουν ζημιά σε επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών, φθάνοντας ενίοτε μέχρι του σημείου να θέσουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητά τους και, κατά συνέπεια, την απασχόληση των εργαζομένων τους. Η Επιτροπή χορηγεί παρέκκλιση από την αρχή της απαγόρευσης μόνο κατά το μέτρο που οι ενισχύσεις μπορούν να δικαιολογηθούν από το κοινοτικό συμφέρον.

Κατά το μέτρο που η λειτουργία του ανταγωνισμού επιφέρει βελτίωση της ποιότητας ζωής και της αγοραστικής δύναμης των ευρωπαϊών πολιτών, οι τελευταίοι δικαιούνται να προσδοκούν την άρση των εμποδίων του ανταγωνισμού και την προάσπιση των συμφερόντων τους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή — και τα εθνικά δικαστήρια ή τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Η πολιτική ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανταποκρίνεται ακριβώς στην απαίτηση αυτή. Ευνοεί την ποιότητα και την ποικιλία των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά. Προωθεί την τεχνολογική καινοτομία και την οικονομική αποδοτικότητα. Τέλος, προωθεί τις δίκαιες τιμές για τους χρήστες.

Ωστόσο, η πολιτική ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν προστατεύει απλώς τους καταναλωτές από τους κινδύνους που διατρέχουν. Στόχος της είναι επίσης να προφυλάσσει και να προωθεί την ικανότητά τους να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη λειτουργία της αγοράς συμμετέχοντας στον καθορισμό των όρων του ανταγωνισμού κατά τρόπον ώστε να συμβάλλουν στην ανταγωνιστική διαδικασία. Η διασφάλιση της ικανότητας του καταναλωτή να πραγματοποιεί επιλογές που μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, είναι ταυτόχρονα διασφάλιση της ανταγωνιστικής λειτουργίας των αγορών².

Η αυστηρή εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την εξασφάλιση της οικονομικής ελευθερίας, η οποία, στο πλαίσιο των κατάλληλων κανόνων, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας ελεύθερης κοινωνίας. Συνεπώς, ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί δημόσια ελευθερία. Ο αντίκτυπός του δεν περιορίζεται στο οικονομικό περιβάλλον, αλλά επεκτείνεται και στην οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών. Για το λόγο αυτό, η πολιτική ανταγωνισμού είναι μια πολιτική υπέρ των πολιτών.

² Rita WEZENBEK, “Consumers and competition policy; the Commission's perspective and the example of transport”, University of Groningen, Groningen, The Netherlands, 17.09.2004, available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_011_en.pdf

1.1.1. Ορισμένα σημεία αναφοράς

Η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει την αρχή ότι τα κράτη μέλη και η Κοινότητα εφαρμόζουν την οικονομική πολιτική τους «σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό».

Η κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού επιδιώκει έναν συγκεκριμένο στόχο: την προάσπιση και ανάπτυξη του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην κοινή αγορά. Ο ανταγωνισμός αποτελεί βασικό μηχανισμό της οικονομίας της αγοράς που φέρνει αντιμέτωπη την προσφορά (των παραγωγών, των εμπόρων) με τη ζήτηση (των ενδιαμέσων πελατών, των καταναλωτών). Οι προσφέροντες προσπαθούν να διαθέτουν στην αγορά προϊόντα ή υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ζήτησης. Από την πλευρά της ζήτησης, αυτό που επιδιώκεται είναι η βέλτιστη σχέση μεταξύ της ποιότητας και της τιμής του προϊόντος ή της υπηρεσίας που ζητεί η αγορά. Την αποτελεσματικότερη απάντηση σε αυτό το ζητούμενο παρέχει ο ανταγωνισμός μεταξύ των προσφερόντων. Έτσι, η κατάσταση του ανταγωνισμού οδηγεί καθέναν από αυτούς να αναζητά μεμονωμένα τα μέσα με τα οποία θα επιτύχει την ισορροπία μεταξύ της ποιότητας και της τιμής, ώστε να ικανοποιηθεί καλύτερα η ζήτηση.

Η πολιτική του ανταγωνισμού μπορεί να ενδυναμώσει το βιομηχανικό και εμπορικό ιστό της Κοινότητας, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει την ανταγωνιστικότητα των βασικών εταιρών και να δώσει στις κοινοτικές επιχειρήσεις τα μέσα που θα τους επιτρέψουν να κατακτήσουν τις εσωτερικές αγορές.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των φορέων της αγοράς είναι ένας απλός και αποτελεσματικός τρόπος για να εξασφαλιστούν καταναλωτικά προϊόντα και υπηρεσίες εξαιρετικής ποιότητας σε ανταγωνιστικές τιμές. Οι προμηθευτές (παραγωγοί και έμποροι) προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες στην αγορά για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πελατών. Οι πελάτες αναζητούν την καλύτερη δυνατή σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής για τα προϊόντα που χρειάζονται. Αυτός ο βέλτιστος συνδυασμός ποιότητας και τιμής για τους καταναλωτές προκύπτει από την άμιλλα μεταξύ των προμηθευτών.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του ανταγωνισμού είναι η απουσία κάθε αλληλεξάρτησης μεταξύ των προσφερόντων στην αγορά, ούτως ώστε καθένας από αυτούς να υπόκειται στην ανταγωνιστική πίεση των υπολοίπων. Για το λόγο αυτό, το δίκαιο ανταγωνισμού έχει ως στόχο τη διατήρηση της ικανότητας των προσφερόντων να ασκούν αυτή την πίεση στην αγορά, μέσω της απαγόρευσης των συμφωνιών ή των πρακτικών που αποσκοπούν στο αντίθετο.

Η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού βασίζεται σε ένα κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο που θεσπίστηκε ουσιαστικά από τη Συνθήκη. Πρόκειται για τα άρθρα 81 έως 90 της συνθήκης ΕΚ. Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί και ο κανονισμός 139/2004 του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων – ο οποίος αναλύεται στο Κεφάλαιο 4.

Έτσι, βάσει των θεμελιωδών αυτών κειμένων, η πολιτική ανταγωνισμού έχει ως άξονα τέσσερις βασικούς τομείς δράσης:

- Έλεγχος περιοριστικών πρακτικών και συμπράξεων: εξάλειψη των συμφωνιών που περιορίζουν τον ανταγωνισμό (π.χ. συμφωνίες καθορισμού των τιμών, ή συμπράξεις (καρτέλ) μεταξύ ανταγωνιστών) και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης.
- Έλεγχος συγκεντρώσεων: έλεγχος συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (π.χ. απαγόρευση της συγχώνευσης μεταξύ δύο μεγάλων ομίλων που τους καθιστά κυρίαρχους στην αγορά).
- Ελευθέρωση: επέκταση του ανταγωνισμού σε οικονομικούς τομείς υπό μονοπωλιακό καθεστώς (π.χ. τηλεπικοινωνίες).
- Έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων: έλεγχος των μέτρων κρατικών ενισχύσεων που θεσπίζονται από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών για να εξασφαλιστεί ότι τα μέτρα αυτά δεν στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό στην κοινή αγορά (π.χ. απαγόρευση κρατικής επιχορήγησης υπέρ της διατήρησης της δραστηριότητας μιας προβληματικής επιχείρησης χωρίς προοπτική ανασυγκρότησης).

Το κοινοτικό δίκαιο αποσκοπεί στην προώθηση της κοινής αγοράς και στην προώθηση του ανταγωνισμού στον τεράστιο αυτό οικονομικό χώρο. Ως εκ τούτου, τίθεται σε εφαρμογή από τη στιγμή που οι επίμαχες πρακτικές επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Πράγματι, μια συμφωνία καθορισμού της τιμής του ψωμιού μεταξύ των αρτοποιών μιας πόλης δεν θα είχε καμία συνέπεια στην κοινοτική αγορά. Για το λόγο αυτό, το ευρωπαϊκό δίκαιο δεν εφαρμόζεται σε παρόμοιες περιπτώσεις, οι οποίες, κατά πάσα πιθανότητα, εμπίπτουν στο εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού. Ο επηρεασμός των συναλλαγών αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση για όλες τις κοινοτικές διατάξεις.

Οι εκτελεστικοί κανονισμοί του ευρωπαϊκού δικαίου προβλέπουν μια αυστηρή διαδικασία. Παρέχουν εξουσίες ελέγχου και έρευνας στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο πλαίσιο της διαδικασίας, εξασφαλίζονται τα δικαιώματα αμύνης, καθώς και η τήρηση του επιχειρηματικού απορρήτου.

Η δράση της Επιτροπής δεν θα είχε καμία αποτελεσματικότητα, εάν οι έλεγχοι δεν συνοδεύονταν από αποφάσεις και κυρώσεις. Στον τομέα της αντιμετώπισης των μονοπωλιακών καταστάσεων, πέραν της απαγόρευσης μιας συμφωνίας ή της έκδοσης διαταγής για τη διακοπή της περιορίζουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής, η Επιτροπή έχει επίσης την εξουσία να επιβάλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που κρίθηκαν ένοχες για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό. Το ύψος των προστίμων υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης. Μεταξύ των σοβαρότερων πρακτικών μπορούν να αναφερθούν για παράδειγμα τα καρτέλ τιμών ή οι καταχρήσεις των επιχειρήσεων που κατέχουν οιονεί μονοπωλιακή θέση. Κατά τον καθορισμό του ύψους ενός προστίμου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει υπόψη επιβαρυντικούς παράγοντες (για παράδειγμα, υποτροπή) ή ελαφρυντικούς παράγοντες (συνεργασία της επιχείρησης, για παράδειγμα). Τα επιβαλλόμενα πρόστιμα μπορούν να ανέλθουν μέχρι το 10% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών των οικείων επιχειρήσεων.

Κατά των αποφάσεων της Επιτροπής μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1.1.1.1. Διατήρηση των ανταγωνιστικών αγορών³

Το δίκαιο που διέπει τον έλεγχο των συγκεντρώσεων είναι απαραίτητο όργανο της πολιτικής ανταγωνισμού. Προκειμένου μια οικονομία της αγοράς να λειτουργεί βέλτιστα και προς όφελος του συνόλου των πολιτών της κοινωνίας, αναγνωρίζεται γενικά ότι απαιτούνται κανόνες οι οποίοι θα αποτρέπουν τις αντιανταγωνιστικές συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών, καθώς και την κατάχρηση της εξουσίας που κατέχουν οι εταιρείες στην αγορά. Επιπλέον, απαιτείται και ένα νομικό όργανο, το οποίο θα είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τις δυσμενείς επιδράσεις που μερικές συγχωνεύσεις μπορούν να προκαλέσουν στον ανταγωνισμό. Παρέχοντας ένα σύστημα ελέγχου εκ των προτέρων (ex ante) της συγκέντρωσης του βιομηχανικού κλάδου, οι νόμοι οι σχετικοί με τις συγχωνεύσεις πρέπει να διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο όσον αφορά την αποτροπή της δημιουργίας δομών της αγοράς, οι οποίες θα μπορούσαν να υψώσουν εμπόδια στα κίνητρα των επιχειρήσεων για ανταγωνισμό σε αυτές τις αγορές.

Για αυτόν το λόγο, ένα πρότυπο αναθεώρησης βασισμένο στον ανταγωνισμό πρέπει να είναι κεντρικό σε οποιοδήποτε σύστημα ελέγχου συγκεντρώσεων. Αξίζει να τονιστεί ότι οι περισσότερες προβλεπόμενες συναλλαγές δεν αποτελούν απειλή για τον ανταγωνισμό και ότι μερικές τέτοιες συναλλαγές μπορούν να οδηγήσουν σε αποδοτικότητες και ενισχυμένη οικονομική επίδοση γενικά. Εντούτοις, μια μειονότητα προτεινόμενων συγκεντρώσεων μπορεί να εγείρει ανησυχίες σχετικά με τα ενδεχόμενα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, απαιτείται ο έλεγχος των συγκεντρώσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί η λήψη διορθωτικών μέτρων ή, εάν είναι απαραίτητο, η απαγόρευση τέτοιων συναλλαγών.

Η διατήρηση του ανταγωνισμού, όσον αφορά όχι μόνο τον έλεγχο συγκεντρώσεων αλλά και όλους τους τομείς της πολιτικής ανταγωνισμού, δεν είναι, εντούτοις, αυτοσκοπός. Ο απώτερος στόχος της πολιτικής είναι η προώθηση της οικονομικής απόδοσης και, ειδικότερα, η προστασία της καταναλωτικής ευημερίας. Επιδιώκοντας τη διατήρηση της ανταγωνιστικής διαδικασίας, ο έλεγχος συγκεντρώσεων διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της αποδοτικότητας της παραγωγής, στη συντήρηση του κινήτρου των επιχειρήσεων για καινοτομία και στην εξασφάλιση της βέλτιστης κατανομής των πόρων μέσα στην οικονομία. Οι καταναλωτές είναι οι δικαιούχοι μιας κατάλληλα διευθυνόμενης πολιτικής επιβολής, απολαμβάνοντας χαμηλότερες τιμές και, συνεπώς, ευρύτερη επιλογή προϊόντων και υπηρεσιών.

Είναι εξαιρετικά καθησυχαστικό το γεγονός ότι τόσες πολλές χώρες παγκοσμίως έχουν αναγνωρίσει την κεντρική θέση της πολιτικής ανταγωνισμού – συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης για ύπαρξη κανόνων ελέγχου συγκεντρώσεων –

³ Mario Monti, «Analytical Framework of merger review», International Competition Network Inaugural Conference, Naples, 28-29 September 2002, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/473|0|RAPID&lg=EN&display=

προκειμένου για την κατάλληλη λειτουργία μιας οικονομίας της αγοράς. Και πολλές από αυτές είναι χώρες των οποίων οι οικονομίες αναπτύσσονται ακόμα ή χώρες οι οποίες πρόσφατα υιοθέτησαν οικονομικά συστήματα βασισμένα στην αγορά. Ειδικότερα, η αναζήτηση μιας εύρωστης πολιτικής ανταγωνισμού από τη μεριά των αναπτυσσόμενων χωρών είναι βασικό συστατικό κάθε μεταρρύθμισης που παρακινείται από την αγορά: καλλιεργεί το κλίμα ανταγωνιστικότητας στον τομέα της βιομηχανίας ανταμείβοντας την αποδοτικότητα και την καινοτομία και συντελώντας με αυτόν τον τρόπο στην ενθάρρυνση των επενδύσεων, την αύξηση των εισοδημάτων και τη δημιουργία πλούτου κατά την όλη διαδικασία.

1.1.2. Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού⁴

Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού είναι πρώτ' απ' όλα η ύπαρξη ενός ελεύθερου πεδίου δράσεως. Οι περιορισμοί ούτε αρμόζουν ούτε διευκολύνουν τον ανταγωνισμό. Είναι μάλλον ο ίδιος ο ανταγωνισμός που θέτει τελικά περιορισμούς. Για παράδειγμα, σε ένα οικονομικό σύστημα όπου το κράτος έχει τον πλήρη έλεγχο μέσω της βίας, των θεσμών ή και των δύο, οι επιχειρήσεις αδυνατούν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά. Από την άλλη πλευρά, όμως, η πλήρης απουσία ελέγχου φέρει ορισμένες επιχειρήσεις σε τόσο ισχυρή θέση, ώστε να ορίζουν αυτές πλέον τους κανόνες μιας ελεύθερης αγοράς.

Δεύτερη προϋπόθεση του ανταγωνισμού είναι η ύπαρξη αναγκών, οι οποίες απαιτούν συνήθως κάποια άμεση λύση, είναι δηλαδή πειστικές και επιτακτικές. Οι ανάγκες αυτές είναι το κίνητρο, η δράση, που προκαλεί την αντίδραση του ανθρώπου και τον οδηγεί στην ανάπτυξη δυνάμεων, όπως είναι ο ανταγωνισμός, για να τις ικανοποιήσει. Οι ανάγκες δίνουν το έναυσμα. Η ικανοποίησή τους είναι ο στόχος. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που το έναυσμα δεν είναι μια ανάγκη αλλά μια επιθυμία. Η επιθυμία είναι περισσότερο υποκειμενικό και λιγότερο επιτακτικό στοιχείο. Είναι, λοιπόν, ενδιαφέρον ως προϋπόθεση, όταν παίρνει το χαρακτήρα της ανάγκης, όταν γίνεται πολύ ισχυρή.

Μια τρίτη αλλά όχι εμφανής προϋπόθεση, είναι οι προσδοκίες. Δεν αρκεί κανείς να έχει ανάγκες, αλλά πρέπει να έχει και κάποιες προσδοκίες για την ικανοποίησή τους. Δεν αρκεί να θέλει, αλλά πρέπει και να ελπίζει. Η θέληση είναι κάτι το στατικό ενόσω δε συνοδεύεται από τις προσδοκίες που της δίνουν δυναμικό χαρακτήρα και έχουν έτσι αντίκρισμα οι ανάγκες στην πραγματικότητα. Οι προσδοκίες με αυτό τον τρόπο γίνονται και παράγοντες επιρροής του ανταγωνισμού.

⁴ <http://www.vavlidas.gr/sinergasia.htm>

1.2. Ανταγωνισμός σε μια οικονομία Κοινωνικής Αγοράς (Social Market economy)⁵

I. Εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της αγοράς

Ο όρος «οικονομία κοινωνικής αγοράς» σχεδιάστηκε φυσικά με προσοχή. Σε αυτόν η λέξη «αγορά» κατέχει, εκ προθέσεως, κεντρική θέση. Η έννοια της οικονομίας κοινωνικής αγοράς αντιπροσωπεύει την εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της αγοράς. Είναι βασισμένη στην εμπειρία ότι ο μηχανισμός της αγοράς είναι ο αποδοτικότερος τρόπος για να ικανοποιηθεί η απαίτηση των καταναλωτών από τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Επίσης, ότι ο μηχανισμός της αγοράς θα καταστήσει τις επιχειρήσεις ικανές να αυξήσουν την παραγωγικότητα, να επεκταθούν, να καινοτομήσουν – και να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας. Εν ολίγοις, αναγνωρίζει ότι οι δυνάμεις της αγοράς είναι η αποδοτικότερη γεννήτρια ευημερίας. Επομένως, απαιτεί ένα μέγιστο βαθμό ελευθερίας της αγοράς, προκειμένου για εμπιστοσύνη στον ανταγωνισμό οπουδήποτε είναι δυνατόν.

II. Αποτροπή της κεφαλαιοκρατίας (No Laissez-faire capitalism)

Η οικονομία κοινωνικής αγοράς, εντούτοις, δεν αντιπροσωπεύει την κεφαλαιοκρατία της ελεύθερης οικονομίας. Αναγνωρίζει ότι μια λειτουργούσα οικονομία είναι απαραίτητη ώστε να παραγάγει την υλική βάση, χωρίς την οποία η ανθρώπινη κοινωνία με όλες τις άλλες μη-οικονομικές – ανθρώπινες και πολιτιστικές – διαστάσεις της δεν μπορεί να υπάρξει. Όπου κανένας πλούτος δεν δημιουργείται αρχικά, κανένας δεν μπορεί να ανακαταμεμηθεί.

Για αυτόν το λόγο δεν μπορεί να αναπτυχθεί η οικονομία από μόνη της, αλλά πρέπει να δημιουργηθεί ένα ισχυρό πλαίσιο που να εξασφαλίζει:

- Πρώτον, ότι τα κοινωνικά πρότυπα και οι άλλοι στόχοι της κοινωνίας τηρούνται. Αυτό απεικονίζεται π.χ. στα δικαιώματα των μεμονωμένων και συλλογικών εργαζομένων, στον έλεγχο των συνθηκών εργασίας, στην προστασία των προσώπων με ειδικές ανάγκες κ.λ.π. και,

- Δεύτερον, ότι τα ευεργετικά έργα των δυνάμεων αγοράς δεν παρεμποδίζονται, δεν περιορίζονται ούτε παραποιούνται από τις μωπικές ενέργειες αυτών που δρουν στην αγορά. Ως εκ τούτου, είναι φανερή η κρίσιμη σημασία ενός ισχυρού πλαισίου δικαίου του ανταγωνισμού.

⁵ Ομιλία του Επιτρόπου Monti στο Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη 'Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού Δικαίου του Ανταγωνισμού' στο Freiburg την 9η/10η Νοεμβρίου 2000

III. Το νόημα της Συνθήκης

Τα κράτη μέλη συμφώνησαν σχετικά με τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς στην οποία οι δυνάμεις της αγοράς θα παράγουν ένα μέγιστο βαθμό ωφελειών για τους Ευρωπαίους καταναλωτές. Για το λόγο αυτό συμφώνησαν να υπάρξουν ισχυροί κανόνες ώστε να προστατευθούν οι δυνάμεις της αγοράς έναντι του περιορισμού και της παραποίησης από τα κράτη μέλη – π.χ. από τις κρατικές ενισχύσεις – και από τους ίδιους τους οικονομικούς φορείς.

Από τη διατύπωση των κανόνων του ανταγωνισμού απεικονίζεται η βασική ιδέα ότι ο καταναλωτής πρέπει να ωφεληθεί στο μέγιστο από το πλεόνασμα που παράγεται. Ο καταναλωτής πρέπει να λάβει περισσότερες προσφορές, καλύτερη ποιότητα, πιο καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και χαμηλότερες τιμές. Η Συνθήκη στηρίζεται στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό για να επιτύχει αυτόν τον στόχο.

Πιο συγκεκριμένα, στην Κοινότητα, αποτελεί προ πάντων ευθύνη των δημόσιων αρχών στο κατάλληλο τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο και με πλήρη διαφάνεια ο καθορισμός των αποστολών των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος και του τρόπου που αυτές θα εκπληρωθούν. Εάν αυτές οι δημόσιες αρχές θεωρούν ότι ορισμένες υπηρεσίες είναι προς το γενικό συμφέρον και οι δυνάμεις της αγοράς μπορεί να μην καταλήξουν σε ικανοποιητική παροχή, τότε (οι δημόσιες αρχές) μπορούν να καθορίσουν διάφορες συγκεκριμένες παροχές υπηρεσιών ώστε να ικανοποιήσουν αυτές τις ανάγκες υπό μορφή υποχρεωτικών υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος. Το Κοινοτικό επίπεδο, από την άλλη μεριά, θα εξασφαλίσει, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης και με τα όργανα που βρίσκονται στη διάθεσή του, ότι η απόδοση τέτοιων υπηρεσιών, από την άποψη της ποιότητας και των τιμών, ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες των χρηστών τους αλλά και των πολιτών σε ευρύ φάσμα.

Η εμπειρία που αποκτήθηκε μέχρι τώρα σαφώς δείχνει ότι η Κοινότητα σε συνεργασία με τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές μπορεί να αναπτύξει μια δυναμική πολιτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο για να εξασφαλίσει ότι όλοι οι πολίτες της Ευρώπης έχουν πρόσβαση στις καλύτερες υπηρεσίες.

1.3. Ο ανταγωνισμός στη Νέα Οικονομία⁶

Είναι σημαντικό για τις αρχές ανταγωνισμού να έχουν υπόψη τους τα τεράστια οφέλη που αποκομίζονται από τις νέες εξελίξεις της οικονομίας:

- αύξηση στη διαφάνεια και από την άποψη των διαθέσιμων αγαθών και υπηρεσιών και από την άποψη της τιμολόγησής τους
- αύξηση του μεγέθους των αγορών: η διαθεσιμότητα του Διαδικτύου μειώνει τα εμπόδια εισόδου για τις επιχειρήσεις, επιτρέποντάς τους να ανταγωνιστούν σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές από αυτές που σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν

⁶ Mario Monti, «Competition in the New Economy», 10^ο Διεθνές Συνέδριο πάνω στον Ανταγωνισμό, Bundeskartellamt – Berlin, 21 Μαΐου 2001, <http://europa.eu.int>, SPEECH/01/232

δυνατό. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητως ότι όλες οι αγορές γίνονται παγκόσμιες – παράγοντες όπως η καταναλωτική ζήτηση και οι ρυθμιστικές εκτιμήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε εθνικές γεωγραφικές αγορές – αλλά ότι οι επιχειρήσεις από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές έχουν άδεια να ανταγωνιστούν σε αυτές τις εθνικές αγορές

- μείωση των δαπανών συναλλαγής: Κάποιες εκτιμήσεις συμπεραίνουν ότι η χρήση μιας ανταλλαγής business-to-business θα μπορούσε να μειώσει τις δαπάνες συναλλαγής κατά 90% για μερικές επιχειρήσεις. Αυτό θα αποφέρει τεράστια οφέλη στην οικονομία και, τελικά, στους καταναλωτές.

Αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις, επομένως, δείχνουν το δρόμο προς τις πιο ανταγωνιστικές αγορές: οι δαπάνες θα μειωθούν, οι παραγωγοί θα έχουν βελτιωμένη πρόσβαση στους πελάτες, οι πελάτες θα έχουν καλύτερη πληροφόρηση, ευρύτερη επιλογή παραγωγών και χαμηλότερες τιμές.

Αυτές είναι όλες σαφώς θετικές εξελίξεις. Οι κανόνες ανταγωνισμού φυσικά και διαδραματίζουν ακόμα ρόλο σε αυτές τις νέες αγορές. Ειδικά επειδή αυτές οι θετικές εξελίξεις μπορεί να έχουν λιγότερο θετικές συνέπειες: η μείωση των τιμών, για παράδειγμα, θα συμπιέσει τα περιθώρια κέρδους πολλών επιχειρήσεων, αυξάνοντας τα κίνητρά τους να συνεργαστούν προκειμένου να κρατήσουν τις τιμές σε υψηλό επίπεδο.

Η γενική φύση των κανόνων ανταγωνισμού τούς δίνει ένα σημαντικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους περισσότερους άλλους νομικούς κανόνες, επειδή εφαρμόζονται στις πραγματικές περιστάσεις μιας ιδιαίτερης περίπτωσης, ανεξάρτητα από το πόσο γρήγορα οι βιομηχανίες αναπτύσσονται ή μεταβάλλονται. Αυτό τους επιτρέπει να συμβαδίσουν με τις τεχνολογικές εξελίξεις, με έναν τρόπο που δεν μπορούν τα περισσότερα ιδιαίτερα ρυθμιστικά πλαίσια. Οι κανόνες ανταγωνισμού μένουν οι ίδιοι, αλλά η εφαρμογή αυτών των κανόνων είναι εντυπωσιακά προσαρμόσιμη στις μεταβαλλόμενες περιστάσεις.

Οι διαδικασίες εκμοντερνισμού των νομοθετικών και ερμηνευτικών κανόνων στοχεύουν στο να συμβαδίσουν με τον ρυθμό της οικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης του 21ου αιώνα. Το Διαδίκτυο και άλλες ταχέως αναπτυσσόμενες τεχνολογίες πληροφοριών μπορούν να αποφέρουν ουσιαστικές δόσεις διαφάνειας στις αγορές, καθιστώντας τις, κατά συνέπεια, αποδοτικότερες. Μπορούν επίσης να συμβάλουν στην ενοποίηση των αγορών διευκολύνοντας τις επαφές μεταξύ των προμηθευτών και των πελατών και καθιστώντας, επομένως, την έδρα των επιχειρήσεων έναν παράγοντα λιγότερο που θα απασχολεί τον ανταγωνισμό⁷.

Η σταθερή αναδιανομή των πόρων από τις φθίνουσες εταιρίες ή τομείς στους αντίστοιχους αναδύμενους και γρήγορα αναπτυσσόμενους, είναι ένα πόρισμα μιας

⁷ Mario Monti, «European Competition Policy for the 21st Century», The Fordham Corporate Law Institute – 28th Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New-York – 20/8/2000, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/00/389|0|RAPID&lg=EN&display=

καλά λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Στη σφαίρα της «νέας οικονομίας» αυτή η διαδικασία έχει γίνει εξαιρετικά γρήγορη. Είναι υψίστης σημασίας να μην εμποδιστεί αυτή η αναδιανομή αλλά να επιτραπεί ο μετασχηματισμός και η αναδόμηση με έναν όσο το δυνατό μη επώδυνο τρόπο, μέσω των συγχωνεύσεων, των ενώσεων επιχειρήσεων και των εξαγορών εταιριών.

Αυτή η διαδικασία, εντούτοις, δεν ελλείπεται κινδύνων. Η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων θα μπορούσε μερικές φορές να οδηγήσει σε αντιαγωνιστικές εκβάσεις. Οι συγχωνεύσεις μπορούν να οδηγήσουν σε μια διάρθρωση αγοράς, η οποία θα είναι πολύ συγκεντρωτική, με λιγότερες επιλογές για τον καταναλωτή και με μεγαλύτερο πεδίο συμπαιγνίας μεταξύ των λίγων υπολειπόμενων παραγωγών. Ο στόχος της Επιτροπής είναι να ευνοήσει τη μετάβαση προς τη νέα και αποδοτικότερη ισορροπία της αγοράς διατηρώντας, συγχρόνως, το ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Εν συντομία, ο ρόλος των αρχών ανταγωνισμού όσον αφορά τη νέα οικονομία είναι να παρακολουθήσουν έναν πιθανό σύμμαχο. Ακόμη πρέπει να έχουν υπόψη ότι η προσωρινή κατοχή εξουσίας στην αγορά (market power) μπορεί να είναι σοβαρή ανησυχία, ιδιαίτερα όταν μπορεί να ασκήσει αρνητική επίδραση στα επίπεδα καινοτομίας και καταναλωτικής επιλογής σε μια δεδομένη αγορά.

Επίσης, υπάρχουν δυσκολίες που συνδέονται με την αξιολόγηση των υποθέσεων σε αγορές υπό ταχεία ανάπτυξη. Το καθήκον όμως της Επιτροπής είναι να προβλέψει όσο καλύτερα μπορεί τις συνέπειες μιας δεδομένης λειτουργίας και να αντιδράσει σε αυτή, εάν είναι πιθανό η τελευταία να δημιουργήσει προβλήματα στον ανταγωνισμό. Η πολυπλοκότητα ή η αβεβαιότητα δεν πρέπει να αποτελούν λόγους αποχής από ενέργειες όταν τα συμφέροντα των καταναλωτών βρίσκονται σε κίνδυνο.

Η νέα οικονομία δεν αποτελεί μόνο πηγή νέων αντιαγωνιστικών ανησυχιών αλλά δημιουργεί, επίσης, τις συνθήκες για διάφορους τύπους συνεργασιών μεταξύ εταιριών, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε αποδοτικότητες και πλεονεκτήματα για τους καταναλωτές. Η πολιτική ανταγωνισμού πρέπει, επίσης, να προσαρμοστεί για να αναγνωρίσει τέτοιου είδους πλεονεκτήματα και, επομένως, να μην αντιταχθεί σε αυτούς τους τύπους διαπραγματεύσεων.

Η αξιολόγηση αυτών των ζητημάτων από μια αρχή ανταγωνισμού απαιτεί κατανόηση της αναπτυσσόμενης τεχνολογίας, στενή παρακολούθηση των εξελίξεων της αγοράς και πολύ υγιή σκεπτικισμό.

1.3.1. Η Agenda της Λισσαβόνας - προς μια πιο ανταγωνιστική οικονομία⁸

Έχουν περάσει περισσότερα από πέντε χρόνια από τότε που η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε τη διαδικασία της Λισσαβόνας, η οποία στοχεύει σε διάστημα 10 ετών από την εκκίνησή της να καταστήσει την ΕΕ «την πιο ανταγωνιστική και βασισμένη στη

⁸ Mario Monti, «Contribution of competition policy to competitiveness of European economy», Institute of European Affairs, Δουβλίνο, 26 Μαΐου 2003, <http://europa.eu.int>, SPEECH/03/264

γνώση δυναμική οικονομία στον κόσμο, ικανή να στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες εργασίες και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Για να επιτύχει αυτόν τον στόχο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας καθιέρωσε μια δεκαετή στρατηγική για οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση. Ο επιτυχημένος μετασχηματισμός της Ένωσης μέχρι το τέλος της δεκαετίας εξαρτάται από τη βελτίωση της δυνατότητας της Ένωσης να αναπτυχθεί. Πράγματι, το βασικό συστατικό της έννοιας της ανταγωνιστικότητας είναι η αύξηση της παραγωγικότητας.

Η Έκθεση της Επιτροπής της Άνοιξης του 2003, επιθεωρώντας την πρόοδο σχετικά με τη στρατηγική της Λισσαβόνας κατά τη διάρκεια αυτών των τριών ετών, καταδεικνύει ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά, παραδείγματος χάριν, το άνοιγμα των αγορών ενέργειας, τη δημιουργία ενός ενιαίου ουρανού, τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής ανταγωνισμού και την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πανευρωπαϊκής χρηματιστικής αγοράς.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Άνοιξης τον Μάρτιο του 2002 τα κράτη μέλη τόνισαν δύο τρόπους μέσω των οποίων μπορούν να συλληφθούν δυνατότητες για βιώσιμη αύξηση και ανταγωνιστικότητα: ενισχύοντας την εσωτερική αγορά με την επιδίωξη μεταρρυθμίσεων της και δίνοντας προτεραιότητα στην καινοτομία και το επιχειρηματικό πνεύμα. Παρ' όλα αυτά, η αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της Ευρώπης παραμένει ακόμα μια πρόκληση.

1.3.2. Ανάγκη για περισσότερο ανταγωνισμό ώστε να ενθαρρυνθεί η ανταγωνιστικότητα⁹

Τα ίδια τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μια οικονομία ελεύθερης αγοράς στην οποία είναι ενσωματωμένη η ευρωπαϊκή αγορά. Η πολιτική ανταγωνισμού είναι βασική στην καθιέρωση ενός πεδίου δραστηριότητας ίσων ευκαιριών σε αυτήν την κοινή αγορά. Ο κύριος στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού είναι να αποτρέψει και να εξαλείψει παραποιήσεις του ανταγωνισμού, οι οποίες προκαλούνται από τις ενέργειες των επιχειρήσεων ή των δημόσιων αρχών, επιτρέποντας κατά συνέπεια στις αγορές να λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που υποστηρίζει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό αυξάνει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και προτρέπει τις εταιρίες να ενισχύσουν την αποδοτικότητά τους επιτρέποντάς τους με αυτόν τον τρόπο να προετοιμαστούν καλύτερα για να ανταγωνιστούν στις εγχώριες και τις διεθνείς αγορές. Ο ανταγωνισμός μειώνει τις διαφορές τιμών και αποφεύγεται η απώλεια των πόρων. Ένα δυναμικό επιχειρησιακό περιβάλλον που εξασφαλίζει τον ανταγωνισμό, θέτει τα κίνητρα για καινοτομία και αύξηση της παραγωγικότητας. Ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στις «εγχώριες αγορές» προετοιμάζει, επίσης, τις επιχειρήσεις για να ανταγωνιστούν διεθνώς.

Μια ανταγωνιστική οικονομία όχι μόνο εξασφαλίζει τη βέλτιστη λειτουργία της ευρωπαϊκής αγοράς και την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, αλλά δημιουργεί επίσης οφέλη για τους καταναλωτές και τις κοινωνίες

⁹http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/264|0|RAP ID&lg=EN&display=

σαν σύνολο. Η καταναλωτική ευημερία είναι πράγματι ο απώτερος στόχος των ενεργειών των αρχών ανταγωνισμού.

1.4. Σύντομη επισκόπηση της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹⁰

Η ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού έχει καθοριστική σημασία σε μια ανοικτή οικονομία αγοράς. Ο ανταγωνισμός μειώνει τις τιμές, αυξάνει την ποιότητα και διευρύνει τις επιλογές των καταναλωτών, τονώνοντας ταυτόχρονα την τεχνολογική καινοτομία. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός δεν μπορεί να διαδραματίσει αυτό το θετικό ρόλο παρά μόνο εάν υπόκειται σε κανόνες τους οποίους οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις πρέπει να τηρούν. Η Συνθήκη παραχώρησε από πολύ νωρίς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις αναγκαίες εξουσίες για να εξασφαλίσει ότι οι κανόνες αυτοί τηρούνται κατά την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με την πάροδο των ετών, οι εξουσίες της στον τομέα αυτό αυξήθηκαν. Σήμερα, οι κυριότεροι τομείς της πολιτικής ανταγωνισμού είναι οι ακόλουθοι:

- Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία και σύμπραξη για τον καθορισμό των τιμών
- Έλεγχος των συγχωνεύσεων
- Απελευθέρωση των αγορών
- Κρατικές ενισχύσεις

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ευρείες εξουσίες να διερευνά ενδεχόμενες παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και να λαμβάνει μέτρα κατά των παραβατών. Για το λόγο αυτό, οι αποφάσεις της Επιτροπής υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από το Δικαστήριο. Οι εταιρείες στις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις, ιδίως σε υποθέσεις σχετικές με αντιμονοπωλιακές πρακτικές ή έλεγχο συγχωνεύσεων, υποβάλλουν κανονικά προσφυγή στο Δικαστήριο.

a. Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία και σύμπραξη για τον καθορισμό των τιμών

Η αθέμιτη συνεργασία μεταξύ εταιρειών για τον καθορισμό των τιμών ορισμένων αγαθών ή την κατανομή των αγορών μεταξύ τους απαγορεύεται. Επιπλέον, εάν μια εταιρεία κατέχει δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά, δεν μπορεί να καταχράται τη θέση της για να παραγκωνίσει από την αγορά τους ανταγωνιστές της, ούτε μπορεί να εκμεταλλεύεται τη διαπραγματευτική της ισχύ για να επιβάλλει αθέμιτους περιορισμούς στους πελάτες και τους προμηθευτές της. Για παράδειγμα, μια μεγάλη εταιρεία δεν μπορεί να απαγορεύσει στους προμηθευτές της να πωλούν προϊόντα σε άλλες εταιρείες. Η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμα στις εταιρείες που εφαρμόζουν παρόμοιες πρακτικές.

¹⁰ http://www.europa.eu.int/pol/comp/overview_el.htm

Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να επιτρέψει πρακτικές τις οποίες θα θεωρούσε κανονικά αθέμιτες. Είναι σαφές ότι οι καταναλωτές επωφελούνται όταν μια εταιρεία αναπτύσσει ένα νέο τεχνικό πρότυπο το οποίο γίνεται δεκτό ως το κυρίαρχο πρότυπο στην αγορά. Επίσης, εάν οι μικρές επιχειρήσεις συνεργάζονται μεταξύ τους, αυξάνουν την ικανότητά τους να ανταγωνίζονται τις μεγαλύτερες εταιρείες, διευρύνοντας έτσι τις επιλογές του καταναλωτή. Ορισμένες συμφωνίες συνεργασίας υπόκεινται σε προηγούμενη έγκριση της Επιτροπής, ενώ άλλες μπορούν να υπαχθούν σε ένα καθεστώς γενικής απαλλαγής.

Έτσι, η αυτοκινητοβιομηχανία, για παράδειγμα, επωφελήθηκε επί μακρόν από ένα τέτοιο καθεστώς. Οι κατασκευαστές αυτοκινήτων μπορούσαν να αναθέτουν την πώληση των αυτοκινήτων τους σε αποκλειστικούς διανομείς, δεδομένου ότι το αυτοκίνητο θεωρείτο ένα ιδιαίτερα πολυσύνθετο προϊόν που δικαιολογούσε την οργάνωση της διανομής στη βάση αυτή. Η Επιτροπή αποφάσισε το 2002 ότι οι λόγοι αυτοί δεν συνέτρεχαν πλέον και ότι οι διανομείς μπορούν να πωλούν αυτοκίνητα περισσότερων κατασκευαστών και σε διαφορετικές χώρες. Επιπλέον, οι διανομείς έχουν εφεξής τη δυνατότητα να δραστηριοποιούνται μόνο στην πώληση αυτοκινήτων και να αφήνουν την επισκευή και τη συντήρηση σε άλλες επιχειρήσεις, ή αντίστροφα. Η ενίσχυση του ανταγωνισμού μείωσε τις διαφορές τιμών μεταξύ των εθνικών αγορών στην ΕΕ και συνέβαλε στην εναρμόνιση των εθνικών επιπέδων φορολόγησης.

b. Έλεγχος των συγκεντρώσεων

Η Επιτροπή μπορεί να απαγορεύσει τις συγκεντρώσεις μεταξύ δύο μεγάλων εταιρειών ή την εξαγορά μιας επιχείρησης από άλλη, εάν εκτιμά ότι η εταιρεία που θα προκύψει από την πράξη αυτή θα έχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά. Η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης μέσω μιας συγχώνευσης ή μιας εξαγοράς δεν είναι επιθυμητή, εφόσον διευκολύνει τον αποκλεισμό των μικρών επιχειρήσεων από τον ανταγωνισμό. Η Επιτροπή έχει εξουσία να διερευνά μόνο τις σημαντικές διασυνοριακές συγκεντρώσεις. Ωστόσο, όπου και εάν βρίσκεται η έδρα των ενδιαφερόμενων εταιρειών, εάν ο κύκλος εργασιών τους στην ΕΕ υπερβαίνει τα 250 εκατ. ευρώ και ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών τους τα 5 δισεκατ. ευρώ, οι μεταξύ τους συγχωνεύσεις και εξαγορές πρέπει να εγκριθούν προηγουμένως από την Επιτροπή. Έτσι, η Επιτροπή παρενέβη άμεσα σε συγχωνεύσεις μεταξύ μεγάλων εταιρειών που εδρεύουν στις ΗΠΑ.

Την 1η Μαΐου 2004 τέθηκαν σε εφαρμογή οι τροποποιήσεις που έγιναν στους κανόνες ανταγωνισμού, προκειμένου να αυξηθεί η ευελιξία τους και να διευκολυνθεί η συνεργασία με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Αυτό συμπίπτει με την είσοδο στην ΕΕ των δέκα νέων κρατών μελών από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Από την ημερομηνία αυτή, όλοι οι κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ εφαρμόζονται και στις χώρες αυτές.

c. Απελευθέρωση

Σε μια ανοικτή οικονομία, τα μονοπώλια δεν έχουν λόγο ύπαρξης παρά μόνο σε πολύ λίγους τομείς, εφόσον έχουν ως συνέπεια την αύξηση των τιμών, τη μείωση της ποιότητας των υπηρεσιών και την παρεμπόδιση της καινοτομίας. Η ύπαρξή τους

δικαιολογείται από την ανάγκη παροχής ορισμένων μη κερδοφόρων υπηρεσιών, οι οποίες θεωρούνται όμως ότι αποτελούν βασικά δικαιώματα των πολιτών. Η λειτουργία των ταχυδρομείων σε αγροτικές περιοχές αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας υπηρεσίας.

Οι κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ προστατεύουν τους ανταγωνιστές και τους καταναλωτές στις αγορές στις οποίες υπάρχουν ακόμα μονοπώλια. Ένας προμηθευτής που κατέχει μονοπωλιακή θέση δεν μπορεί να χρησιμοποιεί τα έσοδα από τη μονοπωλιακή του δραστηριότητα για να επιδοτεί τις δραστηριότητες που ασκεί στις αγορές στις οποίες βρίσκεται σε ανταγωνισμό με άλλες επιχειρήσεις. Εάν σε μια εταιρεία παραχωρούνται αποκλειστικά δικαιώματα για την παροχή μιας δημόσιας υπηρεσίας την οποία μπορούν να προσφέρουν και άλλες επιχειρήσεις, η διαδικασία επιλογής πρέπει να είναι διαφανής. Εάν μια υποδομή αποτελεί ένα φυσικό μονοπώλιο, τότε όλοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να τη χρησιμοποιούν με τους ίδιους όρους.

d. Κρατικές ενισχύσεις

Η Επιτροπή παρακολουθεί στενά τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούν στις επιχειρήσεις οι κυβερνήσεις των κρατών μελών. Εξετάζει όχι μόνο τις καθαρά χρηματοοικονομικές μορφές ενισχύσεων όπως τα δάνεια και οι επιχορηγήσεις, αλλά επίσης τις φορολογικές ελαφρύνσεις, τα αγαθά και τις υπηρεσίες που διατίθενται με προνομιακούς όρους και τις εγγυήσεις δανείων που μειώνουν τον πιστωτικό κίνδυνο του δανειζομένου και συνεπώς βελτιώνουν τους όρους δανεισμού.

Η Επιτροπή δεν επιτρέπει στις κυβερνήσεις να χορηγούν ενισχύσεις σε επιχειρήσεις που δεν έχουν καμία πιθανότητα να επιβιώσουν με τα μέσα που διαθέτουν, αλλά μπορεί να εγκρίνει την χορήγηση προσωρινής ενίσχυσης σε μια επιχείρηση που αντιμετωπίζει δυσχέρειες, υπό τον όρο ότι η ενίσχυση αυτή της παρέχει μια πραγματική δυνατότητα να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της. Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν ένας ιδιώτης επενδυτής θα δεχόταν υπό τις ίδιες περιστάσεις να επενδύσει τα κεφάλαιά του στη δραστηριότητα αυτή, ή εάν η ενίσχυση αποβαίνει προς όφελος του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη, για την περιφερειακή ανάπτυξη ή για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις επιτρέπονται επίσης γενικά, εφόσον εξυπηρετούν στόχους του συνόλου της ΕΕ.

e. Η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας απαιτεί την ανάληψη κοινής δράσης για να εξασφαλιστούν συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο δεν υπόκεινται πλέον στον έλεγχο των κυβερνήσεων δεν σημαίνει ότι μπορούν να κάνουν ό,τι επιθυμούν. Η ΕΕ θεωρεί ότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό, με τη μορφή ιδίως μιας πολυμερούς συμφωνίας η οποία:

- θα διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των αρχών ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο

- θα εξασφαλίσει ότι δεν παραγνωρίζονται οι αναπτυξιακές ανάγκες των φτωχότερων χωρών
- θα επαναβεβαιώνει τις κεντρικές αρχές των εθνικών νομοθεσιών και πολιτικών στον τομέα του ανταγωνισμού. Οι αρχές αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν την απαγόρευση των συμπράξεων, τη διαφάνεια των κανόνων, την αποφυγή των διακρίσεων μεταξύ επιχειρήσεων για λόγους εθνικότητας και την ύπαρξη δίκαιων διαδικασιών και δυνατότητας δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων σε θέματα ανταγωνισμού.

1.5. Οι κανόνες της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι κανόνες του ανταγωνισμού εμπίπτουν στις «Πολιτικές της Κοινότητας», όπως διατυπώνονται στο Μέρος Τρίτο της Συνθήκης Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.).

Στον Τίτλο VI (κοινοί Κανόνες για τον ανταγωνισμό, την φορολογία και την προσέγγιση των νομοθεσιών) εντάσσεται το Κεφάλαιο 1 υπό τον τίτλο «Κανόνες ανταγωνισμού», υποδιαιρούμενο στο Τμήμα 1 «Κανόνες εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων» (άρθρα 81-86) και στο Τμήμα 2 «Κρατικές ενισχύσεις» (άρθρα 87-89).

Οι κανόνες του ανταγωνισμού περιλαμβάνουν κανόνες απαγορευτικούς, *ρυθμιστικούς*. Η ένταξη του ανταγωνισμού στις κοινοτικές πολιτικές και όχι σε ξεχωριστό τμήμα ως δίκαιο του ανταγωνισμού, αποδίδει *αφενός* την τελολογία της πολιτικής του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού ως συντελεστή διαφύλαξης της ενότητας της εσωτερικής αγοράς και αποτροπής φραγμών στην είσοδό της και στην ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, προσώπων και υπηρεσιών και, *αφετέρου*, την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού μέσα στο πλαίσιο του συνόλου των κοινοτικών πολιτικών, οι οποίες συνοψίζουν τις δράσεις που καθοδηγούνται άμεσα από τα κοινοτικά όργανα και τις δράσεις των κρατών μελών, των οποίων η Κοινότητα διασφαλίζει την εναρμόνιση.

Οι κανόνες του ανταγωνισμού συνιστούν πολιτική, κοινή, θεμελιώδη και πρωταρχική, αναπόσπαστο και ουσιαστικό στοιχείο ενός γενικότερου πλαισίου κοινοτικών δραστηριοτήτων που βρίσκονται με αυτή σε σχέση αλληλεξάρτησης. Εάν μια κοινοτική πολιτική δρα ενάντια στις δυνάμεις της αγοράς και τον ανταγωνισμό, όχι μόνο έχει λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας, αλλά επίσης είναι μάλλον απίθανο να ωφελήσει τους καταναλωτές. Οι κανόνες του ανταγωνισμού συνιστούν «*κανονιστική ρύθμιση*» (δίκαιο) και «*πολιτική*».¹¹

¹¹ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι», Εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 363-364

1.5.1. Πηγές των κανόνων ανταγωνισμού¹²

Οι κανόνες ανταγωνισμού στο Ευρωπαϊκό δίκαιο προέρχονται από διάφορες πηγές. Η κύρια πηγή είναι η Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι θεμελιώδεις διατάξεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 81 έως 89 (πρώην άρθρα 85 έως 94 της Συνθήκης της Ρώμης). Οι διατάξεις αυτές συμπληρώνονται από Κανονισμούς που εκδίδει το Συμβούλιο των Υπουργών και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' εξουσιοδότηση, από αποφάσεις και διατάξεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.) και του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Π.Ε.Κ.), καθώς και από τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι διατάξεις της Συνθήκης είναι πολύ γενικά διατυπωμένες, αφήνοντας την ερμηνεία τους και την θέσπιση λεπτομερειακών κανόνων στο Συμβούλιο και την Επιτροπή, υπό την εποπτεία βέβαια του Π.Ε.Κ. και του Δ.Ε.Κ. Σημαντικό ρόλο κυρίως σε ό,τι αφορά την πολιτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού, κατέχουν οι ανακοινώσεις και οι γενικές οδηγίες που εκδίδει, οι οποίες, αν και δεν είναι νομικά δεσμευτικές, αντικατοπτρίζουν τη διοικητική πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή και είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σύμφωνα με τους κανόνες του ανταγωνισμού και όχι κατά παράβαση αυτών.

Η πολιτική ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να χωριστεί, με βάση τους σχετικούς κανόνες δικαίου, στις ακόλουθες κατηγορίες:

- i. περιοριστικές πρακτικές (άρθρο 81)
- ii. κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 82)
- iii. έλεγχος των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων (Κανονισμός 139/2004)
- iv. κρατικά μονοπώλια, κρατικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις που απολαμβάνουν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, υποχρεώσεις δημοσίου συμφέροντος (άρθρο 86)
- v. κρατικές ενισχύσεις (άρθρα 87-88)

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα ασχοληθεί με την κατηγορία iii. και εν συντομία με τις i. και ii.

1.5.2. Πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού¹³

a. Πρόσωπα

Τα «πρόσωπα» στα οποία απευθύνονται τα άρθρα 81 και 82 και ο Κανονισμός 139/2004 για τις συγκεντρώσεις είναι οι επιχειρήσεις, ιδιωτικές ή κρατικές, και οι ενώσεις επιχειρήσεων – λεπτομερέστερη ανάλυση των εννοιών γίνεται στο Κεφάλαιο 4.3.5.1. V και VI. Οι κρατικές αρχές και οι δημόσιοι οργανισμοί, εφόσον ασκούν

¹² Γρηγόριος – Ευάγγελος Καλαβρός, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003

¹³ Γρηγόριος – Ευάγγελος Καλαβρός, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003

επιχειρηματική δραστηριότητα και όχι κρατική εξουσία θεωρούνται επιχειρήσεις (άρθρο 86§2) για τους σκοπούς των κανόνων ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους και την χρηματοδότησή τους (Δ.Ε.Κ., απόφαση 23.4.1991, υπόθεση C-41/90, Höfner και Elser κατά Macroton, Συλλ. 1991, σ. I-1979 και απόφαση της 21.9.1999, υπόθ. C67/96, Albany International BV, Συλλ. 1999, σ. I-5751).

Τα κράτη-μέλη είναι εκείνα στα οποία απευθύνεται το άρθρο 86§1, ενώ η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου δίνει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να τους απευθύνει οδηγίες ή αποφάσεις, εφόσον είναι απαραίτητο, ενθαρρύνοντας πρωτοβουλίες απελευθέρωσης μονοπωλιακών αγορών. Επιπροσθέτως, το Δ.Ε.Κ. έκρινε ότι τα κράτη μέλη, με βάση τα νυν άρθρα 10 και 81 της Συνθήκης, απαγορεύεται να λαμβάνουν μέτρα τα οποία αναγκάζουν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να συμμετέχουν σε πρακτικές αντίθετες με τον ανταγωνισμό, όπως καθορισμός τιμών, ή μέτρα που ενισχύουν το αποτέλεσμα τέτοιων πρακτικών, όπως η υποχρεωτική εφαρμογή από όλες τις επιχειρήσεις (βλ. Προτάσεις Γεν. Εισαγγελέα C.O. Lenz, σημείο 66, στη Δ.Ε.Κ., απόφαση της 24.10.1996, υπόθ. C-73/95P, Viho Europa BV κατά Επιτροπής, Συλλ. 1996, σ. I-5457).

b. Τομείς της οικονομίας

Οι κανόνες ανταγωνισμού έχουν εφαρμογή σε όλους τους τομείς της οικονομίας, εκτός αν η Συνθήκη ορίζει διαφορετικά. Η ευρεία εφαρμογή τους έχει επιβεβαιωθεί κατ' επανάληψη από το Δ.Ε.Κ. Στην αρχή υπήρχαν αμφιβολίες σχετικά με τη γενική εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, π.χ. σε σχέση με τον τομέα των μεταφορών, εξαιτίας κάποιων διατάξεων της Συνθήκης. Ωστόσο, από το 1980 το Δ.Ε.Κ. επιβεβαίωσε την εφαρμογή τους και η Επιτροπή εξέδωσε κανονισμούς που εφαρμόζουν τους κανόνες ανταγωνισμού αυστηρά και σε άλλους τομείς της οικονομίας. Μία εξαίρεση από αυτούς αποτελεί ο τομέας των γεωργικών προϊόντων (άρθρο 2 παρ. 1 του Κανονισμού 26 του Συμβουλίου της 4.4.1962 περί εφαρμογής ορισμένων κανόνων ανταγωνισμού στην παραγωγή και την εμπορία γεωργικών προϊόντων). Σχετικώς το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εν προκειμένω μη εφαρμογή του άρθρου 81§1 εξαρτάται αποκλειστικά από τις προϋποθέσεις του άρθρου 2§1 του Κανονισμού 26. Αν μια συμφωνία ή μια απόφαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81§1 της Συνθήκης και δεν πληροί τις προϋποθέσεις παρεκκλίσεως του άρθρου 2§1, δεύτερη φράση, του Κανονισμού 26, ούτε της χορηγείται απαλλαγή σύμφωνα με το άρθρο 81§3, είναι αυτοδικαίως άκυρη και η ακυρότητα αυτή παράγει αναδρομικά αποτελέσματα (Δ.Ε.Κ., αποφάσεις 12.12.1995, συνεκδ. υποθ. C-319/93, C-40/94, C-244/94, Hendrrik Evert Dijkstra κατά Friesland (Erico Domo) Cooperatie BA, Συλλ. 1995, σ. I-4471)¹⁴.

Ο τομέας του άνθρακα και χάλυβα καλυπτόταν μέχρι τον Ιούλιο του 2002, οπότε και έληξε η ισχύς του πεδίου χρονικής εφαρμογής των διατάξεων από τα σχετικά άρθρα της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την εναρμόνιση του κανονιστικού πλαισίου για τον άνθρακα και χάλυβα με το αντίστοιχο για τους

¹⁴ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι», Εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 421-422

υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες υποστήριζαν ότι λόγω του ειδικού καθεστώτος λειτουργίας τους δεν υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού. Μέχρι τη δεκαετία του 1980 η Επιτροπή δίσταζε να ασχοληθεί με το θέμα, ωστόσο από τότε και μετά κυριαρχεί η προσέγγιση ότι αφού η ίδια η νομοθεσία αφήνει μικρά περιθώρια για ανταγωνισμό, αυτά πρέπει να διαφυλάττονται. Τελευταία η Επιτροπή επικεντρώνεται και επιδιώκει την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και σε τομείς όπου υπήρχε αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο, όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια, οι θαλάσσιες μεταφορές, κ.λ.π.

c. Πεδίο τοπικής εφαρμογής

Για να έχουν εφαρμογή οι κανόνες ανταγωνισμού της Ε.Ε. πρέπει να υπάρχει επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Όμως, οι κοινοτικοί κανόνες των άρθρων 81 και 82 Σ.ΕΚ. έχουν και εξωεδαφική εφαρμογή (extraterritoriality). Αυτό σημαίνει ότι εφόσον συμπράξεις ή καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεων, που έχουν την έδρα τους ή την εγκατάστασή τους εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της Κοινής Αγοράς, η Κοινότητα δικαιούται να εφαρμόσει και σε αυτές τους απαγορευτικούς κανόνες. Η αρμοδιότητα της Κοινότητας για εξωεδαφική εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στηρίζεται στην «θεωρία των αποτελεσμάτων», την οποία το Δ.Ε.Κ. είχε έμμεσα (obiter dictum) δεχθεί στην υπόθεση *Beguelin* (απόφαση της 25.11.1971, υπόθ. 22/71, Συλλ. 1971, σ. 959) και άμεσα στην περιώνυμη υπόθεση «χαρτοπολτού» (Δ.Ε.Κ., απόφαση της 27.9.1988. συνεκδ. υποθ. 89, 104, 114, 116, 125-129/85, A. Ahlstrom Osakeythio κ.ά. κατά Επιτροπής Ε.Κ., Συλλ. 1988, σ. 5193, σκέψεις 12 επ., ιδίως 16-18, γνωστή ως «Woodpulp»)¹⁵.

Υποστηρίζεται ακόμα ότι αν οι εξαγωγές από την Ε.Ε. εμποδίζονται εξαιτίας συμφωνιών σε τρίτη χώρα και εφόσον αυτό έχει επιπτώσεις έστω έμμεσες στην ροή του εμπορίου εντός της Ε.Ε., η Ε.Ε. πρέπει να έχει τη δύναμη να ασκήσει τις αρμοδιότητές της σχετικά με τον ανταγωνισμό. Στο πεδίο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων τα πράγματα είναι πιο ξεκάθαρα: εφόσον καλύπτεται το όριο που τίθεται από τον Κανονισμό 139/2004 για συναλλαγές εντός της Ε.Ε., η συγκέντρωση πρέπει να γνωστοποιηθεί και να κριθεί από την Επιτροπή.

d. Πεδίο χρονικής εφαρμογής

Οι κανόνες ανταγωνισμού που περιέχονται στη Συνθήκη είναι σε ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου 1958. Οι απαγορευτικές διατάξεις των άρθρων 81 και 82 άρχισαν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα από την 13^η Μαρτίου 1962, οπότε και τέθηκε σε ισχύ ο Κανονισμός 17/62 με όλο το σχετικό μηχανισμό εφαρμογής του. Εν τω μεταξύ η νομολογία του Δ.Ε.Κ. και του Π.Ε.Κ. συμπλήρωσαν τις πρωτογενείς ρυθμίσεις αλλά και το παράγωγο δίκαιο (Κανονισμός 17/62) και κατέστησαν επιτακτική τη μεταρρύθμιση που καταγράφεται στο νέο Κανονισμό 1/2003, ο οποίος ισχύει από 1-5-2004.

¹⁵ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι», Εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 372-373

1.5.3. Πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων ανταγωνισμού¹⁶

Το άρθρο 81 της Συνθήκης αφορά μόνο τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και όχι τα νομοθετικά ή κανονιστικά μέτρα των κρατών-μελών. Ωστόσο, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το άρθρο 81 της Συνθήκης, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 5, επιβάλλει στα κράτη μέλη να μην θεσπίζουν ή να μη διατηρούν σε ισχύ μέτρα νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως ικανά να εξαλείψουν την πρακτική αποτελεσματικότητα των εφαρμοστέων επί των επιχειρήσεων κανόνων ανταγωνισμού. Τούτο συμβαίνει, βάσει της ίδιας νομολογίας, όταν κράτος-μέλος είτε επιβάλλει ή ευνοεί την κατάρτιση αντίθετων προς το άρθρο 81 της Συνθήκης συμπράξεων ή ενισχύει τα αποτελέσματα των συμπράξεων αυτών είτε αφαιρεί από τη δική του ρύθμιση τον κρατικό της χαρακτήρα, αναθέτοντας σε ιδιώτες επιχειρηματίες την ευθύνη λήψεως αποφάσεων παρεμβάσεως σε οικονομικά θέματα (βλ. θεμελιακά ΔΕΚ, απόφαση της 21.9.1988, υπόθ. 267/86, Van Eycke, Συλλ. 1993, σ. 4769, σκέψη 16 και έκτοτε C-2/91, Meng, 17.11.1993, Συλλ. 1993, σ. I-5751, C-266/96, Corsica Ferries France, 18.6.1998, Συλλ. 1998, υπόθ. C-366/96, σ. I-3949, σκέψεις 35, 36, 49, απόφαση της 21.9.1999, υπόθ. C-219/97, Bokken BV, Συλλ. 1999, σ. I-6121).

Με το ίδιο σκεπτικό της πάγιας νομολογίας, ότι οι απαγορευτικοί κανόνες των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης Ε.Κ. ρυθμίζουν συμπεριφορά των επιχειρήσεων και δεν αφορούν εθνικά, κανονιστικά ή νομοθετικά μέτρα, με την επιφύλαξη ότι τα μέτρα αυτά δεν μπορούν να εξουδετερώσουν την αποτελεσματικότητα των εφαρμοστέων επί επιχειρήσεων κανόνων ανταγωνισμού, κρίθηκε:

Ότι εθνική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία τα κόμιστρα οδικών μεταφορών εγκρίνονται και καθίστανται εκτελεστά από τη δημόσια αρχή βάσει προτάσεων επιτροπής α) δεν μπορούν να θεωρηθούν συμπράξεις επιχειρήσεων τις οποίες οι δημόσιες αρχές επέβαλαν ή ευνόησαν ή των οποίων ενίσχυσαν τα αποτελέσματα, β) τα άρθρα 3 στοιχείο ζ', 5 και 82 της Συνθήκης θα μπορούσαν να εφαρμοστούν μόνο στην περίπτωση που αποδεικνυόταν ότι η ρύθμιση αυτή περιάγει μια επιχείρηση σε κατάσταση οικονομικής ισχύος που της δίνει εξουσία να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην οικεία αγορά, πλην όμως θα έπρεπε να υπάρχει «συλλογική δεσπόζουσα θέση» που προϋποθέτει οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να είναι επαρκώς συνδεδεμένες μεταξύ τους, ώστε να ακολουθούν ενιαία γραμμή δράσεως στην αγορά. Τέτοια όμως δεν μπορεί να είναι μια εθνική ρύθμιση όταν προβλέπει τον καθορισμό κομίστρων, γ) ότι δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 90 (ήδη άρθρο 86 Ε.Κ.), αφού δεν προσδίδει σε επιχειρήσεις χαρακτήρα δημοσίων επιχειρήσεων ούτε χορηγεί αποκλειστικά δικαιώματα ούτε δ) παραβιάζει το άρθρο 30 (ήδη άρθρο 28 Ε.Κ.) διότι δεν κάνει διάκριση ανάλογα με την προέλευση των μεταφερόμενων εμπορευμάτων και δεν έχει αντικείμενο τη ρύθμιση του εμπορίου, τα δε τυχόν περιοριστικά αποτελέσματα που ενδεχομένως επιφέρει στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, έχουν τόσο τυχαίο και έμμεσο χαρακτήρα, ώστε η υποχρέωση να μην μπορεί να θεωρηθεί ικανή να παρεμποδίσει το

¹⁶ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι», Εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 387-389

εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (Δ.Ε.Κ., απόφαση της 5.10.1995, υπόθ. C-96/94, *Centro Servizi Spediporto Srl κατά Spedizioni Marittima del Golfo Srl*, Συλλ. 1995, σ. I-2883).

1.6. Σημαντικές αλλαγές στον ανταγωνισμό από την 1η Μαΐου 2004¹⁷

Η 1η Μαΐου του 2004 ήταν η ημερομηνία έναρξης της ισχύος των σημαντικότερων μεταρρυθμίσεων. Σε αυτές περιλαμβάνεται ο εκσυγχρονισμός της επιβολής antitrust με το νέο κανονισμό 1/2003, η αναθεώρηση του συστήματος ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ (Κανονισμός 139/2004) και οι εσωτερικές μεταρρυθμίσεις της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Επιτροπής.

Από μια πολύ ευρεία άποψη, αυτές οι μεταρρυθμίσεις στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής ανταγωνισμού και στην ενίσχυση του πραγματικού αντίκτυπου της στη διάνοιξη και τη διατήρηση των ανταγωνιστικών αγορών. Με αυτόν τον τρόπο θα εξασφαλιστεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε θέση να αντιμετωπίσει δύο σημαντικές και άμεσες προκλήσεις:

- Κατά πρώτο λόγο, καθώς η ΕΕ αυξήθηκε το Μάιο του 2004 σε 25 κράτη μέλη - η μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της -, πρέπει να υπάρχει εγγύηση ότι οι επιχειρήσεις και οι αρχές είναι σε θέση να λειτουργήσουν κάτω από τους ίδιους περιορισμούς της πολιτικής ανταγωνισμού σε ολόκληρη την ΕΕ, παρά τις χαρακτηριζόμενες αποκλίσεις μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και του υπόβαθρου του ανταγωνισμού στα σύνορα της ΕΕ.
- Κατά δεύτερο λόγο, προκειμένου να υπερνικήσει τα διαρθρωτικά προβλήματα που περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και παρακωλύουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας, η ΕΕ έχει θέσει μια φιλόδοξη agenda οικονομικής μεταρρύθμισης (μέρος της αποκαλούμενης στρατηγικής της Λισσαβόνας). Αυτή η διαδικασία της οικονομικής μεταρρύθμισης στοχεύει στο να καταστήσει τις αγορές της ΕΕ πιο ανοικτές και ανταγωνιστικές προκειμένου να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Μια αποδοτικότερη πολιτική ανταγωνισμού είναι ένα απαραίτητο στοιχείο γι' αυτήν την διαδικασία¹⁸.

I. Αξιολόγηση των 10 νέων κρατών μελών

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστώμενη στην προσάρτηση της Τσεχίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας έχει σαφώς επιπτώσεις πολύ πέρα από το δίκαιο του ανταγωνισμού. Ειδικότερα, οι υπάρχουσες δυσκολίες

¹⁷ Joanna Goyder, «Key competition changes on 1 May 2004», Competition comment, Freshfields Bruckhaus Deringer, April/May 2004

¹⁸ Mario Monti, «EU competition policy after May 2004», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24 October 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/489|0|RAPID&lg=EN&display=

στην καθιέρωση συναίνεσης και στη λήψη αποφάσεων μπορούν μόνο να επιδεινωθούν από την αύξηση από 15 σε 25 μέλη. Δύο σημαντικές μεταρρυθμίσεις ανταγωνισμού (βλ. παρακάτω), υιοθετήθηκαν πρόσφατα και τυχόν μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις πιθανό να είναι δυσκολότερο να φτάσουν σε σημείο συμφωνίας.

Θα απαιτηθούν σημαντικοί πόροι της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού για ζητήματα ανταγωνισμού σε μερικά από αυτά τα νέα κράτη, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική απειρία τους σε αυτόν τον τομέα. Τα θέματα της κρατικής ενίσχυσης αναμένονται να απαιτήσουν ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο προσοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές δομές σε πολλές από αυτές τις χώρες.

Εκτός από τις εξάμηνες μεταβατικές περιόδους, οι οποίες εφαρμόζονται για τις εξαιρέσεις από απαγορεύσεις και, μερικές μεταβατικές ρυθμίσεις στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΕ ισχύουν πλήρως από 1η Μαΐου του 2004. Οι υπάρχουσες συμφωνίες μπορεί να πρέπει να αναθεωρηθούν από διάφορες πιθανές γωνίες: π.χ. η έννοια εκφράσεων, όπως «ολόκληρη η περιοχή της ΕΕ», στις συμβάσεις διανομής ή των αδειών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αλλάζει εντυπωσιακά. Επίσης, οι στρατηγικές που έχουν χρησιμεύσει μέχρι τώρα στο να αποτρέψουν ή να μειώσουν τις παράλληλες εισαγωγές από ορισμένες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης θα πρέπει να αναθεωρηθούν. Ομοίως, οι πολιτικές τιμολόγησης μπορεί να πρέπει να μεταβληθούν (υπάρχουν ειδικοί μεταβατικοί κανόνες για τα κατοχυρωμένα με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας φαρμακευτικά είδη).

II. Θέση σε ισχύ του νέου Κανονισμού Συγκεντρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο ανασχηματισμένος Κοινοτικός Κανονισμός Συγκεντρώσεων (139/2004) ετέθη σε ισχύ την ίδια ημερομηνία που δημοσιεύθηκε ένας νέος κανονισμός εφαρμογής (802/2004), καθώς και νέες λεπτομερείς και συνοπτικές μορφές κοινοποίησης. Μια τροποποιημένη Ανακοίνωση για τους επικουρικούς περιορισμούς (ancillary restraints) και ένα έντυπο «RS», με το οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή σε ή από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού πριν από την κοινοποίηση, αναμένονται να γίνουν διαθέσιμα εντός σύντομου χρονικού διαστήματος.

Ο νέος κανονισμός θα ισχύσει για όλες τις συναλλαγές στις οποίες το γεγονός που τις προκάλεσε (συμφωνία ή ανακοίνωση μιας δημόσιας προσφοράς) συνέβη την 1η Μαΐου ή αργότερα. Η ημερομηνία της ίδιας της κοινοποίησης είναι άσχετη.

Ο νέος κανονισμός εισάγει διάφορες διαδικαστικές βελτιώσεις, καθώς και αυξανόμενη ελαστικότητα σε διάφορους τομείς. Αν και περιλαμβάνει μία νέα μορφή ουσιαστικού ελέγχου σχετικά με τις περιπτώσεις που χρήζουν απαγόρευσης, η αλλαγή της διατύπωσης προορίζεται μόνο να επιτρέψει στην Επιτροπή να αντιμετωπίσει το αρκετά σπάνιο φαινόμενο των συγχωνεύσεων σε ολιγοπωλιακές αγορές που ενισχύουν όχι μόνο τη δεσπόζουσα θέση αλλά και τα αντιανταγωνιστικά μονομερή αποτελέσματα.

III. «Εκμοντερνισμός» της επιβολής των άρθρων 81 και 82

Από την 1η Μαΐου του 2004 ισχύει ο Κανονισμός 1/2003. Αυτό το γεγονός έχει διττή σημασία. Πρώτον, η Επιτροπή ενισχύει τις εξουσίες έρευνάς της και, δεύτερον, οι συμφωνίες δεν μπορούν πλέον να κοινοποιούνται μόνο στην Επιτροπή ώστε να ληφθεί απόφαση εξαίρεσης ή επιστολή επιβεβαίωσης. Στο μέλλον, οι αρχές των κρατών μελών και τα εθνικά δικαστήρια θα είναι σε θέση να εφαρμόσουν το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ πλήρως.

Αν και οι προετοιμασίες έχουν ολοκληρωθεί στα περισσότερα υπάρχοντα κράτη μέλη, πολλά δεν έχουν προβεί στις απαραίτητες νομοθετικές και διοικητικές αλλαγές από την 1η Μαΐου, προσθέτοντας έτσι, τουλάχιστον προσωρινά, την έμφυτη σε αυτές τις ριζικές αλλαγές αβεβαιότητα. Σε γενικές γραμμές το νέο καθεστώς ετέθη αμέσως σε ισχύ στα κράτη που ήταν σε ετοιμότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν απομένουν και άλλα παράπλευρα ζητήματα να ρυθμιστούν.

IV. Νομική βεβαιότητα και ενισχυμένη οικονομική προσέγγιση¹⁹

Παράλληλα με μια δραστηριότητα επιβολής που στρέφεται εναντίον των πιο σοβαρών παραβάσεων, ένας από τους σημαντικότερους στόχους των μεταρρυθμίσεων είναι η εγγύηση ότι, μετά από την 1η Μαΐου του 2004, οι επιχειρήσεις θα ωφεληθούν από έναν υψηλό βαθμό νομικής βεβαιότητας ως προς το τι είναι και τι δεν είναι επιτρεπτό σύμφωνα με τους κανόνες ανταγωνισμού.

Γι' αυτόν τον σκοπό η Επιτροπή έχει αναθεωρήσει τα τελευταία χρόνια το σύνολο των Κανονισμών που περιέχουν εξαιρέσεις από απαγορεύσεις και των παραγόμενων οδηγιών της σχετικά με τους κύριους τύπους επιχειρησιακών πρακτικών και συμφωνιών, οι οποίοι μπορεί να εμπίπτουν στο πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού. Κατά τη δημιουργία αυτής της αναθεώρησης, η Επιτροπή έκανε μια μετατόπιση από μια νομικίστικη προσέγγιση σε μια ερμηνεία των κανόνων βάσει σταθερών οικονομικών αρχών. Η δύναμη στα πλαίσια της αγοράς (market power) είναι ένα κρίσιμο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εφαρμογή του άρθρου 81. Στο πλαίσιο του νέου τύπου Κανονισμών που περιέχουν εξαιρέσεις από απαγορεύσεις, οι επιχειρήσεις με μικρή δύναμη στα πλαίσια της αγοράς, ειδικότερα η μεγάλη πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, είναι σε θέση να ενεργήσουν εκ του ασφαλούς και δεν είναι απαραίτητο να ανησυχούν για τη συμβατότητα των συμφωνιών τους με το δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ.

Η ανάγκη να εξασφαλιστεί η νομική βεβαιότητα και συγχρόνως να αναπτυχθεί μεγαλύτερη επιτήδευση όσον αφορά την οικονομική ανάλυση, ισχύει και για το πεδίο του ελέγχου συγκεντρώσεων. Στο σχέδιο του νέου κανονισμού συγκεντρώσεων η Επιτροπή είχε προτείνει να διευκρινισθεί ο ουσιαστικός έλεγχος για να αξιολογηθεί ο

¹⁹ Mario Monti, «EU competition policy after May 2004», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24 October 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/489|0|RAPID&lg=EN&display=

ανταγωνιστικός αντίκτυπος των συγκεντρώσεων, ώστε να εξαιρεθεί οποιαδήποτε αβεβαιότητα ως προς αυτό το πεδίο.

Σαν ένα μέρος της μεταρρύθμισης των συγκεντρώσεων, η Επιτροπή υιοθέτησε επίσης στο τέλος του 2002 προς δημόσια διαβούλευση ένα σχέδιο Ανακοίνωσης της Επιτροπής για την αξιολόγηση των συγχωνεύσεων μεταξύ ανταγωνιστικών εταιριών (των αποκαλούμενων «οριζόντιων» συγχωνεύσεων).

Με την Ανακοίνωση καθορίζονται δύο κύριοι τρόποι με τους οποίους τέτοιες συγχωνεύσεις μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στον ανταγωνισμό:

- η εξάλειψη σημαντικών ανταγωνιστικών περιορισμών, δηλαδή ενός ή περισσότερων πωλητών, οι οποίοι συνακολούθως θα ήταν σε θέση να αυξήσουν τις τιμές τους σημαντικά χωρίς να προσφύγουν στο συντονισμό με άλλες εταιρίες.
- η μεταβολή της φύσης του ανταγωνισμού έτσι ώστε οι πωλητές, οι οποίοι προηγουμένως δεν συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους, να είναι τώρα σε θέση να συνεργαστούν και επομένως να αυξήσουν τις τιμές. Μια συγχώνευση μπορεί επίσης να καταστήσει το συντονισμό ευκολότερο ή πιο επιτυχή για τους πωλητές οι οποίοι συνεργάζονταν πριν από τη συγχώνευση.

Αυτό το νέο πλαίσιο θα ενισχύσει τη σταθερότητα των αναλύσεων σχετικά με τις συγκεντρώσεις και, συγχρόνως, θα συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της διαφάνειας της πολιτικής σε αυτόν τον τομέα.

V. Συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και των δικαστηρίων²⁰

Ένα ακόμη βασικό στοιχείο της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΕ μετά την 1η Μαΐου του 2004 είναι η στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και των δικαστηρίων, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια αποδοτική και συνεπής επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού.

Με αυτόν τον στόχο υπόψη προωθήθηκε το ECN (European Competition Network), το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (ΕΔΑ). Μέσα σε αυτό το δίκτυο, η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού θα συνεργαστούν συστηματικά και θα συντονίσουν τις δραστηριότητες επιβολής τους, εξασφαλίζοντας έναν υψηλό βαθμό συνοχής. Προς το παρόν εξετάζονται και άλλα ζητήματα ουσιώδη για την επιτυχημένη επιβολή του νέου συστήματος ανταγωνισμού, όπως η κατανομή της ανά υπόθεση εξέτασης, η ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών, οι κοινές έρευνες ή η σύσταση ενός κοινού ενδοδικτύου (intranet), το οποίο θα συνδέσει μόνιμα όλα τα μέλη και θα γίνει το κεντρικό εργαλείο για καθημερινές επαφές.

²⁰ Mario Monti, «EU competition policy after May 2004», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24 October 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/489|0|RAPID&lg=EN&display=

Ο στόχος είναι ότι, σε αυτόν το νέο κόσμο της παράλληλης δυνατότητας για εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ, κάθε υπόθεση αντιμετωπίζεται από την πιο αρμόδια αρχή μέσα στο δίκτυο. Το σύστημα πρέπει να διατηρηθεί εύκαμπτο, αλλά υπάρχουν μερικές γενικές αρχές που καθοδηγούν τη δράση του:

- καταρχήν, οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών θα οργανωθούν όσο το δυνατόν καλύτερα για να αντιμετωπίζουν τις υποθέσεις που έχουν σημαντική επίδραση στο έδαφος του κράτους μέλους τους.
- όπου μια πιθανή παράβαση έχει τις κύριες συνέπειές της στο έδαφος δύο ή τριών κρατών μελών, αυτές οι αρχές πρέπει να σκεφτούν να συνεργαστούν πάνω στην υπόθεση.
- όπου μια πιθανή παράβαση έχει μεγαλύτερο γεωγραφικό πεδίο, η Επιτροπή πιθανό να είναι η πιο αρμόδια για να αντιμετωπίσει την υπόθεση.

Ενισχύεται επίσης η συνεργασία της Επιτροπής με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού στον τομέα των συγκεντρώσεων. Η Επιτροπή είχε ήδη προτείνει την απλοποίηση και τη μεγαλύτερη ελαστικότητα της παραπομπής (referral) των περιπτώσεων συγκέντρωσης από την Επιτροπή στα κράτη μέλη και αντίστροφα. Προκειμένου να αποφευχθεί η κατάληξη μιας διαδικασίας παραπομπής σε αδικαιολόγητες καθυστερήσεις για τις επιχειρήσεις, περιλήφθηκε η δυνατότητα να λαμβάνουν χώρα οι παραπομπές πριν από την κοινοποίηση.

Τέλος, από το Μάιο του 2004, αυξήθηκε επίσης ο ρόλος των εθνικών δικαστηρίων προκειμένου για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ. Η εξασφάλιση συνοχής στα σύνορα είναι μια από τις κύριες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει το νέο σύστημα στα πρώτα έτη εφαρμογής του. Οι Κανονισμοί που περιέχουν εξαιρέσεις από απαγορεύσεις, οι Ανακοινώσεις, οι Οδηγίες θα είναι κρίσιμα εργαλεία για τη διασφάλιση μεγαλύτερης νομικής βεβαιότητας σε συνδυασμό με τον Κανονισμό 1/2003, ο οποίος θέτει διάφορες μεθόδους συνεργασίας με τα εθνικά δικαστήρια.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1. Η ιστορική εξέλιξη του διεθνούς φαινομένου των συγκεντρώσεων

2.1.1. Α΄ κύμα 1897 – 1904²¹

Ορισμένες από τις σημερινές εταιρείες-μεγαθήρια (DuPont Inc., Standard Oil, General Electric, Eastman Kodak, American Tobacco Inc.), ενώ είναι μεγάλες επιχειρήσεις στο παρόν με σημαντικά μερίδια αγοράς, προέκυψαν από το πρώτο κύμα συγχωνεύσεων, κατά το τέλος του οποίου μερικές ήταν πραγματικά κυρίαρχες εταιρείες. Για παράδειγμα, η U.S. Steel δεν ήταν η μόνη κυρίαρχη επιχείρηση στην αγορά της. Η American Tobacco απολάμβανε ένα μερίδιο αγοράς της τάξεως του 90%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της Standard Oil, ιδιοκτήτης της οποίας ήταν ο J. D. Rockefeller, έφτανε το 85%.

Στο πρώτο κύμα υπήρχαν 300 σημαντικές συγκεντρώσεις που κάλυπταν πολλούς τομείς της βιομηχανίας και έλεγχαν το 40% του εθνικού κατασκευαστικού κεφαλαίου. Ο Nelson²² εκτιμά ότι περισσότερες από 3000 εταιρείες εξαφανίστηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου σαν αποτέλεσμα των συγχωνεύσεων.

Μέχρι το 1909 οι 100 μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις έλεγχαν περίπου το 18% των περιουσιακών στοιχείων όλου του κλάδου της βιομηχανίας. Ο αριθμός των οριζόντιων συγχωνεύσεων και των βιομηχανικών ενοποιήσεων συνεχίστηκε αμείωτα χωρίς σημαντικούς περιορισμούς antitrust, εξαιτίας και της έλλειψης πόρων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Στο τέλος του πρώτου κύματος συγχωνεύσεων ήταν εμφανής μια αύξηση στο βαθμό των συγκεντρώσεων. Ο αριθμός των εταιρειών σε μερικές βιομηχανίες, όπως στη βιομηχανία σιδήρου, μειώθηκε δραματικά και σε μερικές περιοχές μόνο μία επιχείρηση επέζησε. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα δικαστήρια ήταν απρόθυμα να ερμηνεύσουν κατά γράμμα τις αντιμονοπωλιακές διατάξεις²³, τις οποίες προσέγγιζαν σαν ρυθμιστικές των trusts των μετόχων, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται ο νόμος για την αποτροπή της δημιουργίας μονοπωλίων σε αρκετές βιομηχανίες κατά το πρώτο κύμα.

Τα trusts σχηματίστηκαν από κυρίαρχους επιχειρηματικούς ηγέτες σαν απάντηση στη λειψή απόδοση πολλών εταιρειών που αγωνίζονταν σε ένα αδύναμο οικονομικό κλίμα. Αυτά τα πρόσωπα είδαν τη δομή πολλών επιχειρήσεων,

²¹ John Wiley & Sons, “Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings”, 2002, pp. 23-28

²² Ralph Nelson, “Merger Movements in American Industry: 1895-1956”, Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1959

²³ Joseph R. Conlin, “The American Past”, Fort Worth, Tex.: Harcourt Press, 1997, p. 500

συμπεριλαμβανομένων πολλών μικρών και ανεπαρκών εταιρειών, σαν ένα μέρος της αιτίας αυτής της φτώχης απόδοσης. Έτσι, χρησιμοποίησαν τη δύναμη των ψήφων που άλλοι είχαν εμπιστευθεί σε αυτούς, για να εξαναγκάσουν τη δημιουργία πολλαπλών συγχωνεύσεων σε μερικούς κλάδους της βιομηχανίας προσπαθώντας, παράλληλα, να μειώσουν το επίπεδο του ανταγωνισμού και να επιτρέψουν στις επιζώσες εταιρείες να απολαύσουν ορισμένες οικονομίες κλίμακας.²⁴

Πέρα από την χαλαρή επιβολή των ομοσπονδιακών νόμων antitrust, υπάρχουν και άλλοι νομικοί λόγοι που εξηγούν γιατί το πρώτο κύμα συγχωνεύσεων ευημέρησε. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις μπόρεσαν να εξασφαλίσουν κεφάλαιο καλύτερα, να διατηρήσουν μετοχές σε άλλες εταιρείες και να επεκτείνουν τις γραμμές των επιχειρησιακών τους λειτουργιών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα γόνιμο περιβάλλον για τις εταιρείες ώστε να σχεδιάσουν συγχωνεύσεις. Η μεγαλύτερη πρόσβαση σε κεφάλαια διευκόλυνε τις εταιρείες να συγκεντρώσουν την απαραίτητη χρηματοδότηση για την ολοκλήρωση μιας εξαγοράς και οι πιο «χαλαροί» νόμοι, που έλεγχαν τα μετοχικά των επιχειρήσεων, επέτρεψαν στις εταιρείες να αποκτήσουν μετοχές σε άλλες, με σκοπό να τις εξαγοράσουν.

Η ανάπτυξη του αμερικάνικου μεταφορικού συστήματος ήταν άλλος ένας από τους σπουδαίους παράγοντες που δημιούργησαν το πρώτο κύμα συγχωνεύσεων. Εταιρείες που εκείνη την περίοδο αντιμετώπιζαν το ενδεχόμενο ανταγωνισμού από ξένους αντιπάλους, επέλεξαν να συγχωνευτούν με τοπικούς ανταγωνιστές για να διατηρήσουν το μερίδιο αγοράς τους. Καθώς οι εταιρείες επεκτείνονταν, εκμεταλλεύονταν οικονομίες κλίμακας στον τομέα της παραγωγής και της διανομής. Για παράδειγμα, το Standard Oil Trust έλεγχε το 40% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου χρησιμοποιώντας μόνο τρία (3) διυλιστήρια. Εξάλειψε εργοστάσια που δεν ήταν απαραίτητα και έτσι εξασφάλισε μεγαλύτερη αποδοτικότητα.²⁵ Παράλληλα, άλλες επιχειρήσεις και οι managers αυτών άρχισαν να μελετούν τη διαδικασία της παραγωγής σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν την ικανότητά τους να αναπτύξουν μια ολοένα και επεκτεινόμενη μαζική παραγωγή.²⁶

Στα τέλη του 19ου αιώνα, σαν αποτέλεσμα τέτοιων διαγωνισμών εξαγοράς, το κοινό άρχισε να ανησυχεί ολοένα και περισσότερο για ανήθικες επιχειρηματικές πρακτικές. Οι εταιρικοί νόμοι δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί κατά τη δεκαετία του 1890. Εν όψει της έλλειψης εταιρικών νομικών περιορισμών, η τραπεζική και επιχειρηματική κοινότητα υιοθέτησε το δικό της εθελοντικό κώδικα ηθικής συμπεριφοράς. Αυτός ο κώδικας επιβλήθηκε από μια άγραφη συμφωνία μεταξύ τραπεζιτών επενδύσεων, οι οποίοι συμφώνησαν να συναλλάσσονται μόνο με εταιρείες που προσχωρούσαν στα δικά τους υψηλότερα ηθικά πρότυπα. Παρ' όλο που αυτά τα ανεπίσημα standards δεν απέκλεισαν ολοκληρωτικά ανάρμοστες δραστηριότητες, θέσπισαν την αρχή για επίδειξη λογικής συμπεριφοράς κατά το πρώτο κύμα συγχωνεύσεων.

²⁴ Nell Irvin Painter, "Standing at Armageddon: The United States, 1877-1919", New York: W.W. Norton & Company, 1989, pp.178-179

²⁵ Alfred D. Chandler, "The visible Hand: The Managerial Revolution in American Business", Cambridge, Mass.: Belknap Press, 1987, p. 249

²⁶ Robert C. Puth, "American Economic History", New York: Dryden Press, 1992, p. 254

Περισσότερο οικονομικοί παρά νομικοί περιορισμοί έθεσαν τέλος στο πρώτο κύμα συγχωνεύσεων. Κατά πρώτο λόγο, η κατάρρευση του trust των κατασκευαστών πλοίων στις αρχές του 1900 έφερε στο προσκήνιο τους κινδύνους της αθέμιτης χρηματοδότησης. Δεύτερον, και πιο σημαντικό, η μεγάλη πτώση του χρηματιστηρίου του 1904 και ο επερχόμενος Τραπεζικός Πανικός το 1907 έκλεισαν πολλές εταιρείες και τελικά άνοιξαν το δρόμο για το Federal Reserve System. Τα βασικά οικονομικά συστατικά για την ώθηση των εξαγορών δεν υπήρχαν, αποτέλεσμα ενός πτωτικού χρηματιστηρίου και ενός αδύναμου τραπεζικού συστήματος. Χωρίς αυτά, η πρώτη μεγάλη περίοδος συγχωνεύσεων έλαβε τέλος.

2.1.2. Β' κύμα 1916 – 1929²⁷

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου κύματος συγχωνεύσεων αρκετές βιομηχανίες συνενώθηκαν. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία μιας ολιγοπωλιακής παρά μονοπωλιακής βιομηχανικής δομής. Το ενοποιητικό πρότυπο που καθιερώθηκε την περίοδο του πρώτου κύματος συγχωνεύσεων, συνεχίστηκε και τη δεύτερη περίοδο. Η διαθεσιμότητα κεφαλαίου, που ευνοήθηκε από ανάλογες οικονομικές συνθήκες και χαλαρά όρια απαιτήσεων, έθεσε το λίθο για την πτώση του χρηματιστηρίου το 1929.

Το περιβάλλον antitrust της δεκαετίας του 1920 ήταν πιο αυστηρό από αυτό που επικράτησε κατά το πρώτο κύμα συγχωνεύσεων. Το δεύτερο κύμα παρήγαγε λιγότερα μονοπώλια αλλά περισσότερα ολιγοπώλια και κάθετες συγχωνεύσεις. Επιπρόσθετα, πολλές εταιρείες ασυσχετίστων κλάδων βιομηχανίας συγχωνεύτηκαν. Αυτός ήταν ο πρώτος μεγάλης κλίμακας σχηματισμός συσσωρεύσεων. Παρ' όλο που αυτοί οι επιχειρηματικοί συνδυασμοί αφορούσαν εταιρείες που δεν παρήγαγαν άμεσα τα ίδια προϊόντα, είχαν εντούτοις συχνά παρόμοιες γραμμές παραγωγής. Πάντως, πρωταρχικός στόχος της κυβερνητικής πολιτικής παρέμενε η πάταξη των μη ορθών επιχειρηματικών πρακτικών και η αποτροπή των καρτέλ ή κοινοπραξιών, παρά η παρεμπόδιση των αντιανταγωνιστικών συγχωνεύσεων. Εκείνη την περίοδο πολλές συμφωνίες καθορισμού τιμών λάμβαναν χώρα σε αρκετές βιομηχανίες, φαινόμενο το οποίο θεωρείτο ότι αποτελούσε πιο πιεστική απειλή για τον ανταγωνισμό από αυτή των συγχωνεύσεων.

Όπως και στο πρώτο κύμα, η δεύτερη περίοδος συγχωνεύσεων υπήρξε μάρτυρας του σχηματισμού πολλών σημαντικών ομίλων που λειτουργούν ακόμη και σήμερα. Τέτοιοι είναι οι General Motors, IBM, John Deere, Union Carbide Corporation. Μεταξύ του 1926 και 1930 έλαβαν χώρα 4600 συγχωνεύσεις και από το 1919 μέχρι το 1930 εξαφανίστηκαν 12000 κατασκευαστικές, μεταλλευτικές, τραπεζικές και κοινής ωφέλειας εταιρείες. Σύμφωνα με τον Earl Kintner²⁸, κατά την περίοδο από το 1921 έως το 1933, 13 δισεκατομμύρια δολάρια σε περιουσιακά στοιχεία αποκτήθηκαν μέσω συγχωνεύσεων, αντιπροσωπεύοντας το 17,5% των συνολικών κατασκευαστικών περιουσιακών στοιχείων. Η συνεχόμενη ανάπτυξη του σιδηροδρομικού μεταφορικού δικτύου σε συνδυασμό με αυτή του αυτοκινητιστικού συνέχισε να μετατρέπει τοπικές αγορές σε εθνικές. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των

²⁷ John Wiley & Sons, "Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings", 2002, pp. 28-32

²⁸ Earl W. Kintner, "Primer on the Law of Mergers", New York: Macmillan Publishing Co., 1983, p. 9

εταιρειών εντάθηκε από την εξάπλωση των ραδιοφώνων στα σπίτια σαν μία σημαντική μορφή διασκέδασης. Αυτό οδήγησε σε αυξανόμενη χρήση της διαφήμισης σαν μία μορφή διαφοροποίησης προϊόντων. Η εποχή της μαζικής εμπορευματοποίησης είχε αρχίσει.

Παρ' όλο που οι συγχωνεύσεις επηρέασαν τις βιομηχανίες γενικά, οι ακόλουθοι κλάδοι γνώρισαν ένα δυσανάλογο αριθμό συγχωνεύσεων: μέταλλα, πετρελαϊκά προϊόντα, τρόφιμα, χημικά, εξοπλισμός μεταφοράς. Οι συγχωνεύσεις διευκολύνονταν όχι μόνο από την περιορισμένη επιβολή των νόμων antitrust, αλλά και από την ενθάρρυνση της κυβέρνησης, ώστε να αυξηθεί η εθνική παραγωγικότητα.

Το δεύτερο κύμα συγχωνεύσεων μοιάζει με το τέταρτο καθ' όσον αφορά την ύπαρξη μεγάλου χρέους για την χρηματοδότηση των συμφωνιών που λάμβαναν χώρα. Οι εταιρείες χρησιμοποιούσαν σημαντικά ποσά που προέρχονταν από δάνεια στη δομή κεφαλαίου τους, γεγονός που παρείχε την ευκαιρία στους επενδυτές να κερδίζουν υψηλές αποδόσεις, αλλά παράλληλα ενείχε παράπλευρο κίνδυνο για τυχόν επιβράδυνση της οικονομίας, όπως και έγινε σύντομα.

Το δεύτερο κύμα συγχωνεύσεων έλαβε τέλος με την κατάρρευση του χρηματιστηρίου στις 29 Οκτωβρίου 1929. Η «Μαύρη Πέμπτη» θα σηματοδοτούσε τη μεγαλύτερη χρηματιστηριακή πτώση στην ιστορία μέχρι αυτή του Οκτωβρίου του 1987. Παρ' όλο που το εν λόγω γεγονός δεν ήταν αυτό καθ' αυτό η αιτία της Μεγάλης Ύφεσης, διαδραμάτισε μεγάλο ρόλο, αφού συμβάλλοντας σε μια δραματική πτώση της συναλλακτικής και επενδυτικής εμπιστοσύνης, οι συναλλαγές και οι δαπάνες των καταναλωτών περικόπηκαν περαιτέρω, χειροτερεύοντας έτσι την ύφεση. Μετά την κατάρρευση του χρηματιστηρίου ο αριθμός των εταιρικών συγχωνεύσεων μειώθηκε δραματικά. Οι εταιρείες, αφού δεν εστίαζαν πλέον στη διεύρυνσή τους, επεδίωκαν μόνο να διατηρήσουν το αξιόχρεό τους μέσω μιας ταχείας και εξαπλωμένης μείωσης της ζήτησης.

Οι τραπεζίτες επενδύσεων διαδραμάτισαν ρόλους-κλειδιά κατά τις δύο πρώτες περιόδους συγχωνεύσεων, ασκώντας σημαντική επιρροή ανάμεσα στους επιχειρηματικούς ηγέτες. Συχνά, ασκούσαν βέτο σε μια συγχώνευση όταν νόμιζαν ότι αυτή ήταν αντίθετη με τις επενδυτικές πρακτικές της τράπεζας ή τα ηθικά συμφέροντα, παρακρατώντας κεφάλαια από μια εταιρεία που ζητούσε χρηματοδότηση. Οι τράπεζες επενδύσεων εύκολα πέτυχαν να έχουν ελεγκτική επιρροή, γιατί ένας μικρός αριθμός από αυτές έλεγχε την πλειοψηφία του κεφαλαίου που ήταν διαθέσιμο για την χρηματοδότηση συγχωνεύσεων και εξαγορών. Ο κλάδος των τραπεζών-επενδύσεων ήταν περισσότερο συγκεντρωμένος εκείνα τα χρόνια παρά σήμερα. Το κύριο μέρος του κεφαλαίου του ελεγχόταν από μια μικρή ομάδα τραπεζιτών, οι οποίοι δεν έτειναν να ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Για παράδειγμα, ένας τραπεζίτης επενδύσεων γενικά δεν επιχειρούσε να αποσπάσει συναλλαγές από κάποιον άλλο. Κάθε τραπεζίτης είχε τους δικούς του πελάτες και αυτές οι σχέσεις δεν έτειναν να αλλάζουν. Αυτό το φαινόμενο έρχεται σε αντίθεση με το μεγάλο βαθμό ανταγωνισμού που υπάρχει στον κλάδο σήμερα.

Ο αριθμός των συγχωνεύσεων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων κυμάτων δείχνει ότι οι τράπεζες επενδύσεων γενικά υποστήριζαν συγχωνευτικές δραστηριότητες. Παρ' όλα αυτά, στην τρίτη περίοδο συγχωνεύσεων, τη

συγκεντρωτική περίοδο, η οικονομική ώθηση, όσον αφορά τις συγχωνεύσεις, πήγαζε από πηγές διαφορετικές από τις τράπεζες.

2.1.3. Γ' κύμα 1965 – 1969²⁹

Κατά τη δεκαετία του 1940, μεγαλύτερες εταιρείες εξαγόραζαν μικρότερες ιδιωτικές με κίνητρο την φοροαπαλλαγή. Σε αυτήν την περίοδο της επιβολής υψηλών κρατικών φόρων, η μεταφορά των εταιρικών κεφαλαίων μέσα σε οικογενειακά πλαίσια ήταν δαπανηρή. Αυτές οι συγχωνεύσεις δεν κατέληγαν σε αυξημένη συγκέντρωση, γιατί οι περισσότερες από αυτές δεν αντιπροσώπευαν ένα σημαντικό ποσοστό των συνολικών περιουσιακών στοιχείων του κλάδου. Η δεκαετία του 1940 δεν έχει να επιδείξει σοβαρές τεχνολογικές αλλαγές ή δραματική ανάπτυξη της υποδομής του έθνους. Έτσι, η αύξηση του αριθμού των συγχωνεύσεων ήταν σχετικά μικρή.

Το τρίτο κύμα συγχωνεύσεων χαρακτηρίζεται από έναν ιστορικά υψηλό βαθμό συγχωνευτικής δραστηριότητας. Αυτό προκλήθηκε εν μέρει από μια ανθηρή οικονομία. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, γνωστής και ως συγκεντρωτικής περιόδου συγχωνεύσεων (conglomerate merger period), δεν ήταν ασύνηθες για σχετικά μικρότερες εταιρείες να στοχεύουν σε μεγαλύτερες με σκοπό την εξαγορά τους. Αντίθετα, κατά τα δύο προηγούμενα κύματα, η πλειοψηφία των εταιρειών-στόχων ήταν πολύ μικρότερες σε μέγεθος από τις εξαγοράζουσες εταιρείες. Ένα σημαντικό ποσοστό συγχωνεύσεων και εξαγορών που έλαβαν χώρα αυτήν την περίοδο ήταν συναλλαγές που αφορούσαν συμπράξεις.

Οι πραγματοποιηθείσες αυτήν την περίοδο συμπράξεις ήταν κάτι περισσότερο από απλώς διαφοροποιημένες (diversified) όσον αφορά τις γραμμές προϊόντων τους. Ο όρος «διαφοροποιημένες εταιρείες (diversified firms)» γενικά εφαρμόζεται σε αυτές που έχουν κάποιες θυγατρικές σε άλλους τομείς της βιομηχανίας, αλλά διατηρούν την πλειοψηφία της παραγωγής τους σε έναν από αυτούς. Αντίθετα με τις διαφοροποιημένες εταιρείες, οι συμπράξεις διεξάγουν ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων σε διαφορετικούς τομείς. Καλό παράδειγμα αυτής της πρακτικής είναι η ΙΤΤ. Τη δεκαετία του 1960 η ΙΤΤ εξαγόρασε ποικίλων ειδών εταιρείες, όπως είναι η AVIS Rent a Car, Sheraton Hotels, Continental Banking και άλλες κολοσσιαίες επιχειρήσεις, όπως αλυσίδες εστιατορίων, πρακτορεία πίστωσης καταναλωτών, κατασκευαστικές εταιρείες, καθώς και εταιρείες παροχής χώρου στάθμευσης σε αεροδρόμια. Ενώ το τρίτο κύμα συγχωνεύσεων είναι συνδεδεμένο με γνωστές εταιρείες συγκεντρώσεων, όπως η ΙΤΤ και η LTV, πολλές επιχειρήσεις διάφορων μεγεθών επιδόθηκαν σε μια στρατηγική διαφοροποίησης. Πολλές εταιρείες μικρού και μεσαίου μεγέθους ακολούθησαν επίσης αυτόν το συρμό και εστίασαν σε κλάδους πέρα από το κύριο αντικείμενο των συναλλαγών τους.

Καθώς εταιρείες που διέθεταν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους επεδίωκαν να διευρυνθούν, αντιμετώπιζαν πιο αυστηρή επιβολή antitrust. Η υψηλή antitrust ατμόσφαιρα της δεκαετίας του 1960 ήταν αποτέλεσμα της Celler-Kefauver Act του 1950, η οποία ενίσχυσε τις αντισυγχωνευτικές προβλέψεις της Clayton Act του 1914.

²⁹ John Wiley & Sons, “Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings”, 2002, pp. 32-44

Η Clayton Act κήρυττε ως παράνομη την εξαγορά μετοχών άλλης εταιρείας όταν αυτή (η εξαγορά) κατέληγε σε μια συγχώνευση που μείωνε σημαντικά το βαθμό ανταγωνισμού σε έναν κλάδο. Εντούτοις, ο νόμος αυτός είχε ένα σοβαρό κενό: δεν εμπόδιζε την αντανταγωνιστική εξαγορά των στοιχείων του ενεργητικού μιας εταιρείας. Η Celler-Kefauver Act κάλυψε αυτό το κενό. Οπλισμένη με αυστηρότερους νόμους, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υιοθέτησε αυστηρότερη antitrust στάση πλήττοντας δυναμικά και τις οριζόντιες και τις κάθετες συγχωνεύσεις. Οι εταιρείες που είχαν στο νου τους τη διεύρυνση, συνειδητοποίησαν ότι η μόνη διαθέσιμη εναλλακτική τους ήταν να σχηματίσουν συμπράξεις.

Το 1969 η νομοθεσία περιόρισε την χρήση ευέλικτου δανείου για την χρηματοδότηση εξαγορών. Πριν την επιβολή αυτής της νομοθεσίας οι δανειοδότες ήταν πρόθυμοι να δεχτούν πολύ χαμηλά επιτόκια με αντάλλαγμα μελλοντικά κεφαλαιακά κέρδη που θα προέκυπταν από την πώληση των μετατρέψιμων ομολογιών. Η κεφαλαιακή δομή της επιχείρησης δεν κινδύνευε από την αύξηση των χαμηλών επιτοκίων, γιατί τα σχετικά συμφωνηθέντα ποσά αποπληρωμής ήταν χαμηλά. Η νομοθεσία, λοιπόν, του 1969 τερμάτισε την χρήση χαμηλότοκων ευέλικτων δανείων για την χρηματοδότηση εξαγορών, ορίζοντας ότι αυτά τα κεφάλαια θα μεταχειρίζονταν σαν κοινό απόθεμα. Η εν λόγω νομοθεσία έθεσε, επίσης, όρια στην αξιολόγηση των στοιχείων του ενεργητικού των εταιρειών-στόχων που εκτιμήθηκαν χαμηλότερα της αξίας τους και θα πωλούνταν σε υψηλότερες τιμές για να παραγάγουν αυξημένα κέρδη.

Όταν επήλθε η πτώση του χρηματιστηρίου το 1969, το παιχνίδι τιμή/κέρδος δεν μπορούσε πλέον να παιχτεί. Πράγματι, πολλοί αναλυτές πίστευαν ότι οι συγχωνεύσεις συμπράξεων βοήθησαν να καταρρεύσει αυτή η αγορά.

2.1.4. Δ' κύμα 1981 – 1989³⁰

Ο αριθμός των αναγγελιών των συγχωνεύσεων και εξαγορών τη δεκαετία του 1970 μειώθηκε δραματικά. Ακόμα όμως και σε αυτήν την περίπτωση, η δεκαετία αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ιστορία των συγχωνεύσεων. Αρκετές καινοτόμες συγχωνεύσεις άλλαξαν αυτό που θεωρείτο αποδεκτή συμπεριφορά σχετικά με τις εξαγορές στα χρόνια που ακολούθησαν.

Η πτωτική τάση που χαρακτήριζε τις συγχωνεύσεις και εξαγορές κατά το διάστημα 1970 με 1980, αντιστράφηκε άμεσα το 1981. Παρ' όλο που ο ρυθμός των συγχωνεύσεων βράδυνε ξανά το 1982 καθώς αδυνατούσε η οικονομία, ένα ισχυρό κύμα συγχωνεύσεων αναδύθηκε μέχρι το 1984. Το χαρακτηριστικό του γνώρισμα ήταν ο σημαντικός ρόλος των εχθρικών εξαγορών. Οι τελευταίες είχαν γίνει μια αποδεκτή μορφή εταιρικής διεύρυνσης από το 1908 και η εταιρική επιδρομή είχε κερδίσει κύρος σαν μια υψηλά κερδοφόρα θεωρητική δραστηριότητα. Συνεπώς, επιχειρήσεις και θεωρητικές συνεργασίες έπαιζαν το παιχνίδι των εξαγορών σαν ένα μέσο με σκοπό την απόλαυση πολύ υψηλών κερδών σε σύντομο διάστημα. Το αν οι εξαγορές θεωρούνται φιλικές ή εχθρικές γενικά καθορίζεται από την αντίδραση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας στόχου. Αν το συμβούλιο εγκρίνει την

³⁰ John Wiley & Sons, "Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings", 2002, pp. 44-51

εξαγορά, τότε αυτή θεωρείται φιλική. Αν το συμβούλιο αντιτίθεται, τότε η εξαγορά θεωρείται εχθρική.

Παρ' όλο που ο απόλυτος αριθμός των εχθρικών εξαγορών δεν είναι υψηλός αναλογικά με το συνολικό αριθμό των εξαγορών, το σχετικό ποσοστό των πρώτων στη συνολική αξία των δευτέρων είναι μεγάλο.

Η τέταρτη περίοδος συγχωνεύσεων μπορεί επίσης να διακριθεί από τα άλλα τρία κύματα λόγω του μεγέθους και της εξέχουσας θέσης των στόχων των συγχωνεύσεων και εξαγορών. Κάποιες από τις μεγαλύτερες εταιρείες έγιναν στόχοι εξαγοράς κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Το τέταρτο κύμα έγινε το κύμα της μεγασυγχώνευσης. Η συνολική αξία σε δολάρια που δαπανήθηκε για εξαγορές, αυξήθηκε ραγδαία την εν λόγω δεκαετία. Παράλληλα με την αύξηση των συγχωνεύσεων σε δολάρια, το κατά μέσο όρο μέγεθος μιας τυπικής συναλλαγής αυξήθηκε σημαντικά. Αυτό διέφερε πολύ από την εποχή των συμπράξεων της δεκαετίας του 1960, κατά την οποία κυριαρχούσε η εξαγορά των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Η δεκαετία του 1980 έγινε η περίοδος των συγχωνεύσεων και εξαγορών των αποτιμημένων σε δισεκατομμύρια δολάρια.

Δεν γνώρισαν όλοι οι κλάδοι ταχεία ανάπτυξη σε συγχωνεύσεις κατά τη δεκαετία του 1980. Στον τομέα των πετρελαιοειδών, για παράδειγμα, πραγματοποιήθηκαν περισσότερες συγχωνεύσεις από το κανονικό, γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα μεγαλύτερο βαθμό συγκεντρώσεων σε αυτόν τον κλάδο. Κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του 1980, οι συμφωνίες οι σχετικές με φάρμακα και ιατρικό εξοπλισμό ήταν οι πιο συνηθείς. Ένας λόγος για τον οποίο μερικοί κλάδοι γνώρισαν δυσανάλογο αριθμό συγχωνεύσεων και εξαγορών συγκριτικά με άλλους τομείς, ήταν η απορρύθμιση (deregulation). Όταν ο κλάδος των αερογραμμών, για παράδειγμα, απορρυθμίστηκε, τα αεροπορικά εισιτήρια έγιναν αντικείμενο μεγαλύτερου ανταγωνισμού, κάνοντας την ανταγωνιστική θέση μερικών αερομεταφορέων να χειροτερεύσει, γιατί δεν μπορούσαν πλέον να ανταγωνιστούν αποδοτικά. Το αποτέλεσμα ήταν πολλές εξαγορές και μια συνένωση αυτού του κλάδου. Ο τομέας των τραπεζών και του πετρελαίου γνώρισε ένα παρόμοιο πρότυπο ανταγωνιστικά εμπνευσμένων συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Το τέταρτο κύμα συγχωνεύσεων είχε και αρκετά άλλα ενδιαφέροντα και μοναδικά χαρακτηριστικά, τα οποία το διαφοροποιούν από κάθε άλλη περίοδο στην ιστορία των συγχωνεύσεων:

- *Επιθετικός ρόλος των τραπεζιτών επενδύσεων*: Η επιθετικότητα των τραπεζιτών επενδύσεων για την επιδίωξη συγχωνεύσεων και εξαγορών ήταν κρίσιμη για την ανάπτυξη του τέταρτου κύματος. Αντίστροφα, οι συγχωνεύσεις ήταν μια σπουδαία πηγή εικονικά μη ριψοκίνδυνων συμβουλευτικών αμοιβών για τους τραπεζίτες. Το μέγεθος αυτών των αμοιβών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου έφτασε αναλογίες που δεν είχαν προηγουμένο. Οι ειδικοί επί των συγχωνεύσεων και σε τράπεζες επενδύσεων και σε νομικές εταιρείες ανέπτυξαν πολλά καινοτόμα προϊόντα και τεχνικές που σχεδιάστηκαν για να διευκολύνουν ή να αποτρέψουν εξαγορές. Επίσης, ασκούσαν πίεση και σε πιθανούς στόχους και σε εξαγοράζοντες, ώστε να τους προσλάβουν είτε για να διεκπεραιώσουν είτε για να αποτρέψουν εξαγορές.

- *Αυξημένη επιτήδευση των στρατηγικών εξαγοράς*: Το τέταρτο κύμα συγχωνεύσεων χαρακτηρίστηκε από καινοτόμες τεχνικές εξαγοράς και επενδυτικά μέσα. Επιθετικές και αμυντικές στρατηγικές έγιναν πολύπλοκες σε μεγάλο βαθμό. Πιθανοί στόχοι έθεσαν σε λειτουργία ποικίλα αποτρεπτικά μέτρα εξαγοράς για να αυξήσουν τις ενεργές άμυνες που θα αναπτύσσονταν στην περίπτωση που λάμβαναν μια ανεπιθύμητη προσφορά. Οι πλειοδότες έπρεπε επίσης να απαντήσουν με πιο δημιουργικές στρατηγικές εξαγοράς, ώστε να κατατροπώσουν τέτοιες άμυνες.

- *Αυξημένη χρήση δανείων*: Πολλές από τις μεγάλες συμφωνίες της δεκαετίας του 1980 χρηματοδοτήθηκαν από μεγάλα ποσά δανείων. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που μικρές εταιρείες ήταν σε θέση να πλειοδοτούν για συγκριτικά μεγαλύτερους στόχους. Μέσω των LBOs (βλ. Κεφάλαιο 3.3.2.1.Π.Β.φ.) το δάνειο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να γίνουν ιδιωτικές οι δημόσιες εταιρείες.

- *Νομικές και πολιτικές στρατηγικές*: Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου νέες συγκρούσεις προέκυψαν μεταξύ των ομοσπονδιακών και των κρατικών κυβερνήσεων. Πολιορκημένες επιχειρήσεις υπολόγιζαν στις κρατικές τους κυβερνήσεις για προστασία από ανεπιθύμητες προσφορές εξαγοράς. Συχνά έπειθαν τοπικούς νομοθέτες να νομοθετούν κατά των εξαγορών, γεγονός που έφερνε σε άμεση σύγκρουση τις ομοσπονδιακές και τις κρατικές κυβερνήσεις. Κάποιοι αντιπρόσωποι της ομοσπονδιακής κυβέρνησης πίστευαν ότι αυτοί οι νόμοι αποτελούσαν καταπάτηση του διαπολιτειακού εμπορίου. Από την πλευρά τους, μερικές κρατικές κυβερνήσεις πίστευαν ότι τέτοιοι νόμοι βασιζόνταν στα από το σύνταγμα παρεχόμενα κρατικά δικαιώματα. Προφανώς, όμως, μερικές κρατικές κυβερνήσεις έγιναν προστάτες ντόπιων επιχειρήσεων.

- *Διεθνείς εξαγορές*: Παρ' όλο που οι περισσότερες από τις εξαγορές κατά τη διάρκεια του 1980 είχαν να κάνουν με αμερικάνικες εταιρείες που εξαγόραζαν άλλες τοπικές, ξένοι πλειοδότες επηρέασαν ένα σημαντικό ποσοστό εξαγορών. Πολλές συμφωνίες παρακινήθηκαν από μη αμερικάνικες εταιρείες που επιζητούσαν να διευρυνθούν μέσα στη μεγαλύτερη και σταθερότερη αμερικάνικη αγορά. Η Αμερική προσφέρει ένα πιο σταθερό πολιτικό κλίμα συνδυασμένο με τη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου. Εντούτοις, χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι ο σημαντικός αριθμός συμφωνιών, στις οποίες οι αμερικάνικες εταιρείες χρησιμοποίησαν τις εξαγορές για να επεκταθούν πέρα από τα εθνικά τους όρια. Όμως, οι ξένες εξαγορές εισάγουν, επίσης, θέματα ισοτιμίας. Αν το δολάριο πέσει σε σχέση με άλλα νομίσματα, όπως και έγινε κατά τη δεκαετία του 1990, η μετοχή σε αμερικάνικες επιχειρήσεις πέφτει σε αξία και η αγοραία αξία ξένων νομισμάτων αυξάνεται. Ένα δολάριο που πέφτει, μπορεί να καταστήσει τις αμερικάνικες εξαγορές ελκυστικές επενδύσεις για ιαπωνικές ή ευρωπαϊκές εταιρείες. Η αυξημένη παγκοσμιοποίηση των εξαγορών κατά τη δεκαετία 1980 – 1990 προσέελκυσε πολλούς ξένους πλειοδότες σε αμερικάνικο έδαφος. Παρ' όλο που οι αμερικάνικες εταιρείες μπορούσαν να εμπλακούν σε εξαγορές σε ξένες αγορές, όπως και συνέβη, ένα δολάριο που πέφτει καθιστά τέτοιες εξαγορές πιο ακριβές.

Το τέταρτο κύμα συγχωνεύσεων έλαβε τέλος το 1989 καθώς η μακρά οικονομική εξάπλωση της δεκαετίας του 1980 τελείωσε και η οικονομία επήλθε σε μια σύντομη και σχετικά χαλαρή κατάσταση ύφεσης το 1990. Η οικονομική επιβράδυνση οδήγησε στην αποκάλυψη ενός αριθμού συμφωνιών υψηλού προφίλ του τέταρτου κύματος.

Παράλληλα με την ολική επιβράδυνση στην οικονομία, άλλοι παράγοντες που οδήγησαν στο τέλος του κύματος ήταν η κατάρρευση της αγοράς των junk bonds, η οποία παρείχε την χρηματοδότηση για πολλές από τις LBOs της περιόδου.

2.1.4.1. Συγχωνευτική δραστηριότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1983 – 1988³¹

Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της Ευρωπαϊκής συγχωνευτικής δραστηριότητας είναι οι τεράστιες διαφορές στον αριθμό των συγχωνεύσεων που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες χώρες. Ο Πίνακας 1³² δείχνει ότι η Μεγάλη Βρετανία είναι υπεύθυνη για τις περισσότερες ευρωπαϊκές συγχωνεύσεις και, συνεπώς, για τα μεγαλύτερα ποσά που εμπλέκονται σε τέτοιες συναλλαγές. Ο συνολικός τζίρος όλων των εταιρειών που ενεπλάκησαν σε συγχωνεύσεις στη Μεγάλη Βρετανία ανήλθε σχεδόν στο 8% του αγγλικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Στη Γαλλία, τη Δυτική Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες καταγράφηκαν επίσης συγχωνεύσεις συνολικής αξίας πάνω από £1000, οι οποίες όμως δεν υπερέβησαν το 1% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε καμία από αυτές τις τέσσερις χώρες. Στο άλλο άκρο, στο Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία πραγματοποιήθηκαν μόνο τρεις συγχωνεύσεις μεταξύ τους. Σύμφωνα με κάθε ιστορικό πρότυπο, η κλίμακα των συγχωνεύσεων στην Ευρώπη κατά την περίοδο 1983 – 1987 ήταν τεράστια. Ο αριθμός των συγχωνεύσεων αυξανόταν περίπου κατά το τριπλάσιο κάθε χρόνο και η ετήσια ποσοστιαία αύξηση υπερέβαινε το 33%. Η πλειοψηφία αυτών των συγχωνεύσεων ήταν αυστηρά εθνική (δηλαδή μεταξύ δύο εταιρειών με την ίδια εθνικότητα).

<i>ΠΙΝΑΚΑΣ 1</i>				
<i>Acquisitions by country, 1988</i>				
<i>Country</i>	<i>Value</i>		<i>Combined value as a percentage of GDP</i>	<i>Combined value as a percentage of gross fixed capital information</i>
	<i>No. (m.)</i>	<i>(%)</i>		
Belgium	160,5	0,3	7,8	41,3
Denmark	260,5	0,6	0,2	1,1
Eire	379,3	0,8	0,5	2,6
France	5.079,9	10,5	4,1	22,4
Italy	2.337,1	4,8	0,3	1,5

³¹ Paul Geroski and Anastassios Vlassopoulos, "Recent Patterns of European Merger Activity", pp. 319-326, Matthew Bishop and John Kay, "European Mergers and Merger Policy", 1993

³² Coopers & Lybrand, "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Ministry, 1989, London: HMSO

Luxembourg	6,6	----	0,5	2,6
Netherlands	1.522,4	3,1	0,2	1,0
Portugal	6,3	----	1,2	5,8
Spain	1.355,3	2,8	0,1	0,1
UK	35.378,8	73,0	0,6	2,8
West Germany	1.987,9	4,1	1,0	4,9
TOTAL	48.474,6	100,0		

Source: Coopers & Lybrand (1989), "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Industry, London: HMSO

Ο Πίνακας 2³³ δείχνει την ανάλυση των εθνικών, κοινοτικών και διεθνών συγχωνεύσεων ανά κλάδο τη σχετική περίοδο. Η πλειοψηφία των συγχωνεύσεων πραγματοποιήθηκε στον κλάδο των χημικών, της ηλεκτρολογίας και της μηχανικής, των τροφίμων και του χαρτιού. Μόνο ο κλάδος των χημικών συγκέντρωσε ποσοστό 40% του συνολικού αριθμού των συγχωνεύσεων που καταγράφηκαν στους προαναφερόμενους τέσσερις τομείς και 25% όσον αφορά όλους τους τομείς. Περαιτέρω, ο αριθμός των συγχωνεύσεων σε κάθε έναν από αυτούς τους κλάδους αυξανόταν χρόνο με το χρόνο κατά το διάστημα αυτής της περιόδου, ιδίως μάλιστα στα τρόφιμα, όπου παρατηρήθηκε άνοδος από τρεις το 1983 σε πενήντα δύο το 1987. Από τους τέσσερις παραπάνω κλάδους, αυτός των χημικών είναι που συγκεντρώνει την πιο έντονη συγχωνευτική δραστηριότητα. Οι εθνικές συγχωνεύσεις στα χημικά δεν έφταναν το 50% του συνόλου, ενώ στα τρόφιμα, στη μηχανική και στο χαρτί άγγιζαν τα 2/3. Οι κλάδοι στους οποίους παρατηρείται ελάχιστη συγχωνευτική δραστηριότητα είναι ο κατασκευαστικός, αυτός των εξαγωγών, των υπολογιστών και άλλων βιομηχανικών προϊόντων. Αυτοί οι τέσσερις τομείς είναι αρμόδιοι για ένα ποσοστό μόλις 14% του συνόλου των συγχωνεύσεων κατά την υπό εξέταση περίοδο, δηλαδή λιγότερο από μόνο τον κλάδο των χημικών. Οι συγχωνεύσεις στους τέσσερις τελευταίους τομείς ήταν εθνικές κατά τα 2/3 με 3/4.

Η εικόνα των συγχωνεύσεων πέρα των βιομηχανικών προϊόντων κατά το διάστημα 1985 – 1987 δείχνει ότι πραγματοποιήθηκαν 249 συγχωνεύσεις (σε αντίθεση με τις 738 στον κλάδο των βιομηχανικών προϊόντων). Σχεδόν το 70% των συγχωνεύσεων στους τομείς των υπηρεσιών ήταν εθνικές (ομοίως και σε αυτούς των βιομηχανικών προϊόντων). Αναλύοντας τους τομείς των υπηρεσιών σε τρεις ευρείς κλάδους - διανομή, τραπεζικό και ασφαλιστικό- φανερώνεται ότι αυτός της διανομής είναι που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγχωνευτική δραστηριότητα, αφού συγκεντρώνει το 50% του συνόλου.

³³ Coopers & Lybrand, "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Ministry, 1989, London: HMSO

ΠΙΝΑΚΑΣ 2		
<i>European mergers by sector and type, 1983 – 1987</i>		
<i>Sector</i>	<i>National</i>	<i>Total</i>
Food	92	122
Chemicals	117	252
Electrical engineering	70	104
Mechanical engineering	92	133
Computers	5	6
Metal goods	58	72
Transportation	36	54
Paper	63	92
Extraction	30	43
Textiles	27	36
Construction	58	75
Other manufacturing	14	21
TOTAL	662	1.010
<p>Source: The European Commission's "17th Report on Competition Policy". Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν από την εξέταση των συγχωνευτικών δραστηριοτήτων των 1.000 μεγαλύτερων εταιρειών της Ευρώπης. Έτσι, μπορούν να απεικονίσουν τις μεγαλύτερες συγχωνεύσεις που άρχισαν στην Ευρώπη και, αφού οι μεγάλες εταιρείες είναι πιο πιθανό να ξεκινήσουν διασυνοριακές συγχωνεύσεις απ' ό,τι οι μικρότερες, τα δεδομένα είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα μειώσουν το βαθμό συγχωνευτικής δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο.</p>		

Ο Πίνακας 3³⁴ δείχνει την ανάλυση της συνολικής ευρωπαϊκής συγχωνευτικής δραστηριότητας κατά μέγεθος για τις συγχωνεύσεις που υπάρχουν και στον Πίνακα 1. Είναι προφανές ότι οι περισσότερες συγχωνεύσεις για τις οποίες παρέχονται στοιχεία είναι μεγάλες, αλλά οι μέσοι όροι του Πίνακα 3 υποδηλώνουν μια σημαντική μετακίνηση από τις πολύ μεγάλες συγχωνεύσεις. Το ποσοστό των συγχωνεύσεων στο οποίο δύο συνεταιριίοι είχαν συνολικό τζίρο 1000 εκατομμύρια Ecus έπεσε από 75,2% του συνόλου το 1983 σε 56,4% το 1987. Από την άλλη πλευρά, συγχωνεύσεις στις

³⁴ Coopers & Lybrand, "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Ministry, 1989, London: HMSO

οποίες ο τζίρος και των δύο μερών ήταν λιγότερος από 500 εκατομμύρια Ecus, αυξήθηκε από 13,6% σε 33,3% του συνόλου το 1987. Μεγάλες συγχωνεύσεις φαίνεται να είναι ιδιαίτερα συνήθεις στα τρόφιμα, τα χημικά, τους υπολογιστές και τις εξαγωγές. Αντίθετα, μικρές συγχωνεύσεις απαντώνται πιο συχνά στο χαρτί και τα υφάσματα.

Το μέγεθος του κατώτατου ορίου που προτάθηκε ως δείκτης διαφορετικών δικαιοδοσιών των εθνικών και κοινοτικών κανονισμών συγκεντρώσεων, κυμάνθηκε από 2000 μέχρι 5000 εκατομμύρια Ecus. Την περίοδο 1983-1987, λίγο περισσότερο από το 50% του συνόλου των συγχωνεύσεων υπερέβησαν τα 1000 εκατομμύρια Ecus, υπονοώντας ότι ίσως μεταξύ του 25% και 35% τουλάχιστον του συνόλου των συγχωνεύσεων είναι πιθανό να υπαχθούν στο πεδίο του κατώτατου ορίου των αρχών της Κοινότητας, αν επιλεγεί ως κατώτατο το όριο των 2000 εκατομμυρίων Ecus. Αν συνεχιστούν οι παρελθούσες τάσεις, ο τομέας των χημικών και της μηχανικής θα επηρεαστούν πιο πολύ από την πολιτική της Κοινότητας. Παρ' όλα αυτά, δεν υπάρχει σοβαρός λόγος να θεωρηθεί ότι το μέγεθος του κατώτατου ορίου είναι ένας πολύ καλός τρόπος να απομονωθούν αυτές οι συγχωνεύσεις, τις οποίες οι εθνικές τάξεις δυσκολεύονται να ρυθμίσουν. Προβλήματα σχετικά με την εθνική ρύθμιση προκύπτουν όποτε οι δραστηριότητες των οικονομικών κολοσσών υπερβαίνουν τον χώρο της εθνικής πολιτικής δικαιοδοσίας, γεννώντας καταστάσεις στις οποίες είναι λογικό να κληθεί μια υπερ-εθνική κανονιστική αρχή. Είναι προφανές ότι οι τύποι συγχωνεύσεων που είναι πιθανό να δώσουν στις εθνικές αρχές λόγο ανησυχίας και να ανοίξουν το πεδίο για αποτελεσματική κανονιστική δράση, είναι οι κοινοτικές συγχωνεύσεις. Αυτές ανήλθαν σε 238 κατά την περίοδο 1983 – 1987, εκπροσωπώντας περίπου το 24% του συνόλου. Έτσι, όποτε το μέγεθος του κατώτατου ορίου ή κάποιο άλλο πιο λογικό μέσο των κοινοτικών συγχωνεύσεων χρησιμοποιείται για να διαγραφούν τα όρια του χώρου της εθνικής και της Κοινοτικής συγχωνευτικής πολιτικής, το συμπέρασμα φαίνεται να είναι ότι μεταξύ 1/4 και 1/3 των συγχωνεύσεων θα επηρεαστεί από κάποιο κανόνα που δεν θα είναι πολύ ακραίος και ότι πολλές από αυτές μάλλον θα συμβούν στον τομέα των χημικών, εάν συνεχιστούν οι παρελθούσες τάσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

European mergers by combined turnover of firms involved, 1983 – 1987

<i>Sector</i>	<i>Less than 500m. Ecus</i>	<i>Between 500m and 1.000m. Ecus</i>	<i>More than 1.000m Ecus</i>
Food	29	13	78
Chemicals	49	31	155
Electrical	38	10	51
Mechanical	25	24	75
Computers	2	0	4

Metal goods	24	6	36
Transportation	18	3	23
Paper	40	11	27
Extraction	9	1	31
Textiles	16	5	11
Construction	14	13	43
Other manufacturing	7	3	10
TOTAL	271	126	544

Source: The European Commission's "17th Report on Competition Policy". Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν από την εξέταση των συγχωνευτικών δραστηριοτήτων των 1.000 μεγαλύτερων εταιρειών της Ευρώπης. Έτσι, μπορούν να απεικονίσουν τις μεγαλύτερες συγχωνεύσεις που άρχισαν στην Ευρώπη και, αφού οι μεγάλες εταιρείες είναι πιο πιθανό να ξεκινήσουν διασυννοριακές συγχωνεύσεις απ' ό,τι οι μικρότερες, τα δεδομένα είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα μειώσουν το βαθμό συγχωνευτικής δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο.

Η πρώτη στήλη του Πίνακα 4³⁵ δείχνει το ποσοστό των εξαγορών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από εθνικές εταιρείες σε εννέα από τα δώδεκα κράτη μέλη το 1988. Οι εταιρείες του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, για παράδειγμα, όταν ξεκινούσαν τις ενέργειες για μια συγχώνευση εκτός των εδαφικών τους ορίων, εξαγόραζαν άλλες επιχειρήσεις των οποίων η έδρα βρισκόταν μόνο στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ στη Μεγάλη Βρετανία το ποσοστό των μη εθνικών εξαγορών που πραγματοποιήθηκαν εντός της Κοινότητας από αγγλικές εταιρείες έφτασε μόνο το 32%. Είναι φανερό ότι οι αγγλικές εταιρείες επιδεικνύουν έλλειψη ενδιαφέροντος όσον αφορά την απόκτηση κοινοτικών συνεταιρίων. Την ίδια τακτική ακολουθεί η Γερμανία και η Δανία. Οι εθνικές εταιρείες στις εναπομείνουσες έξι χώρες επέλεξαν κοινοτικούς συνεταιρίους τις τρεις από τις τέσσερις φορές που αποφάσισαν να μην επεκταθούν σε εθνικό επίπεδο. Η δεύτερη στήλη του Πίνακα 4 δείχνει ότι και η πρώτη, αλλά από την πλευρά του μέρους που εξαγόρασε τις εθνικές εταιρείες, οι οποίες εξαφανίστηκαν μέσω της συγχώνευσης σε κάθε μία από τις εννέα χώρες. Για παράδειγμα, το 94% των βελγικών εταιρειών που εξαγοράστηκαν από μη βελγικές επιχειρήσεις, αποκτήθηκε από εταιρείες που βρίσκονταν σε άλλες κοινοτικές χώρες. Ομοίως, το 41% των δανικών, το 43% των γερμανικών και το 53% των αγγλικών εταιρειών που εξαφανίστηκαν μέσω διασυννοριακών συγχωνεύσεων, απορροφήθηκαν από άλλες εθνικές εταιρείες που βρίσκονταν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Όπως ειπώθηκε παραπάνω, η Μεγάλη Βρετανία, η Δανία και η Γερμανία ξεχωρίζουν για τον προσανατολισμό τους σε μη κοινοτικές αγορές. Στις περισσότερες από τις υπόλοιπες

³⁵ Coopers & Lybrand, "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Ministry, 1989, London: HMSO

κοινοτικές χώρες, το φαινόμενο οι εθνικές εταιρείες να χάνουν την εθνική τους ταυτότητα μέσω διασυνοριακών συγχωνεύσεων συνήθως συμβαίνει κατά τη συγχώνευση με άλλη κοινοτική εταιρεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4		
<i>Cross-border mergers in 1988 (total acquisitions by national firms in selected countries)</i>		
<i>Country</i>	<i>Percentage of acquisitions in the EC</i>	<i>Acquisitions of national firms by country</i>
Belgium + Luxembourg	100	94
Denmark	47	41
France	69	61
Italy	74	57
Netherlands	60	70
Portugal		55
Spain	93	97
UK	32	53
West Germany	41	43

Source: "M & A International". Συγκεντρώνουν πληροφορίες από τον τύπο για όλες τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές που λαμβάνουν χώρα στην Ευρώπη, ταξινομώντας τις ανάλογα με την εθνικότητα της εξαγοράζουσας και της εξαγορασθείσας εταιρείας. Αυτή η πηγή δεδομένων καταγράφει μάλλον περισσότερες συγχωνεύσεις από αυτή του Πίνακα 1 και 3 και φαίνεται πιθανό να είναι πιο ακριβής όσον αφορά την καταγραφή διασυνοριακών συγχωνεύσεων απ' ότι εθνικών.

Η ιστορία που απεικονίζει ο Πίνακας 4, αντανακλά όχι μόνο την προθυμία των εθνικών εταιρειών των διάφορων κοινοτικών χωρών να αναζητούν συνεργάτες συγχώνευσης σε άλλες χώρες, αλλά και την έκταση στην οποία είναι αναγκασμένες να ενεργούν και, μάλιστα, κατά το συγκεκριμένο τρόπο που λειτουργεί η αγορά του εταιρικού ελέγχου στην πατρίδα τους. Καθ' όλα τα δεδομένα, η κεφαλαιακή αγορά της Μεγάλης Βρετανίας είναι η πιο ανοιχτή της Ευρώπης και, μολονότι δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ξένες εταιρείες εξαγοράζουν αγγλικές σε συχνή βάση, αυτό που όντως ξαφνιάζει είναι ότι κάτι τέτοιο ισχύει και για τις εταιρείες της Δυτικής Γερμανίας και της Δανίας. Η εξήγηση αυτού του φαινομένου μπορεί να βρίσκεται στις λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο που λειτουργούν οι κεφαλαιακές αγορές σε διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Οι εταιρείες της Δυτικής Γερμανίας και της Δανίας φημίζονται για το ότι απολαμβάνουν την προστασία μεγάλων εταιρικών συμμετοχών -οι οποίες ελέγχονται από τράπεζες ή οικογενειακά συμφέροντα-, καθώς και μια

ποικιλία θεσμικών μηχανισμών (όπως είναι οι περιορισμοί στα δικαιώματα ψήφου, δύο επιπέδων συμβούλια κ.λ.π.). Ίσως, όμως, το πιο ουσιαστικό να είναι το γεγονός ότι υπάρχουν και πολιτιστικές διαφορές νοοτροπίας απέναντι στα σχετικά δικαιώματα (και τις υποχρεώσεις) της διοίκησης, αλλά και διαφορές μεταξύ των μετόχων σε διαφορετικές χώρες της Ευρώπης, οι οποίες αναμφισβήτητα χρωματίζουν τις διασυνοριακές συγκεντρώσεις που παρατηρούμε.

Ο Πίνακας 4 πρέπει να διαβαστεί με τον Πίνακα 1 από κοινού. Το ευκολονόητο γεγονός είναι ότι η Μεγάλη Βρετανία ξεχωρίζει ως η χώρα με την πιο έντονη συγχωνευτική δραστηριότητα, στην οποία καταγράφηκαν διπλάσιες κοινοτικές ή διεθνείς συγχωνεύσεις από τη Γαλλία, η οποία έρχεται δεύτερη στην Ευρώπη. Περαιτέρω, και στη Μεγάλη Βρετανία και στη Γαλλία η συγχωνευτική δραστηριότητα αυξήθηκε σταθερά κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η Δυτική Γερμανία έρχεται τρίτη στην κατάταξη με ένα ποσοστό συγχωνεύσεων το οποίο ανέρχεται στο 60% της Γαλλίας. Οι χώρες στις οποίες παρατηρείται έντονα το φαινόμενο των συγχωνεύσεων, είναι κατά μακράν αυτές που συμμετέχουν ενεργά και στη διασυνοριακή συγκεντρωτική δραστηριότητα.

2.1.4.2. Συμπέρασμα³⁶

Αν εξετάσουμε από κοινού τα δεδομένα από τις ευρωπαϊκές και τις αμερικάνικες διασυνοριακές συγκεντρώσεις, θα ανακύψουν τρία γενικά συμπεράσματα. *Πρώτον*, οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις είναι ένα μικρό ποσοστό της συνολικής συγχωνευτικής δραστηριότητας. Επίσης, αποτελούν ένα σχετικά μικρό ποσοστό των αμερικάνικων συγχωνεύσεων και κατέχουν ένα μέτριο μόλις μερίδιο από τις ευρωπαϊκές. *Δεύτερον*, το πιο σημαντικό ρεύμα των διασυνοριακών συγχωνεύσεων διαδραματίζεται πέρα από τον Ατλαντικό και το μεγαλύτερο μέρος αυτού συμβαίνει μεταξύ των Η.Π.Α. και της Μεγάλης Βρετανίας. Αυτό είναι σχεδόν σίγουρα το αποτέλεσμα της υπερβολικά ανοιχτής φύσης των κεφαλαιακών αγορών των δύο αυτών χωρών, καθώς και της ομοιότητας της επιχειρησιακής τους κουλτούρας. Πέρα από την Αγγλία, οι μόνες άλλες ευρωπαϊκές χώρες που συμμετέχουν σε ουσιαστική διασυνοριακή συγχωνευτική δραστηριότητα είναι η Γαλλία και η Δυτική Γερμανία, αλλά και στις δύο χώρες ένα σημαντικό υψηλό ποσοστό διασυνοριακών συγχωνεύσεων περιλαμβάνει αμερικάνους συνεταιίρους. *Τρίτον*, ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της διασυνοριακής συγχωνευτικής δραστηριότητας είναι ότι συμπορεύεται με τις αυξήσεις στη συνολική συγχωνευτική δραστηριότητα. Παρ' όλο που είναι μόνο υποθετικό, η εντύπωση που λαμβάνει κάποιος από τα δεδομένα είναι ότι οι αυξήσεις στη διασυνοριακή συγχωνευτική δραστηριότητα συμβαίνουν όταν οι αυξήσεις στη συνολική συγχωνευτική δραστηριότητα μειώνουν αρκετά τη μετοχή ελκυστικών εγχώριων συνεταιίρων, έτσι ώστε να αξίζει τον κόπο για τις εταιρείες που επιχειρούν συγχωνεύσεις να αρχίσουν να αναζητούν συνεταιίρους στο εξωτερικό. Υπάρχει, φαίνεται, μια ιεραρχία επιλογής για τις περισσότερες εξαγοράζουσες εταιρείες, η οποία κατατάσσει τους εγχώριους συνεταιίρους πιο ψηλά απ' ό,τι τους ξένους και,

³⁶ Paul Geroski and Anastassios Vlassopoulos, "Recent Patterns of European Merger Activity", pp. 326-327, Matthew Bishop and John Kay, "European Mergers and Merger Policy", 1993

όσον αφορά τις ευρωπαϊκές εταιρείες, τους αμερικάνικους συνεταιίρους όχι πιο χαμηλά από τους άλλους ευρωπαϊκούς.

Θεωρούμενο ως η ευρωπαϊκή απάντηση για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς το 1992, το πρότυπο της συγχωνευτικής δραστηριότητας που παρατηρήσαμε δεν είναι και τόσο εντυπωσιακό. Οι περισσότερες εταιρείες φαίνεται να είναι εγχώρια προσανατολιζόμενες σχετικά με την αναζήτηση συνεταιίρων τους, ενώ οι επιλογές ξένων συνεταιίρων τις οδηγούν εκτός Ευρώπης. Από την πλευρά της Νότιας Αμερικής, το 1992 η ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά δεν παρουσιάζεται σαν ένας ιδιαίτερα δυνατός μαγνήτης και, εκείνες οι αμερικάνικες εταιρείες που αισθάνονται την ανάγκη να καθιδρύνουν μια ευρωπαϊκή θέση, φαίνονται να θεωρούν τη Μεγάλη Βρετανία ως την φυσική χώρα στην οποία θα συγκεντρώσουν τις παρατηρήσεις τους.

2.1.5. Ε΄ κύμα³⁷

Από το 1992 ο αριθμός των συγχωνεύσεων και εξαγορών άρχισε για άλλη μια φορά να αυξάνεται. Μεγάλες συμφωνίες, κάποιες παρόμοιες σε μέγεθος με αυτές που πραγματοποιήθηκαν κατά το τέταρτο κύμα συγχωνεύσεων, άρχισαν να λαμβάνουν πάλι χώρα. Παρ' όλο που χαρακτηριστικό του πέμπτου κύματος ήταν πολλές μεγα-συγχωνεύσεις, υπήρχαν λιγότερες εχθρικές εξαγορές και περισσότερες στρατηγικές. Αντίθετα με τις συμφωνίες κατά τη δεκαετία του 1980, οι συναλλαγές τη δεκαετία του 1990 έδιναν περισσότερη έμφαση στη στρατηγική παρά στα γρήγορα οικονομικά οφέλη. Αυτές οι συμφωνίες χρηματοδοτούνταν μέσω της αυξημένης χρήσης κοινών μετοχών.

Επειδή οι συμφωνίες στις αρχές του 1990 δεν βασίζονταν πολύ σε δάνεια, δεν υπήρχε πίεση να ξεπουληθούν περιουσιακά στοιχεία για να εξοφληθούν χρέη. Οι συμφωνίες που πραγματοποιήθηκαν, παρακινήθηκαν από μία συγκεκριμένη στρατηγική του εξαγοράζοντα, η οποία μπορούσε πιο γρήγορα να επιτευχθεί μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, παρά μέσω εσωτερικής επέκτασης. Το πέμπτο κύμα ήταν πραγματικά ένα διεθνές κύμα συγχωνεύσεων. Η αξία του δολαρίου και ο αριθμός των συμφωνιών στις Η.Π.Α. αυξήθηκε δραματικά από το 1996. Στην Ευρώπη, το πέμπτο κύμα πήρε τα ηνία από το 1998. Μέχρι το 1999 η αξία των συμφωνιών στην Ευρώπη ήταν σχεδόν το ίδιο μεγάλη με αυτή στις Η.Π.Α. Από τις χώρες της Ευρώπης, η Μεγάλη Βρετανία έχει να επιδείξει το μεγαλύτερο αριθμό συμφωνιών και ακολουθούν η Γερμανία και η Γαλλία. Στην Ασία, η αξία και ο όγκος των συγχωνεύσεων αυξήθηκαν επίσης έντονα από το 1998. Η πλειοψηφία αυτών των συμφωνιών πραγματοποιήθηκε στην Ιαπωνία.

Ένα σημαντικό μέρος από το ρόλο που είχε η Ευρώπη στο κύμα εξαγοράς, μπορεί να αποδοθεί στην ολοένα και μεγαλύτερη σημασία του αυξανόμενου ποσοστού που κατέχει η ίδια και ο υπόλοιπος μη αμερικάνικος κόσμος σε σχέση με τη συνολική παγκόσμια κεφαλαιοποίηση³⁸. Ο Bernard Black αναφέρει ότι το 1975 οι Η.Π.Α. ήταν

³⁷ John Wiley & Sons, "Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings", 2002, pp. 51-54

³⁸ Bernard Black, "The First International Merger Wave", Miami Law review, 54, July 2000, pp. 799-818

υπεύθυνες για το 52,5% της συνολικής παγκόσμιας κεφαλαιοποίησης του χρηματιστηρίου αξιών, ενώ το 1998 το μερίδιο της Αμερικής μειώθηκε στο 42%. Υπεύθυνη γι' αυτήν την αλλαγή ήταν η Ευρώπη, της οποίας η κεφαλαιοποίηση της αγοράς αυξήθηκε από 25% το 1975 σε 33% το 1998.

2.1.5.1. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας 1972 – 1994³⁹

Πριν ακόμα το έτος 1992 γίνει το φυλακτό για την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς, τα κράτη μέλη συμφώνησαν σε γενικές γραμμές ότι ήταν επιτακτική ανάγκη να νομοθετηθεί ένα πλαίσιο για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Στη διάσκεψη της Συνόδου Κορυφής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1972, τα κράτη μέλη ήλθαν σε συμφωνία σχετικά με το γεγονός ότι σε μια ενσωματωμένη κοινή αγορά ο έλεγχος των συγκεντρώσεων σε αποκλειστικά εθνικό επίπεδο θα ήταν και αναποτελεσματικός και παρεμποδιστικός.

Η ιδέα του Κοινοτικού ελέγχου συγκεντρώσεων σάρηθηκε, αλλά η πραγματοποίησή της θα απαιτούσε μια μακρά διαδικασία. Το 1973, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε στο Συμβούλιο μία πρόταση για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων,⁴⁰ η οποία θα καθιέρωνε έναν κοινοτικό antitrust μηχανισμό εκκαθάρισης για τις συγχωνεύσεις μεγάλης κλίμακας. Αυτός ο προτεινόμενος κανονισμός επαινέθηκε αρχικά, αλλά τα κράτη-μέλη είχαν σοβαρές διαφωνίες όσον αφορά στις λεπτομέρειές του. Αφού εγκαταλείφθηκε για μερικά χρόνια, το αρχικό σχέδιο αναθεωρήθηκε στην ουσία του πέντε φορές μεταξύ του 1982 και 1989⁴¹. Τελικά, στις 21 Δεκεμβρίου του 1989, έπειτα από μακρές και επίπονες διαπραγματεύσεις, το Συμβούλιο των Υπουργών υιοθέτησε τον Κανονισμό Ελέγχου συγκεντρώσεων⁴². Αυτός ο κανονισμός, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 21 Σεπτεμβρίου του 1990, άλλαξε το καλούπι του ελέγχου των συγκεντρώσεων στην Κοινότητα. Ο ελλοχεύων στόχος του κανονισμού, ο οποίος απεικονιζόταν στα σημεία 1-7 του προλόγου του, ήταν να καθιερωθεί μία ενιαία διαδικασία εκκαθάρισης για τις συγκεντρώσεις, οι οποίες έχουν επιδράσεις σε κοινοτικό επίπεδο και, με αυτόν τον τρόπο, να επιτραπεί στις εταιρείες να επωφεληθούν από την εσωτερική αγορά. Υπό αυτό το νέο καθεστώς, οι συγχωνεύσεις μεγάλης κλίμακας έπρεπε να δηλωθούν εκ των προτέρων στην Επιτροπή και να ανασταλεί η εφαρμογή τους εν αναμονή μιας έρευνας της Επιτροπής.

Μετά από αρκετά χρόνια λειτουργίας του κανονισμού, είναι αξιοσημείωτες κάποιες τάσεις. Από τις πρώτες 116 επίσημες αποφάσεις (μέχρι το Σεπτέμβριο του 1992),

³⁹ Frank L. Fine, "Mergers and Joint Ventures in Europe: The Law and Policy of the EEC", 1994, pp. 138-140, European Business Law and Practice Series

⁴⁰ Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Ο.Υ. C92/1 (1973)

⁴¹ βλ. Ο.Υ. C36/3 (1982), Ο.Υ. C51/8 (1984), Ο.Υ. C324/5 (1986), Ο.Υ. C130/4 (1988) και Ο.Υ. C22/14 (1989)

⁴² Κοινοτικός Κανονισμός Νο 4064/1989, Ο.Υ. L395/1 (1989), όπως τροποποιήθηκε με τον Ο.Υ. L257/14

μόνο οκτώ υποθέσεις υποβλήθηκαν σε πλήρη έρευνα «δεύτερου σταδίου»⁴³, ενώ από αυτή την ομάδα μόνο μία έρευνα κατέληξε σε παρεμποδισμένη συγκέντρωση (*Aerospatiale-Alenia/de Havilland* O.J. L334/42 (1991)). Ένας αριθμός ερευνών δευτέρου σταδίου κατέληξε στην έγκριση της Επιτροπής υποκειμένων, όμως, στην επιβολή όρων (*Alcatel/Telettra* O.J. L122/48 (1991), *Magneti Marelli/CEAc* O.J. L222/38 (1991), *Varta/Bosch* L320/26 (1991), *Nestlé/Perrier* O.J. L356/1 (1992)). Μία άλλη ενδιαφέρουσα τάση είναι ότι περίπου το 30% αυτών των υποθέσεων είχαν να κάνουν με κοινές επιχειρήσεις, γεγονός που οφειλόταν κυρίως στο ευρύ νόημα που δόθηκε σε αυτήν την έννοια από την Επιτροπή. Τέλος, εν όψει του κλίματος που ευνοεί τις συμφωνημένες συγκεντρώσεις παρά τις εχθρικές εξαγορές, δεν προκαλεί έκπληξη το ότι λίγες περιπτώσεις περιελάμβαναν δημόσιες προσφορές⁴⁴.

Οι παραπάνω στατιστικές αποκαλύπτουν κάποιες συμπεριφορές εκ μέρους της Επιτροπής και των εταιρειών που δηλώνονταν. Όσον αφορά την Επιτροπή, αυτή φαίνεται να πιστεύει ότι συγκεντρώσεις όπως οι κοινές επιχειρήσεις και άλλες μορφές βιομηχανικών συνεργασιών, πρέπει να ενθαρρύνονται στις περισσότερες περιπτώσεις, αλλά όταν υπάρχει σημαντική απειλή για τον ανταγωνισμό, είναι προτιμότερο να μετριαστεί η λειτουργία ή να απαιτηθεί η συναίνεση και των άλλων εμπλεκόμενων μερών παρά να εμποδιστεί ολοκληρωτικά η συγκέντρωση⁴⁵. Αυτή η φιλοσοφία, σε συνδυασμό με το χρονικό όριο του ενός μηνός που είχε θέσει η Επιτροπή για τον τερματισμό των ερευνών του «πρώτου σταδίου», παρείχε αρκετή ενθάρρυνση στις επιχειρήσεις για να θέσουν τις συγκεντρώσεις τους στο πλαίσιο του Κανονισμού Ελέγχου Συγκεντρώσεων, ιδιαίτερα όταν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού πιθανόν να ήταν επικριτικές σχετικά με το όλο εγχείρημα. Είναι επίσης εύλογο οι συγκεντρώσεις κοινών επιχειρήσεων να ευνοήθηκαν από τις εταιρείες περισσότερο από τις συνεταιριστικές συμφωνίες, λόγω της απουσίας δεσμευτικών χρονικών ορίων από τη μεριά της Επιτροπής προκειμένου για την χορήγηση ατομικών εξαιρέσεων, αρνητικών εκκαθαρίσεων ή επιστολών επιβεβαίωσης (comfort letters) στα πλαίσια των (παλαιών πλέον) άρθρων 85 και 86 ΣυνθΕΚ.

⁴³ *Alcatel/Telettra* O.J. L122/48 (1991), *Magneti Marelli/CEAc* O.J. L222/38 (1991), *Tetra Pak/Alfa-Laval* O.J. L290/35 (1991), *Varta/Bosch* L320/26 (1991), *Aerospatiale-Alenia/de Havilland* O.J. L334/42 (1991), *Accor/Wagons-Lits* O.J. L204/1 (1992), *Nestlé/Perrier* O.J. L356/1 (1992), *DuPont/ICI* O.J. L7/13 (1993)

⁴⁴ *Tetra Pak/Alfa-Laval* O.J. L290/35 (1991), *Usinor/ASD* Απόφαση της Επιτροπής 29-4-1991, *La Redoute/Empire* Απόφαση της Επιτροπής 25-4-1991, *AT&T/NCR* Απόφαση της Επιτροπής 18-1-1991, *EDS/SD Scicon* Απόφαση της Επιτροπής 17-7-1991, *IFINT/EXOR* Απόφαση της Επιτροπής 2-3-1992, *Hong Kong and Shanghai Bank/Midland* Απόφαση της Επιτροπής 21-5-1992, *Bibby/Finanzauto* Απόφαση της Επιτροπής 29-6-1992, *Nestlé/Perrier* O.J. L356/1 (1992)

⁴⁵ Overbury, "Politics or Policy? The Demystification of EC Merger Control", 1992. p. 41-42

2.2. Έντονη δραστηριότητα στον τομέα του ανταγωνισμού το 2000⁴⁶

Έντονος ήταν το 2000 ο ρυθμός των δραστηριοτήτων στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέχισε την ενημέρωση και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων και των πρακτικών της στους τομείς των περιοριστικών συμφωνιών και των συγκεντρώσεων, παρακολουθώντας ταυτόχρονα τον αυξανόμενο αριθμό των συγκεντρώσεων και των εξαγορών που έχουν επίσης καταστεί πιο πολύπλοκες. Στην 30ή Ετήσια Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού αναφέρεται ότι ο αριθμός των νέων υποθέσεων το 2000 ήταν 1.206, από τις οποίες 564 αφορούσαν τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, 345 ήταν κοινοποιήσεις συγκεντρώσεων και 297 ήταν υποθέσεις περιοριστικών συμφωνιών και καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης. Ο συνολικός αριθμός παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος (1.249 υποθέσεις το 1999) γεγονός που δείχνει μια δραστική μείωση των κοινοποιήσεων περιοριστικών συμφωνιών μετά την έκδοση ενός αριθμού κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορίες. Ωστόσο, συγκαλύπτει μια κατά 18% αύξηση των συγκεντρώσεων.

«Το 2000 ήταν μία χρονιά έντονης δραστηριότητας και προκλήσεων καθώς η Επιτροπή συνέχισε την αναθεώρηση των διαδικασιών σχετικά με τις περιοριστικές συμφωνίες, έχοντας παράλληλα να αντιμετωπίσει μια νέα αύξηση των κοινοποιήσεων συγκεντρώσεων και σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις με τις οποίες νέες αγορές και πρακτικές, όπως οι ανταλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, εμπίπτουν πλέον στους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού», είχε σχολιάσει σχετικά ο πρώην Επίτροπος Ανταγωνισμού Mario Monti.

«Αλλά πολλά πρέπει ακόμη να γίνουν, ιδίως στις αγορές ενέργειας όπου, για να υπάρχει ανταγωνισμός, πρέπει οι προμηθευτές να είναι ελεύθεροι να ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την προσέλκυση πελατών και οι πελάτες να είναι ελεύθεροι να αλλάζουν προμηθευτές. Μόνο τότε ο καταναλωτής θα μπορέσει να επωφεληθεί πλήρως από τις δυνατότητες μιας ευρύτερης επιλογής με ανταγωνιστικές τιμές», πρόσθεσε ο πρώην Επίτροπος.

Το έτος αυτό η Έκθεση Ανταγωνισμού δίνει μεγαλύτερη έμφαση στα οφέλη αυτής της κρίσιμης για τον καταναλωτή πολιτικής. Το πρόστιμο ύψους 43 εκατ. ευρώ που επιβλήθηκε στην Opel Nederland το Σεπτέμβριο έχει ιδιαίτερη σημασία επειδή στόχος του είναι να διασφαλίσει το δικαίωμα στα άτομα να αγοράζουν αυτοκίνητα όπου είναι φθηνότερα. Η απόφαση να υποχρεωθεί η TotalFina να εκχωρήσει 70 πρατήρια καυσίμων σε γαλλικούς αυτοκινητοδρόμους προκειμένου να της επιτραπεί να εξαγοράσει την Elf είχε ως αποτέλεσμα να εισέλθει στην αγορά η Carrefour, μια επιθετική αλυσίδα σουπερμάρκετ, πράγμα που είχε ως επακόλουθο μειώσεις των τιμών.

⁴⁶ http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/01/698|0|RAPID&lg=ENH, ip/01/698, Βρυξέλλες, 15 Μαΐου 2001

2.2.1. Έμφαση στον εκσυγχρονισμό

Το 2000 χαρακτηρίστηκε από έντονη δραστηριότητα για την προσαρμογή των κανόνων και των πρακτικών της πολιτικής ανταγωνισμού σε ένα περιβάλλον στο οποίο κυριαρχούν οι εξελίξεις της τεχνολογίας, η περαιτέρω ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και η επερχόμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα ανατολικά.

Η δραστηριότητα αυτή οδήγησε στην έκδοση νέων κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορίες στον τομέα των οριζόντιων συμφωνιών, εξασφαλίζοντας, έτσι, γόνιμο έδαφος για την προώθηση των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης και ορισμένων συμφωνιών παραγωγής όπως η εξωτερική ανάθεση παροχής υπηρεσιών και η κοινή παραγωγή, με την προϋπόθεση ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεν κατέχουν σημαντική ισχύ στην αγορά και δεν προβαίνουν σε σαφείς παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Οι απαλλαγές κατά κατηγορίες συμπληρώθηκαν από κατευθυντήριες γραμμές στις οποίες περιγραφόταν η γενική προσέγγιση που έπρεπε να ακολουθηθεί κατά την αξιολόγηση των οριζόντιων συμφωνιών. Περαιτέρω πρόοδος συντελέστηκε, επίσης, στη ριζική αναμόρφωση της διαδικασίας αντιμετώπισης των καρτέλ και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης· η αναθεώρηση ή ο εκσυγχρονισμός του κανονισμού 17/62 άρχισε το 1999 και τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 2004.

Νέες κατευθυντήριες γραμμές εκδόθηκαν όσον αφορά τους «κάθετους περιορισμούς», δηλαδή τη διανομή, την προμήθεια και άλλες κάθετες συμφωνίες, έτσι ώστε να συμπληρωθεί ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορίες με την ίδια ονομασία που είχε εκδοθεί το Δεκέμβριο του 1999.

Ειδικότερα, η Επιτροπή εξέδωσε τη συνολική έκθεση αξιολόγησης για τους κανόνες διανομής αυτοκινήτων στην Ευρώπη, η οποία αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης της συζήτησης για το μελλοντικό καθεστώς διανομής αυτοκινήτων μετά τη λήξη της ισχύος του τρέχοντος κανονισμού το Σεπτέμβριο του 2002.

a. Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων στο επίκεντρο της προσοχής

Όσον αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, η Επιτροπή προετοίμασε το έδαφος για μια ενδεχόμενη αναθεώρηση του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, με την υποβολή έκθεσης στο Συμβούλιο τον Ιούνιο. Στην έκθεση αναφέρεται ότι παρά τη θέσπιση νέων ορίων για τον κύκλο εργασιών το 1997 – με τα οποία προσδιορίζεται κατά πόσο μια συγκέντρωση έχει κοινοτικές διαστάσεις – πολλές συγκεντρώσεις και εξαγορές συνεχίζουν να κοινοποιούνται στις διάφορες εθνικές αρχές ανταγωνισμού αντί να επωφελούνται από τον ενιαίο έλεγχο της Επιτροπής.

Το Δεκέμβριο, η Επιτροπή εξέδωσε ερμηνευτική ανακοίνωση για τα διορθωτικά μέτρα στις περιπτώσεις συγκεντρώσεων και για το πώς είναι καλύτερο να αποφευχθεί η δημιουργία δεσποζουσών θέσεων ή άλλων προβλημάτων ανταγωνισμού. Με την ανακοίνωση παρεχόταν μεγαλύτερη διαφάνεια στην πολιτική και τις διαδικασίες για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων καθώς και καλύτερη καθοδήγηση στους επιχειρηματικούς και νομικούς κύκλους.

Ένα άλλο σημαντικό βήμα ήταν η έκδοση εκ μέρους της Επιτροπής μιας απλοποιημένης διαδικασίας για την εξέταση των συγκεντρώσεων που δεν δημιουργούν προβλήματα, όπως εκείνες στις οποίες δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου ή υπάρχουν ελάχιστες μόνο αλληλοεπικαλύψεις.

Καθώς συνεχίστηκε η πορεία προς τη βιομηχανική ενοποίηση, ο αριθμός και η πολυπλοκότητα των συγκεντρώσεων και των εξαγορών αυξήθηκαν, ενώ η πολιτική ελέγχου των συγκεντρώσεων της Επιτροπής βρέθηκε στο επίκεντρο μιας άνευ προηγουμένου προσοχής και δημοσιότητας εκ μέρους των φορέων της αγοράς και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Αυτό συνέβη ιδίως στην υπόθεση *WorldCom/Sprint*, η οποία απαγορεύτηκε, στη συγκέντρωση μεταξύ της AOL και Time Warner και στη συμφωνία της τελευταίας με την EMI στον τομέα της μουσικής, συμφωνία που εν τέλει δεν ολοκληρώθηκε. Άλλες αποφάσεις που συγκέντρωσαν τα φώτα της δημοσιότητας ήταν στις υποθέσεις *Vodafone/Mannesmann*, *Volvo/Scania*, *Vivendi/Canal Plus/Seagram* και *TotalFina/Elf* (βλ. 2.3.3 για όλες αυτές τις υποθέσεις).

b. Μεγαλύτερη διαφάνεια στις κρατικές επιχορηγήσεις

Στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει μοναδικές εξουσίες, συντελέστηκε πρόοδος όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό του ελέγχου των κρατικών επιχορηγήσεων και την αύξηση της διαφάνειας, πρόβλημα που έχει επισημανθεί από καιρό. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή προετοίμασε ένα δημόσιο μητρώο κρατικών ενισχύσεων και έναν πίνακα αποτελεσμάτων, ο οποίος αναμένεται να συμβάλει στη μείωση του όγκου των δημοσίων πόρων που διοχετεύονται στις επιχειρήσεις από τις εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, οι οποίες δημιουργούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην ευρωπαϊκή ενιαία αγορά.

Συγχρόνως, η Επιτροπή εστίασε την προσοχή της στην ορθή εφαρμογή των αποφάσεών της εκ μέρους των εθνικών κυβερνήσεων, ιδίως όσον αφορά την αποτελεσματική και άμεση ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων. Η Επιτροπή θέσπισε επίσης κανονισμούς όπου περιγράφονται λεπτομερώς οι κανόνες για την απαλλαγή μικρών ποσών ενισχύσεων, ή ο λεγόμενος κανόνας *de minimis* για τις κρατικές ενισχύσεις, καθώς και τις ενισχύσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις ενισχύσεις υπέρ της εκπαίδευσης.

c. Πρωτοφανή πρόστιμα σε καρτέλ

Το 2000 συνεχίστηκαν με εντατικό ρυθμό οι προσπάθειες για την καταπολέμηση των καρτέλ και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης και το συνολικό ύψος των προστίμων έφθασε σε 199,5 εκατ. ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει αύξηση 77,6% έναντι του 1999. Η σημαντικότερη απόφαση σχετικά με τα καρτέλ λήφθηκε κατά πέντε παραγωγών λυσίνης – προϊόν που χρησιμοποιείται στις ζωοτροφές – στους οποίους επεβλήθη συνολικό πρόστιμο 110 εκατ. ευρώ.

d. Οι νέες τεχνολογίες θέτουν νέες προκλήσεις

Η εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού το 2000 βρέθηκε επίσης αντιμέτωπη με τις προκλήσεις που θέτουν η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις, που οδηγούν στη δημιουργία νέων αγορών και νέων επιχειρηματικών πρακτικών. Η δημιουργία ηλεκτρονικών αγορών από επιχείρηση σε επιχείρηση (B2B) και η χρησιμοποίηση εκ μέρους ορισμένων βιομηχανιών οικειοθελών συμφωνιών με περιβαλλοντικούς στόχους είναι απλώς δύο μόνο παραδείγματα νέων πρακτικών που οδήγησαν την Επιτροπή στη λήψη αποφάσεων, όπως για την *MyAircraft.com* και τη *CECED*.

Πάντως, αντίθετα με ορισμένες γνώμες και φόβους που εκφράστηκαν, οι υφιστάμενοι κανόνες ανταγωνισμού αποδείχθηκαν επαρκείς για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της νέας ηλεκτρονικής οικονομίας, όπως ήταν και για την παραδοσιακή οικονομία.

e. Απαιτούνται ακόμη σημαντικές προσπάθειες στις αγορές προϊόντων κοινής ωφελείας

Σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων της Επιτροπής στον τομέα της εφαρμογής της νομοθεσίας το 2000 επικεντρώθηκε και πάλι στις αγορές τηλεπικοινωνιών και ενέργειας που ελευθερώθηκαν σχετικά πρόσφατα, και όπου δεν έχει ακόμη εδραιωθεί πλήρως το ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Το 1999 ήταν μόλις η δεύτερη χρονιά ελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρισμού, αλλά εκτός από το γεγονός ότι στα τέλη του 2000 η οδηγία για την ελευθέρωση του τομέα δεν είχε ακόμη πλήρως εφαρμοστεί από όλα τα κράτη μέλη, εξακολουθούσαν να υπάρχουν και άλλα εμπόδια για την ενοποίηση των ευρωπαϊκών αγορών και τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού επικεντρώθηκε στην πρόσβαση σε υπερφορτωμένες διασυνδέσεις καθώς και στους δεσμούς μεταξύ εταιρειών παραγωγής ενέργειας.

Η ελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου άρχισε τον Αύγουστο του 1999, αλλά καθώς έγινε πραγματικότητα η κατάργηση των μονοπωλιακών δικαιωμάτων και η εμφάνιση των λεγόμενων «επιλεκτικών» πελατών, δηλ. εκείνων που είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τον προμηθευτή τους, διαπιστώθηκε επίσης ότι η διάρθρωση των ιδίων των αγορών αυτών δεν ευνοούσε τον ανταγωνισμό.

f. Η διεθνής διάσταση

Τέλος, η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη διεθνή διάσταση της πολιτικής ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι διευρύνεται γεωγραφικά το πεδίο εφαρμογής των υποθέσεων ανταγωνισμού, σημαίνει ότι περισσότερες εμπορικές συναλλαγές emπίπτουν στη δικαιοδοσία ενός αυξανόμενου αριθμού χωρών που έχουν θεσπίσει κανόνες ανταγωνισμού. Για να αναλυθούν σωστά αυτές οι υποθέσεις και να αποφευχθούν οι συγκρούσεις, η Επιτροπή εντατικοποίησε τη συνεργασία της με τις αρχές ανταγωνισμού των Ηνωμένων Πολιτειών και άλλων χωρών. Επίσης, άρχισε συνομιλίες με την Ιαπωνία προκειμένου να συναφθεί μια διμερής συμφωνία συνεργασίας για θέματα ελέγχου περιοριστικών συμφωνιών το 2001. Επιπλέον, η Επιτροπή συνέχισε να παρακολουθεί από κοντά τις πτυχές ανταγωνισμού της διεύρυνσης, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι εφαρμόζονται οι ίδιοι κανόνες με την ίδια αποτελεσματικότητα σε όλη τη διευρυμένη Ένωση.

2.2.2. Στατιστικές

	2000	1999
ΣΥΝΟΛΟ ΝΕΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	1.206	1.249
- Περιοριστικές συμφωνίες	297	388
- Συγκεντρώσεις	345	292

- Κρατικές ενισχύσεις	564	569
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΑΤΩΘΗΚΑΝ	1.209	1.321
- Περιοριστικές συμφωνίες	379	582
- Συγκεντρώσεις	355	279
- Κρατικές ενισχύσεις	475	460

Η εντυπωσιακή μείωση του αριθμού των νέων υποθέσεων περιοριστικών συμφωνιών μπορεί να αποδοθεί στη νέα απαλλαγή κατά κατηγορίες για τους κάθετους περιορισμούς που μείωσε δραστικά την ανάγκη κοινοποίησης για αυτό το είδος συμφωνιών. Ένας δεύτερος παράγοντας που εξηγεί τη μείωση των νέων υποθέσεων είναι η κάμψη του αριθμού των καταγγελιών. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι σχεδόν 30% των νέων υποθέσεων άνοιξαν αυτεπάγγελτα. Επιπλέον, σε απόλυτες τιμές, οι αυτεπάγγελτες διαδικασίες αυξήθηκαν σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η εξέλιξη αυτή είναι συνεπής με το στόχο της πολιτικής που είχε τεθεί, δηλαδή να αντιμετωπίζονται οι τυποποιημένες συμφωνίες με νομοθετικές πράξεις, ενώ οι διαθέσιμοι πόροι να χρησιμοποιούνται για την άσκηση μιας πιο ενεργητικής προληπτικής πολιτικής και να επικεντρώνονται στις πιο επικίνδυνες αντιανταγωνιστικές πρακτικές.

	2000	1999
ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ		
<i>ΝΕΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ</i>		
- Αυτεπάγγελτες	84	77
- Καταγγελίες	112	149
- Κοινοποιήσεις	101	162
<i>ΠΕΡΑΤΩΘΕΙΣΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ</i>		
- Επίσημες αποφάσεις	36	68
- Ανεπίσημες διαδικασίες	343	514

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ		
- Κοινοποιήσεις	345	292
- Αποφάσεις	345	270

- Εγκρίσεις στην 1η φάση	321	254
- Αποφάσεις στη 2η φάση	17	10
- Απαγορεύσεις	2	1
ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ		
- Μη κοινοποιηθείσες ενισχύσεις	86	98
- Κοινοποιηθείσες ενισχύσεις	469	469

Μετά από επτά χρόνια ταχείας αύξησης των συγκεντρώσεων, ο αριθμός αυτών που κοινοποιήθηκαν μειώθηκε ελαφρά το 2001, σημειώνοντας πτώση σε 335 από 345 το προηγούμενο έτος. Η Επιτροπή εξέδωσε 339 οριστικές αποφάσεις, εκ των οποίων 20 ελήφθησαν κατόπιν εμπειριστατωμένης έρευνας (πέντε αποφάσεις απαγόρευσης, πέντε αποφάσεις έγκρισης άνευ προϋποθέσεων και δέκα αποφάσεις έγκρισης υπό προϋποθέσεις), ενώ σε 13 υποθέσεις χορηγήθηκε έγκριση υπό προϋποθέσεις μετά την περάτωση αρχικής έρευνας («πρώτο στάδιο διαδικασίας»). Η Επιτροπή ενέκρινε 312 υποθέσεις κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας. 140 από τις αποφάσεις έγκρισης κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας (δηλαδή το 45%) ελήφθησαν σύμφωνα με την απλοποιημένη διαδικασία που θεσπίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2000. Επιπλέον, η Επιτροπή έλαβε επτά αποφάσεις παραπομπής στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών βάσει του άρθρου 9 του Κανονισμού 4064/89 και κίνησε διαδικασία εμπειριστατωμένης έρευνας σε 22 υποθέσεις, εκ των οποίων τρεις εκκρεμούσαν στο τέλος του έτους.

Οι συγκεντρώσεις στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και των μέσων μαζικής ενημέρωσης, οι οποίοι επλήγησαν ιδιαίτερα από την πτώση των τιμών των μετοχών, σχεδόν σταμάτησαν το 2001. Ενώ το 2000 κοινοποιήθηκαν 65 υποθέσεις στους εν λόγω τομείς, ο αριθμός των κοινοποιήσεων μειώθηκε σε τέσσερις το 2001, σημειώνοντας θεαματική πτώση από 13 υποθέσεις σε μία ανάμεσα στο τέταρτο τρίμηνο του 2000 και το πρώτο τρίμηνο του 2001.

Οι περισσότερες συγκεντρώσεις και εξαγορές που εκτίμησε η Επιτροπή αφορούσαν δύο ή περισσότερες εταιρείες της ΕΕ. Οι πράξεις μεταξύ επιχειρήσεων της ΕΕ και επιχειρήσεων από τρίτες χώρες μειώθηκαν το 2001 σε σχέση με το 2000, ενώ αντίθετα αυξήθηκε ο αριθμός εγχώριων πράξεων μεταξύ εταιρειών εγκατεστημένων στην ίδια χώρα.

Παρά τη μικρή μείωση του συνολικού αριθμού κοινοποιήσεων, εκδόθηκαν πέντε αποφάσεις απαγόρευσης (σύμφωνα με το άρθρο 8§3 του Κανονισμού 4064/89). Επιπλέον, πέντε κοινοποιήσεις αποσύρθηκαν από τους κοινοποιούντες στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας (εν μέρει λόγω των προβλημάτων ανταγωνισμού που εντόπισε η Επιτροπή και εν μέρει για άλλους λόγους).

Παρά την αύξηση των απαγορευτικών αποφάσεων, το ποσοστό κοινοποιηθεισών συγκεντρώσεων που οδήγησαν στην έκδοση απαγορευτικής απόφασης παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, καθότι δεν υπερβαίνει το 1%, ή το 2% εάν συνυπολογιστούν οι υποθέσεις που αποσύρθηκαν στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας. Δεν υπάρχει συστηματική ανοδική ή καθοδική τάση ως προς τον κίνδυνο που διατρέχει ένα

κοινοποιούν μέρος σχετικά με την κατάληξη μιας κοινοποίησης συγκέντρωσης σε ανάκληση αυτής στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας ή σε έκδοση απαγορευτικής απόφασης⁴⁷.

Ταυτόχρονα με την κάμψη των χρηματιστηρίων διεθνώς, ο αριθμός των συγχωνεύσεων και των εξαγορών που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή κατά το 2002 μειώθηκε σε επίπεδο ανάλογο με τους αριθμούς που καταγράφηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Το 2001, κοινοποιήθηκαν 335 συγκεντρώσεις κοινοτικού χαρακτήρα, αριθμός που ήδη ισοδυναμούσε με μικρή μείωση σε σύγκριση με το έτος 2000 (345 τέτοιες συγκεντρώσεις), ενώ το 2002 πραγματοποιήθηκαν μόνο 277 κοινοποιήσεις (βλ. διάγραμμα παρακάτω).

Εκτός από τη μείωση του αριθμού των υποθέσεων, το ποσοστό των συγκεντρώσεων που έθεσαν προβλήματα από την άποψη του ανταγωνισμού και, συνεπώς, απαίτησαν έρευνα εις βάθος (στάδιο II της διαδικασίας), με κατάληξη την έκδοση απόφασης δυνάμει του άρθρου 8, ελαττώθηκε επίσης κατά 2/3 και πλέον, από 20 υποθέσεις το 2001 σε 7 το 2002. Οι εν λόγω επτά πράξεις εγκρίθηκαν τελικώς όλες, είτε επειδή οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υπέβαλαν αναλήψεις υποχρεώσεων με τις οποίες ήρθησαν οι αρχικές επιφυλάξεις για την κατάσταση του ανταγωνισμού (πέντε υποθέσεις) είτε επειδή οι αρχικές ανησυχίες για τον ανταγωνισμό δεν επιβεβαιώθηκαν από την έρευνα εις βάθος (δύο υποθέσεις). Επιπλέον, η Επιτροπή εξέδωσε δύο αποφάσεις κατ' εφαρμογή του άρθρου 8§4 σχετικά με πράξεις για τις οποίες είχε επιβληθεί απαγόρευση με απόφαση του 2001.

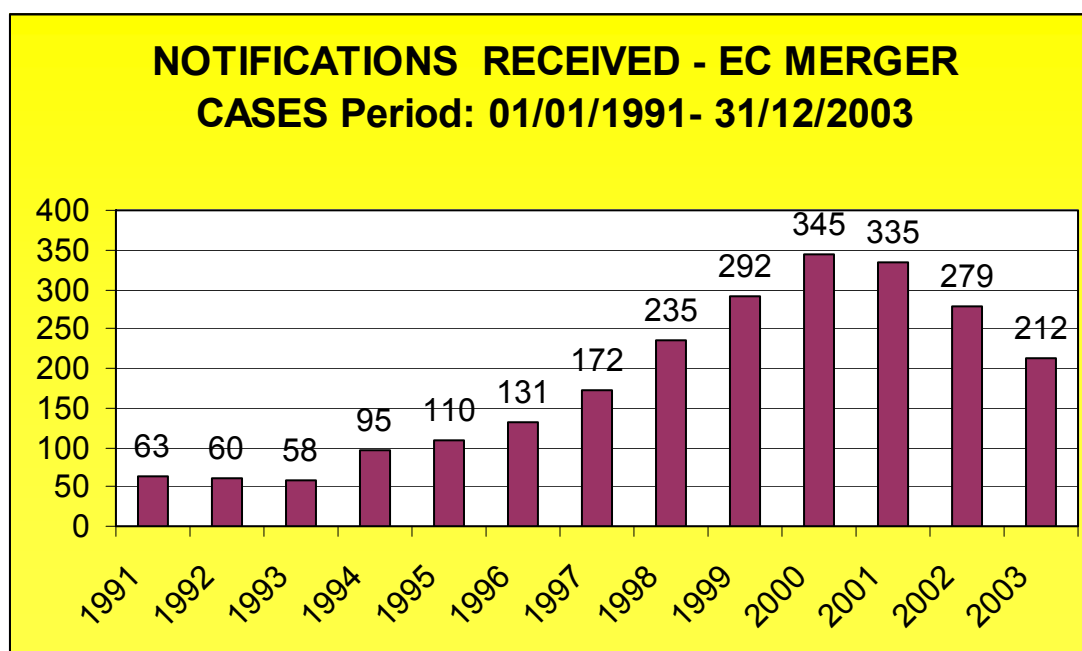
Επομένως, κατά το 2002 δεν εκδόθηκε καμία απαγορευτική απόφαση, ενώ την προηγούμενη χρονιά είχαν εκδοθεί πέντε τέτοιες αποφάσεις. Η αυξομείωση του αριθμού των απαγορεύσεων αποδεικνύει πόσο μικρό είναι το ποσοστό των κοινοποιούμενων συγκεντρώσεων για τις οποίες επιβάλλεται εν τέλει το μέτρο της απαγόρευσης. Ακόμη και ο άνευ προηγουμένου μεγάλος αριθμός απαγορεύσεων το 2001 (πέντε) ισοδυναμούσε με το 1,7% μονάχα των συγκεντρώσεων που, τη συγκεκριμένη χρονιά, ήταν απο πλευράς μεγεθών τόσο σημαντικές ώστε υπερέβαιναν τα κατώτατα όρια που προέβλεπε ο Κανονισμός 4064/89. Στα επίπεδα αυτά, η επίδραση τυχαίων παραγόντων είναι εύκολο να αποκτήσει μεγαλύτερη βαρύτητα από την οιαδήποτε συστηματική τάση που θα επιχειρούσε ενδεχομένως να συναγάγει κανείς από τα σχετικά αριθμητικά δεδομένα.

Συνολικά το 2002 η Επιτροπή εξέδωσε 275 τελικές αποφάσεις, οι επτά εκ των οποίων απαίτησαν έρευνα εις βάθος (καμία απαγόρευση, δύο εγκρίσεις άνευ όρων και πέντε εγκριτικές αποφάσεις υπό όρους)• άλλες δέκα από τις αποφάσεις αυτές ήταν εγκρίσεις υπό όρους οι οποίες εκδόθηκαν κατά το πέρας προκαταρκτικής έρευνας («Στάδιο 1» της διαδικασίας). Η Επιτροπή ενέκρινε 252 υποθέσεις κατά το πρώτο στάδιο. Εξ αυτών, οι 111 αποφάσεις (44%) μεταξύ των εγκριτικών αποφάσεων του πρώτου σταδίου εκδόθηκαν σύμφωνα με τις απλουστευμένες διαδικασίες που θεσπίστηκαν τον Σεπτέμβριο του 2000. Η Επιτροπή εξέδωσε 13 παραπεμπτικές

⁴⁷ XXXIη Έκθεση επί της πολιτικής Ανταγωνισμού – SEC (2002) 462 Τελικό, σελ. 89, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2002/part1_el.pdf

αποφάσεις κατ' εφαρμογή του άρθρου 9 του Κανονισμού 4064/89 και κίνησε έρευνα εις βάθος για επτά υποθέσεις⁴⁸.

Ο αριθμός των συγχωνεύσεων και εξαγορών που δηλώθηκαν στην Επιτροπή το 2003 συνέχισε να μειώνεται σε επίπεδα αντίστοιχα με αυτά του τέλους της δεκαετίας του '90. Ενώ 279 συγκεντρώσεις κοινοποιήθηκαν το 2002, οι οποίες ήδη χαρακτηρίστηκαν από μια μικρή πτώση σε σχέση με το έτος 2001 (335), το 2003 υπήρξαν μόνο 212 ανακοινώσεις (βλ. διάγραμμα).



Εκτός από αυτήν τη μείωση στο συνολικό αριθμό των κοινοποιήσεων, το ποσοστό των υποθέσεων που προκάλεσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς την επίδρασή τους στον ανταγωνισμό και, ως εκ τούτου, την απαίτηση μιας σε βάθος έρευνας (φάση II) κατά το άρθρο 8 του Κανονισμού 4064/89, μειώθηκε επίσης ελαφρώς, από 9 υποθέσεις το 2002 σε 8 το 2003. Και οι 8 συναλλαγές εγκρίθηκαν τελικά, είτε επειδή οι εμπλεκόμενες εταιρείες υπέβαλαν εγγυήσεις που εξάλειψαν τα αρχικά προβλήματα ανταγωνισμού (6 υποθέσεις) ή οι αρχικές ανησυχίες αναφορικά με τον ανταγωνισμό δεν επιβεβαιώθηκαν από τη σε βάθος έρευνα (2 υποθέσεις).

Συνολικά, η Επιτροπή έλαβε 231 τελικές αποφάσεις το 2003, 8 εκ των οποίων προχώρησαν στο επόμενο στάδιο της σε βάθος έρευνας – φάση II – (καμία απαγόρευση, 2 άνευ όρων απαλλαγές, 6 απαλλαγές υπό όρους) και 11 απαλλάχθηκαν με όρους ύστερα από την ολοκλήρωση μιας αρχικής έρευνας (φάση I). Η Επιτροπή εκδίκασε, επίσης, άλλες 203 υποθέσεις κατά την φάση I. Από αυτές, 110 αποφάσεις (51%) λήφθηκαν σύμφωνα με την απλουστευμένη διαδικασία που εισήχθη τον

⁴⁸ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

Σεπτέμβριο του 2000. Επιπλέον, η Επιτροπή έλαβε 9 αποφάσεις παραπομπής σύμφωνα με το άρθρο 9. Οι σε βάθος έρευνες ξεκίνησαν σε 9 υποθέσεις⁴⁹.

2.3. Οι τέσσερις περίοδοι του κοινοτικού ελέγχου συγκεντρώσεων⁵⁰

2.3.1. 1990-1994: Τα έτη της ανακάλυψης

Η θέση σε ισχύ του Κανονισμού Συγκεντρώσεων 4064/89 ανέδειξε ένα ευρύ φάσμα νομικών και πρακτικών ζητημάτων, ενώ τα έτη που ακολούθησαν την εφαρμογή του ήταν σε μεγάλο μέρος αφιερωμένα στην έρευνα, την αντιμετώπιση και την επίλυση αυτών των ζητημάτων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο τρόπος εφαρμογής από την Επιτροπή του Κανονισμού Συγκεντρώσεων υπερέβη τις προσδοκίες ακόμη και των πιο αισιόδοξων σχολιαστών από διάφορες σημαντικές πλευρές: (1) η Επιτροπή τήρησε τις αυστηρές προθεσμίες που ορίστηκαν στον Κανονισμό Εφαρμογής (Implementing Regulation) σε ουσιαστικά κάθε περίπτωση⁵¹ (2) η Επιτροπή ήταν ελαστική και ανοικτή στην εφαρμογή των διαδικαστικών κανόνων του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, παρά τις σημαντικές καινοτομίες στην πράξη⁵² (3) η Επιτροπή άρχισε να χρησιμοποιεί οικονομικά στοιχεία και να διεξάγει συστηματικές εξετάσεις στην αγορά (4) η Επιτροπή αποδείχθηκε ικανή να αντισταθεί στην πολιτική πίεση (5) η Επιτροπή συνεργάστηκε στενά με τις αρχές κρατών μελών, χρησιμοποιώντας τον Κανονισμό Συγκεντρώσεων για να αναπτύξει μια κοινή εκτίμηση του δικαίου του ανταγωνισμού και της πολιτικής σε ολόκληρη την ΕΕ και (6) η Επιτροπή άρχισε μια διαδικασία ενθάρρυνσης της διεθνούς συνεργασίας με άλλες antitrust αρχές, συμπεριλαμβανομένων, ειδικότερα, των αμερικανικών ομοσπονδιακών αρχών (U.S. federal agencies).

Ένα σημαντικό και δυσανάλογο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια αυτής της αρχικής περιόδου αφιερώθηκε στην αντιμετώπιση ζητημάτων που προέκυψαν από τη διάκριση που έγινε στην αρχική έκδοση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων (1989) μεταξύ των κοινών επιχειρήσεων που έχουν «ως αντικείμενο [τους] ή αποτέλεσμα το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων που παραμένουν ανεξάρτητες» (των αποκαλούμενων «συνεταιριστικών» κοινών επιχειρήσεων) και των «κοινών επιχειρήσεων που μόνιμα εκπληρώνουν όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας και δεν συνεπάγονται το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς είτε μεταξύ των ιδρυτικών επιχειρήσεων, είτε μεταξύ

⁴⁹ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p.61, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

⁵⁰ Nicholas Levy, “EU Merger Control: A brief history”, Cleary, Gottlieb, Steen & Hamilton, 3-2-2004

⁵¹ Donald L. Holley, “EEC Competition Practice: A Thirty-Year Retrospective”, 1992 Fordham Corp. L. Inst. 728 (Barry F. Hawk, ed., 1993)

⁵² Οι καινοτομίες που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων περιλαμβάνουν τους πρώτους υποχρεωτικούς κανόνες κοινοποίησης στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ, την πρώτη υποβολή της Επιτροπής σε αυστηρά χρονικά όρια, την κατανομή της δικαιοδοσίας με έναν άκαμπτο και ακριβή τρόπο και την έκδοση μιας μορφής κοινοποίησης που απαιτεί λεπτομερή στοιχεία και ευθύ καθορισμό της αγοράς.

των επιχειρήσεων αυτών και της κοινής επιχείρησης («συγκεντρωτικές» κοινές επιχειρήσεις) [Άρθρο 3§2, Κανονισμός Συγκεντρώσεων του 1989]. Λόγω των ουσιαστικών και διαδικαστικών πλεονεκτημάτων που καταγράφηκαν στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, ιδιαίτερη προσπάθεια αφιερώθηκε στη διάρθρωση των κοινών επιχειρήσεων ώστε να ικανοποιηθούν τα «συγκεντρωτικά» κριτήρια, περιλαμβανομένου του στενού καθορισμού των αγορών, προκειμένου να αποκλειστεί οποιαδήποτε διαπίστωση ότι μια κοινή επιχείρηση θα καθίστατο συνεταιριστική επειδή θα δραστηριοποιείτο στην ίδια αγορά με τη μία ή και τις δύο μητρικές της εταιρείες. Με το πέρασμα του χρόνου, η Επιτροπή εξέδωσε διάφορες Ανακοινώσεις που προορίζονταν να παρέχουν οδηγίες σχετικά με το δικαιοδοτικό και ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, καθώς και με τις περιστάσεις υπό τις οποίες μια κοινή επιχείρηση θα μπορούσε να θεωρηθεί συγκεντρωτική αν επέκτεινε τη δράση της⁵³.

Κατά τη διάρκεια αυτής της αρχικής περιόδου, το προσωπικό της Επιτροπής — διστακτικά στην αρχή, αλλά με αυξανόμενη εμπιστοσύνη καθώς περνούσαν τα χρόνια — ανέπτυξε ένα δομημένο αναλυτικό πλαίσιο για την εκτίμηση των καταγεγραμμένων συναλλαγών, οι οποίες χρησίμευσαν σαν ένα θεμέλιο για τις όλο και περισσότερο λεπτομερείς αναλύσεις στα τέλη της δεκαετίας 1990. Η αφετηρία των αναλύσεων της Επιτροπής, τότε όπως και τώρα, ήταν ο καθορισμός μιας σχετικής αγοράς. Περιπτώσεις στις οποίες ο καθορισμός της αγοράς ήταν κεντρικό στοιχείο για την αξιολόγηση αποτελούσαν οι *DuPont/ICI*, στην οποία η κρίση της Επιτροπής βασίστηκε στον προσδιορισμό ξεχωριστών αγορών για τους διαφορετικούς τύπους ινών που χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή ταπήτων [Υπόθεση IV/M.2 Απόφαση της Επιτροπής της 30¹⁵ Σεπτεμβρίου 1992 (1993 O.J. L7/13)], η *Nestlé/Perrier*, όπου η Επιτροπή προσδιόρισε μια αγορά για το εμφιαλωμένο μεταλλικό νερό διακριτή από άλλα μη οιοπνευματούχα εμπορικά ποτά [Υπόθεση IV/M.190, Απόφαση της Επιτροπής της 22ας Ιουλίου 1992 (1992 O.J. L356/1)] και η *Procter&Gamble/VP Schickedanz II*, στην οποία η Επιτροπή

⁵³ Στα έτη αμέσως που ακολούθησαν την υιοθέτηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, η Επιτροπή θεωρούσε τις κοινές επιχειρήσεις ως συνεταιριστικές όταν μία ή περισσότερες μητρικές εταιρείες ήταν παρούσες στην ίδια αγορά με την κοινή επιχείρηση ή σε μια πολύ γειτονική αγορά. (Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συγκεντρωτικές και συνεταιριστικές διαδικασίες στο πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989, αναφορικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Επ. Εφημ. C203/10 του 1990.) Στα τέλη του 1991, η Επιτροπή άρχισε να δέχεται ότι οι κοινές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συγκεντρωτικές στις περιπτώσεις όπου μόνο μία μητρική εταιρεία θα παρέμενε ενεργή στην ίδια ή μια σχετική αγορά με αυτή της κοινής επιχείρησης, υπό τον όρο ότι η μητρική εταιρεία ήταν ο «ηγέτης του βιομηχανικού κλάδου». (Thomson/Pilkington, υπόθεση TV/M.86, απόφαση της Επιτροπής της 23ης Οκτωβρίου 1991.) Μέχρι το 1994, η Επιτροπή είχε αποδεχτεί ότι οι κοινές επιχειρήσεις θα αντιμετωπιζόνταν σαν συγκεντρωτικές όταν μόνο μία μητρική εταιρεία θα παρέμενε ενεργή στην ίδια αγορά με την κοινή επιχείρηση, ανεξάρτητα από το εάν εκείνη η εταιρεία ήταν «ο ηγέτης του βιομηχανικού κλάδου.» (Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη διάκριση μεταξύ των συγκεντρωτικών και συνεταιριστικών κοινών επιχειρήσεων σύμφωνα με τον Κανονισμό 4064/89 του Συμβουλίου της 21¹⁵ Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Επ. Εφημ. C385/1 του 1994.) Ο συλλογισμός της Επιτροπής εκείνον τον καιρό ήταν ότι ο συντονισμός κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ώστε να προκύψει μόνο όταν ο σχηματισμός μιας κοινής επιχείρησης θα δημιουργούσε κίνδυνο συντονισμού μεταξύ των μητρικών εταιρειών της κοινής επιχείρησης.

στηρίχθηκε στα στοιχεία της καταναλωτικής συμπεριφοράς, ώστε να προσδιορίσει χωριστές αγορές για τα διαφορετικά προϊόντα θηλυκής προστασίας [Υπόθεση IV/M.430, Απόφαση της Επιτροπής της 21^{ης} Ιουνίου 1994 (1994 O.J. L354/32)].

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, την Επιτροπή διέκρινε επίσης μια αποφασιστικότητα στο να εφαρμόσει τα πρότυπα δεσπόζουσας θέσης του Κανονισμού Συγκεντρώσεων ελαστικά, ώστε να περιλαμβάνουν συναλλαγές που απείλησαν να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν περιπτώσεις συλλογικής εκμετάλλευσής της. Ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων δεν έπαιρνε θέση όσον αφορά το ζήτημα εάν τα πρότυπα δεσπόζουσας θέσης ισχύουν για τις περιπτώσεις συλλογικής εκμετάλλευσής της και, για πολλά έτη, υπήρξε αβεβαιότητα ως προς το εάν η αναφορά στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων σχετικά με μια (συλλογική – unitary) δεσπόζουσα θέση (σε αντίθεση με το άρθρο 82, το οποίο απαγορεύει ρητά την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης «από μια ή περισσότερες επιχειρήσεις») απέκλειε την εφαρμογή του Κανονισμού στις περιπτώσεις όπου ένας μικρός αριθμός προμηθευτών λειτουργούσε παράλληλα σαν ολιγοπώλιο. Στην υπόθεση *Nestlé/Perrier*, η Επιτροπή ανέπτυξε αρχικά την έννοια της συλλογικής άσκησης κυριαρχίας στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων και απαίτησε ουσιαστικές εκκαθαρίσεις (divestitures) για να αποτρέψει τη δημιουργία κοινής άσκησης κυριαρχίας στον τομέα της προμήθειας εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού στη Γαλλία.

Ορόσημο στην εφαρμογή του Κανονισμού Συγκεντρώσεων ήταν το 1991, όταν η Επιτροπή απαγόρευσε για πρώτη φορά μια συναλλαγή, την προτεινόμενη κοινή εξαγορά του τμήματος de Havilland – που έδρευε στον Καναδά και ανήκε στην επιχείρηση Boeing – από την εταιρεία Aerospatiale SNI, μια γαλλική επιχείρηση, και την Alenia-Alitalia e Selenia SpA, μια ιταλική επιχείρηση⁵⁴. Η Επιτροπή όρισε ότι το 64% του μεριδίου των παγκόσμιων περιφερειακών εμπορικών πωλήσεων αεροσκαφών της συγχωνευθείσας ενότητας θα συνιστούσε δεσπόζουσα θέση. Η απόφαση απαγόρευσης λήφθηκε παρά την ιδιαίτερη εναντίωση από το εσωτερικό της Επιτροπής, ειδικότερα από τον Επίτροπο βιομηχανικής πολιτικής, καθώς επίσης και από ορισμένες κυβερνήσεις κρατών μελών. Η απόφαση καθυστέρησε εκείνους, περιλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, που φοβόντουσαν ότι η Επιτροπή μπορεί μη δεόντως να επηρεαζόταν από βιομηχανικές και πολιτικές εκτιμήσεις. Η έντονη αντιπαράθεση εκείνο το χρόνο υπενθυμίζεται από τον Sir Leon Brittan Q.C., τώρα Λόρδος Brittan, και κατόπιν Επίτροπος Ανταγωνισμού:

«Διαφορετικές εκτιμήσεις προέκυψαν όταν έπρεπε να αντισταθούμε σε εκείνους που ήθελαν απλώς να ενθαρρύνουμε την ανάδειξη Ευρωπαίων πρωτοπόρων, ανεξάρτητα από την επίδραση που ένα τέτοιο γεγονός θα ασκούσε στον ανταγωνισμό. Η περίπτωση De Havilland ήταν ο υδροκρίτης (watershed). Αυτό που προτάθηκε ήταν μια συγχώνευση μεταξύ Ευρωπαϊκών εταιριών, η οποία επρόκειτο να δημιουργήσει μια μονοπωλιακή κατάσταση στην παγκόσμια αγορά. Εν τούτοις, η εντονότερη

⁵⁴ Aerospatiale-Alenia/de Havilland, Υπόθεση IV/M.53, Απόφαση της Επιτροπής της 2ας Οκτωβρίου 1991 (1991 O.J. L334/42) (αεροσκάφος). Το 1994 η Επιτροπή απαγόρευσε και μια δεύτερη συναλλαγή, MSG Media Service, Υπόθεση IV/M.469, Απόφαση της Επιτροπής της 9^{ης} Νοεμβρίου 1994 (1994 O.J. L364/1) (τηλεπικοινωνίες).

πολιτική πίεση ασκήθηκε στα μέλη της Επιτροπής σε μια προσπάθεια να επιτρέψουν τη συγχώνευση. Πράγματι, οι γαλλικές και ιταλικές κυβερνήσεις θεώρησαν σχεδόν ασύλληπτο ότι η Επιτροπή θα απαγόρευε μια συγχώνευση μεταξύ γαλλικών και ιταλικών εταιριών αυτού του είδους, ενώ πιστεύεται ότι τους δόθηκαν διαβεβαιώσεις υψηλού επιπέδου ότι κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε. Ευτυχώς, η Επιτροπή αντιστάθηκε σε αυτές τις πιέσεις και ψήφισε την απαγόρευση της συγχώνευσης. Σημασία δεν είχε τόσο πολύ ότι η συγχώνευση στην πραγματικότητα θα ήταν καταστρεπτική, αλλά μάλλον το ότι η Επιτροπή εμφανίστηκε ικανή να αντισταθεί στην πολιτική πίεση από οποιονδήποτε τρίτο και αν αυτή ασκείτο, ενώ παράλληλα παρουσιάστηκε αποφασισμένη να επιλύσει το ζήτημα βάσει των αξιών από τις οποίες διακατείχεται. Αυτή ήταν η πρώτη συγχώνευση που πραγματικά απαγόρευσε η Επιτροπή, ενώ η ικανότητά της να προβεί σε αυτές τις ενέργειες έδειξε ότι ήταν μια σοβαρή αρχή ανταγωνισμού, η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει και αποτελεσματικά και με ακεραιότητα.»⁵⁵

2.3.2. 1995-1998: Τα έτη της σταθεροποίησης

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Επιτροπή εξέτασε κάποιες από τις ανεπάρκειες στον αρχικό Κανονισμό Συγκεντρώσεων που εκδόθηκε το 1989. Πρώτον, η διάκριση που γινόταν μεταξύ «συγκεντρωτικών» και «συνεταιριστικών» κοινών επιχειρήσεων εγκαταλείφθηκε – μεταξύ άλλων, η αναθεώρηση του 1997 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων επέκτεινε το πεδίο του από την 1η Μαρτίου 1998, για να περιλάβει το σχηματισμό όλων των αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων, ανάμεσα σε αυτές και εκείνες που προκαλούν πλεονάζοντα αποτελέσματα (spill-over effects) μεταξύ των μητρικών εταιριών – και η Επιτροπή άρχισε να πραγματοποιεί, υπό τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, μια ουσιαστική αξιολόγηση, σύμφωνα με το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ, οιασδήποτε επιδράσεων τυχόν πλεονάζοντος σχηματισμού αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων (*Telia/Telenor/Schibsted*, Υπόθεση IV/JV.1, Απόφαση της Επιτροπής της 27^{ης} Μαΐου 1998 – τηλεπικοινωνίες –, η πρώτη κοινή επιχείρηση που αξιολογήθηκε μετά την επαναθεώρηση το 1997 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων). Δεύτερον, η Επιτροπή εισήγαγε μια συνοπτική διαδικασία για τις μη προβληματικές συναλλαγές. Τρίτον, σε μια προσπάθεια να εξεταστούν οι ανησυχίες για τα κόστη που πραγματοποιήθηκαν στην πολυεθνική επιθεώρηση συγχώνευσης, η Επιτροπή εισήγαγε ένα δεύτερο και χαμηλότερο σετ κατώτατων ορίων, τα οποία προορίζονταν να παρέχουν αρμοδιότητα στην Επιτροπή σχετικά με υποθέσεις που έχουν επιπτώσεις σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη, αλλά βρίσκονται κάτω από το σημείο των αρχικών κατώτατων ορίων του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Τέταρτο, η Επιτροπή επισημοποίησε την προσέγγισή της όσον αφορά τον καθορισμό της αγοράς και υιοθέτησε την Ανακοίνωση καθορισμού της αγοράς. Τέλος, η Επιτροπή κάλυψε την έλλειψη ρητής αρχής ώστε να γίνονται δεκτές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της αρχικής περιόδου της έρευνας.

⁵⁵ Sir Leon Brittan Q.C., now Lord Brittan, «The Early Days of EC Merger Control, EC Merger Control: Ten Years On» (London: International Bar Association, 2000), Pp. 5 and 6

Τα έτη 1995-1998 επιδείχθηκε αυξανόμενη ωριμότητα, εμπιστοσύνη και εκλέπτυνση στην ουσιαστική επιθεώρηση της Επιτροπής των καταγεγραμμένων συναλλαγών. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι αποφάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν μετά από τις έρευνες της φάσης II, έγιναν όλο και περισσότερο λεπτομερείς και μακροσκελείς [*Skanska/Scancem*, Υπόθεση IV/M.1157, Απόφαση της Επιτροπής της 11^{ης} Νοεμβρίου 1998 (1999 O.J. L183/1 (μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα)]. Μεταξύ του 1995 και 1998, η Επιτροπή απαγόρευσε οκτώ συναλλαγές⁵⁶, τέσσερις από τις οποίες αφορούσαν τις αγορές τηλεπικοινωνιών και ραδιοφωνικών αναμεταδόσεων. Οι ανησυχίες της Επιτροπής σε αυτές τις περιπτώσεις βασίστηκαν κατά το πλείστον στα κάθετα αποτελέσματα (vertical effects)⁵⁷. Επίσης, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Επιτροπή άρχισε να εξετάζει αποτελέσματα συμπράξεων επιχειρήσεων ή «χαρτοφυλακίων» (conglomerate or “portfolio” effects) σε μια τριλογία υποθέσεων σχετιζόμενων με εμπορικά ποτά: *Coca-Cola Enterprises/Amalgamated Beverages GB* [Υπόθεση IV/M.794, Απόφαση της Επιτροπής της 22ας Ιανουαρίου 1997 (1997 O.J. L218/15)], *The Coca-Cola Company/Carlsherg A/S* [Υπόθεση IV/M.833, Απόφαση της Επιτροπής της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 1997 (1998 O.J. L145/41)] και *Guinness/Grand Metropolitan* [Υπόθεση IV/M.938, Απόφαση της Επιτροπής της 15^{ης} Οκτωβρίου 1997 (1998 O.J. L288/24)]. Στην υπόθεση *Gencor/Lonrho*, η Επιτροπή ανέπτυξε και εκλέπτυνε την προσέγγισή της απέναντι στην ολιγοπωλιακή άσκηση κυριαρχίας, απαγορεύοντας τη συγχώνευση δύο ηγετικών παγκοσμίως προμηθευτών λευκόχρυσου. Το 1998, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε στην υπόθεση *Kali und Salz* ότι οι συναλλαγές που προκαλούν τις καταστάσεις ολιγοπωλιακής άσκησης κυριαρχίας θα μπορούσαν να απαγορευθούν υπό το πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Το δικαστήριο επιβεβαίωσε επίσης σε εκείνη την υπόθεση τη διαθεσιμότητα μιας «υπεράσπισης αποτυχημένης εταιρείας» (“failing firm defense”) στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων [*BASF/Eurodiol/Pantochim*, Υπόθεση IV/M.2314, Απόφαση της Επιτροπής της 11^{ης} Ιουλίου 2001 (2002 O.J. L132/45)].

⁵⁶ *Nordic Satellite Distribution*, Υπόθεση IV/M.490, Απόφαση της Επιτροπής της 19^{ης} Ιουλίου 1995 (1996 O.J. L53/20) (τηλεόραση); *RTL/Veronica/Endemol*, Υπόθεση IV/M.553, Απόφαση της Επιτροπής της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1995 (1996 O.J. L134/32) (τηλεόραση); *Gencor/Lonrho*, Υπόθεση IV/M.619, Απόφαση της Επιτροπής της 24^{ης} Απριλίου 1996 (1997 O.J. L11/30) (λευκόχρυσος); *Kesko/Tuko*, Υπόθεση IV/M.784, Απόφαση της Επιτροπής της 20^{ης} Νοεμβρίου 1996 (1997 O.J. L110/53) (λιανική πώληση καταναλωτικών προϊόντων); *Saint-Gohain/Wacker-Chemie/NOM*, Υπόθεση IV/M.774, Απόφαση της Επιτροπής της 4^{ης} Δεκεμβρίου 1996 (1997 O.J. L247/1) (λειαντικά υλικά); *Blokker/Toys “R” Us*, Υπόθεση IV/M.890, Απόφαση της Επιτροπής της 26^{ης} Ιουνίου 1997 (1998 O.J. L316/1) (λιανική πώληση παιχνιδιών); *Bertelsmann/Kirch/Premiere*, Υπόθεση IV/M.993, Απόφαση της Επιτροπής της 27^{ης} Μαΐου 1998 (1999 O.J. L53/1) (τηλεόραση); και *Deutsche Telekom/BetaResearch*, Υπόθεση IV/M.1027, Απόφαση της Επιτροπής της 27^{ης} Μαΐου 1998 (1999 O.J. L53/31) (τηλεόραση)

⁵⁷ ό.π. *Nordic Satellite Distribution*; *RTL/Veronica/Endemol*; *Bertelsmann/Kirch/Premiere*; και *Deutsche Telekom/BetaResearch*. Επίσης, *MSG Media Service*. Άλλες υποθέσεις που περιλαμβάνουν παρόμοια θέματα είναι οι *WorldCom/MCI (II)*, Υπόθεση IV/M.1069, Απόφαση της Επιτροπής της 8^{ης} Ιουλίου 1998 (1999 O.J. L116/1) (τηλεπικοινωνίες); *MCI Worldcom/Sprint*, Υπόθεση COMP/M. 1741, Απόφαση της Επιτροπής της 28^{ης} Ιουνίου 2000 (τηλεπικοινωνίες); *AOL/Time Warner*, Υπόθεση COMP/M.1845, Απόφαση της Επιτροπής της 11^{ης} Οκτωβρίου 2000 (2001 O.J. L268/28) (επικοινωνίες και ψυχαγωγία); και *Vivendi/Canal+/Seagram*, Υπόθεση COMP/M.2050, Απόφαση της Επιτροπής της 13^{ης} Οκτωβρίου 2000 (τηλεπικοινωνίες και ελεύθερος χρόνος)

Η πρώτη σημαντική περίπτωση όπου η Επιτροπή και οι Αμερικάνικες ομοσπονδιακές αρχές απέτυχαν να καταλήξουν στα ίδια συμπεράσματα για τα ανταγωνιστικά αποτελέσματα μιας συγχώνευσης, παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, στην υπόθεση *Boeing/McDonnell Douglas* [Υπόθεση IV/M.877, Απόφαση της Επιτροπής της 30^{ης} Ιουλίου 1997 (1997 O.J. L.336/16)]. Το Αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης θεώρησε τη συναλλαγή ως ανταγωνιστικά ήπια και συμπεράνε ότι κανένα διορθωτικό μέτρο δεν ήταν απαραίτητο, ενώ η Επιτροπή εξέφρασε ανησυχίες για τη μείωση του αριθμού των παγκόσμιων παραγωγών μεγάλων εμπορικών αεροσκαφών, καθώς και για την ενίσχυση της υπάρχουσας θέσης της Boeing και όρισε ότι θα παρείχε την έγκρισή της αναφορικά με τη συναλλαγή μόνο αν υιοθετείτο και ένα σύνολο διορθωτικών μέτρων. Μετά από αυτό το επεισόδιο, οι ανώτεροι υπάλληλοι της ΕΕ και των ΗΠΑ αφιέρωσαν πολύ χρόνο και προσπάθεια στην ενίσχυση της υπερατλαντικής συνεργασίας και του καθημερινού συντονισμού⁵⁸. Μόνο το 2001 στην υπόθεση *General Electric/Honeywell* [Υπόθεση COMP/M.2220, Απόφαση της Επιτροπής της 3^{ης} Ιουλίου 2001 (αεροδιαστημικές μηχανές, αεροναυτική ηλεκτρονική και αεροδιαστημικά εξαρτήματα)] η Επιτροπή και οι αμερικάνικες αρχές διατύπωσαν πάλι διαφορετικές θέσεις τόσο θεμελιωδώς και δημόσια όπως τότε στην υπόθεση *Boeing/McDonnell Douglas*.

2.3.3. 1999-2001: Τα έτη της αντιδικίας

Η 10η επέτειος από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού Συγκεντρώσεων το 2000, υπήρξε μάρτυρας μιας ολοένα και περισσότερο ισχυρής, σίγουρης και δημιουργικής προσέγγισης σχετικά με την εφαρμογή του. Αυτό έγινε φανερό με διάφορους τρόπους. Κατ' αρχάς, η Επιτροπή απαγόρευσε έναν αυξανόμενο αριθμό συναλλαγών⁵⁹, ενώ διάφορες άλλες εγκαταλείπονταν για να αποφύγουν απαγορευτικές αποφάσεις [*Alcan/Pechiney*, Υπόθεση IV/M.1715, Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/00/258 της 14^{ης} Μαρτίου 2000 (αλουμίνιο) και *Time Warner/EMI*, Υπόθεση COMP/M.1852, Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/00/1122 της 5^{ης} Οκτωβρίου 2000 (καταγεγραμμένη μουσική)]. Δεύτερον, η Επιτροπή υιοθέτησε ένα ευρύτερο φάσμα θεωριών antitrust, το οποίο περιλαμβάνει: (1) τη γειτονική αγορά και θεωρίες πιθανής εισόδου νέων μελών [*Telia/Telenor*, Υπόθεση IV/M.1439, Απόφαση της Επιτροπής της 13^{ης} Οκτωβρίου 1999 (2001 O.J.

⁵⁸ Mario Monti, «Cooperation between Competition Authorities — A Vision for the Future», The Japan Foundation Conference, Washington, D.C., June 23, 2000 (Commission Press Release SPEECII/00/234). Επίσης, Charles A. James, former Assistant Attorney General, Antitrust Division, U.S. Department of Justice, Antitrust In The Early 21st Century: «Core Values And Convergence», Program on Antitrust Policy in the 21st Century, Brussels, May 15, 2002 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/II148.pdf>)

⁵⁹ *Airtours/First Choice*, Υπόθεση IV/M.1524, Απόφαση της Επιτροπής της 22ας Σεπτεμβρίου 1999 (2000 O.J. L93/1) (πακέτο διακοπών); *Volvo/Scania*, Υπόθεση COMP/M.1672, Απόφαση της Επιτροπής της 15^{ης} Μαρτίου 2000 (2001 O.J. L143/74) (φορτηγά και λεωφορεία); *MCI WorldCom/Sprint* ο.π., *SCA/Metsä Tissue*, COMP/M.2097, Απόφαση της Επιτροπής της 31^{ης} Ιανουαρίου 2001 (2002 O.J. L57/1) (χαρτικά προϊόντα οικιακής υγιεινής); *General Electric/Honeywell* ο.π., *Schneider Electric/Legrand*, Υπόθεση COMP/M.2283, Απόφαση της Επιτροπής της 10^{ης} Οκτωβρίου 2001 (ηλεκτρικός εξοπλισμός); *CVC/Lenzing*, Υπόθεση COMP/M.2187, Απόφαση της Επιτροπής της 17^{ης} Οκτωβρίου 2001 (χειροποίητες ίνες); και *Tetra Laval/Sidel*, Υπόθεση COMP/M.2416, Απόφαση της Επιτροπής της 30^{ης} Οκτωβρίου 2001 (συσκευασία φαγητού και ποτών)

L40/1) (τηλεπικοινωνίες) και *Air Liquide/BOC*, Υπόθεση COMP/M.1630, Απόφαση της Επιτροπής της 18^{ης} Ιανουαρίου 2000 (αέρια)] (2) τα αποτελέσματα συμπράξεων επιχειρήσεων και χαρτοφυλακίων (*General Electric/Honeywell* και *Tetra Laval/Sidel* ό.π.) (3) τα κάθετα αποτελέσματα (*AOL/Time Warner* ό.π.) και (4) τα αποτελέσματα πλεοναζόντων φαινομένων (*Volvo/Scania* ό.π.). Τρίτον, η Επιτροπή εξέφρασε για πρώτη φορά ανησυχίες σχετικά με την άσκηση κυριαρχίας από μεμονωμένες εταιρείες, όπου τα μερίδια αγοράς που έπονται των συναλλαγών θα ήταν κάτω από 40% [*Carrefour/Promodes*, Υπόθεση COMP/M.1684, Απόφαση της Επιτροπής της 25^{ης} Ιανουαρίου 2000 (2000 O.J. L164/5) (λιανική πώληση καταναλωτικών προϊόντων)]. Τέταρτον, η Επιτροπή προσπάθησε να επεκτείνει και να αναπτύξει την αρχική έννοια της συλλογικής άσκησης κυριαρχίας (*Airtours/First Choice* ό.π.). Πέμπτον, η Επιτροπή εφάρμοσε τους διαδικαστικούς κανόνες του Κανονισμού Συγκεντρώσεων πιο αυστηρά, συμπεριλαμβανομένων, ειδικότερα, εκείνων που απέκλειαν την εκτίμηση των διορθωτικών μέτρων τα οποία είχαν προσφερθεί εκτός χρόνου (*Volvo/Scania* ό.π.). Έκτον, η Επιτροπή γίνεται πιο απαιτητική όσον αφορά το πεδίο, την εφαρμογή και τη λεπτομέρεια των διορθωτικών μέτρων, εξετάζοντας προσεκτικότερα [*TotalFina/Elf*, Υπόθεση COMP/M.1628, Απόφαση της Επιτροπής της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2000 (2001 O.J. L 143/1) (πετρέλαιο), *Solvay/Montedison-Ausimont*, Υπόθεση COMP/M.2690, Απόφαση της Επιτροπής της 9^{ης} Απριλίου 2002 (χημικά) και *Telia/Sonera*, Υπόθεση COMP/M.2803, Απόφαση της Επιτροπής της 10^{ης} Ιουλίου 2002 (τηλεπικοινωνίες)] τους πιθανούς αγοραστές των εκκαθαρισθέντων (divested) επιχειρήσεων και προτείνοντας μεγαλύτερη χρήση των ανεξάρτητων επιτρόπων (trustees) για να ελεγχθεί η συμμόρφωση με τα διορθωτικά μέτρα⁶⁰.

Αυτές οι εξελίξεις έγιναν αντικείμενο σχολίων και κάποιας κριτικής. Κατ' αρχάς, ειπώθηκε ότι οι σημαντικά αυξανόμενοι αριθμοί κοινοποιήσεων και το ενισχυμένο πεδίο και οι λεπτομέρειες της φάσης II των ερευνών είχαν περιορίσει τους πόρους της Επιτροπής⁶¹ και ότι η ανεπιστημότητα και η ελαστικότητα που είχαν χαρακτηρίσει τα πρώιμα χρόνια είχαν δώσει την θέση τους σε μια πιο γραφειοκρατική προσέγγιση. Δεύτερον, υπονοήθηκε ότι η ανοικτή στην Επιτροπή δυνατότητα από την 1^η Μαρτίου 1998 να θέσει όρους στη φάση I των ερευνών προκειμένου να εκδώσει εγκριτικές αποφάσεις σχετικά με τις επιχειρήσεις, οδήγησε περιστασιακά την Επιτροπή να αναζητήσει διορθωτικά μέτρα, τα οποία ήταν αμφισβητήσιμης αξίας σε σχέση με τις προσδιοριζόμενες ανησυχίες. Τρίτον, οι περιορισμένοι πόροι της Επιτροπής λέγεται ότι κατά καιρούς ενθάρρυναν την υπερβολική εμπιστοσύνη (και τον ανεπαρκή σκεπτικισμό) στη μαρτυρία τρίτων μερών, ειδικά αυτής που υποβλήθηκε από ανταγωνιστές. Τέταρτον, ανησυχία εκφράστηκε ως προς το βαθμό στον οποίο η Επιτροπή είχε στηριχθεί κατά περιόδους σε ισχυρισμούς αναφορικά με τη μελλοντική ανταγωνιστική συμπεριφορά σαν βάση για την πρόκληση συναλλαγών, ειδικότερα στα πλαίσια των συγχωνεύσεων συμπράξεων επιχειρήσεων. (Η απαγόρευση της Επιτροπής της υπόθεσης *General Electric/Honeywell* γέννησε μια

⁶⁰ <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/> και Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/03/614 της 2ας Μαΐου 2003

⁶¹ Peter Sutherland, «Global Consolidation: Views on Future Market Dynamics», EC Merger Control: Ten Years On (London: International Bar Association, 2000), p. 70

ιδιαίτερα σκληρή κριτική από αμερικανούς ανώτερους υπαλλήλους antitrust⁶², καθώς και μια κατηγορηματική απάντηση από την Επιτροπή⁶³). Πέμπτον, υπονοήθηκε ότι η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού είχε γίνει λιγότερο δεκτική σε εξωτερική επιθεώρηση και λεπτομερή έρευνα σε σχέση με το παρελθόν.

Περισσότερη σημασία έχει, εντούτοις, ότι ο ρόλος της Επιτροπής ως ανακριτή, εισαγγελέα και δικαστή όσον αφορά τον έλεγχο συγκεντρώσεων στην ΕΕ τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Η κύρια κριτική που έγινε ήταν ότι οι ίδιοι ανώτεροι υπάλληλοι της Επιτροπής αξιολογούν τα στοιχεία, προετοιμάζουν την υπόθεση εναντίον μιας κοινοποιημένης συγκέντρωσης, καθορίζουν κατά πόσο έχει αποδειχθεί αυτή η υπόθεση και αποφασίζουν εάν θα εγκρίνουν ή θα απαγορεύσουν μια συναλλαγή. Μια σύγκριση έγινε με τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η προοπτική ανεξάρτητης δικαστικής επιθεώρησης θεωρείται ότι θα ασκήσει πειθαρχία αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων, ανεξάρτητα από το εάν μια δεδομένη συναλλαγή προκαλείται ή εγκαταλείπεται⁶⁴. Επίσης, είχε αναπτυχθεί το αίσθημα ότι στο διάστημα των 12 ετών από την υιοθέτηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, κάποιοι από τους εσωτερικούς ελέγχους και ισορροπίες στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής όσον αφορά περιπτώσεις ανταγωνισμού, είχαν γίνει λιγότερο αποτελεσματικοί⁶⁵. Μεταξύ άλλων, οι τροποποιήσεις του ρόλου του Υπεύθυνου Ακροάσεων (Hearing Officer), οι οποίες εισήχθησαν το 2001, ελαττώθηκαν επειδή ο ρόλος του περιορίστηκε στην διαχείριση διαδικαστικών ζητημάτων, μη ουσιαστικών θεμάτων, νομικών επιχειρημάτων, ή συμπερασμάτων προερχόμενων από αποδεικτικά στοιχεία.

Τέλος, υπήρξε αυξανόμενη κριτική της περιορισμένης δυνατότητας για εμπρόθεσμη δικαστική επιθεώρηση. Ο σωρός καθυστερημένων υποθέσεων στο Πρωτοδικείο και η επακόλουθη καθυστέρηση της ακρόασης εφέσεων κατέστησε τους λήπτες των αποφάσεων απαγόρευσης περισσότερο δύσπιστους αναφορικά με τα πρακτικά οφέλη της άσκησης έφεσης έναντι τέτοιων αποφάσεων, μονώνοντας με αυτόν τον τρόπο την Επιτροπή από τη δικαστική επιθεώρηση. Το 2001, εν μέρει σε απάντηση αυτών των κριτικών, εισήχθη από το Πρωτοδικείο μια επισπευμένη (fast-track) διαδικασία, η οποία μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τις υποθέσεις συγχωνεύσεων. Ορισμένοι σχολιαστές, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου του Πρωτοδικείου, έφτασαν μέχρι το σημείο να προτείνουν ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να σκεφτεί να μεταβιβάσει την εξουσία της αναφορικά με τις απαγορεύσεις συγκεντρώσεων στο Δικαστήριο.

⁶² Charles A. James, «International Antitrust in the 21st Century: Cooperation and Convergence», OECD Global Forum on Competition, Paris, October 17, 2001 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/9330.pdf>)

⁶³ Mario Monti, «Commissioner Monti Dismisses Criticism of the GE/Honeywell Merger Review and Rejects Politicization of the Case», (Commission Press Release SPEECH/01/855 of June 18, 2001)

⁶⁴ William J. Kolasky, «Conglomerate Mergers and Range Effects: It's a Long Way from Chicago to Brussels», George Mason University Symposium, Washington, D.C., November 9, 2001 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/9536.pdf>)

⁶⁵ «The Review of the EC Merger Regulation», 32nd Report of the House of Lords Select Committee on the European Union, HL Paper 165, Session 2001-02, para. 4

2.3.4. 2002-2003: Τα έτη του στοχασμού και της μεταρρύθμισης

Στα τέλη του 2001, η Επιτροπή υιοθέτησε μια Πράσινη Βίβλο για την αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων⁶⁶. Αναγγέλλοντας τη δημοσίευσή του, ο τότε Επίτροπος Monti δήλωσε ότι «έφτασε ο χρόνος να εξεταστεί εάν περισσότερες συγχωνεύσεις θα ωφεληθούν από την αναθεώρηση του ενιαίου ελέγχου και να προσαρμοστούν οι κανόνες στις πραγματικότητες ενός όλο και περισσότερο διεθνοποιημένου επιχειρησιακού περιβάλλοντος, καθώς και σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση διεύρυνσης.⁶⁷». Η φιλοδοξία της Πράσινης Βίβλου ήταν να προτείνει αλλαγές στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων «οι οποίες θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που θα ετίθεντο από τις παγκόσμιες συγχωνεύσεις, τη νομισματική ένωση, την ενοποίηση της αγοράς, τη διεύρυνση και την ανάγκη συνεργασίας με άλλες δικαιοδοσίες.» (Πράσινη Βίβλος, σελ. 6). Η Επιτροπή έλαβε στη συνέχεια πάνω από 120 γραπτές παρατηρήσεις σχετικά με την Πράσινη Βίβλο⁶⁸.

Η Πράσινη Βίβλος εστίασε σε τέσσερις κύριους τομείς: (1) στα κατώτατα όρια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, όπου η Επιτροπή πρότεινε να μεταρρυθμιστούν οι δικαιοδοτικές διατάξεις του, ώστε να επεκταθεί η αποκλειστική αρμοδιότητά της σχετικά με την επιθεώρηση των συναλλαγών οι οποίες βρέθηκαν κάτω από τα υπάρχοντα κατώτατα όρια, αλλά ήταν καταγεγραμμένες σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη (Πράσινη Βίβλος, παράγραφος 59) (2) στην παραπομπή των συγκεντρώσεων στις αρχές των κρατών μελών, όπου η Πράσινη Βίβλος πρότεινε να απλοποιηθούν οι απαιτήσεις σχετικά με τα αιτήματα παραπομπής από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού (Πράσινη Βίβλος, παράγραφοι 69-83) (3) στο ουσιαστικό κριτήριο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, όπου η Πράσινη Βίβλος κάλεσε μια εφ' όλης της ύλης συζήτηση αναφορικά με τη σχετική αξία του κριτηρίου δεσπόζουσας θέσης του Κανονισμού Συγκεντρώσεων και του κριτηρίου του ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (κριτήριο SLC) που εφαρμόζεται σε ορισμένες άλλες δικαιοδοσίες, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, του Καναδά και της Αυστραλίας (Πράσινη Βίβλος, παράγραφοι 159-179) και (4) στις διάφορες διαδικαστικές διατάξεις του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, όπου, λαμβανομένης υπόψη της κριτικής ότι τα μέρη που προέβησαν σε κοινοποίηση μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να μην έχουν επαρκή χρόνο να παρουσιάσουν διορθωτικά μέτρα, η Πράσινη Βίβλος πρότεινε μια διάταξη που «σταματούσε το χρόνο» προκειμένου να εισαχθεί μεγαλύτερη ελαστικότητα στα χρονικά περιθώρια για την προσφορά δεσμεύσεων (Πράσινη Βίβλος, παράγραφος 213).

Η σχετικά μετριοπαθής δέσμη μέτρων που προβλέφθηκαν στην Πράσινη Βίβλο και η ουσιαστικά προσεκτική προσέγγισή της στην αλλαγή υπονομεύθηκαν περιεκτικά από τρεις αποφάσεις του Πρωτοδικείου το 2002, οι οποίες ακύρωσαν τις αποφάσεις

⁶⁶ Πράσινη Βίβλος σχετικά με την Αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων 4064/89, COM(2001) 745/6 τελικό, <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/>

⁶⁷ Mario Monti, «Η Επιτροπή προωθεί εκτεταμένη συζήτηση σχετικά με τη Μεταρρύθμιση του Καθεστώτος Ελέγχου Συγκεντρώσεων», Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/01/1795 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2001

⁶⁸ <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/comments.html>

απαγόρευσης που εκδόθηκαν από την Επιτροπή το 1999-2001 (π.χ. *Airtours*, *Schneider* [*Schneider Electric SA v. Commission*, Υπόθεση T-310/01, Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2002] και *Tetra Laval* [*Tetra Laval B.V. v. Commission*, Υπόθεση T-5/02, Απόφαση της 25^{ης} Οκτωβρίου 2002]). Αυτές οι αποφάσεις, δύο από τις οποίες εκδόθηκαν υπό από τη συνοπτική (fast-track) διαδικασία του Δικαστηρίου (*Schneider* και *Tetra Laval*), έκαναν καυστική κριτική όσον αφορά την εκτίμηση από την Επιτροπή των γεγονότων και της επεξεργασίας των στοιχείων. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου έλαβαν ευρεία κάλυψη στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ανάγκασαν την Επιτροπή να διεξάγει μια ταχεία αναθεώρηση των έντονων αδυναμιών της σχετικά με την εφαρμογή εκ μέρους της του Κανονισμού Συγκεντρώσεων⁶⁹. Αμέσως μετά τη δημοσίευση της απόφασης του Δικαστηρίου αναφορικά με την υπόθεση *Tetra Laval*, ο τότε Επίτροπος Monti παραδέχθηκε ότι «το αρχείο μας στον τομέα των συγκεντρώσεων είναι λιγότερο λαμπρό μετά από αυτές τις αποφάσεις του Δικαστηρίου.⁷⁰»

Στις 11 Δεκεμβρίου του 2002, η Επιτροπή ενέκρινε ένα «περιεκτικό πακέτο μεταρρυθμίσεων του ελέγχου συγκεντρώσεων, το οποίο προορίζεται να διαμορφώσει ένα ρυθμιστικό σύστημα παγκόσμιας τάξης για τις εταιρίες που επιδιώκουν έγκριση των συγχωνεύσεων και εξαγορών που πραγματοποιούν εντός της ΕΕ⁷¹». Το πακέτο περιελάμβανε πρόταση για εκτεταμένη αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων («Σχέδιο Κανονισμού Συγκεντρώσεων») [Πρόταση για Κανονισμό του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων, COM(2002) 711], μια Ανακοίνωση Σχεδίου Οριζόντιων Συγκεντρώσεων (Draft Horizontal Mergers Notice) [Σχέδιο Ανακοίνωσης της Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων στο πλαίσιο του Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων, 2002 O.J. C33 1/03] και ένα Σχέδιο Κατευθυντήριων Γραμμών (Draft Best Practices Guidelines)⁷². Κατά την αναγγελία των προτάσεων, ο τότε Επίτροπος Monti προέβλεψε ότι «οι μεταρρυθμίσεις θα βελτιώσουν σημαντικά το σύστημα ελέγχου των συγκεντρώσεών μας καθιστώντας το, πιστεύω, ένα πρότυπο που θα γίνει αντικείμενο μίμησης παγκοσμίως.⁷³». Μετά από εκτενή συζήτηση με τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, οι προτάσεις της Επιτροπής εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο με μόνο σχετικά ελάχιστες αλλαγές τα τέλη του 2003⁷⁴.

⁶⁹ Francesco Guerrera and Guy de Jonquières, 'Something Is Rotten Within Our System,' *Financial Times*, October 28, 2002

⁷⁰ *The Independent*, October 25, 2002

⁷¹ Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/02/1856 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2002

⁷² http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/others/best_practices_public_cons.pdf και <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation>

⁷³ Mario Monti, Η Επιτροπή υιοθετεί εκτεταμένη μεταρρύθμιση του ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ, Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/02/1856 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2002

⁷⁴ Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/03/1621 της 27^{ης} Νοεμβρίου 2003

3. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Σε μια εποχή που η οικονομία και η κοινωνία χαρακτηρίζονται από μια πρωτοφανή ταχύτητα εξελίξεων, είναι φυσικό να παρατηρούνται συχνές αλλαγές και μετασχηματισμοί στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων, δηλαδή των παραγωγικών μονάδων που αποτελούν τα πολύμορφα κύτταρα της οικονομίας, τα οποία, για να επιβιώσουν, πρέπει να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και τις συνθήκες του περιβάλλοντος.

Η ιδιοκτησία στις μέρες μας έχει αλλάξει φύση και ο κοινωνικός της χαρακτήρας έχει λάβει εξέχουσα σημασία με την επιβολή διαφόρων ποικίλων υποχρεώσεων έναντι κοινωνικών ομάδων (εργαζόμενους, κράτος, νομικά πρόσωπα, πιστωτές, καταναλωτές, πελάτες κ.λ.π.). Εξακολουθεί όμως να αποτελεί το βασικό εργαλείο για την απόκτηση του ελέγχου μιας επιχείρησης, ο οποίος θα επιτρέψει την οργάνωση των παραγωγικών της διαδικασιών για την επίτευξη επιχειρηματικών στόχων.⁷⁵

Ο έλεγχος μιας επιχείρησης μπορεί να αποκτηθεί μέσω του φαινομένου της συγκέντρωσης, δηλαδή είτε με εξαγορά είτε με συγχώνευση επιχειρήσεων. Μάλιστα, στην έκθεση για την παγκόσμια επενδυτική δραστηριότητα που δημοσιεύθηκε αρχές Οκτωβρίου 2000 από τη Διάσκεψη για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD) αναφέρεται ότι: «όλος ο κόσμος έχει μετατραπεί σε ένα πεδίο δράσης για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, καθώς η παραγωγική δραστηριότητα των τελευταίων, μέσω των διασυνοριακών εξαγορών και συγχωνεύσεων αλλά και των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών εταιρειών, έχει επεκταθεί σε όλους τους οικονομικούς κλάδους διαμορφώνοντας μια παγκόσμια αγορά για τις επιχειρήσεις».

Λόγω, λοιπόν, του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας έχει δημιουργηθεί σύστημα ελέγχου των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων. Όμως, εξακολουθεί να επικρατεί η εσφαλμένη αντίληψη ότι ο έλεγχος συγκεντρώσεων αποτελεί εμπόδιο στη βελτίωση της θέσης των επιχειρήσεων στο διεθνή ανταγωνισμό, εξαιτίας του ότι ταυτίζει τον έλεγχο με την απαγόρευση των συγκεντρώσεων, με αποτέλεσμα να θεωρείται αντιφατικός ο έλεγχος των συγκεντρώσεων με νομοθετικές ρυθμίσεις που παρέχουν κίνητρα για τη συγκέντρωση επιχειρήσεων.

Πάντως, η εισαγωγή συστηματικού ελέγχου συγκεντρώσεων με χρονική υστέρηση σε σχέση με την εισαγωγή γενικών ρητρών, οι οποίες απαγορεύουν τις συμπράξεις και εναρμονισμένες πρακτικές επιχειρήσεων με περιοριστικά αποτελέσματα στον ανταγωνισμό αφενός και την καταχρηστική συμπεριφορά επιχειρήσεων με οικονομική ισχύ στην οικεία αγορά αφετέρου, δεν αποτελεί ασύνηθες φαινόμενο. Έτσι, στο αμερικανικό αντιμονοπωλιακό δίκαιο η Clayton Act, που κατά κύριο λόγο εφαρμόζεται στις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, ψηφίσθηκε το 1914 και κατέστη ουσιαστικά λειτουργική μετά την τροποποίησή της με την Celler-Kefauver Act το

⁷⁵ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 47, «Η Μεθοδολογία της εξαγοράς», Ι.Κ. Δρυλλεράκη, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

1950, δηλαδή εξήντα χρόνια μετά τη Sherman Act (1890), η οποία είχε κριθεί ανεπαρκής ως μέσο ελέγχου των συγκεντρώσεων. Στο γερμανικό δίκαιο οι διατάξεις περί ελέγχου συγκεντρώσεων εισήχθησαν είκοσι πέντε χρόνια μετά την εισαγωγή του GWB (1958) με τη δεύτερη τροποποίησή του (1973), ενώ όσον αφορά στο κοινοτικό δίκαιο απαιτήθηκαν περισσότερα από τριάντα χρόνια από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Ρώμης (1958) για να ψηφισθεί, μετά από δεκαεξαετή κυοφορία, ο Κανονισμός 4064/89, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον 139/2004. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να προκαλέσει ερωτηματικά ως προς την ορθότητα των επιλογών από πλευράς πολιτικής ανταγωνισμού, δεδομένου ότι ο έλεγχος της επιχειρηματικής συμπεριφοράς δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός, όταν ο βαθμός συγκέντρωσης έχει φτάσει σε τόσο υψηλό σημείο, ώστε μια αγορά να έχει τη μορφή μονοπωλίου, οιονεί μονοπωλίου ή «στενού» ολιγοπωλίου. Υπ' αυτήν την έννοια, ο έλεγχος των αποτελεσμάτων της αγοράς και της επιχειρηματικής συμπεριφοράς θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως συμπληρωματικά μέτρα του ελέγχου συγκεντρώσεων. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι μία ρύθμιση που αναφέρεται στο πλαίσιο λειτουργίας των δυνάμεων του ανταγωνισμού είναι λιγότερο παρεμβατική σε σχέση με μία ρύθμιση της ίδιας της λειτουργίας των υποκειμένων της αγοράς. Πράγματι, ο ανταγωνισμός αποτελεί «αποκαλυπτική διαδικασία», υπό την έννοια ότι δεν είναι εκ των προτέρων γνωστά τα αποτελέσματα που θα δημιουργήσει ή το είδος επιχειρηματικής συμπεριφοράς που θα προκαλέσει. Η διορθωτική παρέμβαση στα αποτελέσματα της αγοράς ή στην επιχειρηματική συμπεριφορά μπορεί, επομένως, να επιφέρει αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα.

Αν παρ' όλα αυτά οι διατάξεις που αφορούν τη δομή της αγοράς πολύ συχνά έπονται χρονικά εκείνων που αφορούν την επιχειρηματική συμπεριφορά, αυτό οφείλεται, πέραν των όποιων οικονομικοπολιτικών σκοπιμοτήτων, και στις διαφορές των οικονομικών αποτελεσμάτων μεταξύ των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων αφενός και των συμπράξεων και καταχρηστικών επιχειρηματικών συμπεριφορών αφετέρου. Έτσι, τα αποτελέσματα των οριζοντίων συμπράξεων έχουν συνηθέστερα απ' ότι οι συγκεντρώσεις αρνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό, αφού έχουν κατά κανόνα τον χαρακτήρα πρόσκαιρης επιχειρηματικής συμμαχίας που αποσκοπεί στον καθορισμό ενιαίας τιμής ή στον περιορισμό της προσφοράς. Τα ανταγωνιστικά αποτελέσματα των συγκεντρώσεων είναι πιο σύνθετα. Οι συγκεντρώσεις μεταξύ ανταγωνιστών μειώνουν μεν τα κέντρα λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων και κατά τούτο περιορίζουν τις δυνατότητες επιλογής των καταναλωτών και διευκολύνουν την υιοθέτηση ομοιόμορφης συμπεριφοράς από τις απομένουσες επιχειρήσεις, ιδίως όταν ο βαθμός συγκέντρωσης είναι ήδη υψηλός. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό σε άλλες περιπτώσεις να εντείνουν τον ανταγωνισμό και να βελτιώνουν την οικονομική αποτελεσματικότητα προς όφελος του καταναλωτή με τη δημιουργία π.χ. οικονομικών κλίμακας, οι οποίες μάλιστα επιτυγχάνονται με σημαντικά χαμηλότερο κόστος από εκείνο που θα απαιτείτο, αν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις αντί της συγκέντρωσης είχαν επιλέξει τη μέθοδο της εσωτερικής ανάπτυξης.

Ακόμη πιο σύνθετα είναι τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις κάθετες και τις διαγώνιες συγκεντρώσεις (βλ. παρακάτω, 3.1.2). Με τις κάθετες συγκεντρώσεις, στις οποίες μια επιχείρηση αποκτά έλεγχο του πελάτη ή του προμηθευτή της, δεν μειώνεται μεν ο αριθμός των ανταγωνιστών στην αγορά, την οποία αφορά η συγκέντρωση, αλλά είναι δυνατόν να δυσχεραίνεται η είσοδος νέων ανταγωνιστών

στην αγορά αυτή, ιδίως όταν με τη συγκέντρωση «μεταφέρεται» οικονομική ισχύς από τη μία οικονομική βαθμίδα στην άλλη. Αντιστοίχως, είναι δυνατόν με τις συγκεντρώσεις αυτού του είδους να βελτιώνεται η πρόσβαση στις πηγές εφοδιασμού ή στα δίκτυα διανομής και να μειώνεται το κόστος παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων.

Οι διαγώνιες συγκεντρώσεις, επίσης, δεν συνεπάγονται μείωση του αριθμού των ανταγωνιστών. Αν, ωστόσο, εμπεριέχουν και στοιχεία οριζόντιας συγκέντρωσης, επειδή συνίστανται στην επέκταση μιας επιχείρησης σε συναφή ή συμπληρωματικά προϊόντα ή στη διεύρυνση μιας επιχείρησης στα ίδια προϊόντα αλλά σε γεωγραφικά διαφορετικές αγορές, οι συγκεντρώσεις αυτές είναι δυνατόν να περιορίζουν το δυνητικό ανταγωνισμό. Στις «αμιγώς διαγώνιες συγκεντρώσεις», στις οποίες οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε εντελώς διαφορετικές αγορές, ο έμμεσος χαρακτήρας των αντιαναγωνιστικών συνεπειών είναι εντονότερος και έγκειται στο γεγονός ότι οι συγκεντρώσεις αυτού του είδους δημιουργούν επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους με σημαντική χρηματοοικονομική ισχύ, που ενδέχεται να ανατρέπουν τις ισορροπίες που επικρατούν στην αγορά και να λειτουργούν ως αντικίνητρο εισόδου νέων ανταγωνιστών. Όσον αφορά τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα που συνεπάγονται, οι διαγώνιες συγκεντρώσεις μπορούν σε περιορισμένη μόνο κλίμακα να βελτιώσουν την οικονομική αποτελεσματικότητα των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Η διαφορά της επίδρασης συμπράξεων και συγκεντρώσεων τόσο στον ανταγωνισμό όσο και στην οικονομική αποτελεσματικότητα, εξηγεί το λόγο της χρονικής προτεραιότητας στην ρύθμιση των συμπράξεων και εναρμονισμένων πρακτικών, αλλά και το γεγονός ότι αυτές αντιμετωπίζονται νομοθετικά με σαφώς αυστηρότερο τρόπο απ' ότι οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων. Δεν λείπουν, πάντως, αυτοί που θεωρούν ότι ο έλεγχος της δομής της αγοράς με τη μορφή του ελέγχου συγκεντρώσεων δεν αποτελεί την άριστη εναλλακτική λύση της πολιτικής ανταγωνισμού, η οποία συνίσταται στον αποτελεσματικό έλεγχο της επιχειρηματικής συμπεριφοράς με αντιαναγωνιστικά αποτελέσματα⁷⁶.

3.1. Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και η πολιτική ανταγωνισμού⁷⁷

3.1.1. Γενικά για τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων

Το κατεξοχήν μέσο για την πραγματοποίηση της παρατηρούμενης τον τελευταίο καιρό αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων είναι οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων. Τα δύο τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα κύμα συγκεντρώσεων σε παγκόσμια κλίμακα. Κολοσσοί επιχειρήσεων συγκεντρώνονται μεταξύ τους και δημιουργούνται

⁷⁶ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 296-298, «Ο έλεγχος της εξαγοράς επιχειρήσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77)», Δημ. Ν. Τζουγανάτος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

⁷⁷ <http://www.lawnet.gr/lawnet/sunedria/koutsoukis.asp>, Κουτσούκης Δημήτριος, «Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και η πολιτική ανταγωνισμού», Συνέδριο Ε.Ο.Φ.Ν., 2003

μεγαθήρια. Σχεδόν όλοι οι τομείς της οικονομίας έχουν προσβληθεί από τον ιό της αναδιάρθρωσης: τραπεζικός, ασφαλιστικός, βιομηχανικός, εμπορικός. Ο σκοπός της αναδιάρθρωσης είναι σαφής: Η επικράτηση ή η επιβίωση σε ένα παγκόσμιο πλέον ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Για την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων η συγκέντρωση είναι το πλέον πρόσφορο μέσο: είναι το πιο γρήγορο και το πιο φθινό μέσο σε σχέση με την άλλη υπάρχουσα δυνατότητα ανάπτυξης των επιχειρήσεων, η οποία συντελείται με τη λεγόμενη εσωτερική ανάπτυξη, δηλαδή την ίδρυση εξυπαρχής επιχειρήσεων. Είναι το πιο γρήγορο διότι μέσα σε λίγους μήνες ολοκληρώνονται οι νομικές διαδικασίες και έτσι η μια επιχείρηση μπορεί να αποκτήσει τους επιχειρησιακούς πόρους στην αγορά-στόχο και να επηρεάσει τις συνθήκες ανταγωνισμού. Είναι παραπέρα φθινότερο και αποτελεσματικό μέσο, διότι με τη συγκέντρωση επιχειρήσεων η αποκτώσα επιχείρηση αποκτά μια λειτουργούσα στην αγορά-στόχο επιχείρηση με αναπτυγμένο δίκτυο διανομής, με μερίδιο αγοράς, με εγκαταστάσεις παραγωγής και με εξειδικευμένο προσωπικό.

Το φαινόμενο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων αντιμετωπίστηκε στην Ευρώπη αρχικά ως ζήτημα του εταιρικού δικαίου και μάλιστα σε σχέση με την προστασία των δικαιωμάτων της μειοψηφίας. Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων αποτελούν αντικείμενο του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού τη δεκαετία του '50 με την ίδρυση της συνθήκης ΕΚΑΧ. Η συνθήκη ΕΚΑΧ είναι το πρώτο νομοθέτημα το οποίο καθιδρύει έλεγχο συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων (άρθρο 66 Συνθήκης ΕΟΚ). Ακολουθεί η Μεγάλη Βρετανία με το Monopolies and Mergers Act το 1965 και στη συνέχεια η Γερμανία το 1973. Έπεται η Γαλλία το 1977 και στη συνέχεια σχεδόν όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιέρωσαν έναν έλεγχο συγκεντρώσεων επιχειρήσεων μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90. Στο πλαίσιο της ΣυνθΕΟΚ καταβλήθηκε προσπάθεια να πληρωθεί το κενό που υπήρχε για τη σύλληψη των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων με την ερμηνεία των άρθρων 85 και 86 ΣυνθΕΟΚ. Η Επιτροπή της ΕΟΚ εξέδωσε το 1996 ένα μνημόνιο με θέμα «Το πρόβλημα της συγκέντρωσης επιχειρήσεων στην Κοινή Αγορά», κατά το οποίο το άρθρο 85 δεν είναι πρόσφορο για τη σύλληψη των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, ενώ το άρθρο 86 παρείχε μια κάποια δυνατότητα, αν και οι προϋποθέσεις εφαρμογής ήταν πάρα πολύ αυστηρές. Το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών κοινοτήτων το 1973 με την υπόθεση *Continental Can* (Δ.Ε.Κ., απόφαση της 21.2.1973, υπόθ. 6/72, Συλλ. 1972-1973, σελ. 445, ξενόγλ. σελ. 215) υιοθέτησε την θέση ότι το άρθρο 86 ΣυνθΕΟΚ μπορεί να εφαρμοσθεί σε συγκεντρώσεις επιχειρήσεων όταν μια επιχείρηση αποκτά μια άλλη που έχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά και συνεπεία της συγκεντρώσεως αυτής ενισχύεται τόσο η θέση της αποκτώμενης επιχείρησης ώστε εξαλείφεται κάθε ίχνος ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.

Τις αδυναμίες των άρθρων 85 και 86 ΣυνθΕΟΚ ήρε ο Κανονισμός 4064/1989, ο οποίος εισήγαγε ένα συστηματικό έλεγχο των συγκεντρώσεων κοινοτικών διαστάσεων, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 1310/1997 και στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 139/2004.

Σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης η ευνοϊκή σε σχέση με τις συμπράξεις μεταχείριση των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων οφείλεται στην επικράτηση της αντίληψης ότι οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων συμβάλλουν τα μέγιστα στην

οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, δηλαδή αυξάνουν το μέγεθος των επιχειρήσεων και έτσι συμβάλλουν στην επίτευξη οικονομιών κλίμακας (economies of scale), ότι έχουν μεγάλο μερίδιο στις καινοτομίες και, τέλος, ότι ενισχύουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Είναι γνωστά τα σλόγκαν που κυριάρχησαν στις δεκαετίες του '50 ή του '60: "the bigger the better". Συνεπεία της τοποθέτησης αυτής πολλά κράτη παρέιχαν κίνητρα για τη συγκέντρωση των επιχειρήσεων. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, ο Ν. 1297/1972 παρέιχε φορολογικά κίνητρα για τη δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων.

Αφετηρία όλων των νομοθεσιών ανταγωνισμού που ρυθμίζουν τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων αποτελεί το γεγονός ότι οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων μπορούν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Εύλογα τίθεται το ερώτημα πώς μπορούν να πετύχουν κάτι τέτοιο.

3.1.2. Οι περιοριστικές του ανταγωνισμού συνέπειες των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων

Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων διακρίνονται σε οριζόντιες, κάθετες και διαγώνιες.

Οριζόντια θεωρείται μια συγκέντρωση όταν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην ίδια οικονομική βαθμίδα. Κάθετη θεωρείται μια συγκέντρωση όταν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε διαδοχικές οικονομικές βαθμίδες. Και διαγώνια ορίζεται μια συγκέντρωση, η οποία δεν είναι ούτε οριζόντια ούτε κάθετη. Οι διαγώνιες συγκεντρώσεις διακρίνονται στις επεκτατικές της αγοράς διαγώνιες συγκεντρώσεις, στις επεκτατικές του προϊόντος διαγώνιες συγκεντρώσεις, στις αλυσιδωτές διαγώνιες συγκεντρώσεις και στις καθαρώς διαγώνιες συγκεντρώσεις.

Σε ό,τι αφορά τις περιοριστικές του ανταγωνισμού συνέπειες των συγκεντρώσεων πρέπει να λεχθεί γενικά ότι με τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων επέρχεται μια ανεπιστρεπτή μόνιμη μεταβολή της δομής της αγοράς και των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, η περιοριστική του ανταγωνισμού επενέργεια στην οριζόντια συγκέντρωση συνίσταται στο ότι μειώνεται εξ ορισμού ο αριθμός των ανεξάρτητων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Αν λάβει κανείς υπόψη ότι σύμφωνα με τη μορφολογία της αγοράς, κατά την οποία για την λειτουργία της *sine qua non* όρος είναι και η ύπαρξη ενός αριθμού ανεξάρτητων επιχειρήσεων, γίνεται σαφές ότι οριζόντια συγκέντρωση από ένα ορισμένο όριο μπορεί να βλάψει την λειτουργικότητα του ανταγωνισμού. Η λειτουργικότητα του ανταγωνισμού βλάπτεται σίγουρα όταν στην αγορά δημιουργείται ένα στενό ολιγοπώλιο με λίγες μεγάλες επιχειρήσεις. Στην κατάσταση αυτή παραλύει ή και εξαφανίζεται κάθε πνεύμα ανταγωνισμού μεταξύ των λίγων επιχειρήσεων με την ανάπτυξη της συνείδησης της ομάδας.

Στις κάθετες συγκεντρώσεις δεν μειώνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων, αλλά η επικινδυνότητά τους συνίσταται στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα τα οποία έχει η καθετοποιημένη επιχείρηση και τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει έτσι ώστε να εκτοπίσει από την αγορά μη καθετοποιημένους ανταγωνιστές. Παραπέρα, οι κάθετες

συγκεντρώσεις αυξάνουν τα εμπόδια εισόδου στην αγορά έτσι ώστε να καθίσταται δυσχερής η είσοδος δυνητικών ανταγωνιστών τόσο στην λεγόμενη πρώτη αγορά όσο και στις προηγούμενες ή επόμενες αγορές (οικονομικές βαθμίδες). Ακόμη, οι κάθετες συγκεντρώσεις προκαλούν ένα κύμα αμυντικών συγκεντρώσεων με συνέπεια τον κίνδυνο δημιουργίας ολιγοπωλιακών δομών. Και, τέλος, με την επέκταση της δεσπόζουσας θέσης σε μια αγορά σε προηγούμενες ή επόμενες οικονομικές βαθμίδες μπορούν να αποκλείσουν τους ανταγωνιστές από τις πηγές εφοδιασμού και τα δίκτυα διανομής (foreclosure effect).

Με τις διαγώνιες συγκεντρώσεις δεν μειώνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων που δρουν στην αγορά. Η αποκτώσα επιχείρηση, η οποία είναι επιχείρηση που παράγει πάρα πολλά προϊόντα, μπορεί με τα κέρδη από άλλες αγορές να χρηματοδοτήσει στρατηγικές πειθάρχησης ή και εκτόπισης ανταγωνιστικών επιχειρήσεων που παράγουν ένα προϊόν. Παραπέρα, οι διαγώνιες επιχειρήσεις έχουν ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα αμυντικών συγκεντρώσεων με συνέπεια πολυπωλιακές, μικρομεσαίες αγορές να μετατρέπονται σε στενά ολιγοπώλια με λίγες μεγάλες επιχειρήσεις. Επίσης, οι διαγώνιες συγκεντρώσεις αυξάνουν τα εμπόδια εισόδου στην αγορά έτσι ώστε να καθίσταται αδύνατη η είσοδος δυνητικών ανταγωνιστών στην αγορά. Εξάλλου, οι διαγώνιες συγκεντρώσεις μπορούν να οδηγήσουν στην εξάλειψη του πιθανού ανταγωνισμού όταν μια επιχείρηση αποκτά δυνητικό ανταγωνιστή της. Τέλος, με τις διαγώνιες συγκεντρώσεις προωθείται η ανάπτυξη στρατηγικών αναγνώρισης συμφερόντων μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων. Η μία επιχείρηση αναγνωρίζει και σέβεται τις σφαίρες συμφερόντων σε ορισμένες αγορές της άλλης επί τη βάση της αμοιβαιότητας, με συνέπεια να παραλύει πλήρως ο ανταγωνισμός. Μεταξύ τους αναπτύσσεται η πολιτική του “live and let live”.

Οι διαγώνιες συγκεντρώσεις μπορεί όμως να έχουν και ευεργετικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες. Τούτο συμβαίνει όταν μια μεγάλη επιχείρηση με ισχυρή χρηματοδοτική δύναμη εισέρχεται σε μια ολιγοπωλιακώς διαρθρωμένη αγορά με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και αποκτά μια από τις μικρότερες επιχειρήσεις της αγοράς με μικρό μερίδιο αγοράς. Στην περίπτωση αυτή η μεγάλη επιχείρηση μπορεί με επιθετική πολιτική τιμών να ταραξεί τα λιμνάζοντα ύδατα και να αναβιώσει τον ανταγωνισμό.

3.2. Έννοια συγκέντρωσης επιχειρήσεων

Η έννοια της συγκέντρωσης επιχειρήσεων αποτελεί κεντρικό στοιχείο ενός ελέγχου των δομών με ανταγωνιστικά κριτήρια. Επειδή ο έλεγχος συγκεντρώσεων είναι έλεγχος δομών των αγορών και των επιχειρήσεων, μπορεί κανείς να πει ότι συγκέντρωση συνιστά κάθε πράξη, η οποία οδηγεί σε διαρκή μεταβολή της δομής των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και έτσι είναι σε θέση να επηρεάσει τις δομές ανταγωνισμού σε μία αγορά.

Ο έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων απευθύνεται σε επιχειρήσεις. Ο Κανονισμός 139/2004 δεν προσδιορίζει την έννοια της επιχείρησης αλλά την προϋποθέτει. Ούτε η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων (94/C 385/03) ούτε η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της πράξης συγκέντρωσης (94/C 385/02) ορίζουν την έννοια της επιχείρησης. Αυτή πρέπει να

νοηθεί ευρέως και έτσι η έννοια της επιχείρησης στο δίκαιο ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας περιλαμβάνει κάθε οικονομικά δραστηριοποιούμενη οντότητα ανεξάρτητα από το νομικό τύπο και το είδος της χρηματοδότησής της (βλ. ΔΕΚ απόφαση 19-1-94, *Eurocontrol*, 18). Η έννοια της επιχείρησης επεκτείνεται σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα τα οποία ελέγχουν τουλάχιστον μία επιχείρηση.

Ζήτημα τίθεται εάν οι συγκεντρώσεις στο δημόσιο τομέα υπόκεινται στον έλεγχο συγκεντρώσεων. Η άποψη ότι όλες οι δημόσιες επιχειρήσεις υπάγονται σε έναν ενιαίο κρατικό όμιλο, δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στην οικονομική πραγματικότητα. Κοντά στην πραγματικότητα είναι ότι οι δημόσιες (κρατικές) επιχειρήσεις ανήκουν σε διαφορετικούς κρατικούς ομίλους κατά τομείς. Έτσι, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν υπάγονται στον έλεγχο συγκεντρώσεων οι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων που ανήκουν στον ίδιο όμιλο (π.χ. του τομέα πετρελαιοειδών) και υπόκεινται σε ορισμένο στρατηγικό συντονισμό. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι στην υπόθεση *Air France/Sabena* (βλ. Επιτροπή απόφ. 5-10-92 αρ. 11) το κράτος δεν θεωρήθηκε επιχείρηση αλλά ένα πρόσωπο με την έννοια του άρθρου 3 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89. Στην υπόθεση *Swissair/Sabena* (βλ. Επιτροπή απόφ. 20-7-1995 αρ. 15 υποσ. 8) θεωρήθηκε το βελγικό κράτος ως συμμετέχουσα επιχείρηση⁷⁸.

Σύμφωνα με το σημείο 20 του Κοινοτικού Κανονισμού 139/2004, η έννοια της συγκέντρωσης καλύπτει τις πράξεις που επιφέρουν μια μόνιμη αλλαγή στη δομή των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων. Το άρθρο 3 παράγραφος (1) ορίζει ότι μια τέτοια δομική αλλαγή επέρχεται είτε από μια συγχώνευση μεταξύ δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων είτε από την απόκτηση ελέγχου είτε του συνόλου είτε μέρους μιας άλλης επιχείρησης.

Ο προσδιορισμός της ύπαρξης μιας συγκέντρωσης στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων είναι βασισμένος στα ποιοτικά παρά στα ποσοτικά κριτήρια, που εστιάζουν στην έννοια του ελέγχου. Αυτά τα κριτήρια περιλαμβάνουν εκτιμήσεις και του νόμου και γεγονότων στην πράξη. Είναι επόμενο, λοιπόν, ότι μια συγκέντρωση μπορεί να προκύψει σε νομική ή σε *de facto* βάση⁷⁹.

3.2.1. Συγχωνεύσεις μεταξύ προτέρως ανεξάρτητων επιχειρήσεων⁸⁰

Μια συγχώνευση κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος (1) (α) του Κανονισμού Συγκεντρώσεων προκύπτει όταν συγχωνεύονται δύο ή περισσότερες ανεξάρτητες επιχειρήσεις σε μια νέα επιχείρηση και παύουν να υπάρχουν ως χωριστές νομικές οντότητες. Μια συγχώνευση μπορεί επίσης να προκύψει όταν απορροφάται μια

⁷⁸ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμποροκόλων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 467-468, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

⁷⁹ [Hhttp://europa.eu.int/H](http://europa.eu.int/H), Commission Notice on the concept of concentration, Published in the Official Journal: OJ C 66 of 02.03.1998.

⁸⁰ [Hhttp://europa.eu.int/H](http://europa.eu.int/H), Commission Notice on the concept of concentration, Published in the Official Journal: OJ C 66 of 02.03.1998

επιχείρηση από μια άλλη: η τελευταία θα διατηρεί τη νομική ταυτότητά της ενώ η πρώτη θα παύσει να υπάρχει ως νομικό πρόσωπο.

Μια συγχώνευση κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος (1) (α) μπορεί επίσης να προκύψει όπου, ελλείψει μιας νομικής συγχώνευσης, ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων των προτέρως ανεξάρτητων επιχειρήσεων οδηγεί στη δημιουργία μίας και μόνης οικονομικής μονάδας⁸¹. Αυτό μπορεί να προκύψει ιδιαίτερα όπου δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις, διατηρώντας τις μεμονωμένες νομικές προσωπικότητές τους, καθιερώνουν βάσει του νόμου μια κοινή οικονομική διαχείριση⁸². Εάν αυτό οδηγεί σε μια *de facto* συγχώνευση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων σε μια γνήσια κοινή οικονομική μονάδα, τότε η λειτουργία θεωρείται ως μια συγχώνευση. Ένα προαπαιτούμενο για τον καθορισμό μιας κοινής οικονομικής μονάδας είναι η ύπαρξη μιας μόνιμης, ενιαίας οικονομικής διαχείρισης. Άλλοι σχετικοί παράγοντες μπορούν να περιλαμβάνουν το εσωτερικό κέρδος και την απώλεια αποζημίωσης, όπως μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων μέσα στην ομάδα, και την κοινή ευθύνη τους εξωτερικά. Η *de facto* συγχώνευση μπορεί να ενισχυθεί από τις διασταυρώσεις των μετοχών (cross-shareholdings) μεταξύ των επιχειρήσεων που διαμορφώνουν την οικονομική μονάδα.

3.2.2. Απόκτηση ελέγχου⁸³

Το άρθρο 3 παράγραφος (1) (β) ορίζει ότι μια συγκέντρωση προκύπτει στην περίπτωση απόκτησης ελέγχου. Τέτοιος έλεγχος μπορεί να αποκτηθεί από μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται μόνη ή από δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις που δρουν από κοινού.

Έλεγχος μπορεί, επίσης, να αποκτηθεί από ένα πρόσωπο στις περιπτώσεις όπου αυτό το πρόσωπο ελέγχει ήδη (είτε από μόνο του είτε από κοινού) τουλάχιστον μια άλλη επιχείρηση ή, εναλλακτικά, από ένα συνδυασμό προσώπων (που ελέγχουν μια άλλη επιχείρηση) ή/και επιχειρήσεις. Ο όρος "πρόσωπο", εδώ, επεκτείνεται στις δημόσιες υπηρεσίες⁸⁴ και τους ιδιωτικούς φορείς, καθώς επίσης και τα άτομα.

Όπως καθορίζεται, μια συγκέντρωση κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων περιορίζεται στις μεταβολές του ελέγχου. Η εσωτερική αναδόμηση μέσα σε μια ομάδα επιχειρήσεων, επομένως, δεν μπορεί να αποτελέσει συγκέντρωση.

⁸¹ In determining the previous independence of undertakings, the issue of control may be relevant. Control is considered generally in paragraphs 12 *et seq.* below. For this specific issue, minority shareholders are deemed to have control if they have previously obtained a majority of votes on major decisions at shareholders meetings. The reference period in this context is normally three years.

⁸² This could apply for example, in the case of a "Gleichordnungskonzern" in German law, certain "Groupements d'Intérêt Economique" in French law, and certain partnerships.

⁸³ [Hhttp://europa.eu.int](http://europa.eu.int), Commission Notice on the concept of concentration, Published in the Official Journal: OJ C 66 of 02.03.1998

⁸⁴ Including the State itself, e.g. Case IV/M.157 - Air France/Sabena, of 5 October 1992 in relation to the Belgian State, or other public bodies such as the Treuhand in Case IV/M.308 - Kali und Salz/MDK/Treuhand, of 14 December 1993

Μια εξαιρετική κατάσταση υπάρχει όπου και οι εξαγοράζουσες και οι επίκτητες επιχειρήσεις είναι δημόσιες επιχειρήσεις, ιδιοκτήτης των οποίων είναι το ίδιο το κράτος (ή η ίδια δημόσια υπηρεσία). Σε αυτήν την περίπτωση, το εάν η λειτουργία πρόκειται να θεωρηθεί ως εσωτερική αναδόμηση εξαρτάται στη συνέχεια από το ερώτημα εάν και οι δύο επιχειρήσεις ήταν στο παρελθόν μέρος της ίδιας οικονομικής μονάδας. Όπου οι επιχειρήσεις ήταν στο παρελθόν μέρος διαφορετικών οικονομικών μονάδων που είχαν μια ανεξάρτητη εξουσία λήψης αποφάσεων, η λειτουργία θα θεωρηθεί ότι αποτελεί συγκέντρωση και όχι εσωτερική αναδιάρθρωση⁸⁵. Εντούτοις, τέτοια ανεξάρτητη εξουσία λήψης αποφάσεων δεν υπάρχει κανονικά, όπου οι επιχειρήσεις είναι μέσα στην ίδια εταιρεία.

Εάν μια λειτουργία προκαλεί απόκτηση ελέγχου εξαρτάται από διάφορα νομικά ή/και πραγματικά γεγονότα. Η απόκτηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και οι συμφωνίες των μετόχων είναι σημαντικές, αλλά δεν είναι τα μόνα σχετικά στοιχεία: οι καθαρά οικονομικές σχέσεις μπορούν επίσης να διαδραματίσουν έναν αποφασιστικό ρόλο. Επομένως, σε εξαιρετικές περιστάσεις, μια κατάσταση οικονομικής εξάρτησης μπορεί να οδηγήσει σε έλεγχο σε μια *de facto* βάση όπου, παραδείγματος χάριν, οι πολύ σημαντικές μακροπρόθεσμες συμφωνίες προμήθειας ή οι πιστώσεις που παρέχονται από προμηθευτές ή πελάτες, σε συνδυασμό με δομικές συνδέσεις, παρέχουν αποφασιστική επιρροή⁸⁶.

Μπορεί επίσης να υπάρξει απόκτηση ελέγχου ακόμα κι αν δεν είναι η δηλωμένη πρόθεση των συμβαλλόμενων μερών⁸⁷. Επιπλέον, ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων καθορίζει σαφώς τον έλεγχο ως "τη δυνατότητα άσκησης αποφασιστικής επιρροής" παρά ως την πραγματική άσκηση τέτοιας επιρροής.

Ο έλεγχος εντούτοις αποκτάται κανονικά από πρόσωπα ή επιχειρήσεις που είναι οι κάτοχοι των δικαιωμάτων ή νομιμοποιούνται σε δικαιώματα που τους παρέχει ο έλεγχος (άρθρο 3 παράγραφος (2)). Μπορούν να υπάρξουν εξαιρετικές καταστάσεις όπου ο επίσημος κάτοχος ενός μεριδίου μετοχών με τις οποίες ασκεί έλεγχο, διαφέρει από το πρόσωπο ή την επιχείρηση που έχει στην ουσία την πραγματική δύναμη να ασκήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό το μερίδιο μετοχών. Αυτό μπορεί να συμβεί, παραδείγματος χάριν, όπου μια επιχείρηση χρησιμοποιεί ένα άλλο πρόσωπο ή επιχείρηση για την απόκτηση ενός μεριδίου μετοχών ικανών για άσκηση ελέγχου και ασκεί τα δικαιώματα μέσω αυτού του προσώπου ή της επιχείρησης, ακόμα κι αν η τελευταία είναι τυπικά ο κάτοχος των δικαιωμάτων. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο έλεγχος αποκτάται από την επιχείρηση που στην πραγματικότητα είναι πίσω από τη λειτουργία και απολαμβάνει στην ουσία την εξουσία να ελέγχει την επιχείρηση-στόχο (άρθρο 3 παράγραφος (2) (β)). Τα στοιχεία που απαιτούνται για να καθιερωθεί αυτός ο τύπος έμμεσου ελέγχου μπορούν να περιλαμβάνουν παράγοντες όπως είναι η πηγή χρηματοδότησης ή οι οικογενειακοί σύνδεσμοι.

⁸⁵ Case IV/M.097 - Pechiney/Usinor, of 24 June 1991; Case IV/M.216 - CEA Industrie/France Telecom/SGS-Thomson, of 22 February 1993

⁸⁶ For example, in the Usinor/Bamesa decision adopted by the Commission under the ECSC Treaty. See also Case IV/M.258 - CCIE/GTE, of 25 September 1992, and Case IV/M.697 - Lockheed Martin Corporation/Loral Corporation, of 27 March 1996

⁸⁷ Case IV/M.157 - Air France/Sabena, of 5 October 1992

Το αντικείμενο του ελέγχου μπορεί να είναι μια ή περισσότερες επιχειρήσεις που αποτελούν νομικές οντότητες, ή περιουσιακά στοιχεία τέτοιων οντοτήτων, ή μόνο μερικά από αυτά τα περιουσιακά στοιχεία⁸⁸. Τα προτερήματα εν λόγω, που θα μπορούσαν να είναι εμπορικά σήματα ή άδειες, πρέπει να αποτελούν μια επιχείρηση στην οποία μπορεί να αποδοθεί σαφώς ένας κύκλος εργασιών αγοράς.

Η απόκτηση ελέγχου μπορεί να είναι υπό μορφή αποκλειστικού ή κοινού ελέγχου. Και στις δύο περιπτώσεις, ο έλεγχος ορίζεται ως η δυνατότητα άσκησης αποφασιστικής επιρροής σε μια επιχείρηση βάσει δικαιωμάτων, συμβάσεων ή οποιωνδήποτε άλλων μέσων (άρθρο 2).

3.2.2.1. Αποκλειστικός έλεγχος

Ο αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται κανονικά σε νομική βάση όταν μια επιχείρηση αποκτά την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας επιχείρησης. Δεν είναι από μόνο του σημαντικό το γεγονός ότι η επίκτητη εταιρική συμμετοχή είναι 50% του μετοχικού κεφαλαίου συν μίας μετοχής⁸⁹ ή ότι είναι 100% του μετοχικού κεφαλαίου⁹⁰. Ελλείπει άλλων στοιχείων, μια εξαγορά που δεν περιλαμβάνει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου δεν παρέχει κανονικά τον έλεγχο ακόμα κι αν περιλαμβάνει την απόκτηση πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου.

Ο αποκλειστικός έλεγχος μπορεί, επίσης, να αποκτηθεί στην περίπτωση μιας "επαρκούς μειοψηφίας". Αυτό μπορεί να καθιερωθεί σε νομική ή/και σε *de facto* βάση.

Σε νομική βάση μπορεί να προκύψει όταν συγκεκριμένα δικαιώματα είναι συνδεδεμένα με τη μειοψηφική εταιρική συμμετοχή. Αυτές μπορεί να είναι προνομιακές μετοχές που οδηγούν σε μια πλειοψηφία δικαιωμάτων ψήφου ή άλλων δικαιωμάτων, επιτρέποντας στο μέτοχο μειοψηφίας να καθορίσει τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά της επιχείρησης-στόχου, όπως είναι η εξουσία να διορίσει πάνω από τα μισά μέλη του εποπτικού ή του διοικητικού συμβουλίου.

Ένας μέτοχος μειοψηφίας μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι έχει τον αποκλειστικό έλεγχο σε *de facto* βάση. Αυτό συμβαίνει, παραδείγματος χάριν, όταν ο μέτοχος είναι ιδιαίτερα πιθανό να επιτύχει μια πλειοψηφία στη συνεδρίαση των μετόχων, δεδομένου ότι οι υπόλοιπες μετοχές είναι ευρέως διασκορπισμένες⁹¹. Σε μια τέτοια περίπτωση είναι απίθανο ότι όλοι οι μικρότεροι μέτοχοι θα είναι παρόντες ή ότι θα αντιπροσωπεύονται στη συνεδρίαση των μετόχων. Ο καθορισμός του εάν υπάρχει ή όχι αποκλειστικός έλεγχος σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, είναι βασισμένος στα στοιχεία που προκύπτουν από την παρουσία μετόχων σε προηγούμενα έτη. Όταν βάσει του αριθμού των μετόχων που συμμετέχουν στη συνεδρίαση, ένας μέτοχος

⁸⁸ Case IV/M.286 - Zürich/MMI, of 2 April 1993

⁸⁹ Case IV/M.296 - Crédit Lyonnais/BFG Bank, of 11 January 1993

⁹⁰ Case IV/M.299 - Sara Lee/BP Food Division, of 8 February 1993

⁹¹ Case IV/M.025 - Arjomari/Wiggins Teape, of 10 February 1990

μειοψηφίας έχει μια σταθερή πλειοψηφία ψήφων, τότε ο μέτοχος της μεγάλης μειοψηφίας θεωρείται ότι έχει τον αποκλειστικό έλεγχο⁹².

Αποκλειστικός έλεγχος μπορεί επίσης να ασκηθεί από έναν μέτοχο μειοψηφίας που έχει το δικαίωμα να διαχειριστεί τις δραστηριότητες της επιχείρησης και να καθορίσει την επιχειρησιακή πολιτική της.

Μια επιλογή όσον αφορά την αγορά ή τη μετατροπή μετοχών δεν μπορεί από μόνη της να παράσχει αποκλειστικό έλεγχο, εκτός αν η επιλογή ασκηθεί στο εγγύς μέλλον σύμφωνα με τις νομικά δεσμευτικές συμφωνίες⁹³. Εντούτοις, η πιθανή άσκηση μιας τέτοιας επιλογής μπορεί να ληφθεί υπόψη σαν ένα πρόσθετο στοιχείο που, μαζί με άλλα μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει αποκλειστικός έλεγχος.

Μια αλλαγή από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο μιας επιχείρησης θεωρείται ότι είναι συγκέντρωση κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, επειδή η αποφασιστική επιρροή που ασκείται κατά αποκλειστικό τρόπο είναι ουσιαστικά διαφορετική από την αποφασιστική επιρροή που ασκείται από κοινού (παράγραφοι 30, 31, 32 της Ανακοίνωσης σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων). Για τον ίδιο λόγο, μια λειτουργία που περιλαμβάνει την απόκτηση κοινού ελέγχου ενός μέρους μιας επιχείρησης και αποκλειστικού ελέγχου ενός άλλου μέρους της, θεωρείται σε γενικές γραμμές ως δύο ξεχωριστές συγκεντρώσεις στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων⁹⁴.

Η έννοια του ελέγχου στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων μπορεί να είναι διαφορετική από αυτήν που εφαρμόζεται σε συγκεκριμένους τομείς της νομοθεσίας σχετικούς με, παραδείγματος χάριν, την φορολογία, τις αεροπορικές μεταφορές ή τον τύπο. Επιπλέον, η εθνική νομοθεσία μέσα σε ένα κράτος μέλος μπορεί να παρέχει συγκεκριμένους κανόνες για τη δομή των σωμάτων που αντιπροσωπεύουν την οργάνωση της λήψης αποφάσεων μέσα σε μια επιχείρηση, ειδικότερα, σε σχέση με τα δικαιώματα των αντιπροσώπων των υπαλλήλων. Ενώ τέτοια νομοθεσία μπορεί να παρέχει κάποια εξουσία ελέγχου πάνω σε πρόσωπα διάφορα των μετόχων, η έννοια του ελέγχου στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων συσχετίζεται μόνο με τα μέσα επιρροής που κανονικά απολαμβάνουν οι ιδιοκτήτες μιας επιχείρησης. Τέλος, τα δικαιώματα που ασκούνται από ένα κράτος που δρα ως δημόσια αρχή παρά ως μέτοχος, εφ' όσον περιορίζονται προς το παρόν στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος, δεν αποτελούν έλεγχο κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων στην έκταση που δεν έχουν ούτε το στόχο ούτε την πρόθεση να διευκολύνουν το κράτος να ασκήσει μια αποφασιστική επιρροή πάνω στη δραστηριότητα της επιχείρησης⁹⁵.

⁹² Case IV/M.343 - Société Générale de Belgique/Générale de Banque, of 3 August 1993

⁹³ Judgment in Case T 2/93, *Air France v Commission* [1994] ECR II-323

⁹⁴ Case IV/M.409 - ABB/Renault Automation, of 9 March 1994.

⁹⁵ Case IV/M.493 - Tractebel/Distrigaz II, of 1 September 1994

3.2.2.2. Έλεγχος από κοινού

Όπως στην περίπτωση του αποκλειστικού ελέγχου, η απόκτηση κοινού ελέγχου (που περιλαμβάνει αλλαγές από αποκλειστικό έλεγχο σε κοινό) μπορεί επίσης να καθιερωθεί σε νομική ή σε *de facto* βάση. Υπάρχει κοινός έλεγχος εάν οι μέτοχοι (οι μητρικές εταιρείες) πρέπει να συμφωνήσουν για σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την ελεγχόμενη επιχείρηση.

Ο κοινός έλεγχος υπάρχει όπου δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ή άτομα έχουν τη δυνατότητα άσκησης αποφασιστικής επιρροής πάνω σε μια άλλη επιχείρηση. Αποφασιστική επιρροή από αυτήν την άποψη κανονικά σημαίνει την εξουσία να εμποδίζονται ενέργειες που καθορίζουν τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά μιας επιχείρησης. Αντίθετα από τον αποκλειστικό έλεγχο, ο οποίος παρέχει εξουσία σε έναν συγκεκριμένο μέτοχο να καθορίζει τις στρατηγικές αποφάσεις σε μια επιχείρηση, ο έλεγχος από κοινού χαρακτηρίζεται από την πιθανότητα δημιουργίας μιας κατάστασης αδιεξόδου ως αποτέλεσμα της εξουσίας δύο ή περισσότερων μητρικών εταιρειών να απορρίπτουν προτεινόμενες στρατηγικές αποφάσεις. Είναι επόμενο λοιπόν, ότι αυτοί οι μέτοχοι πρέπει να φθάσουν σε μια συναπόφαση όσον αφορά στον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής της κοινοπραξίας.

I. Ισότητα στα δικαιώματα ψήφου ή ανάθεση σε σώματα λήψης αποφάσεων

Η σαφέστερη μορφή κοινού ελέγχου υπάρχει όπου υπάρχουν μόνο δύο μητρικές εταιρείες που μοιράζονται εξίσου τα δικαιώματα ψήφου στην κοινοπραξία. Σε αυτήν την περίπτωση, δεν είναι απαραίτητο να υπάρξει μια επίσημη συμφωνία μεταξύ τους. Εντούτοις, όπου αυτή υπάρχει, πρέπει να είναι σύμφωνη με την αρχή της ισότητας μεταξύ των μητρικών εταιρειών, με το να καθίσταται, παραδείγματος χάριν, σαφές ότι κάθε μια έχει δικαίωμα στον ίδιο αριθμό αντιπροσώπων στα διοικητικά σώματα και ότι κανένα από τα μέλη δεν ψηφίζει⁹⁶. Ισότητα μπορεί επίσης να επιτευχθεί όπου και οι δύο μητρικές εταιρείες έχουν το δικαίωμα να διορίσουν έναν ίσο αριθμό μελών στα σώματα λήψης αποφάσεων της κοινοπραξίας.

II. Δικαίωμα αρνησικυρίας

Ο κοινός έλεγχος μπορεί να υπάρξει ακόμη και όπου δεν υφίσταται καμία ισότητα μεταξύ των δύο μητρικών εταιρειών σε ψήφους ή στην αντιπροσώπευση σε σώματα λήψης αποφάσεων ή όπου υπάρχουν περισσότερες από δύο μητρικές εταιρείες. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που οι μέτοχοι μειοψηφίας έχουν πρόσθετα δικαιώματα που τους επιτρέπουν να ασκήσουν βέτο σε αποφάσεις που είναι σημαντικές για τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης⁹⁷. Αυτά τα δικαιώματα αρνησικυρίας μπορούν να καθοριστούν στο καταστατικό της κοινής επιχείρησης ή να παρασχεθούν με συμφωνία μεταξύ των μητρικών εταιρειών της. Τα ίδια τα δικαιώματα βέτο μπορούν να λειτουργήσουν μέσω μιας συγκεκριμένης απαρτίας που

⁹⁶ Case IV/M.272 - Matra/CAP Gemini Sogeti, of 17 March 1993.

⁹⁷ Case T 2/93 - Air France v Commission (*ibid*). Case IV/M.010 - Conagra/Idea, of 3 May 1991

απαιτείται για αποφάσεις που λαμβάνονται στη συνεδρίαση των μετόχων ή από το διοικητικό συμβούλιο μέχρι την έκταση που οι μητρικές εταιρείες αντιπροσωπεύονται σε αυτό το συμβούλιο. Είναι επίσης δυνατό οι στρατηγικές αποφάσεις να υποβάλλονται στην έγκριση ενός σώματος, π.χ. εποπτικού συμβουλίου, όπου οι μέτοχοι μειοψηφίας αντιπροσωπεύονται και αποτελούν μέρος της απαρτίας που απαιτείται για τέτοιες αποφάσεις.

Αυτά τα δικαιώματα αρνησικυρίας πρέπει να σχετίζονται με τις στρατηγικές αποφάσεις τις σχετικές με την επιχειρησιακή πολιτική της κοινής επιχείρησης. Πρέπει να υπερβαίνουν τα δικαιώματα βέτο που χορηγούνται κανονικά στους μετόχους μειοψηφίας προκειμένου να προστατεύονται τα οικονομικά συμφέροντά τους ως επενδυτές στην κοινή επιχείρηση. Αυτή η προστασία των δικαιωμάτων των μετόχων μειοψηφίας συσχετίζεται με τις αποφάσεις αναφορικά με την ουσία της κοινής επιχείρησης, όπως είναι οι αλλαγές στο καταστατικό, μια αύξηση ή μείωση στο κεφάλαιο ή εκκαθάριση. Ένα δικαίωμα βέτο, παραδείγματος χάριν, που αποτρέπει την πώληση ή τη διάλυση της κοινής επιχείρησης δεν παρέχει εξουσία κοινού ελέγχου στον ενδιαφερόμενο μέτοχο μειοψηφίας⁹⁸.

Αντίθετα, τα δικαιώματα βέτο που παρέχουν εξουσία κοινού ελέγχου περιλαμβάνουν τυπικά αποφάσεις και ζητήματα όπως είναι ο προϋπολογισμός, το επιχειρησιακό σχέδιο, οι σημαντικές επενδύσεις ή ο διορισμός της ανώτερης διοίκησης. Η απόκτηση κοινού ελέγχου, εντούτοις, δεν απαιτεί ότι ο αγοραστής έχει την εξουσία να ασκήσει αποφασιστική επιρροή στην καθημερινή διοίκηση μιας επιχείρησης. Το κρίσιμο στοιχείο είναι ότι τα δικαιώματα βέτο είναι επαρκή για να επιτρέψουν στις μητρικές εταιρείες να ασκήσουν τέτοιου είδους επιρροή σε σχέση με τη στρατηγική επιχειρησιακή συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης. Επιπλέον, δεν είναι απαραίτητο να καθοριστεί ότι ο αποκτών τον κοινό έλεγχο μιας κοινής επιχείρησης θα χρησιμοποιήσει πραγματικά την αποφασιστική επιρροή του. Η δυνατότητα άσκησης τέτοιας επιρροής και, ως εκ τούτου, η καθαυτή ύπαρξη δικαιώματος αρνησικυρίας, είναι ικανοποιητική.

Προκειμένου για την απόκτηση κοινού ελέγχου δεν είναι απαραίτητο για έναν μέτοχο μειοψηφίας να έχει όλα τα δικαιώματα βέτο που αναφέρθηκαν παραπάνω. Μπορεί να είναι αρκετό ότι μόνο μερικά, ή ακόμα και ένα μόνο τέτοιο δικαίωμα υπάρχει. Εάν αυτό συμβαίνει ή όχι εξαρτάται από το ακριβές περιεχόμενο του ίδιου του δικαιώματος αρνησικυρίας και, επίσης, από τη σημασία αυτού του δικαιώματος στα πλαίσια του τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται η συγκεκριμένη κοινή επιχείρηση.

A. Διορισμός της διοίκησης και καθορισμός του προϋπολογισμού

Κανονικά, η σημαντικότερη μορφή του δικαιώματος αρνησικυρίας είναι η σχετική με αποφάσεις αναφορικά με το διορισμό της διοίκησης και τον καθορισμό του προϋπολογισμού. Η εξουσία καθορισμού από κοινού της δομής της διοίκησης παρέχει στον μέτοχο τη δύναμη να ασκεί αποφασιστική επιρροή στην εμπορική πολιτική μιας επιχείρησης. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά τις αποφάσεις σχετικά με τον

⁹⁸ Case IV/M.062 - Eridania/ISI, of 30 July 1991

προϋπολογισμό, δεδομένου ότι ο προϋπολογισμός καθορίζει το ακριβές πλαίσιο των δραστηριοτήτων της κοινής επιχείρησης και, ειδικότερα, των επενδύσεων στις οποίες μπορεί να προβεί.

B. Επιχειρησιακό σχέδιο

Το επιχειρησιακό σχέδιο κανονικά παρέχει λεπτομέρειες των στόχων μιας εταιρείας καθώς και τα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι. Ένα δικαίωμα βέτο πάνω σε αυτόν τον τύπο επιχειρησιακού σχεδίου μπορεί να είναι επαρκές να παράσχει κοινό έλεγχο, ακόμη και ελλείψει οποιασδήποτε άλλης μορφής δικαιώματος αρνησικυρίας. Αντίθετα, όπου το επιχειρησιακό σχέδιο περιέχει μόνο γενικές δηλώσεις αναφορικά με τους επιχειρησιακούς στόχους της κοινής επιχείρησης, η ύπαρξη ενός δικαιώματος βέτο θα είναι μόνο ένα στοιχείο στη γενική αξιολόγηση του κοινού ελέγχου αλλά, από μόνο του δεν θα είναι επαρκές για να παράσχει κοινό έλεγχο.

C. Επενδύσεις

Στην περίπτωση άσκησης ενός δικαιώματος αρνησικυρίας στις επενδύσεις, η σημασία αυτού του δικαιώματος εξαρτάται, πρώτα, από το επίπεδο των επενδύσεων που υποβάλλονται στην έγκριση των μητρικών εταιρειών και, κατά δεύτερο λόγο, από το βαθμό στον οποίο οι επενδύσεις αποτελούν ένα ουσιαστικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της αγοράς στην οποία η κοινή επιχείρηση δραστηριοποιείται. Αναφορικά με το πρώτο κριτήριο, όπου το επίπεδο επενδύσεων που απαιτούν την έγκριση των μητρικών εταιρειών είναι εξαιρετικά υψηλό, αυτό το δικαίωμα βέτο μπορεί να έχει πιο άμεση σχέση με την κανονική προστασία των συμφερόντων ενός μετόχου μειοψηφίας από ότι με ένα δικαίωμα που παρέχει εξουσία καθορισμού από κοινού της εμπορικής πολιτικής της κοινής επιχείρησης. Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο, η πολιτική επένδυσης μιας επιχείρησης είναι κανονικά ένα σημαντικό στοιχείο αξιολόγησης του εάν υπάρχει ή όχι κοινός έλεγχος. Εντούτοις, μπορούν να υπάρξουν μερικές αγορές όπου η επένδυση δεν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συμπεριφορά μιας επιχείρησης.

D. Δικαιώματα σχετιζόμενα με την αγορά

Εκτός από τις τυπικές μορφές δικαιώματος αρνησικυρίας που προαναφέρθηκαν, υπάρχουν διάφορες άλλες σχετικά με συγκεκριμένες αποφάσεις που είναι σημαντικές στα πλαίσια της ιδιαίτερης αγοράς που δραστηριοποιείται η κοινή επιχείρηση. Ένα παράδειγμα είναι η απόφαση σχετικά με την τεχνολογία που θα χρησιμοποιηθεί από την κοινή επιχείρηση, όπου η τεχνολογία είναι ένα κύριο χαρακτηριστικό των δραστηριοτήτων της κοινής επιχείρησης. Ένα άλλο παράδειγμα αφορά τις αγορές που χαρακτηρίζονται από διαφοροποίηση προϊόντων και έναν σημαντικό βαθμό καινοτομίας. Σε τέτοιες αγορές, ένα δικαίωμα βέτο πάνω σε αποφάσεις σχετικά με τις γραμμές νέων προϊόντων που αναπτύσσονται από την κοινή επιχείρηση μπορεί επίσης να είναι ένα σημαντικό στοιχείο για την καθιέρωση της ύπαρξης κοινού ελέγχου.

Ε. Γενικό πλαίσιο

Εκτιμώντας τη σχετική σημασία των μορφών δικαιώματος βέτο, όπου υπάρχουν, αυτές δεν πρέπει να αξιολογηθούν μεμονωμένα. Αντίθετα, ο προσδιορισμός εάν υπάρχει κοινός έλεγχος ή όχι βασίζεται σε μια αξιολόγηση αυτών των μορφών συνολικά. Εντούτοις, ένα δικαίωμα αρνησικυρίας που δεν αφορά ούτε την εμπορική πολιτική ούτε τη στρατηγική ή τον προϋπολογισμό ή το επιχειρησιακό σχέδιο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει κοινό έλεγχο στον ιδιοκτήτη του⁹⁹.

III. Κοινή άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου

Ακόμη και ελλείψει των συγκεκριμένων μορφών δικαιώματος αρνησικυρίας, δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις που απέκτησαν εταιρικές συμμετοχές μειοψηφίας σε μια άλλη επιχείρηση, μπορούν να αναλάβουν κοινό έλεγχο. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν οι εταιρικές συμμετοχές μειοψηφίας παρέχουν μαζί τα μέσα για έλεγχο της επιχείρησης-στόχου. Αυτό σημαίνει ότι οι μέτοχοι μειοψηφίας, μαζί, θα έχουν μια πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου και ότι θα ενεργήσουν από κοινού όσον αφορά στην άσκησή τους. Αυτό μπορεί να προκύψει από μια νομικά δεσμευτική συμφωνία αναφορικά με αυτό το γεγονός, ή μπορεί να καθιερωθεί σε μια *de facto* βάση.

Τα νομικά μέσα προκειμένου να εξασφαλιστεί η κοινή άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου μπορούν να είναι υπό τη μορφή μιας κύριας επιχείρησης, στην οποία οι μέτοχοι μειοψηφίας θα μεταφέρουν τα δικαιώματά τους, ή συμφωνίας με την οποία θα αναλάβουν να ενεργήσουν με τον ίδιο τρόπο (*pooling agreement*).

Εξαιρετικά, η συλλογική δράση μπορεί να εμφανιστεί σε *de facto* βάση όπου ισχυρά κοινά συμφέροντα υπάρχουν μεταξύ των μετόχων μειοψηφίας με σκοπό να μην ενεργήσουν το ένα ενάντια στο άλλο όσον αφορά στην άσκηση των δικαιωμάτων τους σχετικά με την κοινή επιχείρηση.

Στην περίπτωση εξαγοράς εταιρικών συμμετοχών μειοψηφίας, η προγενέστερη ύπαρξη συνδέσεων μεταξύ των μετόχων μειοψηφίας ή η εξαγορά εταιρικών συμμετοχών μέσω συντονισμένων ενεργειών θα είναι παράγοντες που υποδεικνύουν ένα τέτοιο κοινό συμφέρον.

Στην περίπτωση που μια νέα κοινή επιχείρηση καθιρρύεται, σε αντιδιαστολή με την εξαγορά εταιρικών συμμετοχών μειοψηφίας σε μια προϋπάρχουσα επιχείρηση, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα οι μητρικές εταιρείες να πραγματοποιήσουν μια σκόπιμη κοινή πολιτική. Αυτό ισχύει, ειδικότερα, όπου κάθε μητρική εταιρεία παρέχει μια συμβολή στην κοινή επιχείρηση που είναι ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία της (π.χ. συγκεκριμένες τεχνολογίες, τοπικές συμφωνίες τεχνογνωσίας ή προμήθειας). Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι μητρικές εταιρείες είναι σε θέση να λειτουργήσουν την κοινή επιχείρηση με πλήρη συνεργασία μόνο αν καταλήξουν σε συμφωνία για τις σημαντικότερες στρατηγικές αποφάσεις, ακόμα κι αν δεν υπάρχει καμία ρητή πρόβλεψη για οποιαδήποτε δικαιώματα βέτο. Όσο μεγαλύτερος είναι ο

⁹⁹ Case IV/M.295 - SITA-RPC/SCORI, of 19 March 1993

αριθμός μητρικών εταιρειών που συμμετέχουν σε μια τέτοια κοινή επιχείρηση, τόσο πιο απίθανη είναι η πιθανότητα να συμβεί αυτή η κατάσταση.

Ελλείπει ισχυρών κοινών συμφερόντων, όπως εκείνα που περιγράφηκαν ανωτέρω, η δυνατότητα μεταβαλλόμενων συνασπισμών μεταξύ των μετόχων μειοψηφίας θα αποκλείσει κανονικά την υπόθεση κοινού ελέγχου. Όπου δεν υπάρχει καμία σταθερή πλειοψηφία στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η πλειοψηφία μπορεί σε κάθε περίπτωση να είναι οποιοδήποτε από τους διάφορους πιθανούς συνδυασμούς μεταξύ των μετόχων μειοψηφίας, δεν μπορεί να υποτεθεί ότι οι τελευταίοι θα ελέγξουν από κοινού την επιχείρηση. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν είναι ικανοποιητικό το γεγονός ότι υπάρχουν συμφωνίες μεταξύ δύο ή περισσότερων συμβαλλόμενων μερών που έχουν μια ίση εταιρική συμμετοχή στο κεφάλαιο μιας επιχείρησης, η οποία καθιερώνει πανομοιότυπα δικαιώματα και εξουσίες μεταξύ των μερών. Παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση μιας επιχείρησης που τρεις μέτοχοι, καθένας εκ των οποίων κατέχει ένα τρίτο του μετοχικού κεφαλαίου και εκλέγει το ένα τρίτο των μελών του διοικητικού συμβουλίου, δεν έχουν κοινό έλεγχο δεδομένου ότι αποφάσεις πρέπει να ληφθούν βάσει μιας απλής πλειοψηφίας. Οι ίδιες εκτιμήσεις έχουν επίσης εφαρμογή σε πιο σύνθετες δομές: Ας πάρουμε, για παράδειγμα, μια επιχείρηση της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται εξίσου μεταξύ τριών μετόχων και της οποίας το διοικητικό συμβούλιο αποτελείται από δώδεκα μέλη, κάθε ένας από τους μετόχους Α, Β και Γ εκλέγει δύο μέλη, άλλα δύο εκλέγονται από τους Α, Β και Γ από κοινού, ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα μέλη επιλέγονται από τα άλλα οκτώ από κοινού. Σε αυτήν την περίπτωση επίσης δεν υπάρχει κοινός έλεγχος και, ως εκ τούτου, κανένας έλεγχος κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων.

IV. Άλλες εκτιμήσεις σχετικές με τον κοινό έλεγχο

Ο κοινός έλεγχος δεν είναι ασυμβίβαστος με το γεγονός ότι μια από τις μητρικές εταιρείες έχει συγκεκριμένη γνώση και εμπειρία σχετικά με τη λειτουργία της κοινής επιχείρησης. Σε αυτή την περίπτωση, η άλλη μητρική εταιρεία μπορεί να διαδραματίσει ένα μέτριο ή ακόμα και ανύπαρκτο ρόλο στην καθημερινή διαχείριση της κοινής επιχείρησης, της οποίας η παρουσία παρακινείται από εκτιμήσεις μιας οικονομικής, μακροπρόθεσμης στρατηγικής, μιας εικόνας εμπορικών σημάτων ή φύσης γενικής πολιτικής. Εντούτοις, πρέπει πάντα να διατηρήσει την πραγματική δυνατότητα να αμφισβητεί τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την άλλη μητρική εταιρεία, χωρίς την οποία θα υπήρχε αποκλειστικός έλεγχος.

Για να υπάρξει κοινός έλεγχος δεν πρέπει να υφίσταται δικαίωμα ψήφου για μια μητρική εταιρεία μόνο. Εντούτοις, μπορεί να υπάρξει κοινός έλεγχος όταν αυτό το δικαίωμα μπορεί να ασκηθεί μόνο μετά από μια σειρά σταδίων διαιτησίας και προσπαθειών συμφιλίωσης ή σε έναν πολύ περιορισμένο τομέα¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Case IV/M.425 - British Telecom/Banco Santander, of 28 March 1994

V. Κοινός έλεγχος για μια περιορισμένη περίοδο

Όταν μια λειτουργία οδηγεί σε κοινό έλεγχο για μια αρχική περίοδο¹⁰¹ αλλά, σύμφωνα με νομικά δεσμευτικές συμφωνίες, αυτός ο κοινός έλεγχος θα μετατραπεί σε αποκλειστικό από έναν από τους μετόχους, ολόκληρη η λειτουργία θα θεωρηθεί κανονικά ως απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου.

3.2.2.3. Έλεγχος από έναν μόνο μέτοχο βάσει δικαιώματος αρνησικυρίας

Μια εξαιρετική κατάσταση υπάρχει όταν μόνο ένας μέτοχος είναι σε θέση να ασκήσει βέτο στις στρατηγικές αποφάσεις μιας επιχείρησης, αλλά αυτός ο μέτοχος δεν έχει την εξουσία, από μόνος του, να επιβάλει τέτοιες αποφάσεις. Αυτή η κατάσταση εμφανίζεται είτε όταν ένας μέτοχος κατέχει το 50% σε μια επιχείρηση ενώ το υπόλοιπο 50% το κατέχουν δύο ή περισσότεροι μέτοχοι μειοψηφίας, ή όταν για στρατηγικές αποφάσεις απαιτείται απαρτία, την οποία στην πραγματικότητα παρέχει ένα δικαίωμα βέτο σε έναν μόνο μέτοχο μειοψηφίας¹⁰². Σε αυτές τις περιπτώσεις, ένας μόνο μέτοχος κατέχει το ίδιο επίπεδο επιρροής με αυτήν που κανονικά απολαμβάνουν διάφοροι μέτοχοι που ασκούν έλεγχο από κοινού, δηλ. την εξουσία να εμποδίζει την υιοθέτηση στρατηγικών αποφάσεων. Εντούτοις, αυτός ο μέτοχος δεν έχει τις εξουσίες που παρέχονται κανονικά σε μια επιχείρηση με αποκλειστικό έλεγχο, δηλ. την εξουσία να επιβάλει στρατηγικές αποφάσεις. Δεδομένου ότι αυτός ο μέτοχος μπορεί να επιφέρει μια κατάσταση αδιεξόδου συγκρίσιμη με αυτήν του σε κανονικές περιπτώσεις κοινού ελέγχου, αποκτά αποφασιστική επιρροή και, επομένως, έλεγχο κατά την έννοια του Κανονισμού Συγκεντρώσεων.

3.2.2.4. Αλλαγές στη δομή του ελέγχου

Μια συγκέντρωση μπορεί επίσης να προκύψει όταν μια λειτουργία οδηγεί σε αλλαγή της δομής του ελέγχου. Αυτό περιλαμβάνει την αλλαγή από κοινό έλεγχο σε αποκλειστικό, καθώς επίσης και μια αύξηση στον αριθμό των μετόχων που ασκούν κοινό έλεγχο.

3.2.3. Εξαιρέσεις

Το άρθρο 3§5 καθορίζει τρεις εξαιρετικές περιπτώσεις όπου η απόκτηση ελέγχου δεν αποτελεί συγκέντρωση στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων.

Κατ' αρχάς, η απόκτηση τίτλων από επιχειρήσεις των οποίων οι κανονικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν συναλλαγές και ασχολούνται με τίτλους για ιδίο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων δεν θεωρούνται ότι συνιστούν συγκέντρωση εάν μια τέτοια απόκτηση γίνεται στα πλαίσια αυτών των δραστηριοτήτων και εάν οι

¹⁰¹ This starting-up period must not exceed three years. Case IV/M.425 - British Telecom/Banco Santander, *ibid*

¹⁰² Case IV/M.258 - CCIE/GTE, of 25 September 1992, where the veto rights of only one shareholder were exercisable through a member of the board appointed by this shareholder

τίτλοι κρατούνται μόνο σε προσωρινή βάση (άρθρο 3 παράγραφος (5) (α)). Προκειμένου να εμπέσουν σε αυτήν την εξαίρεση, οι ακόλουθες απαιτήσεις πρέπει να ικανοποιηθούν:

- η εξαγοράζουσα επιχείρηση πρέπει να είναι πιστωτικός ή άλλος χρηματοοικονομικός οργανισμός ή ασφαλιστική εταιρεία της οποίας οι συνήθειες δραστηριότητες περιγράφονται ανωτέρω
- οι τίτλοι πρέπει να αποκτηθούν με σκοπό τη μεταπώλησή τους
- η εξαγοράζουσα επιχείρηση δεν πρέπει να ασκήσει τα δικαιώματα ψήφου με σκοπό τον καθορισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς της επιχείρησης-στόχου ή πρέπει να ασκήσει αυτά τα δικαιώματα μόνο με σκοπό την προετοιμασία της διάθεσης του συνόλου ή μέρους της εν λόγω επιχείρησης ή των περιουσιακών στοιχείων ή των τίτλων της
- η εξαγοράζουσα επιχείρηση πρέπει να διαθέσει τις συμμετοχές της μέσα σε ένα έτος από την ημερομηνία απόκτησής τους, δηλαδή πρέπει να μειώσει την εταιρική συμμετοχή της εντός τουλάχιστον ενός έτους σε ένα επίπεδο που δεν παρέχει πλέον τον έλεγχο. Αυτή η περίοδος, εντούτοις, μπορεί να παραταθεί από την Επιτροπή όταν η εξαγοράζουσα επιχείρηση μπορεί να καταδείξει ότι η διάθεση των συμμετοχών δεν ήταν εύλογα δυνατή εντός της ορισθείσας προθεσμίας.

Κατά δεύτερο λόγο, δεν υπάρχει καμία αλλαγή ελέγχου, και ως εκ τούτου καμία συγκέντρωση κατά την έννοια του Κανονισμού, όπου ο έλεγχος ασκείται από ένα πρόσωπο εντεταλμένο από τη δημόσια αρχή δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους σχετικά με την εκκαθάριση, πτώχευση, παύση των πληρωμών, τον πτωχευτικό συμβιβασμό ή άλλη ανάλογη διαδικασία (άρθρο 3 παράγραφος (5) (β))

Κατά τρίτο λόγο, συγκέντρωση δεν προκύπτει όταν μια εταιρεία χαρτοφυλακίου κατά την έννοια της τέταρτης οδηγίας του Συμβουλίου 78/660/ΕΟΚ¹⁰³ αποκτά τον έλεγχο, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η επιχείρηση ασκεί τα δικαιώματα ψήφου της μόνο για τη διασφάλιση της ακεράιης αξίας των επενδύσεών της και δεν καθορίζει καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο άμεσα ή έμμεσα την ανταγωνιστική συμπεριφορά της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Στα πλαίσια των εξαιρέσεων σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος (5), μπορεί να προκύψει το ερώτημα εάν μια λειτουργία διάσωσης αποτελεί συγκέντρωση στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Μια λειτουργία διάσωσης περιλαμβάνει τυπικά τη μετατροπή υπάρχοντος χρέους σε μια νέα επιχείρηση, μέσω της οποίας ένα συνδικάτο τραπεζών μπορεί να αποκτήσει κοινό έλεγχο της σχετικής επιχείρησης. Όπου μια τέτοια λειτουργία ικανοποιεί τα κριτήρια για κοινό έλεγχο, όπως

¹⁰³ OJ L 222, 14.8.1978, p. 11, as last amended by the Act of Accession of Austria, Finland and Sweden. Article 5(3) of this Directive defines financial holding companies as "those companies the sole objective of which is to acquire holdings in other undertakings, and to manage such holdings and turn them to profit, without involving themselves directly or indirectly in the management of those undertakings, the foregoing without prejudice to their rights as shareholders"

περιγράφεται ανωτέρω, θα θεωρηθεί κανονικά ως συγκέντρωση¹⁰⁴. Αν και η αρχική πρόθεση των τραπεζών είναι η αναδόμηση της χρηματοδότησης της επιχείρησης εν λόγω για την επακόλουθη μεταπώλησή της, η εξαίρεση που καθορίζεται στο άρθρο 3 παράγραφος (5) (α) δεν ισχύει κανονικά σε μια τέτοια λειτουργία. Αυτό συμβαίνει επειδή το αναδιαρθρωτικό πρόγραμμα απαιτεί κανονικά από τις τράπεζες που ασκούν τον έλεγχο να καθορίσουν τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά της διασωθείσας επιχείρησης. Επιπλέον, δεν είναι κανονικά μια ρεαλιστική πρόταση να μετασχηματιστεί μια διασωθείσα επιχείρηση σε μια εμπορικά βιώσιμη οντότητα και να μεταπωληθεί εντός της επιτρεπόμενης περιόδου ενός έτους. Επιπλέον, το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος μπορεί να είναι τόσο αβέβαιο που θα ήταν δύσκολο να χορηγηθεί μια παράταση της διαθέσιμης περιόδου.

3.3. Πράξεις συγκέντρωσης¹⁰⁵

3.3.1. Συγχώνευση επιχειρήσεων

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 του Κανονισμού 139/2004 συγκέντρωση πραγματοποιείται με τη συγχώνευση δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Καταρχάς η συγχώνευση νοείται με τη νομική του όρου έννοια και αφορά τη συγχώνευση με τη σύσταση νέας εταιρείας και με απορρόφηση (βλ. και άρθρα 3 και 4 της Οδηγίας Συμβουλίου της ΕΟΚ της 9-10-78, Οδηγία για τις συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, ΕΕ 1978, L 295, 36 επ.). Στην ρύθμιση εμπίπτει και η λεγόμενη οικονομική συγχώνευση. Κατά την Επιτροπή (Ανακοίνωση για την έννοια της πράξης συγκέντρωσης), ως οικονομική συγχώνευση μπορεί να θεωρηθεί η δημιουργία ομίλου ισότιμων επιχειρήσεων (combined group, Gleichordnungskonzern), εφόσον η οικονομική διαχείριση των εν λόγω επιχειρήσεων ή ομάδων επιχειρήσεων ασκείται από ένα μόνιμο και ενιαίο διοικητικό όργανο και οι εν λόγω επιχειρήσεις συνενώνονται σε μια γνήσια οικονομική μονάδα, οι δε εσωτερικές σχέσεις μεταξύ τους χαρακτηρίζονται από ένα σύστημα συμψηφισμού των κερδών και ζημιών μεταξύ των επιχειρήσεων εντός του ομίλου και έναντι τρίτων στα πλαίσια αλληλέγγυας ευθύνης.

Η διάταξη περαιτέρω απαιτεί οι συγχωνευόμενες επιχειρήσεις να είναι προηγουμένως ανεξάρτητες επιχειρήσεις. Ο όρος «προηγουμένως ανεξάρτητες επιχειρήσεις» έχει το νόημα ότι δεν υφίσταται έλεγχος με την έννοια του άρθρου 3 παρ. 1β της μιας πάνω στην άλλη¹⁰⁶.

Πάντως, η συγχώνευση με οποιαδήποτε μορφή και αν γίνεται, παρόλο που σε αυτή δεν επέρχεται μεταβίβαση περιουσίας από ένα πρόσωπο σε άλλο, οδηγεί, κυρίως όταν

¹⁰⁴ Case IV/M.116 - Kelt/American Express, of 28 August 1991

¹⁰⁵ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 467-488, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

¹⁰⁶ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 468, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

πρόκειται για συγχώνευση με απορρόφηση ή εξαγορά, σε εξαγορά επιχείρησης από την απορροφώσα ή την εξαγοράζουσα εταιρεία. Η διαφορά ανάμεσα στη συγχώνευση–απορρόφηση από τη συγχώνευση–εξαγορά συνίσταται στο ότι στην πρώτη διευρύνεται η απορροφώσα εταιρεία και περιλαμβάνει στους κόλπους της τόσο την περιουσία της απορροφώμενης όσο και τους μετόχους της, στους οποίους, μετά την αύξηση του κεφαλαίου της, παραδίδει νέες μετοχές. Στη δεύτερη, τη συγχώνευση–εξαγορά, η εξαγοράζουσα εταιρεία αποκτά μόνο την περιουσία της εξαγοραζόμενης και οι μέτοχοί της αποβάλουν τη μετοχική τους ιδιότητα λαμβάνοντας σχετική αποζημίωση¹⁰⁷.

3.3.1.1. Είδη συγχωνεύσεων

a. Συγχώνευση με απορρόφηση

Είναι η πράξη με την οποία μία ή περισσότερες Α.Ε. (απορροφώμενες), οι οποίες λύνονται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση, μεταβιβάζουν σε άλλη υφιστάμενη Α.Ε. (απορροφούσα) το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό), έναντι αποδόσεως στους μετόχους τους μετοχών εκδιδόμενων από την απορροφούσα εταιρεία (και ενδεχομένως καταβολής ενός χρηματικού ποσού σε μετρητά προς συμψηφισμό μετοχών).

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγχωνεύσεων με απορρόφηση μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

- ♦ οι απορροφώμενες λύνονται χωρίς εκκαθάριση και παύουν να υπάρχουν ως νομικά πρόσωπα
- ♦ όλα τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού μεταβιβάζονται στην απορροφούσα
- ♦ το μετοχικό κεφάλαιο της απορροφώσας αυξάνεται κατά το ποσό της καθαρής θέσης της απορροφώμενης εταιρείας. Για αυτό το ποσό η απορροφούσα εταιρεία εκδίδει ανάλογο αριθμό νέων μετοχών, τις οποίες διανέμει στους μετόχους της απορροφώμενης σε αναλογία που προβλέπει η σύμβαση συγχώνευσης
- ♦ οι μετοχές των απορροφώμενων εταιρειών ακυρώνονται
- ♦ απαιτείται έγκριση από τη Γενική Συνέλευση κάθε μιας από τις εταιρείες

Με την απορρόφηση περιέρχεται η εξαγοραζόμενη επιχείρηση στην απορροφώσα (forward merger). Δεν αποκλείεται όμως και το αντίστροφο, δηλαδή η εξαγοράζουσα να απορροφηθεί από την αποκτώμενη επιχείρηση. Στη γνωστή ως «αντίστροφη συγχώνευση» (reverse merger), σε μια πρώτη φάση οι μέτοχοι του αγοραστή αποκτούν μετοχές (και μάλιστα τον έλεγχο) της εξαγοραζόμενης εταιρείας, ενώ οι μέτοχοι της εξαγοραζόμενης απέρχονται έχοντας εισπράξει το τίμημα. Αφού συμβεί αυτό η εξαγοραζόμενη απορροφά την εξαγοράζουσα. Ο μηχανισμός της συγχώνευσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με πολλές άλλες παραλλαγές, ενδεχομένως σε συνδυασμό με μεταβίβαση ενεργητικού. Μπορεί π.χ. να συσταθεί

¹⁰⁷ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 143, «Ειδικές μέθοδοι εξαγορών», Βασ. Γ. Αντωνόπουλος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

θυγατρική, με εισφορά κλάδου ή και ολόκληρης της επιχείρησης, που αυτή –η θυγατρική– θα συγχωνευθεί με την εξαγοράζουσα (subsidiary merger) ή, με διαδικασίες όμοιες με αυτές που μόλις εκτέθηκαν, θα απορροφήσει την εξαγοράζουσα (reverse subsidiary merger)¹⁰⁸.

b. Συγχώνευση εταιρειών με σύσταση νέας επιχείρησης

Είναι η οικονομική πράξη με την οποία δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις (Α.Ε.) λύνονται χωρίς εκκαθάριση με σκοπό τη δημιουργία μιας οικονομικής μονάδας.

Οι εταιρείες που διαλύονται μεταβιβάζουν στη νέα επιχείρηση το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό) έναντι αποδόσεως μετοχών εκδιδόμενων από τη νέα εταιρεία και ενδεχομένως μετρητών για τυχόν στρογγυλοποιήσεις.

3.3.1.2. Τύποι συγχωνεύσεων¹⁰⁹

Προτού προβούμε στη διάκριση των διαφόρων ειδών των συγχωνεύσεων, κρίνεται σκόπιμη η διευκρίνιση των όρων «συγχώνευση», «εξαγορά» και «takeover». Η συγχώνευση νοείται όταν έχουμε δύο εταιρείες, για παράδειγμα την εταιρεία Α και την εταιρεία Β. Αποτέλεσμα της συγχώνευσης είναι η δημιουργία μιας νέας εταιρείας, της Γ. Συνήθως η συγχώνευση προκύπτει μετά από αμοιβαία συμφωνία. Στα πλαίσια αυτής οι εταιρείες έρχονται σε επαφή με σκοπό την ανταλλαγή των πόρων τους και την επίτευξη των κοινών τους στόχων. Στη συνέχεια, ας υποθέσουμε πως έχουμε τις ίδιες εταιρείες, μόνο που στην εν λόγω περίπτωση πραγματοποιείται εξαγορά αντί συγχώνευσης. Έκβαση αυτής της κίνησης θα είναι μια διευρυμένη εταιρεία Α, η οποία θα έχει απορροφήσει τη Β. Μία εξαγορά περιλαμβάνει το συνδυασμό δύο εταιρειών, όπου η μία επιχείρηση εξαγοράζει τα κεφάλαια ή τις μετοχές της άλλης. Περαιτώνοντας την αποσαφήνιση των τριών αυτών όρων, «takeover» είναι συνώνυμο με την εξαγορά. Συνήθως η εξαγοράζουσα είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την εξαγοραζόμενη εταιρεία· στην αντίστροφη περίπτωση όμως, η εξαγορά χαρακτηρίζεται ως «reverse takeover».

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις αναλαμβάνονται από εταιρείες που στοχεύουν στην επίτευξη συγκεκριμένων στρατηγικών και οικονομικών πλεονεκτημάτων. Ανάλογα με το είδος τους οι εξαγορές και συγχωνεύσεις διακρίνονται σε τρεις τύπους. Ο πρώτος τύπος είναι οι *οριζόντιες*, οι οποίες πραγματοποιούνται μεταξύ δύο εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά προϊόντων. Παράδειγμα αποτελεί αυτή που λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε δύο τράπεζες.

Στο δεύτερο τύπο υπάγονται οι *κάθετες*, οι οποίες αφορούν επιχειρήσεις που βρίσκονται σε διαφορετικά επίπεδα στην κάθετη αλυσίδα παραγωγής. Πρακτικά, αυτού του τύπου οι εξαγορές και συγχωνεύσεις αφορούν εταιρείες οι οποίες

¹⁰⁸ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 30, «Η μορφολογία των εξαγορών», Ευάγγελος Περάκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

¹⁰⁹ Στρογγάρης Κωνσταντίνος, «Εξαγορές και Συγχωνεύσεις στον τραπεζικό κλάδο. Μελέτη περίπτωσης: η συγχώνευση της EFG – Eurobank Εργασίας», σελ. 7-8, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2003

συνδέονται μεταξύ τους με τη σχέση παραγωγού – προμηθευτή και αποσκοπούν στην καθετοποίηση της παραγωγής, τον πλήρη έλεγχο των τιμών και τη μείωση του κόστους παραγωγής. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν οι πετρελαϊκές εταιρείες, οι οποίες έχουν την κυριότητα λειτουργιών εξευγενισμού πετρελαίου άλλων εταιρειών. Οι κάθετες συγχωνεύσεις ή εξαγορές συνήθως περιλαμβάνουν οποιοδήποτε συνδυασμό εταιρειών, οι οποίες, προτού συγχωνευθούν ή εξαγοραστούν, παρήγαγαν συμπληρωματικά προϊόντα. Σε περαιτέρω ανάλυση οι κάθετες συγχωνεύσεις ή εξαγορές μπορούν να διακριθούν παραπέρα σε *κάθετη ολοκλήρωση προς τα εμπρός* (όπου μια εταιρεία εξαγοράζει έναν πελάτη της) και σε *κάθετη ολοκλήρωση προς τα πίσω* (όπου μια εταιρεία εξαγοράζει έναν προμηθευτή της).

Τον τρίτο τύπο συγχωνεύσεων και εξαγορών αποτελούν οι *ανομοιογενείς*, στις οποίες περιλαμβάνονται εταιρείες από διαφορετικές επιχειρηματικές γραμμές που παράγουν διαφορετικά προϊόντα (συγχώνευση επέκτασης προϊόντος) ή εταιρείες που πωλούν τα προϊόντα τους σε ξεχωριστές αγορές (συγχώνευση επέκτασης αγορών). Η πρώτη μορφή πραγματοποιείται όταν οι επιχειρήσεις σχετίζονται λειτουργικά στην παραγωγή και διανομή των προϊόντων τους, αλλά πωλούν αγαθά που δεν ανταγωνίζονται ευθέως μεταξύ τους. Η δεύτερη μορφή είναι η καθαρή ανομοιογενής συγχώνευση, διότι οι δύο επιχειρήσεις δεν είναι καθόλου συσχετιζόμενες.

3.3.2. Εξαγορά επιχειρήσεων¹¹⁰

Ο όρος *εξαγορά* δεν έχει την ουδετερότητα του απλού όρου «μεταβίβαση», διότι επικεντρώνει το ενδιαφέρον της συζήτησης στον ένα πόλο της συναλλαγής, αυτόν του αγοραστή, και υποδηλώνει τη μεταβίβαση που γίνεται μετά από πρωτοβουλία του τελευταίου. Ο αγοραστής, δηλαδή, είναι εκείνος που θέτει σε κίνηση τη διαδικασία απόκτησης (acquisition), π.χ. απευθύνοντας δημόσια πρόταση για εξαγορά μετοχών (takeover bid) ή προβαίνοντας σε χρηματοδοτούμενη εξαγορά τύπου «buy-out». Συνήθως, γίνεται λόγος για εταιρεία ή «επιχείρηση-στόχο». Συνεπώς, δεν είναι ορθό να γίνεται λόγος για εξαγορά, όταν π.χ. κάποιος προσπαθεί να εκποιήσει την επιχείρησή του, διότι επιθυμεί την εξεύρεση χρημάτων, όταν τη μεταβιβάζει σε άλλη εταιρεία του ομίλου του ή στα παιδιά του, ή όταν εταιρεία συγχωνεύεται με την κατά 100% θυγατρική της. Πρέπει όμως να μη λησμονείται ότι η εξαγορά δεν προσδιορίζει αυτόματα τη νομική μεθόδευση. Μια κοινή πώληση επιχείρησης αποτελεί ουδέτερο νομικό σχήμα και δεν αποκαλύπτει ποιος είχε την πρωτοβουλία.

Ένα άλλο ζήτημα που, αντίστροφα, διευρύνει το θέμα, είναι το ότι εξαγορά δεν είναι μόνο η μεταβίβαση επιχείρησης ή πακέτου μετοχών. Εξαγορά θα υπάρχει κάθε φορά που υπάρχει απόκτηση του ελέγχου επιχείρησης, συνεπώς και αν π.χ. επιχείρηση κλείνει και επαναλειτουργεί από τρίτον, αν ο έλεγχος μεταβαίνει σε μισθωτή ή επικαρπωτή, αν αναλαμβάνεται εκ νέου η επιχείρηση από τον εκμισθωτή, αν δημόσια αρχή μεταβάλλει το πρόσωπο στο οποίο έχει παραχωρήσει κάποια επιχείρηση. Λόγω της τεράστιας ποικιλίας τέτοιων ενδεχομένων δεν είναι δυνατό να επεκταθεί κανείς,

¹¹⁰ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 15-36, «Η μορφολογία των εξαγορών», Ευάγγελος Περάκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, 2001

είναι ανάγκη όμως να συνειδητοποιηθεί ότι δεν πρέπει να υπάρχει προσκόλληση σε νομικούς χαρακτηρισμούς.

Στο ίδιο πλαίσιο μπορεί να ιδωθεί και η σχέση των εξαγορών με τις *συγχωνεύσεις*. Το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και εξαγορών (Mergers and Acquisitions) δεν υποδηλώνει πάντοτε δύο ξεχωριστά πράγματα. Στην πραγματικότητα και οι συγχωνεύσεις μπορεί να αποτελούν εξαγορές. Όχι μόνο όταν μια εταιρεία απορροφά άλλη, αλλά και στις περιπτώσεις της «συγχώνευσης ίσων». Στις τελευταίες καταβάλλεται συνήθως προσπάθεια εξισορρόπησης της δύναμης των διοικήσεων των δύο επιχειρήσεων σε ένα δυαρχικό σχήμα, που συχνά είναι προσωρινό. Πράγματι, η ταυτόχρονη ή κατ' εναλλαγή ύπαρξη δύο διευθυνόντων συμβούλων στην εταιρεία που προέκυψε από τη συγχώνευση, ή η διανομή προεδρίας και διοίκησης μεταξύ των επί κεφαλής των δύο παλαιών επιχειρήσεων δεν διαρκεί πολύ και αργά ή γρήγορα αναδεικνύεται εκείνος που στην πραγματικότητα ασκεί τον έλεγχο, εκείνος δηλαδή που στην ουσία εξαγόρασε τον άλλο. Δεν πρέπει να νοηθεί με αυτά ότι κάθε συγχώνευση είναι κατά βάθος μια εξαγορά, απλώς τονίζεται η ανάγκη να μην εμπιστευτεί κανείς το νομικό φαινόμενο. Γενικότερα, είναι ζήτημα επιχειρηματικής στρατηγικής το αν σε μια δεδομένη στιγμή ενδείκνυται εξαγορά, συγχώνευση, κοινοπραξία, στρατηγική συμμαχία ή άλλη μορφή συνεργασίας.

3.3.2.1. Είδη εξαγορών

I. Εμπειρική / Λειτουργική μορφολογία

A. Μορφές εξαγοράς ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους

a. *Επενδυτική – στρατηγική («ενταξιακή») εξαγορά*

Επενδυτική εξαγορά είναι η απόκτηση επιχείρησης ως μέσο αυτοτελούς κερδοφορίας ή διασποράς κινδύνων. Ευνόητο είναι ότι αν ο αγοραστής εισέρχεται για πρώτη φορά στην αγορά, η απόκτηση θα είναι υποχρεωτικά «επενδυτική», όπως συμβαίνει με τις εξαγορές από τη διοίκηση ή το προσωπικό (management buy-out – MBO). Σκοπός της επενδυτικής εξαγοράς είναι η μέσω μερισμάτων ή μέσω του τιμήματος μεταπώλησης εξόφληση του χρηματοδότη, με την ελπίδα κάποιου θετικού υπολοίπου.

Από την άλλη μεριά, στρατηγική ή ενταξιακή είναι η εξαγορά επιχείρησης που στοχεύει να μετατρέψει την τελευταία σε λειτουργικό τμήμα της εξαγοράζουσας επιχείρησης (integration)¹¹¹. Το δίκαιο του ανταγωνισμού αναγνωρίζει τη διαφορά των δύο μορφών, μη θεωρώντας συγκέντρωση την απλή επενδυτική εξαγορά, τουλάχιστον όσον αφορά τη μέτρηση του μεριδίου αγοράς. Χαρακτηριστικό της στρατηγικής εξαγοράς είναι η παραγωγή *συνεργιών* κατά το μοντέλο $2 + 2 = 5$, μέσω μιας καλύτερης συνεργασίας των επιμέρους, στο πλαίσιο ενός συνόλου και μέσω οικονομιών κλίμακας και αποτελεσματικότητας σε επίπεδο επιχειρηματικών

¹¹¹ Reed/Lajoux, «The Art of M&A», McGraw Hill, New York, 1998, σελ. 13

αποφάσεων, προσωπικού και εξοπλισμού. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν η εξαγοραζόμενη επιχείρηση ασκεί είτε την ίδια δραστηριότητα στην ίδια βαθμίδα με την εξαγοράζουσα (οριζόντια ολοκλήρωση), είτε και διαφορετική, ικανή όμως να παραγάγει συνέργειες, όπως είναι π.χ. η αγορά μεταφορικής επιχείρησης από παραγωγό προϊόντων ή επιχείρησης με δίκτυο διανομής (κάθετη ολοκλήρωση). Η κάθετη ολοκλήρωση μπορεί να αφορά και την εξαγορά πραγματικού ή δυνητικού προμηθευτή (vertical backward integration) ή και την εξαγορά πραγματικού ή δυνητικού πελάτη (vertical forward integration).

Πρέπει να τονισθεί ότι η αντίθεση επενδυτικής – στρατηγικής εξαγοράς δεν είναι απόλυτη, ιδίως στις περιπτώσεις των λεγόμενων «διαγώνιων» συγκεντρώσεων, όταν δηλαδή η εξαγορά αφορά επιχείρηση που δρα σε άλλη βαθμίδα και σε άλλη αγορά. Δεν αποκλείεται όμως η δημιουργία συνεργειών και σε μια τέτοια περίπτωση, π.χ. λόγω των δυνατοτήτων αναδιάρθρωσης της συνολικής χρηματοδότησης του ομίλου¹¹².

b. Ανανεωτικές – Συμπληρωματικές εξαγορές

Μένοντας στις στρατηγικές εξαγορές, μπορούμε να τις διακρίνουμε σε ανανεωτικές (complements) και συμπληρωματικές εξαγορές (supplements), ανάλογα με το αν η εξαγοραζόμενη δραστηριότητα αποτελεί κάτι το νέο για την αποκτώσα ή απλώς τη μεγεθύνει. Η ανανεωτική εξαγορά περιλαμβάνει και περιπτώσεις εξαγοράς επιχειρήσεων που μπορούν π.χ. να αξιοποιήσουν το υπολειπόμενο εργοστάσιο, τον αδρανή εξοπλισμό ή το δίκτυο διανομής του αγοραστή, ενώ η κατηγορία της συμπληρωματικής εξαγοράς αφορά και την κτήση επιχείρησης, που θα δώσει νέες δυνατότητες χρήσης ενός δυνατού σήματος του αγοραστή ή της τεχνογνωσίας του¹¹³.

c. Απόκτηση για άμεση εκμετάλλευση, για εξυγίανση ή για εξουδετέρωση (κλείσιμο)

Πρόκειται για διάκριση που σχέση έχει με τον προορισμό της αποκτώμενης επιχείρησης.

B. Μορφές εξαγοράς ανάλογα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

a. Φιλικές – εχθρικές εξαγορές

Η διάκριση αυτή είναι κυρίως γνωστή από τις δημόσιες προτάσεις για εξαγορά τίτλων, πιο ενδιαφέρουσες αν είναι εχθρικές. Δεν πρέπει να νομισθεί ότι εχθρική είναι η εξαγορά αν αντιτίθεται στο συμφέρον της εταιρείας-στόχου, αντίθετα, η εξαγορά μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή για τους μετόχους της, όχι όμως για τη διοίκηση και ίσως όχι για το προσωπικό, που κατά κανόνα μειώνεται. Εχθρικές χαρακτηρίζονται, συνεπώς, εκείνες οι εξαγορές που επιχειρούνται παρά την αντίδραση της διοίκησης της εταιρείας-στόχου. Θα πρόκειται συνήθως για απόκτηση μετοχών εισηγμένων

¹¹² Κουτσούκης Δημήτρης, «Ελεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων», 1997, σελ. 8, 18 επ.

¹¹³ Reed/Lajoux, «The Art of M&A», McGraw Hill, New York, 1998, σελ. 28

εταιρειών, όπου λόγω διασποράς η διοίκηση της εταιρείας ασκεί την εξουσία, δεν αποκλείεται όμως εχθρική εξαγορά και μη εισηγμένης εταιρείας.

b. Αυτοχρηματοδοτούμενες και χρηματοδοτούμενες εξαγορές

Η αυτοχρηματοδότηση μιας εξαγοράς μπορεί να έχει δύο έννοιες. Είτε η αποκτώσα εταιρεία έχει ήδη δικά της χρηματικά διαθέσιμα για την εξαγορά είτε, σε περίπτωση πίστωσης του τιμήματος, αναμένεται ότι θα τα έχει διαμέσου των οικονομικών αποτελεσμάτων της ίδιας της εξαγοράς, διαμέσου δηλαδή των κερδών ή της εκποίησης κάποιων στοιχείων ή και της μεταπώλησης ολόκληρης της εξαγοραζόμενης επιχείρησης. Η χρηματοδότηση μιας εξαγοράς μπορεί να γίνει είτε διαμέσου αύξησης κεφαλαίου είτε με τη βοήθεια εξωτερικού δανεισμού. Το τελευταίο θα συμβαίνει με τα «leveraged buy-outs» (LBO), για τα οποία θα γίνει λόγος παρακάτω.

c. Εσωτερικές – Διεθνείς εξαγορές¹¹⁴

Το ότι η απελευθέρωση των εμπορικών και συναλλαγματικών εμποδίων, οι νομισματικές ενοποιήσεις, η «απορρύθμιση» (deregulation), η ενοποίηση των διεθνών λογιστικών προτύπων και άλλα όμοια φαινόμενα ευνοούν τις διεθνείς συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων, είναι κοινός τόπος. Οι διεθνείς εξαγορές και συγχωνεύσεις, με διάσημο παράδειγμα τη συγχώνευση το 1998 της αμερικάνικης Chrysler και της γερμανικής Daimler-Benz, έχουν δώσει τον τόνο στο σύγχρονο κύμα των εξαγορών.

Τα προβλήματα των διεθνών εξαγορών και συγχωνεύσεων δεν είναι μόνο νομικά αλλά και ψυχολογικά, εθνικού γοήτρου («flag issue») ή πολιτισμικές διαφορές¹¹⁵. Τα νομικά προβλήματα των διεθνών εξαγορών είναι μικρότερα εκείνων των διεθνών συγχωνεύσεων, όπου είναι ανάγκη η διαδικασία να προβλέπεται από τα δίκαια όλων των *leges societatis*. Δεν αρκεί δηλαδή ένα κράτος να επιτρέπει τη συγχώνευση (κυρίως την απορρόφηση) – πρέπει και το δίκαιο της απορροφώμενης να επιτρέπει την απορρόφησή της από αλλοδαπή εταιρεία, χωρίς να λύεται. Η κοινοτική Οδηγία 90/434/ΕΟΚ σχετικά με το φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές τίτλων που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών-μελών προϋποθέτει τη δυνατότητα συγχώνευσης και δεν την εισάγει αυτόματα. Αλλά και η πρόταση της 10¹⁵ κοινοτικής Οδηγίας για τις διεθνείς συγχωνεύσεις δεν φαίνεται να προχωρεί με ταχείς ρυθμούς. Μια λύση βέβαια του ζητήματος θα ήταν η μεταφορά της έδρας της μιας εταιρείας στο κράτος της άλλης, ώστε στη συνέχεια να αποβαίνει δυνατή η συγχώνευση των δύο. Και το ζήτημα αυτό όμως αμφισβητείται έντονα, στον χώρο δε του ευρωπαϊκού δικαίου κάτι τέτοιο δεν είναι σήμερα εφικτό, όπως έχει νομολογηθεί από το ΔΕΚ στην υπόθεση *Daily Mail* (βλ. ΔΕΚ C-81/87, απόφ. 27.9.88, *Daily Mail*, Συλλ. 5483 = ΕΕΕυρΔ 91, 181, επίσης

¹¹⁴ Kurer, «Formen internationaler Unternehmenszusammenschlüsse», εις: *Mergers & Acquisitions II* (επιμ. Tschäni), 2000, σελ. 141 επ.

¹¹⁵ Gertsen/Soderberg/Torp, «Cultural dimensions of international mergers and acquisitions», De Gruyter, Berlin/New York, 1998

Δ.Ε.Κ. C-102/87 ΕυΒ 1990, 248), παρά την πιο πρόσφατη σημαντική απόφαση *Centros* (βλ. ΔΕΚ C-212/97, απόφ. 9.3.1999, *Centros*), η οποία δέχθηκε τη δυνατότητα υποκαταστήματος σε χώρα όπου δραστηριοποιείται κατά μοναδικό τρόπο η εταιρεία. Για τη μεταφορά της έδρας υπάρχει και προσχέδιο σχετικής Οδηγίας (14^{ης})¹¹⁶, που φαίνεται όμως να ανήκει και αυτό σε ένα απώτερο μέλλον.

Ωστόσο, η επίτευξη αποτελεσμάτων όμοιων με εκείνα της συγχώνευσης θα είναι δυνατή με άλλες λύσεις, όπως είναι π.χ. συμβατικές διευθετήσεις οριζόντιας οργάνωσης και συνεργασίας (όπως είναι η κοινή διοίκηση), με ή χωρίς αμοιβαίες συμμετοχές¹¹⁷, εξωεταιρικές συμβάσεις, ίδρυση κοινής holding¹¹⁸ που θα αποκτήσει τις εταιρείες ή, αντίστροφα, ίδρυση κοινής θυγατρικής. Μια άλλη επινοήση είναι η δίδυμη μετοχή (*stapled stock, Zwillingssaktie*)¹¹⁹, μετοχή δηλαδή που ενσωματώνει δικαίωμα συμμετοχής ταυτόχρονα σε περισσότερες εταιρείες που μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικά κράτη.

d. Μερική – Ολική εξαγορά

Μερική θα είναι η εξαγορά κατά τρεις εκδοχές:

- ♦ Αν αφορά, *πρώτον*, συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, τα οποία μπορεί να εξαντλούν το ενδιαφέρον του αποκτώντος, ή ορισμένα υποκαταστήματα ή ορισμένες μόνο λειτουργίες, όπως είναι η παραγωγή και εμπορία. Σε μια τέτοια περίπτωση γεννάται νομικό πρόβλημα αν ορισμένα στοιχεία μπορεί να αποκτηθούν χωρίς την επιχείρηση.
- ♦ *Δεύτερον*, μερική εξαγορά μπορεί να αποτελέσει η απόκτηση ποσοστού μόνο των μετοχών, με διαβαθμίσεις αν πρόκειται απλώς για πλειοψηφικό πακέτο, για πακέτο που εξασφαλίζει και καταστατική πλειοψηφία ή και για πακέτο που αποκλείει την άσκηση δικαιωμάτων μειοψηφίας (άρα κατά κανόνα άνω του 95%).
- ♦ *Τρίτον*, η μερική εξαγορά μπορεί να αφορά το βαθμό ολοκλήρωσης της ένταξης. Η ένταξη δηλαδή μπορεί να είναι μείζων, μεσαία ή ελάχιστη, ανάλογα με το βαθμό κεντρικής και συνολικής ή αντίθετα αποκεντρωμένης λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων.

Όπως είναι προφανές, πρόκειται καθαρά για επιχειρηματική απόφαση, εξαρτώμενη από οργανωτικές παραμέτρους, αλλά και παραμέτρους εταιρικής κουλτούρας¹²⁰.

¹¹⁶ Κιάντος, «Ιδιωτικό δίκαιο του διεθνούς εμπορίου», 1997, σελ. 107 επ.

¹¹⁷ Kurer, «Formen internationaler Unternehmenszusammenschlüsse», εις: *Mergers & Acquisitions II* (επιμ. Tschäni), 2000, σελ. 145 επ.

¹¹⁸ Tschäni, «Übernahme- und Zusammenschlussformen», εις: *Mergers & Acquisitions* (επιμ. Tschäni), 1998, σελ. 46

¹¹⁹ Plattner, «Die Zwillingssaktie. Ein Beitrag zum Recht der Unternehmenszusammenhang», 1970

¹²⁰ Jansen, «Mergers & Acquisitions», 2000, σελ. 217 επ. και Steinhöcker, «Mergers & Acquisitions: Strategische Planung von Firmen-Übernahmen», Düsseldorf 1998, σελ. 118

e. *Ελεύθερη – Υποχρεωτική εξαγορά*

Η εξαγορά μπορεί να είναι υποχρεωτική σε ορισμένες περιπτώσεις, π.χ. αν κάποιος έχει το 50% μιας εισηγμένης εταιρείας, οπότε είναι υποχρεωμένος να κάνει δημόσια πρόταση για την απόκτηση και των λοιπών μετοχών.

II. Νομική μορφολογία

Η νομική μορφολογία εκδηλώνεται με πληθώρα νομικών τρόπων απόκτησης επιχείρησης. Η κατάταξη των μέσων αυτών μπορεί να γίνει κατά ποικίλους τρόπους. Μια δυνατή κατάταξη θα ήταν εκείνη που αντιστοιχεί στο εάν η νομική μέθοδος είναι ουδέτερη (όπως π.χ. η πώληση) ή αφορά μία κατά κυριολεξία εξαγορά (όπως π.χ. οι δημόσιες προτάσεις). Ωστόσο, η κατάταξη αυτή είναι απλώς εποπτική και δεν συνδυάζεται με νομικές συνέπειες. Πιο σημαντική φαίνεται η διάκριση ανάλογα με το αν χρησιμοποιούνται μέσα του ενοχικού δικαίου, δηλαδή βασικά η πώληση, ή μέσα του εταιρικού δικαίου. Ουσία της διάκρισης είναι το αν τελικά υπάρχει κάποιος που βαρύνεται με ευθύνες πωλητή για ελαττώματα της μεταβιβαζόμενης επιχείρησης ή όχι.

A. Εξαγορά με μέσα του κοινού δικαίου

a. *«Asset deal» - «Share deal»*

Το βασικό δίλημμα νομικής τεχνικής με μέσα του κοινού δικαίου είναι το αν θα μεταβιβασθούν τα επιμέρους περιουσιακά στοιχεία που συνθέτουν την επιχείρηση («asset deal»), τα οποία μετά την εξαγορά ενσωματώνονται στον ισολογισμό του αγοραστή μαζί με τα αντίστοιχα δικά του, ή αν θα μεταβιβασθούν μετοχές του εταιρικού φορέα της επιχείρησης («share deal»), που εφεξής θα εμφανίζονται στον ισολογισμό του αγοραστή ως «συμμετοχές»¹²¹.

Η βασική διαφορά των δύο τεχνικών εντοπίζεται στην αδυναμία της *uno actu* απόκτησης των στοιχείων της επιχείρησης, ενώ η μεταβίβαση του μετοχικού ελέγχου, υλοποιούμενη με μόνη τη μεταβίβαση των μετοχών, απλουστεύει κατά πολύ και τη σύμβαση αλλά και το λεγόμενο *closing*, την τελική δηλαδή φάση της συναλλαγής, όπου γίνεται η μεταβίβαση του πωλούμενου και καταβάλλεται το τίμημα.

Άρα, η μεταβίβαση μετοχών, που εξασφαλίζει τη συνολικότητα της μεταβίβασης, είναι γενική μορφή πώλησης επιχείρησης (μερικής ή ολικής). Δεν πρέπει όμως να νομισθεί ότι οι συμβατικές ρήτρες απλουστεύονται σε αντίστοιχο βαθμό, αφού και στη σύμβαση μεταβίβασης μετοχών περιέχονται λεπτομερείς διατάξεις για την οικονομική και λογιστική κατάσταση της εταιρείας, περιγράφονται το ενεργητικό και το παθητικό της, οι εκκρεμείς συμβάσεις και οι δίκες, δηλώνεται η νόμιμη λειτουργία της εταιρικής επιχείρησης, περιέχονται εγγυητικές δηλώσεις (πρβλ. τις «*clauses de*

¹²¹ Περάκης Ευάγγελος, «Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου», 1999, σελ. 378 και Paillusseau/Caussain/Lazarski/Payramaure, «*Cession d'entreprise*», Dalloz, Paris 1999

garantie du passif»)¹²² και αναλαμβάνονται από πλευράς του πωλητή υποχρεώσεις και ευθύνες, έτσι ώστε τελικά η μεταβίβαση των μετοχών να είναι κάτι πολύ περισσότερο από την απλή μεταβίβαση των τίτλων¹²³. Δεν αποκλείεται μάλιστα ένας νομικός έλεγχος να είναι εκτενέστερος σε μια μεταβίβαση μετοχών, αφού εκτός από την έρευνα ενεργητικού και παθητικού, που θα αντιστοιχούσε σε ένα asset deal, περιλαμβάνει και την εξέταση της νόμιμης υπόστασης και λειτουργίας του εταιρικού φορέα. Δεν πρέπει πάντως να λησμονείται ότι, εκτός από των πωλητή, ευθύνες διατηρεί –απέναντι στην εταιρεία βέβαια, αλλά ουσιαστικά απέναντι στον αγοραστή– και το μέχρι την αγορά διοικητικό συμβούλιο της εξαγοραζόμενης εταιρείας, αν και συχνά ο εξαγοράζων θα παρέχει με τη σύμβαση σχετική απαλλαγή.

Τόσο η απόκτηση επιχείρησης όσο και η απόκτηση μετοχικού ελέγχου αποτελούν μεθόδους του κοινού δικαίου, με εφαρμογή των περί πώλησεως διατάξεων. Πράγματι γίνεται δεκτό ότι και στη δεύτερη περίπτωση ο μεταβιβάζων τον εταιρικό έλεγχο (θα πρέπει όμως να πρόκειται πράγματι για τον πλήρη εταιρικό έλεγχο) θα πρέπει να εξομοιώνεται με τον πωλητή επιχείρησης και να ευθύνεται για τυχόν ελαττώματα της εταιρικής επιχείρησης¹²⁴.

b. Εισφορά σε εταιρεία

Μια άλλη μορφή απόκτησης επιχείρησης με τα μέσα του ενοχικού δικαίου είναι η εισφορά της σε εταιρεία είτε κατά την ίδρυση της τελευταίας είτε σε αύξηση του κεφαλαίου της¹²⁵. Πρόκειται για πληθώρα μορφών που περιλαμβάνουν εισφορές ολόκληρης επιχείρησης ή κλάδων, θυγατρικοποιήσεις δραστηριοτήτων, υποκαταστημάτων κ.λ.π., οι οποίες στη συνέχεια μπορούν να μεταβιβασθούν σε τρίτους με share deal. Γενικά, η εισφορά επιχείρησης σε ανώνυμη εταιρεία αποτελεί μεν πράξη που εμπλέκεται στον εταιρικό μηχανισμό, έχει δε υπόβαθρο ενοχικού δικαίου, το οποίο και καθορίζει τις ευθύνες λόγω ελαττωμάτων.

c. Εξωεταιρικές συμβάσεις

Μια ακόμη δυνατότητα απόκτησης επιχείρησης με μέσα ενοχικού δικαίου προσφέρουν οι εξωεταιρικές συμβάσεις¹²⁶. Πρόκειται για συμβατική τεχνική, με την οποία ο ελέγχων την εταιρεία αναλαμβάνει να ασκεί τα μετοχικά του δικαιώματα με βάση τις εντολές τρίτου κατά τέτοιο τρόπο και σε τέτοια έκταση, ώστε στην ουσία ο τρίτος να αποκτά τον εταιρικό έλεγχο, χωρίς περιουσιακή μεταβίβαση. Ένα τέτοιο σχήμα, που θυμίζει αφανή εταιρεία ή παρακοινωνία, εμφανίζεται μεν ως

¹²² Merle, «Sociétés commerciales», 1998, σελ. 741 επ. και Böckli, «Gewährleistungen und Garantien in Unternehmenskaufverträgen», εις: Mergers & Acquisitions (επιμ. Tschäni), 1998, σελ. 59 επ.

¹²³ Tschäni, «Übernahme- und Zusammenschlussformen», εις: Mergers & Acquisitions (επιμ. Tschäni), 1998, σελ. 23

¹²⁴ Λιακόπουλος, «Η ευθύνη του πωλητού μετοχών δι' ελαττώματα της επιχειρήσεως», Ζητήματα ΕμπΔ Ι, 1985, σελ. 348

¹²⁵ Γεωργακόπουλος Α.Ν., «Το δίκαιο των εταιριών ΙΙ», 1972, σελ. 224 επ.

¹²⁶ Μούζουλας, «Η εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης στο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας», Σύγχρονα ζητήματα εταιρικού δικαίου, 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕμπΔ, 1995, σελ. 241

εξεζητημένο, μπορεί όμως να λειτουργήσει τουλάχιστον μεταβατικά, πριν από μια πραγματική μεταβίβαση. Από την άλλη μεριά, η συμβατική ανάθεση της διοίκησης της εταιρείας σε τρίτους (management contract)¹²⁷ μπορεί να ισοδυναμεί και αυτή με εξαγορά ή, συχνότερα, προβαθμίδα εξαγοράς, δεν υποδηλώνει όμως αναγκαία πρόθεση να συμβεί κάτι τέτοιο.

B. Εξαγορά με μέσα του εταιρικού δικαίου

a. *Είσοδος σε εταιρεία μέσω εγγραφής στο κεφάλαιο*

Αντί να αποκτήσει κανείς εταιρεία διαμέσου αγοράς των μετοχών της, που αποτελεί, όπως αναφέρθηκε, εξαγορά με μέσα του ενοχικού δικαίου, μπορεί να αποκτήσει μετοχές και μάλιστα οποιοδήποτε πλειοψηφικό ποσοστό συμμετέχοντας σε αύξηση κεφαλαίου. Παρά την ομοιότητα της τεχνικής (αντί να αποκτήσει κανείς μετοχές παράγωγα, τις αποκτά πρωτότυπα), η συζητούμενη μέθοδος δεν γεννά ευθύνες «πωλητή», ούτε υπάρχει καν τέτοιος, και συνεπώς, αν εκ των υστέρων η εταιρεία εμφανίζεται σε χειρότερη οικονομική ή επιχειρησιακή κατάσταση από την αναμενόμενη, μόνη θεραπεία θα είναι οι ευθύνες της διοίκησης, οι οποίες όμως, μέχρι να ξεκαθαρίσει το ζήτημα της αγωγής του μετόχου για έμμεση ζημία (derivative action), θα υπάρχουν καταρχήν απέναντι στην εταιρεία και όχι στους μετόχους. Βέβαια, δεν αποκλείεται να υπάρξουν τελικά ευθύνες πωλητή, αν η εγγραφή του νέου μετόχου σε αύξηση κεφαλαίου συνοδευθεί από σύμβαση, με εγγυητικές δηλώσεις των παλαιών μετόχων, οπότε όμως ακριβώς οι ευθύνες θα ανακύπτουν από τη σύμβαση και όχι το εταιρικό δίκαιο.

b. *Συγχώνευση*

Κατεξοχήν τρόπος εταιρικού δικαίου για μεταβίβαση επιχειρήσεων είναι η συγχώνευση –για την οποία έγινε εκτενέστερα λόγος παραπάνω–, κορυφαία μορφή καθολικής διαδοχής στις εταιρείες. Η συχνότερη περίπτωση εξαγοράς μέσω συγχώνευσης θα παίρνει, πάντως, τη μορφή της απορρόφησης.

Από πολλές πλευρές και ο μηχανισμός της συγχώνευσης μοιάζει με τη μεταβίβαση μετοχών. Όμως, η συγχώνευση διαφέρει από την απόκτηση μετοχών και αυτό φαίνεται από το ότι (με την επιφύλαξη συνοδευτικών ενοχικού δικαίου συμβάσεων) η εταιρεία που απορροφάται με το μηχανισμό της συγχώνευσης ή οι μέτοχοί της δεν ευθύνονται για ελαττώματα της επιχείρησης, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει με τη μεταβίβαση του μετοχικού ελέγχου.

c. *Άλλες μορφές εξαγοράς που θυμίζουν συγχώνευση*

Πράξη που εξομοιώνεται με τη συγχώνευση με απορρόφηση μπορεί να θεωρηθεί η *εξαγορά του ενεργητικού και παθητικού εταιρείας από άλλη*, με την έννοια ότι η τελευταία λύεται χωρίς να λάβει αντίτιμο της μεταβίβασης, διότι το τελευταίο

¹²⁷ Γεωργακόπουλος Α.Ν., «Εταιρίες και συνδεδεμένες επιχειρήσεις», 1996, σελ. 373 και Παμπούκης, «Ένταξη ανώνυμης εταιρίας σε όμιλο πολυεθνικό», 1989, σελ. 63 επ.

αποδίδεται στους μετόχους της, που έτσι χάνουν τα μετοχικά τους δικαιώματα. Ένας άλλος τρόπος που λειτουργεί ως συγχώνευση είναι η αποκαλούμενη *μη γνήσια συγχώνευση* («*unechte Fusion*»), έννοια γειτονική της «καταχρηστικής» συγχώνευσης, δηλαδή της μη προβλεπόμενης από το νόμο συγχώνευσης διαφορετικού τύπου εταιρειών¹²⁸. Ως μη γνήσια συγχώνευση ορίζεται η απόκτηση της εταιρικής επιχείρησης από την εξαγοράζουσα εταιρεία έναντι μετρητών ή μετοχών της εξαγοράζουσας. Στη συνέχεια, η εξαγορασθείσα εταιρεία λύεται και κατά την εκκαθάριση τα μετρητά ή και οι μετοχές διανέμονται στους μετόχους, έτσι ώστε τελικά, αν διανέμονται μετοχές, οι μέτοχοι της εξαγορασθείσας εταιρείας να γίνονται μέτοχοι της αγοράστριας, αποτέλεσμα όμοιο με τη συγχώνευση με απορρόφηση¹²⁹. Υπάρχουν όμως και άλλες μέθοδοι ενοποίησης επιχειρήσεων, που ως τελικό οικονομικό αποτέλεσμα μπορεί να έχουν την θέση υπό έλεγχο επιχείρησης από άλλη.

d. Εκκαθαρίσεις επιχειρήσεων (*Divestitures*)

Οι παραδοσιακές μορφές συγχωνεύσεων συνδυάζουν τα περιουσιακά στοιχεία ή τις επιχειρήσεις, ενώ οι εκκαθαρίσεις διαμελίζουν τα περιουσιακά στοιχεία ή τις επιχειρήσεις. Μορφές εκκαθαρίσεων είναι οι εξής:

- ♦ Εκποιήσεις – *sell offs*: στις εκποιήσεις η πωλούσα επιχείρηση πωλεί μέρος της επιχείρησης με αντάλλαγμα μετρητά ή αξιόγραφα της αγοράζουσας επιχείρησης
- ♦ Αποσκιρτήσεις – *spin offs*: η μητρική εταιρεία διανέμει αναλογικά τις μετοχές μιας θυγατρικής της εταιρείας στους μετόχους της μητρικής. Η θυγατρική εταιρεία μετατρέπεται σε ανεξάρτητη επιχείρηση.
- ♦ Αποσχίσεις – *split offs*: είναι η μεταβίβαση μιας θυγατρικής εταιρείας στους μετόχους της μητρικής μέσω ανταλλαγής των μετοχών τους στη μητρική εταιρεία με μετοχές στη θυγατρική
- ♦ Κατατμήσεις – *split ups*: η μητρική εταιρεία διαμελίζεται σε πολλές ξεχωριστές εταιρείες μέσω μιας αλυσίδας αποσκιρτήσεων
- ♦ Αποκοπές – *carve outs*: είναι η άντληση μετοχικού κεφαλαίου δια δημόσιας εγγραφής των θυγατρικών εταιρειών
- ♦ Ρευστοποιήσεις – *liquidations*: αφορά την πώληση όλων των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης

e. Απόκτηση με δημόσια πρόταση

Η απόκτηση με δημόσια πρόταση (*tender offer*), μάλιστα συνήθως «εχθρική», είναι μια νομική τεχνική που έχει δημιουργήσει σχολή, έχει υπάρξει ιστορία επικών εξαγορών στην Αμερική και την Ευρώπη και έχει αναδείξει αριστοτέχνες *raiders*. Πρόκειται για δημόσια πρόταση κάποιου για απόκτηση μετοχών της εταιρείας-στόχου έναντι μετρητών ή μετοχών, συνήθως της προτείνουσας εταιρείας. Η διαδικασία ρυθμίζεται σήμερα με την 13^η Οδηγία της Κοινότητας. Την επιτυχή

¹²⁸ Ρόκας Ν., «Εμπορικές εταιρίες», 1996, σελ. 308

¹²⁹ Forstmoser/Meyer-Hayoz/Nobel, «Schweizerisches Aktienrecht», 1996, σελ. 876

δημόσια πρόταση μπορεί να ακολουθήσει συγχώνευση της εταιρείας-στόχου με την εταιρεία που την εξαγόρασε.

Θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς γιατί η περίπτωση της δημόσιας πρότασης υπάγεται στα μέσα εταιρικού δικαίου, μολονότι και εδώ η απόκτηση του ελέγχου γίνεται διαμέσου μεταβίβασης μετοχών και μάλιστα εξωχρηματιστηριακής, πράξη που παραπάνω υπήχθη στις μεθόδους εξαγοράς με μέσα ενοχικού δικαίου. Η διαφορά ωστόσο των δύο μεθόδων είναι σημαντική, διότι στην περίπτωση της δημόσιας εξαγοράς θέμα ευθύνης για ελαττώματα της εξαγοραζόμενης επιχείρησης, που να βαρύνει τους (πολλούς) μεταβιβάζοντες μετόχους, δεν μπορεί να τεθεί. Όχι μόνο γιατί δεν υπάρχει η νομική βάση μιας τέτοιας ευθύνης (αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για ελαττώματα της επιχείρησης δεν δικαιολογείται), αλλά και διότι θα ήταν ουτοπικό να αναζητήσει κανείς ευθύνες από τους χιλιάδες μετόχους που δέχθηκαν να προσφέρουν τις μετοχές τους. Η ευθύνη συνεπώς εξακολουθεί να είναι εταιρική και μόνο, δηλαδή των μελών του διοικητικού συμβουλίου, κυρίως σε σχέση με την ακρίβεια των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων¹³⁰.

f. Leveraged buy-out («LBO»)

Με την ίδια περίπου λογική (αλλά και για τα ιδιαίτερα προβλήματα εταιρικού δικαίου που δημιουργεί) θα μπορούσε να υπαχθεί στις μεθόδους εταιρικού δικαίου και η χρηματοδοτούμενη απόκτηση εταιρείας τύπου «LBO», μια μέθοδος που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 80 και που έχει ως χαρακτηριστικό την επιβάρυνση της εξαγοραζόμενης εταιρείας με το δανεισμό. Εδώ πρόκειται για πραγματική εξαγορά, όπου δηλαδή την πρωτοβουλία της απόκτησης έχει ο αγοραστής. Συνηθισμένη μορφή της είναι η χρηματοδοτούμενη εξαγορά επιχείρησης από τη διοίκηση (MBO – management buy-out) ή το προσωπικό της (EBO – employee buy-out), περιπτώσεις που βέβαια δεν πρέπει να συγχέονται με τα stock options που δίδονται στη διοίκηση, ή με τη συμμετοχή των εργαζομένων στο κεφάλαιο της εταιρείας διαμέσου αύξησης κεφαλαίου ή εξεύρεσης των μετοχών από την αγορά.

Γενικά, σε ένα leveraged buy-out ο αγοραστής ή οι αγοραστές (πάντως σε μικρό αριθμό) εξαγοράζουν τις συχνά διασκορπισμένες στο κοινό (free float) μετοχές της εταιρείας-στόχου διαμέσου ενός εταιρικού φορέα (εταιρείας holding), που συνιστούν για το σκοπό αυτό, στον οποίο φορέα μετέχει και η χρηματοδοτούσα τράπεζα, ίσως δε και άλλοι επενδυτές¹³¹. Πρόκειται συνήθως για περιπτώσεις οικογενειακών επιχειρήσεων που έχουν φτάσει στη δεύτερη γενιά ιδιοκτητών, αλλά και άλλες, π.χ. περιπτώσεις επιχειρήσεων που είναι στα σχέδια αποκρατικοποίησης. Μετά την εξαγορά η αποκτώμενη εταιρεία δεν μπορεί πλέον, λόγω του μικρού αριθμού των μετόχων της, να έχει μετοχές εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Εξάλλου, συχνά η αποκτώμενη επιχείρηση συγχωνεύεται σε επόμενη φάση με τον εταιρικό φορέα που χρησίμευσε για την απόκτησή της (back-end merger).

¹³⁰ Reed/Lajoux, «The Art of M&A», McGraw Hill, New York, 1998, σελ. 487

¹³¹ Tschäni, «Leverage Buy-Out (Zivilrechtliche Aspekte)», εις: Mergers & Acquisitions II (επιμ. Tschäni), 2000, σελ. 1 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το σοβαρό πρόβλημα της χρηματοδότησης μιας τέτοιας εξαγοράς, που είναι υψηλή και περιλαμβάνει ποικίλης προτεραιότητας δάνεια, δεν είναι μόνο νομικό, είναι όμως κυρίως νομικό λόγω της συνήθως χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας των αγοραστών και, άρα, της ανάγκης παροχής ασφαλειών, οι οποίες όμως συνήθως δεν θα μπορεί να είναι άλλες από την εγγύηση ή τα περιουσιακά στοιχεία (ή τις αποκτώμενες μετοχές) της ίδιας της εταιρείας-στόχου, που χρησιμοποιείται έτσι ως χρηματοδοτικός μοχλός (buyout leverage).

4. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4.1. Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων

Οι συγκεντρώσεις¹³² μεταξύ επιχειρήσεων μέσω συγχώνευσης, εξαγοράς ή ίδρυσης κοινής επιχείρησης έχουν κατά κανόνα θετικές συνέπειες για τις αγορές. Η συνένωση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων επιτρέπει σε πολλούς τομείς να επιτευχθούν συνέργειες, όπως για παράδειγμα στην έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων. Επιτρέπει ακόμη να γίνουν αναδιαρθρώσεις που μειώνουν τα έξοδα παραγωγής ή διανομής της νέας επιχείρησης.

Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων και των εξαγορών αποτελεί έναν από τους πυλώνες της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων μέσω συγχώνευσης, εξαγοράς ή ίδρυσης κοινής επιχείρησης έχουν κατά κανόνα θετικές συνέπειες για τις αγορές: οι επιχειρήσεις λειτουργούν συνήθως αποτελεσματικότερα, ο ανταγωνισμός εντείνεται και ο τελικός καταναλωτής επωφελείται από προϊόντα καλύτερης ποιότητας σε δικαιότερες τιμές¹³³.

Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης των συναλλαγών, αφενός, και της εδραίωσης της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας, αφετέρου, οι επιχειρήσεις τείνουν να πραγματοποιούν συγκεντρώσεις για να αποκτήσουν το μέγεθος που θα τους επιτρέψει να παραμείνουν ανταγωνιστικές και παρούσες στις ολόενα και διευρυνόμενες αγορές. Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο των συγκεντρώσεων λαμβάνει συνεχώς μεγαλύτερες διαστάσεις.

Ωστόσο, οι συγκεντρώσεις που οδηγούν στη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης απαγορεύονται από τη Συνθήκη, προκειμένου να αποτραπούν οι καταχρήσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν. Μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση όταν μπορεί να ενεργεί στην αγορά χωρίς να λαμβάνει υπόψη την αντίδραση των ανταγωνιστών, των προμηθευτών ή των πελατών. Μπορεί ιδίως να αυξάνει τις τιμές της σε σχέση με τις τιμές των ανταγωνιστών της, χωρίς να φοβάται καμία απώλεια κέρδους. Όλοι οι φορείς της αγοράς και ιδίως οι καταναλωτές έχουν κάθε λόγο να απεύχονται την εμφάνιση επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση, καθότι τούτο θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση των τιμών, περιορισμό της προσφοράς προϊόντων ή ακόμη και σε επιβράδυνση της καινοτομίας. Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει ένα προληπτικό σύστημα ελέγχου των συγκεντρώσεων με κοινοτική διάσταση, που μπορεί να οδηγήσει, εφόσον συντρέχει λόγος, στην απαγόρευση της σχεδιαζόμενης πράξης. Ίδια συστήματα έχουν θεσπιστεί στα κράτη μέλη για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων με εθνική διάσταση.

¹³² Η <http://europa.eu.int>, «Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης», ©Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2000

¹³³ http://europa.eu.int/comm/competition/citizen/citizen_mergers_el.html#mergers#mergers

Η κοινή γνώμη αδυνατεί μερικές φορές να κατανοήσει για ποιο λόγο η Επιτροπή επιτρέπει μια συγκέντρωση όταν, σε ορισμένες περιπτώσεις, συνοδεύεται από κατάργηση θέσεων εργασίας. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι στόχος του ελέγχου που ασκεί η Επιτροπή είναι να διατηρηθεί ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στις αγορές, στοιχείο που εγγυάται την ανάπτυξη και, συνεπώς, τη βιωσιμότητα των θέσεων εργασίας. Ωστόσο, βραχυπρόθεσμα η προσπάθεια βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω συγχωνεύσεων ή εξαγορών μπορεί να οδηγήσει σε αναδιαρθρώσεις και, συνεπώς, σε απώλεια θέσεων εργασίας. Πάντως, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων είναι ο μοναδικός παράγοντας που μπορεί να ανταποκριθεί στην επιταγή της ανάπτυξης, η οποία προάγει την οικονομική δραστηριότητα και παράλληλα δημιουργεί σταθερές και βιώσιμες θέσεις εργασίας.

4.1.1. Στατιστικά στοιχεία σύμφωνα με τον κοινοτικό κανονισμό 4064/89¹³⁴

21 Σεπτεμβρίου 1990 έως 30 Απριλίου 2004																	
I.) ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ																	
																	30/04
	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04		Σύνολο
Αριθμός δηλωμένων περιπτώσεων	12	63	60	58	95	110	131	172	235	292	345	335	279	212	67		2466
Υποθέσεις που αποσύρθηκαν - Φάση 1			3	1	6	4	5	9	5	7	8	8	3	0	2		61
Υποθέσεις που αποσύρθηκαν - Φάση 2				1			1		4	5	6	4	1	0	1		23
II.) ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ																	
																	30/04
Άρθρο, είδος απόφασης...	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04		Σύνολο
6.1 (α) εκτός πεδίου Καν. Συγκεντρώσεων	2	5	9	4	5	9	6	4	6	1	1	1	1	0	0		54
6.1 (β) συμβατές	5	47	43	49	78	90	109	118	207	236	293	299	240	203	52		2069
6.1 (β) συμβατές υπό όρους (6.2)		3	4		2	3		2	12	19	28	13	10	11	4		111

¹³⁴ <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/cases/stats.html>

Σύνολο (β) + 6.2	5	50	47	49	80	93	109	120	219	255	321	312	251	214	56	2181
9.3 μερική παραπομπή σε κράτη-μέλη (Φάση I)			1		1			6	3	1	4	6	9	1	0	32
9.3 πλήρης παραπομπή σε κράτη-μέλη				1			3	1	1	3	2	1	4	8	0	24
Σύνολο 9.3 (Φάση I)			1	1	1		3	7	4	4	6	7	13	9	0	56
Φάση I	7	55	57	54	86	102	118	131	229	260	328	320	265	223	56	2291
9.3 μερική παραπομπή σε κράτη-μέλη (Φάση II)										1		0	0	0	0	1
8.2 συμβατές		1	1	1	2	2	1	1	3	0	3	5	2	2	0	24
8.2 συμβατές υπό όρους		3	3	2	2	3	3	7	4	8	12	10	5	6	1	62
8.3 απαγόρευση		1			1	2	3	1	2	1	2	5	0	0	0	18
8.4 αποκατάσταση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού								2				0	2	0	0	4
Σύνολο 8		5	4	3	5	7	7	11	9	9	17	20	9	8	1	115
Φάση II		5	4	3	5	7	7	11	9	10	17	20	9	8	1	116
Σύνολο τελικών αποφάσεων	7	60	61	57	91	109	125	142	238	270	345	340	274	231	57	2407
III.) ΦΑΣΗ II ΚΙΝΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ																
Άρθρο, είδος απόφασης...	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	Σύνολο
6.1 (γ)		6	4	4	6	7	6	11	12	20	19	22	7	9	1	134
IV) ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ																
Άρθρο, είδος απόφασης...	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	Σύνολο

6.3 (α) απόφαση που ανακλήθηκε										1		0	0	0	0	1
8.5 (α) απόφαση που ανακλήθηκε												0	0	0	0	0
14 απόφαση που επιβάλλει πρόστιμα									1	4	1	0	1	0	0	7
22. 3				1		1	1	1				0	2	1	0	7
9 αίτημα που απορρίφθηκε από απόφαση		1								1		0	0	1	0	3
7.4 παρέκκλιση από αναστολή	1	1	2	3	3	2	4	5	13	7	4	7	14	8	2	76

4.1.2. Ορισμένα παραδείγματα της δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹³⁵

a. Συγκεντρώσεις στον τομέα της διανομής σε ευρεία κλίμακα

Τα τελευταία χρόνια πολλές επιχειρήσεις διανομής σε ευρεία κλίμακα κοινοποίησαν στην Επιτροπή σχέδια συγχώνευσης. Μπορούν να αναφερθούν για παράδειγμα οι περιπτώσεις των εταιρειών Kesko/Tuko (1997), Rewe/Mainl (1999) και Carrefour/Promodes (2000) (διανομή ειδών διατροφής σε ευρεία κλίμακα στην Φινλανδία, στην Αυστρία, στη Γαλλία και στην Ισπανία). Στην φινλανδική και στην αυστριακή περίπτωση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η συγκέντρωση των αλυσίδων διανομής θα οδηγούσε στη δημιουργία δεσποζουσών θέσεων και ότι έπρεπε, στην πρώτη περίπτωση, να απαγορευθεί η πράξη, και στη δεύτερη περίπτωση να γίνουν δεκτά τα μέτρα αποκατάστασης που πρότειναν οι επιχειρήσεις. Κατά κύριο λόγο επρόκειτο για την εκχώρηση ορισμένων καταστημάτων σε ανταγωνιστές. Η συγχώνευση των εταιρειών Carrefour και Promodes επιτράπηκε υπό την προϋπόθεση ότι επρόκειτο να εκχωρηθεί μια σημαντική συμμετοχή στο κεφάλαιο ενός ανταγωνιστή. Η εξέταση των συνθηκών ανταγωνισμού σε τοπικό επίπεδο ανατέθηκε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, κατά το μέτρο που η πράξη θα προκαλούσε διάφορα προβλήματα ανταγωνισμού πολύ περιορισμένης γεωγραφικής εμβέλειας. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέτυχε τη διατήρηση ή την αποκατάσταση του ανταγωνισμού, ούτως ώστε να διατηρήσουν οι καταναλωτές τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ διαφόρων καταστημάτων, καθώς και να συνεχίσουν να επωφελούνται από συμφέρουσες τιμές και ποικιλία προϊόντων ευρείας κατανάλωσης.

¹³⁵ Η <http://europa.eu.int>, «Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης», ©Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2000

b. Συγκέντρωση στον τομέα των ασφαλειών

Οι κάτοχοι ασφαλιστηρίων συμβολαίων και οι αποταμιευτές, ιδιαίτερα στην Ιταλία, αναμένεται ότι θα επωφεληθούν από τα μέτρα αποκατάστασης που πρότειναν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο της εξαγοράς της INA από την Generali, οι οποίες είναι πολύ μεγάλες ασφαλιστικές εταιρείες με διεθνείς δραστηριότητες. Η προκαταρκτική εξέταση της πράξης οδήγησε την Επιτροπή στη διατύπωση σοβαρών αμφιβολιών ως προς το συμβιβάσιμο της πράξης με το κοινοτικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, η συγκέντρωση θα εξασφάλιζε στη νέα επιχείρηση σημαντικά μερίδια αγοράς για τη διάθεση διαφόρων προϊόντων ασφάλειας ζωής στην Ιταλία. Επιπλέον, η έρευνα έδειξε ότι υφίστανται δεσμοί μεταξύ των δύο επιχειρήσεων και των βασικών ανταγωνιστών τους, οι οποίοι θα μπορούσαν να οδηγήσουν στο συντονισμό της συμπεριφοράς τους στους τομείς των ασφαλειών και των επενδύσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη σχεδιαζόμενη εξαγορά τον Ιανουάριο του 2000 υπό τον όρο ότι τα μέρη θα πωλούσαν, όπως είχαν προτείνει, τα μερίδια που κατείχαν σε ορισμένες θυγατρικές και έτσι το μερίδιο αγοράς τους θα μειωνόταν σε επίπεδο κατώτερο του 30%, καθώς και ότι θα εξάλειφαν τους δεσμούς που διατηρούσαν με τους ανταγωνιστές τους. Έτσι, οι συνθήκες του αποτελεσματικού ανταγωνισμού αποκαταστάθηκαν στην Ιταλία και σε έναν χρηματοπιστωτικό τομέα (ασφάλειες) που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους πολίτες.

c. Συγκέντρωση στον τομέα των πετρελαιοειδών

Οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υπόθεση Totalfina/Elf Aquitaine είναι βέβαιο ότι αποβαίνουν προς όφελος των γάλλων πολιτών και των ταξιδιωτών που διασχίζουν τη Γαλλία. Η συγχώνευση των δραστηριοτήτων των δύο μεγαλύτερων επιχειρήσεων στον τομέα των πετρελαιοειδών θα οδηγούσε στη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης σε διάφορες αγορές. Μετά την πράξη η TotalFina και η Elf θα μπορούσαν να ελέγχουν ένα μεγάλο μέρος του δικτύου διανομής στη Γαλλία, καθώς και να αυξήσουν το κόστος προμήθειας των ανεξάρτητων διανομέων και ιδίως των σούπερ μάρκετ που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη γαλλική αγορά. Πράγματι, τα σούπερ μάρκετ έχουν συμβάλει στη μείωση της τιμής των καυσίμων στη Γαλλία και στη διατήρησή τους σε μάλλον χαμηλά επίπεδα. Επιπλέον, η συνένωση των πρατηρίων βενζίνης της TotalFina και της Elf στους γαλλικούς αυτοκινητόδρομους θα παρείχε στο νέο όμιλο μερίδιο αγοράς ύψους 60% περίπου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι μια τόσο μεγάλη ισχύς στην αγορά θα προκαλούσε αύξηση των τιμών σε μια αγορά που ήδη χαρακτηρίζεται από υψηλές τιμές. Τέλος, η TotalFina και η Elf θα καθίσταντο η πρώτη επιχείρηση στην αγορά υγραερίου που χρησιμοποιείται για θέρμανση. Για να επιλυθούν τα προβλήματα ανταγωνισμού που εντοπίστηκαν, η TotalFina/Elf δεσμεύθηκε ότι θα πωλήσει ένα σημαντικό μέρος των εν λόγω δραστηριοτήτων σε ανταγωνιστές. Για παράδειγμα, πρότεινε την εκχώρηση 70 πρατηρίων καυσίμων στους γαλλικούς αυτοκινητόδρομους σε ανταγωνιστές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μερίμνησε για τη διατήρηση του ανταγωνισμού στις αγορές καυσίμων της Γαλλίας και εξασφάλισε ότι οι καταναλωτές θα εξακολουθήσουν να επωφελούνται από την προσφορά πετρελαιοειδών σε δίκαιες τιμές.

4.2. Η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΚ μετά την 1η Μαΐου 2004¹³⁶

Την 1η Μαΐου του 2004, μια σειρά θεμελιωδών αλλαγών όσον αφορά και την ουσία και τη διαδικασία των βασικών στοιχείων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ τέθηκε σε εφαρμογή. Αυτές οι αλλαγές αποτελούν την περιεκτικότερη και λεπτομερέστερη εξέταση των κανόνων ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με τη Συνθήκη της ΕΚ το 1957. Η εισαγωγή τους σημαίνει ότι όλες οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ θα πρέπει να επαναξιολογήσουν διάφορες βασικές πολιτικές τους, οι οποίες μπορεί να ίσχυαν για πολλά χρόνια, ακόμη και δεκαετίες. Το πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΚ άλλαξε πλήρως:

- Ένα νέο σύστημα επιβολής αντιτράστ τίθεται σε ισχύ: εξαλείφεται το σύστημα κοινοποίησης όσον αφορά τις περιοριστικές συμφωνίες¹³⁶ εξουσιοδοτούνται οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών της ΕΕ για να εφαρμόζουν το άρθρο 81 στο σύνολό του¹³⁷· επίσης, αυξάνονται και οι εξουσίες έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Ένας νέος κανονισμός που ορίζει εξαιρέσεις από απαγορεύσεις (block exemption) όσον αφορά μεταφορές τεχνολογίας μεταξύ επιχειρήσεων τίθεται σε ισχύ: δημιουργεί ένα κλίμα ασφάλειας για τις συμφωνίες χορήγησης αδειών (licensing agreements) μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, οι οποίες κατέχουν ένα συνδυασμένο μερίδιο αγοράς που δεν υπερβαίνει το 20% στις αγορές τεχνολογίας ή προϊόντων που επηρεάζονται σχετικά (και για τις συμφωνίες μεταξύ μη-ανταγωνιστών, οι οποίες κατέχουν μεμονωμένο μερίδιο αγοράς που δεν υπερβαίνει το 30% σε καθεμία από εκείνες τις δύο αγορές), χωρίς μάλιστα να συμπεραίνεται παρανομία για συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων με υψηλότερα μερίδια αγοράς. Όπου αυτά τα κατώτατα όρια μεριδίου αγοράς ξεπερνιούνται, οι εν λόγω συμφωνίες πρέπει να αξιολογηθούν σύμφωνα με το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ. Ανησυχία έχει εκφραστεί σχετικά με το γεγονός ότι, επειδή η αξιολόγηση του μεριδίου αγοράς είναι ζήτημα κατώτατων ορίων, το όφελος του «safe harbour» μπορεί να χαθεί κατά το διάστημα ισχύος της συμφωνίας στις περιπτώσεις που οι ανταγωνιστικοί όροι μεταβάλλονται. Αυτός ο κίνδυνος είναι ιδιαίτερα έντονος όπου η τεχνολογία είναι καινοτόμα σε υψηλό βαθμό (γεγονός που καθιστά δύσκολο τον ακριβή καθορισμό του μεριδίου αγοράς ακόμη και κατά τον χρόνο εισαγωγής του). Το τελικό κείμενο του κανονισμού, που εκδόθηκε στις 27 Απριλίου του 2004, αποκλίνει σημαντικά από τα προηγούμενα σχέδια, λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά παρατηρήσεων που έλαβαν χώρα μετά από εκτενείς διαβουλεύσεις του βιομηχανικού κλάδου κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων. Το αν οι αλλαγές «θα οδηγήσουν σε έναν ευτυχισμένο γάμο στην Ευρώπη μεταξύ της καινοτομίας και της πολιτικής ανταγωνισμού και στην περαιτέρω σύγκλιση μεταξύ της ΕΕ και των Ηνωμένων Πολιτειών», σύμφωνα με τον πρώην Επίτροπο, κ. Monti, είναι ζήτημα εικασίας. Κατά δεύτερο λόγο, ο κανονισμός απαγορεύει τους αποκαλούμενους «σκληροπυρηνικούς» περιορισμούς, όπως είναι η διατήρηση της

¹³⁶ «EC Competition Policy After 1 May 2004 Frequently Asked Questions», www.arnoldporter.com

τιμής μεταπώλησης, οι οποίοι γενικά αντιμετωπίζονται αυστηρότερα όπου οι συμμετέχοντες στη συμφωνία είναι ανταγωνιστές. Αντίθετα από την κατάσταση τη σχετική με τα μερίδια αγοράς, μια μη-ανταγωνιστική εταιρία κατά το χρόνο που εισήχθη η άδεια, θα συνεχίσει να αντιμετωπίζεται υπό αυτήν τη μορφή καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας αδειών, όταν αξιολογείται ένας σκληροπυρηνικός περιορισμός του ανταγωνισμού. Οι εταιρίες που έχουν ήδη συνάψει συμβάσεις χορήγησης αδειών που συμμορφώνονται στον καταργημένο κανονισμό 240/96, έχουν στη διάθεσή τους δύο έτη υπό τη μορφή μεταβατικής περιόδου για να προσαρμοστούν στις ρυθμίσεις του νέου καθεστώτος.

- Ένα νέο καθεστώς ελέγχου συγκεντρώσεων τίθεται σε ισχύ: δίνει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να αντιμετωπίσει όλα τα γεγονότα που συμβαίνουν μετά τη συγχώνευση και τα οποία αποτελούν απειλή για τον ανταγωνισμό, συμπεριλαμβανομένων των ολιγοπωλίων¹³⁷ ενισχύεται η αρχή της αναθεώρησης του «ενιαίου ελέγχου»¹³⁷ και εισάγεται κάποιος βαθμός ελαστικότητας στο χρονοδιάγραμμα αναθεώρησης.

- Το πεδίο του δικαιώματος αρνησικυρίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις συγκεντρώσεις αυξάνεται, δεδομένου ότι ο νέος κανονισμός 139/2004 του Συμβουλίου επιτρέπει στην Επιτροπή να επανεξετάσει τις κοινοποιήσεις αναφορικά με τις συγχωνεύσεις από την 1η Μαΐου του 2004 όσον αφορά τις λιγότερο δεσμευτικές «συμφωνίες» (όπως ένα Υπόμνημα Αλληλοκατανόησης - Memorandum of Understanding), ενώ το κριτήριο ουσιαστικού ελέγχου για την άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας αντικατέστησε τον παραδοσιακό τύπο του εάν η συγκέντρωση συνιστά «δημιουργία ή ενίσχυση» μιας δεσπόζουσας θέσης με το πιο περιεκτικό νομικό κριτήριο του εάν η συγκέντρωση «θα παρεμπόδιζε σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό... ιδίως ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης». Αν και αυτό το νέο κριτήριο προκειμένου για την αναθεώρηση δεν είναι ταυτόσημο με αυτό του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» που εφαρμόζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες, μένει να διαπιστώσει κανείς πόσο θα προσεγγιστούν αυτά τα δύο νομικά κριτήρια με το πέρασμα του χρόνου. Από πρακτική άποψη, η αντικατάσταση της υποχρεωτικής κοινοποίησης εντός επτά ημερών από την ολοκλήρωση μιας συγχώνευσης με τη νέα διάταξη που προβλέπει ότι οι συγκεντρώσεις πρέπει να κοινοποιούνται «πριν την πραγματοποίησή τους και μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας», σημαίνει ότι τα μέρη που έχουν προβεί σε κοινοποίηση θα ελέγχουν σε μεγαλύτερο βαθμό το χρονικό πλαίσιο της διαδικασίας αναθεώρησης. Αυτό αποδεικνύεται ιδιαίτερα πλεονεκτικό όπου εμπλέκονται μεγάλες υπερατλαντικές συγκεντρώσεις, δεδομένου ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να ρυθμίσουν τα χρονικά πλαίσια των κοινοποιήσεών τους με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι αναθεωρήσεις από κάθε πλευρά του Ατλαντικού θα διεξαχθούν σύμφωνα με παρόμοια χρονοδιαγράμματα (το νέο καθεστώς δίνει τη δυνατότητα στα μέρη που προβαίνουν σε κοινοποίηση να εκκινήσουν αργότερα τις προβλεπόμενες διαδικασίες). Ομοίως, τα μέρη έχουν περισσότερο χρόνο στη διάθεσή τους για να διαπραγματευτούν τα επιχειρήματα υπέρ

¹³⁷ Herbert Ungerer, “Competition law and rights management - Recent Developments”, Regulatory Forum, European Cable Communication Association (ECCA), Brussels, 23 June 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_010_en.pdf

του ανταγωνισμού προκειμένου να υπερκεράσουν τις ανησυχίες της Επιτροπής τις σχετικές με τον ανταγωνισμό ενώ, παράλληλα, υπάρχει μεγαλύτερη ελαστικότητα που οδηγεί στην παράταση της περιόδου αναθεώρησης. Όμως, τα μέρη θα επωμιστούν πρόσθετες δαπάνες λόγω των πρόσθετων αντιγράφων των κοινοποιήσεων που πρέπει να αναπαραχθούν και για τα 25 κράτη μέλη, ενώ οι σύνθετες διαδικασίες που εισάγονται αναφορικά με τις παραπομπές τις σχετικές με τις συγκεντρώσεις στις αρχές των κρατών μελών όπου οι «διακριτές αγορές» επηρεάζονται, είναι πιθανό να δημιουργήσουν ένα βαθμό αβεβαιότητας για τα μέρη, τουλάχιστον στα αρχικά στάδια του νέου καθεστώτος.

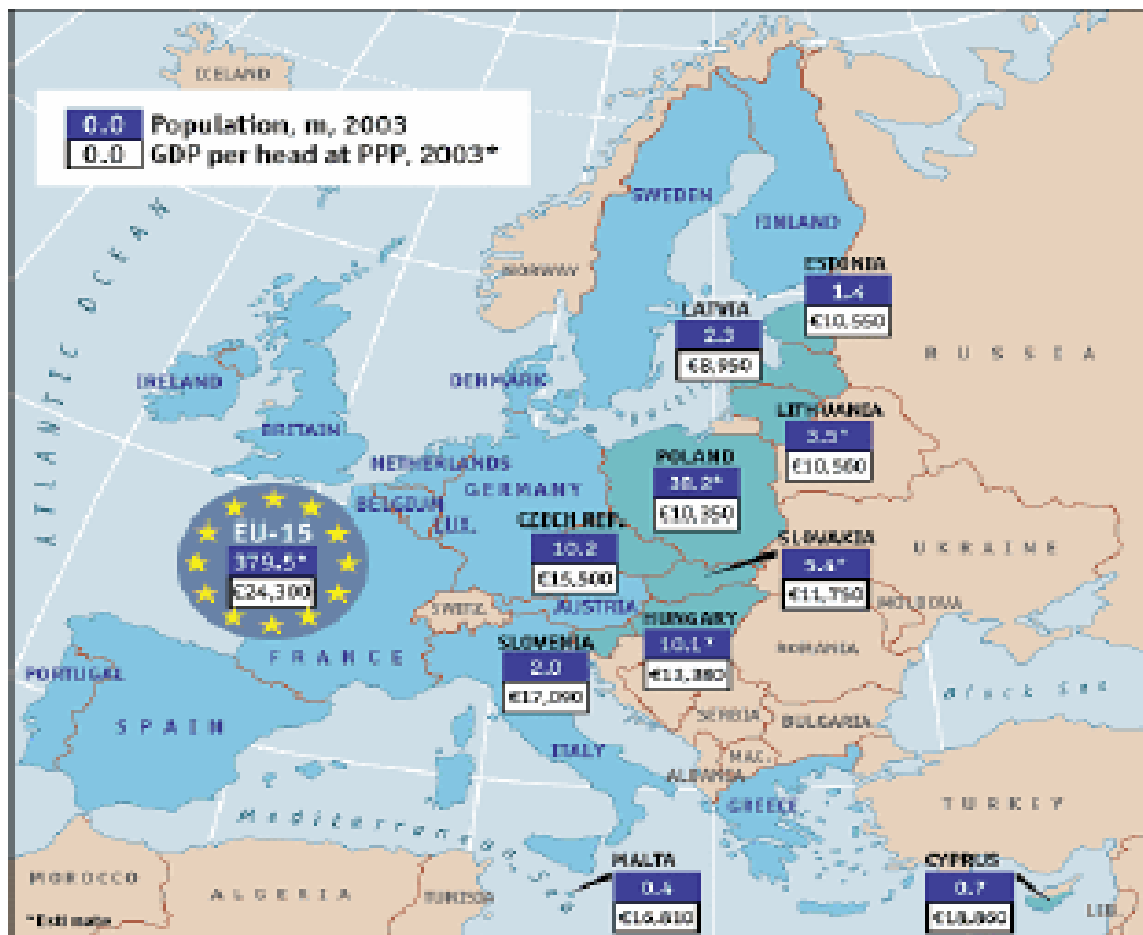
- Οι εξουσίες επιβολής σύμφωνα με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΚ έχουν μεταβιβαστεί στο εθνικό επίπεδο σύμφωνα με τους κανόνες «εκσυγχρονισμού», τα διαδικαστικά στοιχεία των οποίων περιλαμβάνονται στον Κανονισμό 1/2003. Αυτό σημαίνει ότι αρχικά η εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ εναπόκειται πλέον στο εθνικό επίπεδο, είτε ενόπιον των εθνικών αρχών ανταγωνισμού είτε ενόπιον των εθνικών δικαστηρίων. Η μέχρι τώρα αποκλειστική εξουσία της Επιτροπής να χορηγεί «απαλλαγές» από την αυστηρή εφαρμογή του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ μεταβιβάζονται πλέον σε επίπεδο κρατών μελών, ενώ υπάρχει ένα σύνθετο σύστημα κατανομής εξουσίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών (μέσω της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού), με την Επιτροπή να στρέφει τους πόρους της στις σημαντικότερες υποθέσεις υπό τα άρθρα 81 και 82 ΣυνθΕΚ. Όπως έχει δηλώσει ο Mario Monti, ο πρώην Επίτροπος Ανταγωνισμού, το νέο σύστημα «θα γίνει μάρτυρας μιας επανάστασης όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι κανόνες ανταγωνισμού θα επιβάλλονται στην ΕΕ». Κάποιος μπορεί να φανταστεί ότι τα είδη των υποθέσεων τα οποία θα εμπίπτουν στη δικαιοδοσία της Επιτροπής θα είναι εκείνα που θα σχετίζονται με διάφορες εθνικές ή πανευρωπαϊκές αγορές ή εκείνα στα οποία η ανάπτυξη νέου προηγούμενου θα αποδεικνυόταν χρήσιμη σε όλη την ΕΕ (ειδικά σε συγκεκριμένους τομείς). Ορισμένα νέα μικρότερα κράτη μέλη μπορεί να δυσκολευτούν στην αντιμετώπιση ορισμένων σύνθετων ζητημάτων που απαιτούν σημαντική οικονομική πείρα ή/και πόρους. Ο αντίκτυπος της νέας εκσυγχρονιστικής πολιτικής σημαίνει, επίσης, ότι η ΕΕ προχωρεί αποτελεσματικά προς την εφαρμογή ενός λογικού κανόνα στο πλαίσιο του νέου συστήματος επειδή οι αρμόδιες τοπικές αρχές αναθεωρούν τα ζητήματα πιθανής παράβασης και ενδεχομένων εξαιρέσεων ταυτόχρονα, ενώ εγκαταλείπονται οι αναλυτικά διακριτοί τρόποι με τους οποίους εφαρμόζε η Επιτροπή στο παρελθόν το άρθρο 81§§1 και 3 ΣυνθΕΚ.

Ο στόχος αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι να ενισχυθεί η αποδοτικότητα της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΚ και να προετοιμαστεί το έδαφος για μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μεταρρυθμίσεις επιφέρουν μεγάλες προκλήσεις για το σύστημα επιβολής του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΚ, ενώ ένας μεγαλύτερος βαθμός ευθύνης θα προσαχθεί στις επιχειρήσεις για να αξιολογούν από μόνες τους τις συμφωνίες ή/και τη συμπεριφορά τους. Το ανταγωνιστικό περιβάλλον στη διευρυμένη ΕΕ θα επιφέρει μια θεμελιώδη αλλαγή όχι μόνο στον τρόπο με τον οποίο θα αξιολογούνται τα ουσιαστικά ζητήματα, αλλά θα ασκήσει επίσης υλική επίδραση στον τρόπο με τον οποίο θα αξιολογείται ο κίνδυνος αντιτράστ και στις τακτικές και τις στρατηγικές εκτιμήσεις που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε μια γεωγραφικά

διευρυμένη ΕΕ. Τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, σημαίνει ότι η συμμόρφωση με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΚ παρουσιάζει πρόσθετα βάρη και κινδύνους.

4.2.1. Πολιτική ανταγωνισμού σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση¹³⁸

Η διεύρυνση αποτελεί σημαντική πρόκληση για την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΚ. Από την 1η Μαΐου του 2004 το σύνολο των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ ισχύει παράλληλα με το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού σε όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των κρατών προσχώρησης. Η διεύρυνση δεν απαιτεί σημαντικές αλλαγές στους ουσιαστικούς κανόνες των κρατών προσχώρησης, γιατί από τα τελευταία ήδη απαιτήθηκε να υιοθετήσουν και να επιβάλουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού βάσει των αρχών των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ κατά το διάστημα προσχώρησής τους.



Πηγή: *The Economist*

¹³⁸ «Promoting competition in the enlarged European Union», Interview with Philip Lowe, Director-General for Competition, Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>

Having their say

Seats in the European Parliament, 2004-2007

Germany	99	Ireland	13
Britain	78	Luxembourg	6
France	78	Poland	54
Italy	78	Czech Republic	24
Spain	54	Hungary	24
Netherlands	27	Slovakia	14
Belgium	24	Lithuania	13
Greece	24	Latvia	9
Portugal	24	Slovenia	7
Sweden	19	Cyprus	6
Austria	18	Estonia	6
Denmark	14	Malta	6
Finland	14	Total	732

The new MEPs will be chosen by elections in June. The European Parliament co-decides on much but not all EU legislation with the Council of Ministers

Number of votes cast by each country on the Council of Ministers

Britain, France, Germany, Italy	29
Poland, Spain	27
Netherlands	13
Belgium, Czech Republic, Greece, Hungary, Portugal	12
Austria, Sweden	10
Denmark, Finland, Ireland, Lithuania, Slovakia	7
Cyprus, Estonia, Latvia, Luxembourg, Slovenia	4
Malta	3
Total	320

The new Council voting weights take effect on November 1st after a transitional period. Next legislation must pass a "qualified majority vote." A measure passes if (a) a majority of member states (sometimes less if 10 or more) approve, and (b) the measure gets 72.3% of the votes. Unanimity is still required in key areas, including taxation, asylum, immigration and foreign policy

Πηγή: *The Economist*

Το γεωγραφικό πεδίο των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ διευρύνεται, δεδομένου ότι τώρα περιλαμβάνουν όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού που επηρεάζουν δέκα (10) επιπλέον χώρες (Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Σλοβακία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία, Κύπρος και Μάλτα) και που αυξάνουν την αγορά κατά ένα πρόσθετο ποσοστό περίπου 20% του συνόλου των καταναλωτών. Αυτή η επεκτεινόμενη εμπορική ομάδα αποτελεί τώρα τη δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα καταναλωτών διεθνώς (πρώτη είναι η Κίνα), συνιστώντας σχεδόν το 10% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Ως αποτέλεσμα της ύπαρξης ενός συνεκτικού ρυθμιστικού πλαισίου που εφαρμόζεται πέρα από το κοινοτικό έδαφος, το πεδίο των πραγματικά πανευρωπαϊκών πρακτικών μάρκετινγκ θα αυξηθεί. Ομοίως, οι εδαφικοί περιορισμοί στις συμβάσεις που μέχρι πρότινος δεν ενέπιπταν στο πεδίο των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ επειδή σχετίζονταν με εκτός της ΕΕ εδάφη (τώρα κράτη μέλη), πλέον υπόκεινται σε άμεση εξονυχιστική έρευνα σύμφωνα με το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ. Οι εδαφικοί περιορισμοί που επιβάλλονται σε σχέση με γεωγραφικά εδάφη παρακείμενα σε μια διευρυμένη ΕΕ εξετάζονται προσεκτικότερα (προκειμένου να καθοριστεί εάν είναι δυνατές οι εισαγωγές, για παράδειγμα, από την Ουκρανία σε ένα κράτος μέλος όπως η Πολωνία). Επιπλέον, επειδή κάθε κράτος μέλος μπορεί νόμιμα να αποτελεί μια ξεχωριστή γεωγραφική αγορά για λόγους δικαίου του ανταγωνισμού, οι ενέργειες που λαμβάνονται σύμφωνα με το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ όσον αφορά την κατάχρηση μιας δεσπόζουσας θέσης, πλέον πολλαπλασιάζονται. Τέλος, τα χαμηλότερα κόστη που συνδέονται με πολλά από τα νέα κράτη μέλη θα προσελκύσουν εσωτερικές επενδύσεις, γεγονός το οποίο αναμφίβολα σημαίνει ότι τα νέα κράτη μέλη που συναγωνίζονται γι' αυτές τις επενδύσεις θα μπουν στον πειρασμό να προσφέρουν ελκυστικά επενδυτικά μέτρα που θα αποτελέσουν αντικείμενο λεπτομερούς εξέτασης υπό τη μορφή κρατικών ενισχύσεων. Σε

Αντα Κουτσολιάκου

συνέντευξη που παραχώρησε ο Philip Lowe – Director-General for Competition – διατύπωσε την άποψη ότι είναι αδύνατο να προβούμε σε γενικεύσεις όσον αφορά το αν η διεύρυνση της ΕΕ θα υποκινήσει μια ώθηση για μετατόπιση της βιομηχανικής παραγωγής. Ήδη αυξήθηκαν οι επενδύσεις στα νεοεισερχόμενα κράτη μέλη, εξαιτίας και του πολύ χαμηλότερου κόστους και του πολύ καλά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού. Επιπλέον, με τη διεύρυνση δίδεται μεγάλο πλεονέκτημα στα νέα κράτη μέλη, δεδομένης της μείωσης των πολιτικών και οικονομικών κινδύνων που αυτή επιφέρει, έναντι του κινδύνου παραμονής τους εκτός ΕΕ. Πρέπει, όμως, να αναγνωρισθεί ότι υπάρχουν διάφορες τρίτες χώρες που προσφέρουν, ιδίως για χαμηλόβαθμες δραστηριότητες, ισχυρά ανταγωνιστικά ως προς την τοποθεσία πλεονεκτήματα. Σε τελευταία ανάλυση, τα νέα κράτη μέλη, μετά από μια χρονική περίοδο, θα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν ότι πρέπει να αναπτύξουν τις οικονομίες τους με δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και μεγαλύτερου βαθμού εκλέπτυνσης. Από την άποψη του εμπορικού δικαίου, τα νέα κράτη μέλη πρέπει να απαρνηθούν τις διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με χώρες που δεν είναι ενταγμένες στην ΕΕ, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, και πρέπει να προσαρμόσουν τις εμπορικές πολιτικές τους σε τρόπους που να είναι συμβατοί με τις υποχρεώσεις της ΕΕ απέναντι στον ΠΟΕ και με όλες τις εσωτερικές αρχές «ελεύθερης μετακίνησης» και τα συγκεκριμένα νομοθετικά όργανα που εφαρμόζουν αυτές τις αρχές¹³⁹.

Ο λόγος που θεωρήθηκε αναγκαίο να μεταρρυθμιστούν οι εξουσίες της επιβολής ανταγωνισμού της ΕΚ ήταν ότι το προϊσχύον σύστημα όσον αφορά τις περιοριστικές συμφωνίες και πρακτικές στην ήδη επιβαρημένη Επιτροπή θεωρήθηκε ανεφάρμοστο σε μια διευρυμένη ΕΕ. Ο νέος κανονισμός έχει σκοπό να αποκεντρώσει την εφαρμογή των κανόνων αντιτράστ.

Αν και η προσχώρηση απαιτεί να παραδώσουν τα νέα κράτη μέλη μερικές από τις εξουσίες τους στην Επιτροπή, οι εθνικές τους αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήριά τους θα λάβουν ταυτόχρονα νέες εξουσίες προκειμένου να εφαρμόσουν το δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΚ. Με την θέσπιση διαφόρων μέτρων όπως η κατάρτιση των εθνικών δικαστών και ένα πρόγραμμα ανταλλαγής όσον αφορά τους ανώτερους υπαλλήλους των εθνικών αρχών ανταγωνισμού μεταξύ νέων και υπαρχόντων κρατών μελών, επιδιώχθηκε να μειωθεί ο κίνδυνος αποκλινοσών ερμηνειών των κανόνων σε όλη την ΕΕ.

Η μεταρρύθμιση περιλαμβάνει επίσης την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού («ΕΔΑ») αποτελούμενο από αντιπροσώπους από όλες τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Τα μέλη του ΕΔΑ θα μοιράζονται πληροφορίες και εμπειρίες για να εξασφαλίσουν μια συνεπή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΚ σε όλα τα κράτη μέλη.

Τέλος, προκειμένου να κατασταθεί ευκολότερη η μετάβαση, χορηγήθηκε στις επιχειρήσεις με ορισμένους τύπους αντιανταγωνιστικών συμφωνιών στα νέα κράτη μέλη μια προθεσμία έξι μηνών για να ευθυγραμμίσουν τις συμφωνίες τους με τους

¹³⁹ «European Union to Adapt to Key "May Day" Policies», <http://www.gdclaw.com/practices/publications/detail/id/523/?pubItemId=7355>

όρους που προβλέπονται στους αντίστοιχους κανονισμούς της ΕΚ τους σχετικούς με τις εξαιρέσεις από απαγορεύσεις. Αυτοί οι κανονισμοί χορηγούν απαλλαγή από αντιτράστ σε ορισμένες αντιανταγωνιστικές συμφωνίες.

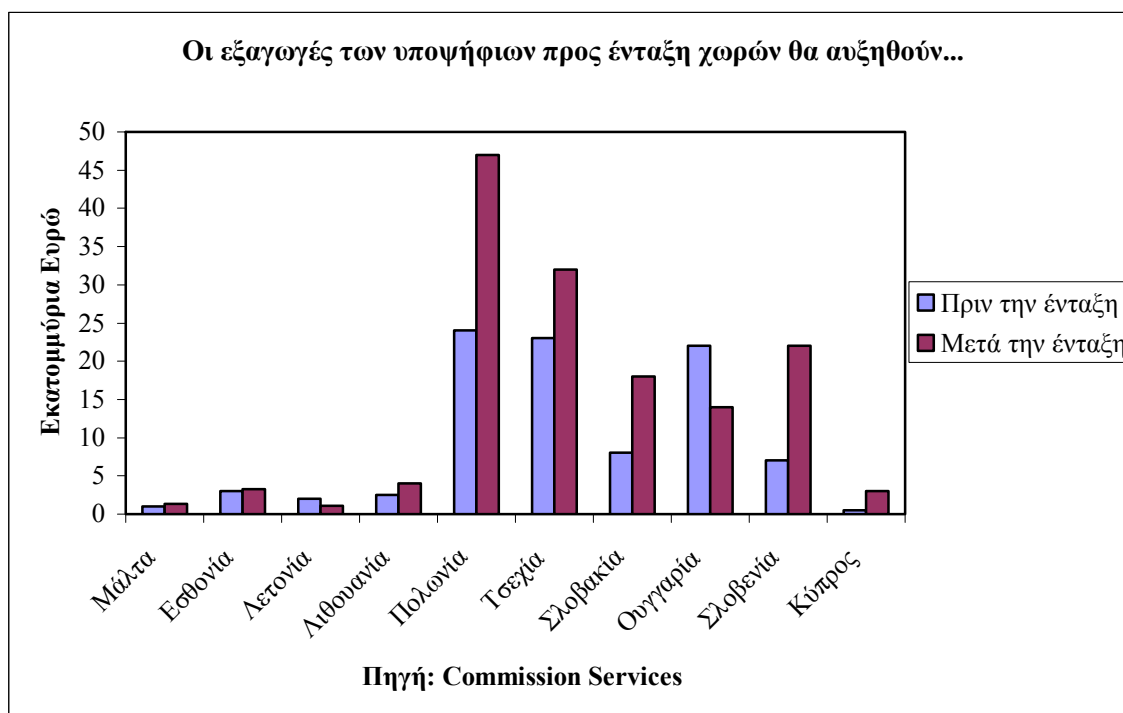
Οι κανόνες συγκεντρώσεων της ΕΚ επηρεάζουν τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Οι συγχωνεύσεις που επηρεάζουν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και φθάνουν τα κατώτατα όρια του Κοινοτικού Κανονισμού Συγκεντρώσεων (ΚΚΣ), υπόκεινται στην αποκλειστική δικαιοδοσία της Επιτροπής εντός της διευρυμένης ΕΕ. Παράλληλα, το σύστημα «ενιαίου ελέγχου» μειώνει το βάρος των πολλαπλών κοινοποιήσεων για τις επιχειρήσεις, δεδομένου ότι δεν θα είναι πλέον απαραίτητο να κοινοποιούνται μεγαλύτερες συγχωνεύσεις στα μεμονωμένα νέα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο του νέου κανονισμού τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν την ευκαιρία, προτού υποβάλλουν μια κοινοποίηση, να ζητήσουν παραπομπή της υπόθεσής τους από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού στην Επιτροπή ή από την Επιτροπή στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Η παραπομπή στην Επιτροπή μπορεί να γίνει όταν η συναλλαγή είναι κοινοποιήσιμη σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη. Το σύστημα προορίζεται να ενισχύσει την αρχή του «ενιαίου ελέγχου».

4.2.1.1. Η διεύρυνση θα δώσει νέα ώθηση στην ολοκλήρωση της αγοράς¹⁴⁰

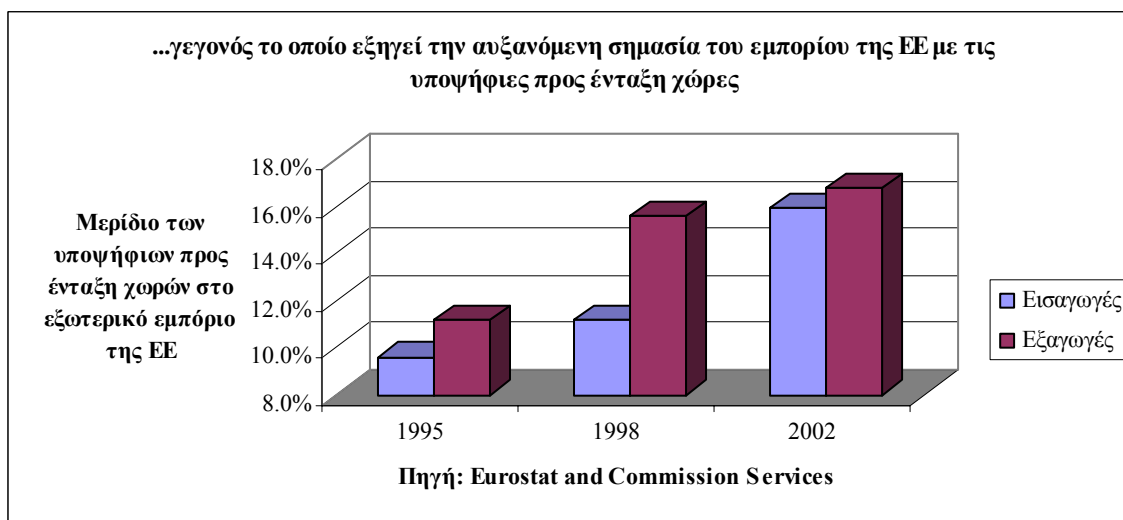
Η διεύρυνση μπορεί να παράσχει στην Εσωτερική Αγορά ένα νέο σημαντικό ερέθισμα όσον αφορά τα οφέλη που θα προκύψουν από την αφαίρεση των υπαρχόντων εμποδίων. Εντούτοις, αυτό θεμελιώνεται στην υπόθεση ότι όλα τα κράτη μέλη θα συνεργάζονται στενά και θα αποφύγουν ενέργειες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη διάσπαση της Εσωτερικής Αγοράς. Το εμπόριο μεταξύ των 15 κρατών μελών της ΕΕ και των υποψήφιων προς ένταξη χωρών αυξήθηκε ήδη περισσότερο από δέκα φορές μεταξύ 1995 και 2000. Επομένως, η πρόσβαση στην ΕΕ ήταν αναμενόμενο ότι θα οδηγούσε σε περαιτέρω μείωση των εμπορικών φραγμών για τέτοιες χώρες. Μάλιστα, ένα εμβρυώδες οικονομικό πρότυπο¹⁴¹ εμπορίου ορίζει ότι οι εξαγωγές των υποψήφιων προς ένταξη χωρών προς τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ το 2000 ήταν περίπου 63%, ποσοστό που θα αντιπροσώπευε τις εξαγωγές τους εάν ήταν ήδη κράτη μέλη. Ο μεγαλύτερος αντίκτυπος μάλλον θα προέλθει από την Πολωνία, καθώς είναι η μεγαλύτερη εντασσόμενη χώρα, της οποίας οι εξαγωγές προς τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ το 2000 ήταν 54%, ποσοστό που αναμένεται κανονικά για ένα κράτος μέλος του μεγέθους και της γεωγραφικής θέσης της Πολωνίας.

¹⁴⁰ Report on the implementation of the Internal Market Strategy (2003-2006), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Brussels, 21.1.2004, COM(2004) 22 final

¹⁴¹ Eastern Europe's International Trade, with Z. K. Wang, Manchester University Press, London, 1992



Το γεγονός ότι οι εισαγωγές των 15 κρατών μελών της ΕΕ από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες αυξήθηκαν ταχέως (αντίθετα από τις εξαγωγές των 15 κρατών μελών της ΕΕ, οι οποίες επιβραδύνθηκαν) δηλώνει ότι οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες έχουν την περαιτέρω δυνατότητα να επεκτείνουν τις εξαγωγές προς τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ – αρκεί να τηρούνται οι κανόνες και να αποφεύγεται η πίεση διάσπασης της Εσωτερικής Αγοράς.



Η επέκταση των εξαγωγών των 15 κρατών μελών της ΕΕ προς τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες σταθεροποιήθηκε μετά από μια περίοδο ταχείας ανάπτυξης κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του '90. Εντούτοις, καθώς οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες γίνονταν πλουσιότερες και καθώς οι σύνδεσμοι υποδομής βελτιώνονταν, τα 15 κράτη μέλη τις θεώρησαν ως τις πιο ελκυστικές διεξόδους για τα

προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Ένα μεγάλο μέρος της εμπορικής επέκτασης των υποψήφιων προς ένταξη χωρών με τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ οφείλετο στις ξένες άμεσες επενδύσεις. Ζωτικής σημασίας ήταν επίσης το γεγονός ότι οι εισροές συνεχίστηκαν. Δίχως αυτές, οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες δεν θα μπορούσαν να φθάσουν τα 15 κράτη μέλη, εξαιτίας του ότι η εσωτερική αποταμίευσή τους ήταν ανεπαρκής για να χρηματοδοτήσει τις απαραίτητες επενδύσεις.

Το FDI ρέει γενικά σε χώρες με σταθερά, αξιόπιστα μακροοικονομικά περιβάλλοντα, με προβλέσιμο νομικό πλαίσιο και με φιλική για τις επιχειρήσεις κουλτούρα. Αυτό ισχύει επίσης και για τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, μόνο που στην περίπτωση τους το FDI επηρεάζεται επίσης και από άλλο παράγοντα – χαμηλά κόστη παραγωγής συνδυασμένα με τη δυνατότητα να εξάγουν στην ΕΕ. Επομένως, οι αυξανόμενες ροές κεφαλαίου στο μέλλον θα εξαρτηθούν από την πλήρη ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς και από την εφαρμογή των κανόνων στους οποίους είναι βασισμένη.

4.2.2. Η φύση και η σημασία της Πολιτικής Ανταγωνισμού¹⁴²

4.2.2.1. Ο ορισμός του Ανταγωνισμού

Η Συνθήκη της Ρώμης αναφέρεται στον «ανταγωνισμό» σαν έννοια και στο άρθρο 3(ζ) και στο άρθρο 81, αλλά δεν τον ορίζει, ίσως ορθά. Είναι σημαντικό να συνειδητοποιηθεί ότι το άρθρο 81 δεν έχει καμία εφαρμογή, εκτός και αν η σχετική συμφωνία, απόφαση ή πρακτική έχει σαν αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Ο ανταγωνισμός είναι η σχέση μεταξύ οποιουδήποτε αριθμού επιχειρήσεων οι οποίες πωλούν αγαθά ή υπηρεσίες του ίδιου είδους το ίδιο χρονικό διάστημα σε μια αναγνωρίσιμη ομάδα καταναλωτών. Κάθε επιχείρηση λαμβάνοντας την εμπορική απόφαση να εισάγει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της στην αγορά, κάνοντας παράλληλα χρήση των εγκαταστάσεων παραγωγής και διανομής της, με αυτήν της την πράξη αναγκαστικά θα υπεισέλθει σε μια σχέση πιθανού ανταγωνισμού με τις άλλες επιχειρήσεις στην ίδια γεωγραφική αγορά, της οποίας τα όρια μπορεί να είναι ένας μόνο εμπορικός τομέας, μια πόλη, μια περιοχή, μια χώρα, μια ομάδα χωρών, ολόκληρη η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή ακόμα και όλος ο κόσμος. Ενώ το δίκαιο ανταγωνισμού τείνει να επικεντρώνεται περισσότερο στις δραστηριότητες και τη σχέση μεταξύ πωλητών, λογικά έχει ίση εφαρμογή και στις ανάλογες δραστηριότητες και τη σχέση μεταξύ αγοραστών, οι οποίοι βρίσκονται σε διαμάχη με συγκεκριμένο προϊόν και γεωγραφικές αγορές. Περαιτέρω, εφαρμόζεται όχι μόνο στις αγορές με απτά αγαθά και αντικείμενα, αλλά και στην ολοένα και αναπτυσσόμενη ποικιλία εμπορικών και προσωπικών υπηρεσιών, η οποία είναι διαθέσιμη και αναγκαία για την ομαλή λειτουργία μιας σύγχρονης αναπτυγμένης οικονομίας. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της λειτουργίας του ανταγωνισμού στην οικονομική θεωρία και του πρακτικού χειρισμού του σε πραγματικές αγορές. Εντούτοις, παρ' όλες τις ατέλειες

¹⁴² D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998, p. 9-16

του χειρισμού του ανταγωνισμού σε πραγματικές αγορές, η παρουσία του ανταγωνισμού θεωρείται συνήθως από τους οικονομολόγους ότι επιφέρει πραγματικά πλεονεκτήματα. Ανάμεσα σε αυτά είναι και τα ακόλουθα:

- ο ρόλος που διαδραμάτισε στην κατανομή πόρων προς την κατεύθυνση που προτιμούν οι καταναλωτές (αυτό γενικά περιγράφεται ως κατανομητική αποτελεσματικότητα – allocative efficiency – και έχει το πλεονέκτημα ότι μειώνει τον κίνδυνο παραγωγής ανεπιθύμητων προϊόντων και υπηρεσιών ή, ακόμα, αγαθών που προσφέρονται σε τιμές που δεν προτιμώνται)
- η συνεχής διαδικασία δυναμικής προσαρμογής στις διαρκείς αλλαγές των προτιμήσεων των καταναλωτών είναι ένα κίνητρο για τους παραγωγούς, ώστε να επενδύσουν σε έρευνα και ανάπτυξη και να καινοτομήσουν, οδηγώντας τις επιχειρήσεις που προβαίνουν στις απαραίτητες αλλαγές το κατάλληλο χρονικό διάστημα σε επιβίωση και ανάπτυξη, ενώ εκείνες που αποτυγχάνουν να προβούν σε αυτές τις αλλαγές, αναπόφευκτα μένουν πίσω
- η συνεχής πίεση σε όλους τους παραγωγούς και τους πωλητές της αγοράς να διατηρούν σε χαμηλά επίπεδα τα κόστη και, συνεπώς, τις τιμές από φόβο μήπως χάσουν την πελατεία τους από άλλους πωλητές, οι οποίοι βρίσκουν τρόπους προσέλκυσης συναλλαγών είτε μειώνοντας γενικώς τις τιμές είτε παραχωρώντας ειδικές εκπτώσεις σε συχνούς πελάτες

4.2.2.2. Μονοπώλιο, Ολιγοπώλιο και συνθήκες Υγιούς Ανταγωνισμού

Οι οικονομολόγοι παρουσιάζουν τη λειτουργία της ανταγωνιστικής διαδικασίας αναφερόμενοι σε τέσσερα μοντέλα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί με βάση συγκεκριμένα εμπειρικά αποτελέσματα, ώστε να δείξουν ποια θα ήταν η λογική συμπεριφορά των πωλητών κάτω από δύο ακραία είδη συνθηκών: τέλειο μονοπώλιο και τέλειος ανταγωνισμός. Στην πραγματικότητα είναι εξαιρετικά σπάνιο να βρεθεί είτε το ένα είτε το άλλο είδος συνθηκών, όμως αντιπροσωπεύουν τα δύο άκρα του φάσματος μεταξύ των οποίων λειτουργούν οι αγορές στον αληθινό κόσμο. Σε ένα τέλειο μονοπώλιο ο παροχέας αγαθών ή υπηρεσιών έχει σε ποσοστό 100% τον έλεγχο της αγοράς και δεν υπάρχουν ούτε συναφή ή ακόμη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες στις οποίες μπορούν να στραφούν οι αγοραστές. Αυτό κανονικά είναι εφικτό μόνο μέσω κρατικής παρέμβασης, όταν μια δημόσια υπηρεσία ή χρήση παρέχεται είτε απευθείας από ένα κυβερνητικό τμήμα ή υπηρεσία είτε από ένα εθνικοποιημένο σώμα, όπως το Ταχυδρομείο, παρ' ότι, ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να υπάρχει κάποια μορφή ανταγωνισμού, όπως είναι οι ιδιωτικοί μεταφορείς διανομής (private delivery couriers). Τα ιδιωτικά μονοπώλια που ελέγχουν το 100% μιας δεδομένης αγοράς είναι επίσης σπάνια στην καθαρή τους μορφή, εκτός ίσως αν ο έλεγχος είναι πάνω σε μια αναγκαία εγκατάσταση ή προϊόν, το οποίο δεν είναι διαθέσιμο αλλού (*FRUBO v. Commission*, Υπόθεση 71/74 [1975] ECR 563:2 CMLR 123).

Το αντίθετο του καθαρού μονοπωλίου είναι ο καθαρός (ή ατομικιστικός) ανταγωνισμός, ο οποίος είναι επίσης πολύ σπάνιος. Προκειμένου για τις συνθήκες ύπαρξής του, ο αριθμός των ανταγωνιστών πρέπει να είναι τόσο μεγάλος, ώστε το

μερίδιο αγοράς του καθενός να είναι ελάχιστο και έτσι, κανένας από μόνος του να μην έχει αρκετή επιρροή για να τροποποιήσει τα επίπεδα των τιμών ή την ισορροπία προσφοράς και ζήτησης. Σε μια τέτοια αγορά, οι επιχειρήσεις μπορούν, τουλάχιστον στην θεωρία, να παραμείνουν τελείως ουδέτερες αναφορικά με τις πράξεις ή τις αντιδράσεις των ανταγωνιστών τους, αφού η αγορά απλώς ανταποκρίνεται στο «αόρατο χέρι», του οποίου οι λειτουργίες εξηγήθηκαν αρχικά από τον Adam Smith στο διάσημο έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών» (το οποίο εκδόθηκε το 1776). Ο τύπος της αγοράς που είναι πιθανότερο να προσεγγίσει αυτό το άκρο, είναι αυτός που αποτελείται από πολλούς αγροτικούς παραγωγούς της ίδιας σοδειάς, από τους οποίους κανένας δεν έχει αρκετά μεγάλο ποσοστό συνολικής παραγωγής, ώστε να επηρεάσει τις συνθήκες της αγοράς ή τις τιμές. Στην πράξη, η Κοινή Αγροτική Πολιτική συνήθως αποτρέπει την πραγματοποίηση αυτού του είδους αγοράς μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Περισσότερο σημαντικές, όμως, είναι οι άλλες δύο κύριες μορφές αγοράς: το ολιγοπώλιο και οι συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού. Το ολιγοπώλιο είναι μια αγορά στην οποία διατηρείται κάποιος βαθμός ανταγωνισμού, αλλά υπάρχουν ελάχιστες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις (όχι λιγότερες από δύο και πιθανώς όχι περισσότερες από οκτώ) και η φύση του ανταγωνισμού μεταξύ τους ουσιαστικά επηρεάζεται από αυτό το γεγονός. Οι συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού δημιουργούνται όταν στην αγορά υπάρχουν λιγότεροι ανταγωνιστές απ' όσους χρειάζονται για τον τέλειο ανταγωνισμό, αλλά όπου οι εμπλεκόμενοι αριθμοί και άλλοι σχετικοί παράγοντες σημαίνουν ότι υπάρχει ένας πιο έντονος βαθμός και διαφορετικός ρυθμός αμοιβαίας αντίδρασης απ' ό,τι σε ένα ολιγοπώλιο. Παρ' όλα αυτά, μπορεί σε μερικές περιπτώσεις να είναι δύσκολο να διακρίνει κάποιος μεταξύ των ολιγοπωλιακών αγορών και αυτών όπου επικρατούν συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, καθώς η διάκριση είναι λεπτή και δυσχερής. Ορισμένα ολιγοπώλια χαρακτηρίζονται από διακριτά στοιχεία ανταγωνισμού μεταξύ των μελών τους, ενώ αντιθέτως, ορισμένες μορφές αγορών όπου φαινομενικά επικρατούν συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, επηρεάζονται κατ' ανάγκη και σε σημαντικό βαθμό από ολιγοπωλιακές τάσεις. Σε μια ολιγοπωλιακή αγορά υπάρχει σχεδόν πάντοτε ένας αξιοσημείωτος βαθμός αλληλεξάρτησης, η οποία δεν απαντά συνήθως σε αγορές που επικρατούν συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού. Οι Κοινοτικές αγορές emπίπτουν – η συντριπτική τους πλειονότητα τουλάχιστον – σε κάποια από τις ανωτέρω δύο κατηγορίες. Εφεξής, οιαδήποτε αναφορά στην παρούσα εργασία περί «ανταγωνισμού», θα αναφέρεται σε συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, περιλαμβανομένων όμως στον όρο αυτό και αγορών με διακριτά στοιχεία ολιγοπωλίου.

Ο υγιής ανταγωνισμός αυτός καθ' εαυτός δεν αποτελεί έννοια που μπορεί να καθοριστεί εύκολα. Η λειτουργία του είναι σχετικά εύκολο να γίνει αντιληπτή εάν το προϊόν ανήκει στην ίδια κατηγορία γένους, προσφέρεται προς πώληση σε πανομοιότυπη μορφή απ' όλους τους ανταγωνιστές εντός μιας ορισμένης αγοράς ή όταν η διαφοροποίηση του προϊόντος περί της οποίας διατείνονται οι προμηθευτές δεν ερείδεται σε αντικειμενικά στοιχεία ή είναι απλώς οριακή, όπως λ.χ. οι διαφορές μεταξύ των ποικίλων επώνυμων πετρελαϊκών προϊόντων (μάρκες) που διατίθενται στην αγορά από ανταγωνίστριες πετρελαϊκές εταιρείες. Άλλες διαφορές μεταξύ των προϊόντων δύνανται να είναι απτές ή αντικειμενικές, οφειλόμενες σε διαφορετική φυσική ή χημική σύσταση ή άλλες διαφορές μεταξύ των αντιστοίχων μερών και

συστατικών των ανταγωνιστικών προϊόντων. Εάν τα ανταγωνιστικά προϊόντα που τίθενται στην αγορά είναι ουσιωδώς όμοια χωρίς πραγματικές διαφοροποιήσεις κατά την αντίληψη των αγοραστών, τότε το πιο πιθανό είναι να υπάρξει ανταγωνισμός ως προς την τιμή και σε μικρότερο βαθμό ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών ή τους όρους πώλησης, ή να παρασχεθεί η δυνατότητα για ταυτόχρονη αγορά μιας ευρείας ποικιλίας λοιπών προϊόντων από τα ίδια τελικά σημεία πώλησης, όπως ακριβώς συμβαίνει σήμερα λ.χ. στους σταθμούς υπηρεσιών που ανήκουν ή ελέγχονται από τις μεγάλες πετρελαϊκές εταιρείες.

Παρά ταύτα σε πολλές αγορές υφίσταται ανταγωνισμός πιο περίπλοκης μορφής καθώς τα προϊόντα, καίτοι γενικώς κατάλληλα για τις ίδιες τελικές χρήσεις, έχουν εν τούτοις χαρακτηριστικά γνωρίσματα πολλές φορές μοναδικά για το κάθε προϊόν. Από τους υποψήφιους πελάτες ζητείται να αξιολογήσουν το καθένα από αυτά τα ετερογενή προϊόντα προκειμένου να διαπιστώσουν ποιο απ' όλα ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους. Σ' αυτή την κατηγορία εμπίπτουν δημοφιλή καταναλωτικά προϊόντα, όπως αυτοκίνητα, φωτογραφικές μηχανές και τηλεοράσεις. Εν προκειμένω, η μάχη του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων διεξάγεται σε πολυάριθμα μέτωπα¹⁴³. Προκειμένου δε οι εταιρείες να κερδίσουν την ως άνω μάχη του ανταγωνισμού, επιδίδονται σε μειώσεις τιμών ή κρυφές εκπτώσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες ή μεγαλύτερη εγγύηση για τα προϊόντα τους ή τροποποιούν τις προδιαγραφές των προϊόντων ή προσφέρουν μεγαλύτερο εύρος προϊόντων και όλα αυτά συνοδευόμενα από ευρύτατη διαφήμιση και προώθηση των προϊόντων. Για ορισμένα καταναλωτικά προϊόντα, συγκεκριμένα είδη συστημάτων διανομής (όπως είναι τα αποκλειστικά και τα επιλεκτικά) ενδέχεται να θεωρηθούν ως απαραίτητα προκειμένου να προωθηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των επώνυμων προϊόντων. Όσον αφορά στα κεφαλαιουχικά αγαθά και τα άλλα μη κεφαλαιουχικά προϊόντα που πωλούνται από μία μη βιομηχανική μονάδα σε άλλη και όχι σε ιδιώτες, η μάχη του ανταγωνισμού διεξάγεται συνήθως σε ένα πιο ανταγωνιστικό επίπεδο, καθώς οι αγοραστές τέτοιων προϊόντων συνήθως είναι καλύτερα πληροφορημένοι για το προϊόν που επιθυμούν να αγοράσουν και ως εκ τούτου όχι τόσο ευεπηρεάστοι από τις διαφημιστικές και προωθητικές ενέργειες των πωλητών. Απεναντίας, στην περίπτωση των καταναλωτικών αγαθών, η διαφήμιση και προώθηση των πωλήσεων, καθώς και η επίτευξη αναγνωρισιμότητας του σήματος του προϊόντος μεταξύ του αγοραστικού κοινού αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες, από τους οποίους επηρεάζεται και καθορίζεται, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το μερίδιο της κάθε εταιρείας στη σχετική αγορά, παρά από την εγγενή ποιότητα του προϊόντος και την τιμή του.

Αναφορικά με τις αγορές καταναλωτικών αγαθών, ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και που σχετίζεται με τη διανομή των αγαθών από σημεία τελικής λιανικής πώλησης, είναι το κατά πόσο μπορεί να υπάρξει πλήρης και υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των παραγωγών τέτοιων προϊόντων. Βεβαίως, έχουν τη δυνατότητα, αν το επιθυμούν, να πωλούν ευθέως στο κοινό διαμέσου διαύλων διανομής που ανήκουν αποκλειστικά στην κυριότητά τους, δηλαδή σε

¹⁴³ M. E. Porter, "Competitive Strategy", Harvard University Press, 1980 και "Competitive Advantage", Harvard University Press, 1985

καθετοποιημένη βάση. Παρά ταύτα, συχνά προτιμούν να πωλούν μέσω ανεξάρτητων αντιπροσώπων ή διανομέων.

Αν ο κάθε παραγωγός έχει πρόσβαση σε ικανό αριθμό σημείων τελικής πώλησης της απαιτούμενης ποιότητας και σε κατάλληλες τοποθεσίες, τότε, ακόμα και αν οι ως άνω κάθετες συμφωνίες περιέχουν ως ένα βαθμό περιορισμούς, λ.χ. απαιτώντας αποκλειστικότητα, ο ανταγωνισμός δεν παρακωλύεται ουσιωδώς. Από την άλλη μεριά, αν δεν υπάρχει ικανός αριθμός σημείων τελικής πώλησης διαθέσιμων σε όλους τους υποψήφιους παραγωγούς, τότε ένας επακόλουθος αποκλεισμός τους από την αγορά με την αντίστοιχη μείωση του ανταγωνισμού που θα συνεπιφέρει, μπορεί να αποβεί πολύ επιζήμιος για τον καταναλωτή, όπως και για τον παραγωγό.

Ο ως άνω αποκλεισμός δύναται να ανακύψει ως αποτέλεσμα εκτενών συγκεντρώσεων επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες αγορές, οι οποίες (συγκεντρώσεις) με τη σειρά τους οδηγούν στη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης ορισμένων παραγωγών στα τελικά σημεία πώλησης τόσο χονδρικής όσο και λιανικής. Επιπροσθέτως, μπορεί να ανακύψει και εάν, καίτοι υπάρχει ικανός αριθμός σημείων τελικής πώλησης, οι παραγωγοί μεθοδεύουν τα πράγματα ούτως ώστε μόνο λίγα (τελικά σημεία πώλησης) να αποκτούν τα προϊόντα που οι καταναλωτές ζητούν. Οι δε παραγωγοί συχνά προσπαθούν να δικαιολογήσουν μια τέτοια κατάσταση προβάλλοντας το επιχείρημα ότι ο διορισμός πολλών αντιπροσώπων θα απέτρεπε τα καλά τελικά σημεία πώλησης από το να προβούν σε επαρκείς επενδύσεις τόσο σε χώρους όσο και σε εξοπλισμό, προσωπικό και προωθητικές ενέργειες. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι άλλοι οι οποίοι προέβησαν σε μια ελάχιστη επένδυση ή εισήλθαν στην αγορά οψίμως, θα καρπωθούν αζημίως και θα εκμεταλλευτούν καταλλήλως προς όφελός τους τη μεγάλη ροή κεφαλαίων και επενδύσεων που πραγματοποιήθηκε από τους αρχικώς εισελθόντες στην αγορά.

4.2.2.3. Ο ρόλος της πολιτικής ανταγωνισμού στην Κοινότητα

Η ανάγκη για πολιτική ανταγωνισμού εμφανίζεται ώστε να αντιμετωπιστούν φαινόμενα και οριζόντιων και κάθετων συμφωνιών. Οι οριζόντιες συμφωνίες είναι αυτές που πραγματοποιούνται μεταξύ επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται μεταξύ τους στον ίδιο κλάδο, για παράδειγμα οι κατασκευαστές μεταξύ τους ή αντίστοιχα οι χονδρέμποροι μεταξύ τους. Οι κάθετες συμφωνίες είναι αυτές που πραγματοποιούνται μεταξύ επιχειρήσεων των οποίων η σχέση είναι συμπληρωματική, όπως αυτή ανάμεσα σε κατασκευαστή και διανομέα ή παροχέα και κατόχου αδείας. Συνήθως, δεν είναι δύσκολη η διάκριση αυτών των συμφωνιών. Παρ' όλα αυτά, σε μερικές περιπτώσεις οι σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες είναι πιθανό να βρεθούν σε κατάσταση ανταγωνισμού, προκαλούν προβλήματα. Το ίδιο προβληματικό είναι και το ζήτημα αν οι αμοιβαίες συμφωνίες αποκλειστικής αντιπροσώπευσης μπορούν να επιτραπούν μεταξύ κατασκευαστών που είναι πιθανό να βρεθούν σε κατάσταση ανταγωνισμού μεταξύ τους, αν και προς το παρόν δεν είναι ανταγωνιστές.

Σχεδόν σε κάθε αγορά χωρίς κυβερνητική παρέμβαση ή νομοθετική ρύθμιση η ανταγωνιστική διαδικασία αυτή καθ' αυτή θα διασφαλίσει ότι όλοι οι συμμετέχοντες

θα κερδίσουν αργά ή γρήγορα δυναμική θέση στην αγορά. Η απόκτηση τέτοιας θέσης μπορεί με τη σειρά της να καταστήσει ικανές τις επιχειρήσεις να ασκήσουν στρατηγική εξουσία πάνω στις τιμές και, έτσι, να αυξήσουν τα περιθώρια κέρδους τους. Αυτή η αύξηση της κερδοφορίας τους μπορεί να τους επιτρέψει – είτε εκμεταλλευόμενες τις οικονομίες κλίμακας είτε επιδιώκοντας επιτυχίες σε έρευνα και ανάπτυξη – να αποκτήσουν περαιτέρω πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών τους. Επιπλέον, τέτοια δυναμική θέση στην αγορά καθιστά τον κάτοχό της ισχυρότερο ώστε να υπερπηδήσει αντιφατικές οικονομικές συνθήκες συναλλαγών, συμπεριλαμβανομένης τυχόν γενικής οικονομικής ύφεσης, καθώς και προσωρινές πτώσεις στη ζήτηση. Σε τέτοιες περιστάσεις, η πιθανή εξασθένηση ή ο θάνατος μερικών ανταγωνιστών μπορεί να ενισχύσει την θέση του κατόχου ακόμα περισσότερο. Το δίκαιο ανταγωνισμού μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των αγορών στις οποίες μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση με μια σειρά από τρόπους που προβλέπει η αντιμονοπωλιακή νομοθεσία. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η εκκαθάριση στοιχείων του ενεργητικού (*divestiture of assets*), ο έλεγχος τιμών και κερδών και η απαγόρευση συγκεκριμένων εναρμονισμένων πρακτικών, οι οποίες συμβάλλουν στην κατοχή μονοπωλιακής θέσης. Εντούτοις, είναι πολύ δυσκολότερο να βρεθούν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα επαναφοράς και διατήρησης του ανταγωνισμού σε ολιγοπωλιακή αγορά. Εξαιτίας του ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων στην αγορά είναι σχετικά μικρός, είναι ευκολότερο γι' αυτές να προσαρμόσουν τις εμπορικές και τιμολογιακές πρακτικές τους ώστε να επιτύχουν τα αποτελέσματα μιας οριζόντιας συμφωνίας όσον αφορά τα προϊόντα, τις τιμές, τους όρους συναλλαγών και ακόμα, σε κάποιο βαθμό, τον ρυθμό της τεχνολογικής προόδου χωρίς να είναι πράγματι αναγκασμένες να συνάψουν συμφωνίες ή να προβούν σε εναρμονισμένες πρακτικές. Η αμοιβαία τους αλληλεξάρτηση επιτρέπει την εγκαθίδρυση μιας ισορροπίας μεταξύ τους σε ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών από αυτό που θα ήταν δυνατό κάτω από συνθήκες υγιούς, απεριόριστου ανταγωνισμού. Κάθε ανταγωνιστής γνωρίζει ότι αν μειώσει τις τιμές θα επισπεύσει αντίστοιχες ενέργειες άλλων «ολιγοπωλιστών», οι οποίοι θα καταστήσουν μάταιο το όλο εγχείρημα. Η δυσκολία όσον αφορά την πολιτική ανταγωνισμού έγκειται όχι μόνο στο ότι οι «ολιγοπωλιστές» μπορούν να επιτύχουν αυτές τις υψηλότερες τιμές και τα κέρδη δίχως συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές, αλλά επίσης και στο ότι η αγορά αρχικά μπορεί να φαίνεται ανταγωνιστική, όσον αφορά το γεγονός ότι οι τιμές μπορεί να προσεγγίζουν η μία την άλλη, παρ' όλο που η διαδικασία που ευθύνεται γι' αυτήν την προσέγγιση δεν στηρίζεται σε συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού. Για τους λόγους αυτούς, η έννοια της «συλλογικής κατοχής δεσπόζουσας θέσης», δηλαδή του γεγονότος ότι περισσότερες από μία επιχειρήσεις βρίσκονται στην ίδια αγορά, προσέλκυσε το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μια εξήγηση όσον αφορά το σύστημα ελέγχου συγκεντρώσεων είναι ότι βοηθά στην παρεμπόδιση δημιουργίας τέτοιων δομών αγοράς όπου αυτές οι μορφές «συλλογικής κατοχής δεσπόζουσας θέσης» και οι συνεπακόλουθες «σιωπηρές συγκρούσεις» είναι δυνατές. Οι ολιγοπωλιακές αγορές είναι αναμφίβολα οι πιο δύσκολες όταν πρόκειται για την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής πολιτικής ανταγωνισμού.

Η πολιτική ανταγωνισμού προσπαθεί να προστατεύσει τη διαδικασία του ανταγωνισμού, όχι απλώς να διατηρήσει την ύπαρξη ανταγωνιστών. Αυτό συμβαίνει παρ' όλο που παραδόξως η υγεία και η ακεραιότητα της διαδικασίας ανταγωνισμού

εξαρτώνται σε κάποιο βαθμό από τον αριθμό των επιχειρήσεων και τις δυνάμεις της καθεμίας στη σχετική αγορά. Εντούτοις, ο στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού είναι να παρεμποδίσει την με αθέμιτα μέσα κατάκτηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά από ατομικές επιχειρήσεις, χωρίς όμως να γίνεται υπερπροστατευτική απέναντι στις άλλες αντίπαλες (επιχειρήσεις). Παρ' όλα αυτά, ο βαθμός στον οποίο μια τέτοια πολιτική πρέπει να παρεμβαίνει στη συμπεριφορά των επιχειρησιακών υποθέσεων, αποτελεί κεντρική αντιπαράθεση μεταξύ των οικονομολόγων. Η παραδοσιακή σχολή των οικονομολόγων προτείνει δύο μεθόδους παρέμβασης. Η πρώτη – η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 1 της Sherman Act των Ηνωμένων Πολιτειών, στις πράξεις Περιοριστικών Πρακτικών της Αγγλίας (UK Restrictive Trade Practice Acts) του 1976 και 1977 καθώς και στην Πράξη Ανταγωνισμού (competition Act) του 1998 που τις αντικατέστησε και στο άρθρο 81 της Συνθήκης της Ρώμης – αναζητά να εμποδίσει τον περιορισμό του ανταγωνισμού από συμφωνίες ή συμφωνημένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων, καθιστώντας τις ανίσχυρες και επιβάλλοντας αστικές ή ποινικές ποινές στις επιχειρήσεις που συμμετείχαν σ' αυτές. Η δεύτερη μέθοδος θα στόχευε στην παρεμπόδιση απόκτησης υπέρμετρης εξουσίας από επιχειρήσεις μέσω συγκεντρώσεων ή καθεστώτων μονοπωλιακών αγορών ή μέσω κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης λόγω αποκλειστικών αντι-ανταγωνιστικών ή ληστρικών πρακτικών. Αυτοί είναι οι στόχοι των ενεργειών που λήφθηκαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες στην παράγραφο 2 της Sherman Act και στην παράγραφο 7 της Clayton Act, από το Ηνωμένο Βασίλειο στην ενότητα μονοπώλια και προβλέψεις συγκεντρώσεων της Fair Trading Act και στο κεφάλαιο 2 της νέας Competition Act, καθώς και απ' το άρθρο 82 της Συνθήκης της Ρώμης όσον αφορά την κατάκτηση δεσπόζουσας θέσης.

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σ' αυτόν τον τομέα περικλείονται περιληπτικά σε μια δημοσίευση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organization for Economic Co-operation and Development)¹⁴⁴.

Η πολιτική ανταγωνισμού έχει σαν κεντρικό οικονομικό της στόχο τη διατήρηση και προαγωγή της ανταγωνιστικής διαδικασίας, μιας διαδικασίας που ενθαρρύνει την αποδοτικότητα στην προαγωγή και τον επιμερισμό των αγαθών και υπηρεσιών και, με το πέρασμα του χρόνου, μέσω των αποτελεσμάτων της, στην καινοτομία και την προσαρμογή της στην αλλαγή για μια δυναμική διαδικασία σταθερής οικονομικής ανάπτυξης. Σε συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού οι αντίπαλες επιχειρήσεις έχουν ίσες ευκαιρίες για ν' ανταγωνιστούν στις συναλλαγές πάνω στη βάση και την ποιότητα των προϊόντων τους, ενώ η ανάπτυξη των πόρων ακολουθεί την επιτυχία στην αγορά, όσον αφορά την προσφορά της καταναλωτικής ζήτησης στη δυνατότερη χαμηλή τιμή.

Από τη σκοπιά της Κοινότητας μια άλλη σημαντική συνέπεια ενός ανταγωνιστικού συστήματος είναι ότι μπορεί να προσφέρει δυνατότητες σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις μέσα στην Αγορά, οι οποίες εκλαμβάνονται και από την Επιτροπή και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ως οι πιθανόν κύριοι παροχείς νέων θέσεων

¹⁴⁴ "Competition and Trade Policies: Their Interaction", Paris: OECD, 1984, para. 232

εργασίας για το μέλλον καθώς και ευκαιριών για τους πολίτες, ώστε να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση.

Αυτά τα πλεονεκτήματα που αναμένονται από ένα ανταγωνιστικό σύστημα έχουν αφομοιωθεί για πολλά χρόνια και έχουν αναλυθεί λεπτομερώς από οικονομολόγους διαφόρων σχολών. Από τη σκοπιά, όμως, των ιδρυτών της Συνθήκης η ανάγκη της παρούσας πολιτικής ανταγωνισμού να ενθαρρύνει τις ανταγωνιστικές αγορές και να αποθαρρύνει τις πρακτικές που περιορίζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών προέκυψε όχι από οικονομική θεωρία αλλά κυρίως εξαιτίας πολιτικής αναγκαιότητας. Αν η Κοινή Αγορά ήταν να αποτελέσει, όπως αποδεικνύει το όνομα, μια αγορά όπου οικονομική πρόοδος θα προέκυπτε από τις προσπάθειες ανεξάρτητων επιχειρήσεων, μεγάλων και μικρών, σε όποιο από τα Κράτη-μέλη, τότε οι ανεξάρτητες εδαφικές ή (τοπικές) αγορές των Κρατών-μελών θα έπρεπε να ανοίξουν και να διατηρηθούν διαθέσιμες σε αυτές (τις επιχειρήσεις). Αν αυτό παρεμποδιζόταν, τότε οι άλλοι σημαντικοί και πολιτικοί και οικονομικοί στόχοι της Συνθήκης θα ήταν σε μεγάλο βαθμό μάταιοι.

Ο στόχος λοιπόν της ενσωμάτωσης εθνικών αγορών έγινε αναγκαιότητα και όχι απλώς μια επιπλέον επιλογή στην πολιτική ανταγωνισμού της Κοινότητας. Τα άρθρα 81 και 82 προϋποθέτουν μια «επιρροή στο εμπόριο» σαν απαραίτητο στοιχείο της εφαρμογής τους. Ο τρόπος λειτουργίας της εφαρμογής τους σε ατομικές υποθέσεις δημιουργεί μεγάλο μέρος της πρώιμης ιστορίας της πολιτικής ανταγωνισμού. Επιπλέον, αυτή η έμφαση στην ενσωμάτωση των αγορών διαδραματίζει έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο σε ποικίλους τομείς του δικαίου, κυρίως όσον αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, τη διάκριση των τιμών, την άσκηση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συστήματα διανομής. Πράγματι, στο παρελθόν φαίνεται κατά καιρούς να δόθηκε προτεραιότητα από τη DG IV ακόμη και έναντι της ενθάρρυνσης και προστασίας της ίδιας της ανταγωνιστικής διαδικασίας, παρ' όλο που σε πολλές περιπτώσεις οι δίδυμοι στόχοι της ενσωμάτωσης της αγοράς και της βελτίωσης του ανταγωνισμού μπορούν να επιδιωχθούν ταυτοχρόνως. Το γεγονός ότι το κύριο νομοθετικό πρόγραμμα για τη δημιουργία της Μοναδικής Αγοράς ολοκληρώθηκε επισήμως κατά τα τέλη του 1992, δεν μείωσε τη σημασία που η Επιτροπή εξακολουθεί να δίνει σε αυτή.

4.2.3. Εκσυγχρονισμός των κανόνων επιβολής ανταγωνισμού

Ο εκσυγχρονισμός έχει να κάνει με την εναρμόνιση των ευρωπαϊκών ουσιαστικών κανόνων ανταγωνισμού και την αποκεντρωμένη εφαρμογή τους.

4.2.3.1. Η εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου¹⁴⁵

Όσον αφορά την εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο άρθρο 3 του ΚΚΣ. Αυτή η διάταξη εισάγει μια εκτεταμένη εναρμόνιση των ουσιαστικών κανόνων που διέπουν την ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού. Εντούτοις, η εναρμόνιση αυτή δεν είναι πλήρης. Είναι απαραίτητο να γίνει μια διάκριση μεταξύ της μεμονωμένης συμπεριφοράς αφ' ενός και των συμφωνιών και συντονισμένων πρακτικών αφ' ετέρου.

Ο ΚΚΣ προβλέπει πλήρη εναρμόνιση μόνο για τις συμφωνίες και τις συντονισμένες πρακτικές. Με άλλα λόγια, τα κράτη μέλη αποτρέπονται από την εφαρμογή εθνικών κανόνων, η οποία θα οδηγούσε σε διαφορετικό αποτέλεσμα από αυτό που θα είχε επιτευχθεί αν είχαν εφαρμοστεί οι ευρωπαϊκοί κανόνες. Αυτό σημαίνει ότι το εθνικό δίκαιο δεν μπορεί πλέον να είναι πιο αυστηρό από το ευρωπαϊκό. Εξαιρέση υπάρχει μόνο σε περιπτώσεις, στις οποίες το ευρωπαϊκό δίκαιο δεν ισχύει, κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας καθιέρωσης κάποιας αξιολόγησης επίδρασης στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Εντούτοις, ακόμη και για αυτές τις περιπτώσεις τα κράτη μέλη θα διστάσουν να εισαγάγουν αυστηρότερους εθνικούς κανόνες, καθ' όσον αυτοί θα είχαν εφαρμογή μόνο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ θα αποτελεί *de facto* το ενιαίο πρότυπο όσον αφορά την αξιολόγηση των συμφωνιών και των συντονισμένων πρακτικών στην Ευρώπη.

Όσον αφορά τη μεμονωμένη συμπεριφορά, ο βαθμός εναρμόνισης είναι λιγότερο εκτεταμένος. Εδώ, ο ΚΚΣ εισάγει ένα είδος κατώτατου κριτηρίου. Δηλαδή, ενώ τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να εφαρμόσουν αυστηρότερους κανόνες, το επίπεδο προστασίας ενάντια σε τυχόν ανταγωνιστική μεμονωμένη συμπεριφορά δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το πρότυπο που καθορίζεται στο άρθρο 82 ΣυνθΕΚ.

Για την ευρωπαϊκή επιχειρησιακή κοινότητα η εναρμόνιση του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού έχει σημαντικά πλεονεκτήματα. Συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε όλη την Ευρώπη, ωφελούνται από το γεγονός ότι οι συμβάσεις τους δεν χρειάζεται πλέον να αξιολογηθούν βάσει εθνικών νομοθεσιών, αρκεί να είναι συμβατές με το ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού. Επίσης, δεν έχει σημασία σε ποια χώρα αξιολογείται η συμφωνία ή η πρακτική, δεδομένου ότι όλες οι αρχές και τα δικαστήρια εφαρμόζουν το ίδιο πρότυπο¹⁴⁶. Για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη, ο εκσυγχρονισμός των κανόνων επιβολής ανταγωνισμού σημαίνει, κατ' αρχάς, ότι τα συμβαλλόμενα σε μια συμφωνία μέρη πρέπει να πραγματοποιούν μόνο τους την αξιολόγησή τους προκειμένου να καθορίσουν εάν η συμφωνία τους είναι σύμφωνη ή όχι με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΚ και, κατά δεύτερο λόγο, ότι οι επιχειρήσεις θα αναμιχθούν στις έρευνες που διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο ή στις διαδικασίες στα εθνικά δικαστήρια.

¹⁴⁵ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

¹⁴⁶ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

Πλέον δεν είναι δυνατό σύμφωνα με τους τροποποιημένους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΚ να κοινοποιηθεί μια συμφωνία στην Επιτροπή προκειμένου να ληφθεί ένας βαθμός βεβαιότητας για την ισχύ της. Οι συμφωνίες πρέπει τώρα να αξιολογούνται από τα ίδια τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνοντας υπόψη τη νομοθεσία της ΕΚ για τον ανταγωνισμό, τις πρακτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής και τη νομολογία του ΠΕΚ και του ΔΕΚ. Η Επιτροπή διατηρεί την εξουσία να παρέχει ανεπίσημες οδηγίες στα συμβαλλόμενα μέρη για μια συμφωνία, όταν προκύψουν καινοφανή ή εκκρεμή ζητήματα δικαίου. Τέτοιου είδους οδηγίες δεν είναι δεσμευτικές για τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, τα εθνικά δικαστήρια ή την ίδια την Επιτροπή. Ακόμα, είναι δυνατό να κοινοποιηθεί μια συμφωνία σε ένα ΕΔΑ.

Ωστόσο, η εναρμόνιση του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού συνοδεύεται από κάποιο τίμημα. Πρέπει να εξασφαλιστεί ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού εφαρμόζεται κατά τρόπο συνεπή σε όλα τα κράτη μέλη, όλες τις αρχές και όλα τα δικαστήρια. Αυτή είναι η πρωταρχική και κύρια πρόκληση του εκσυγχρονισμού, ενώ στόχος της Επιτροπής είναι να εξασφαλίσει τη συνεκτική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε όλη την Ευρώπη.

4.2.3.2. Η αποκεντρωμένη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού¹⁴⁷

Ο δεύτερος πυλώνας του εκσυγχρονισμού είναι η αποκεντρωμένη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού από τις αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια. Εδώ ο ΚΚΣ εισάγει ένα σύστημα παράλληλων αρμοδιοτήτων όσον αφορά τις αρχές ανταγωνισμού. Με άλλα λόγια, μια υπόθεση ανταγωνισμού που επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να εξεταστεί είτε από την Επιτροπή είτε από μία και μοναδική εθνική αρχή είτε από διάφορες εθνικές αρχές δρώντας παράλληλα.

Η αποκέντρωση έχει διάφορα πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα. Θα οδηγήσει σε αυξανόμενη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού σε όλη την Ευρώπη. Θα επιτρέψει, επίσης, στην Επιτροπή να συγκεντρώσει και να αναλώσει τους πόρους της σε σημαντικές υποθέσεις, δεδομένου ότι δεν είναι πλέον υποχρεωμένη να εξετάσει ένα μεγάλο αριθμό λιγότερο σχετικών υποθέσεων κοινοποίησης. Θα οδηγήσει, ακόμη, σε καλύτερη συνεργασία και συντονισμό μεταξύ των εθνικών αρχών και της Επιτροπής.

Είναι αλήθεια ότι η επιχειρησιακή κοινότητα στο μέλλον θα έχει υψηλότερο βαθμό ευθύνης αναφορικά με την αξιολόγηση της συμβατότητας της δράσης της με το ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού. Όμως, πρέπει να σημειωθεί ότι – ενώ οι κοινοποιήσεις συνέβαλαν σημαντικά στον φόρτο εργασίας των αρχών ανταγωνισμού – μόνο ένα μικρό ποσοστό συμβάσεων κοινοποιήθηκε πράγματι στην Επιτροπή. Έτσι, η κατάσταση δεν έχει αλλάξει από υλικής απόψεως για τις περισσότερες

¹⁴⁷ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

επιχειρήσεις. Επιπλέον, ο Κανονισμός 1/2003 επιτρέπει στην Επιτροπή – σε εξαιρετικές περιπτώσεις και κάνοντας χρήση της διακριτικής της ευχέρειας – να παρέχει καθοδήγηση στην επιχειρησιακή κοινότητα ανά περίπτωση. Η μόνη διαφορά είναι ότι η επιχειρησιακή κοινότητα δεν έχει κανένα νόμιμο δικαίωμα να ζητήσει καθοδήγηση από την Επιτροπή.

4.2.4. Μεταρρύθμιση του ελέγχου συγκεντρώσεων

4.2.4.1. Το υπόβαθρο της μεταρρύθμισης¹⁴⁸

Το κοινοτικό καθεστώς ελέγχου συγκεντρώσεων είναι ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της ΕΕ. Έχει χρησιμεύσει στη διευκόλυνση της εταιρικής αναδόμησης στην Ευρώπη, εξασφαλίζοντας ρυθμιστική εξονυχιστική έρευνα μέσα στα πλαίσια ενός πιεστικού, προβλέψιμου χρονοδιαγράμματος που αντιστοιχεί στις ανάγκες των επιχειρήσεων. Παρείχε «ενιαίο έλεγχο» όσον αφορά τη λεπτομερή εξέταση μεγάλων διασυνοριακών συγχωνεύσεων, καταργώντας κατά συνέπεια την ανάγκη για τις επιχειρήσεις να προβαίνουν σε κοινοποιήσεις σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ. Ένας αξιοπρόσεκτος βαθμός διαφάνειας έχει διατηρηθεί – κάθε συγχώνευση που κοινοποιείται στην Επιτροπή καταλήγει στην ανακοίνωση και τη δημοσίευση μιας αιτιολογημένης απόφασης. Από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού Συγκεντρώσεων το 1990, η Επιτροπή έχει επιθεωρήσει πάνω από 2.000 συγχωνεύσεις και εξαγορές, το 90% περίπου των οποίων εγκρίθηκαν άνευ όρων μετά από μια περίοδο επιθεώρησης μόνο ενός μηνός. Εντούτοις, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το καθεστώς ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει επιτυχώς τις προκλήσεις του σήμερα και του αύριο, η Επιτροπή θεώρησε ότι υπήρξε κάποιο πεδίο για περαιτέρω βελτιώσεις.

Πράγματι, παρά την πρόσφατη επιβράδυνση στον τομέα της συγχωνευτικής δραστηριότητας, το κοινοτικό σύστημα έπρεπε να αντιμετωπίσει έναν ταχέως αυξανόμενο αριθμό όλο και πιο σύνθετων περιπτώσεων. Τα υψηλότερα επίπεδα βιομηχανικής συγκέντρωσης απαιτούν μεγαλύτερη εκλέπτυνση όσον αφορά την οικονομική ανάλυση ενώ, παράλληλα, οι αποφάσεις της Επιτροπής υπόκεινται σε όλο και λεπτομερέστερη εξέταση από τα ευρωπαϊκά δικαστήρια. Το 2002 η νομολογία του ΠΕΚ αντιπροσώπευε την πιο εκτεταμένη δικαστική «ανατροφοδότηση» που είχε λάβει η Επιτροπή από το 1990 αναφορικά με την πολιτική της επιβολής συγκεντρώσεων: οι δικαστικές αποφάσεις ασχολήθηκαν με θεμελιώδεις ουσιαστικές, διαδικαστικές και συστηματικές πτυχές της αναθεώρησης συγκεντρώσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, είναι σαφές ότι το ΠΕΚ καθιστά πλέον υπεύθυνη την Επιτροπή για ένα υψηλό επίπεδο απόδειξης και το γεγονός αυτό έχει σαφείς επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται οι έρευνες και συντάσσονται οι αποφάσεις της.

¹⁴⁸ Mario Monti, «European Competition Policy : Quo Vadis?», XX. International Forum on European Competition Policy, Brussels, 10 April 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/195|0|RAPID&lg=EN&display=

Αυτό που προέκυψε βάσει των δικαστικών αποφάσεων είναι ένα σύνολο μεταρρυθμιστικών μέτρων, τα οποία θα βελτιώσουν το καθεστώς ελέγχου συγκεντρώσεων και θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να καταπιαστεί με τις σημαντικότερες προκλήσεις που θα προκύψουν – μια όλο και περισσότερο διεθνοποιημένη οικονομία και την προοπτική μιας Ένωσης με 25 κράτη μέλη. Συγχρόνως, αυτή η μεταρρύθμιση θα διατηρήσει στο ισχύον σύστημα τις έμφυτες πραγματικές αξίες. Με λίγα λόγια, θα μετασχηματίσει αυτό που ήδη είναι ένα πολύ καλό σύστημα σε ένα ακόμα καλύτερο.

4.2.4.2. Έγκριση της Επιτροπής για εκτεταμένη μεταρρύθμιση του κοινοτικού συστήματος ελέγχου των συγκεντρώσεων¹⁴⁹

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην πιο σημαντική έως τώρα μεταρρύθμιση του καθεστώτος ελέγχου των συγκεντρώσεων από την έναρξη ισχύος του Κοινοτικού Κανονισμού περί Συγκεντρώσεων το 1990. "Οι μεταρρυθμίσεις θα βελτιώσουν σημαντικά το σύστημά μας για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, δημιουργώντας, πιστεύω, ένα πρότυπο άξιο προς μίμηση σε παγκόσμιο επίπεδο", είπε ο αρμόδιος επίτροπος ανταγωνισμού Mario Monti στις Βρυξέλλες την 11^η Δεκεμβρίου 2002 (IP/02/1856). Εκτός από την πρόταση για αναθεώρηση του Κανονισμού περί Συγκεντρώσεων, που απαιτούσε έγκριση από τους υπουργούς της ΕΕ, η Επιτροπή ενέκρινε επίσης ένα σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων μεταξύ ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων ("οριζόντιες συγκεντρώσεις") που θα χρησιμεύσει ως οδηγός για την επιχειρηματική και τη νομική κοινότητα. Τέλος, και όχι λιγότερο σημαντικό, θα ληφθεί μια σειρά μέτρων μη νομοθετικού χαρακτήρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της Επιτροπής, όπως η δημιουργία μιας θέσης οικονομικού προϊσταμένου του ανταγωνισμού. "Η νέα αυτή θέση θα καλυφθεί από έναν επιφανή οικονομολόγο, έργο του οποίου θα είναι να δίνει μια οικονομική γνώμη στους φορείς λήψης αποφάσεων, καθώς και στο αρμόδιο για τις έρευνες προσωπικό της Επιτροπής", πρόσθεσε ο κ. Monti. "Είμαι πεπεισμένος ότι ο διορισμός αυτός θα συμβάλει σε μεγάλο βαθμό ώστε οι οικονομικές μας αναλύσεις να είναι ορθότερες, όχι μόνο στις υποθέσεις συγκεντρώσεων, αλλά και γενικότερα στις υποθέσεις ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων".

Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια πλήρη δέσμη μεταρρυθμίσεων του ελέγχου των συγκεντρώσεων, με σκοπό να δημιουργηθεί ένα παγκοσμίου επιπέδου ρυθμιστικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν την έγκριση των συγκεντρώσεων και εξαγορών τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 380 εκατομμυρίων σήμερα και σε λίγο 450 εκατομμυρίων καταναλωτών. Η μεταρρύθμιση, που βασίζεται σε μια δωδεκαετή εμπειρία, συνδυάζει ένα προβλέψιμο χρονοδιάγραμμα εξέτασης των πράξεων με μια βελτιωμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με βάσιμες οικονομικές αναλύσεις και περισσότερες ευκαιρίες να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων.

¹⁴⁹<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/1856&format=HTML&aged=0&language=EL&guiLanguage=en>

Ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων, που εκδόθηκε το 1989 και ίσχυε από τις 21 Δεκεμβρίου 1990, βασιζόταν στην αρχή του ενιαίου ελέγχου (one-stop shop), που σημαίνει ότι οι μεγάλες διασυνοριακές πράξεις εξετάζονται αποκλειστικά από την Επιτροπή και δεν χρειάζεται να εγκριθούν από οποιαδήποτε εθνική αρχή της ΕΕ¹⁵⁰. Ο Κανονισμός εγγυόταν επίσης την εξέταση των συγκεντρώσεων μέσα σε περιορισμένες προθεσμίες και με έκδοση αιτιολογημένων αποφάσεων που θα εξασφάλιζαν διαφάνεια και ασφάλεια δικαίου. Το 2001 η Επιτροπή εξέδωσε μια Πράσινη Βίβλο και ζήτησε τη διατύπωση απόψεων σχετικά με τις δυνατότητες μεταρρύθμισης του συστήματος ελέγχου των συγκεντρώσεων στην Κοινότητα. Η Επιτροπή έλαβε πολλές γραπτές παρατηρήσεις και προέβη σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσώπους της βιομηχανίας, της νομικής κοινότητας, των καταναλωτών και των εργαζομένων, καθώς και άλλων ενδιαφερομένων. Η Επιτροπή στις 11 Δεκεμβρίου 2002 πρότεινε τις ακόλουθες αλλαγές στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων:

- Η πρόταση επιδίωκε τη διευκρίνιση του ουσιαστικού γνώμονα που χρησιμοποιείται για την ανάλυση των συγκεντρώσεων από πλευράς ανταγωνισμού, καθιστώντας σαφές, ιδίως, ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται και σε περιπτώσεις ολιγοπωλίων που μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα ανταγωνισμού.
- Ο προτεινόμενος νέος Κανονισμός Συγκεντρώσεων, επιπλέον, επιδίωκε τον εξορθολογισμό του χρονικού πλαισίου που ίσχυε για τις κοινοποιήσεις των σχεδιαζόμενων συγκεντρώσεων στην Επιτροπή, με την καθιέρωση της δυνατότητας για κοινοποίηση πριν από τη σύναψη δεσμευτικής συμφωνίας, και με την κατάργηση της απαίτησης κοινοποίησης των πράξεων μέσα σε μια εβδομάδα από τη σύναψη της εν λόγω συμφωνίας. Σκοπός των μέτρων αυτών είναι να καταργηθούν οι περιττές ρυθμιστικές ακαμψίες και να διευκολυνθεί ο συντονισμός των ερευνών σε υποθέσεις συγκεντρώσεων με τις αρχές ανταγωνισμού άλλων κρατών.
- Προβλεπόταν, επίσης, απλούστευση του συστήματος παραπομπής για διερεύνηση των υποθέσεων συγκέντρωσης από την Επιτροπή προς τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, και αντιστρόφως. Με τη μεταρρύθμιση αυτή επιδιώκεται, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η εξασφάλιση της εξέτασης μιας συγκεκριμένης πράξης από την πλέον κατάλληλη αρχή, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται ο περιορισμός των επιπτώσεων της "πολλαπλής κοινοποίησης", δηλαδή κοινοποίησης σε πολλές αρχές ανταγωνισμού εντός της ΕΕ¹⁵¹.
- Η Επιτροπή προετίθετο να καταστήσει κάπως πιο ευέλικτα τα χρονικά πλαίσια για τη διεξαγωγή των ερευνών, ιδιαίτερα για περίπλοκες υποθέσεις συγκεντρώσεων. Εφόσον μία κοινοποιηθείσα συγκέντρωση αποτελεί αντικείμενο εμπειριστατωμένης έρευνας, προτάθηκε η προσθήκη τριών

¹⁵⁰ Η Επιτροπή έχει αποκλειστική αρμοδιότητα επί των πράξεων που όπου συμμετέχουν εταιρείες με συνολικό παγκόσμιο κύκλο εργασιών τουλάχιστον 5 δισεκατ. ευρώ, και εφόσον τουλάχιστον δύο από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις έχουν επίσης πάνω από 250 εκατ. ευρώ καθεμία σε πωλήσεις στην Ευρώπη, εκτός εάν καθεμία πραγματοποιεί πάνω από τα 2/3 του ευρωπαϊκού κύκλου εργασιών της σε μία και την αυτή χώρα.

¹⁵¹ Σύμφωνα με έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2000 σχετικά με την εφαρμογή των ορίων κύκλου εργασιών, 70 συγκεντρώσεις κοινοποιήθηκαν σε τρεις ή περισσότερες εθνικές αρχές ανταγωνισμού μεταξύ Μαρτίου 1998 και Δεκεμβρίου 1999.

επιπλέον εβδομάδων στο χρονοδιάγραμμα μετά την υποβολή πρότασης επανορθωτικών μέτρων, αφήνοντας έτσι περισσότερα χρονικά περιθώρια για να μελετηθούν δεόντως τα μέτρα αυτά, ιδίως για διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη. Προτάθηκε επίσης η προσθήκη στο χρονοδιάγραμμα, εφόσον συμφωνούν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, τεσσάρων επιπλέον εβδομάδων, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια διεξοδική έρευνα, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη το μεγάλο βάρος αποδείξεως που φέρει η Επιτροπή σε υποθέσεις όπου προτίθεται να παρέμβει.

- Με την πρόταση ενισχύονται επίσης οι ερευνητικές εξουσίες της Επιτροπής, δίνοντάς της τη δυνατότητα να συγκεντρώνει ευκολότερα πληροφορίες στο πλαίσιο μιας έρευνας, περιλαμβανομένης της δυνατότητας επιβολής υψηλότερων προστίμων λόγω μη συμμόρφωσης με τις αιτήσεις παροχής των εν λόγω πληροφοριών. Αυτό, για παράδειγμα, θα σημαίνει αύξηση του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί στις επιχειρήσεις για την υποβολή ανακριβών ή παραπλανητικών πληροφοριών σε 1% του συνολικού κύκλου εργασιών (από το ποσό των 50.000 ευρώ που ίσχυε μέχρι την 1^η Μαΐου). Η αύξηση αυτή είναι σύμφωνη και με τις εξουσίες έρευνας που παρέχονται στην Επιτροπή βάσει του νέου Κανονισμού για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 που εξέδωσε το Συμβούλιο Υπουργών στις 26 Νοεμβρίου 2002.

Η πρόταση τροποποίησης του κανονισμού 4064/1989 απευθυνόταν στο Συμβούλιο Υπουργών, ενώ ζητήθηκε και η γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το νέο κείμενο συζητήθηκε από το Συμβούλιο εντός του 2003 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004.

4.2.4.3. Τα κύρια στοιχεία του συνόλου των μεταρρυθμιστικών μέτρων

Τα μεταρρυθμιστικά μέτρα αποτελούνται από τέσσερα κύρια στοιχεία των οποίων η εφαρμογή, είτε πρόκειται για νομοθετικές ή μη αλλαγές, είναι εξίσου σημαντική για τη γενική επιτυχία της μεταρρύθμισης.

Κεντρικό στοιχείο της μεταρρύθμισης ήταν η πρόταση της Επιτροπής για έναν «ανασηματισμένο» Κανονισμό Συγκεντρώσεων, τον οποίο υιοθέτησε το Συμβούλιο το 2003, προκειμένου να τεθεί εγκαίρως σε ισχύ για τη διεύρυνση της Ένωσης. Οι κύριες αλλαγές που ετέθησαν από την πρόταση ήταν¹⁵²:

- η διευκρίνιση του ουσιαστικού κριτηρίου που ορίζεται στο άρθρο 2 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, δηλ. της δημιουργίας ή ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης. Η Επιτροπή θεώρησε ότι το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης, εάν ερμηνευθεί κατάλληλα, είναι σε θέση να αντιμετωπίσει όλο το εύρος αντανταγωνιστικών σεναρίων που οι συγκεντρώσεις μπορεί να προκαλέσουν. Εντούτοις, προκειμένου να εξαλειφθεί οποιοδήποτε πιθανό «χάσμα», η Επιτροπή πρότεινε να διευκρινιστεί το ουσιαστικό

¹⁵² Mario Monti, «Competition enforcement reforms in the EU : some comments by the Reformer», Georgetown University, Washington, 4 april 2003, SPEECH/03/200, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/200|0|RAPID&lg=EN&display=

κριτήριο, ώστε να γίνει σαφές ότι το τελευταίο εφαρμόζεται όπου μια συγχώνευση οδηγεί σε «μονομερή αποτελέσματα» (unilateral effects) στις περιπτώσεις μη-συμπαιγνιακού ολιγοπωλίου. Αυτή η διευκρίνιση συμβάλλει, επίσης, στη διασφάλιση πλήρους σύγκλισης με δικαιοδοσίες, όπως αυτή των ΗΠΑ, στις οποίες εφαρμόζεται το κριτήριο του ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ).

- η βελτιστοποίηση της κατανομής των υποθέσεων συγκέντρωσης μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού ενόψει της αρχής της επικουρικότητας, αντιμετωπίζοντας συγχρόνως το φαινόμενο της «πολλαπλής αρχαιοθέτησης». Γι' αυτόν τον σκοπό η Επιτροπή πρότεινε να απλοποιηθεί και να καταστήσει πιο εύκαμπτες τις διατάξεις του Κανονισμού Συγκεντρώσεων σχετικά με την παραπομπή των υποθέσεων από την Επιτροπή στα κράτη μέλη και αντίστροφα¹⁵³.

- ο επαναπροσδιορισμός του χρονικού πλαισίου του δεύτερου σταδίου της διαδικασίας (φάση II). Αν και υπήρξε έντονη αντίθεση ενάντια σε μια γενική διάβρωση του αυστηρού χρονοδιαγράμματος που τηρείτο μέχρι πρότινος, θεωρήθηκε σημαντικό να εισαχθεί ένας βαθμός ευελιξίας όσον αφορά το χρονικό πλαίσιο για τις έρευνες συγκεντρώσεων, ειδικότερα στις πολύπλοκες υποθέσεις της φάσης II. Γι' αυτό το σκοπό, είχε προταθεί να χορηγηθεί (α) μια πρόσθετη εβδομάδα στα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγκέντρωσης, παρατείνοντας το χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου θα μπορούσαν να προτείνουν δεσμεύσεις στη φάση I και (β) τρεις πρόσθετες εβδομάδες στη φάση II στις περιπτώσεις που τα επανορθωτικά μέτρα δεν υποβλήθηκαν αρκετά νωρίς ώστε να εξασφαλιστεί μια σωστή ανάλυση. Πέραν αυτών, προτάθηκε η δυνατότητα να παρασχεθεί επιπλέον χρόνος (μέχρι τέσσερις εβδομάδες) στη φάση II, ύστερα από αίτηση των συμβαλλόμενων μερών της πράξης συγκέντρωσης, προκειμένου να υπάρξει πρόσθετος χρόνος διαθέσιμος για έρευνα όσον αφορά πολύπλοκες περιπτώσεις¹⁵⁴.

- η βελτίωση της ποιότητας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εκ μέρους της Επιτροπής στον τομέα των συγκεντρώσεων με διάφορους πρακτικούς τρόπους που θα ενίσχυαν τη διαφάνεια και την υπευθυνότητα. Παραδείγματος χάριν, καθιερώθηκε ένα «peer review Panel system» σε υποθέσεις συγκέντρωσης της φάσης II. Κατά συνέπεια, μια επιτροπή αποτελούμενη από πεπειραμένους ανώτερους υπαλλήλους προβλεπόταν να διοριστεί αρμόδια για όλες τις σε βάθος έρευνες και να έχει σαν κύρια εργασία της τη λεπτομερή εξέταση των συμπερασμάτων της ομάδας που ασχολήθηκε με την υπόθεση, διερευνώντας με καινούρια ματιά τα βασικά σημεία της έρευνας. Προωθήθηκαν, επίσης, οι συνεδριάσεις του τύπου «State-of-Play» μεταξύ της Επιτροπής και των συμβαλλόμενων μερών της πράξης συγκέντρωσης όσον αφορά τα αποφασιστικά σημεία της διαδικασίας. Αναφορικά με τα τρίτα μέρη, τους παρασχέθηκε η δυνατότητα να αντικρούσουν τις απόψεις των συμβαλλόμενων μερών της πράξης συγκέντρωσης στις «τριγωνικές συνεδριάσεις». Ακόμη, προτάθηκαν μέτρα ενίσχυσης της πρόσβασης στο αρχείο της Επιτροπής, αλλά και ενθάρρυνσης

¹⁵³ Philip Lowe, «Current Issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

¹⁵⁴ «Modernisation and the new network of competition authorities», available at http://europa.eu.int/comm/competition/publications/special/4_modernisation.pdf

της συμμετοχής των οργανώσεων καταναλωτών στις διαδικασίες του ελέγχου συγκεντρώσεων, καθώς και σε όλους τους άλλους τομείς της πολιτικής ανταγωνισμού.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της μεταρρύθμισης ήταν το σχέδιο της Επιτροπής όσον αφορά τις καλύτερες πρακτικές σχετικά με τη διεξαγωγή των ερευνών συγχώνευσης. Αυτές οι πρακτικές χρησιμοποιούν στον καθημερινό χειρισμό από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού των υποθέσεων συγκέντρωσης και τη σχέση της Επιτροπής με τα συμβαλλόμενα μέρη της συγχώνευσης και τους ενδιαφερόμενους τρίτους, ιδίως όσον αφορά το χρονικό διάστημα των συνεδριάσεων, τη διαφάνεια και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται σχετικά με τις συγκεντρώσεις.

Οι αλλαγές που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο περιελάμβαναν¹⁵⁵:

- την κατάργηση της δεσμευτικής σύμβασης της συγκέντρωσης ως προαπαιτούμενου όρου της κοινοποίησης. Είναι, έτσι, επαρκής η κατάδειξη μιας γνήσιας πρόθεσης για συγχώνευση. Αυτή η αλλαγή είναι σύμφωνη με τις «Συνιστώμενες Πρακτικές» που αναπτύχθηκαν εντός του Διεθνούς Δικτύου Ανταγωνισμού

- τη δυνατότητα για τις εταιρείες που είναι συμβαλλόμενα μέρη σε μια πράξη συγκέντρωσης, για την οποία η Επιτροπή δεν έχει αυτόματη δικαιοδοσία, να ζητήσουν να επωφεληθούν από τον «ενιαίο έλεγχο» εάν, σε περίπτωση που δεν τύχει αξιολόγησης από την Επιτροπή, η συναλλαγή θα έπρεπε να κοινοποιηθεί σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη

- την ενίσχυση των εξουσιών έρευνας της Επιτροπής, οι οποίες έτσι θα ευθυγραμμιστούν ευρέως με το νέο Κανονισμό εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 (Κανονισμός 1/2003)

- την παράταση κατά τρεις εβδομάδες του δεύτερου σταδίου της ερευνητικής διαδικασίας (φάση II) όπου οι συμμετέχοντες στην πράξη συγκέντρωσης υποβάλλουν επανορθωτικά μέτρα. Η φάση II μπορεί επίσης να παραταθεί κατά τέσσερις εβδομάδες ύστερα από αίτηση των συμβαλλόμενων μερών ή κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής, αλλά με τη συγκατάθεση των συμβαλλόμενων μερών, ώστε να εξεταστούν καλύτερα οι δύσκολες πτυχές των ιδιαίτερα περίπλοκων υποθέσεων.

Επιπλέον, έχουν αποφασιστεί διάφορα σημαντικά μέτρα σχετικά με την στελέχωση και την εσωτερική οργάνωση της Γενικής Διεύθυνσης της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Τέλος, η Επιτροπή έχει αναγγείλει μια Ανακοίνωση που περιέχει ευρείς οδηγίες για την προσέγγιση μιας ουσιαστικής αξιολόγησης των «οριζόντιων» συγχωνεύσεων, δηλαδή, συγχωνεύσεων μεταξύ ανταγωνιστικών εταιριών.

¹⁵⁵ «Commission welcomes agreement on new Merger Regulation», Brussels, 27 November 2003, IP/03/1621

4.2.4.4. Τα μεταρρυθμιστικά μέτρα¹⁵⁶

Ο νέος Κανονισμός εισάγει κάποια ευελιξία στα χρονικά πλαίσια έρευνας διατηρώντας την προβλεψιμότητα – η οποία είχε εγκωμιαστεί στο παρελθόν –, ενισχύει την έννοια του «ενιαίου ελέγχου» και διευκρινίζει ότι η Επιτροπή έχει την εξουσία να ερευνά όλες τις επιβλαβείς περιπτώσεις μιας συγχώνευσης, δηλαδή από την κατοχή δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους μιας μεμονωμένης εταιρίας ως τις επιπτώσεις που προκαλούνται από μια κατάσταση ολιγοπωλίου που μπορεί να βλάψει τα συμφέροντα των Ευρωπαίων καταναλωτών¹⁵⁷.

Πιο συγκεκριμένα, ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων ορίζει ότι σημαντική παρακώλυση στον ανταγωνισμό ειδικότερα θα προκύψει εάν μια συναλλαγή οδηγήσει στη δημιουργία ή την ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης. Η δεσπόζουσα θέση, επομένως, διατηρείται ως το κύριο κριτήριο σύμφωνα με το οποίο θα κρίνονται οι συγχωνεύσεις.

Από την άλλη μεριά, το κριτήριο της σημαντικής παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού δίνει στην Επιτροπή ευρύτερες εξουσίες προκειμένου να παρεμβαίνει ενάντια σε μια συγκέντρωση. Το εν λόγω κριτήριο έχει επίσης σαν σκοπό να περιλάβει περιπτώσεις όπου σημαντικά αντανταγωνιστικά αποτελέσματα προκύπτουν ακόμα κι αν η συγχωνευμένη ενότητα δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση, μεμονωμένα ή από κοινού. Στις αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, ειδικότερα στα ολιγοπώλια, μια συγχώνευση μπορεί – ακόμη και χωρίς να δημιουργήσει έναν νέο ηγέτη στην αγορά – να μειώσει σημαντικά την ανταγωνιστική πίεση στα συμβαλλόμενα μέρη της συγκέντρωσης και να τα καταστήσει ικανά να μειώσουν την παραγωγή και να αυξήσουν τις τιμές. Ο κίνδυνος ουσιαστικής μείωσης του ανταγωνισμού που εγκυμονεί η πράξη συγκέντρωσης μπορεί να είναι ιδιαίτερα μεγάλος όπου τα συμβαλλόμενα μέρη ήταν στενοί ανταγωνιστές, παραδείγματος χάριν παραγωγοί γνωστής μάρκας προϊόντων, οι οποίοι ανταγωνίζονταν για τη δεύτερη θέση σε μια ευρύτερη αγορά. Τέτοιες περιπτώσεις δεν ενέπιπταν στο πεδίο που κάλυπτε το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης.

Ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων και οι κατευθυντήριες γραμμές οριζόντιων συγχωνεύσεων επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι οι συγχωνεύσεις που δημιουργούν ένα συνδυασμένο μερίδιο ποσοστού 25% ή λιγότερο, είναι απίθανο να εγείρουν ανησυχίες. Περαιτέρω, οι κατευθυντήριες γραμμές οριζόντιων συγχωνεύσεων επιβεβαιώνουν ότι τα μερίδια που ανέρχονται σε ποσοστό πάνω από 50% μπορούν από μόνα τους να συνιστούν αποδεικτικά στοιχεία κατοχής δεσπόζουσας θέσης. Όπου το συνολικό μερίδιο αγοράς των συμβαλλόμενων μερών ανέρχεται σε ποσοστό κάτω από 50% (αλλά γενικά πάνω από 40%), η Επιτροπή μπορεί ενδεχομένως να εγείρει ανησυχίες, αλλά θα δώσει μεγαλύτερη έμφαση σε άλλους παράγοντες, όπως στη δύναμη και τον αριθμό των ανταγωνιστών και στο βαθμό στον οποίο τα προϊόντα των συγχωνευμένων εταιριών είναι στενά υποκατάστατα. Οι κατευθυντήριες γραμμές οριζόντιων συγχωνεύσεων καθορίζουν και αυτές ασφαλή πρότυπα βασισμένα στο βαθμό συγκέντρωσης σε μια δεδομένη αγορά, όπως αυτά μετρώνται από το δείκτη

¹⁵⁶ «EC Competition Policy After 1 May 2004 Frequently Asked Questions», www.arnoldporter.com

¹⁵⁷ «EU gives itself new merger control rules for 21st century», Brussels, 20 January 2004, IP/04/70

Herfindahl-Hirschman, ο οποίος είναι παρόμοιος με εκείνους που διατυπώνονται στις κατευθυντήριες γραμμές οριζόντιων συγχωνεύσεων των ΗΠΑ.

Οι κατευθυντήριες γραμμές οριζόντιων συγχωνεύσεων αναγνωρίζουν ρητά τη δυνατότητα άμυνας των επιχειρήσεων αν παρουσιάζουν αποδοτικότητες, υπό ορισμένες συνθήκες. Οι αποδοτικότητες πρέπει να ωφελούν τους καταναλωτές, να είναι σχετικές με τη συγκέντρωση, επαληθεύσιμες, ουσιαστικές, έγκαιρες και συσχετιζόμενες με τις αγορές στις οποίες σε διαφορετική περίπτωση θα εγείρονταν ανησυχίες. Οι αποδοτικότητες που δημιουργούνται από μια συγχώνευση μπορεί να ενισχύσουν το κίνητρο της συγχωνευμένης ενότητας να δράσει υπέρ του ανταγωνισμού, αντισταθμίζοντας με αυτόν τον τρόπο τα αποτελέσματα που θα είχε η πράξη συγκέντρωσης σε διαφορετική περίπτωση¹⁵⁸. Το πιο σημαντικό είναι ότι δυνατότητα άμυνας δεν παρέχεται σε περιπτώσεις συγκέντρωσης που δημιουργούν μονοπώλιο ή είναι σχεδόν μονοπωλιακές. Έγκειται στα συμβαλλόμενα μέρη το βάρος για παροχή των απαραίτητων πληροφοριών ώστε να τεκμηριώσουν τους ισχυρισμούς τους σχετικούς με τις αποδοτικότητές τους και να αποδείξουν ότι οι τελευταίες υπερτερούν σε σχέση με τις οποιεσδήποτε πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις της συγχώνευσης.

Η σημαντικότερη αλλαγή με την εισαγωγή πρόσθετων διαδικασιών παραπομπής είναι ότι παρέχεται η δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να εκκινήσουν τη διαδικασία παραπομπής προτού υποβάλουν κοινοποίηση στην Επιτροπή ή τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ). Προκειμένου να χρησιμοποιηθούν οι νέες διαδικασίες αποτελεσματικά, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να έχουν προετοιμάσει την ανάλυσή τους σε νωρίτερο στάδιο της συναλλαγής και να έχουν συλλέξει ουσιαστικά στοιχεία προκειμένου να ετοιμάσουν μια σχεδόν πλήρη αξιολόγηση του αντίκτυπου της συναλλαγής. Επίσης, παραμένει ο κίνδυνος τα κράτη μέλη να ασκήσουν το δικαίωμα αρνησικυρίας ενάντια σε ένα αίτημα και η κοινοποίηση σε εθνικό επίπεδο να πρέπει έπειτα να προετοιμαστεί σε λίγο χρόνο. Εντούτοις, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι κανόνες παραπομπής διαμορφώνουν μια εξαίρεση όσον αφορά τους κύριους δικαιοδοτικούς κανόνες και είναι πιθανό να εφαρμοστούν στενά.

Οι υποθέσεις συγκεντρώσεων¹⁵⁹ διαφέρουν από τις αντιτράστ δεδομένου ότι αποτελούν υποχρεωτικές εφαρμογές (mandatory applications) προκειμένου για ρυθμιστική έγκριση, παρά έρευνες προκειμένου για απόδειξη της παράβασης κανόνων ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, η Επιτροπή μαθαίνει για μια συγχώνευση μέσω της διαδικασίας της κοινοποίησης.

Το βασικό σχέδιο του Εντύπου CO παραμένει αμετάβλητο, αλλά διάφορες τροποποιήσεις έχουν γίνει. Τα κατώτατα όρια για τις επηρεαζόμενες αγορές (15% και 25% για τις οριζόντιες και τις κάθετες αντιστοίχως επηρεαζόμενες αγορές) και τις σχετικές ανάγκες σε πληροφορίες έχουν διατηρηθεί κατά ένα μεγάλο μέρος (αν και

¹⁵⁸ Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003

¹⁵⁹ Izzet Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Power(s) and privilege: the Commission's powers to obtain and use information under the new competition rules», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/hcea/overview.cfm>

έχουν γίνει μερικές προσθήκες). Το Έντυπο CO πλέον απαιτεί, επίσης, τα συμβαλλόμενα μέρη να παράσχουν αναλυτικές πληροφορίες για «άλλες αγορές στις οποίες η κοινοποιημένη λειτουργία μπορεί να ασκήσει σημαντική επίδραση». Αυτές οι αγορές μπορεί να περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάριν, αγορές όπου ένα συμβαλλόμενο μέρος έχει ένα μερίδιο αγοράς μεγαλύτερο από 25% και ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος είναι πιθανός ανταγωνιστής σε εκείνη την αγορά ή διατηρεί σημαντικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για εκείνη την αγορά ή τα συμβαλλόμενα μέρη είναι παρόντα σε αγορές που είναι «γειτονικές». «Γειτονική» είναι μια αγορά που «σχετίζεται στενά» με μια άλλη αγορά, στην οποία είναι ενεργό ένα από τα μέρη που συμμετέχουν στη συγκεντρώση. Η Επιτροπή έχει επίσης εισάγει δύο νέες μορφές ελέγχου συγκεντρώσεων. Το Έντυπο συνοπτικής μορφής (Short Form CO) σχεδιάστηκε με σκοπό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες σε πληροφορίες για τα συμβαλλόμενα μέρη που προβαίνουν σε κοινοποίηση μιας απλής συναλλαγής. Επιπλέον, δημοσιεύθηκε ένα σχέδιο ανακοίνωσης όσον αφορά την απλουστευμένη διαδικασία για την επεξεργασία ορισμένων τύπων συγκεντρώσεων, το οποίο καθορίζει τη διαδικασία που ακολουθείται σε ορισμένες περιπτώσεις που δεν εγείρουν οποιεσδήποτε ανησυχίες ανταγωνισμού. Τέλος, η Επιτροπή εισήγαγε το Έντυπο Αιτιολογημένης Παραπομπής (Έντυπο RS), το οποίο χρησιμοποιείται από τα συμβαλλόμενα μέρη που επιδιώκουν μια παραπομπή. Οι πληροφορίες που ζητούνται στο έντυπο RS επικαλύπτουν σε ένα μεγάλο βαθμό τις πληροφορίες που απαιτούνται από το Έντυπο CO και έχουν επικριθεί ως υπερβολικά φορτικές όσον αφορά τις προκαταρκτικές και τις χρονικά ευαίσθητες περιστάσεις για τις οποίες το εν λόγω έντυπο προορίζεται να χρησιμοποιηθεί¹⁶⁰.

Ακόμη, σημαντικές αλλαγές έχουν γίνει σχετικά με τα χρονικά περιθώρια έρευνας και έγκρισης μιας συγχώνευσης εκ μέρους της Επιτροπής¹⁶¹. Υπάρχει περισσότερη ελαστικότητα στο πλαίσιο του νέου Κανονισμού Συγκεντρώσεων, η οποία περιλαμβάνει την εξαφάνιση της επταήμερης προθεσμίας κοινοποίησης, καθώς και τη δυνατότητα χρονικής παράτασης σε ορισμένες φάσεις της διαδικασίας. Τα συμβαλλόμενα μέρη θα είναι σε θέση να υποβάλουν κοινοποίηση πριν την υπογραφή μιας σύμβασης – βάσει ενός υπομνήματος συμφωνίας, παραδείγματος χάριν – εάν μπορούν να καταδείξουν στην Επιτροπή ότι η πρόθεση για συμμετοχή τους στη συναλλαγή είναι επαρκώς συγκεκριμένη. Συγχρόνως, η γενική διαδικασία αναθεώρησης έχει επιμηκυνθεί, γεγονός το οποίο θα οδηγήσει στην έγκριση των συναλλαγών σε μεταγενέστερο στάδιο. Ειδικότερα, το πρώτο στάδιο διαδικασίας της έρευνας (Φάση I) συνίσταται πλέον είτε σε 25 εργάσιμες ημέρες (αντί για ένα μήνα σύμφωνα με το προϋσχόν σύστημα) είτε σε 35 εργάσιμες ημέρες (αντί για έξι εβδομάδες σύμφωνα με το προϋσχόν σύστημα), στην περίπτωση που έχουν προταθεί δεσμεύσεις ή έχει ληφθεί αίτημα παραπομπής από ένα κράτος μέλος. Εάν η Επιτροπή προωθή μια έρευνα στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας (Φάση II), η περίοδος έρευνας συνίσταται σε 90 εργάσιμες ημέρες (αντί για τέσσερις μήνες σύμφωνα με το προϋσχόν σύστημα) με δυνατότητα παράτασης 20 επιπλέον εργάσιμων ημερών ύστερα από αίτηση των συμβαλλόμενων μερών ή μετά από πρωτοβουλία της Επιτροπής με τη συμφωνία των τελευταίων. Επιπλέον, εάν προταθούν επανορθωτικά

¹⁶⁰ «EC Competition Policy After 1 May 2004 Frequently Asked Questions», www.arnoldporter.com

¹⁶¹ «Modernisation and the new network of competition authorities», available at http://europa.eu.int/comm/competition/publications/special/4_modernisation.pdf

μέτρα ύστερα από την παρέλευση της 54^{ης} εργάσιμης ημέρας κατά την Φάση II, το χρονικό διάστημα επεκτείνεται 15 επιπλέον εργάσιμες ημέρες. Όπως και υπό το πλαίσιο του προϊσχύοντος συστήματος, αυτά τα χρονικά διαστήματα αναστέλλονται όταν η Επιτροπή ζητά πρόσθετες πληροφορίες από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Διάφορες άλλες αλλαγές έχουν εφαρμοστεί με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του συστήματος λήψης αποφάσεων της Επιτροπής και της διαφάνειας και ευελιξίας των διαδικασιών. Αυτές οι αλλαγές περιλαμβάνουν το διορισμό ενός Διευθύνοντα οικονομολόγου (Chief Economist), τη δημιουργία ενός «peer review panel» (αποκαλούμενου και ως «συνηγόρου του διαβόλου») και την ενίσχυση του ρόλου του Υπεύθυνου Ακροάσεων (Hearing Officer). Πλέον, προβλέπονται και εθελοντικές συναντήσεις στο ενδιαφερόμενο κράτος (“state of play” meetings) μεταξύ της Επιτροπής και των συμβαλλόμενων μερών καθ’ όλη τη διάρκεια της έρευνας, καθώς και τριμερείς συνεδριάσεις μεταξύ των μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση, των ενδιαφερόμενων τρίτων και της Επιτροπής. Αυτή η διαδικασία εφαρμόζεται σε αποφασιστικά σημεία των διαπραγματεύσεων, παρέχοντας εγγύηση ότι τα συμβαλλόμενα μέρη θα ενημερώνονται διαρκώς σχετικά με την πρόοδο της έρευνας, δίνοντάς τους παράλληλα τη δυνατότητα να συζητήσουν την υπόθεση με την ανώτερη διοίκηση. Η πρόσβαση στο αρχείο της Επιτροπής και σε άλλα βασικά έγγραφα είναι δυνατή για τα συμβαλλόμενα μέρη σε πρωθύστερο στάδιο, προκειμένου να εγγυηθεί η αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων της υπεράσπισης¹⁶². Μάλιστα, συμπεριλαμβάνεται η δυνατότητα πλήρους αναθεώρησης του αρχείου της Επιτροπής μετά από εκκίνηση μιας σε βάθος έρευνας, καθώς και η παροχή ad hoc πρόσβασης στα συμβαλλόμενα μέρη όσον αφορά αιτήσεις που υπέβαλαν τρίτοι και οι οποίες αντιφάσκουν με την άποψη των μερών περί της αγοράς¹⁶³. Προς συμπλήρωση των ανωτέρω εκσυγχρονιστικών μεταβολών, δημοσιεύθηκε και ένα σχέδιο ανακοίνωσης σχετικά με τους περιορισμούς που είναι επικουρικοί κατά την εφαρμογή μιας συγχώνευσης. Τέτοιοι περιορισμοί, όπου ικανοποιούνται ορισμένες συνθήκες, θα αντιμετωπιστούν ως τμήμα της ολικής ανάλυσης του αντίκτυπου μιας συναλλαγής στον ανταγωνισμό. Αυτές οι τροποποιήσεις αναμένονται να εξασφαλίσουν μια ομαλότερη διαδικασία έγκρισης για τα συμβαλλόμενα μέρη. Εντούτοις, οι συχνά εκφραζόμενες επιθυμίες για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την ποιότητα, τα χρονικά περιθώρια και τις διαδικαστικές πτυχές του συστήματος λήψης αποφάσεων δεν έχουν εκπληρωθεί ακόμα και μένει μόνο να δούμε εάν οι υιοθετηθείσες μεταρρυθμίσεις θα είναι επαρκείς για να αντιμετωπιστούν αυτές οι ανησυχίες.

Οι εξουσίες έρευνας της Επιτροπής έχουν ενισχυθεί. Οι ανώτεροι υπάλληλοι της Επιτροπής μπορούν τώρα να θέτουν ερωτήσεις επί τόπου, όχι μόνο σε οποιοδήποτε αντιπρόσωπο που διορίζει η εταιρεία γι’ αυτό το σκοπό, αλλά και σε οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού. Επιπλέον, οι ερωτήσεις δεν είναι απαραίτητο να περιοριστούν σε διευκρινίσεις των όσων αναφέρονται σε ένα έγγραφο, όπως επιβαλλόταν από τη μέχρι πρότινος πρακτική, αλλά μπορούν να αφορούν

¹⁶² LATHAM & WATKINS LLP, «Draft Revised Implementing Regulation for Council Regulation (EC) No. 139/2004 and Annexed Draft Notification Forms», 11 March 2004

¹⁶³ Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003

οποιαδήποτε γεγονότα ή έγγραφα σχετικά με την επιθεώρηση. Καθήκον της επιχείρησης είναι να αποκαταστήσει τυχόν ανακρίβειες ή παραπλανητικές απαντήσεις που δόθηκαν από μέλη του προσωπικού της, ειδάλλως επιβάλλονται πρόστιμα. Κατά συνέπεια, πρέπει να τηρείται αρχείο όλων των ερωτήσεων που γίνονται από τους ανώτερους υπαλλήλους της Επιτροπής, καθώς και όλων των απαντήσεων που παρέχονται από τα μέλη του προσωπικού της επιχείρησης κατά τη διάρκεια της επιθεώρησης. Οι ανώτεροι υπάλληλοι της Επιτροπής έχουν πλέον δικαίωμα να επιθεωρούν τις εγκαταστάσεις, τη γη και τα μέσα μεταφοράς της επιχείρησης αλλά και τις οικίες των διευθυντών, των στελεχών και άλλων μελών του προσωπικού. Όμως, η Επιτροπή θα χρειαστεί προηγούμενη έγκριση από μια εθνική δικαστική αρχή προκειμένου να εκτελέσει αυτές τις επιθεωρήσεις. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να πάρει συνέντευξη από οποιοδήποτε αντιπρόσωπο ατόμου ή επιχείρησης που συγκατατίθεται.

Όσον αφορά την άσκηση δικαιωμάτων στα πλαίσια του ΚΚΣ, μήνυση μπορεί να υποβληθεί στην Επιτροπή ή σε οποιαδήποτε από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των 25 κρατών μελών. Ο εκσυγχρονισμός του καθεστώτος ανταγωνισμού της ΕΚ σημαίνει επίσης ότι η υποβολή μιας αγωγής ενώπιον ενός εθνικού δικαστηρίου αποτελεί τώρα ελκυστικότερη επιλογή από πριν. Η επιλογή μεταξύ ενός εθνικού δικαστηρίου και μιας αρχής ανταγωνισμού μπορεί να εξαρτηθεί από τη φύση της καταγγελίας. Τα εθνικά δικαστήρια, αφενός, μπορούν να επιδικάσουν αποζημιώσεις και δικαστικά έξοδα σε έναν επιτυχή προσφεύγοντα. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια βρίσκονται συνήθως σε καλύτερη θέση από τις αρχές ανταγωνισμού για να εγκρίνουν προσωρινά μέτρα. Αφετέρου, οι αρχές ανταγωνισμού έχουν καλύτερη γνώση, πιο εκτενή πείρα στην εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και πιο εκτεταμένες εξουσίες έρευνας. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη εφαρμογή του δικαίου σε μικρότερη χρονική περίοδο. Παρ' όλα αυτά, οι αρχές ανταγωνισμού μπορούν μόνο να διατάξουν τον τερματισμό της παράβασης και την επιβολή προστίμων.

4.3. Κανονισμός 139/2004

4.3.1. Οι σημαντικοί ρόλοι που διαδραματίζει ο Κοινοτικός Κανονισμός Συγκεντρώσεων¹⁶⁴

Ο Κανονισμός σκοπεύει να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις μιας ενοποιημένης αγοράς και μιας διευρυμένης ΕΕ. Περιορίζεται στο ελάχιστο που απαιτείται προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι ο ανταγωνισμός στην κοινή αγορά δεν διαστρεβλώνεται, σύμφωνα με την αρχή μιας οικονομίας ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό¹⁶⁵.

Ο ΚΚΣ είναι ένα όργανο που σχεδιάστηκε προκειμένου να διασφαλίσει ότι η ευρωπαϊκή οικονομία αποκομίζει όσο το δυνατόν περισσότερα από τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να αναδιοργανωθούν ώστε να

¹⁶⁴ Mario Monti, «The main challenges for a new decade of EC Merger Control», EC Merger Control – 10th Anniversary Conference, Brussels, 14-15 September 2000, SPEECH/00/311

¹⁶⁵ http://wwwdb.europarl.eu.int/oeil/oeil_ViewDNL.ProcViewByNum?lang=2&procnum=CNS020296

προσαρμοστούν στις προκλήσεις της ενιαίας αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η ευρωπαϊκή οικονομία ωφελείται από τις αποδοτικότητες που αυτές οι διαδικασίες αναδιάρθρωσης επιφέρουν. Ο ΚΚΣ από τη δική του μεριά επιτρέπει στην Επιτροπή να προβαίνει ταχέως σε διάκριση μεταξύ της πλειονότητας αυτών των συμφωνιών, οι οποίες είναι ευεργετικές και πρέπει να ολοκληρωθούν γρήγορα και ομαλά και εκείνων που αποτελούν τη μειονότητα και είναι επιβλαβείς για τον καταναλωτή.

Οι επιβλαβείς συγχωνεύσεις είναι εκείνες που τοποθετούν τις επιχειρήσεις σε τέτοιες ισχυρές θέσεις ώστε να τους επιτρέπεται είτε να ελέγχουν τη συμπεριφορά στις σημερινές αγορές είτε να ελέγξουν την ανάπτυξη στις μελλοντικές. Επιπλέον, βλάπτουν άμεσα τους καταναλωτές – αυξάνοντας τις τιμές και μειώνοντας το βαθμό καινοτομίας – ή στερούν από αυτούς επιλογές προϊόντων. Ο ρόλος της Επιτροπής είναι να ενεργήσει αποφασιστικά και αποτελεσματικά ενάντια σε αυτές τις συγκεντρώσεις.

Είναι σαφές ότι η ανάγκη για αναδιάρθρωση της βιομηχανίας δεν δικαιολογεί οποιαδήποτε ζημιά στον καταναλωτή. Όταν η επιχείρηση χρειάζεται να αναδιοργανωθεί, υπάρχουν τρόποι και μέσα για να το επιτύχει χωρίς να προκαλούνται ζημιές στον ανταγωνισμό. Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν να αναδιοργανωθούν, πρέπει να αναγνωρίσουν τη σημασία που δίδεται όσον αφορά την προστασία του ανταγωνισμού στην ΕΕ, είτε αυτή πραγματοποιείται σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό επίπεδο είτε σε παγκόσμιο.

Ο ΚΚΣ έχει, επίσης, σαν σκοπό να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη δεν χρησιμοποιούν την πολιτική δύναμη κατά τρόπο μεροληπτικό προκειμένου να εμποδίσουν την πραγματοποίηση συγχωνεύσεων. Στην πραγματικότητα, ο ΚΚΣ χορηγεί στην Επιτροπή αποκλειστικές εξουσίες προκειμένου αυτή να αξιολογήσει λειτουργίες με κοινοτική διάσταση από την οπτική γωνία του ανταγωνισμού. Ουσιαστικά επιδιώκει να παράσχει στην Επιτροπή μεγαλύτερο βαθμό ευελιξίας όσον αφορά την αξιολόγηση ορισμένων τύπων επιχειρησιακών μη-συμπαιγνιακών συμφωνιών που οδηγούν σε ανταγωνιστικά κωλύματα¹⁶⁶. Τα κράτη μέλη μπορούν μόνο να υιοθετήσουν μέτρα ενάντια σε τέτοιες συγχωνεύσεις όταν αυτά δικαιολογούνται για λόγους που δεν έχουν σχέση με τον ανταγωνισμό και όταν αυτοί οι λόγοι είναι συμβατοί με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και, πιο συγκεκριμένα, με τις αρχές της ελεύθερης μετακίνησης κεφαλαίων και ελεύθερης εγκατάστασης. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη σέβονται αυτά τα όρια και δεν επεμβαίνουν ενάντια στις διαδικασίες συγκεντρώσεων για λόγους προστατευτισμού ή προκειμένου να υποθάλψουν εθνικά συμφέροντα.

Σκόπιμο κρίνεται να αναφερθεί ότι στις 8 Ιουνίου του 2004 η Μικτή Επιτροπή του ΕΟΧ εξέδωσε την απόφαση αριθ. 78/2004¹⁶⁷ και την απόφαση αριθ. 79/2004¹⁶⁸.

¹⁶⁶ <http://www.techlaw.ie/financialservices/newsletter/section.asp?CROSS:-:19>

¹⁶⁷ http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139/78_rev1_en.pdf

¹⁶⁸ http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139/79_rev1_en.pdf

Αυτές καθορίζουν τη δυνατότητα εφαρμογής του Κοινοτικού Κανονισμού Συγκεντρώσεων σε ολόκληρη την περιοχή του ΕΟΧ¹⁶⁹.

4.3.2. Σύντομη επισκόπηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων 139/2004

Κατ' αρχάς, έχοντας αποφασίσει ενάντια στην περαιτέρω μείωση των ορίων δικαιοδοσίας του Κανονισμού Συγκεντρώσεων λόγω του ότι αυτά «συνεχίζουν να λειτουργούν αποτελεσματικά ως αντιπροσωπευτικά [proxies] εκείνων των περιπτώσεων που αντιμετωπίζονται με πιο κατάλληλο τρόπο στο κοινοτικό επίπεδο» [Επεξηγηματικό υπόμνημα στο Σχέδιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, παράγραφος 11], η ΕΕ εισήγαγε μεταρρυθμίσεις που προορίζονταν να απλοποιήσουν την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και να μειώσουν το φαινόμενο των πολλαπλών καταθέσεων αιτήσεων (multiple filings) μέσω ενός αποδοτικού συστήματος παραπομπών¹⁷⁰. Ο γενικός στόχος των μεταρρυθμίσεων είναι να χρησιμοποιηθούν οι κανόνες σχετικά με την παραπομπή των υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών σαν «αποτελεσματικός διορθωτικός μηχανισμός ενόψει της αρχής της επικουρικότητας... λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη ασφάλειας του δικαίου και την αρχή του ενιαίου ελέγχου» [Σημείο 11 Κανονισμού Συγκεντρώσεων]. Η κύρια αλλαγή δίνει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να ζητήσουν «ενιαία» επιθεώρηση από την Επιτροπή, αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο την ανάγκη να κοινοποιηθεί η ίδια συναλλαγή σε αρκετές διαφορετικές εθνικές αρχές. Τα τροποποιηθέντα σημεία της πρότασης της Επιτροπής είναι, εντούτοις, σύνθετα και οι πρακτικές επιπτώσεις τους θα προκύψουν πιθανώς μόνο με την εμπειρία.

Κατά δεύτερο λόγο, η Επιτροπή ερμήνευσε το νόμο με τρεις σημαντικούς τρόπους:

(1) Αν και η Επιτροπή αρνήθηκε να υιοθετήσει το κριτήριο του ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ), ανασχημάτισε τον ουσιαστικό έλεγχο στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων σε μια προσπάθεια να συλληφθούν στις ολιγοπωλιακές αγορές αυτές οι οριζόντιες συγχωνεύσεις, οι οποίες δεν ελλοχεύουν κίνδυνο σιωπηρής συνεργίας ή δεν δημιουργούν καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης από μια μεμονωμένη εταιρεία, αλλά εντούτοις προκαλούν ανησυχίες για τη δύναμη στην αγορά (market power) λόγω της απώλειας ανταγωνισμού μεταξύ των συγχωνευομένων εταιριών [Σημείο 25 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων]. Αυτή η ερμηνεία προορίζεται να εξετάσει οποιοδήποτε «χάσμα επιβολής» μεταξύ του ελέγχου δεσπόζουσας θέσης και αυτού της σημαντικής

¹⁶⁹ <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139/>

¹⁷⁰ Mario Monti, «Commission Adopts Comprehensive Reform of EU Merger Control», Commission Press Release IP/02/ of December 11, 2002 (Η πρόταση της Επιτροπής οραματίζεται ότι «μια απλοποίηση του συστήματος για την παραπομπή των υποθέσεων πράξεων συγκέντρωσης από την Επιτροπή στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών προς έρευνα, και αντίστροφα, προβλέπεται επίσης. Αυτή η μεταρρύθμιση θα επιδιώξει να εξασφαλίσει, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, ότι η καλύτερα παρειρισκόμενη αρχή θα πρέπει να εξετάσει μια συγκεκριμένη συναλλαγή, επιδιώκοντας συγχρόνως να μειώσει το φαινόμενο των πολλαπλών καταθέσεων αιτήσεων», για παράδειγμα, την κοινοποίηση σε πολυάριθμες αρχές ανταγωνισμού εντός της ΕΕ »)

παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, καθώς και να εξασφαλίσει ότι οι αρχές της ΕΕ και των ΗΠΑ θα εφαρμόσουν αποτελεσματικά το ίδιο αναλυτικό πλαίσιο. Η Επιτροπή έχει καταδείξει ότι «ένα σημαντικό εμπόδιο για τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό οφείλεται γενικά στη δημιουργία ή την ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης.» [Σημείο 26 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων]. Σαν πρακτικό θέμα, η Επιτροπή δεν έχει προκαλέσει μέχρι σήμερα τις συγχωνεύσεις αυτού του είδους, όμως μια ευρεία εφαρμογή του Κανονισμού Συγκεντρώσεων στις συναλλαγές που ικανοποιούν αυτά τα κριτήρια, θα υπονοούσε ρυθμιστική παρέμβαση, προκειμένου να διευθετηθούν τα μονομερή αποτελέσματα σε καταστάσεις όπου τα διαμορφωμένα μετά τις συναλλαγές μερίδια αγοράς βρίσκονται πιο χαμηλά από αυτά που μέχρι σήμερα αμφισβητούνται.

(2) Όσον αφορά τη συλλογική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή δέχτηκε το αναλυτικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε στην υπόθεση *Airtours* από το Πρωτοδικείο, το οποίο προσδιόρισε τρεις όρους που πρέπει να ικανοποιούνται σωρευτικά ώστε να πραγματοποιείται συλλογική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης: (i) ενόψει των χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς, κάθε μέλος του ολιγοπωλίου πρέπει να γνωρίζει τον τρόπο που τα άλλα μέλη συμπεριφέρονται, προκειμένου να είναι σε θέση να υιοθετήσει την ίδια πολιτική (ii) τα μέλη του ολιγοπωλίου πρέπει με το πέρασμα του χρόνου να αποτραπούν από τυχόν απόκλιση από την πολιτική που υιοθετήθηκε και (iii) ότι η εν λόγω πολιτική πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει κάθε πρόκληση από ανταγωνιστές και πελάτες. Επιβεβαιώνοντας το νόημα της συλλογικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης βάσει ενός επικείμενου κινδύνου βιώσιμης σιωπηρής συνεργίας, η Επιτροπή έχει ευθυγραμμίσει της προσέγγιση της με αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών.

(3) Η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι αξιολογήσεις που έγιναν στο πλαίσιο του ΚΚΣ πρέπει «να λάβουν υπόψη τους λόγους αποτελεσματικότητας που προβάλλουν βάσιμα οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις», καθώς «είναι δυνατό η βελτίωση της αποτελεσματικότητας που προκύπτει από τη συγκέντρωση να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις στον ανταγωνισμό.» [Σημείο 29 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων]

Τρίτον, όσον αφορά την ουσιαστική αξιολόγηση των συγχωνεύσεων, η Επιτροπή υιοθέτησε την πολυαναμενόμενη Ανακοίνωση για τις Οριζόντιες Συγχωνεύσεις. Αυτή η Ανακοίνωση, η οποία θεωρείται ως «ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της εκτεταμένης μεταρρύθμισης του ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ,»¹⁷¹ προορίζεται να εξηγήσει τα πρότυπα επιβολής της Επιτροπής, «να παράσχει ένα σταθερό οικονομικό πλαίσιο για την εκτίμηση των συγκεντρώσεων, (Σημείο 28 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων) και να δώσει στο σύστημα λήψης αποφάσεων της Επιτροπής νέα διαφάνεια και σαφήνεια»¹⁷². Η Ανακοίνωση για τις Οριζόντιες Συγκεντρώσεις εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο οι συγχωνεύσεις πρέπει να αναλυθούν και προσδιορίζει τους παράγοντες που μπορούν να μετριάσουν μια αρχική κατάσταση που πιθανόν να

¹⁷¹ Commission Press Release IP/03/1744 of December 16, 2003 available at <http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh>

¹⁷² Philip Lowe, “Developments in EC Competition Policy”, Richards Butler Annual Competition Forum, London, November 29, 2002, available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_044_en.pdf

οδηγήσει σε ζημία του ανταγωνισμού. Η υιοθέτηση της Ανακοίνωσης για τις Οριζόντιες Συγκεντρώσεις προορίζεται να δημιουργήσει ένα πιο προβλέψιμο κλίμα για την αξιολόγηση των καταγεγραμμένων συναλλαγών και να επιτύχει στην ΕΕ οφέλη παρόμοια με εκείνα της εφαρμογής το 1982 της πρώτης έκδοσης των Κατευθυντήριων Γραμμών για τις Οριζόντιες Συγκεντρώσεις στην Αμερική. (Η Επιτροπή έχει εξαγγείλει την πρόθεσή της να υιοθετήσει, σε ένα μεταγενέστερο στάδιο, κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προσέγγισή της για την αξιολόγηση των κάθετων και conglomerate συγκεντρώσεων.) Λόγω των ομοιοτήτων μεταξύ της Ανακοίνωσης για τις Οριζόντιες Συγκεντρώσεις και των Κατευθυντήριων Γραμμών του 1992 για τις Οριζόντιες Συγκεντρώσεις στην Αμερική, τα μέτρα επιβολής όσον αφορά τις συγκεντρώσεις στην ΕΕ αναμένεται να γίνουν περισσότερο ευθυγραμμισμένα με τον έλεγχο συγκεντρώσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τέταρτον, μετά από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Airtours*, *Schneider* και *Tetra Laval*, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι «το επίπεδο απόδειξης που απαιτείται από το Πρωτοδικείο είναι υψηλό, γεγονός που υπονοεί ότι οι έρευνες της Επιτροπής πρέπει να είναι πιο εκτενείς και λεπτομερείς απ' ό,τι αυτή τη στιγμή.»¹⁷³ Συνεπώς, με σκοπό «να ενισχυθούν περαιτέρω τα οικονομικά θεμέλια της ανάλυσης ανταγωνισμού της ΕΕ» και να επιτραπεί «πιο αυστηρή δοκιμή στα οικονομικά πρότυπα που εφαρμόζονται στις έρευνες», η Επιτροπή υιοθέτησε μια «διασυννοριακή αύξηση της οικονομικής πείρας των ομάδων επίλυσης υποθέσεων»¹⁷⁴. Τον Ιούλιο του 2003, η Επιτροπή όρισε τον πρώτο της Διευθύνοντα Οικονομολόγο (Chief Economist), Lars-Hendrik Röller¹⁷⁵, για να παρέχει μεθοδολογικές οδηγίες σχετικά με την οικονομική πολιτική, γενική καθοδήγηση σε μεμονωμένες υποθέσεις και λεπτομερή καθοδήγηση σε σύνθετες περιπτώσεις, ειδικότερα εκείνες που απαιτούν περίπλοκη ποσοτική ανάλυση¹⁷⁶. Ο καθηγητής Röller αναφέρεται απευθείας στο Γενικό Διευθυντή Ανταγωνισμού και υποστηρίζεται από ένα επιτελείο περίπου 10 οικονομολόγων.

Πέμπτον, σε μια προσπάθεια να βελτιωθεί ο εσωτερικός μηχανισμός λήψεως αποφάσεων, η Επιτροπή εφάρμοσε μια σειρά μέτρων, που περιλαμβάνουν: (1) εμπάθυνση της φύσης και του μεγέθους συμμετοχής των κρατών μελών¹⁷⁷ (2) παροχή πρόσθετων πόρων και επέκταση των αρμοδιοτήτων των Υπεύθυνων Ακρόασης της Επιτροπής (Hearing Officers), δηλαδή των ανεξάρτητων ανώτερων υπαλλήλων που είναι υπεύθυνοι για την εξασφάλιση ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης των εταιρειών

¹⁷³ Mario Monti, EU Competition Policy, Fordham Annual Conference on International Antitrust Law & Policy, New York, October 31, 2002 (Commission Press Release SPEECH/02/533), http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/489|0|RAPID&lg=EN&display=.

¹⁷⁴ Philip Lowe, "Future Directions for EU Competition Policy", International Bar Association, Fiesole, Italy, September 20, 2002. Available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_034_en.pdf

¹⁷⁵ Commission Press Release IP/03/1027 of July 16, 2003

¹⁷⁶ Mario Monti, EU Competition Policy, Fordham Annual Conference on International Antitrust & Policy, New York, October 31, 2001 (Commission Press Release SPEECH/02/533)

¹⁷⁷ Philip Lowe, The Interaction Between the Commission and Small Member States in Merger Review, The Competition Authority Merger Review Day, Dublin, October 10, 2003. Available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_037_en.pdf

γίνονται σεβαστά (3) ίδρυση μιας μονάδας αφιερωμένης στην εξονυχιστική έρευνα και το δικαστικό αγώνα¹⁷⁸ (4) διάλυση του Merger Task Force – το οποίο αποτελείτο από περίπου 60 ειδικευμένους ανώτερους υπαλλήλους και που καθιερώθηκε το 1990 προκειμένου για την εφαρμογή του Κανονισμού Συγκεντρώσεων – ενσωματώνοντας σταδιακά αυτούς τους υπαλλήλους στις διάφορες τομεακές Διευθύνσεις της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού¹⁷⁹ και (5) καθιέρωση και συστηματική χρήση ενός «peer-review “panel” system», ανεξάρτητο από την ομάδα επίλυσης υποθέσεων. Όσον αφορά την τελευταία πρόταση, οι επιτροπές οι αποτελούμενες από πεπειραμένους ανώτερους υπαλλήλους συνηθίζεται πλέον να διορίζονται για όλο το δεύτερο στάδιο διαδικασίας των ερευνών, για να εξεταστούν λεπτομερώς τα συμπεράσματα της ομάδας επίλυσης υποθέσεων υπό καινούρια οπτική γωνία όσον αφορά τα βασικά σημεία της έρευνας. Η πρόθεση της Επιτροπής είναι να γίνουν τέτοιες επιτροπές «ένας πραγματικός και αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος της σταθερότητας των προκαταρκτικών συμπερασμάτων των ανακριτών.»¹⁸⁰ Αυτή η πρωτοβουλία υπολείπεται προτάσεων που προορίζονται να διακρίνουν την αρχική ερευνητική ομάδα από αυτή των ανώτερων υπαλλήλων, οι οποίοι διορίζονται για να διεξάγουν σε βάθος έρευνες.»¹⁸¹ Επίσης, αυτές οι επιτροπές λειτουργούν «κεκλεισμένων των θυρών» και επομένως θα στερούνται διαφάνειας. Η πρωτοβουλία της Επιτροπής έχει, εντούτοις, εισαγάγει έναν βαθμό εσωτερικής εποπτείας που μερικοί θεωρούν ότι είχε ελαττωθεί τα τελευταία χρόνια.

Έκτον, η Επιτροπή εισήγαγε μεγαλύτερη ευελιξία στο χρονοδιάγραμμα έρευνας και ενίσχυσε τα δικαιώματα υπεράσπισης των μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση. Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα έρευνας, δύο κύριες αλλαγές υιοθετήθηκαν: (1) τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν τώρα να κοινοποιούν τις συναλλαγές προτού υπογράψουν οριστικές συμφωνίες ή αναγγείλουν δημόσια προσφορά εξαγοράς, υπό τον όρο ότι μπορούν «να ενημερώσουν την Επιτροπή για την πρόθεσή τους να συνάψουν συμφωνία για μια προτεινόμενη συγκέντρωση και να αποδείξουν στην Επιτροπή ότι το σχέδιό τους για αυτή την προτεινόμενη συγκέντρωση είναι επαρκώς σαφές» [Σημείο 34 και Άρθρο 4§1 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων] και, (2) το χρονοδιάγραμμα έρευνας υποθέσεων που βρίσκονται στο δεύτερο στάδιο διαδικασίας μπορεί τώρα να επεκταθεί μέχρι 35 εργάσιμες ημέρες [Άρθρο 10§3 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων]. Αναφορικά με τα δικαιώματα των μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση, η Επιτροπή υιοθέτησε Κατευθυντήριες Γραμμές Καλύτερων Πρακτικών (Best Practices Guidelines) αντιμετωπίζοντας «τον καθημερινό χειρισμό υποθέσεων πράξεων συγκέντρωσης και τη σχέση της Επιτροπής με τα συμβαλλόμενα μέρη και με τους ενδιαφερόμενους τρίτους, ειδικότερα όσον αφορά το συγχρονισμό των συνεδριάσεων, τη διαφάνεια, και την πρόπουσα διεργασία στις διαδικασίες πράξεων συγκέντρωσης.»¹⁸² Δύο νέα σημαντικά μέτρα θεσπίστηκαν: (1) η Επιτροπή

¹⁷⁸ Philip Lowe, Review of the EC Merger Regulation — Forging a Way Ahead, speech at the European Commission/IBA Conference on EU Merger Control, Brussels, November 8, 2002, available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_043_en.pdf

¹⁷⁹ Commission Press Release IP/03/603 of April 30, 2003

¹⁸⁰ Mario Monti, Europe's Merger Monitor, *The Economist*, November 9, 2002

¹⁸¹ Kai-Uwe Kühn, Reforming European Merger Review: Targeting Problem Areas in Policy Outcomes, *The Use of Economics in EC Competition Law*, IBC Conference, Brussels, January 30, 2002, p. 19

¹⁸² Commission Press Release IP/03/1 744 of December 16, 2003

σκοπεύει να παράσχει στα μέρη που προέβησαν σε κοινοποίηση τα «βασικά έγγραφα», δηλ., τις καταγγελίες και τις τεκμηριωμένες υποβολές τρίτων μερών, σε προηγούμενο στάδιο του χρονοδιαγράμματος έρευνας από αυτό που συνιστούσε μέχρι πρότινος η πρακτική της Επιτροπής¹⁸³ (Κατευθυντήριες Γραμμές Καλύτερων Πρακτικών, παράγραφοι 45-46) και, (2) η Επιτροπή σκοπεύει να επισημοποιήσει την πρακτική της οργάνωσης των “state-of-play” συνεδριάσεων σε διάφορα σημεία της ερευνητικής διαδικασίας¹⁸⁴, καθώς επίσης και «τριγωνικές» συναντήσεις, οι οποίες θα περιλαμβάνουν τρίτα μέρη (Κατευθυντήριες Γραμμές Καλύτερων Πρακτικών, παράγραφοι 38-39).

Έβδομον, αναγνωρίζοντας ότι «μια κατάλληλα λειτουργούσα δικαστική επιθεώρηση είναι ουσιαστική για να εξασφαλίσει τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου ποιότητας των αποφάσεων»,¹⁸⁵ η Επιτροπή υπογράμμισε την προθυμία της να συνεργαστεί με τα Κοινοτικά δικαστήρια «για να επιταχύνει την έκδοση των αποφάσεων, ιδιαίτερα όταν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι διατεθειμένα να διατηρήσουν μια διαπραγματεύση ενεργή εν αναμονή της έκβασης της διαδικασίας εφέσεως.»¹⁸⁶ Προς αυτόν το σκοπό, η Επιτροπή έχει εκφράσει την ελπίδα να επιταχυνθούν περαιτέρω οι εφέσεις σε υποθέσεις συγκεντρώσεων και, παράλληλα, έχει αρχίσει να ερευνά το νόημα μιας εξειδικευμένης αίθουσας για θέματα ανταγωνισμού μέσα στα Κοινοτικά δικαστήρια, καθώς επίσης και άλλα μέτρα που σκοπεύουν να εξασφαλίσουν μια ταχύτερη επιθεώρηση των αποφάσεων της Επιτροπής.¹⁸⁷ Συγχρόνως, η Επιτροπή έχει έντονα αντισταθεί στην υιοθέτηση ενός δικαστικά βασισμένου συστήματος παρόμοιου με αυτού που χρησιμοποιείται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στο πλαίσιο ενός τέτοιου συστήματος, η Επιτροπή θα ενεργούσε ως αρχή δίωξης (όπως το Υπουργείο Δικαιοσύνης και η Ομοσπονδιακή Εμπορική Επιτροπή στις Ηνωμένες Πολιτείες): εάν η Επιτροπή διαπίστωνε ότι μια συγκέντρωση προκαλούσε σοβαρά προβλήματα στον ανταγωνισμό, θα έπρεπε να παραπέμψει την υπόθεση σε ένα δικαστήριο, όπου η απόφαση και η δύναμη επιβολής μια συγχώνευσης θα εναπόκειντο στο δικαστήριο. Εκτός από ίσως την απαίτηση τροποποίησης της Συνθήκης ΕΚ, ένα τέτοιο σύστημα

¹⁸³ Philip Lowe, Future Directions for EU Competition Policy, International Bar Association, Fiesole, Italy, September 20, 2002

¹⁸⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές Καλύτερων Πρακτικών, παράγραφοι 30-37. Οι “state-of-play” συνεδριάσεις προβλέπονται σε πέντε σημεία στην ερευνητική διαδικασία: (1) όπου γίνεται σαφές κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου ότι η Επιτροπή είναι πιθανό να έχει «σοβαρές αμφιβολίες» και ότι μπορεί να είναι δυνατό να προσφέρει διορθωτικά μέτρα ικανά να τις διευθετήσουν κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου (2) μέσα σε δύο εβδομάδες από την έναρξη των διαδικασιών του δεύτερου σταδίου (3) προτού η Επιτροπή εκδώσει μια δήλωση αντιρρήσεων (4) μετά από απάντηση των συμβαλλόμενων μερών στη δήλωση αντιρρήσεων και την προφορική ακρόαση και (5) μετά από συνεδρίαση της Συμβουλευτικής Επιτροπής, η οποία αποτελείται από αντιπροσώπους των αρχών των κρατών μελών.

¹⁸⁵ Mario Monti, The Main Challenges of a New Decade of EC Merger Control, EC Merger Control 10th Anniversary Conference, Brussels, September 14-15, 2000 (Commission Press Release SPEECH/00/311).

¹⁸⁶ Mario Monti, Europe’s Merger Monitor, The Economist, November 9, 2002 και Commission Press Release IP/02/1856 of December 11, 2002

¹⁸⁷ Mario Monti, Commission Adopts Comprehensive Reform of EU Merger Control, Commission Press Release IP/02/1856 of December 11, 2002

«θα άλλαζε θεμελιωδώς την τρέχουσα διεργασία της Επιτροπής και του Κανονισμού Συγκεντρώσεων.»¹⁸⁸

ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ	
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ 139/2004	
Άρθρο 1, Ο ΚΚΣ έχει εφαρμογή σε όλες τις συγκεντρώσεις με Κοινοτική διάσταση	
1. Πρέπει να υφίσταται συγκέντρωση, Άρθρο 3	
2. Υπάρχει Κοινοτική διάσταση; Άρθρο 1§§2 και 3	
Ναι	Όχι
<p>Ενιαίος έλεγχος</p> <p>Αποκλειστική δικαιοδοσία της Επιτροπής υπό τον ΚΚΣ, ενώ δεν έχει εφαρμογή κανένα εθνικό δίκαιο, Άρθρο 21§§1-3</p> <p><i>Εξαιρέσεις</i> από την αρχή του ενιαίου ελέγχου:</p> <p>Άρθρο 4§4 – Αίτηση για παραπομπή σε Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού</p> <p>Άρθρο 9 – Διακριτές αγορές</p> <p>Άρθρο 21§4 – Νόμιμες προσδοκίες</p> <p>Άρθρο 296 ΣυνθΕΚ – Εθνική ασφάλεια</p> <p>Άρθρα 81 & 82 ΣυνθΕΚ; Λοιπή εφαρμογή</p>	<p>Εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο</p> <p>Ο γενικός κανόνας είναι ότι δεν εφαρμόζεται καθόλου το Κοινοτικό δίκαιο</p> <p><i>Εξαιρέσεις:</i></p> <p>Άρθρο 4§5 – Αίτηση για παραπομπή στην Επιτροπή</p> <p>Άρθρο 21 – Κοινές επιχειρήσεις</p> <p>Άρθρο 22 – Παραπομπές στην Επιτροπή</p> <p>Άρθρα 81 & 82 ΣυνθΕΚ – Λοιπή εφαρμογή</p>
<p>Διαδικασία</p> <p>Μία συγκέντρωση πρέπει γενικά να κοινοποιείται, Άρθρο 4</p> <p>Εφαρμόζονται ανασταλτικές διατάξεις, Άρθρο 7</p> <p>Φάση I – 25 έως 35 εργάσιμες ημέρες, Άρθρα 6 και 10</p> <p>Φάση II – 90 έως 125 εργάσιμες ημέρες, Άρθρα 8 και 10 (μόνο όπου η συγκέντρωση εγείρει σοβαρές αμφιβολίες)</p>	<p>Διαδικασία</p> <p>Εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο και διαδικασία</p>
<p>Έφεση</p> <p>Άρθρο 230 ΣυνθΕΚ</p>	

4.3.3. Μελλοντικές προκλήσεις

Ένα ευρύ φάσμα δικαιοδοτικών, ουσιαστικών και διαδικαστικών ζητημάτων είναι πιθανό να προκύψει μετά την έναρξη ισχύος του ανασχηματισμένου Κανονισμού Συγκεντρώσεων την 1^η Μαΐου, 2004.

Από άποψη δικαιοδοσίας, η απόφαση της Επιτροπής να διατηρήσει τα προϋπάρχοντα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών θα μπορούσε – ιδιαίτερα ενόψει της ταυτόχρονης προσθήκη στην ΕΕ περαιτέρω 10 κρατών μελών – να οδηγήσει σε μια ενδεχομένως αύξηση του αριθμού των υποθέσεων που εμπίπτουν στη δικαιοδοτική αρμοδιότητα της Επιτροπής. Αυτός ο αριθμός μπορεί να αυξηθεί επιπλέον ως αποτέλεσμα των νέων κανόνων που επιτρέπουν σε εταιρείες – στις περιπτώσεις εκείνες που δεν έχουν

¹⁸⁸ The Review of the EC Merger Regulation, 32nd Report of the House of Lords Select Committee on the European Union, HL Paper 165, Session 2001-02, para. 239

κοινοτική διάσταση αλλά είναι ικανές προς επιθεώρηση υπό το δίκαιο ανταγωνισμού τουλάχιστον τριών κρατών μελών – να υποβάλουν αίτηση στην Επιτροπή, ώστε η τελευταία να αναλάβει τη δικαιοδοσία αυτών των συναλλαγών. Αναμένεται ότι αυτή η πρόσθετη ευελιξία όσον αφορά την κατανομή της δικαιοδοσίας θα διευκολύνει τη λήψη εγκριτικής απόφασης σε υποθέσεις πολλαπλής δικαιοδοσίας και δεν θα οδηγήσει σε αδικαιολόγητη καθυστέρηση ή διοικητική πολυπλοκότητα.

Από άποψη ουσίας, ο ανασχηματισμένος Κανονισμός Συγκεντρώσεων αναπτύσσει το τρέχον πρότυπο εκμετάλλευσης δεσπίζουσας θέσης. Στο μέλλον, οι συγχωνεύσεις θα απαγορεύονται όπου «θα παρακωλύουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό.» Αυτό μπορεί να προκύψει ιδιαίτερα μέσω της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπίζουσας θέσης, όπως συνέβαινε και πριν, αλλά μπορεί επίσης να έχει συνέπειες που εκτείνονται πέρα από το «χάσμα επιβολής» του ολιγοπωλίου, το οποίο η μεταρρύθμιση σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει. Αν και η Επιτροπή συμφωνεί ότι ο ουσιαστικός έλεγχος που υιοθετήθηκε το 1989 ήταν αρκετά ευρύς για να συλλάβει τις συναλλαγές αυτού του είδους που τώρα ρητώς προσδιορίζονται, καμία τέτοια συναλλαγή δεν έχει αμφισβητηθεί στην πραγματικότητα μέχρι σήμερα και θα είναι ενδιαφέρον να δει κανείς εάν η Επιτροπή χρησιμοποιεί τον ανασχηματισμένο ουσιαστικό έλεγχο για να αντιταχθεί στις συναλλαγές που δεν προκαλούν δεσπίζουσα θέση, αλλά έχουν μονομερή αποτελέσματα σε συγκεντρωμένες αγορές. Εάν προχωρήσει η Επιτροπή ενάντια σε τέτοιες συναλλαγές, το νέο πρότυπο μπορεί στην πράξη να θεωρηθεί ισοδύναμο με αυτό ενός ΟΠΑ.

Από άποψη διαδικασίας, η επέκταση των τρεχουσών προθεσμιών της Επιτροπής κατά παράκληση των μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση, θα οδηγήσουν σε μία γενική επιμήκυνση του χρονοδιαγράμματος έγκρισης των πράξεων συγκέντρωσης στις περισσότερες υποθέσεις του δεύτερου σταδίου διαδικασίας. Η πιθανότητα στην πράξη είναι ότι αυτή η επέκταση θα γίνει ημιαυτόματη. Το κόστος και η αβεβαιότητα που μπορούν να προκύψουν από αυτές τις πρόσθετες καθυστερήσεις θα πρέπει να ισορροπηθούν προσεκτικά ενάντια στα πλεονεκτήματα της αυστηρότερης και πιο πειθαρχημένης εξέτασης των στοιχείων, τα οποία οι προτάσεις είναι σχεδιασμένες να επιτύχουν. Επιπλέον, το προσωπικό της Επιτροπής θα πρέπει να είναι πειθαρχημένο ώστε να εξασφαλίζει ότι τουλάχιστον ένα μέρος του πρόσθετου χρόνου, που επιτρέπεται στο πλαίσιο του ανασχηματισμένου Κανονισμού Συγκεντρώσεων, είναι διαθέσιμο στα μέρη που προβαίνουν σε κοινοποίηση προκειμένου να διευθετήσουν ίσως περισσότερο αποτελεσματικά τις ανησυχίες της Επιτροπής μέσα στο προδιαγεγραμμένο χρονοδιάγραμμα.

Με λίγα λόγια, παρά το εύρος και την πρωτοτυπία του μεταρρυθμιστικού συνόλου, σημαντικές προκλήσεις παραμένουν εάν η Επιτροπή πρόκειται να εξασφαλίσει ότι τα λάθη που εκτέθηκαν από τα Κοινοτικά δικαστήρια στις υποθέσεις *Airtours*, *Schneider* και *Tetra Laval* δεν θα επαναληφθούν και ότι ο μελλοντικός μηχανισμός λήψεως αποφάσεων στηρίζεται καλά σε γεγονότα, στο νόμο και σε σταθερά οικονομικά στοιχεία.

4.3.4. Το σχήμα του Κ.Κ.Σ.¹⁸⁹

Ο Κ.Κ.Σ. έχει εφαρμογή σε «συγκεντρώσεις» με «κοινοτική διάσταση». Και οι δύο έννοιες ορίζονται στον ίδιο Κανονισμό (Κεφάλαια 4.3.5.1.I και 4.3.5.2). Η έννοια της «κοινοτικής διάστασης» έχει να κάνει με συγκεντρώσεις μεταξύ της Κοινότητας και των Κρατών-Μελών (υποστηρίζεται από τις ίδιες αρχές που διέπουν την αρχή της επικουρικότητας). Γενικά, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, οι συγκεντρώσεις που δεν έχουν κοινοτική διάσταση διέπονται από οποιαδήποτε εφαρμόσιμη εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού (δεν εφαρμόζεται το κοινοτικό δίκαιο), ενώ οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση διέπονται από τις διατάξεις του ΚΚΣ. Στην τελευταία περίπτωση η απόφαση της Επιτροπής υπό τους όρους του ΚΚΣ έχει αποφασιστικό χαρακτήρα και γενικά κανένας άλλος κανόνας εθνικού ή κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού δεν εφαρμόζεται. Επομένως το βασικό σχήμα είναι ότι οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση ωφελούνται από τον «ενιαίο έλεγχο».

Οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή σύμφωνα με τους όρους που διατυπώνονται στο Έγγραφο CO. Αμέσως μετά την κοινοποίηση, η Επιτροπή υποχρεούται να εκτιμήσει μέσα σε μια περίοδο 25-35 εργάσιμων ημερών εάν η συγκεκριμένη συγκέντρωση εμπίπτει στο πεδίο του ΚΚΣ ή όχι. Σε καταφατική περίπτωση εξετάζει περαιτέρω εάν η συγκέντρωση εγείρει σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά (έρευνα Φάσης I) (Άρθρο 6§1 εδάφια α-γ). Περίπου το 90 με 95% των υποθέσεων των σχετικών με τις συγκεντρώσεις εξετάζονται από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου διαδικασίας των ερευνών. Όταν η Επιτροπή πιστεύει ότι μια συγκέντρωση εγείρει σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά εκκινεί ένα δεύτερο στάδιο διαδικασίας ερευνών προκειμένου να αναλύσει αν ισχύει κάτι τέτοιο. Η έρευνα της Φάσης II πρέπει κανονικά να ολοκληρωθεί μέσα σε μια περίοδο 90-125 εργάσιμων ημερών από την έναρξή της (Άρθρο 10§3). Γενικά η λειτουργία της συγκέντρωσης αναστέλλεται μέχρι την τελική απόφαση της Επιτροπής (Άρθρο 7).

Οι διαδικασίες και τα στενά «νομικά» χρονικά περιθώρια μέσα στα οποία η Επιτροπή πρέπει να δράσει σύμφωνα με τον ΚΚΣ ήταν κρίσιμης σημασίας αναφορικά με την υιοθέτηση του αρχικού ΚΚΣ και οδήγησαν σε ευρύ σεβασμό για το σύστημα. Κατά τον χρόνο υιοθέτησής τους αυτές οι αυστηρές χρονικές περίοδοι βρισκόντουσαν σε έντονη αντίθεση με αυτές που εφαρμόζονταν τότε υπό το πρίσμα του Κανονισμού 17 (δεν υπήρχε χρονικό περιθώριο μέσα στο οποίο θα έπρεπε να ληφθεί απόφαση σύμφωνα με τα άρθρα 81 ή 82 ΣυνθΕΚ και στην πράξη τέτοιες αποφάσεις ήταν σπάνιες). Υπό το νέο σύστημα του Κανονισμού 1/2003 δεν υπάρχει πλέον καμία δυνατότητα έκδοσης εγκριτικής απόφασης για συναλλαγές που υπόκεινται στο άρθρο

¹⁸⁹ Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

81. Αυτή η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση ήγειρε ανησυχίες όσον αφορά τις κοινές επιχειρήσεις¹⁹⁰.

Προβλέπεται δικαίωμα άσκησης έφεσης στο ΠΕΚ κατά όλων των αποφάσεων της Επιτροπής. Παρά την αναγνώριση της ανάγκης επιτάχυνσης των υποθέσεων των σχετικών με τις συγκεντρώσεις, υπάρχει εντούτοις μια επισπευμένη διαδικασία εφέσεων μόνο για ξεκάθαρες υποθέσεις. Μπορεί επομένως να περάσουν μέχρι και 3 χρόνια μέχρι να εκδικαστεί μια έφεση εναντίον κάποιας απόφασης της Επιτροπής.

4.3.4.1. Το νέο καθεστώς των κοινοτικών συγκεντρώσεων με μια ματιά¹⁹¹

Κύρια χαρακτηριστικά	Επιπτώσεις
Νέο ουσιαστικό κριτήριο προκειμένου να αποφασιστεί εάν μια συγκέντρωση πρέπει να εμποδιστεί	Εάν υπάρχει σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Αυτό το κριτήριο πιθανό να είναι ευρύτερο στο πεδίο απ' ό τι το προϊσχύον κριτήριο δεσπόζουσας θέσης. Στις περισσότερες υποθέσεις, καμία αλλαγή στο τελικό αποτέλεσμα.
Πιο ελαστικό χρονοδιάγραμμα	Περισσότερος χρόνος προτού ληφθούν αποφάσεις. Οι μεγαλύτερες χρονικές περίοδοι για ανάλυση, αξιολόγηση των επιχειρήσεων και διαπραγμάτευση θα σημαίνουν ότι ο κίνδυνος για τις επιχειρήσεις να καταλήξουν σε απροσδόκητη έκβαση είναι μειωμένος.
Νέοι κανόνες κοινοποίησης	Η κοινοποίηση είναι δυνατή προτού συναφθεί μια συμφωνία π.χ. σχετικά με την υπογραφή μιας μη δεσμευτικής επιστολής προθέσεων.
Κατανομή υποθέσεων μεταξύ της ΕΚ και των κρατών μελών	Σύνθετοι νέοι κανόνες όσον αφορά τις παραπομπές, με αυξημένα χρονοδιαγράμματα και αβεβαιότητα.
Κατώτατα όρια κύκλου εργασιών	Αμετάβλητα, αλλά η ΕΚ μπορεί να έχει, επιπρόσθετα, αποκλειστική δικαιοδοσία

¹⁹⁰ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

¹⁹¹ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

	εάν οι εθνικοί κανόνες σε 3 κράτη μέλη απαιτούν κοινοποίηση και όλα τα κράτη μέλη συμφωνούν να μεταβιβάσουν τη δικαιοδοσία στην ΕΚ.
Επικουρικοί περιορισμοί	Η ΕΚ θα σκεφτεί να επιβάλει επικουρικούς περιορισμούς μόνο όπου είναι καινοφανείς ή υπάρχει γνήσια αβεβαιότητα.
Έναρξη	1 ^η Μαΐου του 2004.

Ο Κοινοτικός Κανονισμός Συγκεντρώσεων (ΚΚΣ) απαιτεί την υποχρεωτική προηγούμενη κοινοποίηση των πράξεων συγχωνεύσεων, εξαγορών και ορισμένων κοινών επιχειρήσεων που περιλαμβάνουν αλλαγή της εξουσίας ελέγχου και προσεγγίζουν συγκεκριμένα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών. Οι συναλλαγές που πρέπει να κοινοποιηθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τον ΚΚΣ δεν είναι απαραίτητο γενικά να κοινοποιηθούν στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών της ΕΚ¹⁹².

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ

- **συγκέντρωση δηλ. αλλαγή της εξουσίας ελέγχου**
- **προσέγγιση κατώτατων ορίων κύκλου εργασιών του ΚΚΣ**
- **υποχρεωτική κοινοποίηση**
- **γενικά ένας «ενιαίος έλεγχος» (one stop shop)**
- **η συγκέντρωση θα δημιουργήσει ή θα ενισχύσει μια δεσπόζουσα θέση με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός να παρακωλυθεί σημαντικά;**
- **δεσμευτικά χρονικά όρια**

Ο ΚΚΣ ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις που συναντούν τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών, ανεξάρτητα από το εάν είναι ενσωματωμένες ή ρυθμίζονται από το δίκαιο της ΕΚ.

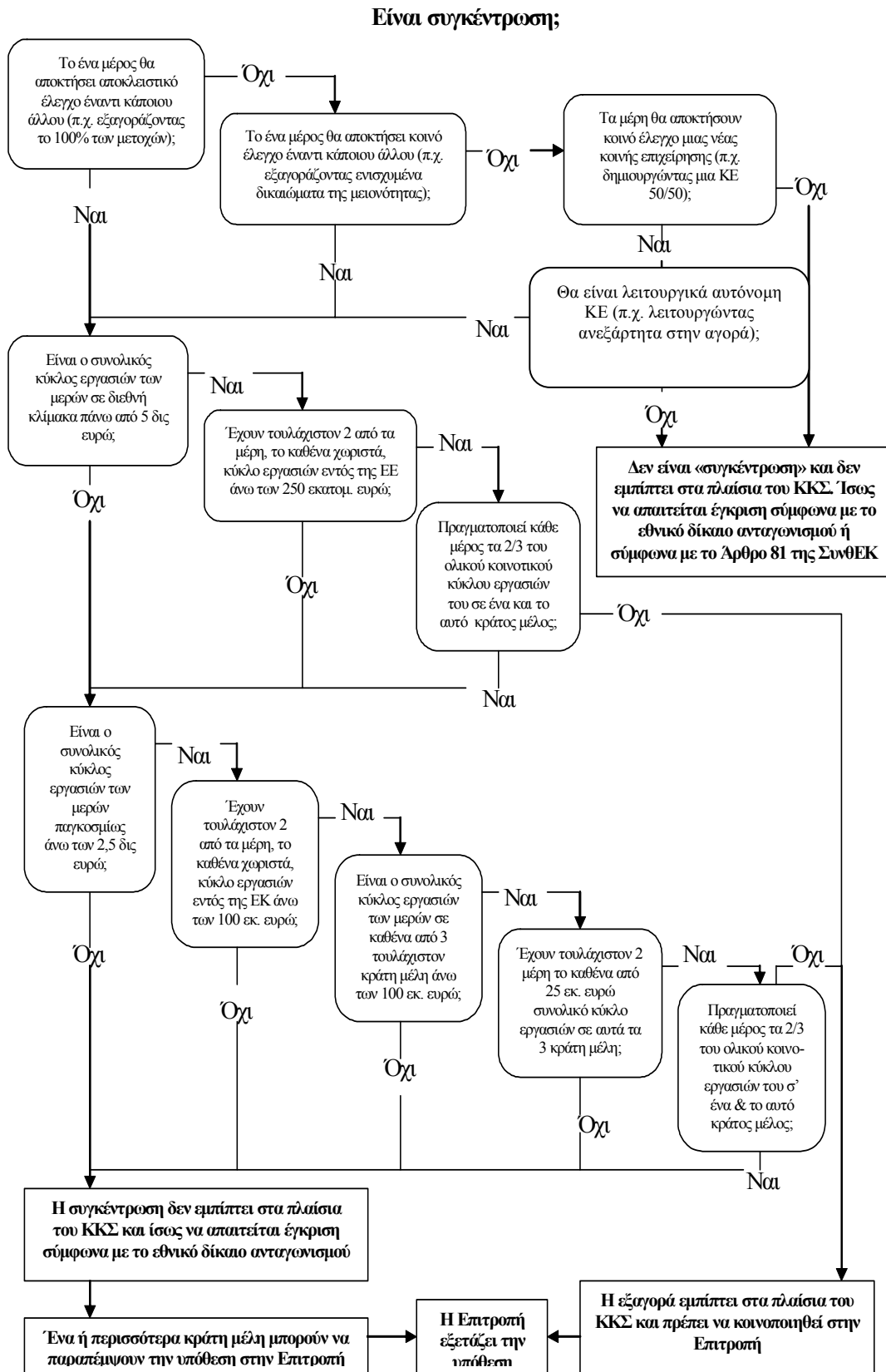
Η πλειοψηφία των συναλλαγών εγκρίνεται ύστερα από το πρώτο στάδιο της διαδικασίας ερευνών (φάση I) που διαρκεί έναν μήνα¹⁹³. Αυτό το διάστημα παρατείνεται έξι εβδομάδες εάν οι επιχειρήσεις προτείνουν να επιλύσουν οποιουσδήποτε προβληματισμούς σχετικούς με τον ανταγωνισμό. Εάν η Επιτροπή έχει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την υπόθεση, διεξάγει μια σε βάθος έρευνα που διαρκεί επιπλέον 4 μήνες.

¹⁹² Philip Lowe, «Current Issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

¹⁹³ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

4.3.5. Δικαιοδοσία

4.3.5.1. Συγκεντρώσεις



I. Η έννοια της συγκέντρωσης¹⁹⁴

Παρ' όλο που συχνά γίνεται χρήση της γενικής έκφρασης «συγχώνευση», προκειμένου για την αναφορά σε μια φυσιολογική κατάσταση όπου μια επιχείρηση [η πλειοδοτούσα (bidder)] αποκτά τον έλεγχο μιας άλλης (εταιρία-στόχος), ο όρος που χρησιμοποιείται στον (ΚΚΣ) υπό το άρθρο 3 είναι «συγκέντρωση». Φυσικά, απαραίτητο στοιχείο κάθε σχήματος ελέγχου συγκεντρώσεων (προκειμένου να παράσχει νομική βεβαιότητα) είναι ότι πρέπει να δοθεί ένας ακριβής ορισμός αυτών των συναλλαγών και καταστάσεων εντός των ορίων δικαιοδοσίας του. Η έκφραση «συγκέντρωση» καλύπτει την περίπτωση στην οποία δύο ξεχωριστές επιχειρήσεις συγχωνεύονται σε ένα ενιαίο σώμα και στην πιο συχνή περίπτωση (τουλάχιστον στο Ηνωμένο Βασίλειο) στην οποία ένα πρόσωπο ή μια επιχείρηση αποκτά «άμεσο ή έμμεσο έλεγχο» ολόκληρης ή μέρους μιας επιχείρησης. Ο «έλεγχος» καθορίζεται ως «δικαιώματα, συμβόλαια ή όποια άλλα μέσα, τα οποία είτε ξεχωριστά είτε από κοινού ... παρέχουν τη δυνατότητα άσκησης αποφασιστικής επιρροής σε μια επιχείρηση» είτε μέσω συνιδιοκτησίας, ψηφοφορίας, συμφωνιών διοίκησης είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης μορφής δικαιωμάτων που ασκούνται σε μια επιχείρηση. Προσοχή πρέπει να δοθεί σε κάθε περίπτωση στο βαθμό που η αποκτώσα επιχείρηση έχει δικαιώματα που επηρεάζουν την εμπορική στρατηγική, καθώς και τη λεπτομερή οικονομική διοίκηση της αποκτηθείσας εταιρίας, σε αντίθεση με αυτές τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν απλώς να προστατεύσουν την επένδυσή τους. Το όλο εγχείρημα μπορεί να περιλαμβάνει μια εξαγορά είτε 100% των μετοχών μιας επιχείρησης ή μικρότερου ποσοστού, αρκετού όμως για να καταστήσει δυνατή την άσκηση «αποφασιστικής επιρροής». Μπορεί, επίσης, να καλύπτει διασταυρούμενες συμμετοχές (cross-shareholdings) ή διοικήσεις (cross-directorships) και μια ποικιλία άλλων μέσων άσκησης ελέγχου.

Μια κοινή επιχείρηση αρχικά ενέπιπτε στον ορισμό μόνο αν χαρακτηριζόταν «συγκεντρωτική» απ' ότι «συνεργατική». Παρ' όλο που ο ΚΚΣ παρέχει λεπτομερή καθορισμό των δύο κατηγοριών, η εφαρμογή του στα συχνά περίπλοκα φαινόμενα των μεγάλης κλίμακας πολυεθνικών λειτουργιών (operations) αποδείχθηκε δύσκολη. Πράξη συγκέντρωσης στον προϊσχύων ΚΚΣ αποτελούσε η δημιουργία κοινής επιχείρησης που στο άρθρο 3§2 μόνιμα εκπλήρωνε όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας, η οποία δεν προκαλούσε συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μερών μεταξύ τους ή ανάμεσα σε αυτά και την κοινή επιχείρηση. Η συνεργατική κοινή επιχείρηση ήταν αυτή της οποίας αντικείμενο ή αποτέλεσμα ήταν ο συντονισμός της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων οι οποίες παρέμεναν ανεξάρτητες ή αυτόνομες λειτουργικά (full-function) [OJ 1990 C203/10]. Εν τούτοις, υπήρξε ένας αριθμός περιπτώσεων όπου ο χαρακτηρισμός μιας συναλλαγής σαν συγκεντρωτικής ή συνεργατικής υπήρξε δύσκολος.

Αυτό το θέμα ηγέρθη σχεδόν αμέσως σε μια από τις πρώτες υποθέσεις που έκρινε η Επιτροπή μετά τη θέση σε ισχύ του παλαιού ΚΚΣ, δηλαδή στην υπόθεση *Renault/Volvo* (Υπόθεση IV/M.004 [1991] 4 CMLR 297). Και οι δύο αυτές εταιρίες

¹⁹⁴ D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998, p. 9-16

οι οποίες είχαν την έδρα τους στη Γαλλία και τη Σουηδία αντίστοιχα, κατασκεύαζαν αυτοκίνητα, λεωφορεία και φορτηγά. Σχεδίαζαν να αποκτήσουν διασταυρούμενες εταιρικές συμμετοχές της τάξεως του 25% στις αυτοκινητιστικές λειτουργίες (operations) η μια της άλλης, καθώς και ένα μεγαλύτερο ποσοστό (45%) στις υπόλοιπες. Η κοινή επιχείρηση επρόκειτο να λειτουργήσει στη βάση ότι ένας αριθμός κοινών επιτροπών θα είχε την εξουσία να λαμβάνει σχετικές αποφάσεις πάνω σε όλα τα εμπορικά θέματα, είτε αφορούσαν έρευνα και ανάπτυξη είτε ήταν πιο στενά συσχετισμένα με την κατασκευή, την αγορά εξαρτημάτων και το marketing. Αν τα μέρη δεν έφθαναν σε συμφωνία σε κανένα από αυτά τα θέματα μέσω των επιτροπών, θα διατηρούσαν το δικαίωμα να λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις.

Η Επιτροπή έκρινε ότι αφού τα μέρη θα κατέληγαν να μοιράζονται τα κέρδη και τις απώλειες σε μια σχεδόν ίση βάση, αυτό θα δημιουργούσε μια δυναμική κατάσταση κοινού συμφέροντος. Στην πράξη αυτό θα σήμαινε ότι τα μέρη θα λάμβαναν υπό κανονικές συνθήκες κοινές αποφάσεις ως αποτέλεσμα της δομής της επιτροπής και δεν θα χρειαζόταν να ενεργούν ανεξάρτητα. Εντούτοις, με το μικρότερο ποσοστό εταιρικής συμμετοχής που διατηρείτο στις λειτουργίες κατασκευής αυτοκινήτων της άλλης επιχείρησης, η Επιτροπή έκρινε ότι κανένα από τα μέρη δε θα βρισκόταν υπό την ίδια πίεση στην πράξη να λάβει μόνιμες κοινές αποφάσεις. Επιπλέον, στην περίπτωση των αυτοκινήτων, κάθε εταιρία δεσμεύτηκε όσο το δυνατόν λιγότερο με την άλλη αναφορικά με την ενσωμάτωση της κατασκευαστικής της διαδικασίας και την αγορά κοινών εξαρτημάτων. Έτσι, η κοινή επιχείρηση αυτοκινήτων κρίθηκε ως συνεργατική και υποκείμενη στο άρθρο 81, ενώ η άλλη κοινή επιχείρηση συγκεντρωτική και υποκείμενη στον ΚΚΣ.

Ο ΚΚΣ όπως αρχικά είχε σχεδιαστεί, περιλάμβανε τρεις βασικές προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστεί μια κοινή επιχείρηση σαν πράξη συγκέντρωσης. Έπρεπε να βρίσκεται υπό κοινό έλεγχο. Δεν εμπίπτουν απαραίτητως σε αυτή την κατηγορία όλες οι αποκαλούμενες κοινές επιχειρήσεις, εάν τα δικαιώματα που δίνονται στη μία μητρική (parent) είναι ουσιαστικώς περισσότερα από αυτά που διατηρούν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να βρίσκεται υπό κοινό έλεγχο ακόμα και αν ένας από τους συμμετέχοντες διατηρεί πάνω από το 50% της ελέγχουσας συμμετοχής του κοινού κεφαλαίου (controlling equity share capital), αρκεί τα υπόλοιπα μέρη να έχουν επαρκή δικαιώματα στην κοινή επιχείρηση. Η δημιουργία κοινής επιχείρησης πρέπει μόνιμα να εκπληροί όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας, κάτι που αποτελεί τη «θετική» προϋπόθεση. Τέλος, η κοινή επιχείρηση έπρεπε να πληροί την «αρνητική» προϋπόθεση, η οποία αναφερόταν στο ότι δεν έπρεπε να έχει σαν αντικείμενο ή αποτέλεσμα το συντονισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών από τις οποίες προήλθε ή μεταξύ αυτών από τη μια μεριά και της κοινής επιχείρησης από την άλλη. Οι αλλαγές στον Κανονισμό 4064/89 που επήλθαν από τον Κανονισμό 1310/97, στην πράξη αφαίρεσαν σχεδόν πλήρως τη σημασία τούτου: από την 1^η Μαρτίου 1998 όλες οι λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις είτε οι συγκεντρωτικές είτε οι συνεργατικές θα εμπίπτουν στον ΚΚΣ. Εντούτοις, γι' αυτές τις κοινές επιχειρήσεις, οι οποίες πριν τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1310/97 χαρακτηρίστηκαν συνεργατικές και εκτιμήθηκαν σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 81§§1 και 3, μερικές πτυχές θα εξακολουθούσαν να εξετάζονται υπό αυτά τα κριτήρια: αυτές οι πτυχές συνίστανται στο εάν η κοινή επιχείρηση έχει σαν αντικείμενό της ή σαν αποτέλεσμα το συντονισμό της

ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων που παραμένουν ανεξάρτητες. Η εκτίμηση θα ληφθεί σύμφωνα με τις διαδικασίες και κυρίως εντός του αυστηρού χρονοδιαγράμματος του ΚΚΣ.

Πλέον, όμως, από τη διατύπωση του νέου και ισχύοντος ΚΚΣ (Άρθρο 3§4) έχει απαλειφθεί η «αρνητική» προϋπόθεση¹⁹⁵. Το διαγραφέν αρνητικό κριτήριο μη συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς δεν αποτελεί πλέον κριτήριο για τον χαρακτηρισμό μιας κοινής επιχείρησης ως συγκέντρωσης. Έχει όμως σημασία κατά τον ουσιαστικό έλεγχο. Το ζήτημα του διαχωρισμού των κοινών επιχειρήσεων σε κοινές επιχειρήσεις με χαρακτήρα συγκέντρωσης και σε κοινές επιχειρήσεις με χαρακτήρα σύμπραξης μετατίθεται από το άρθρο 3 στο άρθρο 2, όπου γίνεται η ουσιαστική εκτίμηση των συνεπειών της συγκέντρωσης.

Όσον αφορά τα εννοιολογικά στοιχεία της κοινής επιχείρησης, η οποία εκπληρώνει μόνιμα όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας, η Επιτροπή εξέδωσε σχετική ανακοίνωση (ΕΕ 1998 C 66 σ. 1 επ.). Η ανακοίνωση υιοθετεί τις θέσεις της Ανακοίνωσης του 1994 και προσθέτει ένα ακόμη κριτήριο.

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση 1998 υπάρχει κοινή επιχείρηση με όλες τις λειτουργίες μιας ανεξάρτητης οικονομικής μονάδας (Vollfunktions-gemeinschaftunternehmen) όταν πληρούνται τα παρακάτω κριτήρια:

- ◆ Η ενεργός συμμετοχή της κοινής επιχείρησης στην αγορά, έτσι ώστε να αποκλείονται κοινές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν από τις μητρικές επιχειρήσεις απλώς και μόνο ορισμένες βοηθητικές λειτουργίες (π.χ. κοινή επιχείρηση έρευνας και ανάπτυξης)
- ◆ Άσκηση όλων των λειτουργιών που κατά κανόνα ασκούνται από τις άλλες δραστηριοποιούμενες στην ίδια αγορά επιχειρήσεις.
- ◆ Η διάθεση επαρκών πόρων για την εκπλήρωση των ουσιαστικών λειτουργιών. Οι πόροι μπορεί να είναι χρηματικά μέσα, προσωπικό ή δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Και τέλος, η κοινή επιχείρηση πρέπει να διαθέτει και διοίκηση (management) που να ασχολείται με τα καθημερινά ζητήματα της επιχείρησης. Έτσι, μια κοινή επιχείρηση δεν εκπληρώνει όλες τις λειτουργίες μιας ανεξάρτητης οικονομικής ενότητας όταν η διαχείριση γίνεται από στελέχη των μητρικών επιχειρήσεων ως δευτερεύουσα εργασία παράλληλα με την κύρια δραστηριότητά τους στις μητρικές επιχειρήσεις. Το τελευταίο κριτήριο προστέθηκε με την Ανακοίνωση του 1998.

¹⁹⁵ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Επιστημόνων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 472-474, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

II. Ορισμός¹⁹⁶

Ο ΚΚΣ διέπει τις συγκεντρώσεις που καταλήγουν σε μόνιμη μεταβολή του ελέγχου των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και συνεπώς της διάρθρωσης της αγοράς (στοιχείο 2^ο). Ο όρος «συγκέντρωση» καθορίζεται στο Άρθρο 3 του ΚΚΣ. Στην ουσία μια συγκέντρωση προκύπτει όταν δύο ή περισσότερες εταιρίες συγχωνεύουν τις επιχειρήσεις τους ή όπου υπάρχει μεταβολή όσον αφορά τον έλεγχο μιας επιχείρησης. Ισχύει επίσης και για τις περιπτώσεις δημιουργίας λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων (βλ. Άρθρο 3§1). Μία ανακοίνωση της Επιτροπής – [1998] OJ C66/5, [1998] 4 CMLR 586 – παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο που η Επιτροπή ερμηνεύει την έννοια μια συγκέντρωσης.

A. Άρθρο 3§1α' – Συγχωνεύσεις μεταξύ προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων

Ο Κανονισμός δεν καθορίζει τι σημαίνει ο όρος «συγχωνεύομαι», απλώς χρησιμοποιείται για να περιγράψει έναν τύπο συγκεντρώσεων που εμπίπτει στο πεδίο του Κανονισμού. Είναι φανερό ότι η συγκεκριμένη λέξη χρησιμοποιείται «στενά».

Αν υιοθετείτο μια πολύ ευρεία οικονομικά προσανατολισμένη ερμηνεία του όρου «συγχωνεύομαι», το Άρθρο 3§1β' θα ήταν περιττό. Ο σκοπός του Αρθρου 3§1α' φαίνεται λοιπόν να είναι η περίληψη εταιριών που ένωσαν τις επιχειρήσεις τους («νόμιμες» συγχωνεύσεις), δηλαδή εκείνες οι περιπτώσεις όπου μία ή περισσότερες προϋπάρχουσες επιχειρήσεις ως αποτέλεσμα της συναλλαγής, παύουν να υπάρχουν σαν ατομικές οικονομικές οντότητες¹⁹⁷. Για παράδειγμα, ο όρος «συγχωνεύομαι» περιγράφει την κατάσταση όπου δύο ή περισσότερες εταιρίες ενώνονται σε μια επιχείρηση ή όπου μία εταιρία εξαγοράζει και απορροφά ολοκληρωτικά μίαν άλλη (η οποία επακολούθως παύει να υπάρχει)¹⁹⁸. Η διάκριση είναι σημαντική, καθώς το ερώτημα εάν υπήρξε συγχώνευση ή απλώς μεταβολή του ελέγχου, επηρεάζει το ποιος πρέπει να προβεί σε κοινοποίηση.

Σύμφωνα με τους C. J. Cook και C. S. Kerse δεν υπάρχει ορισμός ή εξήγηση στον Κανονισμό σχετικά τη σημασία του όρου συγχωνεύομαι. Η «συγχώνευση» στον Κανονισμό (π.χ. στο Άρθρο 4§2) χρησιμοποιείται απλώς για να αναφερθεί στον τύπο της συγκέντρωσης που εμπίπτει στο Άρθρο 3§1α'. Εδώ, η απουσία του ορισμού βρίσκεται σε έντονη αντίθεση με την περίπτωση της συγκέντρωσης που προήλθε από απόκτηση ελέγχου, η οποία αντιμετωπίζεται στο Άρθρο 3§1β'. Ένας ευρύς προσανατολισμένος ορισμός της «συγχώνευσης» θα καθιστούσε το Άρθρο 3§1β' έως και §4 σε μεγάλο μέρος αν όχι ολοκληρωτικά πλεονάζον. Είναι, λοιπόν, φανερό ότι στον όρο «συγχώνευση» στο Άρθρο 3§1α' πρέπει να δοθεί στενή σημασία, με πρωταρχικό μέλημα να αναφέρεται η συγχώνευση σαν τεχνική έννοια της ένωσης.

¹⁹⁶ Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

¹⁹⁷ J. Faull and A. Nikpay, “The EC Law of Competition”, Oxford University Press, 1999, para. 4.10

¹⁹⁸ C. J. Cook and C. S. Kerse, “E.C. Merger Control”, 3rd edition, Sweet & Maxwell, 2000, 27 και Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια μιας συγκέντρωσης [1998] OJ C66/5, [1998] 4 CMLR 586, παράγραφοι 6 και 7

B. Άρθρο 3§1β' – Απόκτηση ελέγχου

a. Αποφασιστική επιρροή

Το Άρθρο 3§1β' εφαρμόζεται στην περίπτωση μεταβολής του ελέγχου μιας επιχείρησης, για παράδειγμα: όπου μία επιχείρηση αποκτά μεμονωμένο έλεγχο έναντι μιας άλλης (ακόμα και αν η επιχείρηση που αποκτά τον έλεγχο ήλεγχε προηγουμένως από κοινού την εταιρεία, αυτό εξακολουθεί να αποτελεί μεταβολή – Υπόθεση IV/M.23, *ICI/Tioxide* [1991] 4 CMLR 792), δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ασκούν έλεγχο από κοινού πάνω σε μία άλλη (ακόμα και αν η μία από αυτές προηγουμένως είχε αποκλειστικό έλεγχο σε αυτή – η αποφασιστική επιρροή που ασκείται μεμονωμένα ουσιαστικά διαφέρει από την αποφασιστική επιρροή που ασκείται από κοινού) ή δύο ή περισσότερες εταιρείες ιδρύουν μία κοινή επιχείρηση και έτσι ασκούν έλεγχο από κοινού. Η απόκτηση ελέγχου καθορίζεται στο Άρθρο 3§2. Ο τρόπος με τον οποίο μια συμφωνία είναι διαρθρωμένη μπορεί να καθορίσει εάν εφαρμόζεται ή όχι ο ΚΚΣ. Προκειμένου να προκληθεί η εφαρμογή του ΚΚΣ πρέπει να υπάρξει μια αλλαγή στην εξουσία ελέγχου. Οι εταιρικές συμμετοχές που συγκεντρώνουν ποσοστό λιγότερο από 50% μπορούν να παράσχουν έλεγχο. Ο έλεγχος μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα θετικών ή αρνητικών μέτρων. Τα δικαιώματα ψήφου και το δικαίωμα ορισμού διευθυντικών στελεχών είναι παραδείγματα θετικών μέτρων. Το δικαίωμα αρνησικυρίας όσον αφορά το επιχειρησιακό σχέδιο ή τον προϋπολογισμό είναι αρνητικά μέσα ελέγχου¹⁹⁹.

Επομένως, ο Κανονισμός σκοπεύει να συμπεριλάβει συναλλαγές που οδηγούν μία επιχείρηση ή επιχειρήσεις στην απόκτηση αποφασιστικής επιρροής της μίας πάνω σε μία άλλη, ενώ κάθε υπόθεση θα κρίνεται βάσει των πραγματικών περιστατικών της. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της απόκτησης δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, στοιχείων του ενεργητικού, συμφωνιών των μετόχων, αντιπροσώπευσης στο συμβούλιο ή λόγω οικονομικής εξάρτησης, καθώς και άλλα σχετικά εμπορικά θέματα – η ελέγχουσα συμμετοχή (a controlling interest) δεν είναι πλέον αναγκαία – (βλ. και Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της Συγκέντρωσης [1998] OJ C66/5, [1998] 4 CMLR 586, παράγραφοι 9 και 11).

Στην περίπτωση απόκτησης εταιρικών συμμετοχών μειονότητας (minority shareholdings), η Επιτροπή θα εξετάσει τα πραγματικά γεγονότα αξιολογώντας τη δύναμη των δικαιωμάτων ψήφου και άλλων παραγόντων. Παραδείγματος χάριν, μια μειοψηφία μπορεί να συνιστά αποφασιστική επιρροή στις περιπτώσεις όπου οι υπόλοιπες εταιρικές συμμετοχές είναι ευρέως διασκορπισμένες ή όπου η συμμετοχή συνδέεται με ειδικά δικαιώματα ψήφου ή αρνησικυρίας σε βασικά ζητήματα όπως ο διορισμός της διοίκησης, ο ετήσιος προϋπολογισμός, τα επιχειρησιακά σχέδια και οι ουσιαστικές επενδύσεις²⁰⁰.

¹⁹⁹ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

²⁰⁰ http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl

b. Αποκλειστικός έλεγχος

Ο έλεγχος ή η αποφασιστική επιρροή γενικά αποκτάται μέσω μιας εξαγοράς της τάξεως πάνω από το 50% του μετοχικού κεφαλαίου (και, μαζί με αυτό, πάνω από το 50% των δικαιωμάτων ψήφου) μιας άλλης επιχείρησης. Παρ' όλα αυτά, πάντα θα είναι αναγκαίο να εξετάζονται και άλλοι παράγοντες. Ακόμα και μια επιχείρηση με περισσότερο από 50% του μετοχικού κεφαλαίου δεν θα αποκτήσει αποκλειστικό έλεγχο αν, για παράδειγμα, ένας μέτοχος μειοψηφίας μπορεί να ασκήσει δικαίωμα αρνησικυρίας έναντι όλων των στρατηγικών αποφάσεων της επιχείρησης – στην υπόθεση IV/M.17, *MBB/Aerospatiale* [1992] 4 CMLR M70, η Aerospatiale και η MBB δημιούργησαν μια κοινή επιχείρηση για να ασχολείται με τις συναλλαγές τους τις σχετικές με τα ελικόπτερα. Παρ' όλο που στην Aerospatiale αντιστοιχούσε το 60% του μετοχικού κεφαλαίου κοινών μετοχών (και στην MBB μόνο το 40%), η Επιτροπή κατέληξε ότι τα μέρη ασκούσαν από κοινού έλεγχο στην κοινή επιχείρηση. Όλες, λοιπόν, οι στρατηγικές αποφάσεις της κοινής επιχείρησης απαιτούσαν ομόφωνη συναίνεση και των δύο συνεταιρών.

Αντίθετα, ο έλεγχος μπορεί αν κερδηθεί όπου αποκτάται ένα μερίδιο της τάξεως πολύ λιγότερο από 50% (πράγματι, υπάρχει περίπτωση άσκησης ελέγχου με μετοχικό μερίδιο μόλις 19% – Υπόθεση IV/M.258, *CIE/GTE*), για παράδειγμα όπου το υπόλοιπο των μετοχών είναι ευρέως διασκορπισμένο (Υπόθεση IV/M.25, *Arjomari/Wiggins Teape* [1990] OJ (321/16), όπου ο μέτοχος μάλλον θα έχει με το μέρος του την πλειοψηφία των ψήφων σε μια συνεδρίαση των μετόχων (Υπόθεση IV/M.343, *Société Générale de Belgique/Générale de Banque*), όπου ειδικά δικαιώματα συνοδεύουν το μερίδιο μετοχής (μια πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου παρέχονται, παρ' όλα αυτά, στο μέτοχο, ή ο μέτοχος έχει την εξουσία να διορίζει πάνω από τα μισά μέλη της διοικητικής ομάδας), όπου μια συμφωνία παρέχει τη δυνατότητα αγοράς μετοχών στο κοντινό μέλλον (Υπόθεση T-2/93, *Air France v. Commission* [1994] ECR II – 323) ή όπου το δικαίωμα επιρροής της εμπορικής στρατηγικής και της οικονομικής διαχείρισης της εταιρείας παρέχεται από μια συμφωνία μετόχων ή διοίκησης (για παράδειγμα, όπου η συναίνεση ενός συγκεκριμένου μετόχου είναι απαραίτητη για όλες τις στρατηγικές αποφάσεις μιας εταιρείας). Επομένως, η ανάλυση είναι βασισμένη σε συγκεκριμένα στοιχεία και είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, για παράδειγμα όλα τα μερίδια μετοχών, τα ειδικά δικαιώματα και τα δικαιώματα αρνησικυρίας που συνοδεύουν ένα μερίδιο μετοχών ή που τίθενται σε μια συμφωνία μετόχων ή διοίκησης.

Η Επιτροπή εξηγεί την έννοια του αποκλειστικού ελέγχου στην Ανακοίνωσή της σχετικά με τη σημασία της συγκέντρωσης (παράγραφοι 13 και 14).

c. Έλεγχος από κοινού

Παρόμοιοι παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν εξετάζεται αν μια ή περισσότερες επιχειρήσεις έχουν αποκτήσει έλεγχο από κοινού, λ.χ. όπου οι μέτοχοι (οι μητρικές εταιρείες) πρέπει να έλθουν σε συμφωνία σχετικά με σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την ελεγχόμενη επιχείρηση (την κοινή επιχείρηση) – OJ C66/5 παράγραφος 18. Σε αντίθεση με τον αποκλειστικό έλεγχο, ο έλεγχος από

κοινού δεν χαρακτηρίζεται από την εξουσία καθορισμού των στρατηγικών αποφάσεων μιας επιχείρησης, παρά χαρακτηρίζεται από την ικανότητα δύο ή περισσότερων μητρικών εταιρειών να εμποδίσουν ενέργειες που καθορίζουν τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά της. Τέτοιες επιχειρήσεις πρέπει να φθάσουν σε ένα επίπεδο αμοιβαίας κατανόησης για να προσδιορίσουν την εμπορική πολιτική της κοινής επιχείρησης.

Είναι πιθανό να αποκτηθεί έλεγχος από κοινού όπου δυο μητρικές εταιρείες κατέχουν ίσα δικαιώματα ψήφου. Εντούτοις, έλεγχος από κοινού μπορεί να υπάρξει εν απουσία της ισότητας. Επομένως, είναι απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το μέγεθος των μεριδίων μετοχών της επιχείρησης, αλλά και παράγοντες όπως τα δικαιώματα ψήφου που συνοδεύουν τα μερίδια μετοχών και τις συμφωνίες μετόχων και διοίκησης, τα δικαιώματα αρνησικυρίας και την ικανότητα δύο ή περισσότερων εταιρειών να ασκούν από κοινού την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου κλπ.

Μια μεταβολή στον αριθμό των μετόχων που ασκούν έλεγχο από κοινού μπορεί επίσης να οδηγήσει σε συγκέντρωση.

C. Άρθρο 3§2²⁰¹

Η σημαντικότερη στην πράξη περίπτωση απόκτησης ελέγχου είναι η απόκτηση συμμετοχής. Κατά κανόνα υπάρχει αντιστοιχία μετοχικού κεφαλαίου και ψήφων. Έτσι, έλεγχος αποκτάται όταν μια επιχείρηση κατέχει την απόλυτη πλειοψηφία (50% + 1) του μετοχικού κεφαλαίου και την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων. Όταν όμως δεν υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ μετοχικού κεφαλαίου και ψήφων, τότε σημασία έχει το ποσοστό των ψήφων.

Τα μέσα ελέγχου που αναφέρει το άρθρο 3 του ΚΚΣ είναι: η απόκτηση ελέγχου με την απόκτηση δικαιωμάτων κυριότητας ή επικαρπίας του συνόλου ή επί ενός μέρους των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, οι συμβάσεις παραχώρησης εκμετάλλευσης ή μίσθωσης μιας επιχείρησης, οι ενοχικές συμβάσεις δέσμευσης ψήφων, οι συμβάσεις διαχείρισης των υποθέσεων μιας άλλης επιχείρησης ή συμβάσεις management (η πλειοψηφία στη διοίκηση μπορεί να επιτευχθεί και με την ταυτότητα προσώπων στα όργανα της διοίκησης της ελέγχουσας και της ελεγχόμενης επιχείρησης), οι συμβάσεις δημιουργίας ομίλων επιχειρήσεων, συμβάσεις για την χρησιμοποίηση των κερδών, οι περιπτώσεις της λεγόμενης οικονομικής εξάρτησης υπό προϋποθέσεις, οι μακροπρόθεσμες συμβάσεις που αφορούν προμήθεια και διανομή προϊόντων μιας επιχείρησης.

Αποκλειστικό έλεγχο μπορεί να αποκτήσει μια επιχείρηση πάνω σε άλλη και στην περίπτωση της ισοκατανομής κεφαλαίου και ψήφων (50:50). Τούτο είναι δυνατόν όταν μία συμμετέχουσα επιχείρηση με βάση ιδιαίτερα συμβατικά δικαιώματα έχει τη δυνατότητα να καθορίζει τις αποφάσεις της ελεγχόμενης εταιρείας (βλ. Επιτροπή υπόθ. *BS/BT*, απόφαση της 28-3-1994, αρ. 16 επ.)

²⁰¹ Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

Ακόμη και η μειοψηφική συμμετοχή μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου, εφόσον αποκτάται η πλειοψηφία των ψήφων. Τούτο είναι δυνατόν όταν σε μια μειοψηφική συμμετοχή παρέχονται ιδιαίτερα δικαιώματα ή όταν μέσω συμβατικών δεσμεύσεων παρέχεται στο μειοψηφικό μέτοχο η δυνατότητα να καθορίζει την οικονομική στρατηγική της επιχείρησης-στόχου, π.χ. να ορίζει την πλειοψηφία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Ένας μειοψηφικός μέτοχος μπορεί επίσης να ελέγχει αποκλειστικά την επιχείρηση όταν έχει το δικαίωμα να διοικεί την επιχείρηση και να καθορίζει την εμπορική πολιτική της.

De facto μπορεί ένας μειοψηφικός μέτοχος να ελέγχει μια επιχείρηση όταν υπάρχει ευρεία διασπορά του κεφαλαίου και όταν στις Γενικές Συνελεύσεις είναι πάρα πολύ μικρή η συμμετοχή του υπόλοιπου κεφαλαίου. Η Επιτροπή έκρινε σε αυτές τις περιπτώσεις ότι η απόκτηση ελέγχου μέσω μειοψηφικής συμμετοχής είναι δυνατή όταν ο αποκτών με βάση μια εξασφαλισμένη πλειοψηφία στις Γενικές Συνελεύσεις αποκτά τη δυνατότητα να εξουσιάζει την επιχείρηση (βλ. Επιτροπή απόφ. της 10-12-1990 «*Arjomari/Wiggins Teape*», όπου έγινε δεκτός έλεγχος με 39% του κεφαλαίου, ενώ το υπόλοιπο κεφάλαιο είχε ευρεία διασπορά και κανένας άλλος μέτοχος δεν κατείχε πάνω από 4%).

Η απόκτηση ελέγχου από κοινού μπορεί να γίνει με νομικά μέσα αλλά και εν τοις πράγμασι. Από κοινού έλεγχος υπάρχει όταν οι μέτοχοι είναι υποχρεωμένοι να συνεννοηθούν μεταξύ τους για όλες τις αποφάσεις που αφορούν την ελεγχόμενη επιχείρηση. Σημασία έχει ότι δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ή πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν καθοριστική επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση.

Κοινός έλεγχος υπάρχει στην περίπτωση που δύο επιχειρήσεις κατέχουν το ίδιο ποσοστό ψήφων ή έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν τον ίδιο αριθμό προσώπων στα όργανα διοίκησης της κοινής επιχείρησης ή ακόμη και όταν ένας μειοψηφικός μέτοχος έχει τη δυνατότητα να ασκεί το δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) και να μπλοκάρει σημαντικές αποφάσεις που αφορούν τη στρατηγική ανταγωνιστική συμπεριφορά της ελεγχόμενης επιχείρησης (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής για την έννοια της πράξης συγκέντρωσης, αρ. 21).

Αλλά και δύο ή περισσότεροι μειοψηφικοί μέτοχοι χωρίς ιδιαίτερο δικαίωμα μπορούν από κοινού να ελέγχουν μια επιχείρηση, όταν αυτοί από κοινού έχουν την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων και κατά την άσκηση του δικαιώματος ψήφου ενεργούν από κοινού. Η συντονισμένη άσκηση των δικαιωμάτων ψήφων μπορεί να επιτευχθεί είτε συμβατικά (*σύμβαση pool*) είτε να διασφαλιστεί με τη δημιουργία εταιρείας holding, στην οποία οι μειοψηφικοί μέτοχοι εισφέρουν τις συμμετοχές τους που κατέχουν στην επιχείρηση-στόχο.

Εν τοις πράγμασι κοινός έλεγχος μπορεί να υπάρχει στην περίπτωση που μειοψηφικοί μέτοχοι έχουν δυνατά κοινά συμφέροντα, έτσι ώστε κατά την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου να ψηφίζουν πάντοτε προς την ίδια κοινή κατεύθυνση. Το ίδιο μπορεί να ισχύει και σε περίπτωση ύπαρξης συγγενικών δεσμών ή αν υπήρχαν προηγουμένως μεταξύ τους εμπορικές, κεφαλαιακές διασυνδέσεις. Στην περίπτωση ίδρυσης κοινής επιχείρησης πρέπει, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής, να γίνει δεκτό ότι υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα για κοινό έλεγχο απ' ό,τι στην περίπτωση απόκτησης μειοψηφικής συμμετοχής σε μια ήδη υπάρχουσα επιχείρηση.

De facto απόκτηση κοινού ελέγχου υπάρχει και στην περίπτωση της απόκτησης κοινού ελέγχου από τις μητρικές επιχειρήσεις μέσω ήδη υπάρχουσας κοινής τους επιχείρησης.

III. Κριτήρια για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων²⁰²

Από τη στιγμή που καθιερώθηκαν όροι ώστε να κρίνεται πότε μια συγκεκριμένη συναλλαγή εμπίπτει στον Κανονισμό, τα ουσιαστικά κριτήρια για την εκτίμηση αυτής της συναλλαγής γίνονται κρίσιμα. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η διατύπωση που επιλέχθηκε στο Άρθρο 2 ήταν αν η πράξη συγκέντρωσης είναι συμβατή με την Κοινή Αγορά.

Τέτοιου είδους κριτήρια μπορούν να οριστούν είτε με ευρεία έννοια, περιλαμβάνοντας όχι μόνο θέματα ανταγωνισμού αλλά και κοινωνική και βιομηχανική πολιτική, είτε να είναι πιο συγκεκριμένα και να περιορίζονται σε ειδικά ζητήματα, όπως για παράδειγμα η επίδραση στον ανταγωνισμό του σχετικού προϊόντος και των γεωγραφικών αγορών.

Σε αντίθεση με αυτό που αναμενόταν, ο Κανονισμός στην τελική του μορφή δεν απεικονίζει ένα συμβιβασμό μεταξύ των δύο προσεγγίσεων: τα κριτήρια βασίζονται ισχυρά σε θέματα ανταγωνισμού, παρ' όλο που το Άρθρο 2 περιέχει προφανώς ένα υπαινιγμό ότι και άλλοι παράγοντες μπορεί να ληφθούν υπόψη σε μία ειδικώς ισοδύναμη ισορροπημένη υπόθεση. Το άρθρο θέτει τους κανόνες που θα εφαρμοστούν από την Επιτροπή μέσω 3 ξεχωριστών υπό-όρων, των οποίων η σχέση δεν είναι άμεσα φανερή. Το άρθρο 2§1 απαριθμεί αρκετούς παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να αποφασιστεί το ζήτημα της «συμβατότητας»:

α) την ανάγκη διατήρησης και ανάπτυξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά, με γνώμονα μεταξύ άλλων τη διάρθρωση όλων των σχετικών αγορών και τον πραγματικό (ή δυνητικό) ανταγωνισμό εκ μέρους κοινοτικών και μη επιχειρήσεων.

β) τη θέση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά, την χρηματική και οικονομική δύναμή τους, τις δυνατότητες επιλογής των προμηθευτών και των αγοραστών και την πρόσβασή τους στις πηγές εφοδιασμού ή στις αγορές διάθεσης των προϊόντων²⁰³

γ) την ύπαρξη νομικών ή άλλων εμποδίων κατά την είσοδο στην αγορά

δ) την εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης στις σχετικές αγορές

ε) την εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, εφόσον η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό.

²⁰² D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998

²⁰³ Mario MONTI, «Energy liberalisation: moving towards real market opening», European Commission, DG Competition, Brussels, 21.09.2004, available at http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_012_en.pdf

Οι επίσημες αποφάσεις της Επιτροπής σύμφωνα με τα άρθρα 81 και 82 αφορούν συμφωνίες που έχουν ήδη γίνει και εφαρμοστεί, καθώς και καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης που έχουν πράγματι συμβεί. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος της Επιτροπής κατά το άρθρο 81 δεν είναι μόνο το επίσημο περιεχόμενο μιας συμφωνίας, αλλά, λαμβάνοντας υπόψη και τον τρόπο σύμφωνα με τον οποίο αυτή έχει λειτουργήσει κατά το Άρθρο 82, η εστίαση γίνεται στην επίδραση των πρακτικών της επιχείρησης που κατέχει την υποτιθέμενη δεσπόζουσα θέση κατά μία χρονική περίοδο στο παρελθόν. Αντιθέτως, η εκτίμηση των πράξεων συγκεντρώσεων υπό τον ΚΚΣ αναγκαστικά επικεντρώνεται στο μέλλον, αναζητώντας την απάντηση στο ερώτημα «τι επίδραση θα έχει αυτή η συναλλαγή, αν ολοκληρωθεί, στον ανταγωνισμό όσον αφορά το γεωγραφικό τομέα και αυτόν των προϊόντων/υπηρεσιών;» Η γλωσσική διατύπωση του Άρθρου 2, το οποίο παρέχει τα νομικά κριτήρια για εκτίμηση των συγκεντρώσεων, είναι παρόμοια με αυτή του άρθρου 82, αφού και τα δύο αναφέρονται σε πράξεις συγκέντρωσης που «δημιουργούν ή ενισχύουν μία δεσπόζουσα θέση» αλλά, όσον αφορά την εφαρμογή του Άρθρου 2 από την Επιτροπή, το γεγονός ότι η εστίαση γίνεται στη μελλοντική επίδραση της πράξης συγκέντρωσης παρά στην επιβολή ποινών για παρελθούσα λανθάνουσα συμπεριφορά, σημαίνει ότι αυτή η προσέγγιση αναπόφευκτα διαφέρει από πολλές απόψεις από αυτήν που υιοθετείται στο Άρθρο 82. Η Επιτροπή προσεγγίζει αυτές τις υποθέσεις δίνοντας σημασία στην αναγνώριση εκείνων – πιθανόν από ένα μικρό ποσοστό του συνολικού αριθμού που κοινοποιείται – των οποίων η εφαρμογή μπορεί να καταλήξει σε σοβαρό πλήγμα του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Μερικές φορές η εξέταση της Επιτροπής, μπορεί να οδηγήσει σε ολοκληρωτική απαγόρευση της συναλλαγής· πιο συχνά, μπορεί να επιβληθούν όροι στη συναλλαγή προκειμένου να μειωθούν ουσιαστικά οι δυσμενείς συνέπειες. Ένα φανερό πλεονέκτημα του ΚΚΣ είναι ότι ελαχιστοποιείται η ανάγκη να ληφθεί υπόψη η χρήση του Άρθρου 82 σε συνεπακόλουθες υποθέσεις, αν η Επιτροπή, εξασκώντας τη δικαιοδοσία της αναφορικά με τον έλεγχο πράξεων συγκεντρώσεων, κατέστη ικανή να παρεμποδίσει τη δημιουργία ή την ενίσχυση εταιρειών που κατείχαν δεσπόζουσες θέσεις και που θα ενεργούσαν ακολούθως με τρόπο καταχρηστικό.

Ενώ το Άρθρο 2 στο σύνολό του δίνει έμφαση στην εκτίμηση του ανταγωνισμού και σε διαρθρωτικά θέματα, η παράγραφος 1 υπενθυμίζει στην Επιτροπή ότι στην ανάλυσή της δεν θα πρέπει να παραβλέπει τους πολλούς άλλους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προτού δημιουργηθεί μια συνολική εκτίμηση και οι οποίοι δεν είναι όλοι καθαρά διαρθρωτικοί.

Το Άρθρο 2 στις παραγράφους του 2 και 3 παρέχει το επίσημο νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να ληφθεί η τελική απόφαση. Εντούτοις, η προσέγγιση που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή αναφορικά με την εφαρμογή του από το 1990, δεν χαρακτηρίστηκε από επίσημη, πιστή στο κείμενο του άρθρου ανάλυση.

A. Συνθήκες υπό τις οποίες μια πράξη συγκέντρωσης θα δημιουργούσε προβλήματα για τον ανταγωνισμό²⁰⁴

²⁰⁴ <http://europa.eu.int>

- a. Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 372 της 09.12.1997)

Η αγορά του σχετικού προϊόντος πρέπει να συνδυάζει την αγορά των προϊόντων (δηλαδή την αγορά όλων των προϊόντων τα οποία ο καταναλωτής θεωρεί ότι είναι δυνατόν να εναλλάσσονται ή να υποκαθίστανται αμοιβαία) και τη γεωγραφική αγορά (δηλαδή την περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών και οι όροι ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και διαφορετικές από άλλες αγορές), για τις οποίες λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια αξιολόγησης.

- b. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)

Οι κοινές επιχειρήσεις είναι επιχειρήσεις που ελέγχονται από κοινού από άλλες δύο τουλάχιστον επιχειρήσεις. Στην πράξη πάντως η έννοια καλύπτει ευρεία κλίμακα πράξεων, η οποία εκτείνεται από πράξεις του τύπου "συγχώνευση" έως τη συνεργασία με στόχο συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, η παραγωγή ή η διανομή. Οι επιχειρήσεις ασκούν από κοινού έλεγχο όταν ο έλεγχός τους πραγματοποιείται μόνιμα εκπληρώνοντας όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας.

- c. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της συγκέντρωσης βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)

Οι συγκεντρώσεις μπορεί να είναι αποτέλεσμα συγχώνευσης μεταξύ επιχειρήσεων που στο παρελθόν ήταν ανεξάρτητες ή αποτέλεσμα απόκτησης ενιαίου ελέγχου από κοινού ή ελέγχου από ένα μέτοχο. Σε τρεις περιπτώσεις, πάντως, η απόκτηση ελέγχου δεν συνιστά συγκέντρωση: α) απόκτηση τίτλων από επιχειρήσεις των οποίων η συνήθης δραστηριότητα περιλαμβάνει συναλλαγές και διαπραγμάτευση τίτλων, β) όταν ο έλεγχος αποκτάται από ένα άτομο εξουσιοδοτημένο από τη δημόσια αρχή δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους, γ) όταν μια εταιρία χρηματοδοτικής συμμετοχής αποκτά τον έλεγχο μιας επιχείρησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει δικαίωμα ψήφου.

- d. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)

Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι εκείνες που λαμβάνουν άμεσα μέρος στη συγχώνευση ή στην απόκτηση ελέγχου. Η παρούσα ανακοίνωση εντοπίζει τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις σε διάφορους τύπους πράξεων, όπως συγχωνεύσεις,

απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου, απόκτηση κοινού ελέγχου, απόκτηση ελέγχου από μια κοινή επιχείρηση, μετάβαση από τον κοινό έλεγχο στον αποκλειστικό έλεγχο, τροποποίηση της διάρθρωσης των μετόχων, απόκτηση ελέγχου από ιδιώτες, εξαγορά από τους εργαζόμενους ή μια δημόσια επιχείρηση.

- e. *Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια του κύκλου εργασιών σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)*

Ο κύκλος εργασιών περιλαμβάνει κατ' αρχήν τα ποσά που απορρέουν από την πώληση προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών από τις εν λόγω επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια του τελευταίου οικονομικού έτους και αντιστοιχούν στις συνήθειες δραστηριότητές τους, αφού αφαιρεθούν οι εκπτώσεις επί των πωλήσεων, καθώς και οι φόροι που συνδέονται άμεσα με τον κύκλο εργασιών. Η παρούσα ανακοίνωση ασχολείται επίσης με τον έλεγχο των αποτελεσμάτων που έχει για τη γεωγραφική αγορά η κατοχή κάποιου κύκλου εργασιών και τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών που προέρχεται από μια τραπεζική, χρηματοδοτική ή ασφαλιστική δραστηριότητα.

- f. *Ανακοίνωση της Επιτροπής - Ανακοίνωση όσον αφορά την εκτίμηση, από άποψη κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των κοινών επιχειρήσεων που πληρούν όλες τις λειτουργίες μιας ανεξάρτητης οικονομικής ενότητας (Ανακοίνωση - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 066 της 02.03.1998)*

Οι κοινές επιχειρήσεις που πληρούν όλες τις λειτουργίες μιας ανεξάρτητης οικονομικής ενότητας είναι επιχειρήσεις με κοινοτική διάσταση, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς στην αγορά, παραμένοντας συγχρόνως ανεξάρτητες.

IV. Περιπτώσεις που δεν πραγματοποιείται συγκέντρωση – Εξαιρέσεις του άρθρου 3§5 του Κανονισμού 139/2004²⁰⁵

Το άρθρο 3§5 του Κανονισμού 139/2004 αναφέρει τρεις περιπτώσεις που, παρόλο που η απόκτηση συμμετοχής διευκολύνει τον έλεγχο, δεν πραγματοποιείται συγκέντρωση. Πρόκειται για τις περιπτώσεις που πιστωτικοί οργανισμοί ή άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί ή ασφαλιστικές εταιρείες, των οποίων οι συνήθειες δραστηριότητες περιλαμβάνουν την εμπορία και διαπραγμάτευση τίτλων για ίδιο λογαριασμό ή λογαριασμό τρίτων, κατέχουν προσωρινά συμμετοχές, τις οποίες απέκτησαν σε μία επιχείρηση με σκοπό την περαιτέρω διάθεσή τους, εφόσον δεν ασκούν τα δικαιώματα ψήφων που παρέχουν αυτές οι συμμετοχές με σκοπό να καθορίσουν τη συμπεριφορά της επιχείρησης αυτής σε θέματα ανταγωνισμού ή εφόσον ασκούν τα εν λόγω δικαιώματα ψήφου με μοναδικό σκοπό την προετοιμασία

²⁰⁵ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 475, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

της διάθεσης του συνόλου ή μέρους της επιχείρησης αυτών ή των περιουσιακών στοιχείων της, ή τη διάθεση των συμμετοχών αυτών, η δε διάθεση αυτή πραγματοποιείται εντός έτους από την ημερομηνία απόκτησης. Στην υπόθεση *Kelt/American Express* (Απόφαση της 20-8-1991 αρ. 6), η Επιτροπή έκρινε ότι η παράγραφος 5 του άρθρου 3 δεν ήταν εφαρμόσιμη, καθότι δεν ήταν διαπιστώσιμο ότι οι τράπεζες θα διέθεταν τη συμμετοχή μέσα σε ένα χρόνο.

Επίσης, δεν πραγματοποιείται συγκέντρωση όταν τον έλεγχο ασκεί πρόσωπο εντεταλμένο από τη δημόσια αρχή δυνάμει της νομοθεσίας κράτους-μέλους σχετικά με την εκκαθάριση, την πτώχευση, την αφερεγγυότητα, την παύση πληρωμών, τον πτωχευτικό συμβιβασμό ή άλλη ανάλογη διαδικασία. Και, τέλος, δεν πραγματοποιείται συγκέντρωση όταν μια εταιρεία χαρτοφυλακίου με την έννοια της 4^{ης} Οδηγίας (78/660 ΕΟΚ) αποκτά τον έλεγχο, εφόσον δεν ασκεί τα δικαιώματα ψήφου που απορρέουν από τις κατεχόμενες συμμετοχές παρά μόνο για τη διασφάλιση της ακεραίας αξίας των επενδύσεων αυτών και όχι για τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων αυτών σε θέματα ανταγωνισμού.

V. Η έννοια της Επιχείρησης²⁰⁶

Ο ορισμός της λέξης «επιχείρηση» είναι αναγκαίος για την κατανόηση του άρθρου 81§1. Ενόψει της απουσίας ορισμού στο εν λόγω άρθρο, ο Deringer²⁰⁷ αναφέρεται στον ορισμό που έδωσε η Ομοσπονδιακή Γερμανική Υπηρεσία Καρτέλ (German Federal Cartel Office) σχετικά με τα υποκείμενα του δικαίου του ανταγωνισμού θεωρούμενα ως «οποιαδήποτε δραστηριότητα που στοχεύει στην ατομική ικανοποίηση προσωπικών αναγκών ... οποιαδήποτε ανεξάρτητη δραστηριότητα ενός ατόμου η οποία δεν είναι καθαρά προσωπική και δεν βρίσκεται εκτός της οικονομικής σφαίρας, ανεξαρτήτως της νομικής της μορφής και της πρόθεσης για κερδοφορία». Για τους σκοπούς της ECSC το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο καθόρισε την έννοια μιας επιχείρησης σαν μοναδική (μεμονωμένη) οργάνωση προσωπικών απτών και άυλων αγαθών, προσκολλημένων σε μια αυτόνομη νομική οντότητα και επιδιώκοντας ένα δεδομένο μακροχρόνιο οικονομικό στόχο» (*Mannesman v. High Authority*, Υπόθεση 19/61 [1962] ECR 357, 371). Μια επιχείρηση φυσικά πρέπει να είναι ένα σώμα (body) ικανό να έχει νομικά δικαιώματα και υποχρεώσεις και να δρα σε συνεργασία με άλλα μέρη. Μια εξέταση του σημαντικού αριθμού περιπτώσεων στις οποίες ο όρος θεωρήθηκε, καταδεικνύει ότι τέτοιοι ευρείς ορισμοί έγιναν σε μεγάλο βαθμό αποδεκτοί, με εξαίρεση από τη μια μεριά των δραστηριοτήτων ενός κράτους όσον αφορά την άσκηση της εθνικής του κυριαρχίας και από την άλλη μεριά εκείνων που δεν σχετίζονται ούτε με τη συναλλακτική συμπεριφορά ούτε με το συντονισμό εμπορικών δραστηριοτήτων που πρέπει να διεξαχθούν από άλλους. Μπορεί συνεπώς να έχει εφαρμογή σε Κρατικά σώματα που ασχολούνται με το εμπόριο, σε εθνικοποιημένες βιομηχανίες που λειτουργούν σαν ξεχωριστές νομικές οντότητες, σε δήμους, σε ομοσπονδίες, σε εμπορικές ενώσεις (trade association) (ανεξαρτήτως συγκεκριμένης λειτουργίας), σε επιχειρήσεις που ανήκουν στο δημόσιο

²⁰⁶ D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998

²⁰⁷ A. Deringer, "The Competition Law of the European Economic Community: A Commentary on the EEC Rules of Competition", CCH Editions, 1968, 5.

και σε επιχειρήσεις στις οποίες έχει παραχωρήσει ιδιαίτερα προνόμια το Κράτος. Ακόμη συμπεριλαμβάνει άτομα που ασχολούνται με κάθε είδους συναλλαγές, εμπόριο ή επάγγελμα, συνεργασίες, συνεταιρισμούς, εταιρείες και κοινωνίες που εκπληρώνουν δικαιώματα (performing rights). Ο σκοπός της κερδοφορίας δεν είναι απαραίτητος. Η αναγνώριση μιας «επιχείρησης» για τους σκοπούς του άρθρου 81 δεν θα έπρεπε λοιπόν στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων να παρουσιάζει καμία δυσκολία.

Παρ' όλα αυτά, αρκετές ακραίες περιπτώσεις εξετάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και είναι φανερό ότι το κύριο στοιχείο είναι η φύση όχι του σώματος, αλλά των δραστηριοτήτων που αυτό εκπληρώνει. Στην υπόθεση *Eurocontrol (SAT v. Eurocontrol*, Υπόθεση C 364/92 [1994] ECR I 43: 5 CMLR 208), αυτός ο διεθνής οργανισμός που είναι υπεύθυνος για τον εναέριο έλεγχο της κυκλοφορίας στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης, επιδίωξε να συλλέξει οφειλές από μια Γερμανική αερογραμμή, η οποία θεωρήθηκε ότι παραβίαζε τα άρθρα 81 και 82. Το δικαστήριο απεφάνθη ότι κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε να ισχύει αφού δεν είναι «επιχείρηση» στην οποία έχουν εφαρμογή τα παραπάνω άρθρα. Ενώ η έννοια της «επιχείρησης» κάλυπτε κάθε οντότητα που ασχολείται με οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως της νομικής της κατάστασης και του τρόπου χρηματοδότησής της, στη συγκεκριμένη περίπτωση η λειτουργία του Eurocontrol ήταν να ελέγχει και να εποπτεύει τον εναέριο χώρο, αναλαμβάνοντας ένα εγχείρημα εις όφελος του δημοσίου συμφέροντος για την προστασία των αεροεπιβατών. Η συλλογή οφειλών από διαδρομές δεν μπορούσε να διακριθεί από τις άλλες δραστηριότητες του οργανισμού, οι οποίες στο σύνολό τους ταίριαζαν περισσότερο σε δημόσια αρχή παρά προσέβλεπαν σε οικονομικό συμφέρον. Παρόμοια έκβαση είχε και η υπόθεση *Diego Cali & Figli v. Servizio Ecologici Porto di Genova* (Υπόθεση C 343/95 [1997] ECR I 1547: 5 CMLR 484), καθώς και οι σχετικές με γαλλικά ασφαλιστικά κεφάλαια (*Poucet and Pistre*, Υπόθεση C-159, 160/91 [1993] ECR I 637 και *Federation Francaise des Souetes d' Assurance*, Υπόθεση C-244/94 [1995] ECR I 4013: [1996] 4 CMLR 536). Μάλιστα στις τελευταίες υποθέσεις οι αποφάσεις φαίνεται να υποδηλώνουν ότι ένας οργανισμός μπορεί να αποτελεί επιχείρηση όσον αφορά μερικές από τις δραστηριότητές του αλλά όχι σε σχέση με άλλες, αν το πρώτο σενάριο δραστηριοτήτων ήταν αναγκαστικά εμπορικό ενώ το δεύτερο σενάριο είχε να κάνει με την άσκηση λειτουργιών δημόσιου χαρακτήρα ισοδύναμων με αυτές που άσκησε ο Eurocontrol.

Και άλλα θέματα ηγέρθησαν σε αυτόν τον τομέα. Το πρώτο από αυτά ήταν αν η Επιτροπή μπορούσε να διατυπώσει συστάσεις υπό τον Κανονισμό 17/62 (ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 1/2003) όχι μόνον εναντίον εταιρειών αλλά και ατόμων, απλώς και μόνο λόγω της σύνδεσής τους με αυτές. Τα εταιρικά σώματα λειτουργούν μέσω της αντιπροσώπευσης (agency) τους από τέτοια άτομα, τα οποία μπορεί να κατέχουν θέση διευθυντών, εργαζομένων ή αντιπροσώπων ή μπορεί απλώς να ασκούν επιρροή εξαιτίας της ιδιότητάς τους ως μετόχων. Το θέμα ηγέρθη από ένα Γερμανικό δικαστήριο υπό το άρθρο 177: μια γερμανική εταιρία, η Hydrotherm ισχυρίστηκε ότι μια συμφωνία κατασκευής και διανομής ήταν άκυρη υπό το άρθρο 81§1 (*Hydrotherm Gerätebau v. Andreoli*, Υπόθεση 170/83 [1984] ECR 2999: [1985] 3 CMLR 224). Οι άλλοι συμβαλλόμενοι ήταν μια εταιρία γνωστή και μια άλλη ονόματι OSA των οποίων ιδιοκτήτης ήταν ένας Ιταλός, ο Dr Andreoli. Η Hydrotherm είχε συμφωνήσει να προβεί σε σημαντική παραγγελία από την Compact προκειμένου

να αγοράσει καλοριφέρ από κράμα αλουμινίου (aluminium alloy radiators). Θεωρήθηκε ότι η Hydrotherm δεν παρήγγειλε τον αριθμό που προβλεπόταν από το συμβόλαιο και οι Ιταλοί συμβαλλόμενοι την μήνυσαν για παραβίαση συμβολαίου ενώπιον του Γερμανικού Δικαστηρίου. Ένα από τα ζητήματα στην υπόθεση ήταν αν η συμφωνία μπορούσε να καλυφθεί από την εξαίρεση που περιλαμβάνεται στον Κανονισμό 67/67. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο όρος «επιχείρηση» προσδιόριζε μια οικονομική μονάδα ακόμα και αν στο δίκαιο αυτή η οικονομική μονάδα αποτελείτο από αρκετά πρόσωπα φυσικά ή νομικά. Ο Κανονισμός 67/67 προβλέπει ότι μόνο δύο επιχειρήσεις μπορεί να είναι συμβαλλόμενες, αλλά το δικαστήριο έκρινε ότι αυτός ο όρος ικανοποιείτο ακόμη και αν ένα από τα μέρη συνεβλήθη μέσω της μορφής διαφόρων επιχειρήσεων με ταυτόσημα ενδιαφέροντα και ελεγχόμενων από το ίδιο φυσικό πρόσωπο. Σε αυτή την περίπτωση ο Dr Andreoli ήλεγχε όλες τις σχετικές συναλλαγές στις επιχειρήσεις του και το δικαστήριο, υιοθετώντας την οικονομική ανάλυση που πρότεινε ο Γενικός Εισαγγελέας, έκρινε ότι η συμφωνία έγινε από δύο μόνο επιχειρήσεις, δηλαδή την Hydrotherm από τη μια μεριά και τον Andreoli από την άλλη.

Το θέμα των αντιπροσώπων (agents) αντιμετωπίστηκε νωρίς από την Επιτροπή με την Ανακοίνωσή της το 1962. Η Ανακοίνωση δεν αναφέρει ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος δεν είναι «επιχείρηση» για τους σκοπούς του άρθρου 81, απλώς ότι ο πραγματικός εμπορικός αντιπρόσωπος που αναλαμβάνει κυρίως να ολοκληρώσει συναλλαγές, δεν εμπίπτει στη σφαίρα του άρθρου, αρκεί η πράξη που διενεργήθηκε από τον αντιπρόσωπο να είναι μόνο βοηθητική. Από τη σκοπιά της οικονομικής σημασίας της συναλλαγής σαν σύνολο, ο μοναδικός ρόλος του αντιπροσώπου είναι να ενεργεί σαν το χέρι της κύριας εταιρίας η οποία νομικώς, αν όχι εμπορικώς, θα μπορούσε να λειτουργεί εξ ίσου καλά μέσω ενός μισθωμένου υπαλλήλου. Φυσικά υπάρχουν πολλές ποικιλίες αντιπροσώπων, μερικοί όπως προβλέπεται στην ανακοίνωση έχουν κάποιο βαθμό ανεξαρτησίας που τους καθιστά ικανούς να συνάπτουν συμφωνίες, οι οποίες εμπίπτουν στους όρους του άρθρου 81§1. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα όταν οι αντιπρόσωποι φυλάσσουν σημαντικό μέρος αποθεμάτων του προϊόντος με δική τους ευθύνη όταν οργανώνουν υπηρεσίες για τους πελάτες και εγγυώνται διευκολύνσεις (facilities) γι' αυτούς ή όταν έχουν διακριτική ευχέρεια σχετικά με τους όρους συναλλαγών ή τις τιμές που θα χρεώσουν.

Εντούτοις, το θέμα της αντιπροσωπείας θεωρήθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην υπόθεση του Καρτέλ Ζάχαρης (*Suiker Unie v. Commission*, Υπόθεση 40/73 [1975] ECR 1663: [1976] 1 CMLR 295) όπου μερικές από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις ενεργούσαν ως αντιπρόσωποι μεταξύ τους για την αγορά της ζάχαρης, καθώς επίσης και σαν εντολείς (principals) για δικό τους λογαριασμό και κρίθηκαν από το Δικαστήριο ότι πρέπει να είναι απαραίτητως ανεξάρτητοι έμποροι στους οποίους θα είχε εφαρμογή το άρθρο 81. Ένα στοιχείο στην υπόθεση ήταν φανερά η αμφιλεγόμενη σχέση μεταξύ αυτών των συγκεκριμένων επιχειρήσεων και των υποτιθέμενων εντολέων τους. Δεν φαινόταν να ήταν πρακτική της Επιτροπής να αρνείται το κύρος του αντιπροσώπου σε μια επιχείρηση, απλώς και μόνον επειδή αυτή εμπορεύεται για δικό της λογαριασμό ή για άλλους εντολείς όσον αφορά άλλα προϊόντα. Η πραγματική οικονομική λειτουργία του επονομαζόμενου αντιπροσώπου πρέπει να αναλύεται πλήρως σε κάθε περίπτωση.

Στα τέλη του 1990 σε ανεπίσημη βάση η Επιτροπή εξέδωσε ένα προκαταρκτικό σχέδιο Ανακοίνωσης (Draft Notice), το οποίο επιδίωκε να τροποποιήσει την καθοδήγηση που παρείχε όσον αφορά τη στάση της απέναντι στις συμφωνίες αντιπροσώπευσης υπό το άρθρο 81. Αρχικώς έγινε δεκτό μέχρι το βαθμό που φανέρωνε μια πρόθεση να υιοθετηθεί μια πιο ευέλικτη προσέγγιση της εφαρμογής του άρθρου 81 σε αυτές τις σχέσεις. Συγκεκριμένα, φαινόταν να δεχόταν έναν ευρύτερο ορισμό του «κινδύνου» που μπορεί να επιφέρει ο αντιπρόσωπος χωρίς να χάσει το κύρος του σαν τέτοιος ενώ, παράλληλα, διηύρυνε τους περιορισμούς που μπορεί να ετίθεντο στους «ολοκληρωμένους αντιπροσώπους» (integrated agents), οι οποίοι είχαν μια ιδιαίτερα στενή σχέση με τους εντολείς τους, χωρίς να διακινδυνεύουν τη θέση τους υπό το άρθρο 81§1. Δυστυχώς, λίγο μετά τη δημοσίευση του σχεδίου η Επιτροπή φάνηκε να έχει αμφιβολίες σχετικά με την εγκυρότητά του, κυρίως όσον αφορά το αν υπήρξε γενναιόδωρη στον καθορισμό των κατηγοριών αντιπροσώπευσης που δεν εμπίπτουν στο άρθρο 81. Το σχέδιο αποσύρθηκε στη συνέχεια και από τότε δεν έχει αντικατασταθεί.

Είναι φανερό ότι η απλή περιγραφή ενός ατόμου ή μιας εταιρείας ως «αντιπρόσωπου» δεν είναι αρκετή για να εμποδίσει την εφαρμογή του άρθρου 81. Στην υπόθεση *Pittsburg Corning Europe* (Επιτροπή 1972 [1973] CMLR D2) μερικοί διανομείς της Pittsburg Corning, η οποία προμήθευε πορώδες (cellular) γυαλί στο Βέλγιο και την Ολλανδία, περιγράφονταν σε σχετικά έγγραφα ως αντιπρόσωποι, παρ' όλο που τα αποδεικτικά στοιχεία καταδείκνυαν ότι στην πραγματικότητα ήταν διανομείς. Η Επιτροπή έκρινε ότι ο όρος «αντιπρόσωπος» στη συμφωνία μεταξύ της Pittsburg Corning και της αντιπροσωπευτικής (representative) της εταιρίας στο Βέλγιο χρησιμοποιήθηκε στην ουσία μόνο για λόγους φορολογίας.

VI. Κοινές Επιχειρήσεις²⁰⁸

A. Εισαγωγή

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι μια συγκέντρωση μπορεί να προκύψει όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ιδρύουν μια κοινή επιχείρηση που θα ελέγχουν από κοινού. Η δυσκολία όσον αφορά την έννοια της «κοινής επιχείρησης» είναι ότι καλύπτει ένα ευρύ φάσμα από δραστηριότητες, το οποίο περιλαμβάνει από μια συμφωνία να συγχωνευθούν ολοκληρωτικά οι δραστηριότητες των συνεργατικών εταιρειών σε μια συγκεκριμένη αγορά και να παύσουν οι ίδιες να δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά, μέχρι μια συμφωνία να συνεργαστούν όσον αφορά συγκεκριμένες λειτουργίες, όπως είναι ο τομέας της Έρευνας και Ανάπτυξης. Διάκριση γίνεται μεταξύ:

- κοινών επιχειρήσεων που δημιουργούν έναν καινούριο φορέα στην αγορά σε μόνιμη βάση (λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις) και οι οποίες εκτιμώνται σύμφωνα με τον ΚΚΣ και

²⁰⁸ Bellamy & Child, “Common Market Law of Competition”, Fourth Edition, Sweet & Maxwell, 2000

• κοινών επιχειρήσεων που δεν δημιουργούν έναν νέο ανεξάρτητο φορέα στην αγορά (κοινές επιχειρήσεις μερικής λειτουργίας) και οι οποίες εκτιμώνται εκτός του πλαισίου του ΚΚΣ και σύμφωνα με τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ.

Όπου μια λειτουργικά αυτόνομη κοινή επιχείρηση οδηγεί στο συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μητρικών εταιρειών, αυτός ο συντονισμός θα αξιολογηθεί υπό τη διαδικασία του ΚΚΣ εφαρμόζοντας, όμως, τις αρχές ανταγωνισμού που καθορίζονται στο άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ. Ο ΚΚΣ μπορεί, επίσης, να εφαρμοστεί όταν ένας συνέταιρος της κοινής επιχείρησης εξαγοράσει κάποιον άλλο ως τμήμα της διάλυσης μιας κοινής επιχείρησης, καθώς επίσης και κατά την εγκαθίδρυσή της²⁰⁹.

Κατά το ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού, οι κοινές επιχειρήσεις διέπονται από τους κανόνες τους σχετικούς με τις συγκεντρώσεις μόνο όταν ανέρχονται σε μια «συγκέντρωση» σύμφωνα με το νόημα του Άρθρου 3. Από αυτή την άποψη, ο καθορισμός της συγκέντρωσης είναι κρίσιμος, καθώς οι διαδικαστικοί και ουσιαστικοί κανόνες που εφαρμόζονται σύμφωνα με τον ΚΚΣ αλλά και με το Άρθρο 81 Συνθήκης ΕΚ αντιστοίχως, είναι εξαιρετικά διαφορετικοί. Ευρέως, οι κοινές επιχειρήσεις που ισοδυναμούν με μια «συγκέντρωση» για τους σκοπούς του ΚΚΣ θεωρούνται ότι τυγχάνουν πιο ευνοϊκής μεταχείρισης. Πέρα από το γεγονός ότι η ουσιαστική ανάλυση που διεξάγεται όσον αφορά την κοινή επιχείρηση είναι διαφορετική, αυτές οι κοινές επιχειρήσεις, για παράδειγμα, ωφελούνται από τον «ενιαίο έλεγχο» (οι εθνικοί κανόνες ανταγωνισμού δεν έχουν εφαρμογή) στις περιπτώσεις που η συγκέντρωση έχει μια κοινοτική διάσταση και γενικά, δεν υπόκεινται καθόλου στο Κοινοτικό Δίκαιο Ανταγωνισμού όταν η συγκέντρωση δεν έχει κοινοτική διάσταση. Επιπλέον, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στα πλαίσια του ΚΚΣ πρέπει να εκδίδονται εντός αυστηρών νομικών προθεσμιών. Επίσης, οι εγκριτικές αποφάσεις είναι απόλυτες και δεν έχουν περιορισμό όσον αφορά τον χρόνο.

B. Λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις²¹⁰

Ο ορισμός της κοινής επιχείρησης διατυπώνεται στο Άρθρο 3§4. Ο Κανονισμός πλέον παραλείπει κάθε αναφορά στο συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μητρικών εταιρειών. Είναι μόνο απαραίτητο για μια κοινή επιχείρηση να ικανοποιεί τους πρώτους δύο όρους που διατυπώθηκαν παραπάνω, δηλαδή, να καταδείξει ότι οι μητρικές εταιρείες έχουν αποκτήσει από κοινού έλεγχο της κοινής επιχείρησης και ότι η τελευταία έχει δημιουργηθεί σε μια μόνιμη βάση για να διεξάγει τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας, οι οποίες θα συνεπάγονται μια μόνιμη διαρθρωτική αλλαγή της αγοράς, ανεξάρτητα από την πιθανότητα να προκύψει οποιοσδήποτε συντονισμός της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μητρικών εταιρειών. Φυσικά, θα πρέπει και ο συνολικός και ο

²⁰⁹ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

²¹⁰ Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, “Concentration control in the European Economic Community”, European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992

μεμονωμένος κύκλος εργασιών των συμβαλλόμενων μερών να υπερβαίνει τα κατώτατα όρια που ορίζονται στον ΚΚΣ²¹¹.

a. Έλεγχος από κοινού

Οι κοινές επιχειρήσεις είναι εταιρείες που ελέγχονται από κοινού από δύο ή περισσότερες εταιρείες. Το νόημα του από κοινού ελέγχου περιλαμβάνεται στην Ανακοίνωση σχετικά με την έννοια της συγκέντρωσης (παράγραφοι 18-39).

Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου μια κοινή επιχείρηση να θεωρηθεί ως συγκέντρωση υπό το πλαίσιο του ΚΚΣ, πρέπει να καταλήξει στη δημιουργία δύο ή περισσότερων ενοτήτων (οι οποίες δεν θα είναι μέρος του ίδιου εταιρικού ομίλου) που θα μοιράζονται από κοινού τον έλεγχο μιας άλλης ενότητας. Αυτό μπορεί να λάβει τη μορφή είτε μιας επιχείρησης που έχει συμφέροντα σε μια υπάρχουσα εταιρεία, ιδιοκτήτρια της οποίας είναι μια άλλη επιχείρηση, είτε της δημιουργίας μιας εξ ολοκλήρου νέας επιχείρησης. Όπως και να έχει, το σημαντικό είναι ότι η έννοια του «ελέγχου» δεν προσαρμόζεται απαραίτητα σε έννοιες ελέγχου βάσει του εταιρικού δικαίου ή του δικαίου χρεογράφων (securities). Επιπλέον, δεν είναι απαραίτητο δύο ή περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη να έχουν ούτε το 50% του κεφαλαίου ψηφοφορίας της κοινής επιχείρησης. Αρκεί δύο ή περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη να έχουν πραγματικά ή de facto δικαιώματα αρνησικυρίας πάνω σε ορισμένες βασικές αποφάσεις που υπερβαίνουν τα συνηθισμένα δικαιώματα των μετόχων μειονότητας και που τους επιτρέπουν αποτελεσματικά να ασκούν αποφασιστική επιρροή πάνω στην κοινή επιχείρηση. Τέτοια δικαιώματα μπορεί να περιλαμβάνουν τη δυνατότητα να εμποδιστεί η υιοθέτηση ενός επιχειρησιακού σχεδίου, κάποιων σημαντικών κεφαλαιακών δαπανών, ή/και ο διορισμός στελεχών ανώτατης διοίκησης²¹².

b. Κατώτατα όρια κύκλου εργασιών²¹³

Ο ΚΚΣ αφήνει σε ισχύ τα προϋπάρχοντα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών. Ακόμα κι αν το πρώτο κριτήριο ικανοποιείται, μια κοινή επιχείρηση θα εμπέσει στα πλαίσια του ΚΚΣ εάν ο συνολικός και ο μεμονωμένος κύκλος εργασιών των συμβαλλόμενων μερών καλύψει τις προϋποθέσεις που ορίζονται σε μια από τις δύο παραγράφους του Άρθρου 1 (προκειμένου να καθοριστεί εάν τα κατώτατα όρια δικαιοδοσίας πληρούνται, λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών ενός συμβαλλόμενου μέρους για το τελευταίο πλήρες οικονομικό έτος και περιλαμβάνει το συνολικό κύκλο εργασιών ολόκληρου του εταιρικού ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων στις οποίες η μητρική εταιρεία άμεσα ή έμμεσα έχει στην κυριότητά της περισσότερα από τα μισά στοιχεία του ενεργητικού, του κεφαλαίου, των δικαιωμάτων ψήφου ή

²¹¹ http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl

²¹² Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

²¹³ Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

διορισμού του συμβουλίου, τα οποία είναι ρυθμισμένα για εξαγορές και εκκαθαρίσεις μετά από το τέλος του οικονομικού έτους).

Οι όροι που καθορίζονται στο Άρθρο 1§2 παρέχουν στην Επιτροπή δικαιοδοσία να αναθεωρήσει μια συγκέντρωση εάν στο πιο πρόσφατο οικονομικό έτος (που έχει ρυθμιστεί για εξαγορές και εκκαθαρίσεις):

- ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δις ευρώ και
- δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ,

εκτός αν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

Οι όροι που καθορίζονται στο Άρθρο 1§3, εισήχθησαν το 1998 για να περιλάβουν μικρότερες συναλλαγές, οι οποίες ήταν εντούτοις πιθανό να έρχονταν στην κοινοποίηση σε πολλά κράτη μέλη. Σύμφωνα με αυτούς τους όρους, η Επιτροπή έχει δικαιοδοσία να ερευνήσει μια συγκέντρωση εάν:

- ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 2,5 δις ευρώ και
- δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ
- ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις σε κάθε ένα από τρία τουλάχιστον κράτη μέλη υπερβαίνει τα 100 εκατομμύρια ευρώ
- σε κάθε ένα από τα τρία παραπάνω κράτη μέλη, δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν κάθε μία χωριστά συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 25 εκατομμυρίων ευρώ

εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

Ο νέος ΚΚΣ αυξάνει επίσης αισθητά το πεδίο για την Επιτροπή ώστε αυτή να παραπέμπει τις κοινές επιχειρήσεις στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών. Σύμφωνα με το παλαιό άρθρο 9, που ίσχυε για τις παραπομπές από την Επιτροπή στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, μία αρχή που επεδίωκε παραπομπή, έπρεπε να καταδείξει ότι η κοινοποιημένη συγκέντρωση απειλεί να δημιουργήσει ή να ενισχύσει μια δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά εντός του κράτους μέλους. Όπως εξηγείται λεπτομερέστερα κατωτέρω, οι κοινές επιχειρήσεις αξιολογούνται και όσον αφορά το εάν δημιουργούν ή ενισχύουν μια δεσπόζουσα θέση και το εάν θα

οδηγήσουν στο συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων («spill-over effects» για τα οποία ισχύει το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ)²¹⁴. Σε γενικές γραμμές, τουλάχιστον, το παλαιό άρθρο 9 δεν επέτρεπε στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών να ζητήσουν παραπομπή προκειμένου να ερευνηθούν τα spill-over effects. Η νέα έκδοση του άρθρου 9 αφαιρεί αυτόν τον περιορισμό επιτρέποντας τις παραπομπές στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών όταν μια συγκέντρωση επηρεάζει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε μια αγορά εντός ενός κράτους μέλους.

c. Μία αυτόνομη οικονομική ενότητα

Στις παραγράφους 11 & 12 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με το νόημα των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων, τονίζεται η σημασία της κοινής επιχείρησης που επιφέρει μια μόνιμη μεταβολή στη διάρθρωση των συμμετεχουσών εταιρειών, καθώς και η ικανότητα της ίδιας της κοινής επιχείρησης να δρα αυτόνομα στην αγορά (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το Νόημα των Λειτουργικά Αυτόνομων Κοινών Επιχειρήσεων [1998] OJ C66/1, [1998] 4 CMLR 581 παράγραφοι 11 & 12-13).

Ακόμα κι αν μια κοινή επιχείρηση αποκτήσει κοινό έλεγχο και ικανοποιήσει τα κριτήρια του κύκλου εργασιών, δεν θα εμπέσει στο πλαίσιο του ΚΚΣ εκτός αν αποτελεί κοινή επιχείρηση λειτουργικά αυτόνομη²¹⁵. Αν και σε μερικές περιπτώσεις αυτός ο προσδιορισμός είναι απλός, σε άλλες δεν είναι, εν μέρει επειδή οι δημοσιευμένες ανακοινώσεις της Επιτροπής και οι αποφάσεις του παρελθόντος δεν απεικονίζουν πλήρως την εξέλιξη της πραγματικής πρακτικής του. Ο όρος «λειτουργικά αυτόνομη κοινή επιχείρηση» αναφέρεται σε μια κοινή επιχείρηση που ικανοποιεί τα κριτήρια του άρθρου 3§4 του ΚΚΣ και το οποίο ορίζει: «η δημιουργία κοινής επιχείρησης που εκπληροί μόνιμα όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας αποτελεί συγκέντρωση κατά την έννοια της παραγράφου 1 στοιχείο (β).»

Η Επιτροπή στην «ανακοίνωσή της για την έννοια των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων» έχει εξηγήσει ότι για να είναι λειτουργικά αυτόνομη και να ικανοποιήσει έτσι τους όρους του άρθρου 3§4 του ΚΚΣ, η κοινή επιχείρηση πρέπει:

- να δραστηριοποιείται στην αγορά, εκτελώντας τις συνήθεις λειτουργίες των επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες στην ίδια αγορά
- να διαθέτει διαχείριση (management) επί της καθημερινής δραστηριότητας και πρόσβαση σε επαρκείς πόρους, περιλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών πόρων, του προσωπικού και των στοιχείων του ενεργητικού (ενσώματων και άυλων), ούτως

²¹⁴ Frank L. Fine, “Mergers & Joint Ventures in Europe: The law and policy of the EEC”, 2nd Edition, Graham & Trotman/Martinus Nijhoff, 1994

²¹⁵ Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, “Concentration control in the European Economic Community”, European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992

ώστε να ασκεί την επιχειρηματική της δραστηριότητα σε μόνιμη βάση στο χώρο τον οποίο προβλέπει η σύμβαση σύστασης κοινής επιχείρησης

- όχι απλώς να αναλαμβάνει έναν ειδικό τομέα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων των ιδρυτικών επιχειρήσεων χωρίς να έχει πρόσβαση στην αγορά και
- να προτίθεται να λειτουργεί σε μόνιμη βάση (γενικά ερμηνευμένη ως είτε αόριστη διάρκεια είτε για μια αρχική περίοδο πέντε ετών με δυνατότητα ανανέωσης).

Δεν είναι απαραίτητο μια κοινή επιχείρηση να είναι λειτουργικά αυτόνομη στην αρχή, υπό τον όρο, όμως, ότι θα γίνει σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Παραδείγματος χάριν, στην απόφαση της Επιτροπής όσον αφορά την υπόθεση M.2763, *Toray/Murata/Teijin*, η Επιτροπή δέχτηκε ως λειτουργικά αυτόνομη μια κοινή επιχείρηση που αρχικά θα επιτελούσε μόνο κοινές υπηρεσίες μάρκετινγκ και θα αποκτούσε μόνο πάγια στοιχεία του ενεργητικού ένα έτος μετά από το σχηματισμό της.

Μια σημαντική ανακοπή προκύπτει όταν οι μητρικές εταιρείες της κοινής επιχείρησης θα είναι είτε προμηθευτής είτε πελάτης της²¹⁶. Η προαναφερθείσα Ανακοίνωση ορίζει: «Η ισχυρή παρουσία των ιδρυτικών επιχειρήσεων σε αγορές στα προηγούμενα και στα επόμενα στάδια της διαδικασίας παραγωγής αποτελεί στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για να εκτιμηθεί κατά πόσον μία κοινή επιχείρηση έχει αυτόνομο χαρακτήρα όταν αυτή η παρουσία οδηγεί σε σημαντικές αγορές και πωλήσεις μεταξύ των ιδρυτικών επιχειρήσεων και της κοινής επιχείρησης». Και συνεχίζει εξηγώντας ότι, «όταν υπάρχει πρόθεση οι πωλήσεις από την κοινή επιχείρηση προς τις ιδρυτικές της να γίνονται σε μόνιμη βάση, το βασικό ζήτημα είναι αν, ανεξάρτητα από τις πωλήσεις αυτές, η κοινή επιχείρηση προορίζεται να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην αγορά».

Αν και οι αποφάσεις της Επιτροπής λαμβάνουν συχνά υπόψη το μερίδιο των πωλήσεων μεταξύ της κοινής επιχείρησης και των ιδρυτικών της στις αναφερόμενες αποφάσεις, δεν έχει διαπιστώσει ποτέ ότι μια κοινή επιχείρηση δεν ήταν λειτουργικά αυτόνομη απλώς λόγω του μεριδίου των πωλήσεων μιας κοινής επιχείρησης για τις οποίες ευθύνονταν οι ιδρυτικές της εταιρείες. Εντούτοις, η απόφαση της Επιτροπής αναφορικά με την υπόθεση αριθ. COMP/M.3101, *Accor/Hilton/Six Continents JV* μπορεί να παράσχει κάποιες χρήσιμες οδηγίες. Εκεί, η Επιτροπή δέχτηκε ότι μια κοινή επιχείρηση που θα παρείχε πρόσβαση στο Διαδίκτυο για τις ιδρυτικές της ήταν λειτουργικά αυτόνομη επειδή η επιτυχία της κοινής επιχείρησης θα εξαρτιόταν από το βαθμό στον οποίο τρίτοι θα εγγράφονταν για τις υπηρεσίες της.

Η λειτουργική αυτονομία πιθανόν να αποτελεί ένα ζήτημα στην περίπτωση του outsourcing, του B2B και άλλων καινοτόμων μέσων και επιχειρησιακών λειτουργιών που παραδοσιακά θα είχαν παρασχεθεί εσωτερικά. Ένα πιθανό πρόβλημα είναι να ανακύψουν ερωτήσεις σχετικά με το εάν υπάρχει στην πραγματικότητα μια «αγορά» για τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από την κοινή επιχείρηση. Ιδιαίτερα όπου υπάρχει μόνο ένας μικρός αριθμός πιθανών αγοραστών για ένα ιδιαίτερο αγαθό

²¹⁶ Bellamy & Child, “Common Market Law of Competition”, Fourth Edition, Sweet & Maxwell, 2000

ή υπηρεσία, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού εξέφραζε αμφιβολίες για το εάν υπήρχε μια τέτοια αγορά στην οποία η κοινή επιχείρηση να μπορεί να δρα, παρ' όλο που μπορεί να υπάρχουν τρίτοι πελάτες για τις υπηρεσίες της (αυτή η άποψη έρχεται κάπως σε αντίθεση με τη θέση που υποστηρίζεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 της ΣυνθΕΚ όσον αφορά την οριζόντια συνεργασία [«Κατευθυντήριες Γραμμές για τις οριζόντιες συγκεντρώσεις»] και, πιο συγκεκριμένα στη σημείωση 41, ότι «(α) η κοινή επιχείρηση παραγωγής που πραγματοποιεί επίσης κοινή διανομή είναι, εντούτοις, στις περισσότερες περιπτώσεις μια λειτουργικά αυτόνομη κοινή επιχείρηση).

Ελλείπει καθοδήγησης από τη νομολογία, τα συμβαλλόμενα μέρη μιας κοινής επιχείρησης που ικανοποιούν τα κριτήρια ελέγχου και κύκλου εργασιών του ΚΚΣ, αλλά αφορούν συγκεντρωμένες αγορές ή καινοτόμα προϊόντα ή υπηρεσίες, δεν έχουν επιλογή από το να επιδιώξουν την άποψη της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού προτού αποφασίσουν εάν απαιτείται ή όχι κοινοποίηση στην ΕΚ²¹⁷.

d. Η σχετικότητα του συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς²¹⁸

Η απάλειψη της αρνητικής προϋπόθεσης από τον ορισμό σημαίνει ότι ο πολύπλοκος προσδιορισμός του εάν ή όχι μια κοινή επιχείρηση έχει σαν αντικείμενο ή αποτέλεσμα της το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς ανεξάρτητων εταιρειών, δεν είναι ανάγκη να γίνεται κατά το στάδιο της δικαιοδοσίας. Εντούτοις, είναι ακόμα σημαντικό να γνωρίζουμε εάν μια κοινή επιχείρηση επιτρέπει το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς ανεξάρτητων εταιρειών.

Κατά πρώτο λόγο, ενώ όλες οι λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις μπορεί να αξιολογηθούν σύμφωνα με τις διαδικασίες που διατυπώνονται στον ΚΚΣ, υπάρχει μια διαφορετική ουσιαστική εκτίμηση για τις κοινές επιχειρήσεις που έχουν συντονιστικές όψεις. Η βασική αξιολόγηση που γίνεται στην περίπτωση κάθε κοινής επιχείρησης θα είναι ίδια, αλλά οι συντονιστικές όψεις των κοινών επιχειρήσεων εκτιμώνται επιπροσθέτως και όσον αφορά τη συμβατότητά τους με την κοινή αγορά σύμφωνα με τα κριτήρια που τίθενται στο άρθρο 81 ΣυνθΕΚ.

Κατά δεύτερο λόγο, σε απόκλιση από το γενικό κανόνα, η Επιτροπή μπορεί να εφαρμόζει το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ σε μια κοινή επιχείρηση η οποία επιτρέπει το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς ανεξάρτητων εταιρειών, αλλά η οποία δεν έχει Κοινοτική διάσταση (άρθρο 21§1).

²¹⁷ Izzet M. Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

²¹⁸ Frank L. Fine, «Mergers & Joint Ventures in Europe: The law and policy of the EEC», 2nd Edition, Graham & Trotman/Martinus Nijhoff, 1994

ε. Πρότυπο θεώρησης²¹⁹

Ο ΚΚΣ υποβάλλει τις λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις σε ένα διμερή έλεγχο. Το πρώτο μέρος του ελέγχου, στο οποίο υπόκεινται όλες οι συγκεντρώσεις, καθορίζεται στο άρθρο 2§3 (παλαιό άρθρο 2§2): η συγκέντρωση θα δημιουργήσει ή θα ενισχύσει μια δεσπόζουσα θέση συνεπεία του οποίου γεγονόςτος ο ανταγωνισμός θα παρακωλυθεί σημαντικά στην κοινή αγορά ή σε ένα σημαντικό τμήμα αυτής; Αν και το άρθρο 2§3 είναι ουσιαστικά αμετάβλητο σε σχέση με το παλαιό άρθρο 2§2, το νέο άρθρο παρέχει έναν ριζικά επεκταθέντα ορισμό της «δεσπόζουσας θέσης» που καλύπτει αποτελεσματικά και την έννοια της κυριαρχίας που αναπτύχθηκε από τη νομολογία του ΔΕΚ και την έννοια του ΟΠΑ που χρησιμοποιείται στις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Το δεύτερο μέρος του ελέγχου, που ισχύει μόνο για τις λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις, καθορίζεται στο άρθρο 2§4 (παλαιό άρθρο 2§3): η κοινή επιχείρηση έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων που παραμένουν ανεξάρτητες; Σε αυτή την περίπτωση, τέτοια spill-over effects υπόκεινται σε έρευνα για να καθοριστεί εάν η κοινή επιχείρηση θα είναι υποκείμενη στην απαγόρευση περιοριστικών συμφωνιών σύμφωνα με το άρθρο 81§1 ΣυνθΕΚ και εάν θα παρήγε αποδοτικότητες ή/και θα προήγε την τεχνική πρόοδο και θα ωφελούσε τους καταναλωτές με έναν τρόπο που θα επέτρεπε στη συμφωνία να εξαιρεθεί σύμφωνα με το άρθρο 81§3.

Ο επεκταθείς καθορισμός της δεσπόζουσας θέσης στο άρθρο 2§3 καθιστά αποτελεσματικά το άρθρο 2§5 περιττό. Ο νέος ορισμός αναφέρει ρητώς τη δυνατότητα κατοχής δεσπόζουσας θέσης μέσω του συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Και οι δύο διατάξεις προβλέπουν τον κίνδυνο δημιουργίας συντονισμένων αποτελεσμάτων από μια συγκέντρωση, για παράδειγμα τον κίνδυνο οι επιχειρήσεις να θεωρήσουν ευκολότερο να συμμετάσχουν σε μια σιωπηρή ή πραγματική συμπαιγνία ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης.

Είναι πλέον σαφές ότι η οικονομική ανάλυση της Επιτροπής των φαινομένων της από κοινού κατοχής δεσπόζουσας θέσης και του spill-over έχει ήδη συγκλίνει. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή σε μία προσπάθειά της να εξεταστεί το πρόβλημα των ολιγοπωλιακών (δηλ., των ιδιαίτερα συγκεντρωμένων) αγορών, εισήγαγε την έννοια της συλλογικής κατοχής δεσπόζουσας θέσης [collective dominance] (επίσης αναφερόμενη και ως από κοινού κατοχής δεσπόζουσας θέσης [joint dominance]), σύμφωνα με την οποία πολλές εταιρίες εξετάζονται σαν σύνολο προκειμένου για την κατοχή μιας δεσπόζουσας θέσης. Με την απόφαση του ΠΕΚ στην υπόθεση *Airtours*, η συλλογική κατοχή δεσπόζουσας θέσης έγινε συνώνυμη με τη σιωπηρή συμπαιγνία, δηλ. με μια κατάσταση στην οποία η διάρθρωση της αγοράς αναγκάζει τις εταιρίες να «συναινούν» στην τιμή και την παραγωγή παρά να ανταγωνίζονται – με άλλα λόγια, «να συντονίζουν την ανταγωνιστική συμπεριφορά τους». Καθώς η οικονομική ανάλυση της Επιτροπής έγινε περιπλοκότερη, η ανάλυσή της περί της από κοινού

²¹⁹ Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

κατοχής δεσπόζουσας θέσης σύμφωνα με το άρθρο 2§3 και περί των spill-over effects σύμφωνα με το άρθρο 2§4 συνέκλιναν [βλ. υπόθεση αριθ. IV/JV.22, *Fujitsu/Siemens* (παλαιά ανάλυση άρθρου 2§4) και υπόθεση αριθ. Comp/M.2498, *UPM-Kymmene/Haindl* (παλαιά ανάλυση άρθρου 2§3)]. Η τρέχουσα προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την ανάλυση της πιθανότητας της σιωπηρής συμπαιγνίας καθορίζεται λεπτομερώς στις παραγράφους 40-69 της Ανακοίνωσης περί οριζόντιων συγχωνεύσεων. Κατά συνέπεια, η μόνη πρακτική διαφορά μεταξύ των δύο διατάξεων είναι ότι κατά την αξιολόγηση των spill-over effects σύμφωνα με το άρθρο 2§5, η Επιτροπή εφαρμόζει τα επίσημα κριτήρια του άρθρου 81§§1 και 3. Με την εισαγωγή του κανονισμού 1/2003, που καθιστά το άρθρο 81§3 άμεσα εφαρμόσιμο και αφαιρεί το χρονικό όριο όσον αφορά τις εξαιρέσεις που απαιτούνταν υπό το άρθρο 8 του παλαιού κανονισμού 17/62, δεν υπάρχει καμία ουσιαστική διαφορά μεταξύ της έγκρισης σύμφωνα με το άρθρο 2§4 και της απαλλαγής σύμφωνα με το άρθρο 2§5.

VII. Το Άρθρο 3§5

Το άρθρο 3 παρ. 5 διατυπώνει διάφορες συνθήκες υπό τις οποίες μια συγκέντρωση θα κριθεί ότι δεν θα προκύψει. Αυτές έχουν να κάνουν με μετοχές που παρακρατούνται από οικονομικά ιδρύματα σε προσωρινή βάση, με την απόκτηση ελέγχου από ρευστοποιητές ή άλλους διαχειριστές, καθώς και με λειτουργίες που διεξάγονται από οικονομικές εταιρείες υπό τον έλεγχο των οποίων βρίσκονται μετοχές άλλων εταιρειών.

4.3.5.2. Κοινοτική Διάσταση²²⁰

A. Το κριτήριο Δικαιοδοσίας

Ο ΚΚΣ στοχεύει να έχει εφαρμογή σε συγκεντρώσεις που δημιουργούν σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές, ο αντίκτυπος των οποίων επεκτείνεται πέραν των εθνικών ορίων οποιουδήποτε Κράτους Μέλους (στοιχείο 8). Οι συγκεντρώσεις με Κοινοτική διάσταση είναι αυτές που αξιολογούνται σύμφωνα με τους όρους του ΚΚΣ. Κατά ευρεία έννοια, εάν ή όχι μία συγχώνευση έχει Κοινοτική διάσταση εκτιμάται σε αναλογία με τον κύκλο εργασιών των συμμετεχόντων μερών. Εφόσον η κοινοποίηση των συγκεντρώσεων με Κοινοτική διάσταση είναι υποχρεωτική και γενικά σημαίνει ότι μία κοινοποίηση δεν μπορεί να γίνει στις αρχές ανταγωνισμού των Κρατών Μελών, το κριτήριο δικαιοδοσίας που περιλαμβάνεται στον ΚΚΣ προτίθεται να αποτελέσει αυτή τη διακριτή γραμμή. (Σε μερικά Κράτη η δικαιοδοσία μπορεί να καθορισθεί αναφορικά με τα μερίδια αγοράς των μερών, π.χ. Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία. Σε αυτά τα Κράτη, ακόμα και το ερώτημα αν πρέπει μία συγχώνευση να κοινοποιηθεί, μπορεί να είναι δύσκολο να καθορισθεί). Το αποτέλεσμα της ύπαρξης ενός απλού κριτηρίου δικαιοδοσίας είναι ότι οι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες ολοφάνερα δεν παρακωλύουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά, μπορεί να εμπέσουν στο πεδίο του Κανονισμού και να είναι υποκείμενες σε υποχρεωτική κοινοποίηση. Έτσι, πολλές συγχωνεύσεις θα είναι

²²⁰ M. Broberg, “The European Commission’s Jurisdiction to Scrutinise Mergers”, Kluwer, 1998

κοινοποιήσιμες ακόμα και αν δεν επηρεάζουν τον ανταγωνισμό. Η προϋπόθεση ότι πρέπει να παρακωλύουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά είναι σχετική μόνο όσον αφορά την ουσιαστική εκτίμηση του εάν ή όχι η συγκέντρωση είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Η Επιτροπή γνωρίζει τη δυσχέρεια και το κόστος που επιβάλλει αυτή η κατάσταση, γι' αυτό και έλαβε μέτρα για να βελτιώσει την κατάσταση των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αυτή τη θέση. Εξέδωσε μια ανακοίνωση ορίζοντας μια απλοποιημένη διαδικασία για τον χειρισμό των συγκεντρώσεων που δεν εγείρουν ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό (Ιούλιος 2004). Έτσι, σε αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητη μια κοινοποίηση πλήρους μορφής (βλ. Συνοπτικό έγγραφο για την Κοινοποίηση μιας συγκέντρωσης σύμφωνα με τον ΚΚΣ, επισυναπτόμενο στον Κανονισμό 802/2004, [2004] OJ C133/1) και, όπου η Επιτροπή ικανοποιείται όσον αφορά το ότι μία συγκέντρωση δικαιούται απλοποιημένης διαδικασίας, συνήθως εκδίδει μια συνοπτική απόφαση (Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την απλοποιημένη διαδικασία για την αντιμετώπιση ορισμένων συγκεντρώσεων, Ιούλιος 2004, παράγραφος 17). Η εμπιστοσύνη στα ποσοτικά κριτήρια δικαιοδοσίας σημαίνει, επίσης ότι μερικές συγχωνεύσεις μεταξύ μη Κοινοτικών επιχειρήσεων των οποίων οι συναλλαγές διεξάγονται κυρίως εκτός ΕΕ, εμπίπτουν στο πεδίο του Κανονισμού. Αυτό φυσικά μπορεί να οδηγήσει σε αντιπαραθέσεις και μπορεί να προκύψουν διεθνή θέματα.

Τα κατώτατα όρια δικαιοδοσίας διατυπώνονται στο Άρθρο 1§§2 και 3. Το Άρθρο 1§2 προκύπτει από τον αρχικό ΚΚΣ, ενώ το Άρθρο 1§3 από μία τροποποίηση που έγινε στον αρχικό Κανονισμό από τον Κανονισμό 1310/97.

B. Άρθρο 1§2

Προκειμένου να εμπίπτει στις διατάξεις υποχρεωτικής κοινοποίησης του ΚΚΣ, η συναλλαγή πρέπει να έχει κοινοτική διάσταση. Αυτό μετριέται από το επίπεδο του κύκλου εργασιών παγκοσμίως, του κύκλου εργασιών μέσα στην Ευρώπη και του ποσοστού του κύκλου εργασιών που επιτυγχάνεται σε διαφορετικές χώρες. Σε αυτό το στάδιο οι επιπτώσεις της συναλλαγής στον ανταγωνισμό είναι άσχετες²²¹.

Κοινοτική διάσταση υπάρχει όπου:

ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ ΚΚΣ

Αρχικά κατώτατα όρια

- έλεγχος σε παγκόσμιο επίπεδο: ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν διεθνώς όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις να υπερβαίνει τα €5 δισεκατομμύρια και
- έλεγχος σε κοινοτικό επίπεδο: δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις να πραγματοποιούν, κάθε μια χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των €250 εκατομμυρίων
- εκτός εάν άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών πραγματοποιείται σε ένα και το αυτό κράτος μέλος

²²¹ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

Το πρωταρχικό κριτήριο είναι αυτό που διατυπώνεται στο Άρθρο 1§2. Μόνο εάν αυτό το κριτήριο δεν ικανοποιείται, τότε είναι απαραίτητο για την επιχείρηση να εξετάσει εάν ή όχι ικανοποιούνται τα κατώτερα όρια που διατυπώνονται στο Άρθρο 1§3 (βλ. Κοινοτικός Κανονισμός Νο 139/2004 της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 σχετικά με τον Έλεγχο των Συγκεντρώσεων μεταξύ Επιχειρήσεων [2004] OJ L24/1, Άρθρο 1).

a. *Ο κύκλος εργασιών ως κριτήριο της κοινοτικής διάστασης της συγκέντρωσης*²²²

Απόλυτο ποσοτικό κριτήριο της κοινοτικής διάστασης της συγκέντρωσης είναι αυτό του κύκλου εργασιών. Μία πράξη συγκέντρωσης επιχειρήσεων είναι κοινοτικών διαστάσεων όταν:

- ◆ Ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν σε διεθνή κλίμακα όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δις Ευρώ (1^ο θετικό κριτήριο) και
- ◆ δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250.000.000 Ευρώ (2^ο θετικό κριτήριο)
- ◆ εκτός αν κάθε επιχείρηση πραγματοποιεί άνω των 2/3 του ολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα μόνο κράτος-μέλος (αρνητικό κριτήριο)

Το κριτήριο του κύκλου εργασιών 250.000.000 Ευρώ από δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, το οποίο είναι ένα *de minimis* κριτήριο, έχει διπλή λειτουργία. Αφενός αποκλείει από τον έλεγχο συγκεντρώσεις που έχουν σχετικά μικρό μέγεθος και αφετέρου συγκεκριμενοποιεί την αρχή της επενέργειας της συγκέντρωσης στην κοινή αγορά.

Η δε ρήτρα των δύο τρίτων, η οποία αποκλείει την εφαρμογή του κοινοτικού ελέγχου σε συγκεντρώσεις, οι οποίες επενεργούν προεχόντως σε ένα και μόνο κράτος-μέλος, εξειδικεύει και συγκεκριμενοποιεί την αρχή της επικουρικότητας στον έλεγχο συγκεντρώσεων επιχειρήσεων.

Με τον τροποποιητικό κανονισμό αρ. 1310/1997 του Συμβουλίου μειώθηκε το κριτήριο του παγκόσμιου κύκλου εργασιών και έτσι θεωρείται ότι μια συγκέντρωση εμπίπτει στον κοινοτικό έλεγχο συγκεντρώσεων, εφόσον πληρούνται πέντε κριτήρια. Σύμφωνα με το *πρώτο κριτήριο*, πρέπει όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις να έχουν έναν παγκόσμιο κύκλο εργασιών πάνω από 2,5 δις Ευρώ. Σύμφωνα με το *δεύτερο κριτήριο*, πρέπει ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να υπερβαίνει σε καθένα από τρία τουλάχιστον κράτη-μέλη τα 100.000.000 Ευρώ. Το *τρίτο κριτήριο* προβλέπει ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών, σύμφωνα με το κριτήριο 2 σε καθένα από τρία τουλάχιστον κράτη-μέλη, κάθε μιας από δύο τουλάχιστον συμμετέχουσες επιχειρήσεις πρέπει να είναι πάνω από 25.000.000 Ευρώ. Σύμφωνα με το *τέταρτο κριτήριο* πρέπει ο συνολικός κύκλος εργασιών εντός της Κοινότητας από τουλάχιστον δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις να υπερβαίνει τα 100.000.000 Ευρώ. Και τέλος, σύμφωνα με το πέμπτο αρνητικό

²²² Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών, «Εξαγορά επιχειρήσεων», σελ. 475-477, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Δημ. Β. Κουτσούκης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

κριτήριο η συγκέντρωση παρ' όλα αυτά δεν έχει κοινοτική διάσταση, όταν κάθε μία συμμετέχουσα επιχείρηση πραγματοποιεί άνω των 2/3 του ολικού κύκλου εργασιών της σε ένα μόνο κράτος-μέλος.

Η παράγραφος 3, η οποία προστέθηκε με τον τροποποιητικό Κανονισμό αρ. 1310/1997 του Συμβουλίου, εισήχθη, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση αρ. 3 του προαναφερόμενου Κανονισμού, για να αποφευχθούν οι πολλαπλές κοινοποιήσεις σύμφωνα με τις νομοθεσίες των κρατών-μελών για συγκεντρώσεις, οι οποίες έχουν σημαντικές επενέργειες σε περισσότερα κράτη-μέλη, αλλά και να μπορούν να εκτιμηθούν οι επί του ανταγωνισμού επενέργειες στο σύνολο της Κοινής Αγοράς από την Επιτροπή.

Για τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών εφαρμόζεται το άρθρο 5. Πέρα από την ειδική ρύθμιση που ισχύει για τα πιστωτικά ιδρύματα και άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και για τις ασφαλιστικές εταιρείες, γενικά μπορεί να λεχθεί ότι λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός κύκλος εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων των ελεγχόμενων από αυτές και των ελεγχουσών αυτές επιχειρήσεων (βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών 94/C385/04).

C. Άρθρο 1§3

Το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι μία συγκέντρωση που πραγματοποιεί κατώτερους κύκλους εργασιών σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο από αυτούς που διατυπώνονται στο Άρθρο 1§2, μπορεί να εμπέσει στο πεδίο του ΚΚΣ εάν ικανοποιηθούν δύο επιπλέον κριτήρια. Ευρέως, αυτοί οι δύο παράγοντες στοχεύουν να περιλάβουν συγκεντρώσεις οι οποίες έχουν σημαντικό αντίκτυπο σε τρία ή περισσότερα Κράτη Μέλη και οι οποίες είναι επακολούθως πιθανό να υπόκεινται στους κανόνες συγκεντρώσεων αυτών των τριών ή περισσότερων Κρατών Μελών. Όπως το Άρθρο 1§2, έτσι και η παράγραφος 3 περιέχει έναν όρο εξαιρώντας τις συγκεντρώσεις όπου τα 2/3 του Κοινοτικού κύκλου εργασιών όλων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων πραγματοποιούνται σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

Εάν η συναλλαγή δεν προσεγγίζει τα κατώτατα όρια του Άρθρου 1§2, κατόπιν ένα δεύτερο σύνολο κατώτατων ορίων πρέπει να εξεταστεί:

ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ ΚΚΣ

Εναλλακτικά κατώτατα όρια

- **παγκόσμιο επίπεδο:** ο συνολικός κύκλος εργασιών διεθνώς όλων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να υπερβαίνει τα €2,5 δισεκατομμύρια και
- **εθνικό επίπεδο:** σε κάθε ένα από τρία τουλάχιστον ίδια κράτη μέλη
 - ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να υπερβαίνει τα €100 εκατομμύρια
 - κάθε μια από τουλάχιστον δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις να πραγματοποιεί συνολικό κύκλο εργασιών άνω των €25 εκατομμυρίων
- **κοινοτικό επίπεδο:** δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις να

πραγματοποιούν, κάθε μια χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των €100 εκατομμυρίων

• εκτός εάν άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών πραγματοποιείται σε ένα και το αυτό κράτος μέλος

Στην περίπτωση των πωλήσεων μέρους μιας επιχείρησης (παραδείγματος χάριν ένα τμήμα ή ένα υποκατάστημα), λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών μόνο του μέρους της επιχείρησης που πωλήθηκε, όσον αφορά την εκτίμηση του κύκλου εργασιών του πωλητή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι κοινές επιχειρήσεις να είναι πιθανότερο να χρειαστούν κοινοποίηση περισσότερο από τις αναμφισβήτητες εξαγορές του ίδιου μεγέθους²²³.

D. Δικαιοδοσία και Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κατανομή υποθέσεων

Όπως διατυπώθηκε ανωτέρω, ο γενικός κανόνας είναι ότι οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση αξιολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΚΣ και ότι κανένας άλλος κανόνας εθνικού ή κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού δεν εφαρμόζεται: τέτοιου είδους συγκεντρώσεις ωφελούνται από τον ενιαίο έλεγχο. Επιπλέον, ότι οι συγκεντρώσεις δίχως κοινοτική διάσταση εκτιμώνται σύμφωνα με οποιαδήποτε εφαρμόσιμη εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού και ότι το Κοινοτικό δίκαιο δεν ισχύει καθόλου. Παρ' όλα αυτά, αρκετές διατάξεις του ΚΚΣ προβλέπουν την κατανομή υποθέσεων μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών Μελών και της Επιτροπής ύστερα από πρωτοβουλία ή πρόσκληση της τελευταίας, των Κρατών Μελών ή των ιδίων των μερών της συναλλαγής κατά το στάδιο που προηγείται της κοινοποίησης. Η Επιτροπή εξέδωσε μια ανακοίνωση σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων σύμφωνα με τους κανόνες παραπομπής του ΚΚΣ, η οποία έχει σαν στόχο να περιγράψει τη λογική που βρίσκεται πίσω από το σύστημα των κανόνων παραπομπής και να παράσχει πρακτική καθοδήγηση αναφορικά με το μηχανισμό του εν λόγω συστήματος.

Η ανακοίνωση σχετικά με την κατανομή υποθέσεων αναγνωρίζει ξεκάθαρα ότι παρ' όλο που τα οικονομικά κριτήρια γενικά χρησιμεύουν σαν αποτελεσματικοί αντιπρόσωποι για εκείνη την κατηγορία συναλλαγών για την οποία η Επιτροπή είναι η πιο αρμόδια αρχή, ο δικαιοδοτικός μηχανισμός πρέπει να είναι ευέλικτος σε μερικές περιπτώσεις αφού κάποιες υποθέσεις ίσως χρειαστεί να επαναπαραπεμφθούν από την Επιτροπή στα Κράτη Μέλη και αντίστροφα. Οι αναθεωρήσεις του ΚΚΣ το 2004 σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να διευκολύνουν την επαναπαραπομπή των υποθέσεων, σύμφωνα και με την αρχή της επικουρικότητας, ώστε η πιο αρμόδια αρχή ή αρχές για τη διεξαγωγή μιας συγκεκριμένης έρευνας σχετικής με μια συγχώνευση να εξετάσει την υπόθεση, αντιμετωπίζοντας, παράλληλα, το επίμονο φαινόμενο «της πολλαπλής κοινοποίησης» (δηλ. κοινοποίηση σε διάφορες αρχές ανταγωνισμού εντός της ΕΕ), ενώ συγχρόνως να διατηρηθεί η βασική αρχή του ενιαίου ελέγχου για τις Κοινοτικές συγχωνεύσεις. Η Επιτροπή περιγράφει τις κατευθυντήριες γραμμές για την κατανομή των υποθέσεων στη σχετική Ανακοίνωσή της και παρέχει, επίσης, πιο συγκεκριμένη

²²³ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

καθοδήγηση όσον αφορά τις νομικές προϋποθέσεις κάθε διάταξης (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την Κατανομή των Υποθέσεων σύμφωνα με τους Κανόνες Παραπομπής του ΚΚΣ, παράγραφοι 8-14).

Ο πυρήνας της δικαιοδοτικής μεταρρύθμισης επικεντρώνεται στην απλοποίηση και ευκαμψία των διατάξεων του Κανονισμού Συγκεντρώσεων αναφορικά με την παραπομπή των υποθέσεων από την Επιτροπή στα κράτη μέλη και αντίστροφα.

Κατ' αρχάς, απλοποιήθηκαν τα κριτήρια για μια τέτοια παραπομπή, περιλαμβάνοντας πιο στενή «αντανάκλαση» (mirroring) των κριτηρίων παραπομπής και στις δύο κατευθύνσεις. Δεύτερον, η παραπομπή κατέστη εφαρμόσιμη στο στάδιο που προηγείται της κοινοποίησης. Τα μέρη υποβάλλουν αιτιολογημένο αίτημα για παραπομπή της υπόθεσης πριν το στάδιο της κοινοποίησης σε κάθε κατεύθυνση. Το αίτημα πρέπει να γίνει αποδεκτό και από την Επιτροπή και από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Τρίτον, εάν ένας ελάχιστος αριθμός κρατών μελών συμφωνεί προκειμένου για την παραπομπή μιας υπόθεσης στην Επιτροπή, η υπόθεση θα τελεί υπό την αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας. Τέταρτο, η Επιτροπή μπορεί να προσκαλέσει τα κράτη μέλη να αιτηθούν παραπομπής, καθώς και να ζητήσουν από την Επιτροπή να παραπέμψει υποθέσεις σε αυτά. Υπό το προϊσχύον καθεστώς, η Επιτροπή δεν είχε τέτοιο «δικαίωμα πρωτοβουλίας»²²⁴.

a. Κατανομή υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των Κρατών Μελών²²⁵

Απλοποιημένο σύστημα για την παραπομπή υποθέσεων από την Επιτροπή στα Κράτη Μέλη και αντίστροφα (Άρθρα 4, 9 και 22)

Παροχή εγγύησης ότι οι υποθέσεις θα εξετάζονται από την αρχή ανταγωνισμού που είναι η πιο αρμόδια

Αποφυγή πολλαπλών κοινοποιήσεων

Πιο δύσκολο, όμως, να προβλεφθεί σε ποια δικαιοδοσία θα εμπίπτει τελικά η συγχώνευση

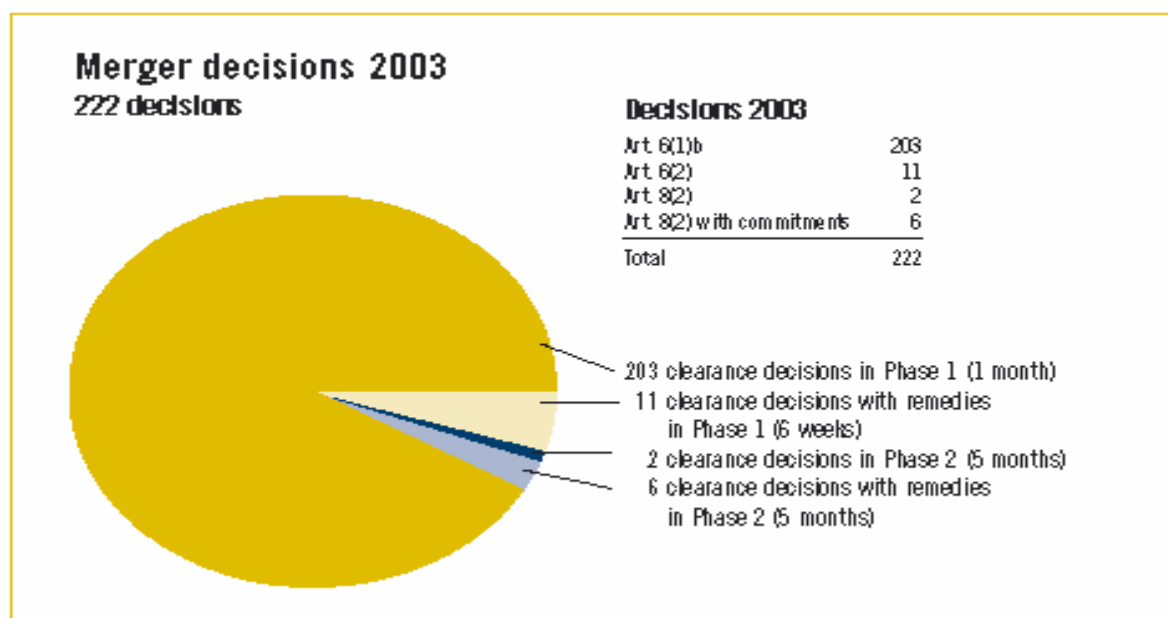
Παραπομπές που προηγούνται του σταδίου κοινοποίησης

- αίτηση παραπομπής από τα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγκέντρωσης προς την Επιτροπή πριν την κοινοποίηση
- συγκεντρώσεις χωρίς κοινοτική διάσταση αλλά αίτηση παραπομπής στην Επιτροπή: εάν κανένα κράτος μέλος δεν διαφωνήσει (μέσα σε 15 ημέρες), η Επιτροπή θα εξετάσει τις μη κοινοτικές υποθέσεις που επηρεάζουν τουλάχιστον τρία κράτη μέλη
- συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση αλλά αίτηση παραπομπής στα κράτη μέλη: εάν η Επιτροπή (μέσα σε 25 ημέρες) και τα κράτη μέλη (μέσα σε 15 ημέρες) συμφωνήσουν, η υπόθεση κοινοτικής διάστασης που επηρεάζει σημαντικά τον

Παραπομπές που έπονται του σταδίου κοινοποίησης

- Αίτηση παραπομπής από τα Κράτη μέλη στην Επιτροπή
- Παραπομπή στην Επιτροπή: αίτηση από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη (μέσα σε 15 ημέρες) εάν η μη κοινοτική συγκέντρωση επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Άλλα κράτη μέλη μπορούν να προσβάλουν την αρχική αίτηση (μέσα σε 15 ημέρες). Η Επιτροπή θα αποφασίσει
- Παραπομπή στα Κράτη μέλη: αίτηση από ένα κράτος μέλος – ή περισσότερα – (μέσα σε 15 ημέρες) εάν η κοινοτική συγκέντρωση επηρεάζει το εμπόριο εντός της εθνικής του αγοράς. Η Επιτροπή θα αποφασίσει

Αναφορικά με τις παραπομπές τις σχετικές με τις συγκεντρώσεις, υπάρχει ένα βελτιωμένο σύστημα, το οποίο θα εξομαλύνει τη σχετική διαδικασία. Συγκεκριμένα, δίνει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να εκκινήσουν τη διαδικασία παραπομπής προτού υποβληθούν σε δαπάνες και χαμένο χρόνο, καθώς δεν κοινοποιούν πλέον σε μια δικαιοδοσία ή δικαιοδοσίες από τις οποίες δεν θα διερευνηθεί τελικά η συμφωνία τους.



Τα μέρη θα είναι σε θέση να προσέλθουν ήδη από νωρίς στην Επιτροπή προκειμένου για την έγκριση μιας προγραμματισμένης συναλλαγής. Η κοινοποίηση είναι πλέον δυνατή βάσει της ύπαρξης καλόπιστης προθέσεως για σύναψη συμφωνίας, ενώ υπό το προϊσχύον καθεστώς απαιτείτο προηγουμένως μια δεσμευτική συμφωνία. Αυτό δίνει μεγαλύτερη ευελιξία στις επιχειρήσεις όσον αφορά το πότε θα επιδιώξουν ρυθμιστική εκκαθάριση. Εντούτοις, ο «πήχης» όσον αφορά το κλείσιμο της συμφωνίας πριν τη λήψη έγκρισης, παραμένει σε ισχύ²²⁶.

²²⁶ «Merger review package in a nutshell», Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>

b. Απλούστερη και περισσότερο ευέλικτη παραπομπή των υποθέσεων²²⁷

Ένας άλλος από τους βασικούς στόχους των μεταρρυθμίσεων που είχαν προταθεί από την Επιτροπή ήταν να βελτιστοποιηθεί η κατανομή των υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού με βάση την αρχή της επικουρικής, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα και το μόνιμο φαινόμενο των «πολλαπλών κοινοποιήσεων», δηλαδή κοινοποιήσεις της ίδιας συναλλαγής που έπρεπε να γίνουν σε διάφορες αρχές ανταγωνισμού εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης²²⁸. Ο κανονισμός 139/2004 προβλέπει τον εκσυγχρονισμό του συστήματος παραπομπής, περιλαμβάνοντας απλούστευση των κριτηρίων της εν λόγω παραπομπής ενώ, κατά δεύτερο λόγο, εισάγει τη δυνατότητα για τα συμβαλλόμενα μέρη να αιτούνται παραπομπής κατά το προ της κοινοποίησης στάδιο²²⁹. Στο πλαίσιο αυτού του νέου αμφίδρομου συστήματος παραπομπής (two-way referral system), τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να ζητήσουν κατά τη διάρκεια του σταδίου που προηγείται της κοινοποίησης:

- να παραπεμφθεί στην Επιτροπή μια συγχώνευση που δεν φθάνει τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών που προβλέπονται στον ΚΚΣ (και κανονικά δεν θα ενέπιπτε στο πεδίο του) εάν η συναλλαγή εμπίπτει στους εθνικούς κανόνες ελέγχου συγκεντρώσεων τριών ή περισσότερων κρατών μελών (μειώνοντας έτσι το φαινόμενο των πολλαπλών κοινοποιήσεων) ή
- να παραπεμφθεί σε μια εθνική αρχή ανταγωνισμού μια συγχώνευση που φθάνει τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών που προβλέπονται στον ΚΚΣ (και κανονικά θα ήταν υποκείμενη στην αποκλειστική θεώρηση της Επιτροπής) εάν ο κύριος ανταγωνιστικός αντίκτυπος συμβαίνει σε μια διακριτή εθνική αγορά²³⁰.

Οι αλλαγές αυτές σχεδιάστηκαν με τρόπο ώστε να εξασφαλίσουν ότι, βάσει της αρχής της επικουρικής, η οποιαδήποτε υπόθεση θα εξετάζεται από την καλύτερα αρμόδια αρχή ανταγωνισμού, ενώ, συγχρόνως, θα διατηρείται σε ένα ελάχιστο επίπεδο ο αριθμός των υποθέσεων που χρήζουν πολλαπλής κοινοποίησης²³¹. Με αυτόν τον τρόπο, το σύστημα εγγυάται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ότι οι υποθέσεις με σημαντικό αντίκτυπο πέρα από τα εθνικά σύνορα θα εξετάζονται από την Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τις αγορές που επηρεάζουν ή τα θέματα που ανεγείρονται.

²²⁷ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

²²⁸ Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003

²²⁹ Philip Lowe, «Review of the EC Merger Regulation - forging a way ahead», European Merger Control Conference, 8 November 2002, Conrad Hotel, Brussels, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_043_en.pdf

²³⁰ Trevor Soames, Geert Goeteyn, David Wood, Howard Rosenblatt, «ALL CHANGE: THE NEW WORLD AFTER 1 MAY 2004», © 2004 Howrey Simon Arnold & White, LLP, May 2004, www.howrey.com

²³¹ Philip Lowe, «The place of competition policy in an expanding Union», <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/intro.cfm>

Παράλληλα, ο ενιαίος έλεγχος, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του ΚΚΣ που είναι ιδιαίτερα αρεστό και στην επιχειρησιακή κοινότητα, δεν υπονοεί ότι μια υπόθεση πρέπει σε όλες τις περιπτώσεις να εξετάζεται από την Επιτροπή: εάν μια συναλλαγή ερευνάται από μια μεμονωμένη αρχή στην Κοινότητα (είτε από την Επιτροπή είτε από μια εθνική αρχή), τα ίδια οφέλη επιτυγχάνονται από την άποψη των μειωμένων δαπανών και των βαρών των συμβαλλομένων μερών, ακόμα και των πόρων των δημόσιων αρχών²³². Το σύστημα του ενιαίου ελέγχου παρέχει νομική βεβαιότητα και αποδοτικότητα κόστους όσον αφορά τις συγχωνευμένες επιχειρήσεις (και οποιουσδήποτε τρίτους που τυχόν επηρεάζονται) με τη μορφή εγγύησης ότι η έρευνα θα ολοκληρωθεί μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα από μια μεμονωμένη αρχή εξασφαλίζοντας, παράλληλα, ότι όλες οι διασυνοριακές συναλλαγές αυτού του μεγέθους θα διερευνώνται κατά τρόπο ομοειδή σε όλη την ΕΕ. Κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας αναφορικά με τις παραπομπές, είναι σημαντικό η Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εστιάσουν στη διατήρηση της αρχής του «ενιαίου ελέγχου» και τα οφέλη που τη συνοδεύουν. Στην απόφαση *Philips v The Commission* [Υπόθεση T-119/02 της 3ης Απριλίου του 2003 (Υπόθεση M.2621 *SEB/Moulinex*)] το ΠΕΚ κατέστησε σαφές ότι οι αποφάσεις παραπομπής υπόκεινται σε έφεση από έναν ενδιαφερόμενο τρίτο. Το ΠΕΚ σημείωσε επίσης ότι η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής να αποφασίζει εάν θα παραπέμψει ή όχι μια υπόθεση σύμφωνα με το άρθρο 9 του ΚΚΣ δεν είναι απεριόριστη, σημειώνοντας ειδικότερα ότι δεν πρέπει να λαμβάνουν χώρα παραπομπές όπου είναι σαφές ότι αυτές δεν θα μπορούσαν να προστατεύσουν ή να αποκαταστήσουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές. Γενικότερα, είναι σκόπιμο η Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λαμβάνουν δεόντως υπόψη όλους τους σχετικούς παράγοντες προτού ασκήσουν τη διακριτική τους ευχέρεια όσον αφορά μια απόφαση παραπομπής. Αυτό περιλαμβάνει προσεκτική εκτίμηση του ποια αρχή είναι η πιο αρμόδια για να διεξάγει την έρευνα, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη εξασφάλισης αποτελεσματικής προστασίας του ανταγωνισμού σε όλες τις αγορές που επηρεάζονται από τη συναλλαγή με τον πιο δυνατό αποδοτικό τρόπο. Αυτό σημαίνει ιδιαίτερη εκτίμηση των συμφερόντων του μέρους που προέβη σε κοινοποίηση, των άλλων ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, καθώς και οποιουδήποτε τρίτου που είναι πιθανό να επηρεάζεται από τη συναλλαγή. Περιλαμβάνει, επίσης, εκτίμηση της αποφυγής του περιττού διπλασιασμού των προσπαθειών εφαρμογής από πολλαπλές αρχές²³³.

c. Υποθέσεις με κοινοτική διάσταση²³⁴

Για τις υποθέσεις που έχουν κοινοτική διάσταση, αλλά όπου τα συμβαλλόμενα μέρη πιστεύουν ότι η υπόθεση «μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό» μέσα σε μια διακριτή εθνική αγορά, μπορούν να υποβάλουν αίτηση παραπομπής της

²³² Mario Monti, «Review of the EC Merger Regulation - Roadmap for the reform project», Conference on Reform of European Merger Control, British Chamber of Commerce - Brussels, June 4, 2002, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/252|0|RAPID&lg=EN&display=

²³³ Philip Lowe, «The interaction between the Commission and Small Member States in Merger Review», The Competition Authority, Merger Review Day, Dublin - 10/10/2003

²³⁴ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

υπόθεσης σε εκείνο το κράτος μέλος. Τα κοινοποιούντα μέρη έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα πρωτοβουλίας σε αυτό το προ της κοινοποίησης στάδιο. Η υποβολή θα πρέπει να βασίζεται σε αιτιολογημένη αίτηση και πρέπει να γίνει αποδεκτό και από την Επιτροπή και από την εθνική αρχή ανταγωνισμού την οποία αφορά, εντός σύντομης προθεσμίας, αποκλείοντας έτσι τη δημιουργία αδιεξόδου.

Για τις υποθέσεις με κοινοτική διάσταση, τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή της μετά την κοινοποίηση. Εντούτοις, θα εφαρμοστεί ένα τροποποιημένο «κριτήριο» σε τέτοιες υποθέσεις, το οποίο συνίσταται στο ότι μια παραπομπή μπορεί να γίνει εάν η κοινοποιηθείσα συναλλαγή «απειλήσει να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό» μέσα σε μια διακριτή εθνική αγορά. Η προθεσμία για την υποβολή της αίτησης παραπομπής παραμένει ουσιαστικά αμετάβλητη, δηλαδή 15 εργάσιμες ημέρες.

Ε. Συγκεντρώσεις, Συμμετέχουσες Επιχειρήσεις και Υπολογισμός του Κύκλου Εργασιών

Κατά την εφαρμογή των κριτηρίων του Άρθρου 1§§2 και 3 είναι κατ' αρχήν απαραίτητο να προσδιοριστεί ο αριθμός των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Στις απλές περιπτώσεις, όπως είναι η εξαγορά της εταιρείας Β από την Α, πρόκειται για μία επιχείρηση. Σε πιο πολύπλοκες περιπτώσεις, όπως είναι η διαίρεση μιας υπάρχουσας κοινής επιχείρησης ανάμεσα στις μητρικές της εταιρείες, μπορεί να υπάρξουν περισσότερες από μία συγκεντρώσεις (Υπόθεση IV/M.197, *Solvay/La Porte*, 30 Απριλίου 1992). Μόλις προσδιοριστεί η κατάλληλη ή κατάλληλες συγκεντρώσεις, είναι απαραίτητο να καθοριστούν α) οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις και β) ο κύκλος εργασιών τους. Παρ' όλη την προσπάθεια να παρασχεθεί μέσω του ΚΚΣ ένα σαφές, απλό δικαιοδοτικό κριτήριο, αυτά τα βήματα δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρα²³⁵. Η σημασία των εννοιών «συμμετέχουσες επιχειρήσεις» και «κύκλος εργασιών» διευκρινίζεται σε ξεχωριστές Ανακοινώσεις της Επιτροπής.

Η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, καθοδηγούμενη από αναφορές υποθέσεων που είχαν προηγουμένως κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, επιδιώκει να προσδιορίσει συμμετέχουσες επιχειρήσεις στις περισσότερες τυπικές καταστάσεις. Σε μία υπόθεση σχετική με συγχώνευση, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι αυτές που συγχωνεύονται. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η έννοια της «απόκτησης ελέγχου» καθορίζει ποιες είναι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις και η εκτίμηση μπορεί να είναι πιο πολύπλοκη. Η Ανακοίνωση θέτει κατευθυντήριες γραμμές ανάλογα με τη συγκεκριμένη λειτουργία κατά περίπτωση, λ.χ. είτε περιλαμβάνει: μια συγχώνευση· απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου· απόκτηση ελέγχου από κοινού· απόκτηση ελέγχου από μια κοινή επιχείρηση· μεταβολή από έλεγχο από κοινού σε αποκλειστικό έλεγχο· μεταβολή όσον αφορά τα μερίδια μετοχών σε υποθέσεις ελέγχου από κοινού· διαχωρισμό δύο πρώην ενωμένων εταιρειών· ανταλλαγή στοιχείων του ενεργητικού· απόκτηση

²³⁵ M. Broberg, "The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers", Kluwer, 1998, chaps. 4-6

ελέγχου από ένα μεμονωμένο άτομο· MBO· ή απόκτηση ελέγχου από μια δημόσια εταιρεία.

Ο καθορισμός του κύκλου εργασιών διατυπώνεται στο Άρθρο 5§1²³⁶. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών επιδιώκει «να διασαφηνίσει κάποια διαδικαστικά και πρακτικά ερωτήματα, τα οποία προκάλεσαν αμφιβολία ή δυσκολία» στο κείμενο. Το Άρθρο 5§2 διατυπώνει κανόνες που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις όπου μέρος μόνο της επιχείρησης έχει εξαγοραστεί ή αποκτηθεί, ενώ το Άρθρο 5§3 διατυπώνει ειδικούς κανόνες κύκλου εργασιών που εφαρμόζονται, για παράδειγμα, σε πιστωτικά ιδρύματα, χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και ασφαλιστικές εταιρείες. Το Άρθρο 5§4 προβλέπει ότι ο κύκλος εργασιών υπολογίζεται όχι μόνο αναφορικά με τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, αλλά και με τον κύκλο εργασιών όλων εκείνων των ενοτήτων που ελέγχουν ή από τις οποίες ελέγχονται, καθώς και άλλων συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Σημειώνεται ότι, έχοντας σαν στόχο την παροχή μεγαλύτερης νομικής βεβαιότητας, ο καθορισμός του ελέγχου στο Άρθρο 5§4 είναι διαφορετικός και πιο αυστηρά προσδιοριζόμενος από αυτόν στο Άρθρο 3§2.

4.3.5.3. Συγκεντρώσεις με Κοινοτική Διάσταση: Ενιαίος Έλεγχος;

Ο νέος κανονισμός ενισχύει τον «ενιαίο έλεγχο»²³⁷. Έτσι, οι επιχειρήσεις μπορούν να αιτηθούν έγκριση των συγχωνεύσεων και εξαγορών τους στο σύνολο της ΕΕ. Αυτό εκτιμάται από τις επιχειρήσεις δεδομένου ότι μειώνονται οι δαπάνες, η γραφειοκρατία και η νομική αβεβαιότητα - έμφυτοι παράγοντες του συστήματος πολλαπλών κοινοποιήσεων με το οποίο θα έπρεπε να συμμορφωθούν ελλείψει του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Ένας από τους λόγους που οδήγησαν στην αναθεώρηση αναφορικά με τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών ήταν ότι έπρεπε να εξακριβωθεί εάν οι συγκεντρώσεις πράγματι κοινοποιούνταν στην αρχή που ήταν η πιο αρμόδια για να επιληφθεί την εξέτασή τους ή εάν υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός συγχωνεύσεων που έπρεπε να κοινοποιηθεί σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη. Προκειμένου, λοιπόν, το Συμβούλιο να επιλύσει το πρόβλημα των πολλαπλών κοινοποιήσεων, συμφώνησε οι εταιρείες να μπορούν να επωφεληθούν από το σύστημα του ενιαίου ελέγχου, εάν πρέπει να προβούν σε κοινοποιήσεις σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη. Στις περιπτώσεις που κανένα από τα σχετικώς επηρεαζόμενα κράτη μέλη δεν πρόκειται να αντιταθεί στην παραπομπή μέσα σε 15 εργάσιμες ημέρες από τη λήψη της υποβολής της σχετικής αιτήσεως, τα οφέλη της συγκέντρωσης από το σύστημα του ενιαίου ελέγχου θα εξετάζονται από την Επιτροπή²³⁸.

²³⁶ M. Broberg, "The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers", Kluwer, 1998, ch. 6

²³⁷ Herbert Ungerer, "Competition law and rights management - Recent Developments", Regulatory Forum, European Cable Communication Association (ECCA), Brussels, 23 June 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_010_en.pdf

²³⁸ «LAW OF THE EUROPEAN COMMUNITY», http://www.booksites.net/download/fsls/student_files/fairhurst/eclaw4_sec4_Apr04.doc

Ο νέος ΚΚΣ αναγνωρίζει ότι η κατανομή της δικαιοδοσίας στην Επιτροπή ή τις εθνικές αρχές με βάση τα κριτήρια του κύκλου εργασιών μπορεί να μην οδηγήσει στην εξέταση της υπόθεσης από την αρχή που είναι η πιο αρμόδια. Για να αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα, ο νέος ΚΚΣ:

- διευκολύνει ένα κράτος μέλος να ζητήσει από την Επιτροπή παραπομπή μιας συγχώνευσης που κοινοποιήθηκε σε αυτήν και που επηρεάζει τον ανταγωνισμό μέσα σε μια διακριτή αγορά στο εν λόγω κράτος
- διευκολύνει τα κράτη μέλη (μεμονωμένα ή σε συνεργασία) να παραπέμψουν στην Επιτροπή τις πράξεις συγκεντρώσεων που δεν φθάνουν τα κοινοτικά κατώτατα όρια κύκλου εργασιών αλλά επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και
- επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να ζητήσουν παραπομπή μιας υπόθεσης από την Επιτροπή σε ένα κράτος μέλος προτού προβούν σε κοινοποίηση σε κοινοτικό επίπεδο ή, αντίθετα, να ζητήσουν την εξέταση μιας συγχώνευσης από την Επιτροπή που ειδιάλλως θα έπρεπε να κοινοποιηθεί σε τρία ή περισσότερα κράτη μέλη.

Σύμφωνα με την αρχή του ενιαίου ελέγχου, οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να διεξάγουν εξέταση σχετική με τον ανταγωνισμό όπου η Επιτροπή έχει δικαιοδοσία, ενώ μια απόφαση της Επιτροπής καλύπτει ολόκληρη την ΕΕ²³⁹.

I. Αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής υπό τον ΚΚΣ

Από τις διατάξεις του Άρθρου 21§§1-3 είναι φανερό ότι το βασικό σχήμα του ΚΚΣ συνίσταται στο ότι τα μέρη μιας συγκέντρωσης με κοινοτική διάσταση ωφελούνται από τον «ενιαίο έλεγχο». Ο γενικός κανόνας είναι ότι μόνο ο ΚΚΣ και κανένα άλλο κοινοτικό δίκαιο δεν εφαρμόζεται στις συγκεντρώσεις, ότι το εθνικό δίκαιο δεν ισχύει όσον αφορά τις συγκεντρώσεις με Κοινοτική διάσταση, ενώ οι αποφάσεις της Επιτροπής στα πλαίσια του ΚΚΣ έχουν αποφασιστικό χαρακτήρα. Ο ενιαίος έλεγχος έτυχε μεγάλης απήχησης και στην ίδια την Επιτροπή και στην επιχειρησιακή κοινότητα.

Παρά το βασικό αυτό αρχικό σημείο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια συγχώνευση, ή κάποιες πτυχές της συγχώνευσης, μπορούν να παραπεμφθούν σε μια εθνική αρχή για αξιολόγηση σύμφωνα με το εγχώριο δίκαιο σε στάδιο που προηγείται ή έπεται της κοινοποίησης. Επιπλέον, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες τα Άρθρα 81 και 82 Συνθήκ να εφαρμόζονται σε μια συγκέντρωση από την ίδια την Επιτροπή ή από ένα εθνικό δικαστήριο ή από μια εθνική αρχή ανταγωνισμού.

²³⁹ «New EC merger regime: a director's overview», Freshfields Bruckhaus Deringer, April 2004, www.freshfields.com

II. Άρθρο 9 – Διακριτές Αγορές²⁴⁰

A. Σκοπός του Άρθρου 9

Το Άρθρο 21§3β' ορίζει ότι η απαγόρευση προς ένα Κράτος Μέλος να εφαρμόσει την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού του σε μία συγκέντρωση με Κοινοτική διάσταση υπό το πρώτο εδάφιο, δεν θίγει την εξουσία οποιουδήποτε Κράτους Μέλους να προβεί στις αναγκαίες έρευνες για την εφαρμογή των Άρθρων 4§4 και 9§2 ή να λάβει, μετά από παραπομπή, σύμφωνα με το Άρθρο 9§3α' στοιχείο β) ή το Άρθρο 9§5, τα μέτρα που είναι απολύτως αναγκαία για την εφαρμογή του Άρθρου 9§8.

Το Άρθρο 9 προβλέπει για την παραπομπή – ύστερα από αίτηση μιας εθνικής αρχής – μιας συγχώνευσης, ή πτυχών μιας συγχώνευσης (λ.χ. παραπομπές στο σύνολο ή εν μέρει), σε εκείνη την αρχή του Κράτους όπου η συγκέντρωση απειλεί τον ανταγωνισμό σε μια «διακριτή» αγορά του²⁴¹. Μάλιστα, σχεδιάστηκε για να διασκεδάσει τυχόν φόβους ότι η δράση της Επιτροπής μπορεί να ήταν λιγότερο αυστηρή απ' ότι ο εθνικός έλεγχος συγχωνεύσεων και ότι τοπικά ή εδαφικά θέματα μπορεί να μην αντιμετωπίζονταν επαρκώς από τα κριτήρια που διατυπώνονταν για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων στο Άρθρο 2 του ΚΚΣ.

Η Επιτροπή δέχεται ότι τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών που τίθενται στο Άρθρο 1 δεν θα παραπέμψουν πάντα την υπόθεση στη σωστή αρχή, επομένως, τα Άρθρα 9 και 22 λειτουργούν σαν ένα διορθωτικό μέτρο καθιστώντας δυνατή τη μεταφορά υποθέσεων, προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη κατανομή (βλ. Κοινοτικός Κανονισμός Νο 139/2004 της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 σχετικά με τον Έλεγχο των Συγκεντρώσεων μεταξύ Επιχειρήσεων [2004] OJ L24/1, στοιχείο 11).

Ο σκοπός του Άρθρου 9 έγινε ευρύτερος και σχεδιάστηκε για να εξασφαλίζει ότι, βάσει της αρχής του ενιαίου ελέγχου και της νομικής βεβαιότητας, μια εθνική αρχή ανταγωνισμού θα πρέπει να εξετάζει μια υπόθεση όταν είναι αρμόδια (βλ. Ανακοίνωση για την Κατανομή των Υποθέσεων, Ιούλιος 2004, παράγραφοι 9-13 και 37). Επιπλέον, το Άρθρο 4§4 προβλέπει ότι τα μέρη μπορούν να ζητήσουν την πιθανότητα παραπομπής μιας συγκέντρωσης με Κοινοτική διάσταση σε ένα Κράτος Μέλος πριν ακόμη κοινοποιηθεί αυτή στην Επιτροπή. Στην περίπτωση που γίνει δεκτή η παραπομπή μιας υπόθεσης στο σύνολό της σε ένα Κράτος Μέλος, δεν είναι απαραίτητη καμία κοινοποίηση στην Επιτροπή.

B. Αίτηση

Δεν μπορούν να κινηθούν οι διαδικασίες που προβλέπει το Άρθρο 9, εκτός και εάν ένα Κράτος Μέλος προβεί σε αίτηση, είτε κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας είτε ύστερα από πρόσκληση της Επιτροπής, προκειμένου για επαναπαραπομπή μέσα σε

²⁴⁰ Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

²⁴¹ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

15 εργάσιμες ημέρες από την παραλαβή του αντίγραφου της κοινοποίησης από την Επιτροπή²⁴².

Στην περίπτωση που η Επιτροπή λάβει από ένα Κράτος Μέλος ένα αίτημα, το οποίο βρίσκεται σε συμφωνία με το Άρθρο 9§2α' (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την Κατανομή Υποθέσεων, Ιούλιος 2004, παράγραφοι 38-41), η Επιτροπή πρέπει να καθορίσει εάν το Κράτος που προβαίνει σε αίτηση έχει καταδείξει *prima facie* α) ότι υπάρχει μία διακριτή αγορά και β) ότι η συγκέντρωση απειλεί να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό μέσα σε αυτό το Κράτος Μέλος. Ακόμα και αν ικανοποιούνται αυτοί οι όροι, η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια να εξετάσει η ίδια την υπόθεση ή να προβεί σε ολική ή μερική (Υπόθεση IV/M.180, *Steetley plc/Tarmac* [1992] 4 CMLR) παραπομπή της υπόθεσης στην αρμόδια εθνική αρχή (βλ. Άρθρο 9§3 ΚΚΣ).

Όσον αφορά τις υποθέσεις του Άρθρου 9§2β', η Επιτροπή πρέπει να παραπέμψει το σύνολο ή μέρος της υπόθεσης που σχετίζεται με τη διακριτή αγορά στο Κράτος Μέλος που έχει παράσχει στοιχεία για να αποδείξει σε μια προκαταρκτική ανάλυση ότι η συγκέντρωση επηρεάζει τον ανταγωνισμό σε μια διακριτή αγορά, η οποία δεν συνιστά ουσιαστικό μέρος της κοινής αγοράς (αγορές με στενό γεωγραφικό εύρος, εντός ενός Κράτους Μέλους) [Υπόθεση COMP/M.2446, *Govia/Connex South Central*, COMP M.2370, *Connex/DNVBVG* και COMP M.3130, *Arla Foods/Express Diaries*).

Παρ' όλα αυτά, το Άρθρο 9 παραχωρεί λίγη εξουσία στα Κράτη Μέλη. Ένα Κράτος Μέλος μπορεί να εκφράσει ανησυχία για την επίδραση μιας συγχώνευσης στο έδαφός του, αλλά αν η συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση και πιθανόν να παρακωλύσει τον ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά ή σε ένα σημαντικό μέρος αυτής, ο ΚΚΣ ορίζει ότι η Επιτροπή αποτελεί το μοναδικό ρυθμιστή του εάν θα πρέπει ή όχι να παραπεμφθεί το ζήτημα στο Κράτος Μέλος σύμφωνα με το Άρθρο 9. Στο στοιχείο 14, εντούτοις, ο ΚΚΣ διευκρινίζει ότι η Επιτροπή και οι αρμόδιες αρχές των Κρατών Μελών θα συνεργαστούν ιδρύοντας «ένα δίκτυο δημόσιων αρχών, όπου θα συνεργάζονται στενά στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, χρησιμοποιώντας αποτελεσματικές ρυθμίσεις όσον αφορά την αμοιβαία ενημέρωση και τις σχετικές διαβουλεύσεις, προκειμένου να εξασφαλίζουν την εξέταση κάθε υπόθεσης από την πλέον κατάλληλη αρχή, με βάση την αρχή της επικουρικότητας και για να αποφευχθεί, όσο είναι δυνατόν, η πολλαπλή υποβολή κοινοποιήσεων μιας δεδομένης συγκέντρωσης».

C. Επαναπαραπομπή

Η δικαιοδοσία της Κοινότητας στον τομέα του ελέγχου συγκεντρώσεων καθορίζεται από την εφαρμογή κριτηρίων των σχετικών με τα όρια του κύκλου εργασιών που περιλαμβάνονται στα άρθρα 1§§2 και 3 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Κατά την εξέταση των πράξεων συγκεντρώσεων, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη δεν έχουν συντρέχουσα δικαιοδοσία. Ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων περισσότερο καθιερώνει

²⁴² Bellamy & Child, "Common Market Law of Competition", Fourth Edition, Sweet & Maxwell, 2000

μία σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων. Οι συγκεντρώσεις με «κοινοτική διάσταση», δηλ. εκείνες πάνω από τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών που ορίζονται στο άρθρο 1 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων, εμπίπτουν στην αποκλειστική δικαιοδοσία της Επιτροπής²⁴³: τα κράτη μέλη αποκλείονται από την εφαρμογή του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού σε τέτοιες συγκεντρώσεις δυνάμει του άρθρου 21 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Κατ' αρχήν, οι συγκεντρώσεις που δεν αγγίζουν τα προβλεπόμενα κατώτατα όρια παραμένουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών η Επιτροπή δεν έχει δικαιοδοσία να τις εξετάσει στο πλαίσιο του Κανονισμού Συγκεντρώσεων²⁴³.

Ο καθορισμός της δικαιοδοσίας αποκλειστικά από την αναφορά σε σταθερά κριτήρια σχετικά με τον κύκλο εργασιών παρέχει νομική βεβαιότητα για τις συγχωνευθείσες επιχειρήσεις. Ενώ τα οικονομικά κριτήρια χρησιμεύουν γενικά σαν αποτελεσματικοί αντιπρόσωποι (proxies) εκείνης της κατηγορίας συναλλαγών για την οποία η Επιτροπή είναι η πιο αρμόδια αρχή, ο προϊσχύων Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου συμπλήρωσε αυτό το ξεκάθαρο (bright-line) δικαιοδοτικό σχήμα με μια δυνατότητα επαναπαραπομπής των υποθέσεων από την Επιτροπή στα κράτη μέλη και αντίστροφα, κατόπιν αιτήσεως και με την προϋπόθεση ότι ορισμένα κριτήρια εκπληρώνονται.

Όταν ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων εισήχθη αρχικά, προβλέφθηκε από το Συμβούλιο και την Επιτροπή ότι θα κατέφευγαν σε παραπομπές υποθέσεων (κυρίως σύμφωνα με το άρθρο 9) μόνο σε «εξαιρετικές περιπτώσεις» και όπου «τα συμφέροντα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους αναφορικά με τον ανταγωνισμό δεν θα μπορούσαν να προστατευθούν επαρκώς με οποιοδήποτε άλλο τρόπο» [*Philips εναντίον της Επιτροπής*, Υπόθεση T-119/02 της 3^{ης} Απριλίου 2003 (Υπόθεση M.2621 SEB/Moulinex) στην παράγρ. 354]. Εντούτοις, υπήρξαν διάφορες εξελίξεις από τότε που υιοθετήθηκε ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων. Κατ' αρχάς, οι νόμοι όσον αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων έχουν εισαχθεί σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη. Δεύτερον, η Επιτροπή έχει ασκήσει τη διακριτική της ευχέρεια σχετικά με την παραπομπή διαφόρων υποθέσεων στα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 9 στις περιπτώσεις όπου θεωρήθηκε ότι το εν λόγω κράτος μέλος ήταν σε καλύτερη θέση από την Επιτροπή για να διεξαγάγει την έρευνα. Επιπλέον, σε αρκετές υποθέσεις (M.2698 *Promatech/Sulzer*, M.2738 *GE/Unison*, M.3136 *GE/AGFA*), διάφορα κράτη μέλη αποφάσισαν να προβούν σε κοινή παραπομπή μιας υπόθεσης σύμφωνα με το άρθρο 22 στις περιπτώσεις όπου θεωρήθηκε ότι η Επιτροπή ήταν η πιο αρμόδια αρχή για να διεξαγάγει την έρευνα²⁴⁴. Τρίτον, υπήρξε μια αύξηση στον αριθμό συναλλαγών που δεν άγγιζαν τα κατώτατα όρια του άρθρου 1 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων και που δεν χρειαζόταν να κοινοποιηθούν σε πολλαπλές δικαιοδοσίες των κρατών μελών της ΕΕ, μια τάση που είναι πιθανό να συνεχιστεί ευθυγραμμιζόμενη με την αυξανόμενη συμμετοχή κρατών στην ΕΕ με την ιδιότητα του μέλους. Πολλές από αυτές τις συναλλαγές έχουν επιπτώσεις στον ανταγωνισμό

²⁴³ Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, “Concentration control in the European Economic Community”, European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992

²⁴⁴ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

πέρα από τα εδαφικά όρια των μεμονωμένων κρατών μελών (βλ. παράγρ. 21επ. Της Πράσινης Βίβλου της Επιτροπής, 11 Δεκεμβρίου 2001 [COM (2001)745 τελικό]).

Οι αναθεωρήσεις που έγιναν στο σύστημα παραπομπής στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων είχαν σαν σκοπό να διευκολύνουν την επαναπαραπομπή των υποθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, έτσι ώστε η πιο αρμόδια αρχή ή αρχές για τη διεξαγωγή μιας συγκεκριμένης έρευνας συγχώνευσης να είναι κατ' αρχήν σε θέση να εξετάσουν την υπόθεση. Συγχρόνως, οι αναθεωρήσεις προορίζονταν να διατηρήσουν τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συστήματος ελέγχου συγκεντρώσεων που είχε εισαχθεί το 1989, κυρίως τη διάταξη τη σχετική με τον «ενιαίο έλεγχο» όσον αφορά την εξονυχιστική έρευνα πάνω στον ανταγωνισμό των συγχωνεύσεων με έναν διασυνωριακό αντίκτυπο και μια εναλλακτική λύση όσον αφορά τον πολλαπλασιασμό των πολλαπλών κοινοποιήσεων ελέγχου συγκεντρώσεων εντός της ΕΕ (Σημεία 11, 12 και 14 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων). Τέτοιες πολλαπλές κοινοποιήσεις συνεπάγονται συχνά ιδιαίτερο κόστος για τις αρχές ανταγωνισμού και τις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Πλέον, το σύστημα επαναπαραπομπής υποθέσεων ορίζει ότι μια παραπομπή μπορεί επίσης να προκληθεί προτού γίνει επίσημη κοινοποίηση σε οποιαδήποτε δικαιοδοσία της ΕΕ, παρέχοντας με αυτόν τον τρόπο στις συγχωνευθείσες επιχειρήσεις τη δυνατότητα εξακρίβωσης, σε ένα όσο το δυνατόν πρώιμο στάδιο, σχετικά με το πού θα εμπίπτει τελικά η δικαιοδοσία για τη διερεύνηση της συμφωνίας τους. Τέτοιες παραπομπές που προηγούνται της κοινοποίησης έχουν το πλεονέκτημα ότι δεν επιβαρύνονται με πρόσθετο κόστος, ειδικότερα από την άποψη της χρονικής καθυστέρησης, που συνδέεται με την παραπομπή σε στάδιο που έπεται της κοινοποίησης.

Οι αναθεωρήσεις που έγιναν στο σύστημα παραπομπής στον κανονισμό ΕΚ αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου παρακινήθηκαν από την επιθυμία ότι αυτό θα πρέπει να λειτουργήσει σαν αποτελεσματικός αλλά και όσο το δυνατόν πιο ελαστικός δικαιοδοτικός μηχανισμός (Σημείο 11 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων). Εντούτοις, έχοντας υπόψη ειδικότερα τη σημασία της νομικής βεβαιότητας, πρέπει να τονιστεί ότι οι παραπομπές παραμένουν μια παρέκκλιση από τους γενικούς κανόνες, οι οποίοι καθορίζουν τη δικαιοδοσία βάσει αντικειμενικά προσδιορισμών κατωτάτων ορίων κύκλου εργασιών. Επιπλέον, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη διατηρούν μια ιδιαίτερη διακριτική ευχέρεια απόφασης σχετικά με το αν θα παραπέμψουν τις υποθέσεις που εμπίπτουν στην «αρχική αρμοδιότητά τους», ή εάν θα δεχτούν να εξετάσουν τις υποθέσεις που δεν εμπίπτουν στην «αρχική αρμοδιότητά τους», σύμφωνα με τα άρθρα 4§§4 και 5, 9§2(α) και 22²⁴⁵.

Η απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την παραπομπή πρέπει γενικά να ληφθεί εντός 35 εργάσιμων ημερών από την κοινοποίηση ή σε 65 εργάσιμες ημέρες από την έναρξη των διαδικασιών της Φάσης II (Άρθρα 9§4 και 10§1 ΚΚΣ) [Υπόθεση IV/M.330, *McCormick/CPC/Ostmann*]. Αν η Επιτροπή όντως παραπέμψει σε μια εθνική αρχή, αυτή η τελευταία πρέπει να εκδώσει απόφαση «χωρίς αδικαιολόγητη

²⁴⁵ Draft Commission Notice on Case Allocation, (Text with EEA relevance)

καθυστέρηση» και, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να ενημερώνει τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις για το αποτέλεσμα της πρώτης αξιολόγησης σχετικά με τον ανταγωνισμό, καθώς και για τα τυχόν περαιτέρω μέτρα που προτείνει να ληφθούν, εντός 45 εργάσιμων ημερών μετά την παραπομπή από την Επιτροπή (Άρθρο 9§6 ΚΚΣ)²⁴⁶.

Όταν πραγματοποιηθεί μια αναφορά, η Επιτροπή μεταβιβάζει αρμοδιότητες προκειμένου να ερευνηθούν οι πτυχές της συγχώνευσης που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό σε αυτή τη διακριτή αγορά. Παρ' όλα αυτά, το Κράτος Μέλος μπορεί να λάβει «μόνο τα μέτρα που είναι απολύτως αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά» (Άρθρο 9§8).

D. Διακριτή αγορά

Το εάν υπάρχει κάποια διακριτή αγορά καθορίζεται σε σχέση με την αγορά για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες υπό αμφισβήτηση και, συγκεκριμένα, σε σχέση με τη γεωγραφική αγορά αναφοράς. Το νόημα της τελευταίας διατυπώνεται στο Άρθρο 9§7.

E. Αποδεκτές οι αιτήσεις

Από το 1996 γίνονται πιο συχνά επαναπαραπομπές. Μάλιστα, η πρώτη υπόθεση για την οποία η Επιτροπή συμφώνησε σε επαναπαραπομπή ήταν η *Steetley plc/Tarmac* (Υπόθεση IV/M.180, [1992] 4 CMLR 337). Σε πολλές περιπτώσεις μια απόφαση για παραπομπή σε εθνική αρχή θα προκαλέσει ανησυχία, καθώς είναι απίθανο να ζητηθεί παραπομπή, εκτός και αν η συγκέντρωση θεωρηθεί ότι θα προκαλέσει συγκεκριμένους κινδύνους για μια διακριτή εθνική αγορά²⁴⁷. Στην υπόθεση *Interbrew/Bass* (Υπόθεση IV/M.2044, [2000] OJ C293/11, IP/00/940), για παράδειγμα, η Επιτροπή ενέκρινε μια συγχώνευση μεταξύ της Interbrew και της Bass, αλλά παρέπεμψε πτυχές της υπόθεσης στις αγγλικές αρχές.

Μία υπόθεση βασισμένη στο Άρθρο 9, η οποία απεικονίζει τις δυσκολίες που μπορούν να προκύψουν από τη διπλή εξονυχιστική έρευνα υποβιβάζοντας την αρχή του ενιαίου ελέγχου, είναι η *SEB/Moulinex* (Υπόθεση COMP/M.2621, IP/02/22). Η παράξενη έκβαση αυτής της υπόθεσης ήταν ότι παρά τους σκοπούς του Άρθρου 9 (να επιτρέψει, δηλαδή, στα Κράτη Μέλη να ερευνήσουν συγχωνεύσεις των οποίων τα αποτελέσματα πιθανόν να είναι ιδιαίτερα έντονα στην εθνική αγορά) και σε αντίθεση με την Επιτροπή, η οποία ενέκρινε την υπό αμφισβήτηση συγκέντρωση μόνο αφότου προτάθηκαν δεσμεύσεις αναφορικά με την αγορά εμπορίου της Moulinex, οι γαλλικές αρχές ανταγωνισμού ενέκριναν τη συγκέντρωση σε σχέση με τις επιδράσεις της στις σχετικές αγορές της Γαλλίας χωρίς να επιβάλουν δεσμεύσεις, στηριζόμενες στην

²⁴⁶ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

²⁴⁷ Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, “Concentration control in the European Economic Community”, European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992

θεωρία της “failing firm”. Εν τέλει, το Γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας (Conseil d’Etat, No 249627, 6 Φεβρουαρίου 2004) ακύρωσε την αρμοδιότητα της Γαλλικής αρχής σχετικά με τη συγχώνευση, ισχυριζόμενο ότι οι προϋποθέσεις της “failing firm” δεν είχαν πραγματικά εκπληρωθεί.

F. Συμπεράσματα²⁴⁸

Οι τροποποιήσεις που έγιναν στο Άρθρο 9 από τον νέο ΚΚΣ διευκολύνουν ένα Κράτος Μέλος να ζητήσει παραπομπή από την Επιτροπή και είναι στην πραγματικότητα σχεδιασμένες να καταστήσουν ευκολότερη τη μεταφορά μιας υπόθεσης στην πιο αρμόδια αρχή. Μετριάζοντας την εφαρμογή της αρχής του ενιαίου ελέγχου, τέτοιες συγχωνεύσεις μπορεί συνεπώς να υπόκεινται σε εξονυχιστική διερεύνηση και σε Κοινοτικό και σε εθνικό επίπεδο. Επομένως, η Επιτροπή θα πρέπει να ασκήσει τη διακριτική της ευχέρεια με προσοχή προκειμένου να μη στερήσει από την αρχή του ενιαίου ελέγχου την ουσία της, καθώς και να αρνηθεί μια μεθοδική και ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού στην Κοινότητα, σε υποθέσεις που έχουν διασυννοριακά αποτελέσματα. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την κατανομή των υποθέσεων (Ιούλιος 2004) υποδηλώνει ότι οι αποφάσεις σχετικά με την παραπομπή υποθέσεων θα λαμβάνουν υπόψη τους τα οφέλη που είναι εγγενή με το σύστημα του ενιαίου ελέγχου, τον πυρήνα του ΚΚΣ, καθώς και με την αρχή της νομικής βεβαιότητας.

III. Άρθρο 21§4 – Έννομα Συμφέροντα

Το Άρθρο 21§4 αναγνωρίζει ότι υπάρχουν κάποια θέματα τα οποία είναι τόσο ευαίσθητα όσον αφορά το εθνικό συμφέρον, ώστε στα Κράτη Μέλη θα πρέπει να επιτρέπεται να διατηρούν τα ίδια τον έλεγχο σε αυτά. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, ένα Κράτος Μέλος μπορεί να λάβει μέτρα για να προστατεύσει τα «έννομα συμφέροντα» τα οποία δεν καλύπτονται από τον ίδιο τον ΚΚΣ. Αυτή η διάταξη δεν επιτρέπει σε ένα Κράτος Μέλος να εγκρίνει μια συγχώνευση την οποία η Επιτροπή απαγόρευσε υπό το πρίσμα του ΚΚΣ. Είναι αμυντική διάταξη στην φύση της. Καθιστά ικανό ένα Κράτος Μέλος να προστατεύσει τα έννομα συμφέροντά του μέσω της εξονυχιστικής διερεύνησης και, αν είναι απαραίτητο, να απαγορεύσει την πραγματοποίηση συγχωνεύσεων οι οποίες μπορούν να εγείρουν ανησυχίες πέρα από ανταγωνιστικές (ακόμα και αν η Επιτροπή είναι να θεωρήσει ότι η συγχώνευση ήταν συμβατή με την κοινή αγορά)²⁴⁹.

Στην υπόθεση *Newspaper Publishing* (Υπόθεση IV/M.423), για παράδειγμα, παρ’ όλο που η προτεινόμενη εξαγορά της Newspaper Publishing plc από την Promotora de Informaciones SA, την Editoriale l’Espresso SpA και τη Mirror Group Newspapers plc ενέπιπτε στο πεδίο του ΚΚΣ, το Ηνωμένο Βασίλειο μπόρεσε να λάβει μέτρα για να προστατεύσει τα έννομα συμφέροντά του, τα οποία στην

²⁴⁸ Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

²⁴⁹ Frank L. Fine, “Mergers and Joint Ventures in Europe: The Law and Policy of the EEC”, 1994, pp. 138-140, European Business Law and Practice Series

προκειμένη περίπτωση συνίσταντο στην πλειονότητα των μέσων ενημέρωσης. Η Επιτροπή ενέκρινε τη συγχώνευση αλλά σημείωσε ότι και ο Άγγλος Υπουργός θα έπρεπε να χορηγήσει επίσημη συναίνεση υπό τους κανόνες της Αγγλίας τους σχετικούς με τις συγχωνεύσεις. Η Επιτροπή ξεκαθάρισε, εντούτοις, ότι όποια τυχόν μέτρα υιοθετηθούν από τις αγγλικές αρχές θα πρέπει αντικειμενικά να είναι τα λιγότερο περιοριστικά προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός (θα πρέπει, λοιπόν, να είναι σύμφωνα με την Κοινοτική αρχή της αναλογικότητας).

Είναι σαφές από το τρίτο εδάφιο του Άρθρου 22§4 ότι τα Κράτη Μέλη μπορούν λάβουν μέτρα για να προστατεύσουν ένα «δημόσιο συμφέρον», πέρα από αυτά που αναφέρονται στο εν λόγω Άρθρο. Στην υπόθεση *Lyonnaise des Eaux SA/Northumbrian Water Group* (Υπόθεση IV/M.567 [1996] 4 CMLR 614) η Επιτροπή δέχτηκε ότι ο Κανονισμός της βιομηχανίας νερού της Αγγλίας συνιστά ένα έννομο συμφέρον. Προκειμένου, λοιπόν, να διατηρηθεί ένας επαρκής αριθμός ανεξάρτητων παροχέων, οι συγχωνεύσεις μεταξύ των επιχειρήσεων ύδατος πάνω από ένα ορισμένο μέγεθος αυτομάτως παραπέμπονται στην αρχή ανταγωνισμού της Αγγλίας. Η Επιτροπή, ωστόσο, υποστήριξε ότι οι αρχές της Αγγλίας δεν θα πρέπει, εν όψει της διεξαγωγής λεπτομερούς έρευνας σχετικά με τη συγκέντρωση, να εξετάσουν παράγοντες οι οποίοι αξιολογούνται κανονικά από την Επιτροπή.

Η Επιτροπή διασαφήνισε, επίσης, ότι όπου ένα Κράτος Μέλος επιθυμεί να προστατεύσει ένα συμφέρον που δεν αναφέρεται ειδικά στο Άρθρο 21§4, πρέπει ωστόσο να το κοινοποιήσει στην Επιτροπή σύμφωνα με την ίδια παράγραφο (Υπόθεση *BSCH/A. Champalimaud*, IV/M.1616, παράγραφος 27).

IV. Άρθρο 296 ΣυνθΕΚ – Αναγκαία Συμφέροντα Ασφάλειας

Το Άρθρο 296§1β' ΣυνθΕΚ προβλέπει ότι τίποτα στη Συνθήκη δεν θα παρεμποδίσει την εφαρμογή από τα Κράτη Μέλη εκείνων των μέτρων που θεωρούνται απαραίτητα για την προστασία των αναγκαίων συμφερόντων της ασφάλειάς τους, τα οποία συνδέονται με την παραγωγή ή το εμπόριο σε όπλα, πολεμοφόδια και πολεμικό υλικό. Το στοιχείο 19 του ΚΚΣ καθιστά σαφές ότι ο Κανονισμός δεν επηρεάζει τη δυνατότητα των Κρατών Μελών να ενεργήσουν σύμφωνα με αυτό το Άρθρο. Επομένως, η δυνατότητα των Κρατών Μελών να δράσουν υπό το Άρθρο 296 δεν επηρεάζεται από την αναφορά στο Άρθρο 21§3 σε θέματα «δημόσιας ασφάλειας». Ένα Κράτος Μέλος μπορεί να ζητήσει από τα συμβαλλόμενα μέρη μιας συγχώνευσης να μην κοινοποιήσουν τυχόν στρατιωτικές πτυχές μιας συγχώνευσης στην Επιτροπή.

4.3.5.4. Συγκεντρώσεις χωρίς κοινοτική διάσταση

I. Εφαρμογή του εθνικού δικαίου

Το Άρθρο 21§1 ορίζει ότι μόνο ο ΚΚΣ εφαρμόζεται σε «συγκεντρώσεις» και αποκλείει τον Κανονισμό 1/2003 και άλλους αντίστοιχους κανονισμούς που αποφέρουν εξουσία στην Επιτροπή και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού προκειμένου για την εφαρμογή των Άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ. Καθώς αυτοί οι Κανονισμοί δεν έχουν εφαρμογή σε συγκεντρώσεις και λόγω του ότι ο γενικός κανόνας είναι ότι ο ΚΚΣ εφαρμόζεται μόνο σε συγκεντρώσεις με Κοινοτική διάσταση, η γενική αρχή

συνίσταται στο ότι το εθνικό δίκαιο έχει εφαρμογή μόνο σε συγκεντρώσεις δίχως κοινοτική διάσταση.

II. Κοινές Επιχειρήσεις²⁵⁰

Το ίδιο το Άρθρο 21§1 ξεκαθαρίζει ότι υπάρχει μια εξαίρεση σε αυτή τη γενική θέση. Σκόπιμο είναι να υπενθυμιστεί ότι ο Κανονισμός 1310/97 τροποποίησε τον ορισμό της συγκέντρωσης στο Άρθρο 3 του προϊσχύσαντος ΚΚΣ, φέροντας στο πεδίο του όλες τις λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις, ακόμα και αυτές που μπορούσαν να οδηγήσουν στο συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Αρχικά, οι κοινές επιχειρήσεις με συντονιστικές πτυχές αξιολογούνταν σύμφωνα με το Άρθρο 81 ΣυνθΕΚ. Πλέον, αξιολογούνται υπό τον ΚΚΣ αν έχουν κοινοτική διάσταση, αλλιώς η Επιτροπή μπορεί ακόμα να εφαρμόσει το Άρθρο 81 ΣυνθΕΚ σε μια κοινή επιχείρηση κάνοντας χρήση των εξουσιών της υπό τον Κανονισμό 1/2003.

Οι κοινές επιχειρήσεις που δεν είναι λειτουργικά αυτόνομες, όπως οι στρατηγικές συμμαχίες, διέπονται από τους κανόνες για τις περιοριστικές πρακτικές του άρθρου 81 της ΣυνθΕΚ. Αυτοί οι κανόνες έχουν διαφορετικά κριτήρια δικαιοδοσίας, ουσιαστικούς ελέγχους και διαδικασίες από εκείνες του Κοινοτικού Κανονισμού Ελέγχου Συγκεντρώσεων. Το άρθρο 81 απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που μπορούν να έχουν επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την αποτροπή, τον περιορισμό ή τη στρέβλωση του ανταγωνισμού. Μια συνεταιριστική κοινή επιχείρηση (cooperative joint venture) κατά το άρθρο 81 που δεν εμπίπτει σε οποιαδήποτε σχετική εξαίρεση, μπορεί να επιφέρει ενδεχομένως σοβαρές συνέπειες. Οποιοσδήποτε σχετικές περιοριστικές διατάξεις είναι άκυρες και ανεκτέλεστες και στα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιβληθούν ιδιαίτερα υψηλά πρόστιμα (θεωρητικά μέχρι 10% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών κάθε συμβαλλόμενου μέρους). Επίσης, τρίτα μέρη που επηρεάζονται από αυτούς τους περιορισμούς μπορούν να δραστηριοποιηθούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Το σύστημα κοινοποίησης καταργήθηκε επίσημα από το Μάιο του 2004. Αντικαταστάθηκε από ένα αποκεντρωμένο σύστημα όπου τα συμβαλλόμενα μέρη και οι σύμβουλοί τους αξιολογούν εάν η συνεταιριστική κοινή επιχείρηση πληροί τα κριτήρια απαλλαγής του άρθρου 81§3 ΣυνθΕΚ.

Ο ουσιαστικός έλεγχος προκειμένου για απαλλαγή σύμφωνα με το άρθρο 81§3 είναι ενδεχομένως πιο επαχθής από τον έλεγχο σχετικά με την κατοχή δεσπόζουσας θέσης υπό τον ΚΚΣ, δεδομένου ότι τα οικονομικά οφέλη της συμφωνίας πρέπει να υπερτερούν οποιωνδήποτε αντανταγωνιστικών αποτελεσμάτων που η τελευταία μπορεί να επιφέρει²⁵¹. Τέλος, δεν υπάρχει ενιαίος έλεγχος (one-stop shop) όσον αφορά τις συμφωνίες του άρθρου 81: οι μη λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις μπορούν να εξεταστούν και υπό τα εθνικά καθεστώτα ανταγωνισμού.

²⁵⁰ Frank L. Fine, "Mergers & Joint Ventures in Europe: The law and policy of the EEC", 2nd Edition, Graham & Trotman/Martinus Nijhoff, 1994

²⁵¹ Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

Εντούτοις, ο κανονισμός 1/2003 ορίζει ότι το εθνικό δίκαιο δεν μπορεί να απαγορεύσει τις συμφωνίες συνεργασίας που θα μπορούσαν να επιτραπούν σύμφωνα με το άρθρο 81 ή να εξαιρεθούν κατά το άρθρο 81§3²⁵².

III. Άρθρο 22, Παραπομπές στην Επιτροπή²⁵³

Ο νέος ΚΚΣ επεδίωξε να απλοποιήσει και να διασαφηνίσει τη διαδικασία του Άρθρου 22 (η προϊσχύουσα διάταξη είχε και διαδικαστικές και λειτουργικές αδυναμίες), καθώς και να ενθαρρύνει και να επιτρέψει στα Κράτη Μέλη να προβούν σε αιτήσεις όπου η συγκέντρωση δεν έχει κοινοτική διάσταση αλλά σαφή αντίκτυπο στο ενδο-Κοινοτικό εμπόριο (βλ. Κοινοτικός Κανονισμός Νο 139/2004 της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 σχετικά με τον Έλεγχο των Συγκεντρώσεων μεταξύ Επιχειρήσεων [2004] OJ L24/1, στοιχείο 12).

Η Επιτροπή έχει εξουσία να καλέσει τα Κράτη Μέλη να προβούν σε αίτηση σύμφωνα με το Άρθρο 22§5. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων (Ιούλιος 2004) αναγνωρίζει, εντούτοις, ότι πρέπει να δοθεί προσοχή και ότι οι παραπομπές πρέπει να γίνονται μόνο όταν πληρούνται συγκεκριμένα κριτήρια (παράγραφος 45).

A. Ο μηχανισμός του Άρθρου 22

Ένα Κράτος Μέλος πρέπει να προβεί σε αίτηση σύμφωνα με το Άρθρο 22 ύστερα από δική του πρωτοβουλία ή ύστερα από πρόσκληση της Επιτροπής (Άρθρο 22§5 ΚΚΣ) εντός 15 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία που κοινοποιήθηκε ή έγινε γνωστή σε αυτή η συγκέντρωση. Η διαδικασία, επομένως, δεν αποτρέπει τα μέρη από την υποχρέωσή τους να προβαίνουν σε κοινοποιήσεις σε εθνικό επίπεδο (ίσως και σε πολλαπλές εφαρμογές) πριν την υποβολή αίτησης ή αιτήσεων. Παρ' όλα αυτά, το Άρθρο 4§5 καθιστά, πλέον, ικανά τα μέρη να προβούν σε μια αιτιολογημένη υποβολή προς την Επιτροπή πριν την κοινοποίηση σε εθνικό επίπεδο υποδεικνύοντας ότι η συγκέντρωση που δεν έχει Κοινοτική διάσταση αλλά είναι κοινοποιήσιμη σε τρία ή περισσότερα Κράτη Μέλη, οφείλει να εξεταστεί από την Επιτροπή²⁵⁴.

Όταν γίνεται μία αίτηση από ένα Κράτος Μέλος σύμφωνα με το Άρθρο 22, η Επιτροπή πρέπει να ειδοποιήσει σχετικά τις αρμόδιες αρχές όλων των Κρατών Μελών και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δίχως καθυστέρηση (Άρθρο 22§2 ΚΚΣ). Κατά τη διάρκεια αυτού του διαστήματος, όλα τα εφαρμόσιμα εθνικά χρονικά όρια αναστέλλονται και, στην έκταση που η συγκέντρωση δεν έχει πραγματοποιηθεί, ισχύουν οι ανασταλτικές διατάξεις του Άρθρου 7 (Άρθρο 22§4). Μόλις ληφθεί μια τέτοια ειδοποίηση, τα άλλα Κράτη Μέλη έχουν στη διάθεσή τους 15 εργάσιμες ημέρες προκειμένου να αποφασίσουν αν θέλουν να συμμετάσχουν στην αρχική αίτηση (Άρθρο 22§2). Αν ένα Κράτος Μέλος αποφασίσει αρνητικά και

²⁵² http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl

²⁵³ Alison Jones & Brenda Surfin, "EC Competition Law – Texts, Cases and Materials", 2nd Edition, Oxford University Press, 2004

²⁵⁴ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

πληροφορήσει σχετικά την Επιτροπή, τότε λήγει η αναστολή των εθνικών του χρονικών ορίων.

Εντός 25 εργάσιμων ημερών από την ειδοποίηση των Κρατών Μελών και των επιχειρήσεων σχετικά με την αρχική αίτηση, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να εξετάσει μια συγκέντρωση που επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των Κρατών Μελών και απειλεί να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εδαφική περιοχή των κρατών που προέβησαν σε αίτηση – εάν δεν λάβει απόφαση εντός αυτής της χρονικής περιόδου, θεωρείται ότι έχει κάνει δεκτή την αίτηση (Άρθρο 22§3)²⁵⁵.

Αν η Επιτροπή αποδεχτεί την αίτηση, τα Κράτη Μέλη που προέβησαν σε παραπομπή δεν διατηρούν κανέναν έλεγχο όσον αφορά την έρευνα της Επιτροπής (Υπόθεση T-221/95, *Endemol Entertainment Holding BV v. Commission* [1999] ECR II-1299, [1999] 5 CMLR 611, παράγραφος 42) και δεν μπορούν πλέον να εφαρμόσουν τους εθνικούς τους κανόνες ανταγωνισμού – η δικαιοδοσία παύει (Άρθρο 22§3). Η Επιτροπή μπορεί να απαιτήσει κοινοποίηση από τα μέρη. Σε αυτήν την περίπτωση οι χρονικές περίοδοι που προβλέπονται στο Άρθρο 10 ισχύουν κανονικά από την κοινοποίηση. Όπου δεν απαιτείται κοινοποίηση, τα χρονικά όρια τρέχουν από εκείνη την εργάσιμη ημέρα αφότου η Επιτροπή ειδοποίησε τις επιχειρήσεις ότι αποφάσισε να εξετάσει τη συγκέντρωση.

Ο προϊσχύων Κανονισμός προέβλεπε ότι στις υποθέσεις υπό το Άρθρο 22 η Επιτροπή είχε εξουσία μόνο να λαμβάνει μέτρα ώστε να διατηρήσει ή να αποκαταστήσει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της εδαφικής περιοχής του Κράτους Μέλους ή των Κρατών Μελών, ύστερα από αίτηση των οποίων επενέβαινε (προϊσχύων ΚΚΣ, Άρθρο 22§5). Σύμφωνα με το νέο ΚΚΣ, όμως, η Επιτροπή έχει την εξουσία να προχωρήσει σαν η ίδια η συγχώνευση να είχε Κοινοτική διάσταση. Επομένως, όπου η συγκέντρωση παρακωλύει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά ή σε ουσιαστικό μέρος της, μπορεί να την απαγορεύσει, διαφορετικά, μπορεί να εγκρίνει τη συναλλαγή. Σε κάθε περίπτωση είναι, επίσης, δυνατό η συναλλαγή να υποβληθεί σε εξονυχιστική έρευνα σε εθνικό επίπεδο από τα Κράτη Μέλη που αποφάσισαν να μη συμμετάσχουν στην αίτηση παραπομπής. Επομένως, ανακύπτει μία πιθανότητα συγκρουόμενων εκβάσεων.

*a. Υποθέσεις χωρίς κοινοτική διάσταση*²⁵⁶

Ο νέος κανονισμός ορίζει ότι οι υποθέσεις που δεν έχουν κοινοτική διάσταση μπορούν να παραπέμπονται στην Επιτροπή κατόπιν αιτήματος των συμβαλλόμενων μερών της συγχώνευσης, στις περιπτώσεις που η συγκέντρωση είναι κοινοποιητέα σε τουλάχιστον τρία κράτη μέλη. Όταν κανένα κράτος μέλος, που είναι σε θέση να εξετάσει τη συγκέντρωση σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, δεν αντιτίθεται στην παραπομπή μέσα σε 15 εργάσιμες ημέρες από τότε που έλαβε την αιτιολογημένη αίτηση των συμβαλλόμενων μερών, η συγκέντρωση αποκτά κοινοτική διάσταση και

²⁵⁵ http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl

²⁵⁶ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

πρέπει να κοινοποιηθεί αναλόγως²⁵⁷. Παρ' όλα αυτά, αν οποιοδήποτε κράτος μέλος, που είναι σε θέση να εξετάσει τη συγκέντρωση σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, αντιτίθεται εντός του προαναφερθέντος χρονικού διαστήματος, δεν λαμβάνει χώρα καμία παραπομπή.

Ο νέος κανονισμός τροποποιεί επίσης τις διατάξεις (άρθρο 22) σχετικά με τις παραπομπές από τα κράτη μέλη των υποθέσεων χωρίς κοινοτική διάσταση. Τέτοιου είδους αιτήσεις πρέπει να υποβάλλονται μέσα σε 15 ημέρες από την εθνική κοινοποίηση ή, όταν δεν απαιτείται καμία κοινοποίηση, από τη γνώση της συναλλαγής. Άλλα κράτη μέλη μπορούν να συνυποβάλουν την εν λόγω αίτηση μέσα σε 15 ημέρες από τότε που πληροφορήθηκαν την υποβολή της αρχικής αίτησης. Το «κριτήριο» που εφαρμόζεται σχετικά με την απόφαση εάν τέτοιες παραπομπές πρέπει να γίνονται δεκτές από την Επιτροπή, συνίσταται στο εάν η συναλλαγή απειλεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις όσον αφορά τον ανταγωνισμό στο έδαφος του κράτους μέλους ή των κρατών που υποβάλλουν την αίτηση και εάν επηρεάζει το διακρατικό εμπόριο.

4.3.6. Διαδικασία

Ο νέος κανονισμός προβλέπει διάφορες αλλαγές που στοχεύουν στην αύξηση της ευελιξίας του συστήματος διατηρώντας την αρχή του εκ των προτέρων (ex ante) ελέγχου με σαφείς, νομικά δεσμευτικές προθεσμίες. Διατηρείται ένα σύστημα υποχρεωτικής κοινοποίησης με ανασταλτική επίδραση, αλλά μεγαλύτερη ελαστικότητα εισάγεται στις απαιτήσεις όσον αφορά τα χρονικά περιθώρια των κοινοποιήσεων, ενώ τροποποιείται και ο ορισμός του γεγονότος που προκαλεί το φαινόμενο. Συγχρόνως, τα χρονοδιαγράμματα έρευνας συνοδεύονται από αυστηρές προθεσμίες, αν και με κάποια πρόσθετη ευελιξία²⁵⁸.

4.3.6.1. Κοινοποίηση²⁵⁹

Ο ΚΚΣ δεν είναι διακείμενος υπέρ ή κατά των συγκεντρώσεων. Παρ' όλα αυτά, απαιτεί, προκειμένου να διασφαλίσει αποτελεσματικό έλεγχο (στοιχείο 17), την κοινοποίηση των συγκεντρώσεων με κοινοτική διάσταση. Τα μέρη μιας συναλλαγής μπορεί να φοβούνται ότι οι προθέσεις τους θα δημοσιοποιηθούν ως αποτέλεσμα μιας τέτοιας κοινοποίησης. Παρ' όλο που η Επιτροπή υποχρεούται να δημοσιεύσει το γεγονός της κοινοποίησης, οφείλει να λάβει υπόψη της το έννομο συμφέρον των επιχειρήσεων όσον αφορά την προστασία του επιχειρηματικού τους απορρήτου (Άρθρο 4§3). Η Επιτροπή δεσμεύεται από ένα γενικό καθήκον εμπιστευτικότητας, που διατυπώνεται στο Άρθρο 286 ΣυνθΕΚ, σύμφωνα με το οποίο δεν μπορεί να αποκαλύψει επιχειρησιακά μυστικά (βλ. και Άρθρο 17§2 ΚΚΣ).

²⁵⁷ <http://www.mofo.com/news/print.cfm?ID=1169>

²⁵⁸ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

²⁵⁹ Philip Lowe, «Review of the EC Merger Regulation - forging a way ahead», European Merger Control Conference, 8 November 2002, Conrad Hotel, Brussels, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_043_en.pdf

Οι κοινοποιήσεις πρέπει να γίνονται στην Επιτροπή εντός της χρονικής περιόδου που διατυπώνεται στο Άρθρο 4. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό είναι δυνατό να γίνει κοινοποίηση σε περιπτώσεις όπου μία συμφωνία ή μία δημόσια προσφορά εξαγοράς δεν έχει πραγματοποιηθεί, υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να αποδειχθεί ότι «το σχέδιο των μερών για την προτεινόμενη συγκέντρωση είναι επαρκώς σαφές, παραδείγματος χάριν βάσει μιας συμφωνίας επί της αρχής, ενός μνημονίου συνεννόησης ή μιας επιστολής δήλωσης προθέσεων που υπογράφεται από όλα τα μέρη, ή, σε περίπτωση δημόσιας προσφοράς εξαγοράς, εφόσον έχουν ανακοινώσει δημόσια την πρόθεσή τους για την πραγματοποίηση τέτοιας προσφοράς εξαγοράς» (Σημείο 34).

- Πιθανή κοινοποίηση πριν την ολοκλήρωση μιας δεσμευτικής συμφωνίας, εάν:
 - i. Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αποδείξουν την ύπαρξη καλόπιστης πρόθεσης για σύναψη συμφωνίας, ή
 - ii. Σε περίπτωση δημόσιας προσφοράς εξαγοράς, εφόσον έχει δημοσιοποιηθεί πρόθεση ανάλογης προσφοράς
- Κατάργηση της υποχρέωσης κοινοποίησης εντός μίας εβδομάδας από τη σύναψη δεσμευτικής συμφωνίας (μη ρεαλιστική διάταξη)
- Νέα προθεσμία: πριν την εφαρμογή της δεσμευτικής συμφωνίας

Το ποια μέρη της συγκέντρωσης υποχρεούνται να προβούν σε κοινοποίηση εξαρτάται από τον τύπο της συναλλαγής που προκύπτει. Γενικά, η συλλογική κοινοποίηση πρέπει να γίνεται από τα συμβαλλόμενα μέρη της συγχώνευσης, όσον αφορά πραγματικές υποθέσεις συγχωνεύσεων, ή από τις επιχειρήσεις που αποκτούν έλεγχο από κοινού, όσον αφορά υποθέσεις ελέγχου από κοινού. Σε άλλες περιπτώσεις, πρέπει να προβαίνει σε κοινοποίηση η επιχείρηση που απέκτησε τον έλεγχο (Άρθρο 4§2). Ο Κανονισμός 802/2004 και το Έντυπο CO καθορίζουν τον τρόπο που πρέπει να γίνεται η κοινοποίηση, καθώς και τις πληροφορίες και τα έγγραφα που πρέπει να προμηθευτούν στην Επιτροπή. Το Έντυπο CO είναι περισσότερο ένα σχέδιο χωρισμένο σε 11 τομείς, το οποίο προδιαγράφει τον τρόπο παρουσίασης των απαιτούμενων πληροφοριών. Οι τελευταίες συνίστανται σε περιγραφή της συγκέντρωσης, σε πληροφορίες αναφορικά με τα συμβαλλόμενα μέρη, την ιδιοκτησία και τον έλεγχο, τον καθορισμό της αγοράς και τις επηρεαζόμενες αγορές, τις αποδοτικότητες, σε λεπτομέρειες σχετικά με τη συγκέντρωση, σε συμπληρωματικά έγγραφα – δηλαδή αντίγραφα αναλύσεων, αναφορών, μελετών, ερευνών, καθώς και κάθε συγκριτικό έγγραφο που υποβλήθηκε ή προετοιμάστηκε για οποιοδήποτε μέλος του διοικητικού συμβουλίου με σκοπό την αξιολόγηση ή την ανάλυση της συγκέντρωσης σε σχέση με τα μερίδια αγοράς, τις συνθήκες ανταγωνισμού, τους ανταγωνιστές, την ορθολογική βάση της συγκέντρωσης, το δυναμικό των πωλήσεων (Έντυπο CO, τομέας 5§4) – και στα συνεργατικά αποτελέσματα μιας κοινής επιχείρησης. Το Κεφάλαιο 11 απαιτεί να συνοδεύεται η κοινοποίηση από μια διακήρυξη υπογεγραμμένη από τους αντιπροσώπους των επιχειρήσεων.

Παρ' όλα αυτά, προτού τα συμβαλλόμενα μέρη υποβάλλουν το έντυπο CO αναμένεται από αυτά, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές «καλύτερης πρακτικής» της Επιτροπής, να αρχίσουν επαφές που προηγούνται της κοινοποίησης. Αυτές περιλαμβάνουν την υποβολή ενός συνοπτικού εγγράφου προκειμένου να

επιτραπεί στην Επιτροπή να επιλέξει μια κατάλληλη ομάδα που θα ασχοληθεί με την υπόθεση, ένα πιο κατάλληλο ενημερωτικό υπόμνημα, ένα σχέδιο εντύπου CO, καθώς να προβεί σε προσωπικές ή/και τηλεφωνικές συνεδριάσεις με την παραπάνω ομάδα. Η Επιτροπή ενθαρρύνει, επίσης, τα συμβαλλόμενα μέρη να παρέχουν τα δικά τους εσωτερικά έγγραφα όπου θα αναλύουν τη συναλλαγή. Επιπλέον, όπου τα συμβαλλόμενα μέρη ζητούν να μεταφερθεί η δικαιοδοσία μιας συναλλαγής από το επίπεδο ενός κράτους μέλους στην Επιτροπή, ή αντίστροφα, πρέπει να παρέχουν και μια αιτιολογημένη υποβολή που θα υποστηρίζει το αίτημά τους. Αυτό το αίτημα πρέπει να υποβληθεί σε Έντυπο Αιτιολογημένης Αναφοράς, το οποίο είναι παρόμοιο με το έντυπο CO όσον αφορά το είδος των πληροφοριών και το επίπεδο λεπτομέρειας που απαιτείται.

Το μέγεθος των λεπτομερών πληροφοριών που απαιτείται προς κοινοποίηση και ο χρόνος που χρειάζεται για να ληφθούν οι πληροφορίες και να συμπληρωθεί το έντυπο της κοινοποίησης δεν πρέπει να υποτιμώνται. Η προ της κοινοποίησης επαφή με την Επιτροπή είναι ουσιαστική. Δεν είναι όμως ασυνήθιστο να αρχίσει η συλλογή πληροφοριών και να γίνει η αρχική επαφή με την Επιτροπή αρκετούς μήνες πριν από την αναμενόμενη ημερομηνία συμπλήρωσης του εντύπου της κοινοποίησης.

Μια απλουστευμένη διαδικασία είναι διαθέσιμη για ορισμένες μικρότερου μεγέθους συναλλαγές²⁶⁰.

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΜΕΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- κύκλος εργασιών των κοινών επιχειρήσεων ή/και των συντελούμενων δραστηριοτήτων < €100 εκατομμυρίων στον EOX
- αξία των στοιχείων του ενεργητικού που μεταφέρθηκαν εντός του EOX < €100 εκατομμυρίων
- οριζόντιες επικαλύψεις: < μερίδιο αγοράς 15%
- κάθετες επικαλύψεις: < μερίδιο αγοράς 25%

Σε μερικές περιπτώσεις, η Επιτροπή μπορεί επίσης να λάβει επίσημες ή ανεπίσημες υποβολές από τρίτους που έχουν συμφέρον όσον αφορά την έκβαση της υπόθεσης. Ενώ συνήθως αυτές οι υποβολές γίνονται μετά την έναρξη των διαδικασιών, δεν είναι ανήκουστο για τα τρίτα μέρη να προσεγγίσουν την Επιτροπή, ακόμη και προτού τα συμβαλλόμενα μέρη αρχίσουν τις επαφές που προηγούνται της κοινοποίησης.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η κοινοποίηση είναι κοστοβόρα και χρονοβόρα. Η αποτυχία αναγνώρισης του χρόνου και της προσπάθειας που χρειάζεται μια κοινοποίηση, μπορεί να διαλύσει μια συμφωνία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών μιας συγχώνευσης. Επιπλέον, αν όλες οι αναγκαίες πληροφορίες δεν παρασχεθούν, η κοινοποίηση θα είναι ελλιπής και θα καθυστερήσει η απόφαση εκ μέρους της Επιτροπής – τα στενά χρονικά περιθώρια που έχουν επιβληθεί στην Επιτροπή για την αξιολόγηση της συγκέντρωσης αρχίζουν να τρέχουν αφότου η κοινοποίηση χαρακτηριστεί πλήρης. Πάντα είναι δυνατές οι συζητήσεις με την Επιτροπή πριν την

²⁶⁰ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

κοινοποίηση και συνήθως είναι απαραίτητες και διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην όλη αναθεωρητική διαδικασία²⁶¹, αφού μπορούν να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα μιας ελλιπούς κοινοποίησης και μπορεί να οδηγήσουν σε μείωση του όγκου πληροφοριών που απαιτείται να παράσχουν τα μέρη. Ένα Συνοπτικό Έντυπο, επίσης επισυναπτόμενο στον Κανονισμό 802/2004, ισχύει για ορισμένες συγκεντρώσεις που δεν εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό.

Η Επιτροπή έχει εξουσία υπό το Άρθρο 14§2α' ΚΚΣ να επιβάλει πρόστιμα, τα οποία δεν υπερβαίνουν το 10% του συνολικού κύκλου εργασιών των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, σε ένα συμβαλλόμενο μέρος που, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, δεν προβαίνει σε κοινοποίηση μιας συγκέντρωσης σύμφωνα με τα Άρθρα 4 και 22§3 πριν την πραγματοποίησή της – εκτός και αν έχει λάβει άδεια να ενεργήσει κατά αυτόν τον τρόπο (Άρθρο 7) – Υπόθεση IV/M.290, [1999] OJ L225/12, [1998] 4 CMLR 494.

I. Κατευθυντήριες Αρχές και Προτεινόμενες Πρακτικές σχετικά με την Κοινοποίηση και την Αναθεώρηση των Συγκεντρώσεων²⁶²

Οκτώ κατευθυντήριες αρχές σχετικά με την κοινοποίηση και την αναθεώρηση συγκεντρώσεων αναπτύχθηκαν από το Τμήμα Κοινοποίησης & Διαδικασιών και υιοθετήθηκαν από τα μέλη του ΔΔΑ στην εναρκτήρια διάσκεψή του το Σεπτέμβριο του 2002.

1. *Εθνική κυριαρχία*. Οι δικαιοδοσίες είναι ανεξάρτητες όσον αφορά την εφαρμογή των δικαίων τους στις συγκεντρώσεις.
2. *Διαφάνεια*. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η συνέπεια, η προβλεψιμότητα και η δικαιοσύνη, η διαδικασία αναθεώρησης συγκεντρώσεων πρέπει να είναι διαφανής όσον αφορά τις πολιτικές, τις πρακτικές και τις διαδικασίες που εμπλέκονται στην αναθεώρηση, την ταυτότητα αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις, το ουσιαστικό κριτήριο της αναθεώρησης και τις βάσεις στις οποίες στηρίχτηκαν οι δυσμενείς αποφάσεις επιβολής κατ' ουσίαν.
3. *Ανυπαρξία τυχόν διακρίσεων βάσει υπηκοότητας*. Στη διαδικασία αναθεώρησης συγκεντρώσεων, οι δικαιοδοσίες δεν πρέπει να κάνουν διακρίσεις βάσει υπηκοότητας όσον αφορά την εφαρμογή των δικαίων και των κανονισμών ανταγωνισμού.
4. *Διαδικαστική δικαιοσύνη*. Πριν από μια τελική δυσμενή απόφαση κατ' ουσίαν, τα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγκέντρωσης πρέπει να ενημερώνονται για τους προβληματισμούς τους σχετικούς με τον ανταγωνισμό, οι οποίοι αποτελούν τη βάση της προτεινόμενης δυσμενούς απόφασης και τη βάση των πραγματικών περιστατικών στην οποία στηρίζονται τέτοιοι προβληματισμοί. Επίσης, στα μέρη πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με αυτούς τους προβληματισμούς και να εφεσιβάλουν τέτοιου είδους αποφάσεις ενώπιον ενός ξεχωριστού σώματος επιδίκασης. Τρίτοι που θεωρούν ότι θα βλάπτονταν από τις πιθανές αντανταγωνιστικές επιπτώσεις μιας προτεινόμενης

²⁶¹ “DG Competition Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings”, παράγραφος 5. Το Τρίτο μέρος (Section 3) ασχολείται με το στάδιο που προηγείται της κοινοποίησης.

²⁶² <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/icnnpguidingprin.htm>

- συναλλαγής πρέπει να τους επιτρέπεται να εκφράσουν τις απόψεις τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναθεώρησης συγκεντρώσεων.
5. *Αποδοτική, έγκαιρη και αποτελεσματική επιθεώρηση.* Η διαδικασία αναθεώρησης συγκεντρώσεων πρέπει να παρέχει στις αρχές επιβολής τις πληροφορίες που απαιτούνται για να επιθεωρήσουν τα ανταγωνιστικά αποτελέσματα των συναλλαγών, ενώ δεν πρέπει να επιβάλλει περιττές δαπάνες σε αυτές. Η επιθεώρηση των συναλλαγών πρέπει να διεξαχθεί εντός ενός λογικού και καθορισμένου χρονικού πλαισίου, στο οποίο πρέπει να ληφθεί και οποιαδήποτε προκύπτουσα απόφαση επιβολής.
 6. *Συντονισμός.* Οι δικαιοδοσίες οι οποίες εξετάζουν την ίδια συναλλαγή, πρέπει να συνεργάζονται με τέτοιο συντονισμό που θα ενίσχυε την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας αναθεώρησης και θα μείωνε τις δαπάνες συναλλαγής, χωρίς να συμβιβάζοντουσαν στο θέμα της επιβολής των εσωτερικών δικαίων.
 7. *Σύγκλιση.* Οι δικαιοδοσίες πρέπει να επιδιώξουν τη σύγκλιση των διαδικασιών αναθεώρησης συγκεντρώσεων προς τις συμφωνηθείσες καλύτερες πρακτικές.
 8. *Προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών.* Η διαδικασία αναθεώρησης συγκεντρώσεων πρέπει να προβλέψει επαρκώς για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών.

Το εν λόγω Τμήμα έχει επίσης αναπτύξει ένα σύνολο προτεινόμενων πρακτικών σχετικά με την κοινοποίηση και την αναθεώρηση συγκεντρώσεων, τις οποίες έχει υιοθετήσει το ΔΔΑ. Αυτές οι πρακτικές εξετάζουν έντεκα περιοχές που οι αντιπρόσωποι του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα έχουν προσδιορίσει ως τις σημαντικότερες όσον αφορά τη διευκόλυνση της σύγκλισης προς τις καλύτερες πρακτικές σχετικά με την αναθεώρηση των συγχωνεύσεων: (1) επαρκής συνάφεια μεταξύ των αποτελεσμάτων της συναλλαγής και της δικαιοδοσίας της σχετικής με την αναθεώρηση (2) σαφή και αντικειμενικά κατώτατα όρια κοινοποίησης (3) ευελιξία στα χρονικά πλαίσια της κοινοποίησης μιας συγκέντρωσης (4) περίοδοι αναθεώρησης συγκεντρώσεων (5) απαιτήσεις σχετικά με την αρχική κοινοποίηση (6) διεξαγωγή ερευνών σχετικών με συγχωνεύσεις (7) διαδικαστική δικαιοσύνη (8) διαφάνεια (9) εμπιστευτικότητα (10) συντονισμός μεταξύ των αρχών και (11) αναθεώρηση των διατάξεων ελέγχου συγκεντρώσεων.

Οι αρχές και οι συνιστώμενες πρακτικές είναι μη δεσμευτικές και επαφίεται στις κυβερνήσεις και τις αρχές να τις εφαρμόσουν κατάλληλα²⁶³.

4.3.6.2. Χρονικά περιθώρια έρευνας²⁶⁴

Ο νέος Κανονισμός επέφερε διάφορες σημαντικές τροποποιήσεις στις υπάρχουσες διατάξεις. Κατ' αρχάς, όλες οι παλαιές προθεσμίες έχουν πλέον μετατραπεί σε «εργάσιμες ημέρες», με μερικές επακόλουθες δευτερεύουσες αλλαγές όσον αφορά τα χρονικά διαστήματα. Η προηγούμενη προθεσμία του ενός μηνός κατά το πρώτο

²⁶³ <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/guidingprinciples.html>

²⁶⁴ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

στάδιο της διαδικασίας (φάση I), έγινε 25 εργάσιμες ημέρες. Αφετέρου, η προθεσμία των έξι εβδομάδων – επίσης κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας – που αφορούσε υποθέσεις στις οποίες είχαν προταθεί δεσμεύσεις ή είχε ληφθεί αίτημα παραπομπής, μετατράπηκε σε 35 εργάσιμες ημέρες. Τρίτον, όσον αφορά τις προθεσμίες του δεύτερου σταδίου της διαδικασίας (φάση II), ο νέος κανονισμός παρέχει μια αυτόματη επέκταση 15 εργάσιμων ημερών, δηλαδή από 90 σε 105 εργάσιμες ημέρες, σχετικά με την προθεσμία υποβολής επανορθωτικών μέτρων από τα συμβαλλόμενα μέρη. Ο στόχος αυτής της διάταξης είναι να υπάρχει περισσότερος χρόνος ώστε να ζητηθεί η γνώμη των τρίτων μερών και των κρατών μελών. Εντούτοις, αυτή η παράταση δεν θα ισχύσει εάν η πρόταση επανορθωτικών μέτρων γίνει στην αρχή του δεύτερου σταδίου της διαδικασίας, δηλ. σε λιγότερο από 55 εργάσιμες ημέρες. Τέταρτον, υπάρχει διάταξη που προβλέπει παράταση 20 εργάσιμων ημερών της προθεσμίας του δεύτερου σταδίου της διαδικασίας όσον αφορά περίπλοκες υποθέσεις της φάσης II. Όμως, μια τέτοια παράταση θα λάβει χώρα μόνο μετά από αίτημα των συμβαλλόμενων μερών ή με τη συγκατάθεσή τους.

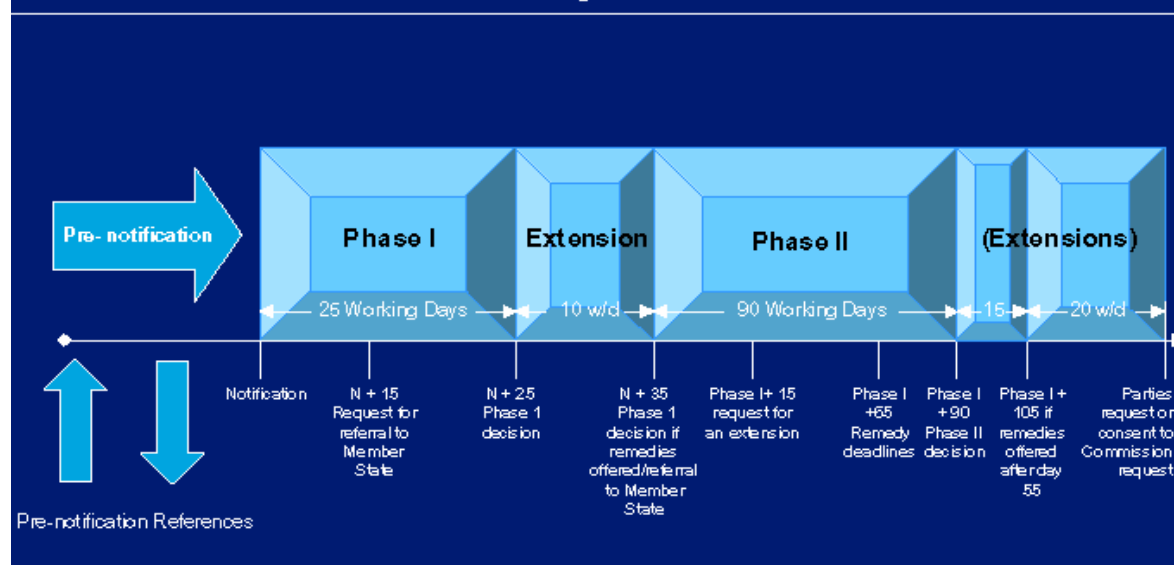
Το νομικά δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα αναθεώρησης αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του ισχύοντος Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Στόχος της Επιτροπής και του Συμβουλίου ήταν να το τροποποιήσουν μόνο όπου ήταν απαραίτητο, για να αποφευχθεί ακόμη και η αντίληψη ότι μια συγχώνευση μπορεί να πρέπει να απαγορευθεί επειδή δεν υπήρξε χρόνος για να συζητηθούν τα επανορθωτικά μέτρα όσον αφορά τα προβλήματα ανταγωνισμού. Η διάθεση μεγαλύτερου χρονικού περιθωρίου με έναν σαφώς καθορισμένο και ελεγχόμενο τρόπο μπορεί επίσης να είναι ουσιαστική για την Επιτροπή, καθώς θέτει υψηλά πρότυπα προκειμένου να αποδείξει και την ύπαρξη και τη μη ύπαρξη προβλημάτων ανταγωνισμού²⁶⁵.

Οι αλλαγές στα χρονικά περιθώρια δεν διαβρώνουν τη δέσμευση της Επιτροπής όσον αφορά τη διεξαγωγή πλήρων ερευνών μέσα σε ένα σύντομο, προκαθορισμένο χρονικό διάστημα. Αντίθετα, σκοπό έχουν να παράσχουν ευελιξία και να εξασφαλίσουν ότι οι έρευνες θα διεξάγονται με τον κατάλληλο τρόπο²⁶⁶.

²⁶⁵ «LAW OF THE EUROPEAN COMMUNITY», http://www.booksites.net/download/fsls/student_files/fairhurst/eclaw4_sec4_Apr04.doc

²⁶⁶ «Merger review package in a nutshell», Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>

Timeline – ECMR Merger Review



Πηγή: Shearman & Sterling LLP's Antitrust Practice

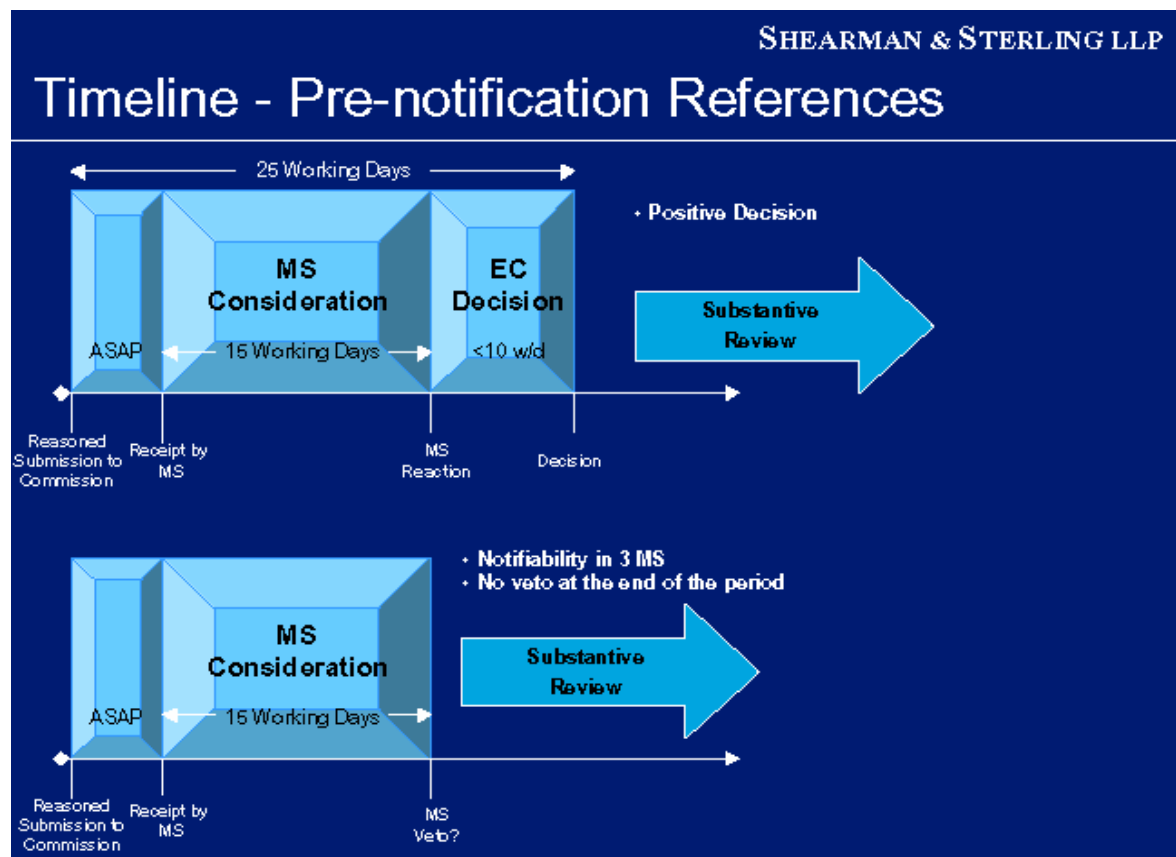
Μια μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων εγκρίνεται κατά το αρχικό στάδιο έρευνας της Επιτροπής διάρκειας ενός μηνός είτε άνευ όρων είτε βάσει δεσμεύσεων. Μια σε βάθος έρευνα κατά την «φάση II» διεξάγεται όπου η Επιτροπή έχει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με το αν η συναλλαγή είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Αυτό μπορεί να διαρκέσει μέχρι και τέσσερις μήνες επιπλέον. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να ζητήσουν ακρόαση στην οποία μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους. Οι απόψεις των ενδιαφερόμενων τρίτων μπορούν επίσης να εισακουστούν²⁶⁷.

4.3.6.3. Υποβολή Αιτιολογημένης Αναφοράς πριν το στάδιο της κοινοποίησης

Ο νέος κανονισμός παρέχει επίσης περισσότερη ευελιξία όσον αφορά τα χρονικά περιθώρια των κοινοποιήσεων στην Επιτροπή. Στο πλαίσιο της νέας νομοθεσίας είναι δυνατό να κοινοποιηθεί μια συναλλαγή πριν από την ολοκλήρωση μιας δεσμευτικής συμφωνίας υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει πρόθεση καλής πίστης προκειμένου για σύναψη συμβάσεως. Η μέχρι πρότινος ισχύουσα προθεσμία μιας εβδομάδας για την κοινοποίηση της εν λόγω συμφωνίας μετά τη σύναψή της καταργείται, υπό τον όρο ότι δεν γίνονται περαιτέρω ενέργειες για την εφαρμογή της. Χάρη σε αυτούς τους περισσότερο ευέλικτους κανόνες οι επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα να οργανώνουν καλύτερα τις συναλλαγές τους χωρίς να είναι υποχρεωμένες να προσαρμόζουν τον προγραμματισμό τους σε περιττούς άκαμπτους κανόνες, ενώ

²⁶⁷ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

παράλληλα διευκολύνεται η διεθνής συνεργασία σε υποθέσεις συγκεντρώσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά το συγχρονισμό των ερευνών από διαφορετικούς φορείς²⁶⁸.



Πηγή: Shearman & Sterling LLP's Antitrust Practice

I. Άρθρο 4§4: Αίτηση για παραπομπή σε μια εθνική αρχή ανταγωνισμού²⁶⁹

Το Άρθρο 4§4 ορίζει ότι όπου μια συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση τα κοινοποιούντα μέρη μπορούν, πριν την κοινοποίηση προς την Επιτροπή, να υποβάλουν αιτιολογημένη αναφορά ότι η συγκέντρωση ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε μια διακριτή αγορά ενός κράτους μέλους και θα πρέπει, ως εκ τούτου, να εξετασθεί, εν όλω ή εν μέρει, από το εν λόγω Κράτος Μέλος. Μετά την υποβολή αυτής της αναφοράς, η Επιτροπή πρέπει να ειδοποιήσει χωρίς καθυστέρηση το σχετικό Κράτος Μέλος, το οποίο εντός 15 εργάσιμων ημερών πρέπει να εκφράσει τη συμφωνία ή διαφωνία του όσον αφορά την αίτηση παραπομπής της υπόθεσης.

²⁶⁸ Philip Lowe, «Current Issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

²⁶⁹ Jonathan Scott and Kristien Geurickx, Herbert Smith, «EC merger control: Reform at last», <http://competition.practicallaw.com/jsp/article.jsp?item=:1859525>

Εκτός αν το Κράτος Μέλος διαφωνήσει, η Επιτροπή εντός 25 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αιτιολογημένης αναφοράς πρέπει να αποφασίσει αν θα παραπέμψει ή όχι την υπόθεση. Αν η Επιτροπή δεν λάβει απόφαση εντός της προθεσμίας αυτής, θεωρείται ότι αποφάσισε την παραπομπή της υπόθεσης. Στην απόφασή της αναφορικά με την παραπομπή, η Επιτροπή, εκτός από το να εξακριβώσει τις νομικές απαιτήσεις, θα εξετάσει επίσης τις κατευθυντήριες αρχές που διατυπώνονται στην Ανακοίνωσή της σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων (Ιούλιος 2004, παράγραφοι 8-14) και συγκεκριμένα το αν η αρχή ή αρχές στις οποίες μελετάται να παραπεμφθεί η υπόθεση είναι οι πιο αρμόδιες για να επιληφθούν αυτής. Αυτό θα εξαρτηθεί και από το πιθανό locus των ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων και από το πόσο αρμόδια θα ήταν η εθνική αρχή ανταγωνισμού για να εξετάσει εξονυχιστικά τη συναλλαγή.

Στις περιπτώσεις που η Επιτροπή αποφασίσει να παραπέμψει το σύνολο της υπόθεσης, δεν χρειάζεται καμία κοινοποίηση προς την Επιτροπή και ισχύει η εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού, υποκείμενη στους περιορισμούς που θέτει το Άρθρο 9. Οι αναφορές σύμφωνα με το Άρθρο 4§4 πιθανόν να σπανίσουν, αλλά μπορεί να συμβούν στις περιπτώσεις που τα μέρη αναμένουν ότι θα γίνει αναφορά από ένα Κράτος Μέλος κατά το Άρθρο 9.

II. Άρθρο 4§5, Αίτηση για παραπομπή στην Επιτροπή

Σύμφωνα με το Άρθρο 4§5, τα μέρη δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν τη συγκέντρωση ενόσω η υπόθεση εξετάζεται από την Επιτροπή. Το πλεονέκτημα της διαδικασίας κατά το εν λόγω άρθρο είναι εμφανές: εάν κανένα Κράτος Μέλος δεν διαφωνεί, δεν θα χρειαστεί τα μέρη να υποβάλουν πολλαπλές κοινοποιήσεις και η συναλλαγή μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει κοινοτική διάσταση²⁷⁰. Το ίδιο εμφανείς, όμως, είναι και οι κίνδυνοι: εάν έστω και ένα Κράτος Μέλος διαφωνεί, η διαδικασία τερματίζεται. Αυτό θα σημαίνει ότι τα μέρη, έχοντας ήδη υποβάλει αιτιολογημένη αναφορά, θα πρέπει να προβούν και σε πολλαπλές κοινοποιήσεις στις εθνικές αρχές. Αρκετά από αυτά τα Κράτη Μέλη μπορούν κατόπιν να αιτηθούν παραπομπής στην Επιτροπή σύμφωνα με το Άρθρο 22²⁷¹. σε αυτήν την περίπτωση θα χρειαστεί κοινοποίηση προς την Επιτροπή σε Έντυπο CO. Τότε, τα μέρη, έχοντας ήδη υποβάλει ένα Έντυπο Αιτιολογημένης Αναφοράς, εθνικές κοινοποιήσεις και ένα Έντυπο CO, μπορεί να υποβληθούν σε έρευνα και από την Επιτροπή και, σε εθνικό επίπεδο, από το Κράτος Μέλος που αρνήθηκε να συμμετάσχει στην αίτηση κατά το Άρθρο 22. Προκειμένου, λοιπόν, να ελαχιστοποιηθεί ο παραπάνω κίνδυνος και να ενθαρρυνθεί η χρήση του Άρθρου 4§5, η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων παρέχει καθοδήγηση σχετικά με το ερώτημα του πότε η παραπομπή μιας υπόθεσης στην Επιτροπή μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλη. Και πάλι, η Επιτροπή κάνει αναφορά στις κατευθυντήριες αρχές και παρέχει πιο λεπτομερή καθοδήγηση σχετικά με το αν η ίδια είναι η πιο αρμόδια αρχή για να επιληφθεί της υπόθεσης. Μια αιτιολογημένη αναφορά σύμφωνα με το Άρθρο 4§5 πριν την κοινοποίηση πιθανόν να

²⁷⁰ «EXPLANATORY NOTE to The EC Merger Control (Consequential Amendments) Regulations 2004», Statutory Instrument 2004 No. 1079, <http://www.hmso.gov.uk/si/si2004/20041079.htm>

²⁷¹ XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, σελ. 77, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf

είναι ιδιαίτερα πρόπουσα σε υποθέσεις όπου η συναλλαγή θα επηρέαζε τον ανταγωνισμό πέρα από την εδαφική περιοχή ενός Κράτους Μέλους (Ανακοίνωση σχετικά με την κατανομή υποθέσεων, Ιούλιος 2004, παράγραφοι 25-32).

III. Ανακοίνωση σχετικά με την κατανομή των υποθέσεων

Η εν λόγω Ανακοίνωση παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τις νομικές απαιτήσεις του Άρθρου 4§4 και 5, καθώς και με το πότε μια παραπομπή είναι κατάλληλη. Επιπλέον, η Ανακοίνωση δίνει έμφαση στο διάλογο και τη συνεργασία που λαμβάνει χώρα ανάμεσα στην Επιτροπή και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και μεταξύ των ίδιων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, στοχεύοντας στη διασφάλιση ότι οι συγκεντρώσεις παραπέμπονται στις κατάλληλες περιπτώσεις, ότι το σύστημα των pre-filing παραπομπών λειτουργεί ομαλά και ότι ένα πρώιμο σύστημα ειδοποίησης έχει τεθεί σε ισχύ σε σχέση με τις αιτήσεις που έπονται της κοινοποίησης. Η Ανακοίνωση παρέχει, επίσης, καθοδήγηση για τα μέρη που σκέφτονται να συμπληρώσουν ένα Έντυπο Αιτιολογημένης Αναφοράς²⁷².

4.3.6.4. Αναστολή

Παρά τα οριζόμενα στο Άρθρο 7§1, η Επιτροπή έχει εξουσία να επιτρέπει αποκλίσεις από αυτό το ανασταλτικό αποτέλεσμα κατόπιν αιτήσεως, ενώ υπάρχει μια αυτόματη παρέκκλιση όσον αφορά δημόσιες προσφορές εξαγοράς (Άρθρο 7§2) – Υπόθεση COMP/M.2282, *Schneider/Legrand*, 10 Οκτωβρίου 2001²⁷³.

Η Επιτροπή, μπορεί σύμφωνα με το Άρθρο 14§2β' να επιβάλει πρόστιμα ύψους μέχρι 10% του συνολικού κύκλου εργασιών σε εκείνους που, σκοπίμως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν τις ανασταλτικές διατάξεις. Επιπλέον, το κύρος κάθε τέτοιας συναλλαγής εξαρτάται από μία απόφαση έγκρισης εκ μέρους της Επιτροπής. Οι επιχειρήσεις που δεν κοινοποιούν μια συγκέντρωση με κοινοτική διάσταση στην Επιτροπή και/ή δεν συμμορφώνονται με την προβλεπόμενη ανασταλτική περίοδο, κινδυνεύουν να λυθεί η συγκέντρωσή τους αν η Επιτροπή αργότερα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν είναι συμβατή με την κοινή αγορά (Άρθρο 8§4 και 5).

²⁷² «EC merger reform», www.taylorwessing.com

²⁷³ «EU merger control: collective dominance», <http://competition.practicallaw.com/jsp/article.jsp?item=:313479>

4.3.6.5. Πρώτο στάδιο της διαδικασίας ερευνών (ΦΑΣΗ I)**Φάση I**

- Κανονική προθεσμία: 25 εργάσιμες ημέρες
- Αυτόματη παράταση 10 επιπλέον εργάσιμων ημερών αν:
 - i. προταθούν επανορθωτικά μέτρα
 - ii. τα κράτη μέλη υποβάλουν αίτηση παραπομπής (μέσα στις πρώτες 15 ημέρες)

Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει τις κοινοποιήσεις μόλις τις λάβει (Άρθρο 6§1). Τα χρονικά όρια για την έναρξη των διαδικασιών και τη λήψη αποφάσεων διατυπώνονται στο Άρθρο 10. Ο Κανονισμός 802/2004 (OJ L133/1) στο Άρθρο 19§1 παρέχει περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία των χρονικών περιθωρίων του ΚΚΣ, καθώς και με τη συμμόρφωσή τους με αυτά.

Αναστολή των χρονικών ορίων σε περίπτωση που η Επιτροπή ζητήσει πληροφορίες

Πριν την 1 ^η Μαΐου 2004	Μετά την 1 ^η Μαΐου 2004
Φάση I	
Ένας μήνας, αρχίζοντας από την ημέρα μετά τη λήψη της κοινοποίησης	25 εργάσιμες ημέρες αρχίζοντας από την ημέρα μετά τη λήψη της κοινοποίησης
Παράταση έξι εβδομάδων αν προταθούν ισχυρισμοί ή αν ληφθεί αίτηση παραπομπής	Παράταση σε 35 εργάσιμες ημέρες αν προταθούν ισχυρισμοί ή αν ληφθεί αίτηση παραπομπής

I. Άρθρο 6§1γ'

Στις περιπτώσεις που η Επιτροπή έχει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά, πρέπει να εκδώσει σχετική απόφαση και να εκκινήσει τις διαδικασίες για το δεύτερο στάδιο της έρευνας (Φάση II). Αυτό στην πραγματικότητα είναι σπάνιο συμβάν, καθώς η μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων (90 – 95%) διεκπεραιώνεται κατά το πρώτο στάδιο – με την επιφύλαξη του Άρθρου 9 (Υπόθεση COMP/M.1741, *MCI WorldCom/Sprint*)

II. Άρθρο 10§6

Εάν η Επιτροπή δεν έχει λάβει απόφαση μέσα στα προκαθορισμένα χρονικά όρια, η συγκέντρωση θα θεωρηθεί ότι έχει κηρυχθεί συμβατή με την κοινή αγορά.

4.3.6.6. Δεύτερο Στάδιο της Διαδικασίας Ερευνών (ΦΑΣΗ II)

Φάση II

- Κανονική προθεσμία: 90 εργάσιμες ημέρες
- Αυτόματη παράταση 15 επιπλέον εργάσιμων ημερών αν προταθούν επανορθωτικά μέτρα
- Μέγιστη παράταση 20 επιπλέον εργάσιμων ημερών ύστερα από αίτηση :
 - i. των μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση, ή
 - ii. της Επιτροπής (με τη συναίνεση των μερών)

Αναστολή των χρονικών ορίων σε περίπτωση που η Επιτροπή ζητήσει πληροφορίες

Πριν την 1 ^η Μαΐου 2004	Μετά την 1 ^η Μαΐου 2004
<p>Φάση II</p> <p>Τέσσερις μήνες από την ημέρα μετά την έκδοση απόφασης, η οποία προβλέπει τη διεξαγωγή εξονυχιστικής έρευνας</p>	<p>90 εργάσιμες ημέρες από την ημέρα μετά την έκδοση απόφασης, η οποία προβλέπει τη διεξαγωγή εξονυχιστικής έρευνας</p> <p>+ 20 εργάσιμες ημέρες αν το ζητήσουν τα μέρη που προέβησαν σε κοινοποίηση ή η Επιτροπή με τη συναίνεση των μερών</p> <p>+ 15 εργάσιμες ημέρες αν οι επιχειρήσεις προτείνουν επανορθωτικά μέτρα μετά την παρέλευση της 54^{ης} εργάσιμης ημέρας από την εκκίνηση της διεξαγωγής της σε βάθους έρευνας</p>

Κατά το τέλος των διαδικασιών η Επιτροπή μπορεί υπό το Άρθρο 8 του ΚΚΣ:

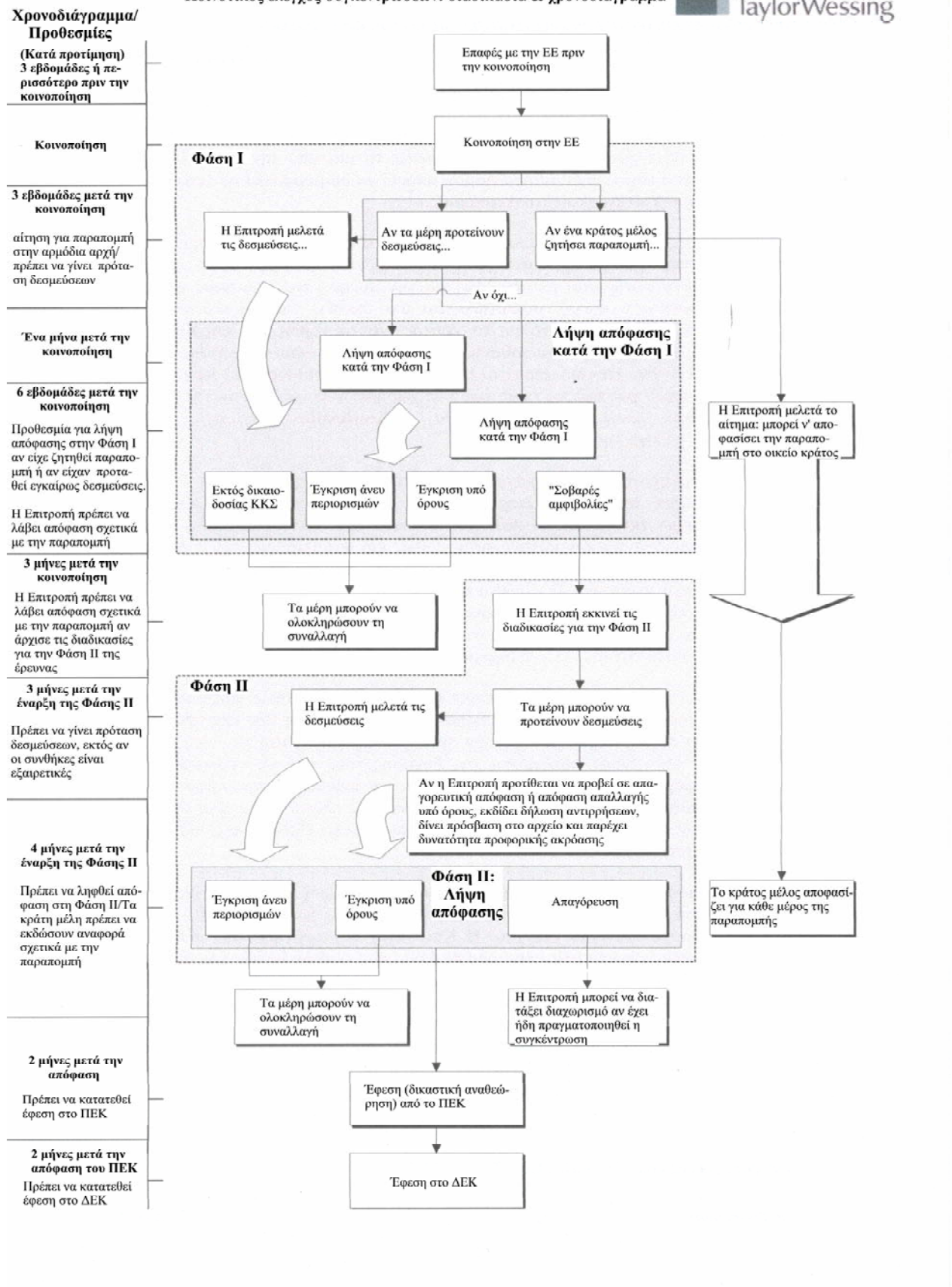
- να κηρύξει τη συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά
- ύστερα από τροποποιήσεις, να κηρύξει τη συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά. Όροι και υποχρεώσεις μπορούν να επισυναφθούν στην απόφαση ώστε να διασφαλιστεί ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τις δεσμεύσεις που είχαν αποδεχθεί προκειμένου να καταστεί η συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά (η απόφαση, συνακολούθως, μπορεί να ανακληθεί εάν τα μέρη παραβιάσουν τις δεσμεύσεις)
- να κηρύξει τη συγκέντρωση μη συμβατή με την κοινή αγορά

Σε υποθέσεις κατά το Άρθρο 8§§1 και 2, η απόφαση έγκρισης θεωρείται ότι καλύπτει περιορισμούς σχετικούς και απαραίτητους με τη συγκέντρωση. Όπου η συγκέντρωση κηρύσσεται ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και τα μέρη έχουν ήδη ολοκληρώσει τη

συναλλαγή, η Επιτροπή έχει ευρείες εξουσίες, συμπεριλαμβανομένης εκείνης του να λαμβάνει προσωρινά μέτρα, μέτρα αποκατάστασης (Άρθρο 8§§4 και 5 ΚΚΣ) – Υποθέσεις COMP/M.2416, *Tetra Laval/Sidel*, Comp/M.2283, *Schneider/Legrand*, Υπόθεση IV/M. *Blokker Toys “R” Us* και IV/M.784, *Kesko/Tuko*. Αυτές οι εξουσίες μπορούν να ασκηθούν όπου έχει πραγματοποιηθεί μία συγκέντρωση κατά παράβαση ενός όρου ή μιας υποχρέωσης.



Κοινοτικός έλεγχος συγκεντρώσεων: διαδικασία & χρονοδιάγραμμα



4.3.6.7. Διεξαγωγή των ερευνών των σχετικών με τις συγχωνεύσεις

Κατά τη διενέργεια της αξιολόγησης μέσα στις σύντομες χρονικές περιόδους που έχουν οριστεί, η Επιτροπή έχει εξουσία σύμφωνα με τα Άρθρα 11 και 13 του ΚΚΣ να λαμβάνει πληροφορίες από τα συμβαλλόμενα μέρη ή από τρίτους (όπως πελάτες, προμηθευτές ή ανταγωνιστές).

I. Ελεγκτικές εξουσίες

- Ενισχυμένες εξουσίες διερεύνησης (ευθυγραμμισμένες με τον Κανονισμό 1/2003):
 - i. αίτημα για παροχή πληροφοριών με απλή αίτηση ή με απόφαση
 - ii. συνέντευξη με οποιοδήποτε πρόσωπο που συγκατατίθεται
 - iii. σφράγισμα των εγκαταστάσεων μιας επιχείρησης
- Δυνατότητα επιβολής υψηλότερων προστίμων (ευθυγραμμισμένων με τον Κανονισμό 1/2003) εξαιτίας της έλλειψης συμμορφώσεως με τα αιτήματα της Επιτροπής για παροχή πληροφοριών
ΟΡΙΟ: 1% του κύκλου εργασιών
- Υψηλές περιοδικές πληρωμές προστίμων, με μέγιστο όριο αυτό του 5% ανά ημέρα του μέσου καθημερινού κύκλου εργασιών
- Η Επιτροπή δεν έχει δικαίωμα να ερευνά τις ιδιωτικές κατοικίες των εταιρικών αντιπροσώπων, όπως αντίθετα προβλέπεται στον Κανονισμό 1/2003 όσον αφορά τις έρευνες που δεν σχετίζονται με συγχωνεύσεις

Όσον αφορά τις διατάξεις του Κανονισμού Συγκεντρώσεων σχετικά με τους ελέγχους, ο Κανονισμός 139/2004 προβλέπει, με ορισμένες εξαιρέσεις, την ευθυγράμμιση των ελεγκτικών του εξουσιών, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων περί επιβολής προστίμων, με τις προταθείσες στο νέο εκτελεστικό κανονισμό 1/2003 για τα άρθρα 81 και 82 της ΣυνθΕΚ. Συγκεκριμένα, ο Κανονισμός 139/2004 προβλέπει αύξηση του μεγίστου ορίου επιβολής προστίμων στην περίπτωση παροχής λανθασμένων ή παραπλανητικών πληροφοριών, καθώς και σε αυτήν της μη συμμόρφωσης με τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών. Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή θα έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώνει ευκολότερα πληροφορίες και, έτσι, να βελτιώνει την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των ερευνών της²⁷⁴.

A. Αιτήσεις για παροχή πληροφοριών²⁷⁵

²⁷⁴ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

²⁷⁵ Izzet Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Power(s) and privilege: the Commission's powers to obtain and use information under the new competition rules», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/hcea/overview.cfm>

Το κύριο εργαλείο της Επιτροπής για απόκτηση πληροφοριών από τη στιγμή έναρξης μιας έρευνας (είτε σύμφωνα με τα άρθρα 81 και 82 είτε σε υποθέσεις συγκεντρώσεων) είναι η γραπτή «αίτηση για παροχή πληροφοριών». Αυτή μπορεί να σταλεί σε οποιαδήποτε επιχείρηση ή όμιλο οποιαδήποτε στιγμή.

Μια αίτηση για παροχή πληροφοριών μπορεί να λάβει τη μορφή είτε μιας «απλής αίτησης» είτε μιας «αίτησης ύστερα από την έκδοση απόφασης». Η πρωταρχική διάκριση μεταξύ των δύο αυτών μορφών είναι ότι μια επιχείρηση που δεν απαντά σε μια αίτηση ύστερα από την έκδοση απόφασης, μπορεί να υποχρεωθεί στην καταβολή προστίμων (και μπορεί να σταματήσουν προσωρινά οι διαδικασίες όσον αφορά τις υποθέσεις συγκεντρώσεων). Οι νέοι κανόνες δεν απαιτούν πλέον από την Επιτροπή την προηγούμενη αποστολή μιας απλής αίτησης για παροχή πληροφοριών ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αποστολή αίτησης ύστερα από την έκδοση απόφασης.

Και οι δύο τύποι αιτήσεων λαμβάνουν κατά ένα μεγάλο μέρος την ίδια μορφή: δηλώνουν τη νομική βάση και το σκοπό της αίτησης, προσδιορίζουν ποιες πληροφορίες ζητούνται και θέτουν ένα χρονικό όριο προς απάντηση. Οι πιο προφανείς διαφορές αφορούν τις διατάξεις σχετικά με τις ποινές. Στην περίπτωση μιας απλής αίτησης, αυτή πρέπει να καθορίζει τις ποινές για τις ανακριβείς ή παραπλανητικές απαντήσεις. Αντίθετα, οι αιτήσεις ύστερα από την έκδοση απόφασης πρέπει να καταδείξουν το πλήρες εύρος των ποινών στο οποίο θα εκτεθεί η επιχείρηση, καθώς και το δικαίωμα του παραλήπτη να ασκήσει έφεση ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η συμμόρφωση με τις αιτήσεις για παροχή πληροφοριών επιβάλλεται με ενδεχομένως δρακόντεια πρόστιμα. Οι επιχειρήσεις που παρέχουν ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες ή δεν δίνουν πλήρεις και ακριβείς απαντήσεις μέσα στον χρόνο που έχει προσδιοριστεί από μία αίτηση ύστερα από την έκδοση απόφασης, μπορεί να τους επιβληθεί πρόστιμο που θα φθάνει το 1% των συνολικών εισοδημάτων τους του προηγούμενου έτους. Επιπλέον, η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει καθημερινές περιοδικές ποινές που θα φθάνουν το 5% των μέσων καθημερινών εισοδημάτων μιας επιχείρησης, προκειμένου αυτή να αναγκαστεί να δώσει πλήρεις και ακριβείς απαντήσεις σε μία αίτηση ύστερα από την έκδοση απόφασης. Αν και στις περισσότερες περιπτώσεις τέτοιες ποινές αυξάνονται μόνο εάν ο παραλήπτης δεν αποκριθεί εντός της περιόδου που έχει τεθεί στην επιστολή, οι Κανονισμοί 1/2003 και 139/2004 επιτρέπουν στην Επιτροπή να επιβάλει καθημερινά πρόστιμα χωρίς προηγουμένως να έχει προσδιορίσει μια τέτοια χρονική περίοδο.

B. Επιτόπιες επιθεωρήσεις²⁷⁶

Το ισχυρότερο μέσο συλλογής πληροφοριών της Επιτροπής είναι η εξουσία να διεξάγει επιτόπιες έρευνες. Εντούτοις, μέχρι σήμερα η Επιτροπή δεν έχει ασκήσει αυτή την εξουσία σε υποθέσεις κοινοποιημένων συγκεντρώσεων (αν και έχει προβεί

²⁷⁶ Mario Monti, «European Competition Policy : Quo Vadis?», XX. International Forum on European Competition Policy, Brussels, 10 April 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/195|0|RAPID&lg=EN&display=

σε επιδρομές όσον αφορά επιχειρήσεις για τις οποίες είχε την υποψία ότι δεν προέβησαν σε κοινοποίηση). Η Επιτροπή έχει την εξουσία να διεξάγει όλες τις απαραίτητες επιθεωρήσεις προκειμένου να εκτελέσει τα καθήκοντά της. Συγκεκριμένα, οι κανονισμοί 1/2003 και 139/2004 (Άρθρο 13) εξουσιοδοτούν την Επιτροπή:

- να εισέλθει σε κάθε χώρο, γήπεδο και μεταφορικό μέσο των επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων
- να ελέγξει τα βιβλία και άλλα επιχειρηματικά έγγραφα, ανεξαρτήτως της μορφής αποθήκευσής τους
- να πραγματοποιεί ή να αποκτά υπό οποιαδήποτε μορφή αντίγραφα ή αποσπάσματα των εν λόγω βιβλίων ή εγγράφων
- να σφραγίζει οποιονδήποτε επαγγελματικό χώρο και βιβλία ή έγγραφα κατά το χρονικό διάστημα και στο βαθμό που απαιτούνται για τον έλεγχο
- να ζητά από κάθε εκπρόσωπο ή μέλος του προσωπικού της επιχείρησης ή ένωσης επιχειρήσεων επεξηγήσεις για πραγματικά στοιχεία ή έγγραφα που σχετίζονται με το αντικείμενο και το σκοπό του ελέγχου και να καταγράφει τις απαντήσεις τους.

Επιπλέον, ο κανονισμός 1/2003 δίνει στην Επιτροπή την εξουσία να επιθεωρεί οποιουσδήποτε άλλους χώρους, γήπεδα και μεταφορικά μέσα, συμπεριλαμβανομένης της οικίας των διευθυντών, των στελεχών και άλλων μελών του προσωπικού των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων εάν υπάρχει λογική υποψία ότι βιβλία ή έγγραφα σχετικά με την επιχείρηση και το αντικείμενο της έρευνας βρίσκονται εκεί. Αυτή η νέα εξουσία ήγειρε έντονη αντιπαράθεση και τελικά δεν επεκτάθηκε στις έρευνες τις σχετικές με τις συγχωνεύσεις. Επομένως, ο ΚΚΣ δεν περιέλαβε την εξουσία διεξαγωγής κατ' οίκον ερευνών, αφού αυτή απαιτείται συγκεκριμένα για την ανίχνευση των μυστικών καρτέλ.

Οι επιτόπιες επιθεωρήσεις μπορούν να διεξαχθούν βάσει είτε εξουσιοδότησης είτε απόφασης. Αν και μια επιχείρηση δεν είναι υποχρεωμένη να υποβληθεί σε επιθεώρηση βάσει μιας εξουσιοδότησης, ωστόσο υπόκειται σε καταβολή προστίμων εάν τα έγγραφα που παρέχει δεν είναι πλήρη ή οι απαντήσεις που δίνει στις επιτόπιες ερωτήσεις είναι ψευδείς ή παραπλανητικές. Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να υποβάλλονται σε έλεγχο, ο οποίος έχει διαταχθεί με απόφαση. Οι επιθεωρήσεις των ιδιωτικών εγκαταστάσεων πρέπει επίσης να διατάσσονται με απόφαση. Όταν επιδιώκεται η είσοδος σε εγκαταστάσεις, οι επιθεωρητές της Επιτροπής πρέπει να παράσχουν μια γραπτή εξουσιοδότηση η οποία θα διευκρινίζει το αντικείμενο της έρευνας και τις ποινές που προβλέπονται σε περίπτωση άρνησης παροχής πληροφοριών ή/και σε περίπτωση παροχής ψεύτικων ή παραπλανητικών πληροφοριών. Σε δύο περιπτώσεις, η Επιτροπή πρέπει επίσης να προσκομίσει και ένα ένταλμα: α) όταν επιδιώκει τη βοήθεια υπαλλήλων αρμόδιων για την επιβολή του εθνικού δικαίου, οι οποίοι κανονικά θα έπρεπε και αυτοί να προσκομίσουν ένα ένταλμα προκειμένου να διεξάγουν τέτοια έρευνα από μόνοι τους και β) όταν οι εγκαταστάσεις ανήκουν σε έναν ιδιώτη παρά σε μια επιχείρηση. Το δικαστήριο που εκδίδει το ένταλμα μπορεί να διασφαλίσει ότι η επιθεώρηση δεν είναι αυθαίρετη ή

κατασταλτική αλλά ανάλογη των πληροφοριών που αναζητούνται, ωστόσο δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ανάγκη για έλεγχο. Επιπλέον, σύμφωνα με τους νέους κανόνες, η Επιτροπή μπορεί να δώσει οδηγίες στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού ώστε να αναλάβουν αυτές τις επιτόπιες επιθεωρήσεις εκ μέρους της. Τέτοιες επιθεωρήσεις διεξάγονται βάσει του εθνικού δικαίου.

Οι επιχειρήσεις επιτρέπεται να έχουν παρόντες τους δικηγόρους τους κατά τη διάρκεια μιας επιθεώρησης, αλλά δεν έχουν δικαίωμα να καθυστερήσουν μια επιθεώρηση έως ότου αυτοί φθάσουν. Σαν ζήτημα διοικητικής πολιτικής, η Επιτροπή δέχεται συνήθως μια λογική καθυστέρηση (δηλ. λιγότερο από μια ώρα) προκειμένου να καταφθάσει ο πιο κοντινός εσωτερικός ή τοπικός δικηγόρος, υπό τον όρο ότι η διοίκηση αναλαμβάνει να μην αφαιρέσει έγγραφα, επιτρέποντας παράλληλα στους επιθεωρητές να εισέλθουν και να καταλάβουν τα γραφεία της επιλογής τους.

C. Προφορικές δηλώσεις²⁷⁷

Ιστορικά, η προφορική κατάθεση έχει διαδραματίσει ελάχιστο ρόλο στις διαδικασίες του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού και θα μπορούσε να εισχωρήσει στο αρχείο μόνο μέσω ενός από δύο τρόπους: είτε σαν απαντήσεις σε συγκεκριμένες πραγματικές ερωτήσεις για τη θέση ή/και το περιεχόμενο των εγγράφων, οι οποίες έγιναν κατά τη διάρκεια μιας επιτόπιας επιθεώρησης είτε σαν δηλώσεις που έλαβαν χώρα κατά την προφορική ακρόαση ύστερα από μια δήλωση αντιρρήσεων. Οι νέοι κανόνες δίνουν περισσότερο βάρος στην προφορική κατάθεση, αν και οι διαδικασίες του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού θα παραμείνουν βασισμένες κυρίως στα έγγραφα.

Σύμφωνα με τους νέους κανόνες, η Επιτροπή μπορεί να πάρει συνέντευξη από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που συγκατατίθεται σε αυτή με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το αντικείμενο μιας έρευνας. Αυτή η εξουσία είναι κάπως περιορισμένη, και επειδή το υπό εξέταση άτομο πρέπει να δώσει τη συγκατάθεσή του για τη συνέντευξη, και επειδή δεν προβλέπεται καμία ποινή όσον αφορά την παροχή ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών. Εντούτοις, σε μερικές περιπτώσεις, μπορεί να επισπεύσει σημαντικά τη συγκέντρωση πληροφοριών, ιδίως όπου θα εξάλειφε την ανάγκη για επακόλουθες αιτήσεις παροχής πληροφοριών ή όπου οι μάρτυρες θα ήταν πιο πρόθυμοι εάν μπορούσαν να αποφύγουν τη δημιουργία εγγράφων, τα οποία θα αποκαλύπτονταν κατά τη διάρκεια ιδιωτική προσφυγή στο δικαστήριο (private litigation) στις ΗΠΑ. Επιπλέον, οι νέοι κανόνες δίνουν στην Επιτροπή την εξουσία να επιβάλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις αν αρνηθούν να απαντήσουν ή αν δώσουν ψευδείς ή παραπλανητικές απαντήσεις στις επιτόπιες ερωτήσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια μιας επιθεώρησης, καθώς και αν αποτύχουν να διορθώσουν εντός μιας εύλογης περιόδου ανακριβείς ή παραπλανητικές απαντήσεις των μελών του προσωπικού σε τέτοιες ερωτήσεις.

D. Περιορισμοί όσον αφορά την χρήση των πληροφοριών

²⁷⁷ «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004

Υπάρχουν δύο πολύ σημαντικοί περιορισμοί αναφορικά με την χρήση των πληροφοριών που έχει συγκεντρώσει η Επιτροπή.

Κατ' αρχάς, η Επιτροπή μπορεί να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που έχει συγκεντρώσει μόνο για το σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν αρχικά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορεί να παράσχει πληροφορίες που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια μιας έρευνας καρτέλ σε κυβερνητικούς οργανισμούς με διαφορετικές ιδιότητες, π.χ. εφοριακές αρχές. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν χρειάζεται να προσποιηθεί άγνοια όπου, κατά τη διάρκεια μιας έρευνας, λαμβάνει γνώση άλλων παραβάσεων του δικαίου ανταγωνισμού και μπορεί να χρησιμοποιήσει τέτοιες πληροφορίες ως βάση για μια νέα έρευνα. Ο ίδιος περιορισμός επεκτείνεται και στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού που λαμβάνουν πληροφορίες από την Επιτροπή: μπορούν, δηλαδή, να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες για να εφαρμόσουν εθνικές διατάξεις ανάλογες των άρθρων 81 ή/και 82, όπου η έκβαση δεν θα διέφερε από αυτή του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού. Εντούτοις, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τέτοιες πληροφορίες για να επιβάλουν περιοριστικές κυρώσεις βάσει της εθνικής νομοθεσίας.

Κατά δεύτερο λόγο, η Επιτροπή (και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού κατ' επέκταση) δεν μπορεί να αποκαλύψει τις πληροφορίες που καλύπτονται από επαγγελματικό απόρρητο. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τα επιχειρηματικά μυστικά αλλά και άλλες μη-δημόσιες πληροφορίες που αποκτώνται ή δημιουργούνται κατά τη διάρκεια μιας έρευνας. Κατ' εξαίρεση, η Επιτροπή μπορεί να αποκαλύψει τις πληροφορίες που καλύπτονται από επαγγελματικό απόρρητο εάν είναι απαραίτητο για την κατάλληλη διεξαγωγή της έρευνας (π.χ. για να εξασφαλίσουν το δικαίωμα ενός συμβαλλόμενου μέρους να εισακουστεί ή για να αποδειχθεί μια παράβαση), όμως δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποκαλύψει επιχειρησιακά μυστικά, π.χ. μέσω δημοσίευσης ή παροχής πρόσβασης σε ένα αρχείο.

Ε. Βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων

Λήφθηκε επίσης μια σειρά περαιτέρω μη νομοθετικών μέτρων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της Επιτροπής σε υποθέσεις συγκεντρώσεων, ενώ ταυτοχρόνως δόθηκαν περισσότερες ευκαιρίες να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων καθ' όλη τη διαδικασία της έρευνας²⁷⁸. Ελήφθησαν τα ακόλουθα μέτρα:

- Δημιουργία θέσης οικονομικού προϊσταμένου ανταγωνισμού στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού. Ο οικονομικός προϊστάμενος και η ομάδα του θα ασχολούνται με τις έρευνες σχετικά με συγκεντρώσεις και άλλες υποθέσεις ανταγωνισμού. Θα είναι επιφανής οικονομολόγος, αποσπασμένος προσωρινά στην Επιτροπή και απευθείας υπαγόμενος στο Γενικό Διευθυντή.
- Ορισμός μιας εξεταστική ομάδας για όλες τις εμπειριστατωμένες έρευνες συγκεντρώσεων, απαρτιζομένης από έμπειρους υπαλλήλους, έργο των οποίων

²⁷⁸ «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004

- θα είναι να εξετάζει με "καινούργιο μάτι" τα συμπεράσματα της ομάδας που είναι αρμόδια για την έρευνα, όσον αφορά τα βασικά σημεία της.
- Παροχή πρόσθετων πόρων σε προσωπικό στον υπεύθυνο ακροάσεων²⁷⁹
 - Δημιουργία μίας θέσης υπαλλήλου-συνδέσμου για θέματα καταναλωτών στη Διεύθυνση Ανταγωνισμού, μέσω του οποίου θα ακούγονται οι απόψεις των καταναλωτών
 - Δυνατότητα ευκαιρίας στις επιχειρήσεις των οποίων ερευνώνται οι σχεδιαζόμενες συγκεντρώσεις, να εξετάζουν νωρίτερα το περιεχόμενο του φακέλου της Επιτροπής, και ιδίως μετά την έναρξη εμπεριστατωμένης έρευνας²⁸⁰
 - Δυνατότητα ευκαιρίας στις επιχειρήσεις των οποίων ερευνώνται οι σχεδιαζόμενες συγκεντρώσεις να εξετάζουν νωρίτερα τις παρατηρήσεις που υποβάλλουν τρίτοι εκφράζοντας τον προβληματισμό τους σχετικά με τις επιπτώσεις της συγκέντρωσης επί του ανταγωνισμού, με παράλληλο σεβασμό του εμπιστευτικού τους χαρακτήρα. Οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις θα έχουν επίσης όπου είναι δυνατό, τη δυνατότητα να συζητούν τον εν λόγω προβληματισμό απευθείας με τους τρίτους και την Επιτροπή.
 - Η Επιτροπή προτίθεται να προσφέρει συστηματικά τη δυνατότητα συνεδριάσεων για εξέταση της πορείας της υπόθεσης μεταξύ της Επιτροπής και των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε ορισμένα αποφασιστικά στάδια της διαδικασίας, εξασφαλίζοντας έτσι τη συνεχή ενημέρωση των τελευταίων για την πρόοδο της εμπεριστατωμένης έρευνας και παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να συζητούν την υπόθεση με ανώτερα στελέχη της Επιτροπής

Ορισμένα απ' αυτά τα μη νομοθετικά μέτρα, που αφορούν την καθημερινή διαχείριση των υποθέσεων συγκέντρωσης, αναλύονται λεπτομερώς σε ένα κώδικα ορθής πρακτικής που θα αποτελέσει αντικείμενο διαβουλεύσεων προτού οριστικοποιηθεί.

4.3.6.8. Εφαρμογή του αναθεωρημένου άρθρου 8 παράγραφος (4)²⁸¹

Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 8§4 στις μη κοινοποιημένες συγκεντρώσεις, η διαγραφή της παραγράφου (1) του προϊσχύοντος άρθρου 8 (η οποία έχει προστεθεί στο τέλος του άρθρου 6§1(γ) του ΚΚΣ), εξαλείφει οποιοσδήποτε πιθανές αμφιβολίες ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8§4. Με το διαχωρισμό του άρθρου 8§4 από το άρθρο 6§1(γ) και με την αναφορά στις «συγκεντρώσεις» και όχι στις «κοινοποιημένες συγκεντρώσεις» στο άρθρο 8§§3 και 4, θα είναι σαφές ότι η

²⁷⁹ Πρόκειται για ανεξάρτητους υπαλλήλους, έργο των οποίων είναι να εγγυώνται την δίκαιη διεξαγωγή των διαδικασιών σε υποθέσεις ανταγωνισμού, και ιδίως την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας των εταιρειών.

²⁸⁰ Μέχρι πρότινος, τα συμμετέχοντα στη συγκέντρωση μέρη είχαν πρόσβαση στο φάκελο της Επιτροπής σε μετέπειτα στάδιο της έρευνας, και συγκεκριμένα μόλις τους διαβιβαζόταν η λεγόμενη "κοινοποίηση των αιτιάσεων", όπου η Επιτροπή εξέθετε τα κατά τη γνώμη της δημιουργούμενα προβλήματα ανταγωνισμού.

²⁸¹ Kyriakos FOUNTOUKAKOS, «'Unscrambling the eggs': dissolution orders under Article 8(4) of the Merger Regulation», Competition Policy Newsletter, Number 1 — Spring 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>

Επιτροπή μπορεί να απαγορεύσει και να διατάξει τη διάλυση οποιασδήποτε συγκέντρωσης που κρίθηκε ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και όχι μόνο αυτών που είχαν κοινοποιηθεί.

Το άρθρο 8§4 ισχύει για δύο κατηγορίες συγκεντρώσεων: (α) εφαρμοσμένες συγκεντρώσεις (κοινοποιημένες και μη) τις οποίες διερευνά η Επιτροπή και κηρύσσει ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και (β) συγκεντρώσεις οι οποίες ολοκληρώθηκαν κατά παράβαση ενός όρου που συνοδεύει απόφαση που είχε ληφθεί σύμφωνα με το άρθρο 8§2, όπου η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η συγχώνευση, ελλείψει του όρου, «θα εκπλήρωνε το κριτήριο που καθορίζεται στο άρθρο 2§3 ή, στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2§4, δεν θα εκπλήρωνε τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 81§3 ΣυνθΕΚ», δηλ. ότι η συγχώνευση θα ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Αυτές οι δύο κατηγορίες, επομένως, αφορούν καταστάσεις στις οποίες η Επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι η συγκέντρωση, ως κοινοποιημένη (για την κατηγορία (α)) ή ελλείψει του όρου (στην κατηγορία (β)) θα ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Και στις δύο περιπτώσεις, η Επιτροπή μπορεί να συνεχίσει άμεσα με μια διαδικασία υπό το άρθρο 8§4 και να εκδώσει απόφαση διατάζοντας την πλήρη διάλυση της συγκέντρωσης.

Οι προαναφερθείσες κατηγορίες είναι οι μόνες καταστάσεις που καλύπτονται από το άρθρο 8§4. Η Επιτροπή, επομένως, δεν θα είναι σε θέση, χωρίς περαιτέρω εξέταση, να χρησιμοποιήσει τις εξουσίες δυνάμει του άρθρου 8§4 ώστε να διατάξει αυτόματα τη διάλυση μιας συγκέντρωσης όπου η εφαρμογή έχει πραγματοποιηθεί κατά παράβαση ενός όρου που συνδέεται με μια απόφαση, στην οποία η Επιτροπή εξέφρασε μόνο «σοβαρές αμφιβολίες» ως προς τη συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά [δηλ. μια απόφαση βασισμένη είτε στο άρθρο 6§1(β) είτε στο άρθρο 8§2 που λαμβάνεται, σύμφωνα με το άρθρο 10§2, βάσει «σοβαρών αμφιβολιών»²⁸²]. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αντί να συνεχίσει αυτόματα με μια διαταγή διάλυσης κατά το άρθρο 8§4, η Επιτροπή θα είχε τη δύναμη να υιοθετήσει προσωρινά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 8§5 του ΚΚΣ και να εξετάσει περαιτέρω την υπόθεση χωρίς να δεσμεύεται από προθεσμίες (σύμφωνα με το άρθρο 8§7 του ΚΚΣ) εν όψει της έκδοσης μιας τελικής απόφασης βάσει του άρθρου 8. Μόνο εάν η Επιτροπή θεωρούσε, μετά από λεπτομερή εξέταση, ότι η συγκέντρωση θα ήταν πράγματι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, θα μπορούσε να συνεχίσει με μια τελική διαταγή διάλυσης υπό το άρθρο 8§4. Έτσι, το άρθρο 8§4 θα διατηρηθεί απλώς για τις συγκεντρώσεις που κρίνεται ότι εκπληρώνουν τα κριτήρια τα σχετικά με το ασυμβίβαστο του άρθρου 2 και των οποίων η συνεχής εφαρμογή, επομένως, θα οδηγούσε σε σημαντική ζημιά του ανταγωνισμού.

²⁸² Αυτή η κατηγορία αποφάσεων (υπό όρους απόφαση έγκρισης κατά τη διάρκεια της Φάσης II σύμφωνα με το άρθρο 8§2 αλλά βασισμένη σε «σοβαρές αμφιβολίες») αναφέρεται συγκεκριμένα πλέον στο άρθρο 8§7(α)(ii) του ΚΚΣ. Μια τέτοια κατάσταση μπορεί να προκύψει όπου τα συμβαλλόμενα μέρη προτείνουν δεσμεύσεις, σε αρχικό στάδιο της Φάσης II, προκειμένου να εξαλειφθούν οι σοβαρές αμφιβολίες της Επιτροπής όσον αφορά τη συμβατότητα της συναλλαγής με την κοινή αγορά. Σύμφωνα με το άρθρο 10§2, σε τέτοιες περιπτώσεις, εάν η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι σοβαρές αμφιβολίες εξαλείφονται, οφείλει να εγκρίνει τη συγκέντρωση χωρίς καθυστέρηση. Για μια απόφαση κατά το άρθρο 8§2 βασισμένη σε σοβαρές αμφιβολίες, βλ. παραδείγματος χάριν, την υπόθεση M.2861, Siemens/Draegerwerk, απόφαση της Επιτροπής της 30/4/2003.

I. Το πεδίο των εξουσιών της Επιτροπής σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 8§4

Όσον αφορά τις εξουσίες που παρέχονται στην Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα που μπορεί να διατάξει υπό το άρθρο 8§4, η διατύπωση έχει τροποποιηθεί για να υπογραμμίσει την εξαιρετικά σημαντική αρχή που αποτελεί τη βάση αυτής της παροχής, ότι, δηλαδή, πρέπει να επανέλθει η κατάσταση που επικρατούσε πριν την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης («status quo ante»)²⁸³. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θα είναι σε θέση να διατάξει τα συμβαλλόμενα μέρη να λύσουν τη συγκέντρωση στο σύνολό της, ειδικότερα μέσω της διάλυσης της συγχώνευσης ή της διάθεσης όλων των μετοχών ή των στοιχείων του ενεργητικού που έχουν αποκτηθεί.

Όπου τέτοια αποκατάσταση δεν είναι πλήρως δυνατή μέσω της λύσης της συγκέντρωσης, το άρθρο 8§4 προβλέπει κατάλληλες εξουσίες για την Επιτροπή ώστε να αποκατασταθεί το «status quo ante» όσο το δυνατόν περισσότερο. Τέλος, η Επιτροπή μπορεί να διατάξει οποιοδήποτε άλλο απαραίτητο μέτρο για να εξασφαλίσει ότι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις θα λύσουν τη συγκέντρωση ή θα λάβουν άλλα μέτρα αποκατάστασης, όπως απαιτείται στην απόφασή της, παραδείγματος χάριν επιβάλλοντας τροποποιήσεις όσον αφορά την εκκαθάριση (divestiture), όπως ο διορισμός ενός ανεξάρτητου επιτρόπου.

Πρέπει να σημειωθεί ότι διαδικαστικά, η Επιτροπή θα είναι σε θέση να επιβάλει τέτοια μέτρα είτε σε μια ενιαία απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 8§3 και 8§4 είτε σε μια ξεχωριστή απόφαση βάσει του άρθρου 8§4. Όλες οι διαδικαστικές εγγυήσεις που καθορίζονται στα άρθρα 18, 19§3 και 20§1 του ΚΚΣ ισχύουν πλήρως σε μια διαδικασία κατά το άρθρο 8§4, δηλ. η Επιτροπή πρέπει να γνωστοποιήσει τις αντιρρήσεις της στα συμβαλλόμενα μέρη, να τους δώσει την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους (με γραπτή απάντηση ή/και προφορική ακρόαση), να συμβουλευθεί τη Συμβουλευτική Επιτροπή και να δημοσιεύσει την απόφασή της στην Επίσημη Εφημερίδα.

II. Άρθρο 8§5 του ΚΚΣ - λήψη προσωρινών μέτρων²⁸⁴

Συγκεντρώσεις που κηρύσσονται ασυμβίβαστες ή που εφαρμόζονται κατά παράβαση των όρων που έχουν διατυπωθεί στην απόφαση που έκρινε υπέρ της έγκρισης

- Ρητή αναφορά στην εξουσία της Επιτροπής να απαιτήσει:
 - i. πλήρη διάλυση της συγχώνευσης, ή
 - ii. διάθεση όλων των μετοχών ή των στοιχείων του ενεργητικού που έχουν αποκτηθεί
- Δυνατότητα της Επιτροπής να λάβει προσωρινά μέτρα
 Ιδιαιτερότητα: τα προσωρινά μέτρα μπορούν να υιοθετηθούν ακόμα κι αν η συγκέντρωση έχει πραγματοποιηθεί κατά παράβαση της υποχρέωσης αναστολής και καμία τελική απόφαση σχετικά με τη συμβατότητα δεν έχει ληφθεί

²⁸³ Βλ. σημείο 92 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος που συνόδευε την πρόταση της Επιτροπής για αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων και που υιοθετήθηκε την 11η Δεκεμβρίου του 2002

²⁸⁴ Christopher Norall and Rony P. Gerrits, «New EC Merger Control Rules in Place», 24 February 2004, <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=24557&searchresults>

Γενική αρχή:

Οι περιορισμοί που σχετίζονται άμεσα και είναι απαραίτητοι για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης καλύπτονται αυτόματα από την απόφαση που κρίνει υπέρ της έγκρισης

Εξαιρέση:

- Περιπτώσεις που παρουσιάζουν νέα ή εκκρεμή ζητήματα (αβεβαιότητα)
- Μόνο σε αυτές τις περιπτώσεις η Επιτροπή θα πρέπει ρητώς να αξιολογήσει εάν οι περιορισμοί σχετίζονται άμεσα ή όχι και αν είναι απαραίτητοι για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης

Το άρθρο 8§5 του ΚΚΣ συμπληρώνει το αναθεωρημένο άρθρο 8§4 διευκολύνοντας την Επιτροπή να λάβει προσωρινά μέτρα.

Αυτή η διάταξη ισχύει για όλες τις περιπτώσεις αναρμόδιας «πραγματοποίησης», συμπεριλαμβανομένης αυτής που δεν είχε κοινοποιηθεί η συγκέντρωση ή αυτής που δεν έχει ληφθεί απόφαση έγκρισης ή αυτής όπου τα συμβαλλόμενα μέρη πραγματοποιούν τη συγκέντρωση κατά παράβαση των όρων που συνδέονται με τις σχετικές αποφάσεις υπό το άρθρο 6§1(β) ή 8§2.

Η διάταξη είναι εύκαμπτη προκειμένου να επιτρέψει στην Επιτροπή να λάβει οποιοδήποτε κατάλληλο προσωρινό μέτρο, ώστε να εξασφαλίσει ότι δεν διακυβέδονται οι συνθήκες του αποτελεσματικού ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια της προσωρινής περιόδου, εν αναμονή μιας τελικής απόφασης σχετικά με τη συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά και μιας πιθανής τελικής διαταγής λύσης σύμφωνα με το άρθρο 8§4. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θα είναι σε θέση να επιβάλει ξεχωριστές δεσμεύσεις αποτρέποντας τις επιχειρήσεις από το να περιπλέξουν τα πράγματα κατά τρόπο αμετάκλητο και παρακολουθώντας την κατάσταση μέσω του διορισμού ενός ανεξάρτητου επιτρόπου.

Η διαδικασία υιοθέτησης τέτοιων αποφάσεων παρεκκλίνει από την τυποποιημένη. Τα άρθρα 18§2 και 19§3 του ΚΚΣ θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να ενεργήσει γρήγορα και να λάβει προσωρινές αποφάσεις που επιβάλουν προσωρινά μέτρα χωρίς προηγούμενη ακρόαση των συμβαλλόμενων μερών ή διαβούλευση της Συμβουλευτικής Επιτροπής. Εντούτοις, πρέπει να πραγματοποιηθεί ακρόαση, καθώς και διαβουλεύσεις με τη Συμβουλευτική Επιτροπή πριν η προσωρινή απόφαση που επιβάλλει προσωρινά μέτρα γίνει τελική.

III. Συμπέρασμα

Παρά το εκ ex ante σύστημα ελέγχου του Κανονισμού Συγκεντρώσεων που έχει σαν σκοπό να αποφύγει καταστάσεις πραγματοποίησης συγκεντρώσεων χωρίς προηγούμενη έγκριση, οι διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν στην Επιτροπή να απαιτήσει τη λύση των συγκεντρώσεων που κρίνονται ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά,

αποτελούν απαραίτητες συμπληρωματικές δυνάμεις στο οπλοστάσιο της Επιτροπής²⁸⁵.

Στα σημεία του ΚΚΣ ο νομοθέτης εξηγεί ότι έχει εμπιστευτεί στην Επιτροπή το καθήκον της διασφάλισης ότι η διαδικασία της αναδιοργάνωσης δεν οδηγεί σε μόνιμη ζημία του ανταγωνισμού και, έτσι, εξουσιοδότησε την Επιτροπή να λαμβάνει όλες τις απαραίτητες αποφάσεις προκειμένου να ορίζει εάν οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση είναι ή όχι συμβατές με την κοινή αγορά, καθώς επίσης και τις αποφάσεις που σκοπεύουν στην επάνοδο της κατάστασης που επικρατούσε πριν από την πραγματοποίηση μιας συγκέντρωσης που έχει κηρυχτεί ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

Εάν το παρελθόν παρέχει καθοδήγηση για το μέλλον, δεν πρέπει να αναμένεται ότι η Επιτροπή θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσει τις εξουσίες που της ανατέθηκαν στο τροποποιημένο άρθρο 8§4 και το νέο άρθρο 8§5 του ΚΚΣ, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις. Εντούτοις, το γεγονός ότι αυτές οι διατάξεις υπάρχουν, εξασφαλίζει ότι, σε εκείνες τις σπάνιες περιπτώσεις όπου μια αντιανταγωνιστική συγκέντρωση ήδη πραγματοποιήθηκε, η Επιτροπή θα έχει στη διάθεσή της όλες τις απαραίτητες εξουσίες για να προστατεύσει τον ανταγωνισμό όντας σε θέση να επέμβει αποτελεσματικά και να διατάξει την αποκατάσταση του προηγούμενου καθεστώτος (status quo ante).

4.3.7. Ουσιαστική Εκτίμηση των Συγκεντρώσεων

4.3.7.1. Το ουσιαστικό κριτήριο²⁸⁶

Οι συγκεντρώσεις που ενδέχεται να παρακωλύουν σημαντικά τον ανταγωνισμό ιδίως ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης, κηρύσσονται ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

- Υβριδικό κριτήριο σε σύγκριση με την αρχική πρόταση της Επιτροπής (τροποποιημένη έννοια της κατοχής δεσπόζουσας θέσης)
- Το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης δεν αντικαθίσταται με αυτό του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» αλλά τροποποιείται προκειμένου να κινηθεί προς μια προσέγγιση βασισμένη στα αποτελέσματα (effect based approach)
- Το κριτήριο θα εφαρμοστεί στη βάση ενός σταθερού οικονομικού πλαισίου αξιολόγησης που καθορίζεται στις Οριζόντιες Κατευθυντήριες Γραμμές

²⁸⁵ <http://www.mofo.com/news/general.cfm?MCatID=&concentrationID=26&ID=1169&Type=5>

²⁸⁶ «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004

Το σχέδιο²⁸⁷ του τροποποιητικού κανονισμού δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2002 αλλά η αντιπαράθεση για το νέο ουσιαστικό κριτήριο αξιολόγησης των συγκεντρώσεων παρέμενε (www.practicallaw.com/A28128). Η Επιτροπή, με την υποστήριξη ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ, είχε αρνηθεί αρχικά να αντικαταστήσει το αρχικό κριτήριο δεσπόζουσας θέσης με ένα αμερικάνικου τύπου κριτήριο «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» (SLC) βασιζόμενη στο ότι δεν θέλησε να χάσει τα οφέλη από 13 έτη νομολογίας που αφορούσαν το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης στο πλαίσιο του ΚΚΣ²⁸⁸.

Ο στόχος της προτεινόμενης μεταρρύθμισης της Επιτροπής ήταν να διασφαλίσει ότι το ουσιαστικό κριτήριο στον ΚΚΣ θα κάλυπτε αποτελεσματικά όλες τις αντανταγωνιστικές συγχωνεύσεις ενώ, παράλληλα, θα εξασφάλιζε συνεχή νομική βεβαιότητα. Η Επιτροπή είχε προωθήσει μέσω της Πράσινης Βίβλου ένα κλίμα αμφισβήτησης της αποτελεσματικότητας του ουσιαστικού κριτηρίου του άρθρου 2 του ΚΚΣ ειδικότερα σε σύγκριση με το κριτήριο του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» (ΟΠΑ) που χρησιμοποιείται σε ορισμένες άλλες νομοθεσίες (και ειδικότερα στις ΗΠΑ). Πιο συγκεκριμένα, η Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής είχε προωθήσει τα οφέλη από το κριτήριο της δεσπόζουσας θέσης. Παράλληλα, κατέστησε ευπρόσδεκτο το σχολιασμό αναφορικά με τον τρόπο που η αποτελεσματικότητα του κριτηρίου δεσπόζουσας θέσης συγκρίνεται με αυτή του κριτηρίου του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» (ΟΠΑ)²⁸⁹. Μεταξύ των κυριότερων επιχειρημάτων που συνηγορούν υπέρ μιας αλλαγής σε ΟΠΑ ήταν ότι ένα τέτοιο κριτήριο θα ήταν εγγενώς καταλληλότερο για την αντιμετώπιση όλου του φάσματος και της πολυπλοκότητας των προβλημάτων που οι συγχωνεύσεις μπορούν να προκαλέσουν στον ανταγωνισμό και, ειδικότερα, ότι μπορεί να υπάρξει ένα «κενό» ή κενά στο πεδίο του μέχρι πρότινος εφαρμοζόμενου κριτηρίου. Εντούτοις, θεωρήθηκε ότι η υιοθέτηση ενός συνολικά νέου κριτηρίου θα διακινδύνευε τη διατήρηση του προηγούμενου των αποφάσεων, το οποίο είχε δημιουργηθεί στο πλαίσιο του Κανονισμού, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας που αναπτύχθηκε από τα Δικαστήρια κατά τη διάρκεια των ετών, υποθάλποντας με αυτόν τον τρόπο το κλίμα νομικής βεβαιότητας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή πρότεινε ότι το πεδίο του κριτηρίου πρέπει να διευκρινιστεί²⁹⁰.

Το ουσιαστικό κριτήριο είναι ο λόγος ύπαρξης του Κανονισμού Συγκεντρώσεων. Είναι το κριτήριο που η Επιτροπή πρέπει να έχει υπόψη της κατά τη διάρκεια λήψης μιας απόφασης σχετικά με το εάν μια συγχώνευση πρέπει να αμφισβητηθεί ή όχι. Ο προϊσχύων κανονισμός ήταν βασισμένος στην έννοια της δεσπόζουσας θέσης: μια

²⁸⁷ XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, p. 62-65, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf

²⁸⁸ Jonathan Scott and Kristien Geurickx, Herbert Smith, «EC merger control: Reform at last», <http://competition.practicallaw.com/jsp/article.jsp?item=:1859525>

²⁸⁹ Mario Monti, «European Competition Policy : Quo Vadis?», XX. International Forum on European Competition Policy, Brussels, 10 April 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/195|0|RAPID&lg=EN&display=

²⁹⁰ PHILIP LOWE, «CURRENT ISSUES OF EU COMPETITION LAW - THE NEW COMPETITION ENFORCEMENT REGIME», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

συγκέντρωση έπρεπε να απαγορευθεί εάν δημιουργούσε δεσπόζουσα θέση και, συνεπώς, κατέληγε σε υψηλότερες τιμές, λιγότερες επιλογές και έλλειψη καινοτομίας²⁹¹. Αυτή η έννοια είχε ερμηνευθεί από την Επιτροπή και τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια κατά το πέρασμα των χρόνων ως ισχύουσα και για καταστάσεις «από κοινού εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης» (joint dominance) ή «διπολίων» (duopolies) (*Kali und Salz/MdK* and *Gencor/Lonrho*), καθώς επίσης και για καταστάσεις «συλλογικής κατοχής δεσπόζουσας θέσης» (collective dominance) ή ολιγοπωλίων (*Airtours/First Choice*). Το προϊσχύον κριτήριο τροποποιήθηκε προκειμένου να καταστήσει σαφές ότι καλύπτονται όλες οι περιπτώσεις αντανταγωνιστικών συγκεντρώσεων που οδηγούν σε υψηλότερες τιμές, λιγότερες επιλογές και έλλειψη καινοτομίας. Η δεσπόζουσα θέση, με τις διαφορετικές μορφές της, παραμένει το κύριο σενάριο. Αλλά το κριτήριο σαφώς τώρα καλύπτει επίσης τα αντανταγωνιστικά αποτελέσματα στις ολιγοπωλιακές αγορές, όπου η συγχωνευμένη επιχείρηση δεν κατέχει αυστηρά δεσπόζουσα θέση υπό τη συνηθισμένη έννοια του όρου (δηλ. δεν είναι πολύ μεγαλύτερη από τις υπόλοιπες). Το κύριο ερώτημα είναι εάν παραμένει επαρκές επίπεδο ανταγωνισμού μετά τη συγχώνευση ώστε να παρέχει στους καταναλωτές ικανοποιητικό βαθμό επιλογής²⁹².

Το κείμενο του νέου κριτηρίου που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο είναι το ακόλουθο: «οι συγκεντρώσεις που ενδέχεται να παρακωλύουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της, ιδίως ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης, κηρύσσονται ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά» (Άρθρο 2§3). Αυτό επεκτείνεται πέρα από τη δεσπόζουσα θέση μιας μεμονωμένης επιχείρησης (κυρίαρχη εταιρία – paramount firm) και περιλαμβάνει τη σιωπηρή σύμπραξη σε αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης (συλλογική κυριαρχία – collective dominance). Οι συνέπειες των συγκροτημάτων επιχειρήσεων (conglomerate effects) που περιλαμβάνουν την επέκταση της δύναμης που αυτά κατέχουν στην αγορά (market power) επάνω σε γειτονικές αγορές, καλύπτονται επίσης²⁹³. Το νέο ουσιαστικό κριτήριο αν και δεν μεταβάλλει την προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την ανάλυση του αντίκτυπου των συγκεντρώσεων στον ανταγωνισμό, ωστόσο η διατύπωσή του εστιάζει σαφώς στον αντίκτυπο μιας συγχώνευσης στον ανταγωνισμό²⁹⁴. Αυτό το νέο κριτήριο επιτυγχάνει τους αρχικούς στόχους της Επιτροπής. Η Επιτροπή θεωρεί αυτήν την αλλαγή όσον αφορά τη διατύπωση του κριτηρίου ως διευκρίνιση περισσότερο, παρά ως επαύξηση των εξουσιών της²⁹⁵. Αυτό παρέχει νομική βεβαιότητα στην επιχειρησιακή κοινότητα καθιστώντας σαφές ότι το κριτήριο που περιέχεται στον Κανονισμό καλύπτει όλες εκείνες τις κατηγορίες των αντανταγωνιστικών συγκεντρώσεων. Συγχρόνως, διατηρείται το προηγούμενο που είχε δημιουργηθεί στο παρελθόν, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας του Δικαστηρίου. Η βασική αλλαγή

²⁹¹ http://europa.eu.int/comm/competition/citizen/citizen_mergers_el.html#onestopshop#onestopshop

²⁹² «LAW OF THE EUROPEAN COMMUNITY», http://www.booksites.net/download/fsls/student_files/fairhurst/eclaw4_sec4_Apr04.doc

²⁹³ http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html

²⁹⁴ «Merger review package in a nutshell», Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>

²⁹⁵ Mario MONTI, «The Competition Policy Reforms in 2002 and 2003», European Parliament Economic and Monetary Affairs Committee, Brussels, 8 July 2003, SPEECH/03/354

είναι ότι με το νέο κριτήριο καθιερώνεται πέραν οποιασδήποτε αμφιβολίας η δικαιοδοσία της Επιτροπής όσον αφορά τις συγχωνεύσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε δυσμενή αποτελέσματα στις ολιγοπωλιακές αγορές (δηλαδή τις αγορές στις οποίες υπάρχουν λίγοι φορείς), χωρίς να πρέπει να αποδειχθεί κάποιο είδος δόλιας συμπεριφοράς. Η διευκρίνιση στην οποία προέβη ο ΚΚΣ σχετικά με το νέο κριτήριο έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα ότι η διατύπωση που χρησιμοποιείται για να περιγραφεί η κατοχή δεσπόζουσας θέσης στα πλαίσια του ελέγχου συγκεντρώσεων συγκλίνει πιο πολύ στην οικονομική έννοια της εξουσίας που ασκείται στην αγορά. Με άλλα λόγια, μια ή περισσότερες επιχειρήσεις θα κριθούν ότι κατέχουν δεσπόζουσα θέση εάν «έχουν την οικονομική δύναμη να επηρεάσουν αισθητά και συγκρατημένα τις παραμέτρους του ανταγωνισμού» (τιμές, παραγωγή, διανομή ή καινοτομία) ή «να αποκλείσουν αισθητά τον ανταγωνισμό»²⁹⁶. Η Επιτροπή έχει πλέον την εξουσία να εμποδίσει μια συναλλαγή αν αυτή:

- καταλήγει σε μεμονωμένη ή από κοινού κατοχή δεσπόζουσας θέσης, σύμφωνα με την ερμηνεία που δίνει η νομολογία του ευρωπαϊκού δικαστηρίου, ή
- αποδυναμώνει σημαντικά τους ανταγωνιστικούς περιορισμούς (στο στάδιο που έπεται της συγχώνευσης) όσον αφορά τους υπόλοιπους φορείς στην αγορά, ακόμα κι αν καμία (μεμονωμένη ή από κοινού) κατοχή δεσπόζουσας θέσης δεν δημιουργείται, π.χ. μέσω της εξάλειψης του πιο στενού ανταγωνιστή σε μια διαφοροποιημένη αγορά προϊόντων ή του μοναδικού ανταγωνιστή με πλεονάζουσα διαθεσιμότητα²⁹⁷.

Ο νέος ΚΚΣ, επομένως, μεταβάλλει το κριτήριο σχετικά με την απαγόρευση από «τη δημιουργία ή ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης» σε «σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού». Το κριτήριο αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως συμβιβασμός μεταξύ εκείνων που θέλησαν να διατηρήσουν την έννοια της δεσπόζουσας θέσης ως μέρος της ουσιαστικής αξιολόγησης (Γερμανία) και εκείνων που ήταν υπέρ της υιοθέτησης ενός κριτηρίου το οποίο αφορούσε τον «ουσιώδη περιορισμό του ανταγωνισμού» και χρησιμοποιήθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και διάφορες άλλες δικαιοδοσίες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ. Το νέο κριτήριο προορίζεται να καλύψει ένα (αντιληπτό) κενό περιλαμβάνοντας όλες τις περιπτώσεις «μονομερών αποτελεσμάτων», δηλ. όπου υπάρχει φόβος ότι η συγχωνευμένη ενότητα θα μπορούσε να αυξήσει τις τιμές ακόμα κι αν με αυτόν τον τρόπο δεν καταστεί ο μεγαλύτερος φορέας (μεμονωμένη κατοχή δεσπόζουσας θέσης – sole dominance), χωρίς ιδίως την ανάγκη οποιασδήποτε σιωπηρής συμπαιγνίας με άλλους φορείς (κατοχή από κοινού δεσπόζουσας θέσης – joint dominance). Το εν λόγω κριτήριο πιο πιθανό είναι να ευθυγραμμίσει τη γλώσσα του ΚΚΣ με την πρακτική (και ως εκ τούτου να βελτιώσει την αυστηρότητα του συλλογισμού), παρά να οδηγήσει σε πρόσθετες απαγορεύσεις²⁹⁸. Πρέπει, επιπλέον, να τονιστεί ότι το νέο

²⁹⁶ Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003

²⁹⁷ Trevor Soames, Geert Goeteyn, David Wood, Howard Rosenblatt, «ALL CHANGE: THE NEW WORLD AFTER 1 MAY 2004», © 2004 Howrey Simon Arnold & White, LLP, May 2004, www.howrey.com

²⁹⁸ Shearman & Sterling LLP's Antitrust Practice, «The New European Merger Regulation», April 2004, www.shearman.com/publications/publications_index.html

κριτήριο θα εφαρμοστεί βάσει ενός σταθερού οικονομικού πλαισίου αξιολόγησης όπως καθορίζεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τις οριζόντιες συγχωνεύσεις που υιοθετήθηκαν το Δεκέμβριο του 2003.

4.3.7.2. Η έννοια της δεσπόζουσας θέσης (dominance) στον Κανονισμό²⁹⁹

I. Από μία εταιρεία ή corporation

Αφού καθοριστούν οι αγορές προϊόντων και οι γεωγραφικές αγορές οι σχετικές με τις ατομικές υποθέσεις συγκεντρώσεων, πρέπει να εξεταστεί στη συνέχεια ο βαθμός κυριαρχίας που θα επέλθει σε αυτές τις αγορές. Η έννοια της «δεσπόζουσας θέσης» είναι βέβαια οικεία από το άρθρο 82 και οι ορισμοί που περιλαμβάνονται στις υποθέσεις *United Brands v. Commission* (Υπόθεση 27/76 [1978] ECR 207 1; CMLR 429) και *Hoffmann-La Roche* (Υπόθεση 85/76, Vitamins [1979] ECR 461; 3 CMLR 211) εξακολουθούν να ισχύουν παρ' όλο που η εφαρμογή τους σε ατομικές υποθέσεις θα παραμένει δύσκολη. Το απαραίτητο στοιχείο της «δεσπόζουσας θέσης» είναι η ικανότητα της επιχείρησης να συμπεριφέρεται με τρόπο ανεξάρτητο από τους ανταγωνιστές της, τους πελάτες και τους καταναλωτές· με άλλα λόγια, να είναι σε μεγάλο βαθμό ελεύθερη από τις πιέσεις που επιβάλλει ο ανταγωνισμός όσον αφορά τις τιμές, την ποιότητα και τις συνθήκες συναλλαγών. Ο βαθμός κατοχής «δεσπόζουσας θέσης» δεν μπορεί να μετρηθεί σε καμία συγκεκριμένη αγορά, αλλά πρέπει να εκτιμηθεί σε σχέση με αρκετούς παράγοντες. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

α) Το σύνολο των μεριδίων αγοράς (market shares) που οι ενώσεις (combined) επιχειρήσεων κατέχουν, με την προϋπόθεση ότι αυτά έχουν σχετικά αρκετή διάρκεια και δεν είναι απλώς προσωρινά. Ειδικά κατά την εκτίμηση της σχετικής αγοράς, η έννοια της «δεσπόζουσας θέσης» πρέπει να ισορροπεί μεταξύ υπαρχόντων γεγονότων και πιθανών μελλοντικών εξελίξεων. Μελλοντικές εξελίξεις που δεν είναι πιθανό να συμβούν τα επόμενα 2 ή 3 χρόνια, είναι πολύ μακρινές για να ληφθούν υπόψη. Είναι φανερό από το κείμενο του Κανονισμού ότι ένα ενωμένο μερίδιο κάτω από 25% δεν εγείρει ενδείξεις «δεσπόζουσας θέσης». Μεταξύ 25% και λ.χ. 40% δεν είναι πιθανή οποιαδήποτε ένδειξη, αλλά όταν το ποσοστό είναι 40% και άνω, τότε οι ενδείξεις αυξάνονται βαθμιαία: πάνω από 60% μπορεί να είναι δύσκολο να αντικρουστεί, εκτός και αν οι συνθήκες είναι εξαιρετικά ασυνήθιστες, όπως για παράδειγμα με την υπόθεση *Alcatel/Telettra* (Υπόθεση IV/M042 [1991] OJ L 122/48: [1991] 4 CMLR 778).

β) Η σχέση μεταξύ του μεριδίου αγοράς των επιχειρήσεων που συνήψαν πράξη συγκέντρωσης (merging undertaking) και αυτού των άλλων ανταγωνιστών. Για παράδειγμα, αν οι συγχωνευθείσες εταιρείες κατέχουν ποσοστό 40% και 20% αντίστοιχα και καμία άλλη εταιρεία δεν έχει πάνω από 5%, αυτό το κενό στο μερίδιο αγοράς θα καταστήσει πολύ πιο εύκολο για την ενοποιημένη οντότητα να λειτουργεί ελεύθερα από τις πιέσεις του ανταγωνισμού. Από την άλλη μεριά, αν ένας

²⁹⁹ D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998

ανταγωνιστής στην ίδια αγορά έχει μερίδιο 20%, μπορεί να είναι αναμενόμενος ένας γνήσιος ανταγωνισμός έναντι των δύο συγχωνευμένων εταιρειών. Όμως, αυτό το γεγονός από μόνο του μπορεί να μην είναι αρκετό ώστε να καταστεί ξεκάθαρος ο ανταγωνισμός: πρέπει να εξεταστούν και άλλοι παράγοντες σχετικοί με τις αντίστοιχες δυνάμεις των επιχειρήσεων, όπως είναι το εύρος των προϊόντων τους (product range), η ποιότητα της έρευνας και ανάπτυξης σε έναν τεχνικό βιομηχανικό κλάδο, η δύναμη της πελατειακής βάσης και ο τρόπος με τον οποίο τα μερίδια αγοράς εξελίχθηκαν στο παρελθόν. Σχετική, επίσης, είναι και η δύναμη των ποικίλων αγοραστών στις σχετικές αγορές.

γ) Είναι φανερό ότι μερικοί παράγοντες μπορεί να χαρακτηρίζονται από αστάθεια του μεριδίου αγοράς, ενώ άλλοι, στους πιο παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους, μπορεί να παρουσιάζουν αξιοσημείωτο βαθμό σταθερότητας. Σε ένα βιομηχανικό κλάδο υποκείμενο σε καινοτομίες, όπου ο τομέας της έρευνας και ανάπτυξης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αρένα του ανταγωνισμού, είναι πιθανό να ποικίλουν τα μερίδια αγοράς και να μην αποτελούν τόσο βέβαιο δείκτη δυναμικής θέσης στην αγορά (market power), όπως θα καταδείξουν τα στοιχεία γενικής τάσης (trend data). Από την άλλη μεριά, η υπόθεση *Tetrapak/Alfa-Laval* αποτελεί παράδειγμα μιας εξαγοράζουσας εταιρείας με μερίδιο αγοράς που υπερβαίνει το 90% και που διατηρείτο σταθερό για αρκετά χρόνια στον τομέα της πώλησης μηχανημάτων για τη συσκευασία χαρτονιών (aseptic carton-packaging machines) διατήρησης του γάλακτος και το οποίο μερίδιο στηριζόταν σε μια ευρεία κλίμακα τεχνολογικών επιτευγμάτων έναντι των ανταγωνιστών.

δ) Ποικίλα είδη εμπορικών πλεονεκτημάτων μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη στήριξη των ωφελειών ενός ουσιαστικού μεριδίου αγοράς. Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί, όπως στην υπόθεση *Tetrapak*, να είναι σχετικά, αφού, αν καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τεχνολογίας απαραίτητης για την είσοδο στο βιομηχανικό κλάδο, μπορεί να μην είναι διαθέσιμες οι άδειες από την εταιρεία που κατέχει δεσπόζουσα θέση ή να είναι διαθέσιμες μόνο με μη – πλεονεκτικούς όρους. Μια τέτοια εταιρεία, ως ηγέτης της αγοράς για πολλά χρόνια, μπορεί επίσης να είναι ικανή να προβεί σε καταχρηστική χρήση των δικών της δικαιωμάτων πατέντας, ώστε να αποθαρρύνει τον ανταγωνισμό. Όσον αφορά τα καταναλωτικά προϊόντα, η ιδιοκτησία καλοφημισμένων σημάτων μπορεί επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην απόκτηση μιας ισχυρής θέσης στην αγορά. Άλλοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη όσον αφορά την ανάλυση των εμπορικών πλεονεκτημάτων περιλαμβάνουν:

- την πρόβλεψη της πιθανής ζήτησης προϊόντων και της αλλαγής της προσφοράς της πρώτης ύλης, καθώς και της προϊοντικής εξέλιξης στο βιομηχανικό κλάδο του απαιτούμενου χρόνου και κόστους, προκειμένου για την είσοδο στην αγορά, περιλαμβανομένου του χρόνου που χρειάζεται για τη διενέργεια εξετάσεων και τη λήψη αδειας αναφορικά με νέα προϊόντα, όπως επίσης και της δυνατότητας παρουσίασης ανάγκης για εμφάνιση υψηλού αρχικού κόστους (start-up costs).
- το εάν υπάρχει πλεόνασμα στην χωρητικότητα όσον αφορά τη γειτνίαση γεωγραφικών αγορών και αγορών προϊόντων
- το εάν η αγορά γενικά βρίσκεται σε κατάσταση που υπερβαίνει την προσφορά ή είναι κάτω από τα όρια αυτής (over or under supplied)

- την ανάπτυξη της εναρμόνισης της Κοινότητας όσον αφορά τεχνικά πρότυπα και μέτρα για δημόσιες προμήθειες (public procurement).

ε) Ο Κανονισμός Συγκεντρώσεων απευθύνεται επίσης στην Επιτροπή προκειμένου να λάβει υπόψη της «την τεχνική και οικονομική πρόοδο αρκεί να είναι προς όφελος των καταναλωτών», αλλά σε αυτό δεν δόθηκε ιδιαίτερο βάρος από την Επιτροπή κατά την μέχρι τώρα εξέταση υποθέσεων.

Εν κατακλείδι: η απόδειξη κατοχής δεσπόζουσας θέσης υπό τον Κανονισμό Συγκεντρώσεων μπορεί να είναι δύσκολη από την Επιτροπή, αφού απαιτεί την πρόβλεψη μελλοντικών εξελίξεων, έχοντας σαν αφετηρία μια παρούσα κατάσταση στην οποία μερικά γεγονότα μπορεί να είναι ξεκάθαρα, ενώ άλλα αντιφατικά. Αντιθέτως, εάν επιχειρηθεί παρόμοιο εγχείρημα υπό το άρθρο 82 σε μια υπόθεση, το μόνο που έχει να κάνει η Επιτροπή είναι να ανατρέξει στον τρόπο με τον οποίο λειτούργησε η αγορά στο παρελθόν. Το κριτήριο που εφαρμόστηκε βασίστηκε κυρίως στο συνδυασμό οικονομικής θεωρίας και παρελθούσας εμπειρίας. Το βάρος απόδειξης έγκειται στην Επιτροπή και όχι στα μέρη και εάν η πρώτη προσκομίσει στοιχεία τα οποία θα οδηγούσαν στο συμπέρασμα κατοχής δεσπόζουσας θέσης, τότε εναπόκειται στα μέρη να δείξουν ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ένα τέτοιο συμπέρασμα μπορεί να αμφισβητηθεί, όπως έγινε στην υπόθεση *Alcatel*³⁰⁰.

II. Από περισσότερες από μια εταιρίες (κοινή εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης – joint dominance)³⁰¹

Υπάρχει πληθώρα συστημάτων εθνικού δικαίου και ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα συμπεριλαμβανομένων αυτών της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με τα οποία μπορεί να απαγορευτούν οι συγκεντρώσεις ή να υποβληθούν σε όρους εάν είτε πρόκειται να καταστήσουν μια επιχείρηση ικανή να αποκτήσει υπέρμετρο βαθμό εξουσίας στην αγορά είτε η έκβαση της συναλλαγής θα οδηγήσει στην άσκηση από δύο ή περισσότερες εταιρίες κοινής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης. Το άρθρο 82 ρητά αναφέρει ότι μπορεί να ισχύσει όταν μια ή περισσότερες εταιρίες αποκτήσουν δεσπόζουσα θέση. Εντούτοις, οι όροι του ΚΚΣ δεν είναι τόσο σαφείς. Φανερά η απουσία μιας τέτοιας διάταξης θα μπορούσε να φέρει σε δύσκολη θέση την Επιτροπή δεδομένου του ότι υπάρχουν αρκετές σημαντικές αγορές προϊόντων στα κράτη-μέλη και στην Κοινότητα με αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά ολιγοπωλίου και οι οποίες θα μπορούσαν να καταστούν ακόμη λιγότερο ανταγωνιστικές αν λάμβανε χώρα μεγαλύτερο ποσοστό πράξεων συγκέντρωσης, που θα επέτρεπε ή θα διευκόλυνε την περαιτέρω συνεργασία των ηγετικών παικτών στις σχετικές αγορές μεταξύ εταιριών που έχουν ήδη ουσιαστικά μερίδια αγοράς.

³⁰⁰ <http://www.eese.gr/el/Ellada-EE/2004/04/230404-Antagonismos.shtml>

³⁰¹ Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, “Concentration control in the European Economic Community”, European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992

Η πρόθεση της Επιτροπής να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση κατά μέτωπο δεν αποτέλεσε έκπληξη. Οι ευρείς όροι του άρθρου 2§1 παρέχουν αρκετή υποστήριξη για παρέμβαση σε τέτοιες υποθέσεις, καθώς περικλείει τις φράσεις «την ανάγκη διατήρησης και ανάπτυξης συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού με γνώμονα τη διάρθρωση όλων των σχετικών αγορών» και «την θέση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά και την χρηματοοικονομική ισχύ τους».

Η πρώτη αναφορά αυτής της πρόθεσης να ερμηνευτεί ο όρος «δεσπόζουσα θέση» έτσι ώστε να καλύπτει την περίπτωση συλλογικής ή κοινής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης (collective or joint dominance) βρίσκεται στην υπόθεση *Alcatel/AEG-KABEL* (Υπόθεση IV/M165 [1992] OJ C6/23 : 4 CMLR 73), παρ' όλο που η θεωρία (doctrine) δεν χρησιμοποιήθηκε για να εμποδίσει ή να περιορίσει τους όρους της συγκέντρωσης στην εν λόγω υπόθεση. Νομικό προηγούμενο είχε δημιουργηθεί στην υπόθεση *Nestlé/Perrier* (Υπόθεση IV/M.190 [1992] 4 CMLR M17). Και η Nestlé και η Perrier είχαν μεταξύ τους το 60% της γαλλικής αγοράς εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού ενώ η BSN είχε το 22% και το υπόλοιπο ποσοστό της αγοράς το μοιραζόταν ένας αριθμός πολύ μικρότερων εταιριών με πιο περιορισμένη πρόσβαση στις πηγές από τις οποίες έπρεπε σύμφωνα με το γαλλικό δίκαιο να αντληθεί το νερό. Η Nestlé επιδίωξε να εξαγοράσει την Perrier και ήταν πρόθυμη εν όψει του μεγάλου μεριδίου αγοράς της να παραχωρήσει τη μάρκα (brand) Volvic στη BSN, γεγονός το οποίο θα ευθυγράμμιζε περισσότερο τα μερίδια αγοράς της αλλά στο σύνολο θα άφηνε τις δύο μεγάλες εταιρίες με ποσοστό 82%. Η απόφαση ορίζει:

Παράγραφος 120: Η μείωση από 3 σε 2 προμηθευτές (duopoly) δεν είναι μια απλή κοσμητική αλλαγή στη διάρθρωση της αγοράς...η μείωση από 3 σε 2 μόνο εθνικούς προμηθευτές θα καθιστούσε ευκολότερη την κατάληξη της αντιανταγωνιστικής παράλληλης συμπεριφοράς σε συλλογικές καταχρήσεις.

Παράγραφος 121: Οι προμηθευτές μεταλλικού νερού στη Γαλλία ανέπτυξαν εργαλεία διαφάνειας διευκολύνοντας ένα σιωπηρό συντονισμό των τιμολογιακών πολιτικών.

Παράγραφος 123: Έτσι, η αμοιβαία τους εξάρτηση δημιουργεί ένα ισχυρό κοινό συμφέρον και κίνητρο για μεγιστοποίηση των κερδών, επιδιδόμενοι σε αντιανταγωνιστική παράλληλη συμπεριφορά. Αυτή η κατάσταση κοινού συμφέροντος ενισχύεται περαιτέρω από το γεγονός ότι η Nestlé και η BSN είναι παρόμοιου μεγέθους και φύσεως επιχειρήσεις, καθώς και ότι και οι δύο δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη βιομηχανία τροφίμων και ήδη συνεργάζονται σε μερικούς τομείς αυτής της βιομηχανίας.

Έχοντας κάνει αυτές τις σκέψεις αναφορικά με την φύση της αγοράς, το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή (παράγρ. 131) ήταν ότι «διάρθρωση της αγοράς ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης... θα δημιουργούσε μια «δυοπωλική» (duopolistic) δεσπόζουσα θέση στη γαλλική αγορά εμφιαλωμένου νερού, γεγονός το οποίο θα παρεμπόδιζε σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό και πιθανόν να προξενούσε μεγάλη ζημιά στους καταναλωτές».

Η λύση που υιοθετήθηκε ήταν να απαιτηθεί απ' τη Nestlé να παραχωρήσει μια μεγάλη μάρκα (brand) όχι εις όφελος της BSN, όπως είχε προταθεί απ' τη Nestlé, αλλά εις όφελος τρίτου μέρους, ώστε να εξασθενήσει η δύναμη του «δυοπωλίου» (duopoly) των 2 μεγαλύτερων εταιρειών.

Τα γεγονότα σ' αυτήν την υπόθεση ήταν φανερά επαρκή προκειμένου για την εγκαθίδρυση της θεωρίας περί κοινής εκμεταλλεύσεως της δεσπόζουσας θέσης. Συνακολούθως χρησιμοποιήθηκε σε μια σειρά υποθέσεων, παρ' όλο που δεν οδήγησε όλες τις φορές στην απαγόρευση της προκύπτουσας συγκέντρωσης. Παράδειγμα μιας υπόθεσης στην οποία λήφθηκε υπόψη είναι η *Pilkington/SIV* (Υπόθεση IV/M358 [1994] OJ L 158/24:4 CMLR 413). Αυτή συγκέντρωση σταθεροποίησε τη θέση της Pilkington σαν τη δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία στην Ευρωπαϊκή αγορά επιπλέοντος γυαλιού (float glass), ενώ οι άλλοι συμμετέχοντες, εξαιρουμένου του ηγέτη της αγοράς, St Gobain, ήταν αρκετά μικρότεροι. Παρ' όλο που η Επιτροπή αναγνώρισε ότι ο βιομηχανικός κλάδος ήταν υποκείμενος σε έναν αριθμό από καρτέλ στο παρελθόν, τελικά ενέκρινε τη συγκέντρωση βασιζόμενη στα διαφορετικά μεγέθη και μερίδια αγοράς των υπόλοιπων επιχειρήσεων και στην ύπαρξη χρόνιας υπερβολικής χωρητικότητας, καθώς και στην «ανορθόδοξη» (“maverick”) επίθεση που αναμενόταν από τον Guardian, ένα μικρότερο ανταγωνιστή. Η Επιτροπή αντέταξε ότι η χρόνια υπερβολική χωρητικότητα καθιστούσε τη συμπαιγνία λιγότερο πιθανή, εξαιτίας των υψηλών κερδών που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν μειώνοντας τις τιμές ώστε να αυξηθούν οι οριακές πρόσθετες πωλήσεις.

Μια παρόμοια προσέγγιση υιοθετήθηκε στην υπόθεση *Mannesmann/Vallourec/DMV* (Υπόθεση IV/M315 [1994] OJ 102/15:4 CMLR 529), η οποία είχε να κάνει με την αγορά σωλήνων από ανοξείδωτο ατσάλι της Κοινότητας. Παρ' όλο που θεωρείται ότι η αρχική πρόταση του Επιτρόπου του Ανταγωνισμού ήταν η απαγόρευση της πράξης συγκέντρωσης, λαμβάνοντας υπόψη την ολιγοπωλίστικη κυριαρχία που θα λάμβανε χώρα μετά τη συγκέντρωση σε αυτή την αγορά, η τελική απόφαση της Επιτροπής ήταν απαλλακτική εξαιτίας του επιχειρήματος ότι οι εισαγωγές από την Ιαπωνία και την Ανατολική Ευρώπη στη Δυτική Ευρώπη θα ενεργούσαν σαν επαρκής περιορισμός σε κάθε μετα-συγχωνευτική συμπεριφορά αντιανταγωνιστικής φύσης από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

Είναι φανερό ότι η Επιτροπή διεκδικεί το δικαίωμα ν' αμφισβητήσει την κοινή ή την μονομερή εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης σε υποθέσεις συγκεντρώσεων· ανώτατα στελέχη σε αρκετές περιπτώσεις έδωσαν έμφαση στη σημασία της διατήρησης αυτής της ικανότητας από την Επιτροπή, αν η αύξηση της προκύπτουσας από την ίδια τη συναλλαγή συγκέντρωσης είναι σημαντική³⁰². Ο βαθμός της έντασης του ανταγωνισμού και η σταθερότητα των μεριδίων της αγοράς μεταξύ των «ολιγοπωλιστών» (oligopolists) θα είναι πάντα σχετικοί παράγοντες, καθώς και όποιοι τυχόν διαρθρωτικοί σύνδεσμοι. Το μέγεθος της διαφάνειας της αγοράς θα είναι επίσης σημαντικό και η Επιτροπή έχει εμπιστοσύνη σε αρκετούς παράγοντες που τείνουν να το αυξήσουν ή να το μειώσουν. Αυτοί περιλαμβάνουν την ύπαρξη

³⁰² Professor Mario Monti, “Priorities for EU Competition Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

δημοσιευμένων τιμολογιακών καταλόγων, τις διαπραγματεύσεις τιμών σε ανταγωνιστικές πλειοδοτικές διαδικασίες, την ποικιλία των προϊόντων και την ικανότητα καθορισμού (εξειδίκευση) πελατών προκειμένου για τη διατήρηση αυτής της ετερογένειας. Στην υπόθεση *Kali und Salz (French Republic and others v. Commission*, Υποθέσεις C68/94 και 30/95 [1998] 4 CMLR 829) το Δικαστήριο (Court of Justice) επιβεβαίωσε ότι κατ' αρχάς οι συγκεντρώσεις μπορούν να αμφισβητηθούν βάσει της δημιουργίας ή ενίσχυσης της κοινής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης, παρ' όλο που ακύρωσε τα πορίσματα στη συγκεκριμένη υπόθεση.

4.3.7.3. Κριτήριο δεσπόζουσας θέσης, ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ) και σημαντικής παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού (ΣΠΑΑ)³⁰³

Το ουσιαστικό κριτήριο που εφαρμόζεται στον ΚΚΣ ήταν βασισμένο στη «δημιουργία ή ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης, συνέπεια του οποίου γεγονός ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός θα εμποδιζόταν σημαντικά». Αυτό αντιτίθεται στο κριτήριο του ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ) που εφαρμόζεται στις ΗΠΑ και αλλού (συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου από τον Ιούνιο του 2003). Απαιτήθηκε μια αλλαγή στο ουσιαστικό κριτήριο, δεδομένου ότι δεν ήταν πλέον ξεκάθαρο, μετά από την απόφαση στην υπόθεση *Airtours*, ότι στο προϊσχύον κριτήριο ενέπιπταν συγχωνεύσεις που αίρουν απλά τους ανταγωνιστικούς περιορισμούς σε έναν ή περισσότερους φορείς σε μια ολιγοπωλιακή αγορά, η οποία δεν χαρακτηρίζεται από σιωπηρή συμπαιγνία. Ένα παράδειγμα θα ήταν μια συγχώνευση του δεύτερου και του τρίτου μεγαλύτερου προμηθευτή σε μια ολιγοπωλιακή αγορά, όπου ο υπάρχων πρωτοπόρος στην αγορά διατηρεί τη θέση του. Αυτή η αβεβαιότητα όσον αφορά την αντιμετώπιση μονομερών αποτελεσμάτων (unilateral effects) στις ολιγοπωλιακές αγορές έχει γίνει γνωστή σαν «το χάσμα».

Η συμβιβαστική λύση που υιοθετήθηκε τελικά ήταν εάν μια συγκέντρωση «ενδέχεται να παρακωλύει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα αυτής, ιδίως ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης». Αντιστρέφει το προϊσχύον κριτήριο σύμφωνα με το οποίο το ερώτημα ήταν εάν μια δεσπόζουσα θέση θα δημιουργείτο ή θα ενισχυόταν, με συνέπεια ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός να παρακωλυόταν σημαντικά. Το νέο κριτήριο (που έχει γίνει ήδη γνωστό ως «κριτήριο σημαντικής παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού (ΣΠΑΑ)») θεωρεί επομένως τη δεσπόζουσα θέση μόνο ως μια πιθανή αιτία σημαντικής παρακώλυσης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού και διευρύνει έτσι το πεδίο ώστε να ισχύσει και σε άλλες καταστάσεις. Εστιάζει στον ανταγωνισμό παρά στη δομή της αγοράς, αν και το ακριβές πεδίο του κριτηρίου έχει περιπλεχτεί λόγω μιας παραχώρησης ότι αυτό θα εφαρμοστεί μόνο σε καταστάσεις που δεν δημιουργούν δεσπόζουσα θέση, με σκοπό την παρεμπόδιση των αντανταγωνιστικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τη μονομερή συμπεριφορά των επιχειρήσεων στις ολιγοπωλιακές αγορές.

³⁰³ «EC merger reform», www.taylorwessing.com

Φαινόταν απίθανο η Επιτροπή να συνεχίσει απλά να χρησιμοποιεί το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης σαν κριτήριο επιλογής της και το ΣΠΑΑ σαν υποστηρικτικό. Αντί αυτού, εφάρμοσε το ΣΠΑΑ σε όλες τις υποθέσεις εξαρχής. Στην πράξη, εντούτοις, το εν λόγω κριτήριο δεν θα κάνει αισθητή τη διαφορά στη μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων.

4.3.7.4. Καθορισμός της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του Κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού³⁰⁴

Ο καθορισμός αγοράς είναι ένα εργαλείο για να προσδιορίσει και να καθορίσει τα όρια του ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών. Επιτρέπει να θεσπιστεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο η πολιτική ανταγωνισμού εφαρμόζεται από την Επιτροπή. Ο κύριος σκοπός του καθορισμού αγοράς είναι να προσδιοριστούν με ένα συστηματικό τρόπο οι ανταγωνιστικοί περιορισμοί που οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις³⁰⁵ αντιμετωπίζουν. Ο στόχος του καθορισμού μιας αγοράς όσον αφορά και το προϊόν και τη γεωγραφική διάσταση είναι να προσδιοριστούν εκείνοι οι πραγματικοί ανταγωνιστές των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, οι οποίοι είναι σε θέση να περιορίζουν τη συμπεριφορά των τελευταίων και να τους παρεμποδίζουν από το να συμπεριφερθούν ανεξάρτητα από μια αποτελεσματική ανταγωνιστική πίεση. Υπό αυτήν την προοπτική, ο καθορισμός της αγοράς καθιστά πιθανό, μεταξύ άλλων, τον υπολογισμό μεριδίων αγοράς που θα μεταβίβαζαν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την αγοραστική δύναμη για το σκοπό αξιολόγησης της κυριαρχίας ή για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ.

Προκύπτει από τα ανωτέρω ότι η έννοια της σχετικής αγοράς είναι διαφορετική από άλλες έννοιες της αγοράς που χρησιμοποιούνται συχνά σε άλλα πλαίσια. Παραδείγματος χάριν, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν συχνά τον όρο «αγορά» για να αναφερθούν στην περιοχή όπου πωλούν τα προϊόντα τους ή για να αναφερθούν ευρέως στη βιομηχανία ή τον τομέα όπου ανήκουν.

Ο καθορισμός της σχετικής αγοράς όσον αφορά και το προϊόν και τις γεωγραφικές διαστάσεις έχει συχνά μια αποφασιστική επιρροή στην αξιολόγηση μιας περίπτωσης ανταγωνισμού. Με τη δημοσιοποίηση των διαδικασιών που ακολουθούνται κατά την εξέταση του καθορισμού της αγοράς και με τον προσδιορισμό των κριτηρίων και των στοιχείων βάσει των οποίων λαμβάνεται μια απόφαση, η Επιτροπή αναμένει να αυξήσει τη διαφάνεια της πολιτικής της και τον τρόπο λήψης των αποφάσεών της στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού.

Η αυξανόμενη διαφάνεια θα οδηγήσει, επίσης, τις επιχειρήσεις και τους συμβούλους τους να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την πιθανότητα η Επιτροπή να εγείρει ανησυχίες ανταγωνισμού σε μια μεμονωμένη περίπτωση. Οι επιχειρήσεις θα μπορούσαν, επομένως, να λάβουν μια τέτοια πιθανότητα υπόψη όσον αφορά τη λήψη

³⁰⁴ http://www.europa.eu.int/comm/competition/antitrust/relevma_en.html, Published in the Official Journal: OJ C 372 on 9/12/1997

³⁰⁵ Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις θα είναι, στην περίπτωση μιας συγκέντρωσης, τα συμβαλλόμενα στη συγκέντρωση μέρη. Στις έρευνες σύμφωνα με το άρθρο 86 της Συνθήκης, η επιχείρηση που ερευνάται ή οι ενάγοντες. Στις έρευνες σύμφωνα με το άρθρο 85, τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας.

ενδοεπιχειρησιακών αποφάσεων όταν, παραδείγματος χάριν, μελετούν την περίπτωση εξαγοράς, δημιουργίας κοινοπραξιών ή καθιέρωσης ορισμένων συμφωνιών. Αναμένεται, ακόμη, οι επιχειρήσεις να είναι σε καλύτερη θέση να καταλάβουν ποιο είδος πληροφοριών η Επιτροπή θεωρεί σχετικό για τους σκοπούς του καθορισμού της αγοράς.

Η ερμηνεία της Επιτροπής αναφορικά με την έννοια της σχετικής αγοράς είναι άνευ προκατάληψης ως προς την ερμηνεία που μπορεί να δοθεί από το Δικαστήριο ή το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

I. Καθορισμός της σχετικής αγοράς

A. Καθορισμός του σχετικού προϊόντος και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

Οι κανονισμοί που βασίζονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ειδικότερα στην παράγραφο 6 του εντύπου A/B αναφορικά με τον κανονισμό 17, καθώς επίσης και στην παράγραφο 6 του εντύπου CO αναφορικά με τον κανονισμό 139/2004 σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων κοινοτικής διάστασης, έχουν καθορίσει τους ακόλουθους ορισμούς. Οι σχετικές αγορές προϊόντων καθορίζονται ως εξής:

"Μια σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνει όλα εκείνα τα προϊόντα ή/και τις υπηρεσίες που θεωρούνται εναλλάξιμα ή υποκαταστάσιμα από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών των προϊόντων, των τιμών τους και της προοριζόμενης χρήσης τους."

Οι σχετικές γεωγραφικές αγορές καθορίζονται ως εξής:

"Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις εμπλέκονται στην προσφορά και τη ζήτηση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, στην οποία οι όροι του ανταγωνισμού είναι αρκετά ομοιογενείς και μπορούν να διακριθούν από τις γειτονικές περιοχές, επειδή οι όροι του ανταγωνισμού είναι αρκετά διαφορετικοί σε εκείνες τις περιοχές".

Η σχετική αγορά μέσα στην οποία μπορεί να αξιολογηθεί ένα δεδομένο ζήτημα ανταγωνισμού καθιερώνεται, επομένως, από το συνδυασμό του προϊόντος και των γεωγραφικών αγορών. Η Επιτροπή ερμηνεύει τους ορισμούς στις παραγράφους 7 και 8 (που απεικονίζουν τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου καθώς επίσης και την πρακτική λήψης αποφάσεων) σύμφωνα με τους προσανατολισμούς που καθορίζονται εδώ.

a. Έννοια της σχετικής αγοράς και στόχοι της πολιτικής ανταγωνισμού της Κοινότητας.

Η έννοια της σχετικής αγοράς σχετίζεται στενά με τους στόχους που επιδιώκονται από την κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού³⁰⁶. Παραδείγματος χάριν, υπό τον έλεγχο συγχωνεύσεων της Κοινότητας, ο στόχος όσον αφορά τον έλεγχο των δομικών αλλαγών σχετικά με την παροχή ενός προϊόντος/μιας υπηρεσίας, είναι να αποτραπεί η δημιουργία ή η ενίσχυση μιας κυρίαρχης θέσης, ως συνέπεια του οποίου θα παρακωλύονταν σημαντικά ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός σε ένα ουσιαστικό μέρος της κοινής αγοράς. Σύμφωνα με την πολιτική ανταγωνισμού της Κοινότητας, κυρίαρχη θέση υπάρχει όταν μια εταιρία ή ομάδα εταιριών μπορεί να συμπεριφερθεί σε μεγάλο μέρος ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, πελάτες και τελικά από τους καταναλωτές της³⁰⁷. Μια τέτοια θέση θα προέκυπτε συνήθως όταν μια εταιρία ή ομάδα εταιριών θα λογοδοτούσε για ένα μεγάλο μερίδιο προσφοράς σε οποιαδήποτε δεδομένη αγορά, υπό τον όρο ότι άλλοι παράγοντες, όπως τα εμπόδια εισόδου, η ικανότητα της αντίδρασης των πελατών, κ.λ.π. θα έδειχναν προς την ίδια κατεύθυνση.

Η ίδια προσέγγιση ακολουθείται από την Επιτροπή στην εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης σε εταιρίες που απολαμβάνουν μοναδική ή συλλογική κυρίαρχη θέση. Στο πλαίσιο του κανονισμού 17 η Επιτροπή έχει τη δύναμη να ερευνήσει και να τερματίσει καταχρήσεις μιας τέτοιας κυρίαρχης θέσης, οι οποίες πρέπει επίσης να καθοριστούν από την αναφορά στη σχετική αγορά. Οι αγορές μπορεί επίσης να χρειαστεί να καθοριστούν όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 81 της Συνθήκης, ειδικότερα, εάν ένας αξιόλογος περιορισμός του ανταγωνισμού υπάρχει ή εάν ένας όρος, σύμφωνα με το άρθρο 81§3β' για μια απαλλαγή από την εφαρμογή του άρθρου 81§1, ικανοποιείται.

Τα κριτήρια για τον καθορισμό της σχετικής αγοράς εφαρμόζονται γενικά για την ανάλυση ορισμένων συμπεριφορών στην αγορά και για την ανάλυση των δομικών αλλαγών στην προσφορά των προϊόντων. Αυτή η μεθοδολογία, εντούτοις, μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με τη φύση του ζητήματος ανταγωνισμού που εξετάζεται. Παραδείγματος χάριν, το πεδίο της γεωγραφικής αγοράς μπορεί να είναι διαφορετικό κατά την ανάλυση μιας συγκέντρωσης, όπου η ανάλυση είναι ουσιαστικά μελλοντική, από αυτό κατά την ανάλυση παρελθούσας συμπεριφοράς. Ο διαφορετικός χρονικός ορίζοντας που εξετάστηκε σε κάθε περίπτωση, μπορεί να οδηγήσει στο αποτέλεσμα ότι διαφορετικές γεωγραφικές αγορές καθορίζονται για τα ίδια προϊόντα ανάλογα με το εάν η Επιτροπή εξετάζει μια αλλαγή στη δομή της προσφοράς, όπως μια συγκέντρωση ή μια συνεταιριστική κοινοπραξία, ή ζητήματα σχετικά με ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά.

³⁰⁶ Dr Alexander Schaub, "Developments of European Competition Law", Athens Conference "EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities", April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

³⁰⁷ Καθορισμός που δίνεται από το Δικαστήριο στην υπόθεση Hoffmann La Roche (CJEC Sentence of 13.02.1979, case 85/76), και επιβεβαιώνεται από τις επόμενες αποφάσεις

b. Βασικές αρχές για τον καθορισμό αγοράς - Ανταγωνιστικοί περιορισμοί

Οι εταιρίες υπόκεινται σε τρεις κύριες πηγές ανταγωνιστικών περιορισμών: υποκατάσταση ζήτησης, υποκατάσταση προσφοράς και πιθανός ανταγωνισμός. Από οικονομική άποψη, για τον καθορισμό της σχετικής αγοράς, η υποκατάσταση της ζήτησης αποτελεί την αμεσότερη και αποτελεσματικότερη πειθαρχική δύναμη στους προμηθευτές ενός δεδομένου προϊόντος, ειδικότερα σε σχέση με τις αποφάσεις τιμολόγησής τους³⁰⁸. Μια εταιρία ή μια ομάδα εταιριών δεν μπορεί να ασκήσει σημαντική επίδραση στους επικρατούντες όρους πώλησης, όπως οι τιμές, εάν οι πελάτες της είναι σε θέση να μεταπηδήσουν εύκολα σε διαθέσιμα υποκατάστατα προϊόντα ή σε προμηθευτές εγκατεστημένους αλλού. Βασικά, ο καθορισμός της αγοράς συνίσταται στον προσδιορισμό των αποτελεσματικών εναλλακτικών πηγών προσφοράς για τους πελάτες των επιχειρήσεων που εμπλέκονται, και από την άποψη των προϊόντων/υπηρεσιών και από αυτή της γεωγραφικής θέσης των προμηθευτών.

Οι ανταγωνιστικοί περιορισμοί που προκύπτουν από την υποκατάσταση πλευράς της προσφοράς, εκτός από εκείνους που περιγράφονται στις παραγράφους 20-23 και από τον πιθανό ανταγωνισμό, είναι γενικά λιγότερο άμεσοι και εν πάση περιπτώσει απαιτούν μια ανάλυση των πρόσθετων παραγόντων. Κατά συνέπεια, τέτοιοι περιορισμοί λαμβάνονται υπόψη στο στάδιο της αξιολόγησης της ανάλυσης του ανταγωνισμού.

➤ *Υποκατάσταση της ζήτησης*³⁰⁹

Η αξιολόγηση της υποκατάστασης της ζήτησης συνεπάγεται έναν προσδιορισμό της σειράς των προϊόντων που αντιμετωπίζονται ως υποκατάστατα από τον καταναλωτή. Για να γίνει αυτός ο προσδιορισμός, ένας τρόπος είναι να τεθεί μια υποθετική μικρή, μη-παροδική αλλαγή στις σχετικές τιμές και να αξιολογηθούν οι πιθανές αντιδράσεις των πελατών σε αυτή την αύξηση. Η άσκηση του καθορισμού αγοράς εστιάζει στην τιμολόγηση για λειτουργικούς και πρακτικούς σκοπούς και, ακριβέστερα, στην υποκατάσταση της ζήτησης που προκύπτει από μικρές, μόνιμες αλλαγές σε σχετικές τιμές. Αυτή η έννοια μπορεί να παράσχει σαφείς ενδείξεις ως προς τα στοιχεία τα σχετικά για τον καθορισμό των αγορών.

Εννοιολογικά, αυτή η προσέγγιση υπονοεί ότι, αρχίζοντας από τον τύπο προϊόντων που οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις πωλούν και από την περιοχή στην οποία τα πωλούν, πρόσθετα προϊόντα και περιοχές θα περιληφθούν ή θα αποκλειστούν από τον καθορισμό της αγοράς ανάλογα με το αν ο ανταγωνισμός από αυτά τα άλλα προϊόντα και τις περιοχές επηρεάζουν ή περιορίζουν αρκετά την τιμολόγηση των προϊόντων των συμβαλλόμενων μερών βραχυπρόθεσμα.

Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι εάν οι πελάτες των συμβαλλόμενων μερών θα μεταπηδούσαν σε έτοιμα διαθέσιμα υποκατάστατα ή σε προμηθευτές που

³⁰⁸ «European Union to Adapt to Key "May Day" Policies», <http://www.gdclaw.com/practices/publications/detail/id/523/?pubItemId=7355>

³⁰⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΑΡΙΘ. C 372 της 09/12/1997 σ. 0005 - 0013

είναι εγκατεστημένοι αλλού, εις απάντηση μιας υποθετικής μικρής (5%-10%), μόνιμης σχετικής αύξησης των τιμών στα προϊόντα και τις περιοχές που εξετάζονται. Εάν η υποκατάσταση ήταν αρκετή για να καταστήσει την αύξηση τιμών ασύμφορη λόγω της προκύπτουσας απώλειας πωλήσεων, τα πρόσθετα υποκατάστατα και οι περιοχές συμπεριλαμβάνονται στη σχετική αγορά. Αυτό θα γινόταν έως ότου το σύνολο των προϊόντων και των γεωγραφικών περιοχών θα ήταν τέτοιο που οι μικρές, μόνιμες αυξήσεις στις σχετικές τιμές θα ήταν κερδοφόρες. Η ανάλυση ισοδυνάμου (equivalent analysis) εφαρμόζεται σε περιπτώσεις σχετικά με τη συγκέντρωση αγοραστικής δύναμης, όπου η αφετηρία θα ήταν ο προμηθευτής, ενώ το τεστ αναφορικά με την τιμολόγηση επιτρέπει να προσδιοριστούν οι εναλλακτικοί δίαυλοι διανομής για τα προϊόντα του προμηθευτή. Όσον αφορά την εφαρμογή αυτών των αρχών, προσοχή πρέπει να δοθεί σε ορισμένες ιδιαίτερες καταστάσεις, όπως περιγράφεται στο πλαίσιο των παραγράφων 56 και 58.

Ένα πρακτικό παράδειγμα αυτού του τεστ μπορεί να παρασχεθεί με την εφαρμογή του σε μια συγχώνευση, για παράδειγμα, εμφιαλωτών αναψυκτικών. Ένα ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί σε αυτή την περίπτωση θα ήταν το εάν οι διαφορετικές γεύσεις των αναψυκτικών θα ανήκουν στην ίδια αγορά. Στην πράξη, η ερώτηση που έπρεπε να τεθεί θα ήταν εάν οι καταναλωτές της γεύσης Α θα μεταπηδούσαν σε άλλες γεύσεις αν αντιμετώπιζαν μια μόνιμη αύξηση τιμών της τάξεως του 5% έως 10% για τη γεύση Α... Εάν ένας ικανοποιητικός αριθμός καταναλωτών μεταπηδούσε, λόγω χάρη, στη γεύση Β, σε τέτοιο βαθμό ώστε η αύξηση της τιμής στη γεύση Α να μην απόβαινε κερδοφόρα εξαιτίας της προκύπτουσας απώλειας πωλήσεων, τότε η αγορά θα περιελάμβανε τουλάχιστον τις γεύσεις Α και Β. Η διαδικασία θα έπρεπε να επεκταθεί και σε άλλες διαθέσιμες γεύσεις έως ότου προσδιοριστεί ένα σύνολο προϊόντων, για το οποίο μια άνοδος τιμών δεν θα επέφερε ικανοποιητική υποκατάσταση της ζήτησης.

Γενικά, και ειδικότερα για την ανάλυση των περιπτώσεων συγχώνευσης, η τιμή που πρέπει να ληφθεί υπόψη θα είναι η επικρατούσα τιμή αγοράς. Αυτό μπορεί να μην συμβαίνει όπου η επικρατούσα τιμή έχει καθοριστεί εν απουσία ικανοποιητικού ανταγωνισμού. Ειδικότερα, όσον αφορά την έρευνα για καταχρήσεις που προκύπτουν από κυρίαρχες θέσεις, θα ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η επικρατούσα τιμή μπορεί να έχει ήδη αυξηθεί αισθητά.

➤ *Υποκατάσταση της προσφοράς*

Η υποκατάσταση πλευράς της προσφοράς μπορεί, επίσης, να ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό των αγορών σε εκείνες τις καταστάσεις στις οποίες τα αποτελέσματά της είναι ισοδύναμα με εκείνα της υποκατάστασης της ζήτησης από την άποψη της αποτελεσματικότητας και της αμεσότητας. Αυτό προϋποθέτει ότι οι προμηθευτές είναι σε θέση να μεταστρέψουν την παραγωγή στα σχετικά προϊόντα και να τα προωθήσουν στην αγορά βραχυπρόθεσμα³¹⁰ χωρίς να προκύψουν σημαντικές συμπληρωματικές δαπάνες ή κίνδυνοι σε απάντηση μικρών και μόνιμων αλλαγών στις σχετικές τιμές. Όταν αυτοί οι όροι ικανοποιούνται, η συμπληρωματική παραγωγή που προωθείται στην αγορά θα έχει μια πειθαρχική επίδραση στην

³¹⁰ δηλ. η περίοδος που δεν υπονοεί μια σημαντική ρύθμιση των υπαρχόντων απτών και άυλων αγαθών

ανταγωνιστική συμπεριφορά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Ένας τέτοιος αντίκτυπος από άποψη αποτελεσματικότητας και αμεσότητας είναι ισοδύναμος με το συμβάν της υποκατάστασης της ζήτησης³¹¹.

Αυτές οι καταστάσεις προκύπτουν χαρακτηριστικά όταν οι εταιρείες προωθούν στην αγορά ένα ευρύ φάσμα των ιδιοτήτων ή των κατηγοριών ενός προϊόντος. Ακόμα κι αν για έναν δεδομένο τελικό πελάτη ή μια ομάδα καταναλωτών, οι διαφορετικές ιδιότητες δεν είναι υποκαταστάσιμες, αυτές θα ομαδοποιηθούν σε μια αγορά προϊόντων υπό τον όρο ότι οι περισσότεροι από τους προμηθευτές είναι σε θέση να προσφέρουν και να πωλήσουν τις διάφορες ιδιότητες υπό τους όρους της αμεσότητας και της απουσίας σημαντικής αύξησης δαπανών που περιγράφηκαν ανωτέρω. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η σχετική αγορά προϊόντων θα περικλείει όλα τα προϊόντα που είναι υποκαταστάσιμα σε ζήτηση και προσφορά, και οι τρέχουσες πωλήσεις αυτών των προϊόντων θα αθροιστούν για να υπολογιστεί η συνολική αξία ή ο όγκος της αγοράς. Το ίδιο σκεπτικό μπορεί να οδηγήσει στην ομαδοποίηση διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών.

Ένα πρακτικό παράδειγμα, όσον αφορά την προσέγγιση του θέματος της υποκατάστασης πλευράς της προσφοράς κατά τον καθορισμό της αγοράς προϊόντων, μπορεί να αναζητηθεί στην περίπτωση του χαρτιού. Το χαρτί παρέχεται συνήθως σε μια σειρά διαφορετικών βαθμών ποιότητας, από τυποποιημένο χαρτί γραψίματος έως υψηλής ποιότητας χαρτιά που χρησιμοποιούνται, για παράδειγμα, στη δημοσίευση βιβλίων τέχνης. Από την άποψη της ζήτησης, οι διαφορετικές ποιότητες του χαρτιού δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μια συγκεκριμένη χρήση, δηλαδή, ένα βιβλίο τέχνης ή μια υψηλής ποιότητας δημοσίευση δεν μπορεί να βασιστεί σε χαρτί χαμηλότερης ποιότητας. Εντούτοις, τα εργοστάσια παραγωγής χαρτιού είναι έτοιμα να κατασκευάσουν τις διαφορετικές αυτές ποιότητες και η παραγωγή μπορεί να ρυθμιστεί με αμελητέες δαπάνες και σε σύντομο χρονικό πλαίσιο. Ελλείψει ιδιαίτερων δυσκολιών στη διανομή, οι κατασκευαστές χαρτιού είναι σε θέση επομένως να ανταγωνιστούν για παραγγελίες των διάφορων βαθμών ποιότητας, ιδίως αν οι παραγγελίες γίνονται με μια ικανοποιητική χρονική διαδοχή για να επιτρέψουν να τροποποιηθούν τα σχέδια παραγωγής. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, η Επιτροπή δεν θα καθόριζε μια χωριστή αγορά για κάθε ποιότητα του χαρτιού και της αντίστοιχης χρήσης. Οι διάφοροι βαθμοί ποιότητας του χαρτιού συμπεριλαμβάνονται στη σχετική αγορά, και οι πωλήσεις τους προστίθενται για τον υπολογισμό της συνολικής αξίας και όγκου αγοράς.

Όταν η υποκατάσταση πλευράς της προσφοράς θα υπονοούσε την ανάγκη να ρυθμιστούν σημαντικά τα υπάρχοντα απτά και άυλα αγαθά, οι πρόσθετες επενδύσεις, οι στρατηγικές αποφάσεις ή οι χρονικές καθυστερήσεις, όλα αυτά δεν θα ληφθούν υπόψη στο στάδιο του καθορισμού της αγοράς. Τα παραδείγματα όπου η υποκατάσταση πλευράς της προσφοράς δεν οδήγησε την Επιτροπή να διευρύνει την αγορά, δίνονται στον τομέα των καταναλωτικών προϊόντων, ειδικότερα για ποτά

³¹¹ Report on the implementation of the Internal Market Strategy (2003-2006), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Brussels, 21.1.2004, COM(2004) 22 final

μάρκας³¹². Αν και τα εργοστάσια εμφιάλωσης μπορούν σε γενικές γραμμές να εμφιαλώσουν διαφορετικά ποτά, υπάρχουν δαπάνες και χρόνοι διαδοχής που πρέπει να εξεταστούν (από την άποψη της διαφήμισης, της δοκιμής προϊόντων και της διανομής) προτού τα προϊόντα μπορέσουν πραγματικά να πωληθούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα αποτελέσματα της υποκατάστασης της προσφοράς και άλλες μορφές πιθανού ανταγωνισμού θα εξετάζονταν σε ένα μεταγενέστερο στάδιο.

➤ *Πιθανός ανταγωνισμός*

Η τρίτη πηγή ανταγωνιστικού περιορισμού, ο πιθανός ανταγωνισμός, δεν λαμβάνεται υπόψη κατά τον καθορισμό των αγορών, δεδομένου ότι οι όροι κάτω από τους οποίους ο πιθανός ανταγωνισμός θα αντιπροσωπεύσει έναν πραγματικά αποτελεσματικό ανταγωνιστικό περιορισμό εξαρτώνται από την ανάλυση ειδικών παραγόντων και περιστάσεων σχετικών με τους όρους της εισόδου. Αν είναι απαραίτητο, αυτή η ανάλυση πραγματοποιείται μόνο σε επακόλουθο στάδιο, γενικά μόλις εξακριβωθεί η θέση των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη σχετική αγορά ήδη, και τέτοια θέση είναι ενδεικτική των ανησυχιών από μια άποψη ανταγωνισμού.

c. *Σκοπός καθορισμού της αγοράς*³¹³

Ο κύριος σκοπός όσον αφορά τον καθορισμό μιας αγοράς είναι να προσδιοριστούν οι ανταγωνιστές της συγχωνευμένης επιχείρησης, οι οποίοι είναι σε θέση να βιάσουν τη συμπεριφορά της. Αυτό περιλαμβάνει τον προσδιορισμό της περιοχής όπου «οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι αρκετά ομοιογενείς και μπορούν να διακριθούν από τις γειτονικές περιοχές, επειδή είναι αισθητά διαφορετικές σε αυτές». Προκειμένου, λοιπόν, να γίνει αυτός ο προσδιορισμός, υπάρχουν διάφορα στοιχεία που η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη.

Παράγοντες όπως οι εθνικές προτιμήσεις ή οι προτιμήσεις για εθνικές μάρκες, πολιτισμό και τρόπο ζωής, καθώς και η ανάγκη για παρουσία σε τοπικό επίπεδο είναι πολύ σχετικοί. Τα εμπόδια εισόδου και το κόστος μεταφοράς για τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε άλλες περιοχές είναι επίσης πολύ σχετικά. Ίσως το σημαντικότερο εμπόδιο για έναν πελάτη να είναι ο αντίκτυπος του κόστους αλλά και των περιορισμών αναφορικά με τη μετακίνηση, που προκύπτουν από τη νομοθεσία ή από τη φύση των σχετικών προϊόντων. Η φυσική γεωγραφία μπορεί, επίσης, να επιδρά στο κόστος μετακίνησης και επομένως στο πεδίο της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

Όταν οι εθνικές επιχειρήσεις δεν αντιμετωπίζουν σοβαρούς ανταγωνιστικούς περιορισμούς από το εξωτερικό, η αγορά μπορεί να καθοριστεί μόνο ως εθνική. Ο έλεγχος συγκεντρώσεων αφορά την προστασία της ανταγωνιστικής διαδικασίας στην αγορά και στοχεύει στη διασφάλιση για τους καταναλωτές μιας επαρκούς επιλογής προϊόντων σε ανταγωνιστικές τιμές.

³¹² Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

³¹³ Philip Lowe, «The interaction between the Commission and Small Member States in Merger Review», The Competition Authority, Merger Review Day, Dublin - 10/10/2003

*d. Ανάλυση για τον ορισμό της σχετικής αγοράς*³¹⁴

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η Επιτροπή προσδιόρισε ορισμένα κριτήρια που μπορούν να βοηθήσουν στην ανάλυση των συμπεριφορών των επιχειρήσεων στην αγορά, καθώς και των ειδικών όρων της σχετικής αγοράς. Πάντως, η εφαρμογή της μεθόδου αυτής μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα, αναλόγως του είδους του προβλήματος ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, η ανάλυση, αν και δομημένη, πρέπει να είναι εύκαμπτη, αναλόγως των περιπτώσεων.

Σε μια προκαταρκτική ανάλυση, η Επιτροπή επιχειρεί να καθορίσει την αγορά προϊόντων, ελέγχοντας εάν ένα προϊόν Α και ένα προϊόν Β ανήκουν ή όχι στην ίδια αγορά προϊόντων. Προσπαθεί, επίσης, να καθορίσει τη γεωγραφική αγορά εκπονώντας μια συνολική θεώρηση της κατανομής των μεριδίων αγοράς που κατέχονται από τα σχετικά μέρη και από τους ανταγωνιστές τους, τις τιμές και το άνοιγμα των εφαρμοζόμενων τιμών.

Από τη στιγμή που καθοριστούν η αγορά προϊόντων και η γεωγραφική αγορά, η Επιτροπή ξεκινά λεπτομερέστερη ανάλυση βασιζόμενη στην αρχή της επικουρικότητας. Οι επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ένα ανταγωνιστικό σύστημα οφείλουν πράγματι να τηρούν δύο μεγάλους περιορισμούς: την επικουρικότητα σε επίπεδο ζήτησης και σε επίπεδο προσφοράς. Μια αγορά είναι ανταγωνιστική εάν ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει μέσα από ένα στενότερο ή ευρύτερο φάσμα προϊόντων που έχουν αντίστοιχα χαρακτηριστικά και εάν ο προμηθευτής δεν συναντά εμπόδια στην παροχή προϊόντων ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά.

Το κριτήριο της επικουρικότητας επιτρέπει να επικεντρωθεί το πεδίο ερευνών σε ενδεχόμενα προϊόντα υποκατάστασης, ώστε στη συνέχεια να μπορεί να καθοριστεί με μεγαλύτερη βεβαιότητα η αγορά προϊόντων, καθώς επίσης και η σχετική γεωγραφική αγορά. Σε τελευταία μόνον ανάλυση η σχετική αγορά αποτελεί αντικείμενο εξέτασης, ώστε να ελεγχθεί το επίπεδο ένταξης της στις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά τον τρόπο αυτό η Επιτροπή πραγματοποιεί μελέτη σχετικά με τη δυνατότητα υποκατάστασης από πλευράς ζήτησης (ήτοι πελατών) και από πλευράς προσφοράς (ήτοι προμηθευτών). Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για το κατά πόσον, μετά από ελαφρά αλλά σταθερή μεταβολή της τρέχουσας τιμής (από 5 έως 10%), οι πελάτες του σχετικού προϊόντος έχουν τη δυνατότητα άμεσης και αποτελεσματικής πρόσβασης σε αντίστοιχο προϊόν. Και στη δεύτερη περίπτωση, πρόκειται για την επαλήθευση του κατά πόσον άλλοι προμηθευτές έχουν τη δυνατότητα επαναπροσανατολισμού με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο της παραγωγής τους και της εμπορίας τους στη σχετική αγορά³¹⁵.

Πάντως, αυτό το κριτήριο της εναλλαξιμότητας δεν λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ασκούν δραστηριότητες οι σχετικές επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, θα ήταν απαραίτητο να επαληθευθεί, για παράδειγμα, ποιοι είναι οι όροι πρόσβασης στην αγορά που έχει ορισθεί κατά τον τρόπο αυτό. Ως προς αυτό, η Επιτροπή

³¹⁴ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/l26102.htm>

³¹⁵ http://wwwdb.europarl.eu.int/oeil/oeil_ViewDNL.ProcViewByNum?lang=2&procnum=CNS020296

αξιολογεί τη διάσταση του προϊόντος και τη γεωγραφική διάσταση της σχετικής αγοράς, λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

- το πρόσφατο παρελθόν. Είναι δυνατόν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να υπάρξουν πληροφορίες για μεταβολές των τιμών που έγιναν πρόσφατα στην αγορά, όσον αφορά, για παράδειγμα, την υποκατάσταση μεταξύ δύο προϊόντων ή αντίδραση εκ μέρους πελατών
- τα αποτελέσματα ειδικών μελετών. Είναι δυνατόν να ελεγχθεί η ελαστικότητα της ζήτησης ενός προϊόντος μέσω οικονομετρικών και στατιστικών δοκιμαστικών ελέγχων. Είναι επίσης χρήσιμο να εκτιμηθεί η γεωγραφική αγορά μέσω μιας σειράς παραγόντων (όπως οι πολιτισμικές καταβολές, η γλώσσα κ.λπ) που επηρεάζουν τις προτιμήσεις της τοπικής αγοράς
- τις απόψεις των πελατών και των ανταγωνιστών. Είναι δυνατόν η Επιτροπή να έλθει σε επαφή με τους κυριότερους πελάτες και ανταγωνιστές των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, ώστε να λάβει γνώση των πραγματικών περιστατικών και να εκτιμήσει την αντίδρασή τους στην περίπτωση μεταβολής της τρέχουσας τιμής στην γεωγραφική τους περιοχή
- τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις τις έρευνες αγοράς που διεξήχθησαν από τις επιχειρήσεις πριν από την κυκλοφορία στην αγορά ενός νέου προϊόντος ή για τον καθορισμό της τιμής του. Μπορεί επίσης να συγκρίνει τις αγοραστικές συνήθειες των πελατών στη σχετική αγορά με εκείνες άλλων πελατών σε χωριστή γεωγραφική αγορά αρκεί οι συνθήκες να είναι αντίστοιχες
- τους φραγμούς (κανονιστικούς ή άλλους) και το κόστος που συνδέεται με τη μεταφορά της ζήτησης προς άλλα προϊόντα ή άλλες περιοχές
- τις διάφορες κατηγορίες πελατών και τις διακρίσεις ως προς τις τιμές. Μια συγκεκριμένη ομάδα πελατών μπορεί να αποτελέσει από μόνη της μια μικρότερη και ξεχωριστή αγορά, όταν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο διακρίσεων όσον αφορά τις τιμές.

Για την απάλειψη των φραγμών στις συναλλαγές και την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς, η Επιτροπή ελέγχει πώς η ανάλυση της σχετικής αγοράς εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινοτικής αγοράς.

Προτού καταλήξει στα συμπεράσματά της, η Επιτροπή μπορεί να έλθει σε επαφή με τις σημαντικότερες επιχειρήσεις του τομέα ώστε να γνωρίζει τις απόψεις τους σχετικά με τα όρια της αγοράς του προϊόντος και της γεωγραφικής αγοράς. Σε περίπτωση ανάγκης, η Επιτροπή μπορεί επίσης να μεταβεί επιτόπου και να διεξάγει έρευνα³¹⁶.

³¹⁶ <http://www.techlaw.ie/financialservices/newsletter/section.asp?CROSS:-:19>

II. Στοιχεία πάνω στα οποία βασίζεται η Επιτροπή για να καθορίσει τις σχετικές αγορές

A. Η διαδικασία καθορισμού της σχετικής αγοράς στην πράξη.

a. Η διάσταση του προϊόντος

Υπάρχει μια σειρά στοιχείων που επιτρέπουν να αξιολογηθεί ο βαθμός στον οποίο η υποκατάσταση θα πραγματοποιηθεί. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις, ορισμένοι τύποι στοιχείων θα είναι καθοριστικοί, εξαρτημένοι πολύ από τα χαρακτηριστικά και την ιδιομορφία της βιομηχανίας και των προϊόντων ή των υπηρεσιών που εξετάζονται. Ο ίδιος τύπος στοιχείων μπορεί να μην έχει καμία σπουδαιότητα σε άλλες περιπτώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις, μια απόφαση θα πρέπει να βασιστεί στην εκτίμηση διάφορων κριτηρίων και διαφορετικών ιδιοτήτων των στοιχείων. Η Επιτροπή ακολουθεί μια ανοικτή προσέγγιση σε εμπειρικά στοιχεία, που στοχεύουν στην πραγματοποίηση μιας αποτελεσματικής χρήσης όλων των διαθέσιμων πληροφοριών που μπορούν να είναι σχετικές σε μεμονωμένες περιπτώσεις. Η Επιτροπή δεν ακολουθεί μια άκαμπτη ιεραρχία διαφορετικών πηγών πληροφοριών ή τύπων στοιχείων.

Η διαδικασία καθορισμού των σχετικών αγορών μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: βάσει των διαθέσιμων προκαταρκτικών πληροφοριών ή των πληροφοριών που υποβάλλονται από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η Επιτροπή θα είναι συνήθως σε θέση να καθιερώσει ευρέως τις πιθανές σχετικές αγορές μέσα στις οποίες, παραδείγματος χάριν, μια συγκέντρωση ή ένας περιορισμός του ανταγωνισμού πρέπει να αξιολογηθεί. Γενικά, και για όλους τους πρακτικούς λόγους, κατά τον χειρισμό μεμονωμένων περιπτώσεων, το ερώτημα θα είναι συνήθως να αποφασίσουν σχετικά με μερικές εναλλακτικές πιθανές σχετικές αγορές. Λόγου χάριν, όσον αφορά την αγορά προϊόντων, το ζήτημα θα είναι συχνά να καθιερωθεί εάν το προϊόν Α και το προϊόν Β ανήκουν ή δεν ανήκουν στην ίδια αγορά προϊόντων. Συχνά, η περίληψη του προϊόντος Β θα ήταν αρκετή για να εξαλείψει οποιεσδήποτε ανησυχίες ανταγωνισμού.

Σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί εάν η αγορά περιλαμβάνει επίσης τα πρόσθετα προϊόντα και να συναχθεί ένα οριστικό συμπέρασμα για την ακριβή αγορά προϊόντων. Εάν κάτω από τους κατανοητούς εναλλακτικούς καθορισμούς αγοράς η λειτουργία υπό εξέταση δεν προκαλεί ανησυχίες ανταγωνισμού, το θέμα του καθορισμού της αγοράς θα μείνει ανοικτό, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο το βάρος που έχουν οι επιχειρήσεις για να παράσχουν πληροφορίες³¹⁷.

b. Η γεωγραφική διάσταση

Η προσέγγιση της Επιτροπής στο γεωγραφικό καθορισμό της αγοράς μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: θα λάβει μια προκαταρκτική άποψη του πεδίου της γεωγραφικής

³¹⁷ J. Faull and A. Nikpay, “The EC Law of Competition”, Oxford University Press, 1999

αγοράς βάσει των ευρέων ενδείξεων σχετικά με τη διανομή των μεριδίων αγοράς των συμβαλλόμενων μερών και των ανταγωνιστών τους, καθώς επίσης και μια προκαταρκτική ανάλυση των διαφορών τιμολόγησης και τιμών σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ ή ΕΟΧ. Αυτή η αρχική άποψη χρησιμοποιείται βασικά ως υπόθεση προκειμένου να εστιαστούν οι έρευνες της Επιτροπής στους σκοπούς ενός ακριβούς γεωγραφικού καθορισμού της αγοράς.

Οι λόγοι πίσω από οποιαδήποτε ιδιαίτερη διαμόρφωση των τιμών και των μεριδίων αγοράς πρέπει να διερευνηθούν. Οι επιχειρήσεις μπορεί να απολαμβάνουν υψηλά μερίδια αγοράς στις εγχώριες αγορές τους ακριβώς λόγω του βάρους του παρελθόντος, και αντιθέτως, μια ομοιογενής παρουσία επιχειρήσεων σε όλο τον ΕΟΧ μπορεί να είναι σύμφωνη με τις εθνικές ή περιφερειακές γεωγραφικές αγορές³¹⁸. Η αρχική υπόθεση, επομένως, θα ελεγχθεί σε σχέση με μια ανάλυση των χαρακτηριστικών της ζήτησης (σημασία των εθνικών ή τοπικών προτιμήσεων, τρέχοντα σχέδια των αγορών των πελατών, διαφοροποίηση προϊόντων/εμπορικά σήματα κ.ά.) προκειμένου να δευκρινιστεί εάν οι επιχειρήσεις σε διαφορετικές περιοχές πραγματικά αποτελούν μια πραγματική εναλλακτική πηγή προσφοράς για τους καταναλωτές. Το θεωρητικό πείραμα είναι πάλι βασισμένο στην υποκατάσταση που προκύπτει από αλλαγές στις σχετικές τιμές, ενώ το ερώτημα που γυρεύει απάντηση είναι πάλι εάν οι πελάτες των συμβαλλόμενων μερών θα ανέθεταν τις παραγγελίες τους σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες αλλού βραχυπρόθεσμα και με αμελητέο κόστος...

Εάν είναι απαραίτητο, ένας περαιτέρω έλεγχος στους παράγοντες προσφοράς θα πραγματοποιηθεί για να εξασφαλιστεί ότι εκείνες οι επιχειρήσεις που βρίσκονται σε ξεχωριστές περιοχές δεν αντιμετωπίζουν δυσχέρειες για να αναπτύξουν τις πωλήσεις τους με ανταγωνιστικούς όρους σε όλη τη γεωγραφική αγορά. Αυτή η ανάλυση θα περιλαμβάνει εξέταση των απαιτήσεων προκειμένου για μια τοπική παρουσία ώστε να πουλήσει σε εκείνη την περιοχή, όρους πρόσβασης στους διαύλους διανομής, δαπάνες που συνδέονται με την οργάνωση ενός δικτύου διανομής, και την ύπαρξη ή απουσία ρυθμιστικών εμποδίων που προκύπτει από δημόσια προμήθεια, διευθετήσεις τιμών, ποσοστώσεις και δασμολόγια που περιορίζουν το εμπόριο ή την παραγωγή, τεχνικά πρότυπα, μονοπάγια, ελευθερία εγκατάστασης, απαιτήσεις για διοικητικές εγκρίσεις, κανονισμούς συσκευασίας, κ.λ.π. Εν ολίγοις, η Επιτροπή θα προσδιορίσει πιθανά εμπόδια και κωλύματα απομονώνοντας επιχειρήσεις που βρίσκονται σε μια δεδομένη περιοχή από την ανταγωνιστική πίεση επιχειρήσεων εγκατεστημένων έξω από αυτήν την περιοχή, ώστε να καθοριστεί ο ακριβής βαθμός αλληλοδιείσδυσης αγοράς σε εθνικό, ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο³¹⁹.

Το πραγματικό σχέδιο και η εξέλιξη των ρευμάτων συναλλαγών προσφέρουν χρήσιμες συμπληρωματικές ενδείξεις ως προς την οικονομική σημασία του καθενός από τους προαναφερθέντες παράγοντες προσφοράς ή ζήτησης, καθώς και ως προς την έκταση στην οποία μπορούν ή όχι να αποτελέσουν πραγματικά εμπόδια

³¹⁸ C. J. Cook and C. S. Kerse, "E.C. Merger Control", 3rd edition, Sweet & Maxwell, 2000

³¹⁹ Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>

δημιουργώντας διαφορετικές γεωγραφικές αγορές. Η ανάλυση των ρευμάτων συναλλαγών θα εξετάσει γενικά το θέμα των εξόδων μεταφοράς και του βαθμού στον οποίο αυτά μπορούν να εμποδίσουν το εμπόριο μεταξύ διαφορετικών περιοχών, λαμβάνοντας υπόψη την θέση του εργοστασίου, το κόστος παραγωγής και τα σχετικά επίπεδα τιμών.

c. Ενοποίηση της αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Τέλος, η Επιτροπή λαμβάνει, επίσης, υπόψη τη συνεχιζόμενη διαδικασία ενοποίησης της αγοράς ειδικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τον καθορισμό των γεωγραφικών αγορών, κυρίως στον τομέα των συγκεντρώσεων και των δομικών κοινοπραξιών. Τα μέτρα που υιοθετούνται και εφαρμόζονται στο πρόγραμμα εσωτερικής αγοράς για να καταργηθούν τα εμπόδια στο εμπόριο και να ενσωματωθούν περαιτέρω οι κοινοτικές αγορές, δεν μπορούν να αγνοηθούν κατά την αξιολόγηση των επιδράσεων στον ανταγωνισμό μιας συγκέντρωσης ή μιας δομικής κοινοπραξίας. Μια κατάσταση όπου οι εθνικές αγορές έχουν απομονωθεί τεχνητά η μια από την άλλη λόγω της ύπαρξης νομοθετικών εμποδίων που έχουν καταργηθεί τώρα, θα οδηγήσει γενικά σε μια προσεκτική αξιολόγηση των παρελθουσών στοιχείων σχετικά με τις τιμές, τα μερίδια αγοράς ή τα εμπορικά σχέδια. Μια διαδικασία ενοποίησης της αγοράς που, βραχυπρόθεσμα, θα οδηγούσε σε ευρύτερες γεωγραφικές αγορές μπορεί, επομένως, να ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό της γεωγραφικής αγοράς για τους σκοπούς της αξιολόγησης των συγκεντρώσεων και των κοινοπραξιών.

B. Υπολογισμός των μεριδίων αγοράς

Ο καθορισμός της σχετικής αγοράς και από τη διάσταση του προϊόντος και από τη γεωγραφική διάσταση επιτρέπει να προσδιορίσει τους ενεργούς προμηθευτές και πελάτες/καταναλωτές σε αυτή την αγορά. Σε αυτή τη βάση, ένα συνολικό μέγεθος αγοράς και τα μερίδια αγοράς για κάθε προμηθευτή μπορούν να υπολογιστούν βάσει των πωλήσεων των σχετικών προϊόντων τους στη σχετική περιοχή. Στην πράξη, το συνολικό μέγεθος της αγοράς και τα μερίδια αγοράς είναι συχνά διαθέσιμα από τις πηγές της αγοράς, δηλ. τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων, τις μελέτες που ανατίθενται σε συμβούλους βιομηχανίας ή/και σε εμπορικές ενώσεις. Όταν δεν συμβαίνει αυτό, ή επίσης όταν δεν είναι αξιόπιστες οι διαθέσιμες εκτιμήσεις, η Επιτροπή συνήθως θα ζητήσει από κάθε προμηθευτή στη σχετική αγορά να παράσχει τις δικές του πωλήσεις προκειμένου να υπολογιστεί το συνολικό μέγεθος και τα μερίδια της αγοράς³²⁰.

Εάν οι πωλήσεις είναι συνήθως το σημείο αναφοράς για να υπολογιστούν τα μερίδια αγοράς, υπάρχουν εντούτοις άλλες ενδείξεις που, ανάλογα με τα συγκεκριμένα προϊόντα ή τη βιομηχανία εν λόγω, μπορούν να προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες όπως, ειδικότερα, ο αριθμός των φορέων σε αγορές προσφοράς, οι μονάδες στόλου όπως στο αεροδιάστημα, ή οι επιφυλάξεις που διατηρούνται στην περίπτωση τομέων όπως η μεταλλία.

³²⁰ M. Broberg, “The European Commission’s Jurisdiction to Scrutinise Mergers”, Kluwer, 1998

Εμπειρικά, και οι πωλήσεις όγκου και οι πωλήσεις αξίας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες. Σε περιπτώσεις διαφοροποιημένων προϊόντων, οι πωλήσεις σε αξία και το σχετικό μερίδιο αγοράς τους θα θεωρηθούν συνήθως ότι απεικονίζουν καλύτερα τη σχετική θέση και τη δύναμη κάθε προμηθευτή.

C. Πρόσθετοι συλλογισμοί

Υπάρχουν ορισμένες περιοχές όπου η εφαρμογή των αρχών που εξετάστηκαν ανωτέρω πρέπει να αναληφθεί με προσοχή. Αυτό συμβαίνει κατά την εξέταση πρωταρχικών και δευτερευόντων αγορών, ειδικότερα, όταν η συμπεριφορά των επιχειρήσεων σε ένα χρονικό σημείο πρέπει να αναλυθεί σύμφωνα με το άρθρο 82ΣυνθΕΚ. Η μέθοδος για τον καθορισμό των αγορών σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η ίδια, συνίσταται δηλαδή στην αξιολόγηση των απαντήσεων των πελατών βάσει των αποφάσεων των αγορών τους αναλογικά με τις σχετικές μεταβολές των τιμών· όμως, πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη περιορισμοί αναφορικά με την υποκατάσταση που επιβάλλεται από συνθήκες σε συνδεδεμένες αγορές³²¹. Ένας στενός καθορισμός της αγοράς για δευτερεύοντα προϊόντα, λόγω χάρη για ανταλλακτικά, μπορεί να προκύψει όταν η συμβατότητα με το πρωταρχικό προϊόν είναι σημαντική. Προβλήματα σχετικά με την ανεύρεση συμβατών δευτερευόντων προϊόντων σε συνδυασμό με την ύπαρξη υψηλών τιμών και μακρού χρόνου ζωής των πρωταρχικών προϊόντων μπορούν να καταστήσουν τις σχετικές αυξήσεις τιμών των δευτερευόντων προϊόντων κερδοφόρες. Ένας διαφορετικός καθορισμός αγοράς μπορεί να προκύψει εάν σημαντική υποκατάσταση μεταξύ δευτερευόντων προϊόντων είναι δυνατή, ή εάν τα χαρακτηριστικά των πρωταρχικών προϊόντων καθιστούν εφικτές τις γρήγορες και άμεσες απαντήσεις των καταναλωτών στις σχετικές αυξήσεις τιμών των δευτερευόντων προϊόντων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ύπαρξη αλυσίδων υποκατάστασης μπορεί να οδηγήσει στον καθορισμό μιας σχετικής αγοράς, όπου τα προϊόντα ή οι περιοχές στο άκρο της αγοράς δεν είναι άμεσα υποκαταστάσιμα. Ένα παράδειγμα μπορεί να παρασχεθεί από τη γεωγραφική διάσταση ενός προϊόντος με σημαντικά έξοδα μεταφοράς. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι παραδόσεις από τις εγκαταστάσεις ενός συγκεκριμένου εργοστασίου περιορίζονται σε μια ορισμένη περιοχή γύρω από κάθε εργοστάσιο, εξαιτίας του αντίκτυπου των εξόδων μεταφοράς. Σε γενικές γραμμές, τέτοια περιοχή θα μπορούσε να αποτελέσει τη σχετική γεωγραφική αγορά. Εντούτοις, εάν η διανομή των εργοστασίων είναι τέτοια που υπάρχουν ιδιαίτερες επικαλύψεις μεταξύ των περιοχών γύρω από διαφορετικές εγκαταστάσεις, είναι δυνατό η τιμολόγηση εκείνων των προϊόντων να περιοριστεί από μια αλυσίδα υποκατάστασης και να οδηγήσει στον καθορισμό μιας ευρύτερης γεωγραφικής αγοράς. Το ίδιο σκεπτικό μπορεί να ισχύσει εάν το προϊόν Β είναι υποκατάστατο ζήτησης των προϊόντων Α και Γ. Ακόμα κι αν τα προϊόντα Α και Γ δεν είναι άμεσα υποκατάστατα ζήτησης, μπορεί να βρεθούν να είναι στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων, αφού η αντίστοιχη τιμολόγησή τους μπορεί να περιοριστεί από την υποκατάσταση του Β.

³²¹ Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003

Από μια πρακτική προοπτική, η έννοια των αλυσίδων υποκατάστασης πρέπει να επιβεβαιωθεί από τα πραγματικά στοιχεία, παραδείγματος χάριν τα σχετικά με την αλληλεξάρτηση τιμών στα άκρα των αλυσίδων υποκατάστασης, προκειμένου να οδηγήσουν σε μια επέκταση της σχετικής αγοράς σε μια μεμονωμένη περίπτωση. Τα επίπεδα τιμών στα άκρα των αλυσίδων θα έπρεπε να είναι επίσης του ίδιου μεγέθους.

4.3.7.5. Η σχέση μεταξύ του ΚΚΣ και των Άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ³²²

Τα Άρθρα 81 και 82 (πρώην Άρθρα 85 και 86) έγιναν ενεργά με την ισχύ της Συνθήκης της Ρώμης την 1^η Ιανουαρίου 1958 και διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της Κοινότητας ως κεντρικών πυλώνων της συνταγματικής της διάρθρωσης. Πιο πρόσφατοι κανονισμοί, όπως ο ΚΚΣ, δεν έχουν το νομικό υπόβαθρο να ακυρώσουν ή να τροποποιήσουν αυτά τα άρθρα. Ενώ αυτή η πρωτεύουσα αρχή πρέπει να διατηρηθεί, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τις πρακτικές διαφορές της εφαρμογής αυτών των Άρθρων, τις οποίες επέφερε η υιοθέτηση του ΚΚΣ.

Πριν την υιοθέτηση του αρχικού ΚΚΣ το Δεκέμβριο του 1989, και το Άρθρο 81 και το Άρθρο 82 είχαν εφαρμοστεί σε συγκεντρώσεις. Εντούτοις, δεν καταρτίστηκαν καινούριοι κανονισμοί οι οποίοι να καθορίζουν διαδικασίες για την εφαρμογή των Άρθρων 81 και 82 σε τέτοιες περιπτώσεις συγκεντρώσεων. Η ανεπάρκεια αυτών των δύο Άρθρων να παράσχουν ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου συγκεντρώσεων οδήγησε τελικά στην υιοθέτηση του ΚΚΣ, ο οποίος όριζε στο Άρθρο 2§2 ότι ο Κανονισμός 17/62 δεν έχει εφαρμογή στις συγκεντρώσεις όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 3. Επιπροσθέτως, μια Ανακοίνωση που εκδόθηκε ταυτόχρονα με τη δημοσίευση του ΚΚΣ εκ μέρους της Επιτροπής, όριζε ότι η Επιτροπή δεν θα εφαρμόζε υπό κανονικές συνθήκες τα Άρθρα, όσον αφορά τις συγκεντρώσεις, με άλλα μέσα πέραν αυτών που περιέχονται στον ΚΚΣ.

Τα Άρθρα 81 και 82 έχουν επίσης άμεση εφαρμογή στα Εθνικά δικαστήρια. Το ερώτημα, λοιπόν που έγινε, ήταν αν μπορούσαν αυτά να χρησιμοποιηθούν για να εμποδίσουν τις συγκεντρώσεις σε αυτά τα δικαστήρια. Θα φαινόταν ότι η θεωρία της «προσωρινής εγκυρότητας» στην υπόθεση *Nouvelles Frontières* (Υπόθεση 66/86 [1989] EC803:[1990] 4 CMLR 102) καθιστά αυτό το εγχείρημα μη πρακτικό υπό το Άρθρο 81, αφού οι συμφωνίες για απόκτηση κοινών μεριδίων παραμένουν έγκυρες, εκτός και αν μία απόφαση δικαστηρίου τις κηρύξει άκυρες υπό το Άρθρο 81. Εν απουσία οιασδήποτε σχετικών εφαρμοζόμενων κανονισμών, αυτό δεν φαίνεται πιθανό. Η θέση που διατυπώνεται στο Άρθρο 82, παρ' όλα αυτά, είναι διαφορετική, αφού δεν υπάρχει πρόβλεψη εξαίρεσης ισοδύναμης με αυτής του Άρθρου 81§3 και επομένως το Άρθρο μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα σε Εθνικά δικαστήρια, χωρίς την ανάγκη ειδικής νομοθεσίας της Κοινότητας. Γενικά, λοιπόν, φαίνεται ότι ένα τρίτο μέρος θα μπορούσε να αμφισβητήσει μια συγκέντρωση, που δεν έχει κοινοτική διάσταση, σε ένα εθνικό δικαστήριο σύμφωνα με αυτό το Άρθρο. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση *Ahmed Saeed* (Υπόθεση 66/86 [1989] ECR

³²² D. G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998

803; [1990] 4 CMLR 102) υποστηρίζει αυτή τη θέση. Ο εθνικός δικαστής μπορεί να διστάζει να εισχωρήσει στα οφέλη της συγκέντρωσης υπό αμφισβήτηση, δεδομένων των περιπλοκών μια τέτοιας εκτίμησης και θα απαιτείτο μια δυνατή υπόθεση, ίσως μία που θα είχε να κάνει με πολύ υψηλά μερίδια αγοράς, όπως η υπόθεση *Europemballage Corporation & Continental Can Co. Inc. v. Commission* (Υπόθεση 6/72 [1973] ECR 215; CMLR 199), προκειμένου κάποιο εθνικό δικαστήριο να παρέμβει υπέρ του ενάγοντα.

4.3.8. Τα επανορθωτικά μέτρα στο πλαίσιο του ΚΚΣ³²³

Τα επανορθωτικά μέτρα αποτελούν ένα από τα βασικά στοιχεία ενός αποτελεσματικού και ισορροπημένου ελέγχου συγκεντρώσεων. Υπό την προϋπόθεση ότι το πρόβλημα του ανταγωνισμού προσδιορίζεται και εξετάζεται κατάλληλα, τα επανορθωτικά μέτρα επιτρέπουν τη λήψη αποφάσεων έγκρισης όσον αφορά μεμονωμένες περιπτώσεις και – γενικότερα – δεν παρακωλύουν τη συνεχόμενη αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, διατηρώντας συγχρόνως ή αποκαθιστώντας τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Η εύρεση των κατάλληλων επανορθωτικών μέτρων είναι πράγματι σημαντική και για τις αρχές ανταγωνισμού και για τα συμβαλλόμενα μέρη που προβαίνουν σε κοινοποίηση. Μια δέσμευση που αποτυγχάνει στην πράξη, είναι δαπανηρή κυρίως για τα συμβαλλόμενα μέρη, δεδομένου ότι παρατείνει την αβεβαιότητα και απαιτεί εναλλακτικές λύσεις έρευνας και διαπραγμάτευσης. Σε τελική ανάλυση, τα μέρη της πράξης συγκέντρωσης ίσως χρειαστεί να επαναπροσδιορίσουν τους όρους της διαπραγμάτευσης αναδρομικά, με όλες τις συνέπειες που επέρχονται στην αγοραστική αξία και την φήμη των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και στον τομέα της απασχόλησης. Μια αποτυχημένη δέσμευση είναι επίσης δαπανηρή για την αγορά και τους συμμετέχοντες σε αυτήν, δεδομένου ότι παρατείνει μια κατάσταση που δεν είναι ικανοποιητική, εάν όχι απαράδεκτη, επειδή παρακωλύει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Τέλος, είναι δαπανηρή και για τη σχετική αρχή ανταγωνισμού, από την άποψη των πρόσθετων πόρων που ξοδεύονται προκειμένου για την φήμη και την αξιοπιστία της, καθώς επίσης και για τις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες που θα λάβουν χώρα.

4.3.8.1. Κανονιστικά και αντιτράστ επανορθωτικά μέτρα (Regulatory remedies and antitrust remedies)³²⁴

Σημαντικό είναι το θέμα των διαφορών μεταξύ των επανορθωτικών μέτρων που βασίζονται στο δίκαιο αντιτράστ και αυτών υπό κανονιστική παρέμβαση.

³²³ Wolfgang Mederer, «REMEDIES IN MERGER CASES», The Fifth Annual Competition Conference, IBA, Fiesole/Florence 21 September 2001

³²⁴ Mario Monti, «Remarks at the European Regulators Group Hearing on Remedies», Centre Albert Borschette Rue Froissart, 26 January 2004, SPEECH/04/37

Ο κανονισμός είναι, εξ ορισμού, ένας *ex ante* τύπος παρέμβασης. Τα επανορθωτικά μέτρα που επιβάλλονται υπό την κανονιστική παρέμβαση προορίζονται να επιτρέψουν στον ανταγωνισμό να αναπτυχθεί και να αυξήσουν τις ανταγωνιστικές συνθήκες σε οποιαδήποτε αγορά κατά τρόπο αυτάρκη. Στόχος τους είναι, η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ευνοεί τον ανταγωνισμό μακροπρόθεσμα, παρέχοντας συγχρόνως, βραχυπρόθεσμα, στους τελικούς χρήστες τα οφέλη που η αγορά θα προσέφερε εάν ήταν αποτελεσματικά ανταγωνιστική.

Από την άλλη πλευρά, τα επανορθωτικά μέτρα που βασίζονται στο δίκαιο αντιτράστ, έχουν καθαρά σαν στόχο να τιμωρήσουν μορφές συμπεριφοράς που έχουν εμφανιστεί στο παρελθόν και οι οποίες θεωρήθηκαν καταστρεπτικές για την ευημερία των πολιτών / καταναλωτών. Εδώ λαμβάνεται σαν δεδομένο ότι οι ανταγωνιστικές συνθήκες έχουν ήδη αναπτυχθεί και ότι οι δομές αγοράς δεν θα συνέβαλαν αυτόματα στην υποβάθμισή τους. Ωστόσο, υπάρχουν συγκεκριμένοι τομείς, όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου αντιτράστ, οι οποίοι συνδέονται στενά με τον κανονισμό από την άποψη της φύσης των επανορθωτικών μέτρων που επιβάλλονται. Το προφανές παράδειγμα είναι ο έλεγχος συγκεντρώσεων. Τα επανορθωτικά μέτρα σύμφωνα με το δίκαιο ελέγχου συγκεντρώσεων λειτουργούν *ex ante* εξ ορισμού και προσφέρουν, παράλληλα, ένα ευρύτερο φάσμα τύπων παρέμβασης από το συμβατικό δίκαιο αντιτράστ, συμπεριλαμβανομένης της εκκαθάρισης.

Επομένως, η σχέση μεταξύ των επανορθωτικών μέτρων που βασίζονται στο δίκαιο αντιτράστ και αυτών υπό κανονιστική παρέμβαση είναι ιδιαίτερα σημαντική επειδή ενημερώνει τις αποφάσεις πολιτικής. Κατά κάποιο τρόπο, ο στόχος των κανονιστικών επανορθωτικών μέτρων πρέπει να είναι να επιτραπούν αυτά που βασίζονται στο δίκαιο αντιτράστ, ώστε να είναι τα μόνα που θα απαιτούνται μακροπρόθεσμα. Για τους τομείς της βιομηχανίας που μπορούν να χαρακτηριστούν ως φυσικά μονοπώλια, αυτό μπορεί να είναι δύσκολο να επιτευχθεί. Εντούτοις, καθώς η τεχνολογία αναπτύσσεται, η κανονιστική παρέμβαση θα διαδραματίσει όλο και μικρότερο ρόλο.

4.3.8.2. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με τα επανορθωτικά μέτρα³²⁵

Ο πρώτος στόχος της Ανακοίνωσης είναι να καταστήσει σίγουρο ότι τα επανορθωτικά μέτρα που προτείνονται από τα συμβαλλόμενα μέρη επιλύουν πλήρως τα προβλήματα ανταγωνισμού που υποδεικνύει η Επιτροπή και εξαλείφουν, έτσι, την περίπτωση δημιουργίας ή ενίσχυσης μιας δεσπόζουσας θέσης. Τα επανορθωτικά μέτρα πρέπει να είναι ευδιάκριτα και να αφαιρούν εξ ολοκλήρου τις ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό. Η Ανακοίνωση σαφώς ορίζει ότι η Επιτροπή πρέπει να καταδείξει ότι η προτεινόμενη πράξη συγκέντρωσης εγείρει ανησυχίες αναφορικά με τον ανταγωνισμό. Εντούτοις, είναι ευθύνη των συμβαλλόμενων μερών να δείξουν ότι τα προτεινόμενα επανορθωτικά μέτρα, μόλις εφαρμοστούν, θα εξαλείψουν αυτές τις ανησυχίες που προσδιορίστηκαν από την Επιτροπή.

³²⁵ Mario Monti, «The Commission notice on merger remedies - one year after», CERNA (Centre d'économie industrielle, Ecole Nationale Supérieure de mines), Paris, 18 January 2002, SPEECH/02/10

Ο δεύτερος στόχος της Ανακοίνωσης είναι να καταστήσει σίγουρο ότι τα επανορθωτικά μέτρα που γίνονται αποδεκτά από την Επιτροπή μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά και εντός σύντομου χρονικού διαστήματος. Δεν πρέπει να χρειαστούν πρόσθετο έλεγχο μόλις εφαρμοστούν. Οι δεσμεύσεις που προτάθηκαν πρέπει, επομένως, να περιέχουν συγκεκριμένες λεπτομέρειες και διαδικασίες σχετικά με την εφαρμογή τους.

Στην Ανακοίνωση η Επιτροπή σαφώς κατέδειξε ότι το προτιμητέο επανορθωτικό μέτρο είναι η εκκαθάριση (divestiture) των βιώσιμων αυτόνομων επιχειρήσεων. Κατά την άποψη της Επιτροπής, αυτή η μορφή διαρθρωτικού επανορθωτικού μέτρου εξασφαλίζει ότι ο ανταγωνισμός αποκαθίσταται στην αγορά είτε μέσω της ανάδυσης μιας νέας ανεξάρτητης ανταγωνιστικής ενότητας είτε μέσω της ενίσχυσης ενός υπάρχοντος ανταγωνιστή.

Η Επιτροπή επίσης κατέδειξε ότι, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, είναι αρμόζον να διορίζεται ένας επίτροπος (trustee), ο οποίος θα έχει την ευθύνη της εφαρμογής των δεσμεύσεων. Σε περιπτώσεις εκκαθάρισης, εάν τα συμβαλλόμενα μέρη δεν βρουν έναν αποδεκτό αγοραστή μέσα στο χρονικό πλαίσιο που έχει καθοριστεί από τις δεσμεύσεις, ο επίτροπος πρέπει να έχει αμετάκλητη εξουσιοδότηση να λύσει την επιχείρηση εντός μιας δεδομένης χρονικής περιόδου σε μια όσο το δυνατό μέγιστη τιμή.

4.3.8.3. Εφαρμογή των επανορθωτικών μέτρων

Τα επανορθωτικά μέτρα πρέπει να είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκαθιστούν σε μια συγκεκριμένη αγορά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, ο οποίος είτε επρόκειτο να χαθεί ή χάθηκε συνεπεία μιας συγχώνευσης. Ακόμα κι αν μπορούν να προσδιοριστούν κατάλληλα στοιχεία του ενεργητικού, η δέσμευση των συμβαλλόμενων μερών ότι θα εκκαθαρίσουν (divest) απλώς αυτά τα στοιχεία – ανεξαρτήτως ποιος θα τα αγοράσει – δεν είναι επαρκής. Είναι κρίσιμο τα μέρη να προβούν στην εκκαθάριση μιας τρέχουσα επιχείρησης, ώστε να επαναδημιουργηθεί ένας αποτελεσματικός ανταγωνιστής. Η εμπειρία έχει δείξει ότι ένας αποτελεσματικός ανταγωνιστής πρέπει όχι μόνο να είναι ανεξάρτητος και βιώσιμος, αλλά πρέπει επίσης να έχει τα απαραίτητα κίνητρα για να ανταγωνιστεί.

Σημαντικός ρόλος της Επιτροπής, λοιπόν, είναι να εξετάσει στενά την εφαρμογή των επανορθωτικών μέτρων που είχαν γίνει προηγουμένως αποδεκτά. Πράγματι, οι ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό που ανεγείρονται εξαιτίας μιας συναλλαγής, θα εξαλειφθούν μόνο εάν τα επανορθωτικά μέτρα που είχαν γίνει αποδεκτά εφαρμοστούν πλήρως και με κατάλληλο τρόπο. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, παρακολουθούνται τα διάφορα στάδια των εκκαθαρίσεων που έγιναν αποδεκτές, εγκρίνονται οι εξουσιοδοτήσεις των επιτρόπων, καθώς και οι προτεινόμενοι αγοραστές για τα εκκαθαρισθέντα στοιχεία του ενεργητικού. Προκειμένου να χορηγηθεί τέτοια έγκριση, η Επιτροπή συνήθως εξετάζει αν ο αγοραστής είναι ανεξάρτητος από τα συμβαλλόμενα μέρη, αν μπορεί να αναδυθεί ως ανταγωνιστική δύναμη στην αγορά και αν η νέα εξαγορά δημιουργεί, εκ πρώτης όψεως, προβλήματα στον ανταγωνισμό. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αγοραστές που προτείνονται επισήμως από τα συμβαλλόμενα μέρη γίνονται αποδεκτοί τελικά

από την Επιτροπή – αλλά το 2001 στην υπόθεση *TotalFina/Elf* η Επιτροπή δεν ενέκρινε τους αγοραστές που προτάθηκαν αρχικά από τα συμβαλλόμενα μέρη. Ο αγοραστής, όμως, δεν είναι το μόνο σχετικό στοιχείο που θα εξεταστεί. Κρίσιμο είναι, επίσης, το πακέτο των στοιχείων του ενεργητικού που θα εκκαθαρισθεί. Εάν υπάρχει οποιαδήποτε αμφιβολία ότι η επιχείρηση που προσφέρεται προς εκκαθάριση δεν περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία του ενεργητικού που θα απαιτούνταν για να ανταγωνιστεί στις σχετικές αγορές, τότε τα συμβαλλόμενα μέρη ίσως να πρέπει να παρέχουν ένα ευρύτερο πακέτο στοιχείων του ενεργητικού ή να διακινδυνεύσουν να απορριφθούν από την Επιτροπή τα προτεινόμενα επανορθωτικά μέτρα τους. Ενώ οι εκκαθαρίσεις αποτελούν την κλασική λύση σε πολλά από τα προβλήματα που προσδιορίζονται, σε ορισμένες (πιο εξαιρετικές) περιπτώσεις υπάρχουν άλλα μέτρα, τα οποία θα μπορούσαν επίσης να εξαλείψουν τυχόν ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, η αποκατάσταση του ανταγωνισμού σε μια συγκεκριμένη αγορά μπορεί να επιτευχθεί με τη μείωση των εμποδίων εισόδου³²⁶. Ο βαθμός πολυπλοκότητας των συναλλαγών αυξάνει τις αβεβαιότητες που συνδέονται με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων επανορθωτικών μέτρων. Επομένως, θα ήταν σοφό τα συμβαλλόμενα μέρη να διστάσουν προτού καταστήσουν ένα πακέτο επανορθωτικών μέτρων πάρα πολύ σύνθετο, γιατί μπορεί να προκαλέσει αμφιβολίες αναφορικά με τη βιωσιμότητα του όλου εγχειρήματος. Η λύση δεν μπορεί να είναι πιο σύνθετη από το πρόβλημα που προσπαθεί να επιλύσει.

Η Επιτροπή έχει παραδείγματα σχετικά με το πώς το χρονοδιάγραμμα, μέσα στο οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν δεσμευτεί να εκκαθαρίσουν ένα συγκεκριμένο στοιχείο του ενεργητικού, δεν μπορεί να γίνει σεβαστό εξαιτίας λόγων εξαρτώμενων από την προθυμία των συμβαλλόμενων μερών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, εάν αποδεικνύεται ότι έχουν καταβληθεί γνήσιες προσπάθειες από τα συμβαλλόμενα μέρη, η Επιτροπή μπορεί να παρατείνει την προθεσμία. Σε τέτοιες καταστάσεις, ο επίτροπος διαδραματίζει συνήθως αποφασιστικό ρόλο όσον αφορά την εξασφάλιση ότι καμία βλάβη σχετική με τον ανταγωνισμό δεν θα επέλθει στη σχετική επιχείρηση ή τα στοιχεία του ενεργητικού εξαιτίας της εκκαθάρισης στο προσωρινό διάστημα μεταξύ της εφαρμογής της αρχικής λειτουργίας και της πώλησης της εταιρικής συμμετοχής.

4.3.9. Ο ΚΚΣ σε σύγκριση με το Άρθρο 81§§1 και 3 ΣυνθΕΚ³²⁷

Ο ΚΚΣ αναγνωρίζει τη δυνατότητα των συγκεντρώσεων να αυξήσουν την οικονομική αποδοτικότητα και συνεπώς την οικονομική ευημερία. Ειδικότερα, το υπ' αριθμ. 4 στοιχείο του ΚΚΣ ορίζει ότι:

³²⁶ Mario Monti, «The main challenges for a new decade of EC Merger Control», EC Merger Control – 10th Anniversary Conference, Brussels, 14-15 September 2000, SPEECH/00/311

³²⁷ Miguel de la Mano, «For the customer's sake: The competitive effects of efficiencies in European merger control», Enterprise Papers No 11, © European Communities, 2002, ISBN 92-894-4562-9, http://europa.eu.int/comm/enterprise/library/enterprise-papers/pdf/enterprise_paper_11_2002.pdf

«[οι σημαντικές αναδιαρθρώσεις των επιχειρήσεων μέσα στην Κοινότητα, ιδίως με τη μορφή συγκεντρώσεων] ... πρέπει να τύχουν ευνοϊκής αποδοχής επειδή συμφωνούν με τις επιταγές ενός δυναμικού ανταγωνισμού και είναι δυνατόν να τονώσουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας...»

Ο ΚΚΣ περαιτέρω ορίζει ότι η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις συγκεντρώσεις λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων: «την εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, εφόσον η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό» (άρθρο 2§1 στοιχείο β).

Είναι ενδιαφέρουσα η σύγκριση μεταξύ του ΚΚΣ και του άρθρου 81§3 ΣυνθΕΚ, σχετικά με τις συμφωνίες μεταξύ ανεξάρτητων εταιριών. Αυτό το άρθρο ορίζει ότι τα αποτελέσματα μιας συμφωνίας – είτε είναι υπέρ είτε κατά του ανταγωνισμού – πρέπει να αντισταθμιστούν προκειμένου να καθοριστεί εάν μια συμφωνία πρέπει να απαγορευθεί [βλ. για παράδειγμα *Pronuptia* (Υπόθεση 161/84 - European Court Record (“ECR”), 1986, σελ. 353, §24) και *Métropole Télévision (M6) and Others v Commission* (Υπόθεση T-112/99 - ECR, 2001, σελ. II-2459, §74)]. Ειδικότερα, αναφέρει ως αποτελέσματα υπέρ του ανταγωνισμού τη συμβολή στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή την προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Επιπροσθέτως, επιβάλλει τρεις όρους προκειμένου για την αποδοχή αυτών των αποτελεσμάτων:

i) για τους καταναλωτές πρέπει να εξασφαλιστεί ένα «δίκαιο τίμημα» από το όφελος που προκύπτει (benefit to consumer rule)

ii) μόνο οι αντιανταγωνιστικοί περιορισμοί που είναι εντελώς απαραίτητοι για την επίτευξη αυτών των στόχων θα γίνονται αποδεκτοί (αρχή αναλογικότητας)

iii) η σχετική συμφωνία δεν μπορεί να επιτρέψει στα συμβαλλόμενα μέρη να καταργήσουν τον ανταγωνισμό επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων (αρχή της διατήρησης του ανταγωνισμού).

Μια απλή ανάγνωση του ΚΚΣ και του άρθρου 81§3 ΣυνθΕΚ δείχνει ότι αυτές οι διατάξεις προβλέπουν έναν αναλογικό χειρισμό των αποτελεσμάτων των πράξεων συγκεντρώσεων και των συμφωνιών που ευνοούν τον ανταγωνισμό, ο οποίος είναι παρόμοιος. Και οι δύο εστιάζουν στους καταναλωτές: αυτοί πρέπει να λάβουν ένα «δίκαιο τίμημα» των ωφελειών που προκύπτουν από τις συμφωνίες ενώ οι αποδοτικότητες που προκύπτουν από τις πράξεις συγκεντρώσεων πρέπει να είναι «προς όφελός τους». Και οι δύο παρέχουν έναν περιορισμό βασισμένο στον ανταγωνισμό: μια συμφωνία δεν μπορεί να καταργήσει τον ανταγωνισμό επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων ενώ, σύμφωνα με τον ΚΚΣ, η τεχνική πρόοδος δεν διαμορφώνει εμπόδιο για τον ανταγωνισμό. Περαιτέρω υποστηρίζεται ότι ο όρος της αναλογικότητας που υπάρχει στο άρθρο 81§3 ΣυνθΕΚ αλλά λείπει από τον ΚΚΣ εννοείται, εν πάση περιπτώσει, στον τελευταίο ως γενική αρχή. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά την αξιολόγηση των επανορθωτικών μέτρων δεδομένου ότι, περιστασιακά, ακόμα και αν χορηγήθηκε μια έγκριση υποκείμενη σε δεσμεύσεις, η Επιτροπή μπορεί να επιλέξει να εγκρίνει τη συγκέντρωση άνευ όρων (ή με ελάχιστες δεσμεύσεις) προκειμένου να μην εμποδιστεί η επίτευξη αρκετά μεγάλων αποδοτικότητων που θα ωφελούσαν τους καταναλωτές.

Θα μπορούσε να αντιταχθεί ότι η διοικητική πρακτική της Επιτροπής (και η νομολογία των δικαστηρίων) έχουν βαθμιαία απομακρύνει αυτές τις δύο διατάξεις τη μια από την άλλη. Κατά συνέπεια, υπάρχει μια γενική εντύπωση ότι μόνο το άρθρο 81§3 ΣυνθΕΚ επιτρέπει μια ρητή αντιστάθμιση των πτυχών υπέρ και κατά του ανταγωνισμού μιας συμφωνίας και όχι ο ΚΚΣ αντίστοιχα όσον αφορά τις πτυχές των συγκεντρώσεων.

4.3.10. Παρατηρήσεις σχετικά με τον Κανονισμό 802/2004³²⁸

Γενικά, στις επιχειρήσεις οι οποίες προέβησαν σε κοινοποίηση των συγκεντρώσεων κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη πρόοδος όσον αφορά την επεξεργασία των αιτήσεών τους από το Merger Task Force (MTF). Μάλιστα, έχει γίνει λόγος για σταθερές, διαθέσιμες, καλά διοικούμενες ομάδες εξέτασης υποθέσεων, για ανοικτές συζητήσεις που προηγούνται της κοινοποίησης και για προσφορά μιας δίκαιης δυνατότητας στα συμβαλλόμενα μέρη να εξηγήσουν τη λογική της προτεινόμενης συναλλαγής τους.

Εντούτοις, μόλις προκύπτουν δυσκολίες, ιδίως στην φάση II, η Αρχή Ανταγωνισμού γίνεται πιο απαιτητική. Νέες, διεισδυτικές ερωτήσεις υποβάλλονται σε σύντομο χρονικό διάστημα. Διεξάγονται νέοι έλεγχοι της αγοράς. Δίνεται κατά ένα μεγάλο μέρος ο λόγος στους ανταγωνιστές και στους ενδιαφερόμενους τρίτους. Τις περισσότερες φορές, τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν άλλη επιλογή από το να δεχτούν ένα δύσκολο συμβιβασμό όσον αφορά τα επανορθωτικά μέτρα υπό καθεστώς αυξανόμενης χρονικής πίεσης.

Στόχος του Κανονισμού 802/2004 είναι καταρχήν να παρασχεθεί η καλύτερη και πληρέστερη συλλογή γεγονότων και στοιχείων προκειμένου να εξασφαλιστεί η τελική απόφαση της αρχής ανταγωνισμού εν όψει πιθανού δικαιοδοτικού ελέγχου. Συνεπώς, στον εν λόγω Κανονισμό εφαρμογής και τα έντυπα, υπάρχουν περισσότερες διατάξεις που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την Επιτροπή και που καλύπτονται από βαριά πρόστιμα, παρά θέματα προκειμένου για τη στήριξη της υπόθεσης των συμβαλλόμενων μερών.

Το σαφές συμπέρασμα είναι ότι η κατάλληλη απάντηση στο πρόβλημα της ποιότητας των διαδικασιών, από τη μεριά των συμβαλλόμενων μερών που προέβησαν σε κοινοποίηση, βρίσκεται σε περιορισμένη έκταση στα κείμενα του κανονισμού. Εξαρτάται κυρίως από τον τρόπο που η Επιτροπή θα τα εφαρμόσει.

Καθιερώνοντας πολύτιμα πρότυπα δράσης στην περίοδο που προηγείται της κοινοποίησης και στην φάση I, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού πρέπει να αναπτύξει ικανότητες για την επίλυση των προβλημάτων της Φάσης II βάσει των ακόλουθων αρχών:

³²⁸ «Observations on the Draft Commission Regulation implementing Council Regulation CEC/139/2004 on the control of concentration», AFEP, March 2004

- Εντατικοποίηση και επιτάχυνση της ανατροφοδότησης προς τα συμβαλλόμενα μέρη προκειμένου να διευκολυνθεί η αναμονή και η τήρηση των χρονικών ορίων
- Αποστασιοποίηση από την προσέγγιση τη σχετική με τα αντι-καρτέλ, μέτρια χρήση των άρθρων 12 έως 15 του Κανονισμού 139/2004, εγκατάλειψη της μονομερούς διαδρομής και προσπάθεια ενστερνισμού ενός στόχου με σκοπό την καλύτερα συνδυασμένη απάντηση στις απαιτήσεις του ανταγωνισμού και της επιχειρησιακής στρατηγικής.
- Μετριασμός της αποστροφής όσον αφορά τον κίνδυνο. Ανάπτυξη αμοιβαίας συγκατάθεσης και εμπιστοσύνης σχετικά με τις εξελίξεις που θα ακολουθήσουν τη συγκέντρωση, η οποία είναι ακόμα πιο κατανοητή δεδομένου ότι η αρχή ανταγωνισμού διαθέτει όργανα ελέγχου.

4.4. Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού στις οριζόντιες συγχωνεύσεις

4.4.1. Σχέδιο Ανακοίνωσης σχετικά με την εκτίμηση των «οριζόντιων» συγχωνεύσεων³²⁹

Το σχέδιο ανακοίνωσης σχετικά με την αξιολόγηση των «οριζόντιων συγχωνεύσεων» επιδιώκει να αποσαφηνίσει την προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την ουσιαστική ανάλυση των συγκεντρώσεων, παρέχοντας με αυτόν τον τρόπο διαφάνεια και προβλεψιμότητα και, συνεπώς, μεγαλύτερη νομική βεβαιότητα για όλους τους ενδιαφερομένους. Επίσης, καθορίζει ένα σταθερό οικονομικό πλαίσιο για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων, όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις είναι ενεργοί πωλητές στην ίδια σχετική αγορά ή πιθανοί ανταγωνιστές σε αυτήν την αγορά. Έτσι, προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αναλυθεί η επίδραση μιας συγχώνευσης στον ανταγωνισμό σε μια αγορά, παρέχοντας σαφήνεια, μεταξύ άλλων ζητημάτων, για το πώς η Επιτροπή θα εφαρμόσει την έννοια της συλλογικής κατοχής δεσπόζουσας θέσης (collective dominance)³³⁰. Το σχέδιο ανακοίνωσης προσδιορίζει τρεις τρόπους με τους οποίους μια οριζόντια συγχώνευση μπορεί να βλάψει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό: «κυρίαρχη θέση στην αγορά» -«paramount market position»- (μεμονωμένη κατοχή δεσπόζουσας θέσης), μη-συμπαιγνιακά ολιγοπώλια (non-collusive oligopolies) και συντονισμένα ολιγοπώλια (co-ordinating oligopolies).

Επιπλέον, το σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών εξετάζει συγκεκριμένους παράγοντες που θα μπορούσαν να μετριάσουν μια αρχική διαπίστωση πιθανής ζημίας στον

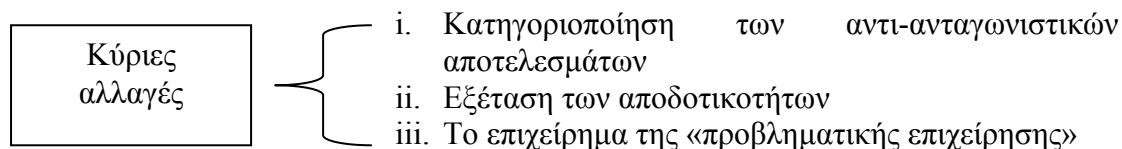
³²⁹ Mario Monti, «European Competition Policy : Quo Vadis?», XX. International Forum on European Competition Policy, Brussels, 10 April 2003, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/195|0|RAPID&lg=EN&display=

³³⁰ Mario Monti, «Merger control in the European Union: a radical reform», European Commission/IBA Conference on EU Merger Control, Brussels, 7 November 2002, SPEECH/02/545, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/545|0|RAPID&lg=EN&display=

ανταγωνισμό - παράγοντες όπως η αγοραστική δύναμη, η ευκολία εισόδου στην αγορά και η αποκαλούμενη “failing firm defence”.

Επιπλέον, το σχέδιο ανακοίνωσης προσδιορίζει κατώτατα όρια προσανατολισμού δεικνύοντας τα επίπεδα συγκέντρωσης μετά το στάδιο της συγχώνευσης («δείκτης ΗΗΙ») κάτω από τα οποία η Επιτροπή είναι απίθανο να επέμβει. Αυτά αποτελούν απλούς δείκτες: δεν σημαίνουν ότι δεν θα επέμβει ποτέ η Επιτροπή όταν δεν ξεπερνώνται αυτά τα κατώτατα όρια, αλλά ούτε ότι θα επεμβαίνει πάντα όταν αυτά υπερβαίνονται. Τέλος, το εν λόγω σχέδιο ορίζει ότι η Επιτροπή θα προσέξει ιδιαίτερα οποιοδήποτε ισχυρισμό αποδοτικότητας στα πλαίσια της γενικής αξιολόγησης μιας συγχώνευσης. Η Επιτροπή μπορεί τελικά να αποφασίσει ότι, συνεπεία τέτοιων αποδοτικότητων, η συγχώνευση δεν δημιουργεί ή δεν ενισχύει μια δεσπόζουσα θέση [γεγονός το οποίο θα είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού].

4.4.2. Ανακοίνωση σχετικά με τις οριζόντιες συγχωνεύσεις³³¹



i. Διττή κατηγοριοποίηση:

a) *Μη-συντονισμένα (μονομερή) αποτελέσματα* που περιλαμβάνουν:

- Συγχωνευμένη εταιρία με μεγάλο μερίδιο αγοράς, που δεν περιορίζεται από ανταγωνιστές
- Συγχώνευση σε ολιγοπωλιακή αγορά που εξαλείφει ανταγωνιστικούς περιορισμούς, ακόμα κι αν δεν δημιουργείται κίνδυνος συντονισμένης συμπεριφοράς (π.χ. παιδικές τροφές)
- Διευρύνεται το πεδίο για παρέμβαση εκ μέρους της Επιτροπής, ειδικά όσον αφορά το τελευταίο σημείο

b) *Συντονισμένα (συλλογικά) αποτελέσματα* που περιλαμβάνουν:

Συγχωνεύσεις που δημιουργούν αυξανόμενο κίνδυνο συντονισμού μεταξύ των υπόλοιπων ανταγωνιστών. Προϋποθέσεις:

- ο Δυνατότητα εξασφάλισης συνθηκών συντονισμού (ομοιογένεια προϊόντων, σταθερές συνθήκες προσφοράς και ζήτησης, διαφάνεια όσον αφορά τη διάρθρωση του κόστους κ.λ.π.)
- ο «Ολιγοπωλιστές» που είναι σε θέση να ελέγχουν και να εντοπίζουν εάν κάποια εταιρία παρεκκλίνει από τους όρους της συντονισμένης συμπεριφοράς
- ο Αξιόπιστοι και έγκαιροι ανασχετικοί μηχανισμοί προκειμένου για την αποτροπή αποκλίσεων
- ο Δεν είναι ικανές οι αντιδράσεις των ξένων ή των πελατών να διακινδυνεύσουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα

³³¹ «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004

ii. Εξέταση των αποδοτικότητων

Προϋποθέσεις: (i) να ωφελούν τους καταναλωτές (ii) να είναι σχετικές με τη συγχώνευση (iii) να είναι επαληθεύσιμες

iii. Το επιχείρημα της «προβληματικής επιχείρησης» γίνεται δεκτό από την Επιτροπή αν:

- Η εξαγοραζόμενη επιχείρηση θα εξαναγκαζόταν σε έξοδο από την αγορά στο εγγύς μέλλον λόγω οικονομικών δυσκολιών
- Δεν υπάρχει λιγότερο αντι-ανταγωνιστική εξαγορά από την κοινοποιημένη συγκέντρωση και,
- Ελλείψει της συγχώνευσης, τα στοιχεία του ενεργητικού της προβληματικής εταιρίας αναπόφευκτα θα εξέρχονταν της αγοράς

4.4.3. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις οριζόντιες συγκεντρώσεις³³²

Η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει επίσης ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών για τις οριζόντιες συγχωνεύσεις, προκειμένου να απεικονίσει τον αναθεωρημένο ΚΚΣ. Οι κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν 5 παράγοντες που η Επιτροπή θα λάβει υπόψη της κατά την ανάλυση των συγκεντρώσεων:

- Η πιθανότητα να έχει η συγχώνευση αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα στις σχετικές αγορές, ελλείψει αντισταθμιστικών παραγόντων.
- Η πιθανότητα να ενεργήσει η αγοραστική δύναμη ως αντισταθμιστική δύναμη στην αύξηση της οικονομικής δύναμης συνεπεία μιας συγχώνευσης.
- Η πιθανότητα να διατηρήσει η είσοδος νέων εταιρειών τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές.
- Η πιθανότητα να προκύψουν αποδοτικότητες από τη συγχώνευση.
- Οι συνθήκες μιας failing firm defence.

Οι κατευθυντήριες γραμμές εξηγούν με κάποιες λεπτομέρειες τους παράγοντες που η Επιτροπή θα λάβει υπόψη της κατά την εξέταση των αντιανταγωνιστικών αποτελεσμάτων που μπορεί να προκύψουν. Η Επιτροπή τους διαχωρίζει σε δύο τύπους αποτελεσμάτων: μη-συντονισμένων (ή μονομερών) και συντονισμένων. Τα τελευταία καλύπτουν τις καταστάσεις που μεταχειρίζονταν στο παρελθόν σαν συλλογική δεσπόζουσα θέση, όπου η συγκέντρωση αυξάνει την πιθανότητα οι εταιρίες να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους. Τα μη-συντονισμένα αποτελέσματα καλύπτουν όχι μόνο τις καταστάσεις που μεταχειρίζονταν στο παρελθόν σαν δεσπόζουσα θέση μιας μεμονωμένης εταιρείας (single firm dominance), αλλά και τις καταστάσεις που εμπίπτουν στο «χάσμα» σύμφωνα με το κριτήριο δεσπόζουσας θέσης, όπου δεν υπάρχει καμία σιωπηρή συμπαιγνία και καμία δεσπόζουσα θέση μιας

³³² «EC merger reform», www.taylorwessing.com

μεμονωμένης εταιρείας, αλλά, παρ' όλα αυτά, μια σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

Ένα ζήτημα που έχει προσελκύσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι ένα μερίδιο αγοράς ποσοστού 50% μπορεί το ίδιο να συνιστά απόδειξη δεσπόζουσας θέσης, γεγονός το οποίο οδήγησε στην υποβολή υποδείξεων ότι η Επιτροπή θα απαγόρευε αυτόματα τις συγχωνεύσεις που θα συγκέντρωναν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς. Αυτό συνιστά υπεραπλούστευση - ένα μερίδιο αγοράς ποσοστού 50% έχει γίνει αποδεκτό σαν στοιχείο δεσπόζουσας θέσης εδώ και καιρό στη νομολογία της Επιτροπής και των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, αλλά άλλοι παράγοντες που αναφέρονται στις κατευθυντήριες γραμμές, όπως η έλλειψη εμποδίων εισόδου, θα είναι πολύ σχετικοί.

4.4.4. Αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων³³³

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε κατευθυντήριες γραμμές που περιγράφουν λεπτομερώς την αναλυτική προσέγγιση που χρησιμοποιείται κατά την αξιολόγηση του πιθανού αντίκτυπου στον ανταγωνισμό των συγχωνεύσεων μεταξύ ανταγωνιστικών, ή ενδεχομένως ανταγωνιστικών, εταιρειών (Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων).

Οι κατευθυντήριες γραμμές καθιστούν σαφές ότι οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές θα αμφισβητηθούν μόνο εάν ενισχύουν τη δύναμη των επιχειρήσεων στην αγορά κατά έναν τρόπο που είναι πιθανό να έχει δυσμενείς συνέπειες για τους καταναλωτές, ειδικότερα με τη μορφή υψηλότερων τιμών, προϊόντων χαμηλής ποιότητας, ή μειωμένης δυνατότητας επιλογής.

Οι κατευθυντήριες γραμμές συμπληρώνουν τη νέα διατύπωση του άρθρου 2 του Κανονισμού Συγκεντρώσεων όσον αφορά το ουσιαστικό κριτήριο. Το νέο πρότυπο διευκρινίζει ότι όλες οι συγκεντρώσεις που είναι πιθανό να ασκήσουν σημαντική δυσμενή επίδραση στον ανταγωνισμό πρέπει να απαγορεύονται, ανεξάρτητα από το εάν τα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα προκύπτουν από τη δημιουργία ή την ενίσχυση ενός μεμονωμένου φορέα που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά ή από το εάν τα αποτελέσματα απορρέουν από μια κατάσταση ολιγοπωλίου. Οι νέες κατευθυντήριες γραμμές συμπληρώνουν τα ανωτέρω εξηγώντας ότι οι συγχωνεύσεις μπορούν να προξενήσουν ζημιά στον ανταγωνισμό είτε επειδή η συγκέντρωση εξαλείφει έναν ανταγωνιστή από την αγορά, αίροντας με αυτόν τον τρόπο έναν σημαντικό ανταγωνιστικό περιορισμό, είτε επειδή καθιστά το συντονισμό μεταξύ των υπόλοιπων εταιριών πιο πιθανό. Ορισμένοι παράγοντες, οι οποίοι μεμονωμένα δεν είναι κατ' ανάγκη αποφασιστικοί, μπορεί να αυξήσουν την πιθανότητα εμφάνισης σημαντικών μη συντονισμένων επιπτώσεων από μια συγκέντρωση. Αυτό δεν απαιτεί τη συνδρομή όλων των εν λόγω παραγόντων ούτε πρέπει να θεωρείται εξαντλητική η απαρίθμηση τους:

- ✓ Μεγάλα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων
- ✓ Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι άμεσοι ανταγωνιστές

³³³ «Commission adopts merger control guidelines», Brussels, 16 December 2003, IP/03/1744

- ✓ Οι πελάτες έχουν περιορισμένες δυνατότητες αλλαγής προμηθευτή
- ✓ Οι ανταγωνιστές δεν είναι πιθανόν να αυξήσουν την προσφορά τους αν αυξηθούν οι τιμές
- ✓ Η ενότητα που προκύπτει από τη συγκέντρωση είναι σε θέση να εμποδίσει την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταγωνιστών
- ✓ Η συγκέντρωση καταργεί ένα σημαντικό παράγοντα ανταγωνισμού³³⁴

Το ζήτημα των συντονισμένων αποτελεσμάτων παραδοσιακά αναφέρεται επίσης και ως «συλλογική δεσπόζουσα θέση» (§§39-57 των Κατευθυντήριων Γραμμών). Η αντίστοιχη υποενοχότητα των Κατευθυντήριων Γραμμών διευκρινίζει ότι ο συντονισμός είναι πιθανότερο να προκύψει σε αγορές όπου είναι σχετικά απλό να επιτευχθεί κοινή συμφωνία σχετικά με τους όρους του συντονισμού. Επιπλέον, τρεις όροι είναι απαραίτητοι προκειμένου ο συντονισμός να καταστεί βιώσιμος. Κατ' αρχάς, οι συντονισμένες εταιρίες πρέπει να είναι σε θέση να παρακολουθούν σε ικανοποιητικό βαθμό εάν οι όροι του συντονισμού ακολουθούνται. Έπειτα, για λόγους πειθαρχίας πρέπει να υπάρχει κάποιος τύπος αξιόπιστου αποτρεπτικού μηχανισμού, ο οποίος να μπορεί να ενεργοποιηθεί εάν ανιχνευτεί απόκλιση. Τρίτον, οι αντιδράσεις των ξένων, όπως είναι οι τρέχοντες και μελλοντικοί ανταγωνιστές που δεν συμμετέχουν στο συντονισμό, καθώς επίσης και οι πελάτες, να μην μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τα αποτελέσματα που αναμένονται από το συντονισμό³³⁵.

I. Μεριδία αγοράς και επίπεδα συγκέντρωσης

Οι νέες κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες η Επιτροπή μπορεί να προσδιορίσει ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό, παράλληλα, όμως, παρέχουν σαφείς ενδείξεις σχετικά με το πότε αυτή (η Επιτροπή) θα ήταν απίθανο να επέμβει. Παρέμβαση, λοιπόν, είναι απίθανη όταν η συγχώνευση δεν οδηγεί σε επίπεδα συγκέντρωσης αγοράς που υπερβαίνουν συγκεκριμένα διευκρινισμένα όρια, όπως αυτά μετρώνται από τα «μερίδια αγοράς» των εταιριών ή από τον αποκαλούμενο δείκτη «HHI» (Ο δείκτης HHI ή Herfindhal-Hirschman Index είναι ένα διεθνώς-αναγνωρισμένο μέτρο συγκέντρωσης της αγοράς. Ο HHI προκύπτει από το άθροισμα των τετραγώνων των ατομικών μεριδίων αγοράς όλων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη συγκεκριμένη αγορά, συμπεριλαμβανομένων των συμβαλλόμενων μερών της πράξης συγχώνευσης). Όπως είναι ευρέως γνωστό, δεν είναι δυνατό να ταυτιστεί ένα τετράγωνο με έναν κύκλο. Με άλλα λόγια, ο δείκτης μεριδίων αγοράς και ο δείκτης HHI δεν μπορούν πάντα να δώσουν πλήρως ίδια μηνύματα. Εντούτοις, είναι δυνατό να αποφευχθεί η αντίφαση. Με αυτή την έννοια, η Επιτροπή επέλεξε ο δείκτης HHI να «στρέφεται» μόνο προς μια κατεύθυνση, ώστε να προσδώσει ένα νόημα «soft safe harbour»: κάτω από ορισμένα επίπεδα, η Επιτροπή είναι απίθανο να προσδιορίσει σε μια συγχώνευση ανησυχίες που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές δεν

³³⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2004/C 31/03

³³⁵ Vincent Verouden, «The role of market shares and market concentration indices in the European Commission's Guidelines on the assessment of horizontal mergers under the EC Merger Regulation», FTC and U.S. DOJ Merger Enforcement Workshop, Washington, DC, February 17-19, 2004.

ορίζουν ότι πάνω από αυτά τα επίπεδα είναι πιθανό να υπάρξουν τέτοιες ανησυχίες (ο δείκτης ΗΗΙ λαμβάνει ουδέτερη θέση από αυτή την άποψη). Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο δείκτης ΗΗΙ συμφωνεί με το κατώτατο όριο (25%) του δείκτη μεριδίων αγοράς. Ανάλογα με το επίπεδο συγκέντρωσης της αγοράς και τα μερίδια αγοράς των συμβαλλόμενων μερών, είτε και οι δύο δείκτες καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα (είναι απίθανο να προσδιοριστούν ανησυχίες σχετικά με τον οριζόντιο ανταγωνισμό) είτε ο ένας δείκτης καταλήγει σε αυτό το συμπέρασμα ενώ ο άλλος παραμένει ουδέτερος είτε και οι δύο δείκτες παραμένουν ουδέτεροι³³⁶.

Η Επιτροπή δεσμεύεται, επίσης, να εξετάσει ως τμήμα της αξιολόγησής της τα επίπεδα συγκέντρωσης των επιχειρήσεων σαν ένα μετριάζοντα παράγοντα της πιθανής ζημιάς στον ανταγωνισμό. Φυσικά, προκειμένου η Επιτροπή να είναι σε θέση να λάβει υπόψη οποιαδήποτε επίπεδα συγκέντρωσης, τα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγκέντρωσης θα πρέπει να αποδείξουν ότι οι αποδοτικότητες είναι σχετικές με τη συγχώνευση και ότι θα ωφελήσουν τους καταναλωτές.

Άλλοι παράγοντες που μπορεί να μετριάσουν μια αρχική διαπίστωση πιθανής ζημιάς, περιλαμβάνουν τέτοιες περιπτώσεις στις οποίες δεν θα υπήρχε κανένα εμπόδιο εισόδου στην αγορά, οι πελάτες σε μια δεδομένη βιομηχανία θα απολάμβαναν σημαντική «αγοραστική δύναμη» ή η εξάλειψη ενός ανταγωνιστή που έχει πολλά προβλήματα, θα λάμβανε χώρα ακόμα και αν εξέλειπε η συγχώνευση με τα ίδια ή χειρότερα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα (θεωρία της "failing firm defence").

4.4.5. Άλλα μη νομοθετικά μέτρα³³⁷

Κατευθυντήριες γραμμές καλύτερων πρακτικών. Βασικές αλλαγές

➤ *Συνεδριάσεις «State of play»*

Συνεδριάσεις μεταξύ της Επιτροπής και των συμβαλλόμενων μερών της πράξης συγκέντρωσης γίνονται τακτικά σε αποφασιστικά σημεία της διαδικασίας για να εγγυηθούν συνεχή παροχή πληροφοριών όσον αφορά την πρόοδο της έρευνας και για να επιτρέψουν την πραγματοποίηση συζητήσεων με τα ανώτερα διοικητικά στελέχη της Επιτροπής

➤ *Πρόσβαση των συμβαλλόμενων μερών στο αρχείο*

Τα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγχώνευσης μπορούν να εξετάζουν το αρχείο της Επιτροπής σε συνεχή βάση και όχι μόνο μετά την έκδοση της Δήλωσης Αντιρρήσεων

➤ *Αυξανόμενη διαφάνεια*

Τα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγχώνευσης μπορούν να επιθεωρήσουν τις αιτήσεις τρίτων μερών και, όπου είναι δυνατόν, να συζητήσουν αυτούς τους προβληματισμούς άμεσα με εκείνα τα τρίτα μέρη και την Επιτροπή

³³⁶ Vincent Verouden, «The role of market shares and market concentration indices in the European Commission's Guidelines on the assessment of horizontal mergers under the EC Merger Regulation», FTC and U.S. DOJ Merger Enforcement Workshop, Washington, DC, February 17-19, 2004.

³³⁷ «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004

5. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

5.1. Η έννοια του αποτελεσματικού ανταγωνισμού

Η πιο φυσική συγκριτική μέτρηση επιδόσεων αναφορικά με τις ανταγωνιστικές αγορές εμφανίζεται να είναι το παράδειγμα του τέλειου ανταγωνισμού (perfect competition paradigm). «Το διανοητικό επίτευγμα αυτού του προτύπου είναι η πλήρης αφαίρεσή του από το συγκεντρωτικό έλεγχο της οικονομίας. Αυτό που διαπλάθεται δεν είναι ανταγωνισμός αλλά ακραία αποκέντρωση [...] Αυτοί που δρουν εντός των πλαισίων αυτού του προτύπου μεγιστοποιούν τη χρησιμότητα ή τα κέρδη αδιαφορώντας πλήρως για τις αποφάσεις των άλλων ή ακόμη και για την ύπαρξη τυχόν άλλων [...] Εάν μια τέτοια απρόσωπη συμπεριφορά θεωρείται ανταγωνισμός, τότε αποτελεί μια πολύ περιορισμένη ποικιλία. Δεν περιλαμβάνεται η βελτίωση σε σχέση με άλλους. Γι' αυτό, το κατάλληλο όνομά του είναι τέλεια αποκέντρωση»³³⁸.

Κατά συνέπεια, το πρότυπο του τέλειου ανταγωνισμού είναι προφανώς ακατάλληλο ως λειτουργική συσκευή για την πολιτική ανταγωνισμού. Στην πραγματικότητα, έχει παρατηρηθεί ότι:

- Ο τέλειος ανταγωνισμός και οι αυξανόμενες οικονομίες κλίμακας είναι ασυμβίβαστες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σχετικό όσον αφορά τις αποδοτικότητες δεδομένου ότι, παραδείγματος χάριν, οι μεγάλες επιχειρήσεις τείνουν να είναι αποδοτικές αλλά θέτουν παράλληλα σε κίνδυνο τον ανταγωνισμό.
- Ο τέλειος ανταγωνισμός δεν είναι ρεαλιστικός. Μάλλον, ο ατελής ανταγωνισμός αποτελεί τον κανόνα και όχι την εξαίρεση.
- Ο τέλειος ανταγωνισμός μπορεί επίσης να είναι ανεπιθύμητος. Έχει διαπιστωθεί ότι συχνά είναι απαραίτητο να επιδεικνύεται ανοχή απέναντι στον ατελή ανταγωνισμό (π.χ. χορηγώντας διπλώματα ευρεσιτεχνίας) προκειμένου να δοθεί ώθηση στην τεχνική πρόοδο και καινοτομία

Επομένως, η πολιτική ανταγωνισμού χρειάζεται μια εναλλακτική, μια πιο λειτουργική συγκριτική μέτρηση επιδόσεων ενάντια στην οποία να αξιολογήσει ανταγωνιστικές αξιώσεις όσον αφορά τον αντίκτυπο των συγκεντρώσεων.

Εκκινώντας από την παρατήρηση ότι, εκτός αν οι εταιρίες κατέχουν και ασκούν εξουσία στην αγορά, δεν μπορούν (αντίθετα) να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό, μπορεί να υποστηριχτεί ότι ο ανταγωνισμός είναι «αποτελεσματικός» εν απουσία τέτοιας εξουσίας. Εντούτοις, αυτή η έννοια του «αποτελεσματικού» ανταγωνισμού μπορεί να γίνει ακόμα πιο λειτουργική καταφεύγοντας στο ζήτημα του βαθμού παρά της ουσίας, δηλαδή με τον καθορισμό μιας αγοράς ως υποκείμενης σε

³³⁸ Demsetz, H. (1993), “The Theory of the Firm Revisited”. In *The Nature of the Firm - Origins, Evolution, and Development*, Williamson, O and S.G. Winter (Eds.), Oxford University Press.

αποτελεσματικό ανταγωνισμό εάν δεν υπάρχει σημαντικός βαθμός άσκησης εξουσίας στην αγορά.

Όπως εκτενώς υποστηρίζεται από τους Bishop και Walker³³⁹, από αυτήν την άποψη, ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός μπορεί να ερμηνευθεί σύμφωνα με ένα από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά της αγοράς (και ειδικότερα, η συγκεκριμένη μορφή που λαμβάνει ο ανταγωνισμός):

- μια διαδικασία αντιπαλότητας
- απουσία περιορισμών,
- μια κατάσταση όπου καμία εταιρία δεν μπορεί να επηρεάσει τις τιμές αγοράς.

Αλλά καμία από αυτές τις επιλογές δεν είναι ικανοποιητική, δεδομένου ότι οποιοσδήποτε λογικός καθορισμός του αποτελεσματικού ανταγωνισμού πρέπει να σχετίζεται με τις εκβάσεις παρά τα χαρακτηριστικά της αγοράς. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις εκβάσεις των διαφορετικών τρόπων ανταγωνισμού, καθώς επίσης και τις έννοιες της αποδοτικότητας και της ευημερίας.

Εν κατακλείδι, η έννοια του αποτελεσματικού ανταγωνισμού μπορεί να ερμηνευθεί ως εκείνη η κατάσταση όπου ο ανταγωνιστικός μηχανισμός είναι αποτελεσματικός κατά τον περιορισμό της άσκησης εξουσίας στην αγορά, υποχρεώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις εταιρείες να πραγματοποιούν π.χ. αποδοτικότητες και να διοχετεύουν ένα σημαντικό μέρος από αυτές στους καταναλωτές.

5.2. Τα οφέλη του ανταγωνισμού³⁴⁰

Η πολιτική ανταγωνισμού βοηθά στην επίτευξη οικονομικής ευημερίας και στην αύξηση της ευημερίας της κοινωνίας. Ο ανταγωνισμός αναγκάζει τις εταιρείες να διοικούνται αποτελεσματικά, να προσαρμόζονται στις αλλαγές και να καινοτομούν. Επίσης, οδηγεί σε χαμηλότερες τιμές και σε υψηλότερη ποιότητα για τον καταναλωτή, ενώ συγχρόνως, σε μεγαλύτερο δυναμισμό στον τομέα της βιομηχανίας και, το κυριότερο ίσως, σε δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας. Η πολιτική ανταγωνισμού είναι θεμελιώδης και για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Ενώ ο λόγος της ύπαρξης της εσωτερικής αγοράς έγκειται στην παροχή στις επιχειρήσεις της δυνατότητας ανταγωνισμού επί ίσοις όροις στις αγορές όλων των κρατών μελών, ο λόγος ύπαρξης της πολιτικής ανταγωνισμού είναι η προώθηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας με τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος όσον αφορά την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο. Πάντως, στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς, ο ανταγωνισμός υποστηρίζει την οικονομική επιτυχία, προστατεύοντας ταυτόχρονα όσο καλύτερα γίνεται τα συμφέροντα των ευρωπαϊών καταναλωτών και

³³⁹ Bishop S. and M. Walker (1999), "Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement", Sweet & Maxwell.

³⁴⁰ K. Van Miert, «Role Of Competition Policy in Modern Economies», Danish Competition Council: 10/11/1997, Copenhagen

διασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, των προϊόντων και υπηρεσιών της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά³⁴¹.

Αλλά ο ανταγωνισμός δεν είναι αυτοσκοπός. Είναι ένα εργαλείο που επικουρεί την αντίδραση στις αλλαγές (π.χ. παγκοσμιοποίηση, τεχνολογικές εξελίξεις, φιλελευθεροποίηση) και την αντιμετώπισή τους. Η ενιαία αγορά γίνεται πάντα ισχυρότερη. Προκειμένου, όμως, να επιτευχθεί το μέγιστο όφελος από αυτές τις αλλαγές και να διατηρηθεί η μέχρι τώρα πρόοδος, οι αγορές πρέπει να παραμείνουν ανοικτές, έτσι ώστε ο ελεύθερος ανταγωνισμός να μπορεί να ακμάσει ανεμπόδιτος³⁴².

5.3. Πολιτική για τις επιχειρήσεις, Πολιτική Ανταγωνισμού και Αύξηση της Παραγωγικότητας³⁴³

Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας της πολιτικής για τις επιχειρήσεις και της πολιτικής ανταγωνισμού αναγνωρίζεται στη Συνθήκη ΕΚ. Αποτελούν και οι δύο ακρογωνιαίους λίθους του πλαισίου πολιτικής της ΕΕ για την επίτευξη υψηλής και βιώσιμης αύξησης της παραγωγικότητας, επειδή η ανάπτυξη εξαρτάται από ένα κανονιστικό περιβάλλον που παρέχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση σε νέες αγορές και να μετατρέπουν τις εφευρέσεις σε καινοτομίες. Έτσι, ο στόχος της Λισσαβόνας προϋποθέτει πολιτικές που διαμορφώνουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και της καινοτομίας, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι οι παράγοντες της αγοράς υπάγονται σε ομοιόμορφους κανόνες. Η πολιτική για τις επιχειρήσεις εστιάζεται στον πρώτο στόχο, ενώ η πολιτική ανταγωνισμού δίνει έμφαση στο δεύτερο. Όμως, και οι δύο πολιτικές συμβάλλουν στην υψηλή και βιώσιμη αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτό το επιτυγχάνει ο πραγματικός ανταγωνισμός, παροτρύνοντας τις επιχειρήσεις να αναζητούν λύσεις που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα και οι οποίες οδηγούν σε καινοτομίες των προϊόντων και των διεργασιών. Η πολιτική για τις επιχειρήσεις το επιτυγχάνει αυτό διορθώνοντας τις δυσλειτουργίες της αγοράς και επιτρέποντας σε περισσότερες επιχειρήσεις να επιδίδονται σε συναλλαγές στην αγορά, αυξάνοντας έτσι τον πληθυσμό των δυνητικά καινοτόμων επιχειρήσεων.

Ο στόχος του να καταστεί η ΕΕ μια ανταγωνιστική κοινωνία των γνώσεων σε παγκόσμιο επίπεδο συνεπάγεται ότι τα μέτρα για την υποστήριξη της οικονομικής ανάπτυξης δεν θα πρέπει να οδηγούν σε κεντρικό έλεγχο, αύξηση της συγκέντρωσης ή αύξηση των κρατικών ενισχύσεων. Η αύξηση της παραγωγικότητας καθορίζεται από βελτιώσεις της ποιότητας της αλληλεπίδρασης μεταξύ επιχειρήσεων, από τη συσσώρευση γνώσεων και από την επιλογή των καλύτερων λύσεων με βάση την

³⁴¹ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/l26055.htm>

³⁴² http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/264|0|RAPID&lg=EN&display=

³⁴³ «Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων», ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, Βρυξέλλες, 21.5.2002, COM(2002) 262 τελικό, [SEC(2002) 528]

αγορά. Οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις είναι οι φορείς της αλλαγής, που παρέχουν τη σύνδεση μεταξύ αφηρημένων ιδεών και εξέλιξης της αγοράς που παρακινείται από την καινοτομία και παράγει ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της διεργασίας αυτής, η τεχνική πρόοδος και οι οργανωτικές μεταβολές είναι αδιαχώριστα αλληλοσυνδεδεμένες. Οι καινοτόμες επιχειρήσεις ευημερούν σε εκτεταμένες δεξαμενές γνώσεων από τις οποίες λαμβάνουν εισροές και στις οποίες με τη σειρά τους συνεισφέρουν νέες γνώσεις.

Αν και οι πολιτικές για τις επιχειρήσεις και για τον ανταγωνισμό μοιράζονται μια βασική άποψη της ανάπτυξης που οδηγείται από την αγορά και ενισχύουν η μία την άλλη, η κάθε πολιτική έχει το δικό της τομέα έμφασης. Πρέπει να είναι ισορροπημένες, όπως φαίνεται σαφώς από τα παρακάτω παραδείγματα:

(1) Η σωστή οριοθέτηση των προϊόντων και των γεωγραφικών αγορών έχει κρίσιμη σημασία για τις αποφάσεις τις σχετικές με τον ανταγωνισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η αξιολόγηση της ισχύος στην αγορά προϋποθέτει αγορές που έχουν οριστεί με ακρίβεια. Αν και δεν απαιτείται ο ορισμός των αγορών για την πολιτική για τις επιχειρήσεις, τα μέσα της - όπως η νομοθεσία για την Εσωτερική Αγορά, η τυποποίηση και η συγκριτική αξιολόγηση - επηρεάζουν τις δομές της αγοράς οι οποίες στη συνέχεια αναλύονται για τους σκοπούς του ανταγωνισμού.

(2) Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων στον τομέα της καινοτομίας και στη δημιουργία δικτύων γνώσεων συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτή η συνεργασία ως επί το πλείστον δεν είναι προβληματική για τον ανταγωνισμό. Εντούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα το κλείσιμο αγορών ή μπορεί να εμποδίζει την καινοτομία για τους ανταγωνιστές. Η πρόκληση για τον αρμόδιο που θα προβεί σε κανονιστική ρύθμιση (για παράδειγμα, στην αναθεώρηση του κανονισμού για την εξάλειψη των εμποδίων για τη μεταφορά τεχνολογίας και στον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών αντιτράστ), είναι να δημιουργήσει ένα κανονιστικό περιβάλλον που ενισχύει τη συνεργασία E&A και την καινοτομία, ενώ θα προλαμβάνει τις ανταγωνιστικές πρακτικές που ενδέχεται να μειώσουν την ευημερία των καταναλωτών. Σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων σε καινοτόμους τομείς, πρέπει να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της ανάγκης να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας στην E&A και της ανάγκης να διατηρηθεί επαρκής ανταγωνισμός μεταξύ των γνώσεων E&A.

(3) Ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον οδηγεί φυσικά τις επιχειρήσεις στην αναδιάρθρωση ή τη συγχώνευση για να διατηρήσουν την παραγωγική αποτελεσματικότητα. Οι αποτελεσματικές επιχειρήσεις ανταγωνίζονται πιο δυναμικά, ενισχύοντας περαιτέρω την ανταγωνιστικότητά τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έναν ενάρετο κύκλο αύξησης της παραγωγικότητας. Η πολιτική ανταγωνισμού το έχει αναγνωρίσει αυτό στον κανονισμό για τις συγχωνεύσεις, που προσφέρει ένα ενιαίο σημείο επαφής για τη διευκόλυνση της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης. Η ανασκόπηση των συγχωνεύσεων πρόσφερε μια ευκαιρία να αξιολογηθεί το εάν μπορούν να βελτιωθούν τα υπάρχοντα εργαλεία. Πιο συγκεκριμένα, μια ευκαιρία να ληφθεί απόφαση για το αν ο κανονισμός για τις συγκεντρώσεις θα πρέπει να επιτρέπει να αντισταθμίζουν τα επαληθεύσιμα κέρδη αποτελεσματικότητας που προκύπτουν από τις συγχωνεύσεις τα διάφορα αρνητικά αποτελέσματα, όπως οι

αυξήσεις των τιμών που οφείλονται στη δημιουργία ή την ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσεις.

(4) Η τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία, που είναι οι παράγοντες ώθησης της αύξησης της παραγωγικότητας, είναι αβέβαιες από τη φύση τους. Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους για τη μελλοντική δυναμική της αγοράς και για τις μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού είναι μια μόνιμη πρόκληση. Οι αποφάσεις για τον ανταγωνισμό μπορούν να λάβουν υπόψη της σχετικές εξελίξεις στο βαθμό που οι συνέπειές τους μπορούν να προβλεφθούν με επαρκή βεβαιότητα.

(5) Η Επιτροπή αναγνωρίζει τη νομιμότητα της χρήσης κρατικών ενισχύσεων για την αντιμετώπιση δυσλειτουργιών της αγοράς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τομείς όπως η E&A και η πρόσβαση σε επιχειρηματικό κεφάλαιο για νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις. Εντούτοις, η ανάγκη να κλείσουν τα χάσματα παραγωγικότητας μεταξύ της ΕΕ και των ανταγωνιστών της δεν θα πρέπει να υποσκελίζει την ανάγκη συνολικής μείωσης του όγκου των κρατικών ενισχύσεων ή της ανάγκης να συνεχιστεί η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών.

Η εξισορρόπηση των στόχων των πολιτικών για τις επιχειρήσεις και τον ανταγωνισμό είναι ένα σοβαρό ζήτημα της πολιτικής της Επιτροπής, η επιτυχία της οποίας θα συμβάλει σε ένα περιβάλλον που θα υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη.

5.3.1. Επιχειρήσεις και δίκαιο ανταγωνισμού³⁴⁴

Σε ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της πολιτικής του ανταγωνισμού προέβη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ειδικότερα στον τρόπο με τον οποίο οι κανόνες του ανταγωνισμού θα εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη διεύρυνση της 1ης Μαΐου 2004. Αυτό δεν συνδέεται τόσο με τη διεύρυνση της Ένωσης, όπως παρατηρεί με ανακοίνωσή της η Επιτροπή, αλλά μάλλον... «με την πρώτη εδώ και 40 χρόνια μεταρρύθμιση των κανόνων εφαρμογής της απαγόρευσης συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων. Η νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων εγκαθίδρυσε ένα διεθνές σύστημα για την αξιολόγηση των συγχωνεύσεων και των εξαγορών στην Ε.Ε., η οποία αποτελεί, μετά τη διεύρυνση, τη μεγαλύτερη αγορά παγκοσμίως με 450 εκατομμύρια καταναλωτές. Εξίσου σημαντικές μεταρρυθμίσεις γίνονται και στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων».

Δεν χωράει αμφιβολία ότι πρόκειται για τεράστια πρόοδο στην προσπάθεια ελέγχου και εξασφάλισης υγιούς ανταγωνισμού στη μεγαλύτερη ενιαία αγορά του κόσμου, που δημιουργείται με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή όμως δεν πρέπει να ξεχνάει ότι η αγορά αυτή δημιουργείται ακριβώς για να δώσει τη δυνατότητα περαιτέρω μεγέθυνσης στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, οι οποίες θα πρέπει να ανταγωνισθούν αποτελεσματικά τους αμερικανικούς και ιαπωνικούς κολοσσούς. Και στο παιχνίδι αυτό το μέγεθος είναι πολύ σημαντική παράμετρος.

³⁴⁴ «Επιχειρηματικότητα: Εμπόδιο στην ανάπτυξη η νομοθεσία ανταγωνισμού;», 24 Απριλίου 2004, <http://www.disability.gr/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=1609>

Η νέα νομοθεσία για τον ανταγωνισμό ή μάλλον ο τρόπος εφαρμογής της, δεν θα πρέπει λοιπόν να δημιουργεί προσκόμματα στην ομαλή ανάπτυξη και επέκταση των επιχειρήσεων και των δυναμικών ομίλων στο εσωτερικό της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξάλλου, ολόκληρη η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αυτόν ακριβώς το σκοπό. Να λειτουργήσει ως μια ενιαία οικονομική οντότητα με κοινό νόμισμα και κοινό κανονιστικό περιβάλλον, ώστε να εξαιρεθεί το παραδοσιακό επιχειρηματικό μειονέκτημα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που ήταν το μικρό μέγεθος των επιμέρους εθνικών ευρωπαϊκών αγορών.

5.3.2. Η πολιτική για τις επιχειρήσεις και η πολιτική ανταγωνισμού³⁴⁵

Η πολιτική για τις επιχειρήσεις και η πολιτική ανταγωνισμού αλληλοσυμπληρώνονται επειδή αποσκοπούν κυρίως στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών. Επιπλέον, η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας επιμένει στη συμπληρωματικότητα των εν λόγω πολιτικών. Η πολιτική για τις επιχειρήσεις βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων δημιουργώντας ένα περιβάλλον το οποίο ευνοεί τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ χάρη στην πολιτική ανταγωνισμού αποφεύγονται ορισμένες δυσλειτουργίες της αγοράς. Επομένως, οι πολιτικές αυτές είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα. Ως εκ τούτου, είναι επιθυμητό:

- να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες των μέσων της πολιτικής για τις επιχειρήσεις στον καθορισμό των σχετικών αγορών•
- να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των καινοτόμων επιχειρήσεων, αποτρέποντας ταυτόχρονα τις συγκεντρώσεις•
- να επιτευχθεί, στην περίπτωση συγχωνεύσεων και συμμαχιών, μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ κερδών αποτελεσματικότητας και αντιανταγωνιστικών συνεπειών•
- να τονωθούν οι αγορές με συνυπολογισμό της διαδικασίας καινοτομίας κατά την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού•
- να εξασφαλιστεί η καλύτερη στοχοθέτηση των κρατικών ενισχύσεων στις δυσλειτουργίες της αγοράς και να περιοριστεί ο όγκος τους.

5.4. Η πολιτική συγκεντρώσεων σε πλαίσιο³⁴⁶

Η πολιτική συγκεντρώσεων είναι μέρος της πολιτικής ανταγωνισμού, η οποία είναι κομμάτι της ευρύτερης δημόσιας πολιτικής (public policy) που επηρεάζει τις συναλλαγές, τις αγορές και την οικονομία. Έτσι, προκειμένου να τεθεί η πολιτική

³⁴⁵ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/n26012.htm>

³⁴⁶ «THE ANALYTICAL FRAMEWORK FOR MERGER CONTROL», ICN Merger Working Group: Analytical Framework Sub-group, Final paper for ICN annual conference Office of Fair Trading, London

συγκεντρώσεων σε πλαίσιο, πρέπει να εξεταστεί το πώς αυτή σχετίζεται με την επίτευξη των στόχων της πολιτικής ανταγωνισμού γενικά, καθώς επίσης και με τους ευρύτερους στόχους της οικονομικής πολιτικής.

Η πολιτική συγκεντρώσεων λειτουργεί *ex ante*: επιδιώκει να σταματήσει εκείνες τις συγχωνεύσεις, οι οποίες, εάν περατωθούν, πιθανώς να μειώσουν τον ανταγωνισμό. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις απαγορεύσεις στις αντανταγωνιστικές συμφωνίες και τις καταχρήσεις της αγοραστικής δύναμης (market power). Τέτοιες απαγορεύσεις λειτουργούν *ex post* δεδομένου ότι τιμωρούν τις παράνομες προηγούμενες ενέργειες αλλά λειτουργούν και *ex ante* μέσω της διαφορετικής επίδρασής τους.

Χωρίς έλεγχο των συγκεντρώσεων, ο κίνδυνος παραβίασης των απαγορεύσεων του δικαίου του ανταγωνισμού θα ήταν αναμφισβήτητα μεγαλύτερος. Πιο συγκεκριμένα:

(α) Οι συγχωνεύσεις εξαλείφουν κάθε ίχνος ανταγωνισμού που υπάρχει μεταξύ των μερών και μειώνουν τον αριθμό των εταιριών που ανταγωνίζονται στην αγορά. Όπου αυτή η μείωση έχει ουσιαστική επίδραση στο γενικό ανταγωνισμό της αγοράς, η τελευταία θα είναι λιγότερο προσανατολισμένη στους στόχους των καταναλωτών και της αποδοτικότητας, ακόμη και εν απουσία παραβιάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού. Η εξαγορά μιας επιχείρησης μέσω επιτυχούς ανταγωνισμού είναι διαφορετική από αυτή μέσω συγχώνευσης – τουλάχιστον όταν διακυβεύεται ο ανταγωνισμός.

(β) Η επιβολή των απαγορεύσεων του δικαίου του ανταγωνισμού είναι ατελής. Η ανίχνευση και απόδειξη των απαγορεύσεων είναι δύσκολη. Η ανάγκη για στήριξη σε αυτούς τους νόμους μειώνεται με τη διατήρηση συνθηκών ανταγωνισμού, έτσι ώστε το κίνητρο και η ευκαιρία για σύμπραξη, κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά και άλλες παραβάσεις να αποτρέπονται, τουλάχιστον στο μέτρο που προκύπτουν από συγχώνευση. Περαιτέρω, ακόμη και στις περιπτώσεις που είναι διαθέσιμα εκ των υστέρων διορθωτικά μέτρα, μπορεί να υπάρξουν υψηλές οικονομικές δαπάνες όσον αφορά τη λύση μια συναλλαγής όπου έχει κριθεί στη συνέχεια ότι η συγχωνευμένη οντότητα βλάπτει τον ανταγωνισμό.

Εν ολίγοις, η πολιτική συγκεντρώσεων στοχεύει στο να αποτρέψει τις διαρθρωτικές αλλαγές που θα αλλοίωναν τα κίνητρα για ανταγωνισμό, ενώ το δίκαιο ανταγωνισμού και οι απαγορεύσεις αντιτράστ επιδιώκουν να καταπολεμήσουν συγκεκριμένα είδη αντανταγωνιστικών συμφωνιών και συμπεριφοράς.

5.4.1. Επανεξέταση της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων³⁴⁷

Μία από τις αγαπημένες δηλώσεις των οικονομολόγων σχετικά με τους σκοπούς της Πολιτικής Ανταγωνισμού είναι ότι θα έπρεπε να προωθεί και να διατηρεί μια πορεία

³⁴⁷ Yannis Katsoulacos, “Rethinking Merger Control Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

αποτελεσματικού ανταγωνισμού, έτσι ώστε να επιτύχει μια πιο αποδοτική κατανομή των πόρων. Ένας εναλλακτικός ορισμός αντικαθιστά την φράση «πιο αποδοτική κατανομή των πόρων» με την ισοδύναμη «μεγαλύτερη κοινωνική ευημερία».

Ακριβώς η ίδια δήλωση θα έπρεπε να επικρατεί κατ' αρχήν αναφορικά με το σκοπό του ελέγχου συγκεντρώσεων. Η κύρια διαφορά μεταξύ του Ελέγχου Συγκεντρώσεων και άλλων τύπων Πολιτικής Ανταγωνισμού είναι ότι ο πρώτος στοχεύει στο να επηρεάσει την έκβαση της ανταγωνιστικής διαδικασίας ελέγχοντας τη Δομή της Αγοράς, ενώ ο τελευταίος στόχο έχει την Επιχειρησιακή Συμπεριφορά: και στις δύο περιπτώσεις, σκοπός είναι να βελτιωθεί η «Επίδοση», η οποία καθορίζεται σε όρους κοινωνικής ευημερίας ή απόδοσης όσον αφορά την κατανομή των πόρων.

Εν όψει των παραπάνω, προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι μερικές από τις σημαντικότερες υπηρεσίες αντιτράστ στην πραγματικότητα λειτουργούν με σκοπούς διαφορετικούς από τη μεγιστοποίηση της ευημερίας. Έτσι, αποτελεί πάγια τακτική των νομοθεσιών ελέγχου συγκεντρώσεων να ορίζουν ρητώς ότι τα κέρδη αποδοτικότητας των συγκεντρώσεων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον δεν βλάπτουν τους καταναλωτές. Στη διάλεκτο των οικονομολόγων, οι κανονισμοί συγκεντρώσεων αφορούν το «καταναλωτικό πλεόνασμα» (consumer surplus) και όχι τη «συνολική κοινωνική ευημερία» (aggregate social welfare). Η συνολική ευημερία μπορεί να οριστεί ως το άθροισμα Καταναλωτικής Ευημερίας (ή Πλεονάσματος) και Κέρδους. Οι αποδοτικότητες που παράγονται από τις συγκεντρώσεις θα ενισχύσουν γενικά και τους δύο παράγοντες. Μια αύξηση των τιμών σαν αποτέλεσμα μιας συγκέντρωσης, γενικά θα μειώσει το Καταναλωτικό Πλεόνασμα και θα αυξήσει το Κέρδος.

Παρ' όλα αυτά, ο αποκλεισμός των κερδών των εταιρειών από τους στόχους που ανατίθενται στην αρχή αντιτράστ, είναι πολύ δύσκολο να δικαιολογηθεί με λόγους αποδοτικότητας. [Παράδειγμα: 2 εταιρείες που συγχωνεύονται και επιτυγχάνουν μεγάλες οικονομίες κλίμακας και/ή εύρους και που σε μετα-συγχωνευτικό στάδιο μπορούν μονομερώς και συγκρατημένα να αυξήσουν τις τιμές, είναι πιθανό να απαγορευθούν λόγω του κριτηρίου του καταναλωτικού πλεονάσματος, ακόμα και αν τα κέρδη αποδοτικότητας είναι τέτοια που η συνολική ευημερία ενισχύεται.] Είναι πολύ αμφίβολο, επίσης, αν αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθούν οι διανομητικοί στόχοι ή αυτοί της «προστασίας των αδύναμων» (δεδομένου ότι συνήθως οι δημόσιες εμπορικές εταιρείες κατέχονται από πολλούς μικρούς επενδυτές και ότι σε μερικές περιπτώσεις οι «καταναλωτές» είναι πολύ μεγάλοι αγοραστές).

Οι οικονομολόγοι τον τελευταίο καιρό έχουν στρέψει την προσοχή τους στο θέμα του σχεδιασμού οικονομικών πολιτικών σε περίπτωση ρυθμιστικής αποτυχίας. Σε ένα κόσμο, δηλαδή, όπου οι αποφάσεις των αρχών αντιτράστ μπορούν συστηματικά να μεροληπτούν υπέρ συγκεκριμένων συμφερόντων, είναι πιο κατάλληλο να χρησιμοποιείται το πρότυπο του καταναλωτικού πλεονάσματος. Αυτό συμβαίνει επειδή, σε έναν τέτοιο κόσμο και υποθέτοντας ότι οι εταιρείες επηρεάζουν περισσότερο από τους καταναλωτές τις αποφάσεις των αρχών αντιτράστ, η χρήση του προτύπου της συνολικής ευημερίας μπορεί να οδηγήσει στην περάτωση ορισμένων συγχωνεύσεων, ακόμα και αν αυτές μειώνουν τη συνολική κοινωνική ευημερία – Σφάλμα Τύπου I (μία μείωση στη συνολική ευημερία θα συμβεί όταν οι συγχωνεύσεις οδηγήσουν σε μια δυσανάλογη αύξηση των τιμών – και συνακόλουθη

μείωση στην καταναλωτική ευημερία – σχετική με τα κέρδη αποδοτικότητας που επιτυγχάνουν): το αίσθημα που επικρατεί είναι ότι όταν η υπηρεσία είναι υπεύθυνη για ένα πρότυπο συνολικής αποδοτικότητας, αλλά οι εταιρείες μπορούν να επηρεάσουν την υπηρεσία σε αντίθεση με τους καταναλωτές, θα περίμενε κανείς το αποτέλεσμα να είναι μεροληπτικό υπέρ των εταιρειών αντί των καταναλωτών. Αυτό δεν θα συμβεί όταν η υπηρεσία ευθύνεται για το πρότυπο του καταναλωτικού πλεονάσματος (υπό καθεστώς τέλει πληροφόρησης αναφορικά με τα αποτελέσματα της συγκέντρωσης. Υποτίθεται ότι η υπηρεσία παρακολουθείται και η ποινή για την έκδοση απόφασης μη ευθυγραμμισμένης με το καθορισμένο πρότυπο αυξάνεται όσο μεγαλώνει η διαφορά μεταξύ του βέλτιστου αποτελέσματος που σχετίζεται με το καθορισμένο πρότυπο, από το πραγματικό αποτέλεσμα). Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με το κριτήριο του καταναλωτικού πλεονάσματος, ακριβώς επειδή η υπηρεσία θα τείνει να απαγορεύει τις συγχωνεύσεις που μειώνουν την καταναλωτική ευημερία, όπως ήδη σημειώθηκε, μερικές συγχωνεύσεις δεν θα περατωθούν, ακόμη και αν ενισχύουν τη συνολική κοινωνική ευημερία – Σφάλμα Τύπου II. Σε πρόσφατη ανάλυση καταδεικνύεται ότι όσο λιγότερο διαφανής είναι η διαδικασία επηρεασμού και όσο λιγότερο υπόλογη είναι η υπηρεσία, τόσο καλύτερο είναι το πρότυπο του καταναλωτικού πλεονάσματος σε σχέση με τις συνέπειες της ευημερίας και μπορεί να ξεπερνά το πρότυπο ευημερίας όταν το μέσο μέγεθος των προτεινόμενων συγχωνεύσεων είναι μεγάλο³⁴⁸. Οι συγγραφείς συμπεραίνουν ότι μπορεί να μην είναι πρόβλημα για την ΕΕ να προχωρήσει προς την υιοθέτηση του προτύπου ευημερίας, εκτός και αν η διαφάνεια και η υπευθυνότητα των διαδικασιών της βελτιωθούν. Περαιτέρω επισημαίνουν ότι αν κάποιος αναμένει το μέσο μέγεθος των συγκεντρώσεων να είναι τόσο μεγάλο όσο το πρόσφατο κύμα στην Ευρώπη, η διατήρηση ενός προτύπου καταναλωτικού πλεονάσματος μπορεί να είναι καταλληλότερη. Γενικότερα, αν από εμπειρικά στοιχεία καταδεικνύεται ότι πολλές συγκεντρώσεις στην πραγματικότητα αποτυγχάνουν να παράξουν σημαντικές αποδοτικότητες, ένα πρότυπο καταναλωτικού πλεονάσματος φαίνεται να είναι περισσότερο πρόβλημα – εν απουσία κερδών αποδοτικότητας, το Σφάλμα Τύπου II που αναφέρθηκε παραπάνω, δεν θα συμβεί.

Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, το εξέχον χαρακτηριστικό του Ελέγχου Συγκεντρώσεων σε αντίθεση με άλλους τύπους της πολιτικής ανταγωνισμού είναι ότι στοχεύει να βελτιώσει την απόδοση της αγοράς έμμεσα μάλλον, ελέγχοντας τη δομή της, παρά άμεσα, ρυθμίζοντας τη συμπεριφορά των εταιρειών – τη συμπεριφορά, δηλαδή, που καθορίζει αυτήν την απόδοση. Έτσι, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων αποτελεί περισσότερο προληπτική ενέργεια, βασισμένη στον θεμελιώδη συλλογισμό ότι η δομή της αγοράς – ο αριθμός και το σχετικό μέγεθος των αντίπαλων εταιρειών – επηρεάζει την απόδοση, παρά θεραπευτική ενέργεια έναντι κάποιας συμπεριφοράς, όπως είναι αυτή που ελέγχει την κατάχρηση μονοπωλιακής εξουσίας ή συμφωνιών μεταξύ αντιπάλων εταιρειών (ενέργεια η οποία εμπίπτει στα άρθρα 81 και 82 του Κοινοτικού Δικαίου Ανταγωνισμού). Με άλλα λόγια, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων στοχεύει στην πρόληψη τέτοιας επικείμενης συμπεριφοράς, ελέγχοντας επί του παρόντος τη δομή της αγοράς όπου δρουν οι εταιρείες. Στην ουσία υπονοείται ότι

³⁴⁸ Roller L.H. and Neven D., “Consumer surplus vs welfare standard in a political economy model of merger control”, 2002, mimeo

είναι καλύτερη αυτή η πορεία δράσης από την αντιμετώπιση προβλημάτων, αν και όταν αυτά προκύψουν.

Πρέπει, όμως, να εξεταστεί προσεκτικά το τι απαιτείται, ώστε το παραπάνω συμπέρασμα να αποδειχθεί σωστό. Θα ήταν, λοιπόν, ορθό αν το καθαρό κοινωνικό όφελος (net social benefit) της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων σε σχέση με τις πολιτικές που ελέγχουν συμπεριφορές, ήταν θετικό. Το καθαρό κοινωνικό όφελος της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων είναι ίσο με:

- το κόστος της κοινωνικής ευημερίας (social welfare cost) που θα είχε δημιουργηθεί από επιβλαβείς συγχωνεύσεις, οι οποίες θα λάμβαναν χώρα ελλείψει μιας πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων, την περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας καμία διορθωτική ενέργεια δεν θα μπορούσε να ληφθεί εναντίον της επιβλαβούς συμπεριφοράς αυτών των συγχωνεύσεων
- το κόστος κοινωνικής ευημερίας των κατά εσφαλμένο τρόπο παρεμποδισμένων συγκεντρώσεων, εξαιτίας της ύπαρξης πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων, το οποίο θα είχε ευεργετική επίδραση στην ευημερία
- το κόστος κοινωνικής ευημερίας των κατά εσφαλμένο τρόπο επιτρεπόμενων συγκεντρώσεων που έχουν επιβλαβή αποτελέσματα, δεδομένου ότι με την ύπαρξη μιας πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων είναι μειωμένη η πιθανότητα να αναγνωριστεί η συμπεριφορά τους ως υποψήφια θεραπευτικής ενέργειας
- το καθαρό κοινωνικό κόστος της εφαρμογής της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων (ελλείψει ρυθμιστικής αποτυχίας αυτό είναι ισοδύναμο με την καθαρή αύξηση σε πόρους απαραίτητους για την εφαρμογή της πολιτικής, αλλά το κόστος είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό σε περίπτωση παρουσίας ρυθμιστικής αποτυχίας)

Προφανώς, όσο πιο επιτηδευμένα και ακριβή είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της πολιτικής συγκεντρώσεων, τόσο μικρότερη θα είναι η πιθανότητα λαθών και, συνεπώς, τόσο πιο θετικό και μεγαλύτερο σε μέγεθος θα είναι το καθαρό κοινωνικό όφελος της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η σημασία των ανωτέρω συλλογισμών, χρήσιμο είναι να εξεταστεί ένας αριθμός από θέματα που ασκούν επίδραση στην εφαρμογή τους.

5.4.1.1. Η δομή της αγοράς επηρεάζει την απόδοση που μετράται από την καταναλωτική ευημερία

Από εμπειρικά στοιχεία προκύπτουν τα εξής:

Κατά ένα μεγάλο μέρος ο συλλογισμός είναι βασισμένος σε ένα σεβαστό αριθμό εμπειρικών μελετών που διεξήχθησαν από οικονομολόγους και οι οποίες υποδεικνύουν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των επιπέδων συγκέντρωσης της αγοράς και των στοιχείων μέτρησης απόδοσης της αγοράς, όπως είναι τα περιθώρια

κέρδους ή τιμής/κόστους, από τα οποία εξάγεται κατόπιν ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της καταναλωτικής ευημερίας³⁴⁹.

Υπάρχουν, ωστόσο, άλλα δύο επιχειρήματα που αμφισβητούν την ύπαρξη διαρκούς συσχέτισης μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της κοινωνικής ευημερίας μέσω της μονοπωλιακής εξουσίας επιφέροντας τα αποτελέσματα της προηγούμενης³⁵⁰. Αυτά τα δύο επιχειρήματα αφορούν κυρίως υποθέσεις σχετικά με τη δυναμική της αγοράς και την αποτελεσματικότητα της απειλής, καθώς και την ταχύτητα της εισόδου σαν διορθωτικών μηχανισμών και τα οποία (επιχειρήματα) είναι α) η θεωρία των contestable markets και β) το μοντέλο αποδοτικότητας του Chicago School βασιζόμενο σε διαφορές κερδοφορίας και μεριδίων αγοράς.

Θεμελιώδης υπόθεση όσον αφορά την contestability θεωρία³⁵¹ είναι αυτή της απουσίας εμποδίων εισόδου, έτσι ώστε οι μόνες τιμές που έχουν υποχρέωση να υπομείνουν οι εταιρείες είναι αυτές που αποφέρουν έναν κανονικό ρυθμό (ποσοστό) απόδοσης ανεξάρτητο από τη διάρθρωση της αγοράς. Μακροπρόθεσμα, δεν υπάρχουν απώλειες ευημερίας από μονοπωλιακές δομές αγοράς και τυχόν βραχυπρόθεσμες απώλειες εκμηδενίζονται ταχέως μέσω της εισόδου. Παρ' όλα αυτά, η υπό εξέταση υπόθεση της μη ύπαρξης sunk cost εισόδου, πάνω στην οποία βασίζεται η contestability θεωρία, είναι μάλλον ακραία για τις περισσότερες αγορές.

Ο πυρήνας του παραδείγματος του «Chicago School» είναι η αντίληψη ότι οι διαφοροποιημένες αποδοτικότητες από εταιρεία σε εταιρεία εξηγούν τις διαφορές που υπάρχουν στους ρυθμούς απόδοσης, στα μερίδια αγοράς, καθώς και στην εμπειρικά καταγεγραμμένη συσχέτιση μεταξύ της συγκέντρωσης ενός βιομηχανικού κλάδου και του μέσου ρυθμού απόδοσής του. Η θεωρητική εξήγηση γι' αυτά τα φαινόμενα είναι ότι οι εταιρείες με χαμηλότερα κόστη παραγωγής, ανώτερα προϊόντα, πιο αποτελεσματική δομή διοίκησης ή καλύτερο marketing και δίκτυα διανομής πλεονεκτούν στην αγορά έναντι λιγότερο αποδοτικών αντιπάλων. Αυτές οι εταιρείες γίνονται μεγαλύτερες από τους λιγότερο αποδοτικούς αντιπάλους τους και κερδίζουν «rent» για τη διαφοροποιημένη επίδοσή τους.

Από αυτήν την οπτική γωνία ένα μέτρο εξουσίας της αγοράς βασιζόμενο σε περιθώρια τιμής-κόστους είναι πιθανόν αρκετά παραπλανητικό. Αλλά, όπως αναφέρει ο Ordover (1990), ανεγείρονται και άλλα θέματα σχετικά με το παράδειγμα του «Chicago School». Η εστίασή του στα rents αποδοτικότητας δεν είναι καθόλου αντιφατική. Εξάλλου, η έρευνα για τέτοια rents είναι το κίνητρο πίσω από τη διαδικασία του ανταγωνισμού. Αυτό που όντως αποτελεί αντίφαση είναι η αντίληψη ότι υπερανταγωνιστικά κέρδη, που πηγάζουν από συμπαιγνιακή ή αποκλειόμενη συμπεριφορά, διασκορπίζονται γρήγορα από δυνάμεις της αγοράς. Τα μόνα κέρδη

³⁴⁹ Comanor, W.S., George, K, Jacquemin, A. "Competition Policy in Europe and North America: Economic Issues and Institutions", Harwood Academic Publishers, Eds. 1990

³⁵⁰ Ordover J. A. "Economic Foundations of Competition Policy" in Comanor, W.S., George, K, Jacquemin, A. "Competition Policy in Europe and North America: Economic Issues and Institutions", Harwood Academic Publishers, Eds. 1990

³⁵¹ Baumol W., Panzar J. and Willig R.D. "Contestable Markets and the Theory of Industry Structure", New York: Harcourt, Brace, Jovanovich, 1982

που παραμένουν μακροπρόθεσμα είναι αυτά που πηγάζουν από διαφοροποιημένες αποδοτικότητες μεταξύ εταιρειών. Αν συμβαίνει αυτό, τότε οι δυνάμεις της αγοράς περισσότερο παρά αυτές του αντιτράστ μπορούν με αποτελεσματικότητα να μετριάσουν και να διασκορπίσουν όποια παροδική εξουσία της αγοράς υπάρχει.

Το μοντέλο οριακής τιμολόγησης (limit-pricing model) των Bain – Sylos – Modigliani (BSM) παρέχει μια εναλλακτική εκδοχή της δυναμικής της αγοράς. Σε αυτό το μοντέλο, από τη στιγμή που μια εταιρεία αποκτήσει εξουσία στην αγορά, μπορεί ρητώς να λάβει προστατευτικά μέτρα, αποκλείοντας εξωγενείς δονήσεις (shocks) της αγοράς. Αν το μοντέλο BSM είναι ορθό όσον αφορά τη δυναμική της αγοράς, τότε η πολιτική ανταγωνισμού μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της κατανομής των πόρων και στο διασκορπισμό της εξουσίας της αγοράς. Το περί ου ο λόγος μοντέλο αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των δυνάμεων της αγοράς όσον αφορά το διασκορπισμό της εξουσίας σε αυτήν και υπαινίσσεται ότι η αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά που γεννιέται από την εξουσία της αγοράς μπορεί να έχει παρατεταμένες επιδράσεις στην οικονομική αποδοτικότητα. Επίσης, επισημαίνει ότι οι εταιρείες έχουν ένα ουσιαστικό κίνητρο να αναλώνουν πόρους σε δραστηριότητες που παράγουν εξουσία στην αγορά. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την άποψη του «Chicago School», σύμφωνα με την οποία τέτοιου είδους επενδύσεις δεν φαίνονται να είναι κερδοφόρες, δεδομένου του ταχύ διασκορπισμού της εξουσίας της αγοράς από την ανταγωνιστική διαδικασία.

Τα εμπειρικά στοιχεία δεν επιβεβαιώνουν έντονα κανένα από τα παραπάνω μοντέλα της δυναμικής της αγοράς. Υπάρχει κάποια εμπειρική υποστήριξη για ένα μοντέλο δυναμικής οριακής τιμολόγησης (dynamic limit pricing), κατά το οποίο ο υπόχρεος χάνει σταθερά μερίδιο από το ολόενα και επεκτεινόμενο fringe και βλέπει τα περιθώρια κέρδους του να πέφτουν. Η διαμάχη αναφορικά με την ταχύτητα με την οποία διασκορπίζεται η εξουσία της αγοράς δεν έχει επιλυθεί, ούτε και αναμένεται στο εγγύς μέλλον, ακόμα και με τη βοήθεια των πιο επιτηδευμένων οικονομετρικών τεχνικών.

5.4.1.2. Η σχέση μεταξύ αυτού που οι οικονομολόγοι αποκαλούν Δυναμική Αποδοτικότητα (Dynamic Efficiency) και της εξουσίας στην αγορά (market power)

Οι τυποποιημένες φόρμουλες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των απωλειών από τη μονοπωλιακή εξουσία, αναγκαστικά μετρούν τις απώλειες από τη στιγμή που αποκτάται ή ασκείται εξουσία στην αγορά. Δεν ερευνούν τις πηγές της τελευταίας και δεν υπολογίζουν την αξία των πόρων που αναλώθηκαν για την απόκτησή της, γεγονός που έχει μεγάλη σημασία. Εξουσία στην αγορά μπορεί να αποκτηθεί μέσω ποικίλων μορφών συμπεριφοράς, οι οποίες διαφέρουν στις συνέπειές τους όσον αφορά τη στατική και τη δυναμική αποδοτικότητα. Επομένως, στο ένα άκρο η εξουσία της αγοράς μπορεί να αποκτηθεί α) μέσω συμπαιγνίας, η οποία δεν προσκομίζει κανένα όφελος στον καταναλωτή, β) μέσω συγχώνευσης που, ενώ μειώνει την ένταση όσον αφορά την αντιπαλότητα της αγοράς, μπορεί να παράγει κάποια εξοικονόμηση κόστους, ή γ) μέσω αποκλειόμενων πρακτικών, όπως είναι η «price and non-price predation». Εξουσία στην αγορά μπορεί να αποκτηθεί και με

άλλα μέσα, όπως επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη. Η πολιτική ανταγωνισμού πρέπει να ενθαρρύνει τον τεχνολογικό ανταγωνισμό παρά το γεγονός ότι ένας τέλειος ανταγωνισμός μπορεί να οδηγήσει σε (πιθανόν εφήμερη) εξουσία στην αγορά. Η απώλεια της ευημερίας από τη στατική εξουσία στην αγορά πρέπει να αντισταθμιστεί με τα πράγματι δυναμικά οφέλη από την τεχνολογική πρόοδο. Ο ρυθμός της τελευταίας μπορεί να επηρεαστεί από πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση των στατικών παραποιήσεων³⁵².

Αναφορικά με την εκτίμηση του αποτελέσματος των μεταβολών της διάρθρωσης της αγοράς στην ευημερία, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι ενδείξεις της εξουσίας στην αγορά που χρησιμοποιούνται από τους οικονομολόγους.

Υποθέτοντας ότι γίνεται δεκτή η άποψη ότι οι μεταβολές της δομής της αγοράς μπορούν να έχουν μια διαρκή επιρροή όσον αφορά την εξουσία στην αγορά και, συνεπώς, την καταναλωτική ευημερία, πώς θα υπολογιστεί αυτή η επίδραση σε συγκεκριμένες αγορές; Σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθείται από την αρχή αντιτράστ, πρέπει να δοθεί απάντηση σε δύο ερωτήματα:

- ποιος είναι ο τύπος και η αξία των ορίων που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να εκτιμηθεί τότε μια δεδομένη συγκέντρωση πρέπει να υποβληθεί σε εξονυχιστική έρευνα
- ποια μεθοδολογία πρέπει να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθούν οι πιθανές επιπτώσεις των συγκεντρώσεων που όντως υποβάλλονται σε εξονυχιστική έρευνα

Όμως, κρίνεται σκόπιμο κατ' αρχήν να εξεταστεί η πρακτική που ακολουθούν οι αρχές αντιτράστ ανά τον κόσμο.

³⁵² Kaplow L. "The patent – antitrust intersection: a re-appraisal", Harvard Law Review, 97 και Ordovery J. A. and Baumol W. "Antitrust and high-technology industries", Oxford Review of Economic Policy, 4

Πίνακας 1

Country	Thresholds			Substantive Test
	Turnover	Market Share of merged firms	Other	
Australia		40%	$CR_4 \geq 75\%$ (10%)	SLC
Austria	V			DT
Belgium	V	25%		DT
Canada		35%	$CR_4 \geq 65\%$ (15%)	SLC
CEU	V			DT
Denmark	V			DT
Finland	V			DT
France	V	25%		DT
Germany	V			DT
Greece	V	35%		DT
Holland	V			DT
Ireland		35%	HI (as USA) or $CR_4 \geq 40\%$	SLC and DT
Italy	V			DT
Portugal	V	30%		DT
Spain	V	25%		DT
Sweden	V			DT
Switzerland	V			DT
UK	V	25%		Public Interest
USA			HI	SLC

H.I: Herfindahl Index of Concentration

CR_4 : 4 - firm concentration ratio

DT: Dominance test

SLC: Significant lessening of competition

Η χρήση του εισοδήματος μπορεί να δικαιολογηθεί καθ' ότι είναι ένα μέσο μέτρησης του μεγέθους της αγοράς και η απώλεια της ευημερίας – που επιβάλλεται από την εξουσία στην αγορά – είναι θετικά συσχετισμένη με αυτό και με την άνοδο των τιμών πέραν του οριακού κόστους (ο αποκαλούμενος δείκτης Lerner όταν εκφράζεται σε ποσοστικούς όρους). Έτσι, ακόμα και αν η άνοδος των τιμών είναι μεγάλη, τα μικρά εισοδήματα ή ο μικρός κύκλος εργασιών υποδεικνύουν μια μικρή απώλεια ευημερίας. Το σκεπτικό όταν χρησιμοποιείται ο απλός κανόνας του εισοδήματος είναι ότι οι σπάνιοι πόροι για τη δίωξη ίσως δεν θα έπρεπε να αναλώνονται στην έρευνα των επιδράσεων που επιφέρει η εξουσία στην αγορά και οι οποίες (επιδράσεις) μπορούν να επιβάλουν μικρές απώλειες ευημερίας.

Η χρήση του μεριδίου αγοράς μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι σε μια ολιγοπωλιακή αγορά ο δείκτης Lerner για μια εταιρεία (δηλαδή η δυνατότητά της να τιμολογεί πάνω από το οριακό κόστος) είναι θετικά συσχετισμένος με το μερίδιο αγοράς της. Οι οριζόντιες συγχωνεύσεις θα οδηγήσουν σε αυξημένο μερίδιο αγοράς. Αυτή η αύξηση του μεριδίου της αγοράς που προκαλείται από τη συγχώνευση (ή η άνοδος του δείκτη Herfindahl ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης, ανάλογα με την περίπτωση) είναι το πιο σημαντικό γεγονός όσον αφορά την εκτίμηση του πιθανού αποτελέσματος μιας συγχώνευσης στην καταναλωτική ευημερία. Φυσικά, οι υποστηρικτές του Chicago School θα διαφωνήσουν με το ότι αυτή η θετική σχέση οφείλεται στη μείωση του κόστους (παρά στην άνοδο της τιμής) καθώς αυξάνεται το μερίδιο αγοράς. Εξίσου σοβαρή κριτική δέχεται και το γεγονός ότι ο δείκτης Lerner και όχι το μερίδιο αγοράς είναι εκείνο που αποτελεί το κατάλληλο μέσο μέτρησης της εξουσίας στην αγορά. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι για να υπολογίσει κάποιος το δείκτη Lerner χρειάζεται πληροφορίες για τα μερίδια αγοράς, καθώς και για την υπολειμματική (residual) ελαστικότητα της ζήτησης των εμπλεκόμενων εταιρειών και την ελαστικότητα της προσφοράς των άλλων εταιρειών. Ο πρώτος συμβιβασμός συνίσταται στην χρησιμοποίηση της μέχρι τώρα αποκτηθείσας γνώσης αναφορικά με τις ελαστικότητες της αγοράς, ώστε να συναχθούν οι υπολειμματικές ελαστικότητες από στοιχεία των μεριδίων της αγοράς – οι υπολειμματικές ελαστικότητες σημειώνουν πτώση καθώς αυξάνονται τα μερίδια αγοράς, καθιστώντας μεγαλύτερη την πιθανότητα να πραγματοποιήσουν οι συγχωνευμένες εταιρείες μονομερείς αυξήσεις των τιμών. Ο δεύτερος συμβιβασμός συνίσταται στην χρησιμοποίηση της ενστικτώδους γνώσης αναφορικά με την ελαστικότητα της προσφοράς από άλλες εταιρείες, προκειμένου να προσαρμοστεί το μέγεθος της αγοράς στη βάση πάνω στην οποία υπολογίζονται τα μερίδια αγοράς (αν αυτή η ελαστικότητα είναι πολύ μεγάλη, τότε κατάλληλος είναι και ένας πιο ευρύς ορισμός, και το αντίστροφο) – λαμβάνοντας υπόψη ότι και το μερίδιο αγοράς και η ελαστικότητα της προσφοράς άλλων εταιρειών εξαρτώνται (αρνητικά) από το μέγεθος και το εύρος της αγοράς.

Το πλεονέκτημα της χρήσης του δείκτη Herfindahl (HI) για τη συγκέντρωση της αγοράς, όπως γίνεται στην Αμερική και σε άλλες χώρες, είναι ότι, από τη μια μεριά, σχετίζεται θετικά με τη μέση απόκλιση της τιμής, σε μέγεθος βιομηχανίας, από το οριακό κόστος (βιομηχανικός δείκτης Lerner) ενώ, από την άλλη μεριά, ο δείκτης βιομηχανικού εύρους εξαρτάται από την ελαστικότητα της ζήτησης της αγοράς, που είναι ευκολότερα υπολογίσιμη.

Όμως, ακόμα και μια πλήρη γνώση όλων των παραγόντων που καθορίζουν το δείκτη Lerner:

- θα υποτιμούσε το πιθανό αποτέλεσμα μιας συγχώνευσης όσον αφορά την εξουσία στην αγορά γιατί δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι συγχωνεύσεις σε αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης μπορεί να δημιουργηθούν ή να βοηθήσουν στη διατήρηση ενός περιβάλλοντος όπου γίνεται πιο πιθανή μια σιωπηρή ή ρητή συμπαιγνία μεταξύ εκείνων των εταιρειών που παραμένουν στην αγορά – έκβαση που είναι γνωστή σαν συντονισμένο αποτέλεσμα μιας συγχώνευσης. Το γεγονός ότι λαμβάνεται υπόψη αυτό το αποτέλεσμα είναι που καθιστά το κριτήριο ΟΠΑ πιο αποδοτικό από αυτό της δεσπόζουσας θέσης, το οποίο προσανατολίζεται κυρίως στη σύλληψη της πιθανότητας μονομερών αυξήσεων των τιμών από μια συγκέντρωση

- θα υπερεκτιμούσε το πιθανό μακροχρόνιο αποτέλεσμα μιας συγχώνευσης μη συλλαμβάνοντας τον ρυθμό παρακμής της μονοπωλιακής εξουσίας λόγω της εισόδου, καθώς και το βαθμό στον οποίο τα παρατηρούμενα περιθώρια τιμής-κόστους των συγχωνευμένων εταιρειών είναι το αποτέλεσμα επιτυχών αγώνων καινοτομίας. Σε αυτό το σημείο υπονοείται ότι μια προσεκτική αξιολόγηση των συνεπειών μιας συγχώνευσης πρέπει να λάβει υπόψη την ιστορική εξέλιξη των αγορών και των προϊόντων που επηρεάζονται από τη συγχώνευση και να επικεντρωθεί σε εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία στο συγκεκριμένο χώρο μπορεί να ευθύνονται για τη δημιουργία μονοπωλιακής εξουσίας. Αυτό με τη σειρά του υπονοεί ότι το κριτήριο ΟΠΑ, καθ' όσον προσεγγίζει περισσότερο αυτόν τον τύπο της σε οικονομικά στοιχεία βασισμένης ανάλυσης, θα ελαχιστοποιήσει την πιθανότητα σφαλμάτων όσον αφορά τις αποφάσεις των αρχών αντιτράστ.

Εν περιλήψει, ακόμα και ένας ιδανικός παραδοσιακός δείκτης της εξουσίας της αγοράς που βασίζεται στη μέτρηση των μεριδίων αγοράς, του βαθμού συγκέντρωσης και των ελαστικοτήτων, μπορεί να παράσχει μόνο ένα μέτρο στατικής δύναμης της αγοράς, λ.χ. ένα στιγμιότυπο της εξουσίας στην αγορά σε μια συγκεκριμένη στιγμή με καμία πληροφορία αναφορικά με το πώς αυτή γεννήθηκε και το πώς μπορεί να παρακμάσει στο μέλλον, στοιχεία πολύ σχετικά με το πώς θα κριθούν σε τελική ανάλυση μακροχρόνιες επιδράσεις στην καταναλωτική ευημερία.

Όσον αφορά το Καθαρό Κοινωνικό Όφελος της Πολιτικής Ελέγχου Συγκεντρώσεων (Net Social Benefit of Merger Control Policy), φαίνεται χρήσιμος ο σχολιασμός στατιστικών στοιχείων σχετικών με την έκβαση της εφαρμογής της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων σε διάφορες χώρες.

Πίνακας 2

	Period	Cases Prohibited / Examined	%
Australia	1997 - 2000	16 / 569	2.8%
Austria	mid 2000 - mid 2001	1 / 253	< 1%
Belgium	1993 - 1999	5 / 310	1.6%
Canada	1995 - 2000	4 / 1720	< 1%
E.U	1990 - 2001	18 / 1840	< 1%
France (notification optional)	1991 - 2001	3 / 65	4.6%
Germany	2000 - 2001	4 / 3515	< 1%
	over last 20 years	100 / 22000	< 1%
Greece	1995 - 2001	2 / 201	< 1%
Holland	1998 - 1999	4 / 312	1.2%
Ireland	1997 - 1999	1 / 707	< 1%
Italy	1991 - 2001	7 / 4591	< 1%
Portugal	1998	0 / 66	0%
Spain	1999	1 / 51	2%
Switzerland	1997 - 2000	0 / 107	0%
U.K	2000	14 / 315 referred to CC 5 prohibited	1.6%
U.S.A ¹⁰	1991 - 2000	?? / 903	??%

Πέρα από το φαινόμενο της πληθώρας συγχωνεύσεων των τελευταίων χρόνων που αντανακλάται εδώ, πρέπει να εξεταστούν και κάποια άλλα δεδομένα. Το πρώτο είναι ότι υπάρχουν μερικά, αν και κατά καμία έννοια αδιαμφισβήτητα στοιχεία ότι όσο πιο «επιτηδευμένο» είναι το όριο και η δομή του ουσιαστικού κριτηρίου (μερίδιο αγοράς και/ή ΗΙ, καθώς και, ή αντί, μόνο των ορίων του κύκλου εργασιών, και το κριτήριο ΟΠΑ αντί αυτού της Δεσπόζουσας θέσης), τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των συγχωνεύσεων που τελικά απαγορεύθηκαν. Το δεύτερο είναι ότι, εξαιρουμένων των ΗΠΑ (για τις οποίες δεν ήταν δυνατό να συγκεντρωθούν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των συγχωνεύσεων που απαγορεύθηκαν), το συνολικό ποσοστό των υποθέσεων που εξετάστηκαν και απαγορεύθηκαν είναι στην πραγματικότητα μικρότερο από 1%! Αυτό το γεγονός εγείρει το φανερό ερώτημα αν αξίζει να υπάρχει σε λειτουργία ένας κοστοβόρος μηχανισμός ελέγχου συγκεντρώσεων, δεδομένου ότι οι περιορισμοί στους πόρους μπορούν αντίθετα να επηρεάσουν την εφαρμογή άλλων τύπων Πολιτικής Ανταγωνισμού, οι οποίοι ίσως να είναι πιο σημαντικοί, από την άποψη των πιθανών επιπτώσεων στην ευημερία.

Υπάρχει ένας αριθμός δυνατών απαντήσεων σε αυτό το ερώτημα. Μερικοί μπορεί να ισχυριστούν ότι ακόμα και αν σε ποσοστικούς όρους οι απαγορευμένες συγχωνεύσεις είναι ελάχιστες, ήταν εξαιρετικής σημασίας από την άποψη της πιθανής βλάβης στην ευημερία, έτσι ώστε να δικαιολογηθεί η χρήση της πολιτικής ελέγχου συγκεντρώσεων. Επίσης, σημειωτέον είναι ότι και μόνο το γεγονός ότι υπάρχει σε

λειτουργία ένας μηχανισμός ελέγχου συγκεντρώσεων, μπορεί να αποτρέψει έναν αριθμό πιθανώς επιβλαβών συγχωνεύσεων, οι οποίες σε διαφορετική περίπτωση θα λάμβαναν χώρα.

Αυτά τα επιχειρήματα είναι σωστά, αλλά παραμελούν κάποια ζητήματα. Κατά πρώτο λόγο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι εκτός από τις ΗΠΑ, όπου οι αρχές αντιτράστ άρχισαν να χρησιμοποιούν πλήρως διευρυμένη οικονομική θεωρία βασισμένη σε εμπειρικές αναλύσεις, σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η διαδικασία λήψης αποφάσεων ακόμα αφήνει ουσιαστικό χώρο για λάθη – παρ’ όλα αυτά, σε μερικές περιπτώσεις, συγχωνεύσεις που δεν θα έπρεπε να απαγορευθούν, απαγορεύθηκαν. Κατά δεύτερο λόγο, οι παραπάνω απόψεις πρέπει να ισορροπηθούν από το επιχείρημα ότι η συμπεριφορά που προκαλούν οι συγχωνεύσεις και που μειώνει την ευημερία, μπορεί να συλληφθεί και να απαγορευθεί από άλλους τύπους Πολιτικής Ανταγωνισμού, αν οι συγχωνεύσεις είχαν λάβει χώρα. Πράγματι, οι αρχές της Πολιτικής Ανταγωνισμού πρέπει πάντα να διατηρούν το δικαίωμα να διατάζουν το διαχωρισμό των συγχωνευμένων επιχειρήσεων αν, για παράδειγμα, κρίνουν ότι αυτό θα έχει ευεργετική επίδραση στις συνθήκες εισόδου ή στους ανταγωνιστικούς όρους που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες που βρίσκονται σε κάθετη σχέση με το σύνολο των συγχωνεύσεων, το οποίο δεν μπορεί ή είναι δύσκολο να βρεθεί υπό καθεστώς κανονιστικής ασφάλειας.

Αυτό το επιχείρημα καθίσταται εγκυρότερο από το γεγονός ότι οι περισσότερες περιπτώσεις στις οποίες απαγορεύονται οι συγχωνεύσεις, περιλαμβάνουν εταιρείες με υψηλά μερίδια αγοράς σε μεγάλου βαθμού συγκεντρωμένες αγορές. Τέτοιες αγορές πρέπει να παρακολουθούνται από αρχές αντιτράστ με σκοπό τον έλεγχο πρακτικών συμπαιγνίας ή καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης. Ακόμα και αν επί του παρόντος στις περισσότερες χώρες παρακολουθούνται μόνο οι πιο ορατές από τέτοιου είδους αγορές – τραπεζικός και άλλοι οικονομικοί τομείς, κλάδος μεταφορών – φαίνεται σίγουρα απτή η επέκταση των παρακολουθούμενων δραστηριοτήτων των Αρχών της Πολιτικής Ανταγωνισμού σε όλους τους τομείς που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, δεδομένων των εγκαταστάσεων συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων, τα οποία παρέχονται από την επανάσταση της πληροφορίας και την επέκταση του ηλεκτρονικού δικτύου.

5.4.2. Τύποι συγκεντρώσεων που πρέπει να ερευνώνται³⁵³

Η διαδικασία εξέτασης των συγχωνεύσεων απαρτίζεται από τρία στάδια.

- Η συναλλαγή αποτελεί συγχώνευση; Για την πλειοψηφία των συναλλαγών, αυτό είναι προφανές. Υπάρχουν, εντούτοις, περισσότερες οριακές (marginal) συναλλαγές που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν συγχωνεύσεις, αλλά και να αναθεωρηθούν ενδεχομένως κάτω από το πρίσμα της απαγόρευσης του δικαίου του ανταγωνισμού

³⁵³ Yannis Katsoulacos, “Rethinking Merger Control Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

σχετικά με τις αντιανταγωνιστικές συμφωνίες ή ακόμα και με την κατάχρηση της αγοραστικής δύναμης. Αυτές οι οριακές διαπραγματεύσεις περιλαμβάνουν τις κοινές επιχειρήσεις, την απόκτηση συμμετοχών μειονότητας (καλύπτοντας τους μετόχους μειονότητας που είναι ενεργοί όσον αφορά τη διαχείριση ή τους παθητικούς μετόχους μειονότητας που είναι επενδυτές μόνο) και την πώληση διακριτών στοιχείων του ενεργητικού, όπως οι κατάλογοι τεχνολογίας ή πελατών. Το εάν τέτοιες οριακές συναλλαγές χαρακτηρίζονται σαν συγχωνεύσεις εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την άποψη της σχέσης μεταξύ της πολιτικής συγκεντρώσεων και της πολιτικής ανταγωνισμού γενικότερα

- Είναι η εν λόγω συγχώνευση ενδεχομένως ένα νόμιμο θέμα προς εξέταση; Η απάντηση πρέπει να συνδεθεί στενά με τους στόχους της πολιτικής συγκεντρώσεων. *Στόχοι ανταγωνισμού:* Υπάρχουν δύο κύριοι τύποι «δικαιοδοτικού προπετάσματος»: αυτός που βασίζεται στο μερίδιο (share) και αυτός που βασίζεται στον κύκλο εργασιών

Στόχοι δημόσιου συμφέροντος: Η επιλογή συγχωνεύσεων προς έρευνα καθίσταται ακόμα πιο σύνθετη όπου εμπλέκονται ευρύτεροι στόχοι δημόσιου συμφέροντος. Ειδικότερα, είναι δύσκολο να γνωρίζει κανείς ποιες εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη δεδομένου ενός ευρέους φάσματος πιθανών ζητημάτων δημόσιου συμφέροντος, εκτός αν οι εν λόγω εκτιμήσεις οι σχετικές με την επιλογή διευκρινίζονται σαφώς. Σε μερικές περιπτώσεις, τα καθεστάτα συγχώνευσης έχουν προβλέψει ότι ορισμένες κατηγορίες υπόκεινται σε αυτόματη εξέταση για να επιτύχουν ευρύτερους στόχους δημόσιου συμφέροντος, όπως η πλειονότητα των μέσων ή η προστασία της εθνικής ασφάλειας.

- Η συγχώνευση εγείρει αρκετά ζητήματα προς αμφισβήτηση; Το τρίτο στάδιο είναι, στην πραγματικότητα, το ίδιο το ουσιαστικό κριτήριο. Τα δύο κριτήρια ανταγωνισμού που χρησιμοποιούνται συνηθέστερα προκειμένου για την αξιολόγηση των αλλαγών όσον αφορά τον ανταγωνισμό είναι αυτό της «δεσπόζουσας θέσης» και του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» (ΟΠΑ). Και τα δύο εστιάζουν στην αυξανόμενη δύναμη στην αγορά σαν τη ζημιά που πρέπει να αποτραπεί. Η εξουσία στην αγορά, στα πλαίσια της ανάλυσης της σχετικής με τις συγκεντρώσεις, μπορεί να οριστεί ως η ικανότητα επικερδούς αύξησης των τιμών (ή μείωσης της ποιότητας, της καινοτομίας, της επιλογής ή άλλων τρόπων με τους οποίους ο ανταγωνισμός μπορεί να εμποδιστεί) από επίπεδα προ της συγχώνευσης για μια σημαντική χρονική περίοδο. Αυτό μπορεί να προκύψει μέσω των μεμονωμένων αποφάσεων των συγχωνευμένων εταιριών και των ανταγωνιστών τους ή μέσω της συντονισμένης συμπεριφοράς.

Οι συγχωνεύσεις που μπορούν να ενισχύσουν την θέση των εταιριών στην αγορά μπορούν ευρέως να διαιρεθούν σε τρεις τύπους (ή συνδυασμούς επ' αυτού):

- *Οριζόντιες:* Οι συγχωνεύσεις μεταξύ μερών που αναπτύσσουν δραστηριότητες στην ίδια σχετική αγορά μπορούν να ενισχύσουν την θέση των συγχωνευόμενων εταιριών στην αγορά, έτσι ώστε αυτές να μπορούν μονομερώς να επιβάλουν μια κερδοφόρα αύξηση των τιμών μετά τη συγχώνευση. Άλλες εταιρίες στην αγορά μπορεί σαν αντίδραση να αυξήσουν τις τιμές τους, επίσης μονομερώς. Με άλλα λόγια, και χωρίς οποιοδήποτε είδος συμπαιγνίας, ο ανταγωνισμός μπορεί να αποδυναμωθεί. Επιπλέον, μια συγχώνευση μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα (ή τη σταθερότητα) συμπαιγνίας

(collusion), είτε σιωπηρής είτε ρητής, μεταξύ των εταιριών που παραμένουν στην αγορά.

- *Κάθετες*: Συγχωνεύσεις μεταξύ μερών που αναπτύσσουν δραστηριότητες σε διαφορετικά επίπεδα ενός κλάδου, αν και συχνά ενεργούν υπέρ του ανταγωνισμού, μπορούν σε μερικές περιστάσεις να μειώσουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις (competitive constraints) που αντιμετωπίζει η συγχωνευμένη εταιρία σαν αποτέλεσμα των μεγαλύτερων εμποδίων εισόδου – αυξάνοντας τα κόστη των ανταγωνιστών –, του ουσιαστικού αποκλεισμού της αγοράς ή μιας αυξανόμενης πιθανότητας συμπαιγνίας. Αυτός ο κίνδυνος είναι, εντούτοις, απίθανο να προκύψει με εξαίρεση την περίπτωση ύπαρξης ισχυρής θέσης μιας εταιρείας στην αγορά ή την περίπτωση αγορών όπου υπάρχει ήδη σημαντική κάθετη ενσωμάτωση ή περιορισμοί.

- *Συσσωρεύσεις* (conglomerate): Οι συγχωνεύσεις μεταξύ εταιριών σε προφανώς ανεξάρτητες αγορές – αποκαλούμενες συσσωρευτικές συγχωνεύσεις – σπάνια θα περιόριζαν ουσιαστικά τον ανταγωνισμό ή θα δημιουργούσαν/ενίσχυαν μια δεσπύζουσα θέση. Εντούτοις, σε μερικές δικαιοδοσίες, οι συγχωνεύσεις αυτού του τύπου κρίθηκαν ότι δημιουργούν προβλήματα ανταγωνισμού, π.χ. με την άσκηση «εξουσίας μέσω χαρτοφυλακίου» ('portfolio power').

Η κατοχή δεσπύζουσας θέσης από μεμονωμένη εταιρεία (single-firm dominance) προϋποθέτει ένα από τα μέρη στην αγορά να είναι σε θέση να ασκήσει ουσιαστική εξουσία στην αγορά. Είναι σαφές ότι οι συνθήκες της αγοράς που ευνοούν το σιωπηρό συντονισμό μπορούν να είναι η βάση για τη διαπίστωση μιας συλλογικής κατοχής δεσπύζουσας θέσης (collective dominance).

Το νόημα του κριτηρίου του ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού προνοεί για μια κατάσταση όπου μια συγχώνευση μπορεί να ενισχύσει την θέση της συγχωνευμένης εταιρείας στην αγορά και (μερικών) εναπομείναντων ανταγωνιστών, επιτρέποντας σε κάθε έναν από αυτούς να αυξήσουν τις τιμές μονομερώς εν όψει του μειωμένου ανταγωνισμού. Με άλλα λόγια, η συμπεριφορά των εταιριών δεν είναι συντονισμένη: απλώς ανταγωνίζονται λιγότερο σθεναρά η μία την άλλη. Εν συντομία, μια συγχώνευση σε μια συγκεντρωμένη αγορά μπορεί ουσιαστικά να περιορίσει τον ανταγωνισμό με άλλο τρόπο εκτός από το σιωπηρό συντονισμό αμβλύνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των υπόλοιπων ανταγωνιστών στην αγορά (και φυσικά, δίνοντας τέλος στην αντιπαλότητα που υπήρχε μεταξύ των ίδιων των συγχωνευμένων μερών).

5.5. Κριτήρια αξιολόγησης συγκεντρώσεων³⁵⁴

Καθορισμός της αγοράς. Η διαδικασία καθορισμού της σχετικής αγοράς δημιουργεί ένα χρήσιμο πλαίσιο αναφοράς μέσα στο οποίο μπορούν να αξιολογηθούν οι άμεσες ανταγωνιστικές πιέσεις που επηρεάζουν την εμπορική συμπεριφορά μιας εταιρίας. Με άλλα λόγια, πειθαρχεί πάνω στον τρόπο σκέψης των αρχών ανταγωνισμού. Οι

³⁵⁴ «THE ANALYTICAL FRAMEWORK FOR MERGER CONTROL», ICN Merger Working Group: Analytical Framework Sub-group, Final paper for ICN annual conference Office of Fair Trading, London

σχετικές οικονομικές αγορές έχουν δύο βασικές διαστάσεις: προϊόντα (ή υπηρεσίες) και γεωγραφικό πεδίο. Ορισμένες αγορές μπορεί επίσης να έχουν μια χρονική διάσταση. Οι γεωγραφικές αγορές μπορούν να εκτείνονται από ένα μέρος μιας μεμονωμένης χώρας έως παγκοσμίως. Επιπλέον, οι αγορές που χαρακτηρίζονται από ένα υψηλό ποσοστό καινοτομίας θα χρειαστούν ανάλυση του ανταγωνισμού σε διαφορετικό επίπεδο, π.χ. ανταγωνισμός όσον αφορά την ανάπτυξη μιας νέας τεχνολογίας η οποία θα λάβει τη μορφή των μελλοντικών νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Το πεδίο μιας σχετικής οικονομικής αγοράς καθορίζεται προσδιορίζοντας ποια προϊόντα από την πλευρά της ζήτησης είναι υποκατάστατα αυτών που παρέχονται από τις συγχωνευμένες εταιρίες, όσον αφορά και τα ίδια τα υποκατάστατα (η λεγόμενη «διάσταση του προϊόντος» – «product dimension») και τη δυνατότητα των πελατών να προμηθευθούν τα προϊόντα τους από εναλλακτικές τοποθεσίες (η λεγόμενη «γεωγραφική διάσταση»).

Το κριτήριο «υποθετικού μονοπωλητή» (hypothetical monopolist) χρησιμοποιείται γενικά για να αξιολογήσει ποια άλλα προϊόντα βρίσκονται στην ίδια αγορά με εκείνα των συγχωνευμένων εταιριών. Αυτό το κριτήριο ρωτά εάν, ένας υποθετικός μονοπωλητής μιας ομάδας προϊόντων θα μπορούσε επικερδώς να επιβάλει μια μικρή αλλά σημαντική και μη-παροδική αύξηση στην τιμή (συνήθως 5-10%). Εάν ένας ικανοποιητικός αριθμός πελατών μεταπηδά σε εναλλακτικά προϊόντα έτσι ώστε η άνοδος της τιμής να προβεί ασύμφορη, η σχετική αγορά πρέπει να διευρυνθεί για να περιλάβει εκείνα τα προϊόντα που έχουν αποτρέψει την άνοδο των τιμών. Τα όρια της σχετικής αγοράς καθορίζονται για το ελάχιστο σύνολο προϊόντων όπου ο υποθετικός μονοπωλητής μπορεί επικερδώς να αυξήσει την τιμή.

Άμεσες ανταγωνιστικές πιέσεις. Ο καθορισμός της αγοράς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διευκρινιστούν οι άμεσες ανταγωνιστικές πιέσεις από αντίπαλες εταιρίες. Γενικά, όσο πιο συγκεντρωμένη είναι η αγορά, τόσο πιο αδύναμες πιθανό να είναι οι άμεσες ανταγωνιστικές πιέσεις στις συγχωνευμένες εταιρίες και τους ανταγωνιστές τους. Τα βασικά μέτρα μιας συγκέντρωσης περιλαμβάνουν τα μερίδια αγοράς, τις αναλογίες της συγκέντρωσης (concentration ratios) και το δείκτη Herfindahl-Hirschmann (HHI). Τα μέτρα συγκέντρωσης μπορούν επίσης να παρέχουν «safe havens», όπου οι συγχωνεύσεις οι οποίες δεν καταλήγουν σε συγκέντρωση της αγοράς πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο δεν θα ερευνώνται. Στις περιπτώσεις που η αξιολόγηση των επιπέδων συγκέντρωσης πριν και μετά τη συγχώνευση υποδεικνύει ότι αυτή μπορεί να αποδυναμώσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις που αντιμετωπίζει η συγχωνευμένη οντότητα, οι τελευταίες πρέπει να εξεταστούν λεπτομερέστερα και εν όψει της δυναμικής του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Κεντρική σε αυτήν την ανάλυση είναι μια αξιολόγηση των υπαρχόντων και πιθανών μελλοντικών συνθηκών ανταγωνισμού, ώστε να καθοριστεί ο βαθμός στον οποίο η συγχώνευση μπορεί να έχει αντιαναγωνιστικά αποτελέσματα.

Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, υπάρχουν τρεις ευρείς τύποι συγχωνεύσεων που μπορούν να εγείρουν ανησυχίες όσον αφορά την θέση των εταιριών στην αγορά, ενάντια στις οποίες τα δεδομένα κάθε περίπτωσης πρέπει να εξεταστούν για να διαπιστωθεί εάν εμπίπτουν σε μια αδιάσειστη θεωρία αντιαναγωνιστικών αποτελεσμάτων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την ποσοτικοποίηση των πιθανών

μονομερών αποτελεσμάτων μιας συγχώνευσης (π.χ. μέσω της προσομοίωσης της συγχώνευσης ή της θεώρησης των σχεδίων προσφοράς) ή την εξέταση του εάν τα συντονισμένα αποτελέσματα είναι αληθοφανή (π.χ. μέσω της εξάλειψης ενός αποσταθεροποιούντος ανορθόδοξου φαινομένου). Εάν διαπιστωθεί μια πιθανή ζημία στον ανταγωνισμό, άλλοι παράγοντες πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως είναι η δυνατότητα για νέα ουσιαστική είσοδο στην αγορά ή η δυναμική θέση του αγοραστή (buyer power), προκειμένου να εξεταστεί εάν οι λιγότερο άμεσες πιέσεις μπορούν να πειθαρχήσουν εν τέλει στη συμπεριφορά.

Νέα είσοδος και επέκταση. Ακόμη και όπου μια συγχώνευση φαίνεται πιθανό ότι θα αυξήσει τη συγκέντρωση της αγοράς, μπορεί να μην εγείρει ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό, εάν είναι σχετικά εύκολο για άλλες εταιρίες να εισέλθουν στην αγορά ή για τους υπάρχοντες ανταγωνιστές να επεκτείνουν την παραγωγή. Εταιρίες δύνανται να εισέλθουν εάν: (i) οι αλλαγές στα σχετικά επίπεδα τιμών δημιουργούν κίνητρα για νέα είσοδο και (ii) τα εμπόδια εισόδου δεν είναι υψηλά. Πέρα από τα διαρθρωτικά εμπόδια – π.χ. κάτοχοι (incumbents' scale economies) οικονομιών κλίμακας, έλεγχος των αναγκαίων στοιχείων του ενεργητικού ή της βασικής τεχνολογίας – τα εμπόδια εισόδου μπορεί να έχουν σχέση με τη συμπεριφορά: για παράδειγμα, εάν οι ηγετικές (incumbent) εταιρίες αναμένεται να αποκριθούν στρατηγικά στην είσοδο (ή την απειλή επ' αυτού) με πολύ χαμηλές τιμές ή επενδύοντας υπέρμετρα προκειμένου να την αποτρέψουν. Η νέα είσοδος πρέπει να είναι ρεαλιστική σε περίπτωση που οι ηγετικές εταιρίες επιδιώκουν να εκμεταλλευτούν τις θέσεις τους μετά τη συγχώνευση. Η ενδεχόμενη νέα είσοδος πρέπει επίσης να είναι βιώσιμη και αρκετά σημαντική, ώστε να παρέχει διαρκή και αποτελεσματικό ανταγωνισμό μετά τη συγχώνευση. Επ' αυτού, τα εναλλασσόμενα κόστη (switching costs) των πελατών μπορούν να ληφθούν σοβαρά υπόψη. Η νέα είσοδος μπορεί να περιλαμβάνει τις εισαγωγές ή/και την αντικατάσταση από την πλευρά της προσφοράς. Η ικανότητα επέκτασης ή η ανατοποθέτηση του προϊόντος από τις ηγετικές εταιρίες πρέπει επίσης να εξεταστεί. Όπου η προοπτική του ανταγωνισμού από αυτές τις πηγές είναι άμεση, τέτοιοι ανταγωνιστές, όπου είναι δυνατόν, θα περιληφθούν στον καθορισμό της αγοράς και δεν θα μεταχειριστούν ως πιθανή είσοδος.

Η δυναμική θέση των αγοραστών (Buyer power). Η δυναμική θέση των αγοραστών δεν προκύπτει απλώς από την ύπαρξη μεγάλων πελατών. Ακόμη και οι μεγάλοι πελάτες μπορεί να μην είναι ικανοί να ασκήσουν δύναμη εν όψει των «must-have» εμπορικών σημάτων, έλλειψης εναλλακτικών προμηθευτών, ή αδυναμίας να απειλήσουν αξιόπιστα με οργάνωση των εναλλακτικών ρυθμίσεων ανεφοδιασμού.

Αποτυχημένες εταιρίες (Failing firms). Το αναλυτικό πλαίσιο απαιτεί μια σύγκριση της ανταγωνιστικής κατάστασης με και χωρίς τη συγχώνευση. Όπου ένα από τα μέρη της συγχώνευσης αποτυγχάνει πραγματικά, η κατάλληλη σύγκριση θα συνίσταται στην αναμενόμενη διάρθρωση της αγοράς εάν στην εταιρία επιτραπεί να αποτύχει ή εξαγοραστεί από μια άλλη και όχι από το συμβαλλόμενο μέρος της συγχώνευσης. Στην πράξη, οι συγχωνεύσεις ικανοποιούν σπάνια τα κριτήρια για μια ανάλυση αποτυχημένης εταιρείας. Βέβαια, σε ορισμένες τέτοιες καταστάσεις, το σημείο που η εταιρία βγαίνει από την αγορά είναι αυτό όπου ο ανταγωνισμός μπορεί να γίνει εντονότερος, καθώς οι εναπομείναντες συμμετέχοντες στην αγορά διεκδικούν τους πελάτες.

Αποδοτικότητα. Η παρουσίαση των κερδών αποδοτικότητας μπορούν να βοηθήσει στο να καταδείξει ότι μια συγχώνευση δεν είναι προβληματική. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αυτά μπορούν να έχουν μια θετική επίδραση στον ανταγωνισμό εντός της αγοράς, έτσι ώστε να μην μειωθεί (ο ανταγωνισμός) παρά την ένωση πρώην ανταγωνιστών, όπως για παράδειγμα με τη μείωση του οριακού κόστους της συγχωνευμένης οντότητας ή την ενίσχυση της δυνατότητάς της να καινοτομήσει. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η αξιολόγηση των οφελών αποδοτικότητας της συγχώνευσης ενσωματώνεται στο ουσιαστικό κριτήριο και δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εξεταστούν πιθανές ανταλλαγές (trade-offs) μεταξύ αυτών των οφελών και της ανταγωνιστικής ζημίας της συγχώνευσης. Είναι, εντούτοις, δυνατό να αυξηθεί η αποδοτικότητα και να ελαττωθεί ο ανταγωνισμός. Τότε, οι αποδοτικότητες μπορούν να αντισταθμιστούν ενάντια σε οποιαδήποτε ανταγωνιστική ζημία και να αξιολογηθούν τα συνδυασμένα αποτελέσματα προκειμένου να καταδειχθεί αν, συνολικά, οι καταναλωτές ωφελούνται (ή αν αυξάνεται η συνολική ευημερία). Σε τέτοιες περιπτώσεις, η μεταφορά των αποδοτικότητων στους καταναλωτές και, επομένως, η επέκταση του υπάρχοντος ανταγωνισμού θα φαινόταν σημαντική. Τα κέρδη αποδοτικότητας μπορεί, επίσης, να είναι σχετικά με την αξιολόγηση των διορθωτικών μέτρων, ενώ τα τελευταία θα πρέπει να είναι ανάλογα της ανταγωνιστικής ζημίας, αλλά να μπορούν παράλληλα να επιδιώξουν, όσο το δυνατόν περισσότερο, να μην εξαλείψουν τυχόν οφέλη που προκύπτουν από τη συγχώνευση.

5.5.1. Ο χειρισμός των αποδοτικότητων³⁵⁵

Προς μια ρητή αναγνώριση των αποδοτικότητων των σχετικών με τις συγκεντρώσεις προσανατολίζεται το άρθρο 2§1(β) του ΚΚΣ παρέχοντας μια σαφή νομική βάση, αφού ορίζει ότι η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της, μεταξύ άλλων, «την εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου εφόσον η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό». Στο άρθρο 2§3 του ΚΚΣ, υπάρχουν ουσιαστικά δύο νομικές επιλογές, οι οποίες δεν αποκλείουν απαραίτητως η μια την άλλη και που θεωρούνται ως αφετηρίες για τον ακριβή χειρισμό των εκτιμήσεων σχετικά με τις αποδοτικότητες που υποβάλλονται από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Σύμφωνα με την πρώτη επιλογή (αποκαλούμενη και ως «integrated approach»), οι αποδοτικότητες θα λαμβάνονταν υπόψη προκειμένου να αξιολογηθεί εάν η συγκέντρωση θα οδηγούσε ή όχι στη δημιουργία ή την ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης. Υπό αυτήν την προοπτική, οι αποδοτικότητες υπέρ του ανταγωνισμού θα ισορροπούσαν έναντι άλλων στοιχείων ενδεικτικών μιας δεσπόζουσας θέσης. Οι αποδοτικότητες μπορούν να έχουν τέτοια θετική επίδραση στον ανταγωνισμό ώστε η γενική επίδραση της συναλλαγής να μη συνιστά μείωση του ανταγωνισμού στην αγορά μέσω της απώλειας ενός ανταγωνιστή - ως εκ τούτου καμία δεσπόζουσα θέση δεν θα δημιουργείτο ή θα ενισχυόταν.

³⁵⁵ Mario Monti, «Merger control in the European Union: a radical reform», European Commission/IBA Conference on EU Merger Control, Brussels, 7 November 2002, SPEECH/02/545, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/545|0|RAPID&lg=EN&display=

Σύμφωνα με τη δεύτερη επιλογή (αποκαλούμενη και ως «efficiency defence»), τα συμβαλλόμενα μέρη θα μπορούσαν επίσης να βασιστούν στις αποδοτικότητες που η συγχώνευση προορίζεται να επιφέρει προκειμένου να «αντικρούσει» μια διαπίστωση σχετικά με την κατοχή δεσπόζουσας θέσης. Με άλλα λόγια, τα συμβαλλόμενα μέρη θα μπορούσαν να καταδείξουν ότι η μεταξύ τους συγχώνευση θα παρήγε αποδοτικότητες τέτοιου μεγέθους που θα υπερπηδούσαν ή θα καθιστούσαν απίθανη την υπό κανονικές συνθήκες αρνητική επίπτωση μιας δεσπόζουσας θέσης, η οποία συνίσταται στη σημαντική παρακώλυση του ανταγωνισμού. Μια τέτοια «efficiency defence» θα μπορούσε πιθανόν να βασιστεί στο δεύτερο μέρος του άρθρου 2§3 του ΚΚΣ, το οποίο αναφέρεται στη σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Υπό αυτήν την προσέγγιση, τα συμβαλλόμενα μέρη θα έπρεπε να δείξουν ότι, παρ' όλη την ικανότητά τους να δρουν με συγκεκριμένο τρόπο στην αγορά (κατοχή δεσπόζουσας θέσης), θα είχαν το κίνητρο να ενεργήσουν υπέρ του ανταγωνισμού λόγω των απαιτούμενων αποδοτικοτήτων, συνεπεία των οποίων ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός δεν θα παρακωλυόταν σημαντικά. Εάν αυτές οι αποδοτικότητες αποδεικνύονται επαρκώς και υπερπηδήσουν οποιαδήποτε αρνητικά αποτελέσματα της συγχώνευσης, τότε δεν θα υπάρχει καμία σημαντική παρακώλυση του ανταγωνισμού και επομένως δεν θα αποτελούν εμπόδιο γι' αυτόν κατά την έννοια του άρθρου 2§1(β) (αποκαλούμενη και ως προσέγγιση «sliding scale»)³⁵⁶.

Αντίθετα με την εντύπωση που δημιουργείται μερικές φορές, οι συγχωνεύσεις δεν παράγουν πάντα αποδοτικότητες. Πράγματι, πολλές συναλλαγές δεν παραδίδουν τις αποδοτικότητες που πιθανολογούνταν ότι θα επιτύγχαναν³⁵⁷. Έτσι, ενώ φαίνεται σαφές ότι μερικές συγχωνεύσεις δημιουργούν αξία και οδηγούν σε αποδοτικότητες, πολλές άλλες αποτυγχάνουν να παραδώσουν και πράγματι καταστρέφουν την αξία. Είναι, λοιπόν, πρόπον να διατηρηθεί κάποιος «υγιής σκεπτικισμός» όσον αφορά τις αξιώσεις αποδοτικότητας, ιδιαίτερα σε σχέση με τις συναλλαγές που παρουσιάζουν προβλήματα ανταγωνισμού. Όμως, είναι σημαντικό να παρασχεθεί όσο το δυνατόν περισσότερη σαφήνεια ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι εκτιμήσεις οι σχετικές με την αποδοτικότητα θα λαμβάνονται υπόψη στον έλεγχο συγκεντρώσεων³⁵⁸. Η Επιτροπή σκοπεύει να εξετάσει προσεκτικά οποιαδήποτε αξίωση αποδοτικότητας (efficiency claim) κατά τη γενική αξιολόγηση μιας συγκέντρωσης και μπορεί τελικά να αποφασίσει ότι, συνεπεία των αποδοτικοτήτων που επιφέρει η συγχώνευση, η τελευταία δεν δημιουργεί ή δεν ενισχύει μια δεσπόζουσα θέση ώστε να παρακωλυθεί σημαντικά ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός. Αν δεν ληφθούν ρητά υπόψη τέτοιες αποδοτικότητες σαν πιθανός θετικός αντίκτυπος μιας συγχώνευσης στην οικονομική ευημερία, δεν διακυβεύεται μόνο η παρεμπόδιση μιας εκάστοτε συγκέντρωσης η οποία τελικά μπορεί να έχει αποτελέσματα που ευνοούν τον ανταγωνισμό, αλλά υπάρχει κίνδυνος να μην επιδιωχθεί από την αρχή η πραγματοποίηση κάποιων

³⁵⁶ «The substantive standard for merger control, and the treatment of efficiencies in merger analysis: an EU perspective», Fordham Annual Antitrust Conference, New York, 30-31 October 2002

³⁵⁷ Lars-Hendrik Röller, Johan Stennek, Frank Verboven, "Efficiency Gains From Mergers", European Economy, n°5/2001, Brussels.

³⁵⁸ Mario Monti, «Review of the EC Merger Regulation - Roadmap for the reform project», Conference on Reform of European Merger Control, British Chamber of Commerce - Brussels, June 4, 2002, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/252|0|RAPID&lg=EN&display=

συγχωνεύσεων που θα ενίσχυαν την αποδοτικότητα. Από αυτή την άποψη, η αύξηση της διαφάνειας και της ακρίβειας της διαδικασίας θεώρησης των συγκεντρώσεων, εξετάζοντας κατά τακτά διαστήματα και κατηγορηματικά τις αποδοτικότητες, πρέπει να θεωρηθεί ως εμφανής βελτίωση³⁵⁹.

Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να αποδοθεί στο εξής: οι αξιώσεις αποδοτικότητας πρέπει να γίνονται αποδεκτές μόνο όταν είναι η Επιτροπή σε θέση να καταλήξει με επαρκή βεβαιότητα ότι οι αποδοτικότητες που παράγονται από τη συγχώνευση θα ενισχύσουν το κίνητρο της συγχωνευμένης οντότητας να ενεργήσει υπέρ του ανταγωνισμού προς όφελος των καταναλωτών, επειδή οι εν λόγω αποδοτικότητες είτε θα υπερκεράσουν οποιαδήποτε δυσμενή αποτελέσματα σε βάρος των καταναλωτών είτε θα καταστήσουν αυτά τα αποτελέσματα απίθανα³⁶⁰. Προκειμένου η Επιτροπή να καταλήξει σε ένα τέτοιο συμπέρασμα, οι αποδοτικότητες θα πρέπει να έχουν άμεσα οφέλη για τους καταναλωτές, καθώς επίσης και να είναι σχετικές με τη συγκέντρωση, ουσιαστικές, έγκαιρες και επαληθεύσιμες. Το βάρος της απόδειξης εναπόκειται σαφώς στα συμβαλλόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένου του βάρους της κατάδειξης ότι οι αποδοτικότητες είναι τέτοιου μεγέθους ώστε θα υπερκεραστούν τα αρνητικά αποτελέσματα της συγχώνευσης στον ανταγωνισμό. Οι κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν, επίσης, ότι οι αποδοτικότητες δεν θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές ως επαρκείς ώστε να επιτραπεί η έγκριση μιας συγχώνευσης που οδηγεί στο μονοπώλιο ή σε σχεδόν μονοπωλιακή κατάσταση.

5.5.2. Θέση μιας συγχώνευσης υπό αμφισβήτηση λόγω ολιγοπωλίου³⁶¹

Το ουσιαστικό κριτήριο επέτρεψε στην Επιτροπή στο παρελθόν να εμποδίζει μια συγχώνευση ή εξαγορά λόγω του ότι ενίσχυε ή δημιουργούσε κοινή (joint) ή συλλογική (collective) κατοχή δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους των «σημαντικών» φορέων σε μια συγκεντρωμένη αγορά, συνεπεία του οποίου γεγονότος ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός εμποδιζόταν σημαντικά (όπως επιβεβαιώνεται από το ΔΕΚ στην υπόθεση *Kali & Salz* το 1998 και από το ΠΕΚ στην υπόθεση *Gencor/Lonrho* το 1999). Αυτό αποτέλεσε μια διευκρίνιση ζωτικής σημασίας, δεδομένου ότι εξασφάλισε ότι ο ΚΚΣ μπορούσε να είναι αποτελεσματικός κατά την εξέταση ενός πολύ μεγαλύτερου εύρους καταστάσεων που δεν ευνοούσαν τον ανταγωνισμό. Ο ανταγωνισμός παρακωλύεται σημαντικά εάν, για παράδειγμα, μετά το πέρας της συναλλαγής οι «σημαντικοί» φορείς μπορούν σιωπηρά να συντονίσουν τις τιμές ή την παραγωγή. Κατά την αξιολόγηση του εάν τα χαρακτηριστικά της αγοράς συμβάλλουν στην κατοχή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή εξετάζει έναν κατάλογο στοιχείων, όπως το βαθμό συγκέντρωσης, τη διαφάνεια των τιμών, τη συμμετρία του κόστους, τους διαρθρωτικούς συνδέσμους, το εάν τα

³⁵⁹ «The substantive standard for merger control, and the treatment of efficiencies in merger analysis: an EU perspective», Fordham Annual Antitrust Conference, New York, 30-31 October 2002

³⁶⁰ Miguel de la Mano, «For the customer's sake: The competitive effects of efficiencies in European merger control», Enterprise Papers No 11, © European Communities, 2002, ISBN 92-894-4562-9, http://europa.eu.int/comm/enterprise/library/enterprise-papers/pdf/enterprise_paper_11_2002.pdf

³⁶¹ http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl

προϊόντα ή οι υπηρεσίες είναι ομοιογενείς, εάν η ανάπτυξη της αγοράς είναι βραδεία, αν η ζήτηση είναι ανελαστική, αν οι μετοχές της αγοράς είναι σταθερές, αν η αγοραστική δύναμη είναι χαμηλή και αν τα εμπόδια εισόδου στην αγορά είναι πολλά. Η παρουσία τέτοιων παραγόντων αυξάνει την πιθανότητα οι «σημαντικοί» φορείς της αγοράς να παρακολουθούν τη μεταξύ τους συμπεριφορά, να ανιχνεύουν τυχόν απόκλιση από μια σιωπηρά συμφωνηθείσα τιμή και να επιφέρουν αντίποινα εναντίον εκείνου του φορέα που παρεκκλίνει³⁶².

Τον Ιούνιο του 2002, σε μια απόφαση ορόσημο, το ΠΕΚ ακύρωσε την απαγορευτική απόφαση που εξέδωσε η Επιτροπή σχετικά με τη συγχώνευση της Airtroups με την First Choice, λόγω του ότι η Επιτροπή είχε αποτύχει προφανώς να αποδείξει τη συλλογική κατοχή δεσπόζουσας θέσης. Το δικαστήριο διευκρίνισε τα στοιχεία που η Επιτροπή θα έπρεπε να προσκομίσει προκειμένου να καταδειχθεί επιτυχώς η συλλογική κατοχή δεσπόζουσας θέσης: κατ' αρχάς, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς, κάθε μέλος του ολιγοπωλίου πρέπει να γνωρίζει τον τρόπο που τα άλλα μέλη συμπεριφέρονται προκειμένου να είναι σε θέση να υιοθετήσει την ίδια πολιτική· δεύτερον, τα μέλη του ολιγοπωλίου πρέπει να αποτρέπονται με το πέρασμα του χρόνου από την παρέκκλιση από την πολιτική που υιοθετήθηκε και, τρίτον, αυτή η πολιτική πρέπει να είναι σε θέση να αντιστέκεται στις προκλήσεις άλλων ή πιθανών ανταγωνιστών ή πελατών.

Η Επιτροπή μπορεί επίσης να αμφισβητήσει τις συγχωνεύσεις σε αγορές που υπάρχουν μη-συμπαιγνικά ολιγοπώλια υπό τον όρο ότι η συναλλαγή παράγει «μονομερή αποτελέσματα». Δηλαδή, μια συγχώνευση σε μια ολιγοπωλιακή αγορά μπορεί να μην αναδεικνύει έναν ηγέτη σε αυτήν, ούτε να οδηγεί στο συντονισμό των υπόλοιπων φορέων, αλλά, σαν άμεσο αποτέλεσμα του αυξανόμενου βαθμού συγκέντρωσης που επιφέρει η συναλλαγή, ο περιορισμός του ανταγωνισμού όσον αφορά τους υπόλοιπους φορείς να μειώνεται μέχρι το σημείο που ένας ή περισσότεροι φορείς θεωρούν κερδοφόρο να αυξήσουν τις τιμές ή να μειώσουν την παραγωγή σε στάδιο που έπεται της συγχώνευσης.

5.5.3. Διορθωτικά μέτρα³⁶³

Ακόμα και αν η Επιτροπή καθορίσει ότι μια συγκεκριμένη συγκέντρωση θα οδηγήσει σε δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης, είναι ακόμα δυνατό να προχωρήσει η συγχώνευση, υπό τον όρο ότι μπορούν να βρεθούν τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα ώστε να λυθούν τα προβλήματα που προσδιορίστηκαν. Οι αποφάσεις απαγόρευσης λαμβάνονται μόνο εάν κανένα ικανοποιητικό διορθωτικό μέτρο δεν προσφέρεται από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Οι σημαντικές αλλαγές στον Κανονισμό Συγκεντρώσεων, οι οποίες εισήχθησαν από το 1997 και μετά, έχουν διευκολύνει την Επιτροπή όσον αφορά το να δέχεται

³⁶² Mario Monti, «The main challenges for a new decade of EC Merger Control», EC Merger Control – 10th Anniversary Conference, Brussels, 14-15 September 2000, SPEECH/00/311

³⁶³ Mario Monti, «A European Competition Policy for today and tomorrow», SPEECH/00/240, Washington, 26 June 2000, διαθέσιμος στο <http://europa.eu.int>

διορθωτικά μέτρα σχετικά με τα προβλήματα που προσδιορίζονται κατά τη διάρκεια των αρχικών της ερευνών ή της Φάσης 1. Προκειμένου να είναι σε θέση να δεχτεί τα διορθωτικά μέτρα σε αυτή τη φάση, είναι ζωτικής σημασίας το γεγονός ότι και τα προβλήματα που δημιουργούνται στον ανταγωνισμό και οι κατάλληλες λύσεις είναι άμεσα προσδιορίσιμες. Για να ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή τα προτεινόμενα διορθωτικά μέτρα, πρέπει αυτά κανονικά να είναι δομικής φύσης, ιδιαίτερα μάλιστα εάν τα διορθωτικά μέτρα προτείνονται όταν δεν υπήρχε το όφελος μιας σε βάθος έρευνας.

Τα διορθωτικά μέτρα πρέπει να αποκαταστήσουν τον ανταγωνισμό σε μια συγκεκριμένη αγορά η οποία κινδυνεύει να χαθεί ή θα χαθεί συνεπεία μιας συγκέντρωσης. Αυτό επιτυγχάνεται κανονικά με την εκκαθάριση μιας από τις επιχειρήσεις στις αγορές όπου αμφότερα τα συμμετέχοντα σε μια συγχώνευση μέρη λειτουργούν. Παραδείγματος χάριν, όταν η Vodafone Airtouch νίκησε τη μάχη εξαγοράς με τη γερμανική επιχείρηση Mannesmann, η συνδυασμένη οντότητα θα είχε ενώσει τις υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας της Vodafone με αυτές της Orange, δημιουργώντας δεσπόζουσα θέση και στις βελγικές και στις βρετανικές αγορές κινητής τηλεφωνίας. Η εκκαθάριση (divestiture) της Orange αποτέλεσε αναπόφευκτη προϋπόθεση προκειμένου να προχωρήσει η συναλλαγή.

Αλλά ακόμα κι αν μπορούν να προσδιοριστούν τα κατάλληλα στοιχεία του ενεργητικού (assets), η απλή εκκαθάριση ανεξάρτητα από το ποιος τα αγοράζει, δεν μπορεί να είναι πάντα αποδεκτή. Ειδικότερα, έχει σημασία η εκκαθάριση να είναι μιας τρέχουσας επιχείρησης και μια οποιαδήποτε divestment να αναδημιουργεί έναν αποτελεσματικό ανταγωνιστή.

Εάν υπάρχει οποιαδήποτε αμφιβολία ως προς τα παραπάνω, τα συμβαλλόμενα μέρη ίσως να πρέπει να παρέχουν περισσότερα ή να διακινδυνεύσουν να απορριφθούν τα προτεινόμενα διορθωτικά τους μέτρα από την Επιτροπή. Παραδείγματος χάριν, στην υπόθεση *Totalfina/Elf*, τα συμβαλλόμενα μέρη έπρεπε – εξαιτίας της αρνητικής ανάδρασης από τη δοκιμή στην αγορά των προτεινόμενων διορθωτικών μέτρων στη βιομηχανία LPG – να προτείνουν την πλήρη εκκαθάριση ενός υποκαταστήματος, ένα διορθωτικό μέτρο που υπερέβη σαφώς την εξάλειψη της επικάλυψης. Επιπλέον, όπου η Επιτροπή δεν είναι πεπεισμένη ότι μπορεί να βρεθεί ένας αποτελεσματικός ανταγωνιστής με τα διορθωτικά μέτρα που προτείνουν τα συμβαλλόμενα μέρη, γίνονται σκέψεις σχετικά με το εάν θα απαιτηθεί από τα μέρη να προσφέρουν έναν «άμεσο αγοραστή» (up-front buyer) ως όρο για την τελική έγκριση της συναλλαγής από την Επιτροπή. Αυτό είναι ήδη ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της αντίστοιχης αμερικανικής προσέγγισης.

Ενώ οι εκκαθαρίσεις είναι η κλασική λύση σε πολλά από τα προβλήματα που προσδιορίζονται από την Επιτροπή, σε ορισμένες (πιο εξαιρετικές) καταστάσεις μπορούν να υπάρξουν άλλα μέτρα που θα μπορούσαν επίσης να εξαλείψουν τις ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό. Η αποκατάσταση του ανταγωνισμού σε μια συγκεκριμένη αγορά μπορεί να είναι επιτεύξιμη με τη μείωση των εμποδίων εισόδου ή με τη δημιουργία ή ενίσχυση ενός ανταγωνιστή ή ανταγωνιστών. Ένα παράδειγμα των εναλλακτικών διορθωτικών μέτρων που έκανε αποδεκτά η Επιτροπή αφορά τη συγχώνευση μεταξύ δύο κατοχυρωμένων εταιρειών χειριστών τηλεπικοινωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) – την Telia στη Σουηδία και την Telenor στη Νορβηγία.

Σαν ένα μέρος του συνόλου των διορθωτικών μέτρων, η Telia και η Telenor συμφώνησαν να εφαρμόσουν ένα σύνολο μέτρων για να εισαχθεί ένας τοπικός βρόγχος και στις δύο χώρες. Αν η συγχώνευση δεν είχε αποσυρθεί αργότερα, αυτό το μέτρο θα είχε ανοίξει την πρόσβαση στους τελικούς χρήστες των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και στη Σουηδία και στη Νορβηγία. Έτσι θα είχε εξασφαλιστεί ότι η συγχωνευμένη οντότητα δεν θα ήταν η μόνη επιχείρηση που θα είχε τέτοια πρόσβαση σε εκείνες τις δύο χώρες και τη σκανδιναβική περιοχή σαν σύνολο.

Πρέπει να τονιστεί ότι στην Ευρώπη, όπως στις ΗΠΑ, εναπόκειται στα συμβαλλόμενα μέρη της πράξης συγκέντρωσης να προτείνουν διορθωτικά μέτρα. Ο ρόλος της Επιτροπής, ως αρχής ανταγωνισμού, δεν είναι να επιδιώξει να ορίσει τι μπορεί ή δεν μπορεί να αποτελέσει επαρκές διορθωτικό μέτρο. Εντούτοις, αφού ο ρόλος της είναι να αποφασίζει σχετικά με το αν πρέπει να εγκριθεί μια συναλλαγή βάσει του συνόλου των διορθωτικών μέτρων, τα συμβαλλόμενα μέρη θα ήταν σοφό να διστάσουν πριν καταστήσουν το εν λόγω σύνολο πάρα πολύ σύνθετο, γιατί κάτι τέτοιο μπορεί να σπείρει αμφιβολίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του όλου εγχειρήματος. Ήδη τα ζητήματα που αντιμετωπίζονται όσον αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων είναι αρκετά σύνθετα, χωρίς την προσθήκη μιας ακόμα διάστασης πολυπλοκότητας.

5.6. Κίνητρα συγχωνεύσεων και εξαγορών³⁶⁴

5.6.1. Γενικά

Πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν να συγχωνευθούν προκειμένου να επιτύχουν μια σειρά από κοινούς στόχους. Αρκετές από τις συγχωνεύσεις έχουν ως βασική αιτία στρατηγικούς λόγους, όπως σταθεροποίηση, σύγκλιση μεταξύ τεχνολογιών, έλεγχος και διοίκηση της τεχνολογίας, γεωγραφική επέκταση, νέες μορφές διανομής κ.λ.π. Επίσης, όταν μια συμφωνία συγχώνευσης οριστικοποιείται σε έναν κλάδο, οι άλλες επιχειρήσεις του κλάδου αυτού θα παρακινηθούν στη δημιουργία νέων συγχωνεύσεων, ώστε να προλάβουν τις εξελίξεις. Πολλές εταιρείες, επίσης, σπεύδουν να εξαγοράσουν από φόβο, προκειμένου να μην εξαγοραστούν. Σε άλλες περιπτώσεις συγχωνεύσεις πραγματοποιούνται για λόγους γρήγορης ανάπτυξης της εταιρείας.

Οι μεγάλες και επιτυχημένες επιχειρήσεις θεωρούν τις συγχωνεύσεις ως ένα μέσο επίτευξης των στόχων της εταιρείας και όχι ως στόχο καθεαυτό. Στην πραγματικότητα, οι συγχωνεύσεις αποτελούν την πρώτη φάση πραγματοποίησης του στρατηγικού τους στόχου. Συνήθως, οι αρκετά ραγδαία αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις προβαίνουν σε εξαγορές και συγχωνεύσεις, προκειμένου να διοχετεύσουν τις καινοτομίες τους σε προϊόντα μέσω γεωγραφικής επέκτασης ή εισόδου σε νέες αγορές.

³⁶⁴ Sue Cartwright and Cary L. Cooper, “Managing Mergers, Acquisitions and Strategic Alliances: Integrating People and Cultures”, Manchester School of Management, University of Manchester Institute of Science and Technology, Butterworth Heinemann, 2001, p. 20-22

Τα κίνητρα όσον αφορά τις εξαγορές μπορούν να καθορισθούν και ως προς τους στόχους της εταιρικής και επιχειρησιακής στρατηγικής του εξαγοράζοντα. Για παράδειγμα, μια μεγάλη εταιρεία τροφίμων με καλά καθιερωμένο σήμα ή δίκτυο διανομής, μπορεί να εξαγοράσει μια μικρή, λιγότερο γνωστή εταιρεία-στόχο ώστε να επιτύχει συμπράξεις marketing και διανομής. Άλλες εξαγορές μπορεί να παρακινηθούν από την επιθυμία για αυξημένη αγοραστική δύναμη, έλεγχο ενός προμηθευτή, ενοποίηση για υπερβολική δυνατότητα παραγωγής κ.λ.π. Παρ' όλα αυτά, ενώ οι στρατηγικοί στόχοι είναι τα άμεσα κίνητρα για εξαγορές, αυτές οι στρατηγικές σχηματίζονται προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των μετόχων της εξαγοράζουσας εταιρείας³⁶⁵.

Οι στρατηγικές καταστρώνονται και οι αποφάσεις σχετικά με τις εξαγορές λαμβάνονται από τους managers της εξαγοράζουσας εταιρείας. Τα διευθυντικά στελέχη μπορεί να παίρνουν αποφάσεις για να προάξουν τα συμφέροντα των ιδιοκτητών της εταιρείας, δηλ. των μετόχων. Αυτή είναι η νεοκλασική άποψη της εταιρείας, στην οποία το συμφέρον του μετόχου είναι υπέρτατο και τα διευθυντικά συμφέροντα υποδεέστερα. Όπου συμβαίνει το αντίστροφο, οι εξαγορές πραγματοποιούνται για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των διευθυντικών στελεχών.

Σε μεγάλες σύγχρονες επιχειρήσεις που ανήκουν στο δημόσιο, οι διευθυντές έχουν σημαντική δύναμη και διακριτική εξουσία και συχνά είναι υποκείμενοι μόνο σε ελάχιστη επίβλεψη από τους μετόχους. Αυτό το καθεστώς δίνει στα διευθυντικά στελέχη πεδίο δράσης για να επιδιώξουν προσωπικά τους συμφέροντα εις βάρος των μετόχων. Εξαγορές που παρακινούνται από προσωπικά συμφέροντα των διευθυντών μπορεί να αποτύχουν και να προκαλέσουν απώλειες πλούτου των μετόχων .

Στα συγγράμματα υπάρχει ευρεία η αντίληψη ότι οι εξαγορές δεν αποδίδουν για τους μετόχους της εξαγοράζουσας εταιρείας. Ένας πιθανός λόγος γι' αυτό είναι ότι παρακινούνται από τα προσωπικά συμφέροντα των διευθυντών. Τα αίτια όμως των αποτυχημένων εξαγορών δεν μπορούν να αποδοθούν ξεκάθαρα στον εγωισμό των διευθυντικών στελεχών. Ακόμα και εάν οι τελευταίοι δρουν προς όφελος των μετόχων, οι εξαγορές μπορεί να αποτύχουν για ένα σωρό άλλους λόγους, όπως είναι η αδύναμη στρατηγική εξαγοράς, η δυναμική της προσφοράς εξαγοράς, καθώς προβλήματα σχετικά με την ενσωμάτωση μετά το στάδιο της εξαγοράς. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτές οι αιτίες αποτελούν από μόνες τους μια επιβεβαίωση της αθέμιτης συμπεριφοράς των διευθυντών, η οποία πηγάζει από την επιδίωξη των δικών τους συμφερόντων. Εντούτοις, η ανικανότητα των διευθυντικών στελεχών δίχως την ύπαρξη κακοβουλίας απέναντι στους μετόχους, είναι τουλάχιστον μία εύλογη εξήγηση αποτυχίας.

Ο διαχωρισμός των πραγματικών προθέσεων των managers από τις αποφάσεις τους θέτει προβλήματα και πριν και μετά την εξαγορά. Ex ante, οι managers μπορεί να είναι πολύ πειστικοί σχετικά με τα οφέλη μιας εξαγοράς και με την πιθανότητα αύξησης του πλούτου των μετόχων. Ex post, οι προθέσεις των διευθυντικών

³⁶⁵ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 13-16

στελεχών μπορεί να συγκαλυφθούν από εναλλακτικές εξηγήσεις εν όψει αποτυχίας της εξαγοράς. Στην τελευταία περίπτωση ως λόγος μπορεί να υποδειχθεί είτε ένα πρόβλημα αναφορικά με την αντιπροσώπευση είτε μια αποτυχία των διευθυντών που δεν σχετίζεται με την αντιπροσωπευτική σύγκρουση.

5.6.2. Τα καθορισμένα κίνητρα

Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές θεωρούνται ότι αποτελούν εξορθολογισμένες οικονομικές και στρατηγικές συμμαχίες, οι οποίες πραγματοποιούνται με σκοπό το συμφέρον της επιχείρησης και των μετόχων της. Γίνεται διάκριση μεταξύ οικονομικών κινήτρων (ή κινήτρων που μεγιστοποιούν την αξία) και διευθυντικών (ή κινήτρων που δεν μεγιστοποιούν την αξία)³⁶⁶, παρ' όλο που στην πράξη και τα δύο είδη συσχετίζονται συχνά.

Οι συγχωνεύσεις θεωρείται ότι εκκινούνται από οικονομικά κίνητρα όταν ο κύριος στόχος είναι η αύξηση του πλούτου των μετόχων και της οικονομικής συνέργιας μέσω οικονομικών κλίμακας, μεταφοράς γνώσης και αυξημένου ελέγχου. Τα διευθυντικά κίνητρα σχετίζονται με συγχωνεύσεις που πραγματοποιούνται πρωταρχικά για άλλους στρατηγικούς στόχους, π.χ. αύξηση του μεριδίου αγοράς, του διευθυντικού κύρους, μείωση της αβεβαιότητας και αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην αγορά είτε σαν άμυνα ενάντια σε μια εξαγορά είτε σαν μέσο προστασίας των κερδών από την φορολογία.

5.6.3. Τα ακαθόριστα ψυχολογικά κίνητρα

Σε ορισμένες περιπτώσεις η απόφαση για συγχώνευση ή εξαγορά εκκινείται αποκλειστικά λόγω της ικανοποίησης των αναγκών ενός ατόμου ή μιας μικρής ομάδας ατόμων παρά ενός ευρύτερου ή πιο μακροχρόνιου συμφέροντος από την πλευρά της επιχείρησης.

Κάποια ανώτατα στελέχη παρακινούνται για να προωθήσουν μια εξαγορά ή συγχώνευση λόγω του φόβου να μην υποπέσουν σε αχρηστία³⁶⁷. Κατά την άποψή τους οι διευθυντές που επιβιώνουν ή μετακινούνται σε πιο ευνοϊκές θέσεις είναι πολύ διορατικοί άνθρωποι της δράσης. Άνθρωποι, δηλαδή, που αναζητούν συνέχεια καινούργιες ευκαιρίες, πάντα ωθώντας την επιχείρηση προς τα πάνω. Συνεπώς, εξαιτίας της αίσθησης ανασφάλειας και φόβου για την επιβίωσή τους οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές παρέχουν χρήσιμα μέσα με τα οποία μπορούν τα στελέχη αυτά να βελτιώσουν ή να ανανεώσουν την αξιοπιστία τους και παράλληλα να αποκαταστήσουν όχι μόνο τη δική τους αυτοπεποίθηση, αλλά και αυτή του διοικητικού συμβουλίου. Η πραγματοποίηση μιας συγχώνευσης ή εξαγοράς μπορεί να συνιστά καλή κίνηση καριέρας γι' αυτούς που έλαβαν μια τέτοια απόφαση ασχέτως της επακόλουθης έκβασης. Και αυτό, διότι μέχρι να γνωστοποιηθούν τα

³⁶⁶ N. K. Napier, "Mergers and Acquisitions: Human resource issues and outcomes. A review and suggested typology", *Journal of Management studies*, 26 May 1999

³⁶⁷ H. Levinson, "A psychologist diagnoses merger failures", *Harvard Business Review*, March – April 1980, 84-101

οικονομικά αποτελέσματα και να εξεταστεί η απερισκεψία της σχετικής απόφασης, το αρμόδιο στέλεχος μπορεί ήδη να έχει ανέβει ιεραρχικά. Ακόμα και εάν το εν λόγω στέλεχος έχει παραμείνει στην ίδια επιχείρηση, μια λανθασμένη απόφαση δεν θέτει απαραίτητα σε κίνδυνο την καριέρα του. Επειδή τα άτομα που λαμβάνουν τις αποφάσεις είναι γενικά τόσο απόμερα από την πραγματική διεύθυνση της διαδικασίας συγχώνευσης ή εξαγοράς, μπορούν να κατηγορήσουν διάφορους άλλους όταν οι καταστάσεις λάβουν λανθασμένη τροπή.

Από την άλλη μεριά, μερικοί μπορεί να παρακινούνται από μια φιλάργυρη και εγωιστική ανάγκη να ασκήσουν εξουσία. Ενίοτε, για άλλους οι συγχωνεύσεις ή εξαγορές συνιστούν μορφή αναψυχής, ένα διεγερτικό και συναρπαστικό παιχνίδι προς αποφυγή της ανίας.

Ενώ οι Βρετανοί και οι Αμερικανοί διευθυντές φαίνεται να εκλαμβάνουν τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές σαν ένα παιχνίδι, μια σχετική ιαπωνική έρευνα³⁶⁸ υποδηλώνει ότι οι Ιάπωνες διευθυντές τηρούν διαφορετική στάση, γεγονός που εξηγεί την απροθυμία τους να λάβουν μέρος σ' αυτό το παιχνίδι. Το στυλ επιχειρησιακής εργασίας στην Ιαπωνία έχει διαμορφωθεί δυναμικά από την έντονη φιλοσοφία του εταιρικού πατερναλισμού παρομοιάζοντας την εταιρία με την οικογένεια. Συνεπώς, μια συγχώνευση ή εξαγορά δεν αποτελεί έντιμη δραστηριότητα – επειδή παραβιάζει πολιτιστικές νόρμες – αλλά έσχατη λύση.

5.6.4. Συνέργια³⁶⁹

Βασικό κίνητρο, όμως, για όλες τις επιχειρήσεις αποτελεί η δημιουργία αξίας από μία συγχώνευση ή, αλλιώς, συνέργια. Η συνέργια είναι η δυνατότητα δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων να δημιουργούν μεγαλύτερη αξία από τη συγχώνευσή τους σε σχέση με την αξία που θα είχαν αν λειτουργούσαν χωριστά. Συνέργια, δηλαδή, αποκαλείται το φαινόμενο κατά το οποίο 2 εταιρείες ενώνονται και αυξάνουν την αξία τους. Με άλλα λόγια, $2+2=5$. Η βάση της συνέργιας είναι ότι μπορούν να επιτευχθούν λειτουργούσες οικονομίες κλίμακας, διότι οι υπάρχουσες στο βιομηχανικό κλάδο εταιρείες λειτουργούν σε ένα επίπεδο χαμηλότερο από το βέλτιστο.

Ένας παράγοντας που συνεισφέρει στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας είναι οι «indivisibilities» που μπορεί να υπάρχουν στα άτομα, τα γενικά έξοδα ή τον εξοπλισμό. Indivisibilities συχνά μπορεί να λαμβάνουν χώρα σε βιομηχανικούς κλάδους με βαρύ κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, όπως είναι ο υψηλά ανταγωνιστικός κλάδος του μετάλλου, όπου είναι απαραίτητο να επιτυγχάνονται βέλτιστα επίπεδα παραγωγής.

Η πιθανότητα πραγματοποίησης οικονομικών αυξημένων διαστάσεων είναι πιο συχνή. Χαμηλότερα κόστη ανά μονάδα μπορούν να επιτευχθούν σε υψηλότερο επίπεδο δυναμικότητας (capacity): για παράδειγμα, το κόστος ανά μονάδα όσον

³⁶⁸ W. C. Kester, “Japanese takeovers”, Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 1990

³⁶⁹ TERENCE E. COOK, “Mergers and Acquisitions”, Department of Economics, University of Exeter

αφορά τη μεταφορά υλικών, όπως τα οικοδομικά, είναι χαμηλότερο όταν χρησιμοποιείται μεγαλύτερο φορτηγό.

Η εξειδίκευση των ανθρώπων και μηχανών μπορεί επίσης να οδηγήσει σε οικονομίες κλίμακας μέσω φαινομένων εκμάθησης. Επιπρόσθετα, τα κόστη γραφειοκρατίας μπορεί να μειωθούν από το συντονισμό σχετιζόμενων δραστηριοτήτων, παρόλο που μπορεί να προκύψουν αντιοικονομίες κλίμακας όπου η διοίκηση (management) είναι αμετάβλητος παράγοντας.

Οι παραπάνω λειτουργούσες οικονομίες κλίμακας είναι πιθανότερο να επιτευχθούν μέσω οριζόντιων συγχωνεύσεων παρά μέσω κάθετης ενοποίησης (vertical integration) ή συσσωρευτικού πλούτου (conglomerate growth). Αντίθετα, η χρηματική (financial) συνέργια είναι πιθανότερο να επιτευχθεί μέσω συσσωρεύσεων (conglomerates), αφού τα κόστη συναλλαγής, σαν αναλογία μιας καινούργιας μετοχής, μειώνονται καθώς αυξάνεται το ποσό που συγκεντρώνεται, παρέχοντας επομένως ένα πλεονέκτημα στις εταιρείες που συγκεντρώνουν μεγάλα χρηματικά ποσά στις κεφαλαιουχικές αγορές. Επιπλέον, μειώνεται ο κίνδυνος της πτώχευσης, με την προϋπόθεση ότι οι δύο συγχωνευθείσες επιχειρήσεις δεν συσχετίζονται τέλεια. Το αποτέλεσμα της αυτού του χρέους συνασφάλισης δεν είναι βέβαιο, αφού τα κέρδη που προκύπτουν φαίνονται να ωφελούν τους debtholders εις βάρος των μετόχων. Εντούτοις, αν αυξηθεί το χρέος σαν αποτέλεσμα της συγχώνευσης, μπορεί να προκύψουν κέρδη και για τους μετόχους.

5.6.5. Αύξηση του μεριδίου αγοράς

Βασικό κίνητρο συγχωνεύσεων και εξαγορών θεωρείται η αύξηση της δύναμης στην αγορά (αύξηση του μεριδίου αγοράς), με σκοπό την επιβολή μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών τιμών. Μία συγχώνευση ή εξαγορά που υπαγορεύεται από το κίνητρο αυτό, μπορεί να αυξήσει τη μετοχική αξία της εταιρείας αποσπώντας μέρος από το πλεόνασμα των καταναλωτών³⁷⁰. Στην περίπτωση αυτή οι συμφωνίες αφορούν σε τράπεζες με σημαντική γεωγραφική επικάλυψη, ώστε να είναι δυνατή η μείωση των ανταγωνιστών σε κάποια ή κάποιες από τις αγορές στις οποίες οι οργανισμοί αυτοί δραστηριοποιούνται. Έτσι, σε τοπικό επίπεδο μπορεί να αυξηθεί ο βαθμός συγκέντρωσης και η δυνατότητα του νέου οργανισμού να διαμορφώνει μια μη ανταγωνιστική τιμολογιακή πολιτική³⁷¹.

Η νέα μετά τη συγχώνευση επιχείρηση είναι αρκετά πιο μεγάλη σε μέγεθος αλλά και σε δύναμη στην αγορά. Αυτό της δίνει το πλεονέκτημα της ασφάλειας και της υπεροχής απέναντι στους ανταγωνιστές της στο εσωτερικό και εξωτερικό μιας χώρας.

³⁷⁰ K. J. Hopt & E. Wymeersch, "European takeovers – Law and Practice", Butterworths, 1992; J. F. Weston, K.S. Chung, J. A. Siu, "Takeovers, restructuring and corporate governance", 2nd edition, Prentice Hall, New Jersey, 1998

³⁷¹ J. D. Akhavein, A. N. Berger, D. B. Humphrey, "The effects of megamergers on efficiency and prices: Evidence from a bank profit function", Review of Industrial Organization 12, 1997, 95-139; S. J. Piloff & A. M. Santomero, "The value effects of bank mergers and acquisitions" in Y. Amihad & Y. Miller, "Bank Mergers and Acquisitions", Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000, pp. 59-78

Η συγχώνευση των επιχειρήσεων, οι οποίες αρχικά μπορεί να λειτουργούσαν σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές με διαφορετικούς πελάτες και ίσως σε διαφορετικούς κλάδους, οδηγεί σε αύξηση του μεριδίου στην αγορά που δραστηριοποιείται η νέα εταιρεία. Έτσι, η επιχείρηση είναι ισχυρή σε σχέση με τους προμηθευτές, πελάτες και ανταγωνιστές της, καθώς επίσης αυξάνεται η ικανότητά της στο να εμποδίσει την είσοδο σε νέες επιχειρήσεις και να αντιμετωπίσει τη δημιουργία υποκατάστατων προϊόντων.

Περαιτέρω, υπάρχει υψηλός βαθμός συσχέτισης μεταξύ του μεγάλου μεριδίου αγοράς και της αυξημένης κερδοφορίας. Σε ένα άρθρο του ο Kitching³⁷² σημείωσε ότι είναι χρήσιμο να βρεθεί μια επαρκώς μικρή, διασπασμένη αγορά, η οποία να μπορεί να προστατευθεί έναντι των ανταγωνιστών. Αυτό το κίνητρο είναι στενά ευθυγραμμισμένο με το επιχείρημα το σχετικό με τις οικονομίες κλίμακας, αφού το αυξημένο μερίδιο αγοράς συνήθως συνεπάγεται ένα υψηλότερο επίπεδο παραγωγής, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνονται οικονομίες, ενώ οι ενέργειες εκμάθησης (learning effects) θα βοηθήσουν στη μείωση του κόστους ανά μονάδα. Βέβαια, ένα μεγάλο μερίδιο αγοράς θα συνεπάγεται και την εκκίνηση διαδικασιών έρευνας εκ μέρους των αρχών anti-trust.

5.6.6. Εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας³⁷³

Οι οικονομίες κλίμακας είναι ιδιαίτερη γνωστή έννοια και αποτελεί συνέπεια της αύξησης του μεγέθους της νέας επιχείρησης. Η αύξηση της παραγωγής οδηγεί σε μικρότερη ποσοστιαία αύξηση του κόστους, με αποτέλεσμα το κατά μονάδα κόστος να μειώνεται. Πολλές φορές οι ίδιες οι επιχειρήσεις επιλέγουν τη συγχώνευση ως μία πολιτική επίτευξης της μείωσης του συνολικού μέσου κόστους. Οικονομίες κλίμακας μπορούν να επιτευχθούν στην αγορά πρώτων υλών, στη διαχείριση των αποθεμάτων, στην παραγωγική διαδικασία, στη διάθεση και διανομή του αγαθού ή αγαθών. Επίσης, οικονομίες κλίμακας παρατηρούνται στην έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και στη διαφήμιση. Η μείωση του κόστους γίνεται εμφανής σε περιπτώσεις οριζόντιων συγχωνεύσεων στην ίδια την χώρα. Οι επιχειρήσεις, λοιπόν, επιδιώκοντας τη μεγιστοποίηση του κέρδους, αποσκοπούν στη βελτίωση της παραγωγικής, διανεμητικής και οικονομικής τους ικανότητας, μέσω επίτευξης οικονομιών κλίμακας, αλλά και στη βελτίωση της δύναμής τους στην αγορά, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα προάγουν τα μονοπωλιακά χαρακτηριστικά της αγοράς όπου δραστηριοποιούνται.

Οικονομίες κλίμακας υπάρχουν όταν το μέσο κόστος παραγωγής μειώνεται, καθώς η παραγωγή αυξάνεται. Αντίστοιχα, αντικοικονομίες κλίμακας (diseconomies of scale) υπάρχουν όταν το μέσο κόστος παραγωγής αυξάνεται, καθώς η παραγωγή αυξάνεται. Αν αυξανόμενη της παραγωγής το μέσο κόστος παραγωγής παραμένει σταθερό, υπάρχουν σταθερές οικονομίες κλίμακας (constant economies of scale). Οι

³⁷² J. Kitching, "Why acquisitions are abortive", Management Today, November 1984

³⁷³ Εμμανουήλ ΣΑΚΕΛΛΗΣ, «Εκτίμηση αξίας επιχείρησης – Συγχωνεύσεις και μετατροπές εταιριών (από άποψη νομική, φορολογική, λογιστική)», 1991

οικονομίες κλίμακας μπορούν, μεταξύ άλλων, να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- *Εξωτερικές οικονομίες*: Προέρχονται από παράγοντες ανεξάρτητους από τις δραστηριότητες της εταιρείας. Συνήθως, είναι αποτέλεσμα της δραστηριότητας άλλων εταιρειών του ίδιου κλάδου και επηρεάζουν την θέση της καμπύλης μακροχρόνιου μέσου κόστους
- *Εσωτερικές οικονομίες*: Πραγματοποιούνται από τις δραστηριότητες της ίδιας της εταιρείας και είναι αποτέλεσμα της αύξησης της παραγωγής της. Είναι χαρακτηριστικό της καμπύλης μακροχρόνιου μέσου κόστους και, συγκεκριμένα, καθορίζουν το σχήμα της. Οι εσωτερικές οικονομίες κλίμακας διακρίνονται σε:
 - ο Πραγματικές οικονομίες: Είναι εκείνες οι οποίες συνδέονται με μια μείωση στην φυσική ποσότητα των εισροών και ονομάζονται πραγματικές γιατί προκαλούν εξοικονομήσεις των πραγματικών πόρων
 - ο Χρηματικές οικονομίες: Είναι εκείνες οι οποίες επιτυγχάνονται με την πληρωμή χαμηλότερων τιμών στις εισροές που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και διανομή του προϊόντος. Αυτό οφείλεται στην αυξημένη αγορά εισροών λόγω μεγέθυνσης της εταιρείας.

Όταν υπάρχουν ανεκμετάλλευτες οικονομίες κλίμακας μία επιχείρηση μπορεί να μειώνει το μέσο κόστος παραγωγής της και να βελτιώνει τη λειτουργική αποτελεσματικότητά της, αυξάνοντας την κλίμακα παραγωγής της μέχρι οι οικονομίες κλίμακας να εξαντληθούν. Το χαμηλότερο μέσο κόστος επιτρέπει στην επιχείρηση να κρατήσει τις τιμές σταθερές και να αυξήσει την κερδοφορία της ή να μειώσει τις τιμές και να αυξήσει το μερίδιο της στην αγορά. Έτσι, όταν υπάρχουν ανεκμετάλλευτες οικονομίες κλίμακας, οι επιχειρήσεις έχουν κίνητρο και λόγο να προβαίνουν σε συγχωνεύσεις και εξαγορές.

5.6.7. Εκμετάλλευση οικονομιών εύρους (Economies of scope)³⁷⁴

Οι οικονομίες εύρους απορρέουν από την καθετοποίηση της παραγωγής με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους, αφού οι προμηθευτές και όλοι οι μεσάζοντες που συμμετείχαν μέχρι τώρα στην παραγωγική διαδικασία, ενοποιούνται. Για παράδειγμα, όταν γίνει η συγχώνευση της επιχείρησης με τον προμηθευτή της, τότε η επιχείρηση εξασφαλίζει επάρκεια πρώτων υλών, μείωση του κόστους συναλλαγών, βεβαιότητα παράδοσης στον επιθυμητό χρόνο και μείωση, γενικότερα, του κόστους παραγωγής. Οι οικονομίες εύρους αφορούν την παροχή νέων εξειδικευμένων ή διαφοροποιημένων υπηρεσιών ή προϊόντων από την επιχείρηση.

Πιο συγκεκριμένα, οικονομίες εύρους υπάρχουν όταν το κόστος παραγωγής κάποιων προϊόντων είναι μικρότερο όταν παράγονται σε μια μόνο εταιρεία από ότι όταν

³⁷⁴ R. C. Smith & I. Walter, “Global patterns of mergers and acquisition activity in the financial services industry” in Y. Amihad & Y. Miller, “Bank Mergers and Acquisitions”, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000, pp. 21-36, 2000

παράγονται σε ξεχωριστές. Οι οικονομίες εύρους διακρίνονται σε παγκόσμιες (global economies of scope) και σε οικονομίες εύρους συγκεκριμένου προϊόντος (product – specific economies of scope). Οι πρώτες υπάρχουν όταν για μια δεδομένη αναλογία παραγόμενων προϊόντων, το συνολικό κόστος από την από κοινού παραγωγή τους είναι μικρότερο από το άθροισμα του κόστους παραγωγής κάθε προϊόντος ξεχωριστά. Οι οικονομίες συνδυασμού συγκεκριμένου προϊόντος μπορεί να προέλθουν από την από κοινού παραγωγή του συγκεκριμένου αυτού προϊόντος με ένα ή περισσότερα από τα άλλα παραγόμενα προϊόντα. Για να υπάρχουν οικονομίες εύρους στην παραγωγή πρέπει να υπάρχουν και συμπληρωματικές κόστους μεταξύ κάποιων ή όλων των ζευγών προϊόντων. Επίσης, μπορεί να προκύψουν αντιοικονομίες εύρους από τις δυσλειτουργίες που προκαλεί το αυξημένο μέγεθος και η παροχή μεγάλου εύρους υπηρεσιών και/ή από τη διαφορά κουλτούρας μεταξύ των διαφόρων τμημάτων ενός οργανισμού που εμποδίζει την παράδοση ενός φάσματος υπηρεσιών της ίδιας ποιότητας στους πελάτες.

5.6.8. Υπέρβαση εμποδίων εισόδου³⁷⁵

Κατά την είσοδο των επιχειρήσεων σε μια νέα αγορά παρουσιάζονται πολλά και διάφορα εμπόδια, όπως μεγάλες επενδύσεις σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, σε εγκαταστάσεις, σε διαφήμιση και προώθηση των προϊόντων που όμως γίνονται ακόμα δυσκολότερα αν υπάρχει ήδη αυξημένος ανταγωνισμός. Η συγχώνευση ή εξαγορά μιας επιχείρησης που ήδη δραστηριοποιείται στην εν λόγω αγορά, παρέχει πολλά πλεονεκτήματα, όπως της κατοχής γνώσης της αγοράς και των συνθηκών της, την εγκατάσταση δικτύου διανομής και, πιθανώς, μια εξασφαλισμένη πίστη των καταναλωτών στο όνομα της συγχωνευθείσας επιχείρησης (brand loyalty). Έτσι, όσο πιο μεγάλα τα εμπόδια εισόδου στην αγορά, τόσο πιο έντονη γίνεται η ανάγκη των επιχειρήσεων να καταφύγουν στη συγχώνευση. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η Disney που εξαγόρασε την Capital Cities και, έτσι, διπλασίασε τα περιουσιακά της στοιχεία και επέκτεινε τις δραστηριότητες της σε Ευρώπη και Ασία, γιατί η Capital Cities ήδη κατείχε ένα μεγάλο δίκτυο διανομής.

5.6.9. Δυναμική επέκταση σε νέες αγορές

Οι συγχωνεύσεις αποτελούν συνήθως το ταχύτερο μέσο διεξόδου σε νέες αγορές και κλάδους. Η επιχείρηση στοχεύει στη δυναμική επέκτασή της και αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσω μιας εξαγοράς είτε μέσω δημιουργίας μιας καινούριας γραμμής προϊόντων. Ο πρώτος τρόπος θεωρείται, όμως, ταχύτερος και καλύτερος στην προώθηση μιας νέας δραστηριότητας στην αγορά. Κυρίως, η ισχυροποίηση της νέας επιχείρησης στην αγορά πραγματοποιείται με οριζόντιες συγχωνεύσεις, ώστε να επωφελείται από τα πλεονεκτήματα των οικονομιών κλίμακας, καθώς και την χρήση κοινών καναλιών διανομής, με αποτέλεσμα την πώληση περισσότερων προϊόντων σε περισσότερους πελάτες και την αύξηση των κερδών της. Αυτό εφαρμόσε, για παράδειγμα, η Intel που εξαγόρασε την Xircom, εταιρεία που κατασκευάζει κάρτες για μη καλωδιακή σύνδεση σε δίκτυα με φορητές υπολογιστικές μηχανές και, σε

³⁷⁵ “Mergers, Acquisitions & Corporate Restructurings”, 3rd Edition, John Wiley & Sons Inc., 2002

συνδυασμό με τη δική της ικανότητα στους μικροεπεξεργαστές, προσπάθησε να κυριαρχήσει στην αγορά των τηλεπικοινωνιών. Ωστόσο, η διείσδυση σε περιοχές όπου μια αναπτυσσόμενη επιχείρηση υστερεί σε λειτουργικές ικανότητες, μπορεί να αποβεί επικίνδυνη και δαπανηρή.

Κάποιες επιχειρήσεις μπορεί να επιδιώκουν μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών τη γεωγραφική επέκταση των δραστηριοτήτων τους σε άλλες αγορές εντός ή εκτός της χώρας, με στόχο τη διαφοροποίηση και μείωση του κινδύνου τους. Τα επιχειρήματα είναι ανάλογα με την περίπτωση διαφοροποίησης μέσω διεύρυνσης του φάσματος των προϊόντων (η διαφοροποίηση του κινδύνου μπορεί δυνητικά να επιτευχθεί και με την αύξηση του μεγέθους μιας επιχείρησης και, συγκεκριμένα, με την αύξηση της πελατειακής της βάσης³⁷⁶). Ο κίνδυνος μιας εταιρείας μπορεί να μειωθεί όταν οι αποδόσεις των προϊόντων που εξυπηρετούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές παρουσιάζουν χαμηλούς ή αρνητικούς βαθμούς συσχέτισης. Το πιθανότερο είναι ότι μια αρνητική οικονομική συγκυρία δεν επηρεάζει το ίδιο δύο ή περισσότερες αγορές, οπότε η δυνητική απώλεια θα είναι μικρότερη για την επιχείρηση εκείνη που οι δραστηριότητές της είναι γεωγραφικά διαφοροποιημένες³⁷⁷.

Επιπλέον, μια επιχείρηση μπορεί να διεισδύσει σε αναπτυσσόμενες αγορές εντός ή εκτός της χώρας, οι οποίες μπορεί να παρέχουν περισσότερες ευκαιρίες βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς της και διεύρυνσης της πελατειακής της βάσης³⁷⁸. Ακόμα και αν δεν υπάρχουν άμεσες ευκαιρίες μείωσης του κόστους ή αύξησης των εσόδων, η διείσδυση μιας επιχείρησης σε νέες αγορές μπορεί να αποτελεί μια στρατηγική τοποθέτηση για την απόκτηση μακροχρόνιου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος³⁷⁹. Η είσοδος σε νέες αγορές μπορεί να γίνει και με τη μορφή ενός υποκαταστήματος ή μιας θυγατρικής. Όμως, μια εξαγορά ή συγχώνευση με έναν οργανισμό που λειτουργεί στη συγκεκριμένη αγορά έχει συνήθως περισσότερα πλεονεκτήματα, καθώς επιτρέπει την αξιοποίηση της εμπειρίας του προσωπικού του, των εγκαταστάσεών του και, κυρίως, της φήμης και της πελατειακής του βάσης³⁸⁰. Βέβαια, η γεωγραφική επέκταση μπορεί να μειώνει την αποτελεσματικότητα λόγω της εμφάνισης οργανωτικών αντισυμβατικών από τη λειτουργία και τον έλεγχο ενός μεγαλύτερου οργανισμού από απόσταση. Ειδικότερα στις διεθνείς συγχωνεύσεις και εξαγορές, τα προβλήματα γλωσσικής ετερογένειας και, κυρίως, οι διαφορές κουλτούρας και οι διαφορές στους εποπτικούς και άλλους κανόνες μπορεί να μειώνουν τα προσδοκώμενα οφέλη.

³⁷⁶ S. J. Piloff & A. M. Santomero, "The value effects of bank mergers and acquisitions" in Y. Amihad & Y. Miller, "Bank Mergers and Acquisitions", Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000, pp. 59-78

³⁷⁷ B. Cochran, L. C. Rose, D. R. Fraser, "A market evaluation of FDIC assisted transactions", Journal of Banking and Finance, 1995

³⁷⁸ K. J. Thygeson, "Management of financial institutions", HarperCollins College Publishers, New York, 1995; P. S. Rose, "Commercial Bank Management", 4th edition, Irwin/McGraw Hill, Singapore, 1999

³⁷⁹ A. N. Berger, "The efficiency effects of bank mergers and acquisitions: A preliminary look at the 1900s data" in Y. Amihad & Y. Miller, "Bank Mergers and Acquisitions", Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000, pp. 79-112

³⁸⁰ K. J. Thygeson, "Management of financial institutions", HarperCollins College Publishers, New York, 1995; P. S. Rose, "Commercial Bank Management", 4th edition, Irwin/McGraw Hill, Singapore, 1999

5.6.10. Αύξηση της διαφοροποίησης και βελτιώσεις διαδικασιών

Μια εταιρεία, επίσης, στοχεύει στη διαφοροποίηση ή ανανέωση των προϊόντων της, η οποία θα αυξήσει τις πωλήσεις από την ενδεχόμενη επέκτασή της στις νέες αγορές. Όμως, τα στελέχη ης επιχείρησης είναι δυνατό να μην κατέχουν γνώση σχετικά με τις νέες αγορές, οπότε η συγχώνευση με μια άλλη επιχείρηση είναι μια λύση για την επίτευξη της διαφοροποίησης, αφού εκμεταλλεύεται τη γνώση των στελεχών της συγχωνευθείσας εταιρείας, καθώς και την πρόσβασή της σε παραγωγικούς συντελεστές. Επίσης, επιτυγχάνεται ανταλλαγή άλλων καλύτερων, ίσως, πρακτικών διοίκησης και λειτουργίας επιχειρησιακών διαδικασιών. Μια εταιρεία μπορεί να έχει, για παράδειγμα, ένα καλύτερο τμήμα μάρκετινγκ, αλλά να υστερεί στην Έρευνα και Ανάπτυξη, όπου έχει όμως πλεονέκτημα η άλλη εταιρεία.

5.6.11. Διαφοροποίηση κινδύνου

Τα κέρδη ενός οργανισμού εξαρτώνται από τις αποδόσεις σε κάθε γραμμή παραγωγής. Αν η απόδοση από μια γραμμή παραγωγής είναι χαμηλή ή αρνητική, λόγω κάποιας αρνητικής συγκυρίας, ο οργανισμός ωφελείται από τη διαφοροποίηση αν η ίδια συγκυρία δεν επηρεάσει ή επηρεάσει λιγότερο την απόδοση στις άλλες γραμμές παραγωγής. Έτσι, μια επιχείρηση μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο του να επεκταθεί σε προϊόντα των οποίων οι αποδόσεις παρουσιάζουν χαμηλή ή αρνητική συσχέτιση με τις αποδόσεις των προϊόντων που ήδη παράγει. Η επέκταση σε νέες γραμμές παραγωγής μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ανάπτυξη νέων προϊόντων ή με τη συγχώνευση με εταιρείες που ήδη παράγουν αυτά τα προϊόντα³⁸¹.

Η διαφοροποίηση του κινδύνου μπορεί να επιτευχθεί όταν οι ταμειακές ροές της εξαγοράζουσας και της εξαγοραζόμενης εταιρείας δεν είναι πολύ θετικά συσχετισμένες, μειώνοντας έτσι τη συνολική μεταβλητότητα των ταμειακών ροών της ενοποιημένης οντότητας. Τέτοια διαφοροποίηση δεν δημιουργεί απαραίτητα αξία για τους μετόχους. Σε μια κεφαλαιακή αγορά που λειτουργεί ικανοποιητικά, οι μέτοχοι μπορεί να κατασκευάσουν έτσι το χαρτοφυλάκιο τους ώστε να περιλαμβάνει μετοχές και από τις δύο εταιρείες και με αυτό τον τρόπο να επιτευχθεί η επιθυμητή διαφοροποίηση, ίσως σε χαμηλότερο κόστος από την εταιρεία. Έτσι, η διαφοροποίηση που επιτυγχάνουν από μόνοι τους οι μέτοχοι, μπορεί να αποτελεί καλύτερη εναλλακτική από την εταιρική διαφοροποίηση.

Η διαφοροποίηση του κινδύνου μπορεί, παρ' όλα αυτά να έχει αξία υπό ορισμένες συνθήκες. Για παράδειγμα, όταν οι μετοχές της εξαγοραζόμενης εταιρείας δεν έχουν γίνει αντικείμενο εμπορίου, η διαφοροποίηση σε αυτήν την εταιρεία είναι εφικτή μόνο για επενδυτές μέσω εταιρικής διαφοροποίησης. Κατά δεύτερο λόγο, η μείωση της συνολικής μεταβλητότητας των ταμειακών ροών της εταιρείας μειώνει την πιθανότητα οικονομικής φθοράς και πτώχευσης. Οικονομική φθορά είναι η

³⁸¹ G. A. Dymksi, "The bank merger wave: The economic causes and social consequences of financial consolidation", M. E. Sharpe, Armonk, New York, 1999

κατάσταση κατά την οποία η εταιρεία δυσκολεύεται να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της και αναγκάζεται να προβεί σε μη βέλτιστες αποφάσεις λειτουργίας, επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων. Η εταιρική αποτυχία καταλήγει σε πτώχευση και εκκαθάριση της εταιρείας. Οικονομική φθορά και εταιρική αποτυχία μπορεί να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στους managers από ότι στους μετόχους.

5.6.12. Μείωση κόστους και χρόνου ανάπτυξης νέων προϊόντων

Μια καινοτομία ή η επέκταση δραστηριότητας σε μια αγορά ενέχει σημαντικό κίνδυνο αναφορικά με το κόστος προσαρμογής της και το αν τελικά θα πετύχει. Για το λόγο αυτό, πολλές εταιρείες καταφεύγουν, λόγω και της διάθεσης περιορισμένων πόρων, στη συγχώνευση ή εξαγορά μιας επιχείρησης. Η συγχώνευση επιχειρήσεων, οι οποίες αρχικά μπορεί να λειτουργούσαν σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές με διαφορετικούς πελάτες και ίσως σε διαφορετικούς κλάδους, οδηγεί σε αύξηση των πωλήσεων, καθώς η αγορά της μιας είναι πλέον διαθέσιμη και στην άλλη επιχείρηση. Ένα παράδειγμα αποφυγής του κινδύνου της εξαρχής δημιουργίας προϊόντος εφάρμοσε και η Intracom που εξαγόρασε την Conklin, αμερικάνικη εταιρεία ψηφιακών προϊόντων, με σκοπό την απόκτηση της πρωτοποριακής τεχνολογίας τηλεπικοινωνιών και συνδρομητικής τηλεόρασης. Ενδέχεται, βέβαια, να επιτευχθούν και συμπληρωματικά οφέλη. Η συγχωνευμένη επιχείρηση είναι σε θέση να παράγει και να δημιουργεί περισσότερα προϊόντα απ' ό,τι μπορούσε να παράγει πριν τη συγχώνευση. Στην περίπτωση μιας συγχώνευσης ανάμεσα σε μία μικρή και μία μεγάλη εταιρεία, απορρέουν αμοιβαία πλεονεκτήματα. Η μεγάλη εταιρεία από την πλευρά της έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευθεί τους πόρους της μικρότερης, ώστε να αναπτύξει διάφορες καινοτομίες. Εξετάζοντας το θέμα από τη σκοπιά της μικρότερης εταιρείας, αυτή έχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί από τη συγχώνευσή της με μία ισχυρότερη επιχείρηση, διότι θα έχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητικές και οικονομικές πηγές της τελευταίας, αναγκαίες για την ανάπτυξή της.

5.6.13. Αποφυγή υπερβάλλοντος ανταγωνισμού

Πολλές φορές, σε κάποια αγορά είτε παραγωγικών συντελεστών είτε τελικού προϊόντος είναι δυνατόν να υπάρχει υπερβάλλον ανταγωνισμός. Οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε επέκταση της δραστηριότητάς τους σε σχετικές και μη αγορές, έτσι ώστε να μειώνεται η εξάρτησή τους από αγορές με έντονο ανταγωνισμό³⁸². Η GM, για παράδειγμα, κατείχε το 50% της αμερικάνικης αγοράς αυτοκινήτων, ενώ το 1990 το μερίδιο αγοράς της μειώθηκε στο 30% λόγω της ύπαρξης πολλών ξένων αυτοκινητοβιομηχανιών. Η GM προχώρησε, προκειμένου να αποφύγει τον έντονο ανταγωνισμό, στην εξαγορά των μη σχετιζόμενων άμεσα με αυτή εταιρειών Electronic Data System και Hughes Aerospace.

³⁸² Β. Παπαδάκης, «Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Τόμος Α' & Β', 2002

5.6.14. Εξάλειψη μειωμένης αποδοτικότητας επιχείρησης – στόχου

Η επιχείρηση – στόχος (συγχωνευθείσα επιχείρηση) είναι δυνατό να έχει μειωμένη αποδοτικότητα, η οποία αποτελεί κίνητρο για άλλες επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε συγχώνευση ή εξαγορά, προκειμένου να οδηγήσουν την «προβληματική» επιχείρηση σε αύξηση της αποδοτικότητάς της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Gillette που εξαγόρασε την Duracell και την οδήγησε σε αύξηση των πωλήσεων και της αποδοτικότητάς της. Έτσι, η επιχείρηση που αποφασίζει να συγχωνευθεί ή να εξαγοράσει μια άλλη, πιστεύει στις διοικητικές και άλλες ικανότητες που κατέχει για να την οδηγήσει στη βέλτιστη απόδοση.

5.6.15. Αντικατάσταση αναποτελεσματικής διοίκησης

Σε αρκετές περιπτώσεις, μικρές εταιρείες επιδιώκουν μια συγχώνευση με μεγαλύτερες επιχειρήσεις αποσκοπώντας σε αποδοτικότερη διοίκηση. Επίσης, κάποιες εξαγορές, κυρίως οι εχθρικές (hostile takeovers), μπορεί μεταξύ άλλων να αποβλέπουν στην αντικατάσταση της διοίκησης της εταιρείας στόχου. Όταν μια εταιρεία δεν λειτουργεί αποτελεσματικά, είτε γιατί η διοίκηση δεν έχει τις ικανότητες είτε λόγω του προβλήματος αντιπροσώπευσης (agency problem), η αγοραία τιμή της θα πρέπει να αντανakλά αυτήν την αναποτελεσματικότητα. Έτσι, κάποια άλλη εταιρεία μπορεί να κάνει μια προσφορά εξαγοράς σε μια τιμή υψηλότερη από την τρέχουσα αγοραία τιμή, προκειμένου να πείσει τους μετόχους να πουλήσουν τις μετοχές τους, αλλά μικρότερη από την αξία που θα αποκτήσει η εταιρεία υπό τη νέα διοίκηση. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί αξία για τους μετόχους της και ταυτόχρονα ωφελεί και τους μετόχους της εταιρείας στόχου. Υπό αυτήν την έννοια, ο όρος «εχθρική» προσφορά εξαγοράς αφορά στη διοίκηση της εταιρείας στόχου και όχι στους μετόχους³⁸³.

5.6.16. Μεγιστοποίηση της ευημερίας των διευθυντικών στελεχών

Ειδικά σε μεγάλους οργανισμούς, όπου η ιδιοκτησία τους είναι διασπαρμένη σε χιλιάδες μετόχους, οι υπεύθυνοι μπορούν να εκμεταλλευθούν την ισχυρή τους δύναμη προς όφελός τους και να επιτύχουν τους προσωπικούς τους στόχους. Είναι, λοιπόν, σύνηθες το φαινόμενο διοικητικά στελέχη κάποιων επιχειρήσεων να επιδεικνύουν αλαζονική συμπεριφορά και να προβαίνουν σε συγχώνευση με μια άλλη επιχείρηση, η οποία όμως να μην αποφέρει στη συγχωνεύουσα επιχείρηση την απαιτούμενη συνέργια. Ο λόγος που οδηγεί τα στελέχη σε μια τέτοια συγχώνευση έχει σκοπό να ικανοποιήσει τις προσωπικές φιλοδοξίες των διοικητικών στελεχών και όχι το συμφέρον της επιχείρησης ή των μετόχων της. Άρα, κάποιες συγχωνεύσεις και εξαγορές μπορεί να υπαγορεύονται από την επιθυμία των διευθυντικών στελεχών να

³⁸³ S. I. Greenbaum & A. V. Thakor, “Contemporary financial intermediation”, The Dryden Press, Orlando, 1995

μεγιστοποιούν τη δική τους ευημερία παρά τον πλούτο των μετόχων. Συγκεκριμένα, τα στελέχη μπορεί να επιδιώκουν την αύξηση του μεγέθους της εταιρείας που διοικούν, ώστε να ενισχύουν το γόητρο τους και να αυξάνουν τις αποδοχές και τα προνόμια τους. Αν οι συμφωνίες στις οποίες προβαίνουν δεν έχουν άλλη οικονομική λογική, τότε η αύξηση του μεγέθους του οργανισμού δεν είναι απαραίτητα προς όφελος των μετόχων³⁸⁴. Επίσης, κάποια στελέχη μπορεί να επιδιώκουν να διασφαλίσουν την θέση τους προβαίνοντας σε συγχωνεύσεις και εξαγορές που μειώνουν τον κίνδυνο χρεοκοπίας κάτω από το επίπεδο που θα ήταν προς το συμφέρον των μετόχων³⁸⁵.

Μία ακόμα περίπτωση που τα στελέχη μπορεί να πράττουν με γνώμονα το δικό τους όφελος είναι η αποτροπή προσφορών εξαγοράς από άλλους οργανισμούς, ανεξάρτητα αν ωφελούν τους μετόχους, καθώς η εξαγορά μπορεί να πλήττει την φήμη τους, να υποβαθμίζει το ρόλο τους και να απειλεί τις μελλοντικές αμοιβές ή την θέση τους. Η «οχύρωση» αυτή των στελεχών αφορά τόσο την περίπτωση φιλικών όσο και την περίπτωση εχθρικών προσφορών εξαγοράς³⁸⁶. Ειδικότερα στις τελευταίες, τα στελέχη μπορούν να χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους αποτροπής της προσφοράς³⁸⁷. Μία από αυτές είναι η σύναψη συμφωνίας εξαγοράς με κάποιο «κλεικό ιππότη», δηλαδή κάποιο φιλικά προσκείμενο στη διοίκηση οργανισμό, ώστε να αποτραπεί η αρχική εχθρική προσφορά εξαγοράς, κάτι που συχνά ζημιώνει τους μετόχους.

Το πρόβλημα της αντιπροσώπευσης (agency problem) μπορεί να προκύψει όπου η διοίκηση κατέχει μόνο ένα μικρό ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου. Σαν αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος, τα διευθυντικά στελέχη μπορεί να επιδιώξουν τους δικούς τους στόχους, όπως χαμηλότερο επίπεδο εργασιακής προσπάθειας ή περισσότερες έκτακτες απολαβές, παρά μεγιστοποίηση των κερδών, εις βάρος των μετόχων. Η δυσκολία με την οποία έρχονται αντιμέτωποι οι μέτοχοι είναι ότι τα κόστη της ανίχνευσης πιθανόν να ξεπερνούν τα κόστη του προβλήματος της αντιπροσωπείας.

Μια παραλλαγή του προαναφερθέντος προβλήματος είναι ότι οι managers μπορεί, αν επιθυμούν, να επεκτείνουν τις επιχειρήσεις τους, αφού οι μισθοί τους, οι έκτακτες απολαβές τους και το κύρος τους συχνά αυξάνονται όσο αυξάνεται και το μέγεθος της εταιρείας. Εναλλακτικές θεωρίες αναπτύχθηκαν από τον Marris³⁸⁸, ο οποίος ισχυρίζεται ότι οι managers θα επιδιώξουν μεγιστοποίηση του πλούτου και, από τον

³⁸⁴ G. A. Hawawini & I. Swary, "Mergers and Acquisitions in the U.S. banking industry: Evidence from the capital markets", Elsevier Science Publishers B.V., Amsterdam, The Netherlands, 1990

³⁸⁵ A. Gupta, R.L.B. LeCompte, L. Misra, "Acquisitions of solvent thrifts: Wealth effects and managerial motivations", Journal of Banking and Finance 21, 1997, 1431-1437

³⁸⁶ M. H. Song & R. A. Walkling, "The impact of managerial ownership on acquisition attempts and target shareholder wealth", Journal of Financial and Quantitative Analysis 28 (4), 1993, 439-457; C. Hadlock, J. Houston, M. Ryngaert, "The role of managerial incentives in bank acquisitions", Journal of Banking and Finance 23, 1999, 221-249

³⁸⁷ M. S. Schranz, "Takeovers improve firm performance: Evidence from the banking industry", Journal of Political Economy 101 (2), 1993, 299-326

³⁸⁸ R. Marris, "The Economic theory of Managerial Capitalism", London: Macmillan, 1974

Baumol³⁸⁹, ο οποίος επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι οι managers θα επιδιώξουν το στόχο της μεγιστοποίησης των εξόδων.

Η απειλή μιας εξαγοράς μπορεί να έχει αντιφατική επίδραση στα κόστη αντιπροσώπευσης (agency costs), αφού η σπατάλη μπορεί να εξαλειφθεί από έναν predator. Ένας άλλος τρόπος ενθάρρυνσης της αποδοτικότητας των διευθυντικών στελεχών είναι η προσφορά αμοιβών που σχετίζονται με την επίτευξη κερδών, όπως τα bonus ή η δυνατότητα απόκτησης μετοχών. Ο Newbould³⁹⁰ κατέληξε ότι το κίνητρο ενός manager για συγχώνευση είναι συχνά να αυξήσει τη δεσπόζουσα θέση στην αγορά και να υπερασπιστεί τις υπάρχουσες θέσεις σε αυτήν. Εξέθεσε, επίσης, διάφορους λόγους για τους οποίους οι ίδιοι οι managers εκδηλώνουν ενδιαφέρον: «εξαιτίας του κύρους, μη μετρήσιμου αλλά αναμφίβολα σπουδαιότερου σε μια μεγάλη εταιρεία, για το ανώτερο επίπεδο διοίκησης, πιθανόν να εκκινηθούν διαδικασίες για υποβολή προτάσεων συγχώνευσης. Ένας άλλος λόγος είναι οι υψηλότερες απολαβές, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι αυτές είναι μεγαλύτερες όσο μεγαλύτερη είναι η εταιρεία. Επίσης σημαντική είναι και η ασφάλεια, ειδικά όταν η δραστηριότητα η σχετική με τις συγχωνεύσεις είναι υψηλή, η διοίκηση μπορεί να επιθυμεί αυξημένο μέγεθος εξαιτίας της ασφάλειας που αποπνέει, είτε με τη μορφή καλύτερου ελέγχου της άμεσης αγοράς ή του βιομηχανικού περιβάλλοντος, είτε όντας η εταιρεία απρόσβλητη σε προσφορές πλειοδότησης».

Άρα, οι managers μπορεί να επιχειρήσουν εξαγορές για τους ακόλουθους λόγους³⁹¹:

- Να επιδιώξουν ανάπτυξη του μεγέθους της εταιρείας τους, εφ' όσον οι ανταμοιβές, τα προνόμια, το κύρος και η εξουσία τους συνδέεται με το μέγεθος της εταιρείας (σύνδρομο οικοδόμησης αυτοκρατορίας – the empire-building syndrome)
- Να αναδείξουν τα διευθυντικά τους talέντα που βρίσκονται σε αδράνεια (κίνητρο αυτοεκπλήρωσης – the self-fulfilment motive)
- Να διαφοροποιήσουν τον κίνδυνο και να ελαττώσουν τα κόστη της οικονομικής φθοράς και πτώχευσης (κίνητρο ασφάλισης εργασίας – job security motive)
- Να αποφύγουν εξαγορά της δικής τους εταιρείας.

Η αποζημίωση των managers μπορεί να σχετίζεται με το μέγεθος της εταιρείας εξαιτίας της πολυπλοκότητας των μεγαλύτερων επιχειρήσεων. Οι διευθυντές μπορεί να απολαμβάνουν άυλα οφέλη, όπως εξουσία και κοινωνικό κύρος όταν διοικούν μεγάλες εταιρείες. Η αποζημίωση των στελεχών μπορεί να αυξηθεί σαν συνέπεια της αύξησης του μεγέθους της εταιρείας (δηλ. σε στοιχεία του ενεργητικού ή πωλήσεις), ακόμα και εάν δεν υπάρχει ανάλογη αύξηση του πλούτου των μετόχων³⁹². Οι

³⁸⁹ W. J. Baumol, “Business Behaviour, Value and Growth”, rev. edn, New York: Macmillan, 1977

³⁹⁰ G. D. Newbould, “Management and Merger Activity”, Liverpool: Guthstead, 1980

³⁹¹ Dr. P. S. Sudarsanam, “The essence of Mergers and Acquisitions”, Prentice Hall Europe 1995, pages 16-18

³⁹² M. Jensen, “Agency costs of free cash flows, corporate finance and takeovers”, American Economic Review, 1986, 76, pages 323-329

managers μπορεί να επιδιώκουν την ανάπτυξη αν η αποζημίωσή τους είναι συνάρτηση της λειτουργίας της αύξησης των πωλήσεων.

Όπου μια εταιρεία βρίσκεται σε έναν ώριμο ή εξασθενημένο κλάδο της βιομηχανίας, η επιβίωσή της μπορεί να εξαρτάται από μια μεθοδική έξοδο από αυτόν τον κλάδο και μια είσοδο σε έναν άλλο με μεγαλύτερες ευκαιρίες ανάπτυξης. Οι λειτουργίες του κλάδου που βρίσκεται η εταιρεία μπορεί να μην εξαντλούν την ενέργεια και το ταλέντο των managers που διαθέτει η επιχείρηση. Αν η τελευταία δεν μετακινηθεί σε έναν πιο αναπτυσσόμενο κλάδο, μπορεί να χάσει νεαρούς managers και έτσι να επιταχύνει την πτώση της.

Οι διευθυντές υπερεπενδύουν γενικά στις εταιρείες τους, γεγονός που απορρέει από τρεις πηγές: Εξαρτώνται από αυτές όσον αφορά το εισόδημά τους, το οποίο είναι σε μορφή μισθού και bonus. Επίσης, μπορεί να έχουν αναπτύξει ανθρώπινο κεφάλαιο στενά συνδεδεμένο με την εταιρεία, το οποίο εκτός αυτής να μην εκτιμηθεί δεόντως. Τέλος, όπου λαμβάνουν αποζημίωση με τη μορφή μετοχών, αυξάνουν την επένδυσή τους στις δικές τους εταιρείες. Έτσι, αντίθετα με τους μετόχους, οι managers διατηρούν σε υψηλό βαθμό μη διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια, τα οποία είναι επενδυμένα στις δικές τους εταιρείες. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει ότι ο συνολικός κίνδυνος ο οποίος περιλαμβάνει ρίσκο συνδεδεμένο με την εταιρεία, όπως είναι ο κίνδυνος αποτυχίας, είναι πιο σημαντικός για τους managers από ότι ο συστηματικός κίνδυνος, δηλ. ο κίνδυνος ο σχετιζόμενος με την κίνηση της αγοράς, που αρμόζει σε καλά διαφοροποιημένους μετόχους.

Οι μέτοχοι μπορεί επίσης να ωφεληθούν από μια μείωση του κινδύνου οικονομικής φθοράς και πτώχευσης μέσω εταιρικής διαφοροποίησης. Εντούτοις, οι πιο σταθερές ταμειακές ροές της ενοποιημένης εταιρείας που προέκυψε από μια διαφοροποιημένη συγχώνευση, μπορεί να δυναμώσουν το αίσθημα ασφάλειας των δανειστών της εταιρείας. Έτσι, περισσότερο οι δανειστές παρά οι μέτοχοι μπορεί να είναι αποδέκτες της μείωσης του κινδύνου.

Το τελευταίο από τα κίνητρα – αποφυγή εξαγοράς της ίδιας τους της εταιρείας – είναι το λιγότερο εύλογο ή σεβαστό και γι' αυτό είναι συχνά «ντυμένο» με ευφημιστικό και υψηλόφρονα διευθυντικό στόμφο σχετικά με την αξία της συνεχιζόμενης ανεξαρτησίας της εταιρείας. Οι managers της εταιρείας-στόχου, συχνά φθάνουν στα άκρα για να αποτρέψουν εχθρικές εξαγορές. Για να είναι άπρωτοι σε απειλή εχθρικής ανάληψης ελέγχου, οι διευθυντές μπορεί να επιχειρήσουν να προβούν σε εξαγορές, υποθέτοντας, λανθασμένα κατά καιρούς, ότι το αυξημένο μέγεθος μιας εταιρείας παρέχει τέτοια ασφάλεια.

Εξαγορές που πραγματοποιούνται για να αυξηθεί το μέγεθος της εταιρείας ή για να μετακινηθεί η τελευταία σε αναπτυσσόμενους κλάδους βιομηχανίας και μακριά από παρακμάζοντες όπου ασκεί τις δραστηριότητές της, είναι σύμφωνες με το αμυντικό κίνητρο της αποτροπής από το να γίνει η επιχείρηση στόχος εξαγοράς.

5.6.16.1. Η προοπτική της μεγιστοποίησης του πλούτου των μετόχων³⁹³

Σε αυτή τη νεοκλασική προοπτική, όλες οι αποφάσεις της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των εξαγορών, λαμβάνονται με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση του πλούτου των μετόχων της εταιρείας. Αυτό σημαίνει ότι οι προσαυξητικές ταμειακές ροές που απορρέουν από την απόφαση, όταν αφαιρούνται στο κατάλληλο ποσοστό, πρέπει να αποδώσουν μηδενική ή θετική καθαρή παρούσα αξία. Με τις εξαγορές, το κριτήριο μεγιστοποίησης του πλούτου των μετόχων ικανοποιείται όταν η προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από την εξαγορά υπερβαίνει το κόστος της εξαγοράς:

Προστιθέμενη αξία από την εξαγορά	=	Αξία εξαγοράζουσας και εξαγοραζόμενης μετά την εξαγορά – Προηγούμενη συνολική τους αξία
Αύξηση της μετοχικής αξίας	=	Προστιθέμενη αξία – Κόστος εξαγοράς του αγοραστή
Κόστος εξαγοράς	=	Συναλλακτικό κόστος εξαγοράς + Βέλτιστη εξαγορά (acquisition premium)

Το συναλλακτικό κόστος εξαγοράς είναι το κόστος που προκύπτει όταν πραγματοποιείται μια εξαγορά και απαρτίζεται από ποικίλες αμοιβές συμβούλων, αμοιβές ρυθμιστών, αντίτιμα συναλλαγματικών μετοχών, κόστος απόκτησης μετοχών που δεν αγοράστηκαν από το κοινό (cost of underwriting), κ.λ.π. Η βέλτιστη εξαγορά είναι το παραπάνω από την αρχικά προτεινόμενη τιμή (της εξαγοράζουσας εταιρείας) ποσό που πληρώθηκε στην εταιρεία-στόχο. Όπου οι managers επιδιώκουν να αυξήσουν τον πλούτο των μετόχων, δεν πρέπει μόνο να προσθέτουν αξία, αλλά να διασφαλίζουν επίσης ότι το κόστος της εξαγοράς δεν θα υπερβεί αυτήν την αξία. Η δημιουργία αξίας μπορεί να συμβεί μόνο στην εταιρεία-στόχο ή και στην εξαγοράζουσα και στην εξαγοραζόμενη εταιρεία.

5.6.16.2. Η προοπτική των διευθυντικών στελεχών³⁹⁴

Η σύγχρονη εταιρική οικονομία χαρακτηρίζεται από μεγάλες επιχειρήσεις με ευρεία εξάπλωση της ιδιοκτησίας, η οποία διαχωρίζεται από τη διοίκηση (το γνωστό management). Με το διαχωρισμό της ιδιοκτησίας από τον έλεγχο, η σχέση μεταξύ μετόχων και managers μπορεί να θεωρηθεί σαν τέτοια μεταξύ ενός κυρίου (principal) και του αντιπροσώπου (agent) του. Σε αυτό το μοντέλο αντιπροσωπείας, οι managers ως αντιπρόσωποι, μπορεί να μη δρουν πάντα προς το συμφέρον του κυρίου. Το κόστος μιας τέτοιας συμπεριφοράς για τους μετόχους ονομάζεται κόστος αντιπροσώπευσης (agency cost) και απεικονίζει έλλειψη αξίας για αυτούς.

³⁹³ Dr. P. S. Sudarsanam, “The essence of Mergers and Acquisitions”, Prentice Hall Europe 1995, pages 14-15

³⁹⁴ Dr. P. S. Sudarsanam, “The essence of Mergers and Acquisitions”, Prentice Hall Europe 1995, pages 15-16

Τα διευθυντικά στελέχη μπορεί να δρουν παραβλέποντας το συμφέρον του κυρίου με σκοπό να προωθήσουν τα δικά τους προσωπικά συμφέροντα. Στο πλαίσιο της εξαγοράς, τέτοια προσωπική επιδίωξη μπορεί να καταλήξει σε κακές εξαγορές και πτώση της αξίας των μετόχων. Αποκτήσεις που στερούνται της λογικής δημιουργίας αξίας μπορεί να αναληφθούν για να ικανοποιηθούν διευθυντικούς στόχους όπως είναι μία αύξηση του μεγέθους της εταιρείας.

Όπου η εξαγορά έχει πιθανότητα δημιουργίας αξίας, μπορεί να υπερεκτιμηθεί. Οι managers μπορεί να ακριβοπληρώσουν την εξαγορά ή να προκύψουν υψηλά συναλλακτικά κόστη ξεκινώντας εχθρικές πλειοδοτήσεις. Οι διευθυντές μπορεί να κάνουν γνήσια λάθη όσον αφορά την εκτίμηση της πιθανότητας δημιουργίας αξίας, αφού μια τέτοια εκτίμηση συχνά βασίζεται σε ελλιπείς πληροφορίες σχετικά με την εταιρεία-στόχο τη στιγμή της πλειοδότησης.

5.6.17. Εξαγορές υποτιμημένων εταιρειών

Η εξαγορά «υποτιμημένων» εταιρειών αποτελεί μια ερμηνεία του φαινομένου των συγχωνεύσεων και εξαγορών η οποία στηρίζεται στην υπόθεση ότι η αγορά μετοχών είναι ημι-ισχυρά αποτελεσματική (semi-strong efficient market), δηλαδή οι τιμές των αξιόγραφων ενσωματώνουν όλη τη δημοσιευμένη πληροφόρηση, όχι όμως και τη μη δημοσιευμένη (ιδιωτική) πληροφόρηση. Έτσι, οι μετοχές κάποιων εταιρειών μπορεί να είναι λανθασμένα εκτιμημένες. Κάποιες συγχωνεύσεις και εξαγορές λαμβάνουν χώρα με στόχο την αξιοποίηση της αναποτελεσματικότητας της αγοράς. Αν κάποια εταιρεία διαθέτει την απαιτούμενη αποκλειστική πληροφόρηση, ώστε να εντοπίσει κάποια άλλη της οποίας οι μετοχές είναι υποτιμημένες, θα ωφεληθεί αν καταφέρει να την εξαγοράσει σε μια τιμή μικρότερη της πραγματικής αξίας της³⁹⁵.

Σκοπός της εξαγοράς περιουσιακών στοιχείων σε χαμηλότερη τιμή είναι η απόκτηση αυτών για τα οποία είχε εκδηλωθεί ενδιαφέρον από μια εταιρεία σε φθηνότερη τιμή, αν και μερικές φορές αυτό συνίσταται σε απογύμνωση της εξαγορασθείσας εταιρείας από τα περιουσιακά της στοιχεία. Η βάση αυτής της προσέγγισης είναι ότι η εξαγοράζουσα εταιρεία ξέρει καλύτερα από την εξαγορασθείσα την πραγματική αξία των περιουσιακών στοιχείων της τελευταίας. Η εξαγορασθείσα μπορεί να έχει στην κατοχή της πολύτιμη γη ή ιδιόκτητη περιουσία η οποία να καταγράφεται στα βιβλία σε (depreciated) ιστορικό κόστος, το οποίο υποτιμά την τρέχουσα αξία αντικατάστασής του. Η εξαγοράζουσα εταιρεία μπορεί να πουλήσει τα πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία της εξαγορασθείσας στην πραγματική τους αξία.

Ένα άλλο κίνητρο μπορεί να είναι η εξαγορά μιας μη επικερδούς εταιρείας, η παύση των δραστηριοτήτων που δεν της αποφέρουν όφελος και η πώληση των επικερδών τομέων με την ελπίδα της προσκόμισης κέρδους.

Η βάση στην οποία στηρίζεται η εξαγορά περιουσιακών στοιχείων σε χαμηλότερη τιμή είναι ότι η υπάρχουσα διευθύνουσα ομάδα είναι κατά κάποιο τρόπο μη αποδοτική όσον αφορά την εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας.

³⁹⁵ K. J. Hopt & E. Wymeersch, “European takeovers – Law and Practice”, Butterworths, 1992

Αυτό το γεγονός μπορεί να περιλαμβάνει μια κεφαλαιουχική δομή κάτω του βέλτιστου, στην οποία διατηρείται η δυναμικότητα του πλεονάσματος αναφορικά με τα χρέη. Μία εταιρεία μπορεί να εξαγοράσει την υποδιευθυνόμενη και να αυξήσει το χρέος της, έχοντας σαν ασφάλεια τα περιουσιακά στοιχεία της εξαγορασθείσας.

5.6.18. Άλλοι λόγοι³⁹⁶

Μια επιχείρηση που αποφασίζει να συγχωνευτεί ή να εξαγοράσει μια άλλη είναι δυνατό να προβεί σε μια τέτοια απόφαση για να μειώσει την υπερβάλλουσα ρευστότητά της. Στην επιλογή της στρατηγικής των συγχωνεύσεων και εξαγορών μπορούν να οδηγήσουν και οι εξής λόγοι:

- Απαλλαγή από φόρους επιβαλλόμενους από το Κράτος. Μέσω της συγχώνευσης, οι μικροί οργανισμοί μεταβιβάζουν το πρόβλημα αυτό στο ισχυρότερο μέλος.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις οι κυβερνήσεις είναι εκείνες οι οποίες ωθούν τις επιχειρήσεις στην πραγματοποίηση συγχωνεύσεων. Μέσω της δημιουργίας μεγαλύτερων οικονομικών μονάδων, η εκάστοτε κυβέρνηση είναι σε θέση να παρεμβαίνει στην οικονομία και να εφαρμόζει διάφορα πολιτικά μέτρα, τα οποία θα απορροφούνταν δύσκολα από μικρές και κατακερματισμένες επιχειρηματικές μονάδες.
- Η εξαγορά ορισμένου περιουσιακού στοιχείου ή πρόσβασης σε αυτό είναι επίσης λόγος συγχώνευσης. Για παράδειγμα, ένας κατασκευαστής μπορεί να αποφασίσει να προβεί σε κάθετη ενοποίηση προκειμένου να εξασφαλίσει μια πηγή πρώτων υλών. Η εξαγορασθείσα εταιρεία μπορεί επίσης να έχει ένα συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο, όπως καλή ομάδα διοίκησης ή καλές εγκαταστάσεις έρευνας και ανάπτυξης, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί πιο αποδοτικά και αποτελεσματικά. Αυτό συμβαίνει συχνά στην περίπτωση όπου το προϊόν ή αγορά επεκτείνεται με ραγδαίους ρυθμούς και ο σχετικός βαθμός εξειδίκευσης είναι ιδιαίτερα σπάνιος.

5.6.19. Εμπειρικά στοιχεία σχετικά με τα κίνητρα των συγχωνεύσεων και εξαγορών³⁹⁷

Το εάν οι managers ενεργούν προς ίδιον όφελος ή όφελος των μετόχων υπήρξε αντικείμενο αρκετών μελετών. Μια από τις επιπτώσεις των προσωπικών επιδιώξεων των διευθυντών, ότι δηλαδή οι managers δίνουν έμφαση στο μέγεθος και την ανάπτυξη, μελετήθηκε από τους Meeks και Whittington³⁹⁸. Αυτοί, αφού εξέτασαν ένα δείγμα από την Αγγλία βρήκαν ότι η αύξηση των πωλήσεων είναι θετικά συσχετισμένη με τις αυξήσεις του μισθού των διευθυντών, παρόλο που οι τελευταίες

³⁹⁶ Charles A. Scharf, "Acquisitions, Mergers, Sales & Takeovers: A Handbook with forms", Prentice-Hall, 1982

³⁹⁷ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 21-22

³⁹⁸ G. Meeks and G. Whittington, "Directors' pay, growth and profitability", Journal of Industrial Economics, 1975, 24, pages 1-14

οφείλονται επίσης και σε υψηλότερη κερδοφορία. Μάλιστα, το γεγονός της κερδοφορίας είναι αυτό που πραγματικά κυριαρχεί βραχυπρόθεσμα.

Στη μελέτη του για την Αμερική ο Baker³⁹⁹ αναφέρει ότι η μέση ελαστικότητα της αποζημίωσης αναλογικά με το μέγεθος της εταιρείας είναι 0,3: δηλαδή, μία άνοδος της τάξεως του 10% των πωλήσεων της εταιρείας, αυξάνει την αποζημίωση των διευθυντών κατά 3%. Αυτό υποδεικνύει ότι η τελευταία μπορεί να αυξηθεί με μια αντίστοιχη αύξηση του μεγέθους της εταιρείας, ακόμα και εάν ο πλούτος των μετόχων δεν μεγαλώσει σαν επακόλουθο. Αυτό, όπως υποστηρίζει ο Baker και οι συνεργάτες του, μπορεί να εξηγεί ένα μέρος από το τεράστιο ποσό ανεπαρκών δαπανών των πόρων της εταιρείας σε προγράμματα διαφοροποίησης, τα οποία δημιούργησαν, στο παρελθόν, μεγάλους συσσωρευτικούς οργανισμούς (conglomerate organisations).

5.6.19.1. Εξαγορές και αποζημίωση των διευθυντικών στελεχών

Οι Ravenscraft και Scherer⁴⁰⁰ από τις μελέτες περιπτώσεων των αμερικάνικων εξαγορών και ξεπουλημάτων διαπίστωσαν ότι η οικοδόμηση αυτοκρατορίας μέσω μαζικών εξαγορών μπορεί να ήταν ένα σημαντικό κίνητρο πίσω από τις αρχικές εξαγορές. Άλλες μελέτες επεδίωξαν να καθιερώσουν ένα πιο σαφή σύνδεσμο μεταξύ εξαγορών και αποζημιώσεων των διευθυντών.

Ο Firth⁴⁰¹ μελέτησε αν η αμοιβή των στελεχών αυξανόταν με τις εξαγορές, σε ένα δείγμα από 254 αγγλικές προσφορές εξαγορών κατά τη διάρκεια των ετών 1974-1980. Διαπίστωσε ότι η διαδικασία εξαγοράς οδηγεί σε μια αύξηση της ανταμοιβής των διευθυντών και ότι αυτό βεβαιώνεται από το αυξημένο μέγεθος του εξαγοράζοντα. Η πραγματοποίηση εξαγορών από τις οποίες κερδίζουν οι μέτοχοι, οδηγεί σε σημαντικές αυξήσεις των αμοιβών των διευθυντών. Ο Firth συμπεραίνει ότι τα στοιχεία είναι σύμφωνα με εξαγορές που παρακινήθηκαν από managers, οι οποίοι ήθελαν να μεγιστοποιήσουν την ευημερία τους.

Μια άλλη μελέτη των Conyon και Clegg⁴⁰² πάνω σε ένα δείγμα από 170 αγγλικές εταιρείες κατά τη διάρκεια των ετών 1985-1990, δείχνει ότι η πληρωμή των διευθυντών είναι σχετικά συσχετισμένη με την αύξηση των πωλήσεων. Περαιτέρω, η εξάπλωση μέσω εξαγοράς αυξάνει αυτή την πληρωμή και η σχέση μεταξύ συχνότητας εξαγορών και πληρωμής είναι θετική. Οι παραπάνω μελέτες μπορούν να συνοψιστούν στο ότι αποδεικνύουν ότι οι managers κερδίζουν από τις εξαγορές όσον

³⁹⁹ G.P. Baker, M.C. Jensen and K.J. Murphy, "Compensation and incentives: practice and theory", *Journal of Finance*, 43, pages 593-616

⁴⁰⁰ D.J. Ravenscraft and F.M. Scherer, "Mergers, Sell-offs and Economic Efficiency", The Brookings Institution, 1987, chapter 7

⁴⁰¹ M. Firth, "Corporate takeovers, stockholder returns and executive rewards", *Managerial and Decision Economics*, 12, pages 421-428

⁴⁰² M. J. Conyon and P. Clegg, "Pay at the top: a study of the sensitivity of top director remuneration to company specific shocks", *National Institute of Economic Review*, 1994, August

αφορά στην αποζημίωσή τους, παρ' όλο που τέτοιες εξαγορές μπορεί να μην ωφελούν πάντα τους μετόχους τους.

5.6.19.2. Η συμπεριφορά της διοίκησης της εταιρείας-στόχου σε εχθρικές προσφορές⁴⁰³

Η διοίκηση της εταιρείας-στόχου μπορεί να προβάλλει αντίσταση έναντι εχθρικών προσφορών προκειμένου να εξασφαλιστούν οι θέσεις εργασίας των στελεχών της ή για να προστατευθεί η αυτοκρατορία τους. Εναλλακτικά, μπορεί να προβάλλει αντίσταση για να αυξηθεί η προσφορά του πλειοδότη. Όμως, στην προσπάθειά τους αυτή, μπορεί να μειωθεί η πιθανότητα επιτυχημένης πλειοδότησης. Όπου η τελευταία εγκαταλείπεται, αν οι μέτοχοι της εταιρείας-στόχου χάσουν τα προηγούμενα οφέλη τους, κάποιος μπορεί να συμπεράνει ότι η αντίσταση προκλήθηκε μάλλον από διευθυντικά κίνητρα περιχαρακώματος παρά από εξέταση των συμφερόντων των μετόχων. Αυτή η συμπεριφορά των στελεχών που οδηγεί σε μείωση της αξίας της εταιρείας-στόχου μπορεί εν τούτοις να περιοριστεί από ένα προσεκτικό συμβούλιο με ανεξάρτητους εξωτερικούς διευθυντές.

Ο Cotter και οι συνεργάτες του⁴⁰⁴ εξετάζοντας ένα δείγμα αμερικάνικων εταιρειών διαπίστωσαν ότι η σύνθεση ενός συμβουλίου επηρεάζει την απόφαση της διοίκησης της εταιρείας-στόχου να προβάλλει αντίσταση, την έκβαση ελκυστικών προσφορών και τα οφέλη της εταιρείας-στόχου. Η εν λόγω ομάδα μελέτησε προσφορές γενικά εχθρικές, οι οποίες απευθύνονταν άμεσα στους μετόχους της εταιρείας-στόχου. Σε αυτές τις πλειοδοτήσεις, όπου το συμβούλιο της εταιρείας-στόχου απαρτίζεται αριθμητικά από εξωτερικούς διευθυντές, είναι πιο πιθανό να προβάλλει αντίσταση σε αυτές η διοίκηση της εταιρείας-στόχου και η προσφορά τελικά να αποτύχει.

Παρ' όλα αυτά, οι πιο ευυπόληπτοι εξωτερικοί διευθυντές, καθώς και αυτοί που διατηρούν ένα μεγάλο μερίδιο ιδιοκτησίας στην εταιρεία-στόχο, άσκησαν μια πιο συγκρατημένη επιρροή όσον αφορά την αντίσταση που προέβλεπαν τα στελέχη της εταιρείας-στόχου. Αυτά τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι η επίβλεψη της διοίκησης από ένα συμβούλιο μπορεί να είναι αποτελεσματική, αλλά εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του συμβουλίου.

Η συμπεριφορά της διοίκησης της εταιρείας-στόχου όσον αφορά τις πλειοδοτήσεις επηρεάζεται επίσης από τη διάρθρωση των κινήτρων των managers. Αν η εξαγορά είναι επιτυχημένη, οι managers μπορεί να αντικατασταθούν και έτσι να χάσουν τυχόν μελλοντική αποζημίωση, καθώς και μη υλικές αμοιβές, όπως είναι το κύρος. Από την άλλη πλευρά, απολαμβάνουν κεφαλαιακά κέρδη, όσον αφορά τις μετοχές τους στην εταιρεία και, επίσης, λαμβάνουν αποζημιώσεις γνωστές σαν «χρυσά αλεξίπτωτα» (golden parachutes). Οι managers κατά τη διάρκεια λήψης μιας απόφασης σχετικά με το εάν θα εναντιωθούν σε μια προσφορά, πρέπει να

⁴⁰³ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 22-23

⁴⁰⁴ J.F. Cotter and M. Zenner, "How managerial wealth affects the tender offer process", Journal of Financial Economics, 1994, 35, pages 63-97

προσπαθήσουν να προβάλλουν ένα αντιστάθμισμα μεταξύ πιθανών κερδών και απωλειών.

Οι Cotter και Zenner παρουσίασαν στοιχεία αναφορικά με τη σχέση ανάμεσα στις αλλαγές του πλούτου των διευθυντών και στη διαδικασία ελκυστικών προσφορών, εξετάζοντας ένα δείγμα αμερικανικών εταιρειών. Διαπίστωσαν, λοιπόν, ότι η αρχική εναντίωση της διοίκησης της εταιρείας-στόχου γίνεται μεγαλύτερη όσο μικραίνουν οι αλλαγές του πλούτου των διευθυντών και ειδικότερα όσο μικραίνουν τα κεφαλαιακά κέρδη των μετοχών τους στην εταιρεία-στόχο. Επιπλέον, αφού ληφθεί υπόψη η καλύτερη προσφορά, η προβολή αντίστασης εκ μέρους των διευθυντών μειώνει τα οφέλη του πλούτου των μετόχων της εταιρείας-στόχου, μάλλον γιατί μια τέτοια αντίσταση μειώνει την πιθανότητα επιτυχίας της προσφοράς. Η τελευταία αυξάνεται όταν αυξάνει αντίστοιχα και ο πλούτος των managers. Φαίνεται λοιπόν ότι η ιδιοκτησία των μετοχών (share ownership) μπορεί να ευθυγραμμίσει το ενδιαφέρον των managers με αυτό των άλλων μετόχων.

5.7. Βασικές αρχές επιτυχημένων συγχωνεύσεων και εξαγορών⁴⁰⁵

- ✚ Αρχικός έλεγχος (screening) της επιχείρησης – στόχου εξαγοράς, ο οποίος πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής σημεία:
 - ❖ Εκτίμηση των λόγων υιοθέτησης στρατηγικής συγχώνευσης και ορισμός των χαρακτηριστικών της ιδεατής επιχείρησης στόχου
 - ❖ Σύνταξη λίστας υποψήφιων επιχειρήσεων – στόχων και κατάταξή τους ανάλογα με:
 - την οικονομική τους θέση
 - την θέση τους στην αγορά προϊόντος
 - το ανταγωνιστικό περιβάλλον
 - τις διοικητικές τους ικανότητες
 - την εταιρική τους κουλτούρα
 - ❖ Τελική επιλογή της κατάλληλης επιχείρησης
- ✚ Επαρκής αξιολόγηση απόδοσης επιχείρησης στόχου και αποτίμηση (valuation)
 - ❖ Εντοπισμός των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που θα δημιουργηθούν από τη συγχώνευση και εκτίμηση της αξίας αυτών των συνεργιών
 - ❖ Εκτίμηση μιας δίκαιης και εύλογης αξίας της επιχείρησης στο παρόν και της αναμενόμενης πραγματικής της αξίας μετά τη συγχώνευση
 - ❖ Προσδιορισμός του μεγίστου ορίου του premium που η εταιρεία – αγοραστής θα πρέπει να πληρώσει στο παρόν, ώστε να μη ρισκάρει υπερβολικά στο μέλλον
 - ❖ Μια συγχώνευση ή εξαγορά θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο όταν η παρούσα αξία των μελλοντικών ροών της νέας επιχείρησης που θα προκύψει από τη συγχώνευση είναι τουλάχιστον ίση ή μεγαλύτερη από την παρούσα αξία των μελλοντικών ροών των δύο ανεξάρτητων εταιρειών, συμπεριλαμβανομένου του premium που δίνεται για να πεισθούν οι μέτοχοι της επιχείρησης στόχου να πωλήσουν τις μετοχές τους

⁴⁰⁵ Sue Cartwright & Cary L. Cooper, “Managing mergers, acquisitions & strategic alliances: Integrating people and cultures”, 2nd Edition, Butterworth Heinemann, 2001

- ✚ Διευκόλυνση διαδικασίας ενοποίησης, η οποία περιλαμβάνει:
 - ❖ Απόκτηση πληροφοριών για την αναγνώριση της εταιρικής κουλτούρας της επιχείρησης στόχου κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων
 - ❖ Σύγκρισή της με την εταιρική κουλτούρα του αγοραστή
- ✚ Εύρεση του κατάλληλου τρόπου χρηματοδότησης και πληρωμής της προσφοράς εξαγοράς
 - ❖ Πληρωμή με μετρητά, μετοχές, εταιρικά ομόλογα ή ένας συνδυασμός όλων αυτών
 - ❖ Χρηματοδότηση με ίδια διαθέσιμα, αύξηση κεφαλαίων ή με δανεισμό
 - ❖ Προσπάθεια για καλύτερο timing της αγοράς
 - ❖ Δυνατότητα εκποίησης περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης στόχου μετά τη συγχώνευση
 - ❖ Εκμετάλλευση φορολογικών κινήτρων και λογιστικών χειρισμών για τον περιορισμό του κόστους

5.8. Στόχοι των συγχωνεύσεων και εξαγορών⁴⁰⁶

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές είναι ένα μέσο για εταιρική επέκταση και ανάπτυξη. Δεν είναι το μοναδικό μέσο για εταιρική ανάπτυξη, αλλά μια εναλλακτική λύση όσον αφορά την ανάπτυξη μέσω εσωτερικής ή οργανικής κεφαλαιακής επένδυσης. Διαμέσου των χρόνων, οι εταιρείες προτιμούσαν τον εξωτερικό τρόπο ανάπτυξης, δηλαδή αυτό των εξαγορών. Πράγματι, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές είχαν την τάση να ακολουθούν ένα ιστορικό πρότυπο «κυμάτων» (βλ. Κεφάλαιο 2.1) με περιόδους ξέφρενης εξαγοραστικής δραστηριότητας και ενδιάμεσες περιόδους σχετικής καταπραΰνσεως.

Οι όροι «συγχώνευση», «εξαγορά» και «ανάληψη» (takeover) είναι μέρος της διαλέκτου των συγχωνεύσεων και εξαγορών. Σε μια συγχώνευση, οι εταιρείες συνέρχονται για να ενώσουν και να μοιραστούν τους πόρους τους, ώστε να επιτύχουν κοινούς στόχους. Οι μέτοχοι των ενωμένων εταιρειών συχνά παραμένουν κοινοί ιδιοκτήτες της ενοποιημένης οντότητας. Μία εξαγορά μοιάζει περισσότερο με συμφωνία εξ αποστάσεως (arm's-length deal), με τη μια εταιρεία να αγοράζει τα στοιχεία του ενεργητικού ή τις μετοχές της άλλης και με τους μετόχους της εξαγοραζόμενης εταιρείας να παύουν να είναι ιδιοκτήτες της. Σε μία συγχώνευση, μια νέα οντότητα μπορεί να σχηματιστεί με την ένταξη των συγχωνευμένων εταιρειών, ενώ σε μια εξαγορά η εξαγορασθείσα εταιρεία γίνεται θυγατρική του εξαγοράζοντα.

Μια «ανάληψη» είναι παρόμοια με μια εξαγορά και υπονοεί επίσης ότι ο εξαγοράζων είναι πολύ μεγαλύτερος από τον εξαγορασθέντα. Όταν η εξαγοραζόμενη εταιρεία είναι μεγαλύτερη από την εξαγοράζουσα, η εξαγορά λέγεται «αντίστροφη». Παρ' όλο που οι όροι «συγχώνευση» και «εξαγορά» συχνά χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, έχουν σαφείς υποδηλώσεις σε μερικά πλαίσια, όπως για παράδειγμα όταν οι εξαγοράζοντες επιλέγουν ποιους κανόνες λογιστικής θα εφαρμόσουν στην ενοποίηση των λογαριασμών των δύο σχετικών εταιριών.

⁴⁰⁶ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 4-5

Ο άμεσος στόχος μιας εξαγοράς είναι αυταπόδεικτος: ανάπτυξη και επέκταση των στοιχείων του ενεργητικού, των πωλήσεων και του μεριδίου αγοράς του εξαγοράζοντα. Εντούτοις, αυτό αναπαριστά μόνο έναν ενδιάμεσο στόχο. Ένας πιο θεμελιώδης στόχος μπορεί να είναι η επαύξηση του πλούτου των μετόχων μέσω εξαγορών που στοχεύουν στην εκτίμηση ή τη δημιουργία βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τον εξαγοράζοντα. Σύμφωνα με τη σύγχρονη οικονομική θεωρία, η μεγιστοποίηση του πλούτου των μετόχων τίθεται ως λογικό κριτήριο για αποφάσεις επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων που λαμβάνονται από τους managers.

Η μεγιστοποίηση του πλούτου των μετόχων μπορεί, παρ' όλα αυτά, να αντικαθίσταται από την αναζήτηση συμφέροντος εκ μέρους των διευθυντών που λαμβάνουν αυτές τις αποφάσεις. Σύμφωνα με τη διευθυντική θεωρία χρησιμότητας (managerial utility theory), οι εξαγορές μπορεί να υποκινούνται από τον εγωισμό των managers ή την επιθυμία τους για εξουσία ή για δημιουργία αυτοκρατορίας ή από τα προνόμια που είναι συνυφασμένα με το μέγεθος της εταιρείας.

5.8.1. Συγχωνεύσεις και εξαγορές και επιχειρησιακή στρατηγική⁴⁰⁷

Όποιος και αν είναι ο θεμελιώδης στόχος των managers αναφορικά με την εξαγορά άλλων επιχειρήσεων, τέτοιες εξαγορές πρέπει να αποτελούν μέρος των επιχειρησιακών στρατηγικών του εξαγοράζοντα. Η επιχειρησιακή στρατηγική στοχεύει στη δημιουργία βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για την εταιρεία. Ένα τέτοιο πλεονέκτημα μπορεί να απορρέει από τις οικονομίες κλίμακας και εύρους (economies of scale and scope) ή την αγοραστική δύναμη ή την πρόσβαση σε μοναδικές δυνάμεις που η εξαγοραζόμενη εταιρεία μπορεί να κατέχει.

Συχνά ο εξαγοράζων μπορεί να στοχεύει στη μεταφορά των «ανώτερων» διευθυντικών του ικανοτήτων στο στόχο της εξαγοράς και συνεπώς να βελτιώσει την κερδοφόρα δύναμη των στοιχείων του ενεργητικού του τελευταίου. Εδώ η προστιθέμενη αξία μπορεί να δημιουργηθεί ακόμη και όταν ο στόχος παραμείνει ξεχωριστή οντότητα και δεν εξαρτάται από καμία πιθανή σύμπραξη μεταξύ εξαγοράζοντα και εξαγοραζόμενου. Ο εξαγοράζων επιδιώκει μια εταιρική στρατηγική δημιουργίας αξίας μέσω βελτιώσεων της αποδοτικότητας του στόχου.

Μια εξαγορά μπορεί επίσης να εκπληρώσει την εταιρική στρατηγική του εξαγοράζοντα όσον αφορά τη δημιουργία ενός χαρτοφυλακίου ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Ο στόχος σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να είναι η μείωση του κινδύνου αν οι ροές των κερδών από τις διαφορετικές επιχειρήσεις του χαρτοφυλακίου δεν είναι πολύ θετικά συσχετισμένες. Σε ένα αποτελεσματικό πλαίσιο κεφαλαιακής αγοράς, η ικανότητα αυτής της στρατηγικής να δημιουργήσει αξία για τους μετόχους είναι υπό αμφισβήτηση.

⁴⁰⁷ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 5-7

Πράγματι, το αν οι εξαγορές μπορούν να δημιουργήσουν αξία για τους μετόχους της εξαγοράζουσας εταιρείας είναι ένα ερώτημα που εμπειρικά έχει τεθεί από αρκετούς ερευνητές. Προηγούμενα στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι εξαγορές, από την οπτική γωνία του μετόχου της εξαγοράζουσας, είναι στην καλύτερη περίπτωση ουδέτερες, ενώ στην χειρότερη είναι καταστροφικές για την αξία (value destroying) σε μικρό βαθμό. Αυτά τα στοιχεία είναι, εντούτοις, ευαίσθητα στη μεθοδολογία που υιοθετήθηκε και πιο πρόσφατα δεδομένα υποστηρίζουν ότι οι εξαγορές μπορούν να προσθέσουν αξία στους μετόχους της εξαγοράζουσας εταιρείας. Γίνεται σχεδόν κοινά αποδεκτό ότι οι μέτοχοι της εταιρείας-στόχου κερδίζουν ουσιαστικά προνόμια πλειοδότησης, φθάνοντας συχνά το 30% που περιβάλλει τις προσφορές μέσα σε λίγες μόνο ημέρες.

Αυτό το παράδοξο του να κερδίζουν οι μέτοχοι της εταιρείας-στόχου ενώ οι μέτοχοι της εταιρείας που πλειοδοτεί να παλεύουν να διατηρήσουν τα δικά τους, αναγείρει αρκετά ενδιαφέροντα θέματα που αφορούν και το κίνητρο του εξαγοράζοντα και την ικανότητά του να μεταφράζει τα επιδιωκόμενα κέρδη από την προτεινόμενη εξαγορά σε πλούτο για τους μετόχους του. Πράγματι, τα στοιχεία μπορεί να μην είναι σύμφωνα με διευθυντικά κίνητρα που κυριαρχούν σε αποφάσεις εξαγοράς. Φαίνεται ότι υπάρχει μία παροιμιακή ολίσθηση μεταξύ των εξαγορών και της δημιουργίας αξίας στην περίοδο μετά την εξαγορά. Πέρα από διευθυντικό προσωπικό ενδιαφέρον, το οποίο μπορεί να ωθήσει τουλάχιστον μερικές από τις εξαγορές, υπάρχουν άλλες πλευρές της εξαγοραστικής διαδικασίας που πρέπει να ερευνηθούν προτού να μπορεί να εντοπιστεί η πραγματική πηγή που οδήγησε σε αποτυχία εξαγοράς.

Σε μεγάλες επιχειρήσεις, αποφάσεις επενδύσεων όπως οι εξαγορές, είναι υποκείμενες σε μια ευρεία γκάμα ενδοεπιχειρησιακών συγκρούσεων. Μπορεί να είναι η εξαγοραστική διαδικασία, με ανεπαρκώς καθορισμένους στόχους και πρόχειρους πολιτικούς συμβιβασμούς, η οποία οδηγεί σε κακές αποφάσεις εξαγοράς.

5.8.2. Η δυναμική της διαδικασίας εξαγοράς⁴⁰⁸

Μια άλλη οπτική της διαδικασίας εξαγοράς που μπορεί να καθορίσει την επιτυχία της είναι η δυναμική της αγοράς έξω από την εταιρεία. Οι εξαγορές έχουν αναφερθεί ως η αγορά (market) για εταιρικό έλεγχο, με τις αντίπαλες ομάδες διοίκησης να ανταγωνίζονται για το δικαίωμα διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού της εταιρείας-στόχου. Σε αυτήν την αγορά, όπως και σε άλλες, υπάρχουν μεσολαβητές των οποίων η κερδοφορία εξαρτάται από τον όγκο των εξαγορών που αναλαμβάνουν.

Τα κίνητρα που έχουν μερικοί από τους μεσολαβητές, όπως είναι οι εμπορικοί τραπεζίτες, όσον αφορά συμφωνίες συγχωνεύσεων και εξαγορών, μπορεί να δημιουργήσουν σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των πλειοδοτών και των συμβούλων τους. Τέτοια κίνητρα μπορεί να οδηγήσουν σε πιέσεις για «να κλειστεί η συμφωνία». Σε αυτήν την περίπτωση, οι εξαγοράζοντες, μη δυνάμενοι να αντισταθούν σε τέτοιες πιέσεις, μπορεί να ακριβοπληρώσουν για τις εταιρείες-

⁴⁰⁸ Dr. P. S. Sudarsanam, “The essence of Mergers and Acquisitions”, Prentice Hall Europe 1995, p. 7

στόχους και, η μετά την εξαγορά προστιθέμενη αξία μπορεί να μην ταιριάζει, πόσο μάλλον να υπερβαίνει, αυτήν την παραπάνω πληρωμή.

5.9. Συνέπειες των εξαγορών⁴⁰⁹

Πίσω από το πλέγμα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών δεν υπάρχουν μόνο οι μέτοχοι και οι managers, αλλά και οι εργαζόμενοι, οι καταναλωτές και οι κοινότητες στις οποίες βρίσκονται οι εγκαταστάσεις των εξαγοραζομένων και εξαγοραζουσών εταιρειών.

Οι εξαγορές συχνά οδηγούν σε εξορθολογισμό των λειτουργιών των εμπλεκόμενων εταιρειών, καθώς και σε επαναδιαπραγμάτευση των όρων εργασίας. Για παράδειγμα, υπήρχαν περιπτώσεις στο πρόσφατο παρελθόν, όπου οι εξαγοράζοντες επιχείρησαν να μειώσουν την αξία των συνταξιοδοτικών προνομίων που απολάμβαναν οι εργαζόμενοι της εξαγορασθείσας εταιρείας. Ο εξορθολογισμός μπορεί επίσης να οδηγήσει σε κλείσιμο των εργοστασιακών εγκαταστάσεων και σε συνεπακόλουθες απολύσεις, με συχνά καταστροφικό αντίκτυπο σε τοπικές κοινωνίες.

Όπου η εξαγορά ωθείται από την επιθυμία επίτευξης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά ή αυξημένης αγοραστικής δύναμης, οι μέτοχοι και οι διευθυντές μπορεί μεν να κερδίσουν από τη συγχώνευση αλλά εις βάρος των καταναλωτών. Τέτοια μείωση όσον αφορά τον ανταγωνισμό μπορεί επίσης να έχει μακροχρόνιες συνέπειες για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας σαν σύνολο. Γι' αυτούς τους λόγους οι εξαγορές σε πολλές χώρες είναι υποκειμένες σε antitrust έλεγχο. Οι αρχές antitrust έχουν θεσπίσει δια νόμου δυνάμεις, ώστε να εμποδίσουν μια συγχώνευση ή να την επιτρέψουν υπό ορισμένες αποδεκτές συνθήκες.

5.9.1. Ανάλυση δυνητικών ωφελειών από τη συγκέντρωση⁴¹⁰

5.9.1.1. Δυνητικές ωφέλειες στην αποδοτικότητα (στατικές ωφέλειες)

Το κύριο όφελος της συγκέντρωσης επιχειρήσεων στην οικονομία είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας που παρέχουν, η οποία μπορεί να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και να οδηγήσει σε μείωση των τιμών για τους καταναλωτές. Εφόσον τα μέτρα ΠΑΣΕ σχεδιάστηκαν μόνο για να αποκλίσουν συγκεντρώσεις που οδηγούν σε σημαντική αύξηση μονοπωλιακής δύναμης, δεν αποτελούν εμπόδιο για τις περισσότερες συγχωνεύσεις. Ως αποτέλεσμα, στην

⁴⁰⁹ Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995, pages 7-8

⁴¹⁰ Ι. Κατσουλάκος, «Έλεγχος συγκεντρώσεων σε ολιγοπωλιακές αγορές» στο «Ο έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Δημοσιεύματα Εταιρείας Δικαίου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1998, σελ. 76-80

πλειονότητα των περιπτώσεων, η ΠΑΣΕ πρέπει να επιτρέψει στις επιχειρήσεις να επιτύχουν αποτελεσματικότητα μέσω των συγχωνεύσεων χωρίς παρέμβαση.

Μερικές από τις συγχωνεύσεις που πραγματοποιούνται, αν και θα μπορούσαν να προκαλέσουν την κυβερνητική παρέμβαση, είναι απαραίτητες για την επίτευξη σημαντικής αποτελεσματικότητας, η οποία θα οδηγήσει στην επίτευξη οικονομιών κλίμακας, καλύτερης ολοκλήρωσης, χαμηλότερου μεταφορικού κόστους, εξειδίκευσης, ίδιων επιπέδων αποτελεσματικότητας μεταξύ των συγκεντρωμένων επιχειρήσεων, ή ακόμα και μειώσεις στα διοικητικά έξοδα. Αλλά για να συμβεί αυτό, θα πρέπει η καθαρή αναμενόμενη αποτελεσματικότητα να είναι τόσο μεγαλύτερη όσο σημαντικότερα είναι τα αρνητικά αποτελέσματα της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό.

Πολλές φορές οι αντιμονοπωλιακές αρχές δεν αντιτίθενται σε κάποια συγκέντρωση, λόγω των θετικών επιπτώσεων που έχει στην αποτελεσματικότητα. Δεδομένου, όμως, του σημαντικού ρόλου που έχει η μείωση του κόστους στο διεθνή ανταγωνισμό, θα πρέπει οι αρχές να συμπεριλάβουν την αποτελεσματικότητα στην αξιολόγηση των επιπτώσεων της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό και να μην την προβάλλουν μόνο ως στοιχείο «άμυνας» (absolute defense).

Η θέση αυτή υποστηρίζεται από πολλούς, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η αποτελεσματικότητα μπορεί να βοηθήσει όσον αφορά την ερμηνεία της οικονομικής λογικής μιας συναλλαγής, ώστε να απεικονιστεί μια πιο ρεαλιστική εικόνα των ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων της συγκέντρωσης. Επίσης, άλλοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να θεωρηθεί ως κριτήριο αξιολόγησης επειδή επηρεάζει τελικά το αποτέλεσμα που έχει κάποια συναλλαγή στις τιμές.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και αυτοί που αντιτίθενται στην παραπάνω άποψη ισχυριζόμενοι ότι το επιχείρημα της αποτελεσματικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο ως μέσο υποστήριξης μιας, διαφορετικά, «παράνομης» συναλλαγής. Υποστηρίζουν ότι η αποτελεσματικότητα θα πρέπει να εξεταστεί μόνο εφόσον έχει αποδειχθεί ότι η συγκέντρωση θα ενισχύσει σημαντικά τη μονοπωλιακή δύναμη και θα πρέπει να τοποθετηθεί στο πλαίσιο της «άμυνας» (defense), προκειμένου να αποφευχθούν οι δυσκολίες που παρουσιάζονται για να αποδειχθεί η επίδραση της συγκέντρωσης στην αποτελεσματικότητα.

Οι περισσότερες όμως «ενδείξεις» υποστηρίζουν ότι η απόδειξη της αποτελεσματικότητας δεν ενέχει περισσότερες δυσκολίες απ' ό,τι άλλα θέματα που σχετίζονται με τις συγκεντρώσεις. Επιπλέον, οι μαρτυρίες από τις επιχειρήσεις αποδεικνύουν ότι μπορεί να είναι δύσκολο για τα συγχωνευμένα μέρη να μετρήσουν την επίδραση στην αποτελεσματικότητα πριν τη συγχώνευση, λόγω των αντιμονοπωλιακών νόμων που εμποδίζουν τις ανταλλαγές σημαντικών πληροφοριών, ειδικά αυτές που αφορούν τις τιμές και τα στοιχεία κόστους πριν από τη συγκέντρωση.

Δύο είναι τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντήσει η ανάλυση της επίδρασης των συγκεντρώσεων στην αποτελεσματικότητα: Πρώτον, είναι πιθανόν η συγκέντρωση να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητας; Δεύτερον, ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους οι επιδράσεις αποτελεσματικότητας

επηρεάζουν τις ικανότητες και τα κίνητρα της συγχωνευμένης επιχείρησης, έτσι ώστε να αυξάνεται ή να μειώνεται ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά μετά τη συγχώνευση; Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να γίνει αυτό. Για παράδειγμα, αν η αποτελεσματικότητα που συνδέεται με τη συγκέντρωση επιτρέπει στην επιχείρηση να λειτουργεί με χαμηλότερο κόστος, η μείωση του κόστους μπορεί να αλλάξει τις συνθήκες της αγοράς και να μειώσει την πιθανότητα συνεργασίας. Ομοίως, αν η αποτελεσματικότητα που συνδέεται με τη συγκέντρωση εξαλείψει ένα τεχνολογικό πλεονέκτημα, η συγχωνευμένη επιχείρηση γίνεται σοβαρός ανταγωνιστής για τους ηγέτες της αγοράς. Επιπρόσθετα, ο ανταγωνισμός μπορεί να ενταθεί μακροχρόνια, αν οι ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις μπορέσουν να μιμηθούν την αποτελεσματικότητα των συγχωνευμένων επιχειρήσεων που τις οδήγησε στην επίτευξη χαμηλότερου κόστους, καλύτερων διαδικασιών παραγωγής ή καλύτερης ποιότητας προϊόντος.

Σε αυτό το σημείο τίθεται ένα εύλογο ερώτημα: είναι η συγκέντρωση απαραίτητη για να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα; Σύμφωνα με τα παραδείγματα, οι αρχές απαιτούν από τις επιχειρήσεις να αποδείξουν ότι η προτεινόμενη συγχώνευση είναι ο λιγότερο δεσμευτικός τρόπος για να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα, το οποίο είναι πολύ δύσκολο, γιατί θεωρητικά πάντα υπάρχει κάποιος εναλλακτικός και λιγότερο δεσμευτικός τρόπος να επιτευχθεί – όπως η εσωτερική ανάπτυξη. Η μόνη περίπτωση που μπορεί να προτιμηθεί ρητά κάποια συγκέντρωση, είναι μετά από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων των εναλλακτικών τρόπων. Πρακτικά, η ανάλυση της συγκέντρωσης στην αποτελεσματικότητα δεν πρέπει να θεωρείται μέρος της αξιολόγησης των επιπτώσεων της συγκέντρωσης στη μονοπωλιακή δύναμη, όταν μπορεί να αποδειχθεί ότι υπάρχουν εναλλακτικοί, λιγότερο δεσμευτικοί τρόποι, με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν οι επιδράσεις στην αποτελεσματικότητα.

Σε ορισμένες περιπτώσεις πάλι, απαιτείται ρητά ότι, για να δοθεί βάρος στο κριτήριο της αποτελεσματικότητας, θα πρέπει να επηρεάζει τους καταναλωτές. Αυτό είναι σωστό στο βαθμό που αναγνωρίζεται ότι επιδράσεις στην αποτελεσματικότητα δεν επιτυγχάνονται αμέσως, αλλά μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα. Γι' αυτό το λόγο οι αρχές θα πρέπει να υιοθετούν ένα πιο ελαστικό χρονοδιάγραμμα, που θα επιτρέπει να συλληφθούν όλες οι δυναμικές επιδράσεις της αποτελεσματικότητας.

Προκειμένου, όμως, να γίνει πλήρως κατανοητό το μέγεθος των επιπτώσεων της αποτελεσματικότητας, θα πρέπει να θεωρηθεί στη σχετική ανάλυση μία ευρεία κλίμακα μορφών αποτελεσματικότητας, η οποία περιλαμβάνει από τις οικονομίες κλίμακας έως τη διαχειριστική αποτελεσματικότητα. Δεν συνεπάγονται, όμως, όλα τα είδη αποτελεσματικότητας ενδυνάμωση του ανταγωνισμού κατά τον ίδιο βαθμό. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι οι οικονομίες κλίμακας και η καινοτομική αποτελεσματικότητα (innovation efficiencies). Τα υπόλοιπα είδη, όπως η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση ή στο σύστημα διανομής, είναι λιγότερο σημαντικά και συχνά αντιμετωπίζονται προβλήματα κατά την εκτίμησή τους.

Το βάρος και η σημασία που αποδίδονται σε αυτά τα διαφορετικά είδη αποτελεσματικότητας θα πρέπει να αποτελούν συνάρτηση του μεγέθους, της πιθανότητας και του βαθμού που θα επιτρέψουν στη συγχωνευμένη επιχείρηση όχι μόνο να βελτιωθεί αλλά και να ενδυναμώσει τον ανταγωνισμό και να ωφελήσει τον καταναλωτή, καθώς και (συνάρτηση) της καθυστέρησης με την οποία τα καταναλωτικά οφέλη πραγματοποιούνται.

Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι το πρόβλημα αξιολόγησης των ωφελειών στην αποτελεσματικότητα προκύπτει βασικά από το γεγονός ότι η ανάλυση των συγκεντρώσεων εξ ορισμού έχει βλέψεις σε μακροχρόνιο ορίζοντα (forward looking) και προβλέπει καταστάσεις (predictive), ενώ απαιτεί μια αξιολόγηση των αποδείξεων που είναι συνήθως δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν ή να κατηγοριοποιηθούν. Βασικά, η ανάλυση των συγκεντρώσεων πρέπει να αντλεί αποδείξεις από πολλές διαφορετικές πηγές, όπως πελάτες, προμηθευτές, ανταγωνιστές, συγχωνευόμενα μέρη και άλλους συμμετέχοντες στην αγορά, καθώς και τεκμήρια από άλλες πηγές, όπως επιχειρησιακά έγγραφα (κυρίως πριν από τη συγχώνευση), τιμοκατάλογοι και συνεντεύξεις από πελάτες. Εντούτοις, είναι γενικά παραδεκτό ότι οι αποδείξεις αποτελεσματικότητας που χρησιμοποιούνται, διαφέρουν από άλλα στοιχεία σχετικά με την ανάλυση των συγκεντρώσεων στο γεγονός ότι αυτές παρέχονται από τα συγχωνευόμενα μέρη και όχι από την κυβέρνηση. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται και η μαρτυρία ενός τρίτου ανεξάρτητου μέρους για την απόδειξη αποτελεσματικότητας.

5.9.1.2. Συγκεντρώσεις και Καινοτομίες⁴¹¹

Τα θέματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής που συνδέονται με τις καινοτομίες σχετίζονται με το κατά πόσο η μείωση του ανταγωνισμού εξαιτίας των συγκεντρώσεων θα προκαλέσει αρνητικές επιδράσεις στην παραγωγή καινοτομιών που αφορούν την ανακάλυψη νέων τεχνολογιών, υλικών, προϊόντων κ.ά. οι οποίες κρίνονται από όλους ως επιθυμητές. Δεν υπάρχει ένα γενικά αποδεκτό θεωρητικό πλαίσιο που να καθορίζει το βέλτιστο επίπεδο καινοτομικής δραστηριότητας ως συνάρτηση του ανταγωνισμού στην αγορά και οι εμπειρικές μελέτες οικονομολόγων δεν έχουν καταλήξει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά αυτό το θέμα.

Γενικά, όμως, αναγνωρίζεται ότι ο ανταγωνισμός συνήθως παρακινεί ή βελτιώνει την παραγωγή καινοτομιών, καθώς η κάθε επιχείρηση έχει ισχυρά κίνητρα να είναι η πρώτη που θα προχωρήσει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και διαδικασιών, έτσι ώστε να μη μείνει πίσω από τις άλλες επιχειρήσεις. Επίσης, η μείωση του αριθμού των ανεξάρτητων προσπαθειών για έρευνα και ανάπτυξη (E&A), όταν ο αριθμός των επιχειρήσεων είναι μικρότερος, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του κοινωνικού κόστους σφαλμάτων στη στρατηγική E&A, γιατί υπάρχουν λιγότερες επιχειρήσεις που θα ακολουθούν μια διαφορετική και πιθανόν επιτυχημένη πολιτική E&A.

Μία συγκέντρωση μπορεί, επιπλέον, να μειώσει το κίνητρο ή την ικανότητα της συγχωνευμένης επιχείρησης να παραμείνει ανταγωνιστική στις καινοτομίες. Ως αποτέλεσμα των αλλαγών στα κίνητρα και στις ικανότητες που πραγματοποιούνται λόγω της συγχώνευσης, οι καταναλωτές μπορεί να υποστούν απώλειες αν α) το (νέο) προϊόν της επόμενης γενιάς δεν φτάνει τόσο γρήγορα στους καταναλωτές ή με την ίδια ποιότητα ή ποικιλία, όπως στην περίπτωση που δεν υπήρχε συγκέντρωση και β) οι καταναλωτές μπορεί να στερηθούν τον ανταγωνισμό μεταξύ διαφορετικών νέων προϊόντων στο παρόν ή στο μέλλον. Από την άλλη μεριά, η συγκέντρωση μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά οφέλη για τους καταναλωτές, αν βελτιώσει την ικανότητα ή

⁴¹¹ Sue Cartwright & Cary L. Cooper, "Managing mergers, acquisitions & strategic alliances: Integrating people and cultures", 2nd Edition, Butterworth Heinemann, 2001

τα κίνητρα των επιχειρήσεων να πραγματοποιήσουν δαπάνες σε E&A και, έτσι, να καινοτομήσουν.

5.9.2. Ανάλυση πιθανότητας αποτυχίας μιας εκ των επιχειρήσεων

Η συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν θα δημιουργήσει ή ενισχύσει τη μονοπωλιακή δύναμη και δεν θα διευκολύνει την άσκησή της σε μια αγορά, αν υπάρχει το ενδεχόμενο αποτυχίας μιας επιχείρησης από αυτές που έχουν συγκεντρωθεί, οπότε η επιχείρηση αυτή θα αναγκαστεί να εγκαταλείψει την αγορά. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η αποδοτικότητα της αγοράς μετά τη συγκέντρωση μπορεί να είναι καλύτερη από την περίπτωση όπου δεν είχε πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση και η «αποτυχημένη» επιχείρηση (failing firm) εγκατέλειπε την αγορά.

Για να συμβεί, όμως, αυτό πρέπει να ισχύουν οι ακόλουθες συνθήκες:

- Η «αποτυχημένη» επιχείρηση θα πρέπει να μην μπορεί να εκπληρώσει τις οικονομικές της υποχρεώσεις
- Η επιχείρηση αυτή δεν μπορεί να αναδιοργανωθεί ώστε να αντιμετωπίσει μια πιθανή χρεοκοπία
- Η αποτυχημένη επιχείρηση θα βγει από την αγορά (αν δεν εξαγοραστεί)
- Δεν έχουν γίνει εναλλακτικές προσφορές για την επιχείρηση που έχουν μικρότερους δυνητικούς «κινδύνους» για τον ανταγωνισμό

5.9.2.1. Λόγοι αποτυχίας των συγχωνεύσεων και εξαγορών⁴¹²

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους αποτυγχάνουν οι συγχωνεύσεις και εξαγορές είναι:

- ✚ Η ανεπαρκής αξιολόγηση απόδοσης της εξαγοραζόμενης επιχείρησης, η οποία οφείλεται σε:
 - ❖ Υπερεκτίμηση των ωφελειών (συνέργιες) και
 - ❖ Υπερεκτίμηση του κόστους ενοποίησης

Τα παραπάνω μετριάζονται όταν έχει προηγηθεί σωστή στρατηγική ανάλυση της καταλληλότητας (strategic fit) της εξαγοραζόμενης επιχείρησης για την επίτευξη των οικονομικών κλίμακας και εύρους, που οδηγούν σε διατηρήσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Γενικά, η απουσία στρατηγικής λογικής στη σχεδιαζόμενη εξαγορά, η αδυναμία κατανόησης της εξαγοραζόμενης επιχείρησης και η έλλειψη ενός ξεκάθਾਰου οράματος για τη μετά τη συγχώνευση περίοδο είναι ένας από τους πιο συνηθισμένους λόγους αποτυχίας των συγχωνεύσεων και εξαγορών.

⁴¹² Β. Παπαδάκης, «Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Τόμος Α' & Β', 2002

- ✚ Το υπερβολικό τίμημα (premium) που δόθηκε για την απόκτηση του ελέγχου της εταιρείας στόχου, το οποίο μειώνει τη ρευστότητα ή αυξάνει το δανεισμό της εταιρείας – αγοραστή και, γενικώς, μειώνει τα Κέρδη ανά Μετοχή για την ενοποιημένη εταιρεία
- ✚ Οι δυσκολίες ενοποίησης των συγχωνευόμενων επιχειρήσεων, οι οποίες οφείλονται
 - ❖ στη διαφορετική εταιρική κουλτούρα των επιχειρήσεων
 - ❖ στη διαφορετική οργανωτική δομή, στυλ διοίκησης
 - ❖ σε διαφορετικά μηχανογραφικά και λογιστικά συστήματα, καθώς και σε συστήματα ελέγχου και παραγωγής
 - ❖ στον ρόλο των στελεχών των επιχειρήσεων που μπορούν να δημιουργήσουν πολλά προβλήματα συνεργασίας ή και να ματαιώσουν ακόμη μια επικείμενη συγχώνευση
 - ❖ στον ρόλο των συνδικαλιστικών ενώσεων των εργαζομένων
 - ❖ στο αίσθημα αβεβαιότητας και ανασφάλειας των εργαζομένων
 - ❖ στις ικανότητες του management

Γενικά, η σωστή διαχείριση του ανθρώπινου παράγοντα είναι ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για την επιτυχία των συγχωνεύσεων.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1. Προτεραιότητες της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΕ⁴¹³

Υπάρχει σχεδόν παγκόσμια ομοφωνία ότι οι ελεύθερες αγορές οι υποκείμενες σε αποτελεσματικό ανταγωνισμό παρέχουν μέγιστη δυνατή εγγύηση για παροχή καλής επιλογής ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών στους καταναλωτές σε λογικές τιμές. Επιπρόσθετα, σε πολλές βιομηχανίες ο ανταγωνισμός αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες καινοτομίας και δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Προς το σκοπό αυτό, η Επιτροπή έχει θέσει τομείς υψηλής προτεραιότητας στο πεδίο της πολιτικής ανταγωνισμού, κυριότερος των οποίων είναι η πολιτική εναντίων των καρτέλ (anti-cartel policy) και η διεθνής συνεργασία, εξαιτίας της σημασίας τους για τη δημιουργία μιας πραγματικά ελεύθερης εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον, είναι στενά συνδεδεμένοι και έχουν εφαρμογή σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Με πολύ απλά λόγια, η πολιτική των καρτέλ έχει να κάνει με τον εντοπισμό και την επιβολή ποινών σε εταιρείες που δεν παίζουν σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού. Εντούτοις, ο ανταγωνισμός λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις και οι εταιρείες, όπως επίσης και οι επιχειρησιακές στρατηγικές τους έχουν ξεπεράσει από καιρό το στάδιο της ατομικής δράσης και ακόμα και τα όρια της ΕΕ. Είναι, επομένως, κρίσιμο να οργανωθεί η πολιτική ανταγωνισμού με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέψει στην ΕΕ να προωθήσει το δίκαιο του ανταγωνισμού και την επιβολή του σε μια κλίμακα διεθνών πλαισίων. Άρα, η διεθνής συνεργασία καθίσταται ακρογωνιαίος λίθος, όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού.

6.2. Προκλήσεις για την Ευρώπη των 25⁴¹⁴

Την 1η Μαΐου του 2004, 10 χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) – η Κύπρος, η Τσεχία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία – προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πέμπτη διεύρυνση – η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχώρησαν το 1973, η Ελλάδα το 1981, η Πορτογαλία και η Ισπανία το 1986 και, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία το 1995 – της Κοινότητας θα αποτελεί και τη μεγαλύτερη της πρόκληση: η ΕΕ δεν είχε ποτέ στο παρελθόν δεχθεί έναν τόσο μεγάλο αριθμό υποψηφίων μελών συγχρόνως, έχοντας τα περισσότερα από αυτά ένα σχετικά χαμηλό ΑΕΠ σε σύγκριση με τα δυτικά ευρωπαϊκά πρότυπα και όντας ακόμα σε αντιδικία με τις κληρονομίες του κεντρικού προγραμματισμού. Προφανώς, μια αποτελεσματική πολιτική ανταγωνισμού θα είναι ζωτικής σημασίας για αυτόν τον κύκλο διεύρυνσης, δεδομένου ότι τα αυξανόμενα επίπεδα ανταγωνισμού συνδέονται σαφώς με την

⁴¹³ Professor Mario Monti, “Priorities for EU Competition Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

⁴¹⁴ <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/enlargement.cfm>

αυξανόμενη οικονομική ανάπτυξη, τα ποσοστά απασχόλησης, την παραγωγικότητα, την επένδυση, την καινοτομία και τα πρότυπα υψηλότερης διαβίωσης⁴¹⁵.

Μεταξύ του Δεκεμβρίου του 1991 και του Ιουνίου του 1996, όλα τα υποψήφια μέλη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης υπέγραψαν διμερείς συμφωνίες σύνδεσης με την Κοινότητα (η Κύπρος και η Μάλτα είχαν συνάψει ήδη διμερείς συμφωνίες της Ευρώπης με την Κοινότητα το 1972 και το 1970 αντίστοιχα. Η Πολωνία και η Ουγγαρία υπέγραψαν ευρωπαϊκές συμφωνίες το Δεκέμβριο του 1991. Η Σλοβενία υπέγραψε τελευταία τον Ιούνιο του 1996). Ενώ η εστίαση αυτών των ευρωπαϊκών συμφωνιών είναι να καθιερώσει σταδιακά μια περιοχή απελευθέρωσης των συναλλαγών μεταξύ της Κοινότητας και των συνδεδεμένων χωρών, αυτές οι συμφωνίες επίσης ορίζουν ότι οι περιοριστικές συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, καθώς και συμφωνίες κρατικής ενίσχυσης δεν θα είναι ανεκτές, εάν τέτοιες πρακτικές έχουν επιπτώσεις ενδεχομένως στο εμπόριο μεταξύ της Κοινότητας και της συνδεδεμένης χώρας⁴¹⁶.

Με την επίσημη αίτησή τους για την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους της ΕΕ, και οι 10 υποψήφιες χώρες – συν η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία, αλλά αυτές οι χώρες, δεν θα συμμετάσχουν στον κύκλο διεύρυνσης του 2004 – προσυπέγραψαν στο συχνά αναφερόμενο «οικονομικό κριτήριο», ένα από τα τρία «Κριτήρια της Κοπεγχάγης» το 1993. Με αυτόν τον τρόπο τα υποψήφια μέλη δεσμεύθηκαν να καταδείξουν την ύπαρξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς, καθώς επίσης και την ικανότητα αντιμετώπισης τυχόν ανταγωνιστικής πίεσης και δυνάμεων της αγοράς εντός της Ένωσης. Το κεφάλαιο VI των διαπραγματεύσεων ένταξης, που εξετάζει την πολιτική ανταγωνισμού, διαχώρισε αυτό το κριτήριο σε τρία στοιχεία, ώστε να βρίσκεται σε ετοιμότητα πολύ πριν από την ημερομηνία της προσθήκης:

- στο απαραίτητο «νομοθετικό πλαίσιο» όσον αφορά το antitrust και την κρατική ενίσχυση
- στην επαρκή «διοικητική ικανότητα» και
- σε ένα αξιόπιστο «αρχείο επιβολής» του κερκτημένου του ανταγωνισμού (Άρθρα 31, 81-85, 86, 87-89 ΣυνθΕΚ, Κανονισμός 1/2003, Κανονισμός 139/2004)

Το κεφάλαιο του ανταγωνισμού έθεσε μάλλον υψηλά κατώτατα όρια κεφαλαίου, αφού, σε αντίθεση με άλλα τμήματα, η Κοινότητα ζήτησε όχι μόνο γραπτές δεσμεύσεις, αλλά και απαίτησε από τα υποψήφια μέλη να καταδείξουν τις προσπάθειες εφαρμογής τους. Για αυτόν τον λόγο, αλλά και λόγω της ασαφούς διατύπωσης, αυτοί οι όροι αποτελούν το μήλο της έριδος μεταξύ της Επιτροπής και των υποψηφίων χωρών σε περισσότερες από μια περιπτώσεις, όπως ήταν η ουσία και το πεδίο των συμφωνιών της Ευρώπης, κυρίως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

⁴¹⁵ Journal of Competition Law and Policy, 2003, Vol. 4, No. 4, OECD, 'Capacity Building for Effective Competition Policy in Developing and Transitioning Economies'

⁴¹⁶ http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/europe_agr.htm

Πράγματι, οι διαπραγματεύσεις στο κεφάλαιο του ανταγωνισμού ήταν «πολύ πιο προκλητικές από όσο πολλοί θα είχαν αναμείνει»⁴¹⁷.

Το Μάιο του 1999, οι επίσημες διαπραγματεύσεις άρχισαν με την Κύπρο, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία. Μόνο δύο μέλη αυτής της ομάδας – η Εσθονία και η Σλοβενία – παρέμειναν στην κορυφή και ολοκλήρωσαν προσωρινά τις διαπραγματεύσεις το Νοέμβριο του 2001, μαζί με τις ταχέως ακολουθείσασες Λετονία και Λιθουανία, οι οποίες είχαν και οι δύο αρχίσει διαπραγματεύσεις το Μάιο του 2000. Αντίθετα, η Ουγγαρία και η Πολωνία έμειναν πολύ πίσω και ολοκλήρωσαν τα κεφάλαια ανταγωνισμού που τους αντιστοιχούσαν ουσιαστικά την τελευταία στιγμή πριν από τη «διατυμπανισμένη» Ανακοίνωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2002 στην Κοπεγχάγη, κρίνοντας 10 υποψήφια μέλη «κατάλληλα για αξιολόγηση» μέχρι την 1η Μαΐου του 2004.

Από τις αρχές του 2002, κάποιος μπορεί να παρατηρήσει μια σταθερή αύξηση των περιπτώσεων ελέγχου συγκεντρώσεων, που περιλαμβάνουν και τις χώρες της ΕΕ και τα υποψήφια μέλη της. Αυτό καταδεικνύει ενισχυμένη οικονομική ολοκλήρωση και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη μέσα στις εταιρείες⁴¹⁸. Μερικές αποφάσεις συγχώνευσης που λαμβάνονται από τις αρχές ανταγωνισμού των ΧΚΑΕ έχουν κάνει ακόμη και το γύρο τους σε διεθνείς τίτλους, όπως η λύση της υπόθεσης Pivovarna Lasko/Union Brewery από το Σλοβένικο Γραφείο Προστασίας Ανταγωνισμού τον Ιούλιο του 2003. Εντούτοις, η νομοθεσία και οι καθημερινές συναλλαγές μπορεί ίσως να χρειαστούν μερικές προσαρμογές ακριβείας για να γίνουν συμβατές με την Κοινότητα.

Σε μερικές χώρες, τα κατώτατα όρια κοινοποίησης είναι μάλλον χαμηλά και μπορεί να χρειαστούν αναθεώρηση με τη συνεχώς αυξανόμενη ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Επίσης, μερικοί εθνικοί νομοθέτες ήταν προφανώς πολύ προσεκτικοί σχετικά με την πιθανή επίδραση στις εγχώριες αγορές, απαιτώντας με αυτόν τον τρόπο την ανακοίνωση και των ξένων έναντι ξένων (foreign-to-foreign) επίσης συγχωνεύσεων, χωρίς εμφανείς συνδέσμους με την αντίστοιχη δικαιοδοσία – παραδείγματα μιας μάλλον ευρείας ερμηνείας των υποχρεώσεων κοινοποίησης μπορούν να είναι η Τσεχία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Σλοβακία.

Η καθημερινή επικοινωνία με τις εθνικές αρχές των ΧΚΑΕ ποικίλλει αρκετά. Σε μερικές χώρες, οι επίσημες ακροάσεις και οι γραπτές μορφές επικοινωνίας φαίνεται ότι είναι ακόμα ο κανόνας, ενώ άλλες έχουν υιοθετήσει ένα ύφος παρόμοιο με αυτό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των φυλάκων ανταγωνισμού της «ΕΕ των 15», με κάποια δυνατότητα προσφυγής σε άτυπες διαβουλεύσεις ή μια ετοιμότητα όσον αφορά την έκδοση «επιστολών διαβεβαίωσης» (comfort letters). Η ίδια διεσπαρμένη εικόνα μπορεί να βρεθεί όσον αφορά τη διαπραγμάτευση υποχρεώσεων και απαλλαγών (divestitures), αλλά και την προσκόλληση όρων στις εγκρίσεις (clearances) συγχωνεύσεων.

⁴¹⁷ http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_030_en.pdf

⁴¹⁸ Ομιλία στην 8η ετήσια διάσκεψη ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών υποψηφίων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Vilnius, 16 έως 18 Ιουνίου 2002, διαθέσιμη μέσω της ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων της Επιτροπής RAPID, SPEECH/02/287

Στον τομέα της επιβολής του δικαίου antitrust (antitrust enforcement), παρατηρεί κανείς μια τάση προς αυστηρές κυρώσεις και μια εστίαση στη σοβαρότερη αντανταγωνιστική συμπεριφορά. Σε διάφορους τομείς, ο αριθμός των ανταγωνιστών είναι ακόμα μηδαμινός ή πολύ μικρός (π.χ. στις χρησιμότητες - utilities), και το φαινόμενο της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης (όσον αφορά τις ιδιωτικοποιημένες πρώην-κρατικές επιχειρήσεις) είναι πιθανότερο να συμβεί από αυτό των συμφώνων σταθεροποίησης των τιμών μεταξύ ανταγωνιστών, αλλά και σε άλλους τομείς (π.χ. στις τηλεπικοινωνίες) το ζήτημα των καρτέλ έχει αρχίσει να γίνεται ανησυχητικό. Στις Τακτικές Εκθέσεις της (Regular Reports) η Επιτροπή έχει απαιτήσει επανειλημμένα σφριγηλές έρευνες, την πλήρη επέκταση της νομοθεσίας και «περισσότερες αποτρεπτικές κυρώσεις», δεδομένου ότι η ισχυρή επιβολή στις ΧΚΑΕ αποτελεί από καιρό ένα αγκάθι στην πλάτη της Επιτροπής.

Από την 1η Μαΐου του 2004, ο Κανονισμός 1/2003 τέθηκε σε ισχύ προκειμένου για την επιβολή των άρθρων 81 και 82 Συνθήκης αντικαθιστώντας το μέχρι πρότινος ισχύον σύστημα προηγούμενης κοινοποίησης όσον αφορά τις απαλλαγές (π.χ. επίσημη εκ των προτέρων έγκριση, ή, στην πράξη, «επιστολές επιβεβαίωσης») με ένα άμεσα εφαρμόσιμο σύστημα. Μέσω ίδιας αξιολόγησης, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι συμφωνίες δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό ή, σε περίπτωση που συμβαίνει κάτι τέτοιο, θα πρέπει να ικανοποιήσουν τους όρους του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης ΕΚ. Αρχικά, η συμμόρφωση θα ελεγχθεί από τις εθνικές αρχές, ενώ τα εθνικά δικαστήρια θα έχουν το δικαίωμα να εφαρμόσουν εξ ολοκλήρου το άρθρο 81. Η ίδια προσέγγιση αποκέντρωσης ισχύει και για τις καταγγελίες και τις περιπτώσεις επιείκειας. Ενώ οι φύλακες των κρατών μελών απολαμβάνουν περισσότερες αρμοδιότητες και η Επιτροπή, παράλληλα, αυξάνει τις εξουσίες της. Οι Βρυξέλλες μπορούν να αναλάβουν οποιοδήποτε θέμα και να ξεκινήσουν έρευνες (Άρθρα 11-15 Κανονισμού 1/2003), να διατάξουν διαρθρωτικά θεραπευτικά μέτρα, προσωρινά μέτρα κατά τη διάρκεια των ερευνών, καθώς και την επαναλειτουργία των διαδικασιών (Άρθρα 7, 8 και 9§2 Κανονισμού 1/2003). Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (DG Competition) έχει επίσης την αρμοδιότητα να προβεί σε έρευνα ιδιοκατοικιών και να επιβάλει υψηλότερες κυρώσεις απ' ότι στο παρελθόν (Άρθρα 21 και 24§1 Κανονισμού 1/2003). Ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (ΕΔΑ), που αποτελείται από τις αρχές ανταγωνισμού της «ΕΕ των 25» συν τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, θα συντονίζει αυτό το νέο καθεστώς⁴¹⁹.

Το ΕΔΑ θα διαδραματίσει επίσης ένα βασικό ρόλο στο πλαίσιο του νέου Κοινοτικού Κανονισμού ελέγχου συγκεντρώσεων. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή παρουσίασε ένα σύστημα εκσυγχρονισμένης παραπομπής για να αντιμετωπίσει τις κοινοποιήσεις πολλαπλής δικαιοδοσίας. Οι Βρυξέλλες κερδίζουν την αποκλειστική αρμοδιότητα εάν τουλάχιστον τρεις εθνικές αρχές αναφέρουν ένα θέμα στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού. Στο στάδιο που προηγείται της κοινοποίησης, τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν επίσης το δικαίωμα να προτείνουν την πιο αρμόδια (best-placed) αρχή.

⁴¹⁹ Philip Lowe, «Current Issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

Κατά τη διάρκεια περίπου της τελευταίας δεκαετίας, οι υποψήφιες χώρες αντιμετώπισαν πολλαπλές προκλήσεις. Σε γενικές γραμμές, τις έχουν χειριστεί εντυπωσιακά καλά. Στον τομέα antitrust, οι προκλήσεις δεν θα παύσουν με τη διεύρυνση της ΕΕ, αλλά μετατοπίζονται προς την υιοθέτηση και την εξοικείωση με συγκεκριμένες κοινοτικές πρακτικές. Εντούτοις, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων μπορεί κανείς να διακρίνει έρευνες και επανεξέταση αρχείων, μαζί με αυστηρή παρακολούθηση των συμφωνιών μεταβολής. Η επιχειρησιακή κοινότητα των ΧΚΑΕ θα πρέπει να προετοιμαστεί με τη βοήθεια σχημάτων επιθεωρήσεων φτιαγμένων στα μέτρα τους, ώστε να προβούν σε ίδια αξιολόγηση της συμμόρφωσής τους και με το πλήρες κερτημένο και με το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού.

6.2.1. Ο ρόλος των Εθνικών Αρχών⁴²⁰

Η διασφάλιση του ανταγωνισμού στις εθνικές αγορές είναι τόσο σημαντική όσο και η διασφάλισή του στις ευρωπαϊκές ή παγκόσμιες αγορές. Οι επιχειρήσεις, προκειμένου να είναι ανταγωνιστικές σε ένα ευρύτερο διεθνές πεδίο, πρέπει να είναι ανταγωνιστικές σε όλα τα επίπεδα. Το να μην εκτίθενται σε πλήρη ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά τους συνιστά φαινόμενο λανθάνουσας οικονομίας. Δεν προετοιμάζει τις εταιρίες για τον ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές. Αλλά, το πιο σημαντικό, βλάπτει τους καταναλωτές. Και αυτός πρέπει να είναι ένας βασικός στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού, να προστατεύεται, δηλαδή, ο καταναλωτής, είτε είναι ένα άτομο είτε μια επιχείρηση και να εξασφαλίζεται ότι μπορούν να λαμβάνουν αγαθά και υπηρεσίες στις καλύτερες τιμές και στην καλύτερη ποιότητα.

Είναι επίσης σαφές ότι οι εθνικές αρχές γνωρίζουν καλύτερα τις εθνικές αγορές. Βρίσκονται, επομένως, σε πιο κατάλληλη θέση για να ερευνήσουν υποθέσεις και να κατανοήσουν τις ανταγωνιστικές δυνάμεις εν λειτουργία. Όλα αυτά είναι απαραίτητα για μια ουσιαστική ανάλυση μιας υπόθεσης ανταγωνισμού.

Οι εθνικές αρχές έχουν, συνεπώς, να διαδραματίσουν ένα βασικό ρόλο όσον αφορά τη διασφάλιση του ενεργού ανταγωνισμού σε ολόκληρη την Κοινότητα. Στις περιπτώσεις που επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών εναπόκειται στην Επιτροπή να δράσει. Αλλά ακόμα και τότε, η συνεργασία με τις εθνικές αρχές μπορεί να είναι ζωτικής σημασίας στην εξασφάλιση μιας σαφούς κατανόησης των ζητημάτων.

Όσο αυξάνεται ο όγκος των υποθέσεων που πρέπει να φέρει εις πέρας η Επιτροπή, καθίσταται απαραίτητο εκείνες οι υποθέσεις που είναι πρώτιστα εθνικού χαρακτήρα να εξετάζονται από την κατάλληλη εθνική αρχή. Αλλά είναι επίσης σημαντικό για τη βιομηχανία να εφαρμόζεται το δίκαιο του ανταγωνισμού με συνοχή και κατά τρόπο συνεπή σε ολόκληρη την Κοινότητα και μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής.

⁴²⁰ Karel Van Miert, «European competition policy», Speech on May 6 1998, Bruxelles-De Warande, Management policy Council, <http://www.europa.eu.int>

Εάν εξασφαλιστεί ελεύθερος και θεμιτός ανταγωνισμός σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, τότε και η βιομηχανία και οι καταναλωτές θα ωφεληθούν από τις ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

6.2.2. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σχετικά με την ανταγωνιστικότητα⁴²¹

Η συνολική αύξηση της παραγωγικότητας στην Ευρώπη έχει επιβραδυνθεί σημαντικά, αν και οι επιδόσεις ποικίλλουν στα διάφορα κράτη μέλη από το 1995 έως σήμερα. Η Επιτροπή έχει τονίσει σε πολλές περιπτώσεις τη σημασία αυτής της εξέλιξης⁴²². Η ανάλυση των κύριων παραγόντων που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα δίνει ανησυχητική εικόνα. Κύριες αιτίες για την επιβράδυνση είναι η αδυναμία εκμετάλλευσης των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠ&Ε), ο αργός ρυθμός εισαγωγής καινοτομιών στο εργασιακό περιβάλλον και ανάπτυξης νέων και συναφών δεξιοτήτων και η αδύναμη οργανωτική αλλαγή.

Η αποτελεσματικότητα της ωριαίας εργασίας στην ΕΕ υστερεί σε σχέση με αυτή των ΗΠΑ· το 2002 η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας στην ΕΕ βρισκόταν στο 86,8% του επιπέδου των ΗΠΑ⁴²³. Ωστόσο, το μέγεθος αυτό κρύβει ευρείες διαφορές ανάμεσα στις επιδόσεις των κρατών μελών⁴²⁴. Η αύξηση της ωριαίας παραγωγικότητας της εργασίας ανήλθε στο 1,3% ετησίως στην ΕΕ κατά την περίοδο 1995-2002, σε σύγκριση με 2,5% κατά την περίοδο 1990-1995. Στις ΗΠΑ τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 1,9% και 1,1%.

Η οικονομική ολοκλήρωση της Ευρώπης δεν είναι με κανένα τρόπο πλήρης. Συγκεκριμένα, τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς δεν έχουν ακόμα γίνει πραγματικά αισθητά σε εκείνους τους τομείς στους οποίους πραγματοποιήθηκαν λιγότερες μεταρρυθμίσεις και στους οποίους, κατά συνέπεια, υπάρχει λιγότερος ανταγωνισμός, όπως για παράδειγμα στις αγορές ενέργειας, στις μεταφορές, στις αγορές υπηρεσιών και στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Το εμπόριο αγαθών εντός της ΕΕ αναπτύχθηκε ταχύτερα από ότι το ΑΕΠ κατά την περίοδο 1996-2000, όμως

⁴²¹ «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, COM(2003) 704 τελικό, Βρυξέλλες, 21.11.2003

⁴²² Βλ. «Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα», για τα έτη 2001, 2002 και 2003, SEC (2001) 1705 της 29ης Οκτωβρίου 2001· SEC (2002) 528 του Μαΐου 2002; και SEC (1299) της 13ης Νοεμβρίου 2003, αντίστοιχα. Η Επιτροπή έχει επισημάνει επίσης στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τους κινδύνους που αναφέρονται στην ανακοίνωση "Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων", COM (2002) 262 τελικό της 25ης Μαΐου 2002.

⁴²³ Βλ. "Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα", έκδοση 2003, ό.π.

⁴²⁴ Κατά την περίοδο 1996-2002 η ετήσια αύξηση της ωριαίας παραγωγικότητας ήταν υψηλότερη στο Βέλγιο (2,16%), στην Ελλάδα (3,16%), στην Ιρλανδία (5,12%), στο Λουξεμβούργο (2,04%), στην Αυστρία (2,43%) και στη Φινλανδία (2,58%) από ό,τι στις ΗΠΑ (1,86%)· επίσης, μολονότι το ΑΕΠ ανά ώρα εργασίας στην ΕΕ βρισκόταν στο 86,8% του επιπέδου των ΗΠΑ το 2000, η παραγωγικότητα ανά ώρα στο Βέλγιο, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο υπερέβαινε αυτή των ΗΠΑ· βλ. "Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, 2003" ό.π.

από το 2001 άρχισε να επιβραδύνεται⁴²⁵. Το εμπόριο υπηρεσιών διπλασιάστηκε σχεδόν από το 1993: από 194 δισ. ευρώ σε 362 δισ. ευρώ, όμως είναι σαφές ότι υπάρχουν και άλλες δυνατότητες ολοκλήρωσης μέσω της ενίσχυσης του εμπορίου και των άμεσων ξένων επενδύσεων.

Οι προσπάθειες της Ευρώπης στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης υπολείπονται των προσπαθειών που καταβάλλουν οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία. Παρά τις θετικές πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη, τα μέτρα για την αύξηση του όγκου των επενδύσεων και για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος υπήρξαν κατακερματισμένα και άτονα. Παρόλο που, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία (2001), οι συνολικές επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη στην ΕΕ των 15 αυξάνουν αργά και προσεγγίζουν το 2% του ΑΕΠ, το υψηλότερο ποσοστό που έχει επιτευχθεί μέχρι τώρα, το μέσο ποσοστό ετήσιας μεγέθυνσης (1,3%) παραμένει απολύτως ανεπαρκές για την επίτευξη του στόχου του 3% έως το 2010. Επιπλέον, η υστέρηση στις επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες συνέχισε να αυξάνεται, από 120 δισ. ευρώ το 2000 σε 140 δισ. ευρώ το 2001, κυρίως λόγω των συγκριτικά χαμηλότερων ιδιωτικών επενδύσεων στην ΕΕ.

Οι επιδόσεις της Ευρώπης στις καινοτομίες εξακολουθούν να υπολείπονται των κύριων ανταγωνιστών της. Τα τελευταία στοιχεία⁴²⁶ δείχνουν ότι, για μια σειρά κύριων δεικτών, εξακολουθεί να υφίσταται μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στην ΕΕ και στις ΗΠΑ. Η ευρωπαϊκή αδυναμία όσον αφορά την ευρεσιτεχνία εξακολουθεί να υφίσταται, ιδίως σε τομείς υψηλής τεχνολογίας. Τα στοιχεία δείχνουν επίσης μια ανησυχητική κάμψη στη διά βίου μάθηση. Αυτό πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της γενικής έλλειψης ιδιωτικών επενδύσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρώπη, σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστές της⁴²⁷. Ορισμένοι όμως δείκτες είναι περισσότερο θετικοί. Για παράδειγμα, το μερίδιο αποφοίτων από σχολές επιστημών και τεχνολογίας μεταξύ όλων των αποφοίτων στην ΕΕ είναι σημαντικά υψηλότερο από αυτό στις ΗΠΑ, ενώ η διαφορά σε δαπάνες για τεχνολογίες Π&Ε μειώθηκε στο ήμισυ από το 1996 έως σήμερα.

Η Ευρώπη εξακολουθεί να έχει «έλλειμα» όσον αφορά το «επιχειρηματικό πνεύμα»⁴²⁸. Η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί συχνή επαγγελματική επιλογή όπως στις ΗΠΑ. Είναι σημαντικό να βελτιωθεί η στάση ως προς την επιχειρηματικότητα και να ενισχυθούν τα κίνητρα αυτοαπασχόλησης.

Η Ευρώπη δεν χρειάζεται μόνον περισσότερους επιχειρηματίες αλλά και συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Η έλλειψη χρηματοοικονομικής υποστήριξης, η ύπαρξη περίπλοκων διοικητικών διαδικασιών και η έλλειψη

⁴²⁵ Βλ. "Οικονομική μεταρρύθμιση: έκθεση για τη λειτουργία των κοινοτικών αγορών προϊόντων και κεφαλαίων" COM (2002) 743 τελικό της 23ης Δεκεμβρίου 2002.

⁴²⁶ Βλ. "Ευρωπαϊκός Πίνακας Επιδόσεων Καινοτομίας 2003", SEC(2003)1255 της 10.11.2003

⁴²⁷ Βλ. "Education & training 2010 – The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms (Joint interim report on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe), COM(2003)685 τελικό της 11.11.2003

⁴²⁸ Βλ. "Συγκριτική αξιολόγηση της πολιτικής για τις επιχειρήσεις: Πρώτα αποτελέσματα του πίνακα καθοδήγησης", SEC(2003)1278 της 11ης Νοεμβρίου 2003.

ειδικευμένου εργατικού δυναμικού εξακολουθούν να προσδιορίζονται ως οι κύριοι φραγμοί για τη δημιουργία και την επέκταση μιας επιχείρησης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τομείς έντασης τεχνολογίας, όπως η βιοτεχνολογία, όπου ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων υπήρξε πρόσφατα μεγαλύτερος στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ, αλλά των οποίων η ανάπτυξη περιορίζεται έντονα λόγω της ανεπαρκούς πρόσβασης σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

6.3. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε μια βιώσιμη οικονομία⁴²⁹

Η ανταγωνιστικότητα είναι ένα από τα βασικά στοιχεία της στρατηγικής της Λισσαβώνας και παραμένει στο επίκεντρο των ανησυχιών των κρατών μελών και των επιχειρήσεων.

Η Ένωση διαθέτει πλέον μια στρατηγική για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της. Αυτό που πρέπει τώρα να γίνει είναι να ενισχυθεί η εφαρμογή της στρατηγικής αυτής και να τεθούν προτεραιότητες. Η πρώτη από τις προτεραιότητες αυτές πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν ταχύτερη έγκριση των προτάσεων που εκκρεμούν, ούτως ώστε να δοθεί ισχυρή ώθηση και θετικό μήνυμα στις επιχειρήσεις και τους επενδυτές.

Η Επιτροπή υπέβαλε επίσης και μια πολύ σημαντική πρόταση στον τομέα των υπηρεσιών⁴³⁰, προκειμένου να διευκολύνει τις διαμεθοριακές συναλλαγές και να απλουστεύσει το κανονιστικό πλαίσιο που τις διέπει. Οι υπηρεσίες είναι ο τομέας που παρουσιάζει τις μεγαλύτερες δυνατότητες συμβολής στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Η ύπαρξη αποτελεσματικών και ανταγωνιστικών υπηρεσιών θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα και των άλλων τομέων.

ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Έκδοση του κανονισμού για το **κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας** και επίτευξη πολιτικής συμφωνίας σχετικά με τα μέσα που αφορούν τα δικαιοδοτικά ζητήματα.
- Επίτευξη πολιτικής συμφωνίας στο Συμβούλιο σχετικά με την **αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων**.
- Προώθηση του **σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες**: έγκριση των προτάσεων οδηγίων για τις επενδυτικές υπηρεσίες και τη διαφάνεια.
- Επίτευξη πολιτικής συμφωνίας στο Συμβούλιο σχετικά με την **ενίσχυση των μέσων έννομης προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας**.
- Άμεση έναρξη των συζητήσεων σχετικά με την πρόταση **οδηγίας-πλαισίου για τις υπηρεσίες**.

⁴²⁹ «ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ – ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΝΩΣΗ», ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΑΡΙΝΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, COM(2004) 29 τελικό, Βρυξέλλες, 21.1.2004

⁴³⁰ COM(2004) 2 τελικό, πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά.

Ακόμη, κρίνεται απαραίτητη η υιοθέτηση ενός ενοποιημένου κοινού ορισμού για τη φορολόγηση των κερδών των εταιρειών, που να καλύπτει όλες τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων. Αν δεν επιτευχθεί πρόοδος από το σύνολο της Ένωσης, πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής των κανόνων της Συνθήκης περί ενισχυμένης συνεργασίας.

6.3.1. Ενίσχυση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας

Παράλληλα με τις υπηρεσίες, η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης αποτελεί ζήτημα καίριας σημασίας για την οικονομία. Η αυξημένη ανταγωνιστικότητα των ανταγωνιστών σε παγκόσμιο επίπεδο, η ήδη δρομολογηθείσα μετάβαση προς την οικονομία της γνώσης και η διεύρυνση της Ένωσης με την προσχώρηση νέων κρατών εγείρουν το ζήτημα της θέσης την οποία έχει και πρέπει να έχει η βιομηχανία στην οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης - που υπογραμμίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου 2003 - ενδέχεται να αποκτήσει ολοένα και οξύτερη μορφή. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα πρώτα πορίσματα, δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι η οικονομία της Ένωσης παρουσιάζει σημεία εκτεταμένης αποβιομηχανοποίησης⁴³¹.

Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να σημειωθεί η απώλεια ανταγωνιστικότητας – και θέσεων απασχόλησης – σε ορισμένους από τους βιομηχανικούς τομείς, όπως η κλωστοϋφαντουργία και ο εξορυκτικός τομέας (μη σιδηρούχα μέταλλα και άνθρακας), ενώ άλλοι τομείς, όπως ο τομέας των χημικών ουσιών, ο τομέας του εξοπλισμού γραφείου ή του ηλεκτρικού εξοπλισμού και ο τομέας των τηλεπικοινωνιών, ανθίστανται αποτελεσματικότερα. Τα στοιχεία αυτά αντανακλούν την εξέλιξη της οικονομίας προς νέους τομείς. Υπογραμμίζουν, επίσης, ότι είναι επείγουσα ανάγκη να κινητοποιηθούν οι αρμόδιοι φορείς, να υλοποιηθεί η στρατηγική της Λισσαβώνας και να εκσυγχρονιστούν οι δομές της ευρωπαϊκής οικονομίας, περιλαμβανομένων και των δομών των νέων κρατών μελών. Υπό το πρίσμα αυτό, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή παραγωγικότητα και η προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, ιδίως στους τομείς που αντιμετωπίζουν προβλήματα, να εξαλειφθεί η υστέρηση της Ευρώπης ως προς τη διάδοση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, ιδίως προκειμένου να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η παραγωγικότητα των εργαζομένων, συνοδεύοντας τις επενδύσεις στον τομέα αυτόν με συγκεκριμένα μέτρα για τη βελτίωση της οργάνωσης και της κατάρτισης. Η πρόβλεψη των εν λόγω εξελίξεων και η δυνατότητα προσαρμογής σ' αυτές είναι στοιχεία που επισημαίνονται και στην έκθεση της ειδικής ομάδας για την απασχόληση στην Ευρώπη.

⁴³¹ COM (2003) 704 τελικό, «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση».

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Επιτροπή πρέπει

- Να αναπτύξει την ποιότητα των αναλύσεων στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, ιδίως στο επίπεδο των βιομηχανικών τομέων. Κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη βελτίωση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας πρέπει να θεμελιώνεται σε προηγούμενη ανάλυση αντικτύπου, ούτως ώστε να προσδιορίζεται η υφιστάμενη κατάσταση, να εντοπίζονται τα προβλήματα και να επιδιώκεται η κάλυψη σαφώς προσδιορισμένων αναγκών. Η εργασία αυτή πρέπει να πραγματοποιείται σε στενή συνεργασία με τους σχετικούς φορείς, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων.
- Να αναπτύξει μια ανανεωμένη προσέγγιση για τη βιομηχανική πολιτική. Σχετικά με το θέμα αυτό, θα διευρύνει, ήδη από την προσεχή άνοιξη, την ανάλυση που ξεκίνησε στην ανακοίνωση του Δεκεμβρίου του 2002 σχετικά με την «βιομηχανική πολιτική στη διευρυμένη Ευρώπη» και θα συνεχίσει τον προβληματισμό της για την αποβιομηχανοποίηση, σε συνάρτηση με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Οκτωβρίου του 2003.
- Να προσδιορίσει, ήδη από το 2004, πολλές ενέργειες νευραλγικής σημασίας για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, μέσω του σχεδίου δράσης για την επιχειρηματικότητα και του σχεδίου δράσης για την καινοτομία.
- Να διασφαλίσει την υλοποίηση των προανατολισμών της ενδιάμεσης αναθεώρησης του σχεδίου δράσης e-Europe 2005- μια κοινωνία της πληροφορίας για όλους, καθώς και την ενίσχυση των μέτρων που λαμβάνονται στον τομέα αυτόν.

Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει

- Να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για την **επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις βιομηχανικές αναδιαρθρώσεις**, με βάση το κοινό κείμενο που υπέβαλαν κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2003.

6.3.2. Ενίσχυση των συνεργιών μεταξύ ανταγωνιστικότητας και περιβάλλοντος

Πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως οι συνέργειες μεταξύ των επιχειρήσεων και του περιβάλλοντος, ούτως ώστε να προωθηθεί μια οικονομική ανάπτυξη που να παρέχει αυξημένα οφέλη, ελαχιστοποιώντας συγχρόνως τις επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο να εδραιωθεί ένα πολιτικό και κανονιστικό πλαίσιο που να δίνει σαφή μηνύματα σε όλους τους οικονομικούς παράγοντες και να εφαρμοστούν ρηξικέλευθα συστήματα που να μπορούν να συνδυάζουν ορισμένες ανησυχίες των επιχειρήσεων με την προστασία του περιβάλλοντος.

Το πλαίσιο αυτό μπορεί επίσης να τονώσει περαιτέρω την ανάπτυξη και την εμπορική εκμετάλλευση καινοτομιών που συμβάλλουν σε μια οικολογικά αποδοτική οικονομία, η οποία μακροπρόθεσμα θα μπορούσε να δώσει στην ευρωπαϊκή οικονομία στρατηγική υπεροχή και να αυξήσει την παραγωγικότητά της.

Αυτός είναι, επίσης, ο βασικός στόχος του σχεδίου δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες, το οποίο υπέβαλε η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο για την προώθηση των καθαρών τεχνολογιών. Η Ένωση έχει γίνει ένας από τους κυριότερους

παραγωγούς και εξαγωγούς ορισμένων βασικών περιβαλλοντικών τεχνολογιών και υπηρεσιών, όπως η φωτοβολταϊκή ενέργεια, η αιολική ενέργεια και η παροχή ύδατος. Η σημερινή εξέλιξη της αγοράς στον οικοβιομηχανικό τομέα, όπως ορίζεται από τον ΟΟΣΑ, επιβεβαιώνει με σαφήνεια αυτές τις τάσεις. Τόσο ο συνολικός κύκλος εργασιών όσο και οι θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται σε έναν τομέα ο οποίος αντιπροσωπεύει σήμερα πάνω από 2,5 εκατ. θέσεις εργασίας ήταν συνεχώς πάνω από το μέσο όρο κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο πρέπει

- Να δημιουργήσουν ένα μέσο αξιολόγησης αντικτύπου για τις προτάσεις σημαντικών τροποποιήσεων, σύμφωνα με τη διοργανική συμφωνία «βελτίωση της νομοθεσίας». Αυτό το ολοκληρωμένο μέσο πρέπει να καλύπτει τον οικονομικό αντίκτυπο, ιδίως στην ανταγωνιστικότητα, καθώς και τις συνέπειες για την απασχόληση και το περιβάλλον.
- Να εγκρίνουν την πρόταση για την περιβαλλοντική ευθύνη πριν από το τέλος της τρέχουσας κοινοβουλευτικής περιόδου.
- Να εγκρίνουν και να εφαρμόσουν το σχέδιο δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες.
- Να εγκρίνουν, πριν από το Μάρτιο του 2005, τις προτάσεις σχετικά με την επιβολή τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα (ευρωβινιέτα), τα χημικά προϊόντα (REACH), την οδηγία-πλαίσιο για τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που χρησιμοποιούν ενέργεια και την οδηγία σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα στις τελικές χρήσεις και τις ενεργειακές υπηρεσίες.

6.4. Μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού για μια ανταγωνιστική Ευρώπη⁴³²

6.4.1. Εισαγωγή

Μια ανταγωνιστική και ανοικτή εσωτερική αγορά αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και του δυναμικού καινοτομίας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Συνεπώς, ο έντονος ανταγωνισμός αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη.

Η πολιτική ανταγωνισμού ανήκει στις κοινοτικές πολιτικές που επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις της Ευρώπης. Αποτελεί βασικό στοιχείο μιας συνεκτικής και ολοκληρωμένης πολιτικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών της Ευρώπης και την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η έναρξη ισχύος ενός νέου κανονιστικού πλαισίου για τον ανταγωνισμό την 1η Μαΐου 2004, ημέρα έναρξης 10 νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενισχύει τη βάση για μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού.

⁴³² ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, COM (2004) 293 τελικό, Βρυξέλλες, 20.4.2004, available at <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/proactive/el.pdf>

Αυτή είναι και η κατάλληλη ευκαιρία για να παρουσιάσει η Επιτροπή τον τρόπο με τον οποίο προτίθεται να εφαρμόσει τη νέα αυτή διορατική προσέγγιση στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού. Ταυτόχρονα, η ανακοίνωση ανταποκρίνεται στις επιθυμίες του Συμβουλίου το οποίο, στα συμπεράσματα της 11ης Μαρτίου 2004, κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει έκθεση σχετικά με τη νέα αυτή προσέγγιση.

Οι αρχηγοί κυβερνήσεων της ΕΕ, στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 26 Μαρτίου 2004, θέλοντας να αναζωογονήσουν στη στρατηγική της Λισσαβόνας, έθεσαν ως προτεραιότητες την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέσω της βελτίωσης της λειτουργίας των αγορών, καθώς και την καινοτομία και την έρευνα και ανάπτυξη.

Μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού χαρακτηρίζεται από:

- βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου για τον ανταγωνισμό ώστε να ευνοηθεί η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η ευρεία διάδοση των γνώσεων, η βελτίωση της κατάστασης των καταναλωτών και η αποτελεσματική οικονομική αναδιάρθρωση σε ολόκληρη την εσωτερική αγορά, και

- μέτρα εφαρμογής με τα οποία καταργούνται οι φραγμοί εισόδου στην αγορά και τα εμπόδια στην άσκηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού που προκαλούν πολύ σοβαρά προβλήματα για τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά και θέτουν σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

Η πολιτική ανταγωνισμού συμπληρώνει και ενισχύει άλλες κοινοτικές πολιτικές που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας⁴³³. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική [COM(2004) 274 τελικό] για μια διευρυσμένη Ευρώπη.

6.4.2. Η πολιτική ανταγωνισμού συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη

Το σύστημα οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, καθώς και η Συνθήκη ΕΚ βασίζονται στην «αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό». Το 2000, στη Λισσαβόνα, τα κράτη μέλη υπέγραψαν ένα πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων σχεδιασμένο να καταστήσει την ΕΕ «την πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο» μέχρι το 2010.

Η επίτευξη ισχυρού ανταγωνισμού, με την ενθάρρυνση και προστασία που προσφέρει η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ, δίκαια θεωρείται ότι θα συμβάλει στην υλοποίηση του στόχου για την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

⁴³³ Ορισμένα βασικά θέματα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM(2003) 704 τελικό

6.4.2.1. Ο ανταγωνισμός αποτελεί την κινητήριο δύναμη για την αύξηση της παραγωγικότητας και παρέχει απτά οφέλη

Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί το μέτρο της ικανότητας μιας οικονομίας να δημιουργεί χρήσιμα αγαθά και υπηρεσίες με παραγωγικό τρόπο μέσα σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποίησης προκειμένου να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο και να εξασφαλιστούν υψηλά επίπεδα απασχόλησης. Βασικό στοιχείο για την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανταγωνιστικότητα είναι η άσκηση έντονου ανταγωνισμού μέσα σε ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά ένα ζωτικό μηχανισμό της αγοράς που ανταμείβει τις επιχειρήσεις που προσφέρουν χαμηλές τιμές, καλύτερη ποιότητα, νέα προϊόντα και μεγαλύτερη ποικιλία.

Μολονότι οι κυβερνήσεις και ο δημόσιος τομέας διαδραματίζουν αποφασιστικό και θεμιτό ρόλο σε πολλά επίπεδα οικονομικής δραστηριότητας, οι ανταγωνιστικές αγορές εξασφαλίζουν την παραγωγή του φάσματος και της ποσότητας προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις ανάγκες των καταναλωτών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για την κοινωνία. Ένα σύστημα αγορών που λειτουργούν ομαλά – τόσο προηγούμενες αγορές όσο και επόμενες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών – προσφέρει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό κατανομής των διαθέσιμων πόρων. Παράδειγμα των πλεονεκτημάτων που προσφέρει ο ανταγωνισμός αποτελεί η ελευθέρωση του τομέα των τηλεπικοινωνιών στην ΕΕ⁴³⁴. Η Επιτροπή εφάρμοσε και σε άλλους τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες την πολιτική ανοίγματος των αγορών στον ανταγωνισμό. Εκτός αυτού, από την οριζόντια αξιολόγηση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος [Εγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SEC(2002) 1420] φάνηκε ότι το προσεκτικό άνοιγμα των αγορών αυτών στον ανταγωνισμό και η τήρηση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας όπως τις προσδιόρισαν οι αρμόδιες αρχές, είχε σημαντικά οικονομικά οφέλη για τους χρήστες.

Ο ανταγωνισμός πιέζει, επίσης, τις επιχειρήσεις να επιφέρουν καινοτομίες και να αναδιοργανώσουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες ώστε να βελτιώνουν συνεχώς τη διάρθρωση του κόστους τους και να αυξάνουν την παραγωγικότητά τους. Με την πάροδο του χρόνου ο ανταγωνισμός οδηγεί στην εισαγωγή βελτιωμένων προϊόντων και μεθόδων παραγωγής απομακρύνοντας από την αγορά αναποτελεσματικές επιχειρήσεις και ανακατανέμοντας τους παραγωγικούς πόρους που ελευθερώνουν οι επιχειρήσεις που αποχωρούν από την αγορά ή παύουν τις δραστηριότητές τους, σε νέες ή πιο αποτελεσματικές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Υπό τον όρο ότι στηρίζεται σε κατάλληλους μηχανισμούς που προωθούν την προσαρμογή

⁴³⁴ Το κόστος των ενδοευρωπαϊκών και υπεραστικών κλήσεων μειώθηκε δραματικά και το φάσμα των διαθέσιμων υπηρεσιών αυξήθηκε σημαντικά μετά την ελευθέρωση της αγοράς. Ταυτόχρονα, η αναδιάρθρωση του τομέα δημιούργησε νέες θέσεις εργασίας και είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης. Επιπλέον, η ελευθέρωση του τομέα αυτού δημιούργησε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τους ευρωπαϊούς κατασκευαστές τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού που κατέκτησαν σημαντική θέση στην παγκόσμια αγορά ανταγωνισμού

εργαζομένων και επιχειρήσεων σε νέες καταστάσεις, η συνεχής αυτή διαρθρωτική προσαρμογή είναι ευεργετική για την μακροπρόθεσμη ευημερία.

Η έρευνα και η καινοτομία αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την αύξηση της παραγωγικότητας. Σε σύγκριση με τους μεγάλους εμπορικούς της εταίρους, η Ευρώπη υστερεί από άποψη καινοτομίας καθώς και από άποψη έρευνας και ανάπτυξης (E&A). Η έλλειψη ανταγωνισμού επιδρά ανασταλτικά στην καινοτομία και μπορεί να εμποδίσει τις ερευνητικές προσπάθειες. Οι δεσπόζουσες επιχειρήσεις μπορεί να είναι λιγότερο διατεθειμένες να αναπτύξουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες που απλώς εκτοπίζουν τα κέρδη από τρέχοντα προϊόντα και υπηρεσίες. Απεναντίας, επιχειρήσεις που δρουν μέσα σε μια ανταγωνιστική αγορά αναζητούν αδιάκοπα καινοτομίες προκειμένου να ανταγωνιστούν υφιστάμενες επιχειρήσεις σε αγορές υψηλής κερδοφορίας και να ανταποκριθούν καλύτερα στις απαιτήσεις αναδυόμενων αγορών. Επιπλέον, η εμφάνιση νέων ανταγωνιστών θέτει υπό απειλή τα προσωρινά μονοπωλιακά πλεονεκτήματα που παρέχει η καινοτομία και αυξάνει τα κίνητρα για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις να βραχύνουν τον κύκλο καινοτομίας. Ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον εξασφαλίζει την ύπαρξη περισσότερων του ενός δυνατικών καινοτόμων στον «αγώνα δρόμου» για την παραγωγή ενός καλύτερου προϊόντος ή την ανακάλυψη μιας καλύτερης μεθόδου⁴³⁵.

Εκτός αυτού, σε πολλούς τομείς της οικονομίας της ΕΕ, ο ανταγωνισμός παράγει θετικά αποτελέσματα που μπορούν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα ενός ολόκληρου κλάδου, καθώς και των συναφών κλάδων και των δραστηριοτήτων υποστήριξης στη γύρω περιοχή. Μια ομάδα ανταγωνιστικών μεταξύ τους, τοπικών επιχειρήσεων έχει την τάση να δημιουργεί μια βάση από τοπικούς προμηθευτές και πάροχους εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης.

Τα οφέλη που παρέχει ο ανταγωνισμός δείχνουν, επίσης, τους κινδύνους που συνεπάγεται η δημιουργία "εθνικών πρωταθλητών". Δεν υπάρχει τίποτε το αθέμιτο όταν οι επιχειρήσεις αναπτύσσονται σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να ασκήσουν ανταγωνισμό σε παγκόσμια κλίμακα. Ωστόσο, αυτό πρέπει να γίνεται μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον και με πλήρη σεβασμό των κανόνων ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός στο εσωτερικό μιας χώρας αυξάνει την ικανότητα μιας επιχείρησης να ασκήσει ανταγωνισμό στο εξωτερικό.

⁴³⁵ Το σύστημα των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας εξασφαλίζει την άσκηση έντονου ανταγωνισμού για καινοτομία διότι παρέχει τους επιτυχημένους καινοτόμους προσωρινή υπεροχή στην αγορά για τις εφευρέσεις τους. Όταν λήγει η προσωρινή αυτή προστασία ο έντονος ανταγωνισμός εξασφαλίζει την ταχεία εμφάνιση καινοτομιών από ανταγωνιστές. Ο ανταγωνισμός ενθαρρύνει επίσης την αποτελεσματική διάδοση των επιτυχημένων καινοτομιών

ΠΛΑΙΣΙΟ 1**Σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και παραγωγικότητας⁴³⁶**

Από εμπειρικές εκθέσεις ως προς τις επιπτώσεις διαφόρων πολιτικών τόνωσης του ανταγωνισμού (π.χ. κανονιστικές μεταρρυθμίσεις σε διάφορους τομείς, μεγαλύτερο άνοιγμα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό ή εισαγωγή του ανταγωνισμού σε τομείς παροχής υπηρεσιών) προκύπτει ότι ο ανταγωνισμός οδηγεί σε μεγαλύτερη παραγωγικότητα, αύξηση της ευημερίας των καταναλωτών και μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη.

Τα στοιχεία για τη σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και παραγωγικής αποτελεσματικότητας προέρχονται από τη σύγκριση των οικονομικών επιδόσεων χωρών που διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα αγορών με τις επιδόσεις χωρών στις οποίες ο ανταγωνισμός είναι περιορισμένος. Στο πλαίσιο αυτό, η ένταση του ανταγωνισμού σε επίπεδο οικονομίας έχει ευθέως ανάλογη σχέση με την οικονομική ανάπτυξη. Εκτός αυτού, διαπιστώθηκε ότι ο ανταγωνισμός στην αγορά αυξάνει σε σημαντικό βαθμό τον ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας. Υπάρχουν επίσης άφθονες αποδείξεις ότι ο έντονος ανταγωνισμός σε εθνικό επίπεδο ευνοεί την επιτυχία σε διεθνείς αγορές.

Συγκριτικές περιπτωσιολογικές μελέτες που έγιναν σε επί μέρους κλάδους της οικονομίας στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Ευρώπη δείχνουν επίσης ότι ο ανταγωνισμός (ιδίως σε παγκόσμιο επίπεδο με παραγωγούς που εφαρμόζουν βέλτιστες πρακτικές) προάγει τον ανταγωνισμό. Επιχειρήσεις που έχουν μεγάλη δύναμη στην αγορά τείνουν να είναι λιγότερο παραγωγικές σε σχετικούς όρους, ενώ η σημαντική αύξηση των επιπέδων συγκέντρωσης συνδέεται, γενικά, με μείωση της αποτελεσματικότητας και του επιπέδου παραγωγικότητας.

Τα πορίσματα από τα εμπειρικά δεδομένα δεν επιβεβαιώνουν την αντίληψη ότι η συγκέντρωση της αγοράς και η μείωση του ανταγωνισμού οδηγούν σε καινοτομίες. Από τα δεδομένα προκύπτει ότι οι πιθανότητες καινοτομίας είναι μεγαλύτερες για επιχειρήσεις που ανήκουν σε ανταγωνιστικούς κλάδους. Εκτός αυτού, η ύπαρξη μειωμένου αριθμού ανταγωνιστών και μεγαλύτερων, κατά μέσο όρο, κερδών συνδέεται, επίσης, με χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας.

Οι κανονιστικοί περιορισμοί όσον αφορά τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα. Εμπειρικές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι η κατάργηση κανονιστικών ρυθμίσεων στον τομέα της βιομηχανίας και η ελευθέρωση του εμπορίου έχουν θετικά αποτελέσματα για την παραγωγικότητα σε επίπεδο επιχειρήσεων. Σε επίπεδο οικονομίας, τα αποτελέσματα δείχνουν συστηματικά ότι υπάρχει αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ του βαθμού ρύθμισης της οικονομικής δραστηριότητας στην αγορά και της ανάπτυξης της οικονομίας. Επίσης, τα οφέλη από κανονιστικές ρυθμίσεις που ευνοούν τον

⁴³⁶ Τα πορίσματα αυτά βασίζονται σε μεγάλο αριθμό μελετών για τη σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και παραγωγικότητας. Διεξοδικός πίνακας των μελετών αυτών παρέχεται στον δικτυακό τόπο της ΓΔ Ανταγωνισμού, στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/competition/proactive_competition_policy.

ανταγωνισμό ενδέχεται να είναι ανώτερα από τα βραχυπρόθεσμα οφέλη, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις θα συνεχίσουν να παράγουν καινοτομίες με τρόπους που δεν θα ήταν δυνατοί σε ένα κανονιστικά ρυθμιζόμενο περιβάλλον. Σε ορισμένες μελέτες χρησιμοποιήθηκαν προσομοιώσεις για να μετρηθεί ο αντίκτυπος του κανονιστικού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη. Από τις περισσότερες από τις προσομοιώσεις αυτές προκύπτει ότι η ελευθέρωση των αγορών προϊόντων έχει σημαντικά θετικά αποτελέσματα στα επίπεδα και τους ρυθμούς ανάπτυξης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ).

6.4.3. Μια υγιής πολιτική ανταγωνισμού υποστηρίζει την ανταγωνιστικότητα

Η πολιτική ανταγωνισμού προωθεί και προστατεύει τον ανταγωνισμό. Καθώς εγγυάται ότι οι επιχειρήσεις της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ ανταγωνίζονται με βάση τις δικές τους δυνάμεις, η πολιτική ανταγωνισμού συμβάλλει στη δημιουργία συνθηκών ισοτιμίας και έτσι ενθαρρύνει την είσοδο νέων επιχειρήσεων στις αγορές.

Η πρόσφατη έκθεση προς το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁴³⁷, στην οποία η Επιτροπή επικρίνει τα κράτη μέλη για την έλλειψη προόδου στο θέμα της επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, μνημονεύει την μειωμένη αύξηση της παραγωγικότητας ως κύρια αιτία των κακών οικονομικών επιδόσεων που παρατηρούνται στην Ευρώπη. Η υποτονική αύξηση της παραγωγικότητας στην ΕΕ των 15 (ιδίως σε σύγκριση με τις ΗΠΑ) εμπόδισε σε σημαντικό βαθμό την επίτευξη μεγαλύτερων ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Ενώ επιτεύχθηκε σημαντική πρόοδος από άποψη ολοκλήρωσης της αγοράς μετά τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, πολλοί τομείς οικονομικής δραστηριότητας της Ευρώπης παραμένουν κατακερματισμένοι και χαρακτηρίζονται από χαμηλά επίπεδα ανταγωνισμού και επίμονα ψηλές τιμές που βλάπτουν εξίσου βιομηχανίες και καταναλωτές.

Ως κύριος παράγοντας πίσω από την αύξηση της καινοτομίας και της παραγωγικότητας, ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων στη διευρυμένη εσωτερική αγορά πρέπει να θεωρηθεί ως ένα από τα βασικά στοιχεία μιας επιτυχημένης στρατηγικής για την οικοδόμηση μιας ανταγωνιστικής Ευρώπης και την αναζωογόνηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Στόχος της διορατικής πολιτικής ανταγωνισμού είναι να υποστηρίξει τη διαδικασία ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς και να παρακινήσει τις επιχειρήσεις να φερθούν ανταγωνιστικά και να βελτιώσουν με δυναμικό τρόπο την αποτελεσματικότητά τους. Αυτό συνεπάγεται τον εντοπισμό των τομέων εκείνων των οποίων η ανάπτυξη καθυστερεί από έλλειψη ανταγωνισμού και οι οποίοι, εξαιτίας αυτού, δεν λειτουργούν αποτελεσματικά. Τα μέσα της πολιτικής ανταγωνισμού απαγορεύουν, τιμωρούν και αποτρέπουν αντιανταγωνιστικές πρακτικές όπως οι συμπράξεις κατανομής των αγορών και συμβάλλουν στην άρση των εμποδίων

⁴³⁷ Έκθεση της Επιτροπής στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο : Προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας - Μεταρρυθμίσεις για τη διευρυμένη Ευρώπη (COM(2004) 29 τελικό /2 (διατίθεται στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/COM2004_029_el.pdf).

ανταγωνισμού. Επιπλέον, μολονότι οι κανόνες ανταγωνισμού δεν αμφισβητούν καθεαυτή την ύπαρξη μονοπωλίων, φυσικών και μη, ωστόσο απαγορεύουν την κατάχρηση δεσπόζουσας ή μονοπωλιακής θέσης ή τη δημιουργία μιας τέτοιας θέσης στην αγορά μέσω της συγχώνευσης επιχειρήσεων. Εξασφαλίζουν, επίσης, ότι τα μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη δεν νοθεύουν ούτε εμποδίζουν κατ' άλλον τρόπο τον ανταγωνισμό π.χ. με την χορήγηση κρατικών ενισχύσεων.

Πρωταρχικός στόχος των κανόνων για τις συμπράξεις και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης είναι να διασφαλιστεί ότι οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους αντί να συμμετέχουν σε συμπράξεις, οι οποίες, όπως και άλλες παρόμοιες περιοριστικές συμφωνίες, αλλοιώνουν την κατανομή πόρων και ενθαρρύνουν την αναποτελεσματικότητα. Η επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού εμποδίζει τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις να προβούν σε κατάχρηση της θέσης που κατέχουν στην αγορά εφαρμόζοντας αντιανταγωνιστικές επιχειρηματικές πρακτικές (π.χ. αποκλεισμός ανταγωνιστών) προκειμένου να διατηρήσουν ή να ισχυροποιήσουν τη θέση τους. Ταυτόχρονα, οι κανόνες αυτοί πρέπει να κάνουν διάκριση μεταξύ συμφωνιών και πρακτικών που έχουν γενικά αντιανταγωνιστικό χαρακτήρα και εκείνων των οποίων ο αντιανταγωνιστικός χαρακτήρας αντισταθμίζεται από αποτελέσματα ευνοϊκά για τον ανταγωνισμό⁴³⁸.

Οι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων μπορεί να επιτρέπουν στις νέες οντότητες που δημιουργούνται να ασκούν πιέσεις στην αγορά λόγω της θέσης που κατέχουν σε αυτήν ή να βλάπτουν, γενικότερα, τον ανταγωνισμό. Οι συγκεντρώσεις, όμως, μπορούν επίσης να κάνουν τις επιχειρήσεις πιο αποτελεσματικές, να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους προς όφελος των καταναλωτών. Ως εκ τούτου, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων εστιάζεται στις λίγες εκείνες συγκεντρώσεις που εμποδίζουν τη διατήρηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού και εξασφαλίζει την εφαρμογή διορθωτικών μέτρων όταν είναι ανάγκη να διαφυλαχθεί ο ανταγωνισμός.

Οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να αποτελέσουν σοβαρό φραγμό για τον ανταγωνισμό. Όταν χορηγούνται για τη στήριξη χρεοκοπημένων επιχειρήσεων, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να νοθεύσουν σοβαρά τον ανταγωνισμό και να εμποδίσουν τη δημιουργία συνθηκών ισοτιμίας στην εσωτερική αγορά. Υπάρχουν πολλές αποδείξεις ότι τα κράτη μέλη συχνά επιδοτούν διάφορες βιομηχανίες με αναποτελεσματικό τρόπο χωρίς να θεραπεύουν τις δυσλειτουργίες της αγοράς σε τομείς όπως η E&A, η εκπαίδευση, η καινοτομία και τα κεφάλαια υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Ο αποτελεσματικός έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων με την εφαρμογή ορθών οικονομικών κριτηρίων, εξασφαλίζει ότι τα μέτρα αυτά δεν νοθεύουν τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά. Ταυτόχρονα, οι κανόνες παρέχουν μεγαλύτερη ευελιξία για μέτρα ενίσχυσης που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση πραγματικών δυσλειτουργιών της αγοράς.

⁴³⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, COM (2004) 293 τελικό, Βρυξέλλες, 20.4.2004, available at <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/proactive/el.pdf>

Η πολιτική ανταγωνισμού συμβάλλει, πέραν αυτού, στο άνοιγμα μονοπωλιακών τομέων (π.χ. τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, μεταφορές) στον ανταγωνισμό, γεγονός που ωφελεί τους καταναλωτές και αυξάνει τις επενδύσεις και την καινοτομία. Ενθαρρύνει, επίσης, τα κράτη μέλη να διευκολύνουν την είσοδο επιχειρήσεων σε όλους τους κανονιστικά ρυθμιζόμενους τομείς και αυξάνει τη δύναμη των καταναλωτών χωρίς να τους στερεί τα πλεονεκτήματα που παρέχουν οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας. Ωστόσο, πρέπει να αντιμετωπιστεί και το θέμα της νομοθετημένης προστασίας, όπως η άδεια άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος, που υποσκάπτει τις προσπάθειες τόνωσης του ανταγωνισμού.

Η πολιτική ανταγωνισμού - με την καταπολέμηση των παράνομων συμπράξεων και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης, τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και τα μέτρα ελευθέρωσης των αγορών - ενδέχεται να μην έχει πάντοτε άμεση επίδραση στην ανταγωνιστικότητα. Αυτό εξαρτάται από την ικανότητα της εκάστοτε επιχείρησης να ασκήσει ανταγωνισμό. Ωστόσο, μια πιο διορατική πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην οικονομική ανάλυση της δομής των αγορών και της συμπεριφοράς σε αυτές, θα βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας, καθώς θα συμβάλει στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης και, σε τελική ανάλυση, του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.4.4. Κανονιστικό πλαίσιο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης

6.4.4.1. Τρία κοινά θέματα της μεταρρύθμισης

Τα μέσα της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΕ υπέστησαν αναθεώρηση, διαδικασία η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί όσον αφορά τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις, και τροποποιήθηκαν κατάλληλα ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα τόσο στους στόχους της Συνθήκης όσο και στους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Τρία είναι τα κοινά θέματα που χαρακτηρίζουν το νέο κανονιστικό πλαίσιο που τέθηκε σε ισχύ από 1ης Μαΐου 2004:

- οι στρατηγικές σε θέματα ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων πρέπει να υπόκεινται όσο το δυνατό περισσότερο σε ένα ενιαίο νομικό πλαίσιο που θα ισχύει για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση,
- οι κανόνες ανταγωνισμού καθώς και η εφαρμογή τους σε μεμονωμένες περιπτώσεις πρέπει να ακολουθούν μια προσέγγιση βασιζόμενη περισσότερο στα οικονομικά αποτελέσματα,
- οι διαδικασίες εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού πρέπει να καταστούν διαφανέστερες, να εξορθολογιστούν και να απλουστευθούν χωρίς να μειωθεί η αποτελεσματικότητά τους.

Η εισαγωγή ενός ενοποιημένου νομικού πλαισίου για τις στρατηγικές ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά προσφέρει το πλεονέκτημα ότι δημιουργεί συνθήκες ισοτιμίας

για τις επιχειρήσεις ενώ, παράλληλα, διευκολύνει τη σύναψη συμφωνιών συνεργασίας, συμφωνιών διανομής και συμφωνιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας, καθώς και τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων.

Άλλο κοινό θέμα του νέου κανονιστικού πλαισίου για τον ανταγωνισμό είναι η μεγαλύτερη έμφαση στην οικονομική ανάλυση. Η πολιτική ανταγωνισμού προσαρμόζεται σε αναγνώριση των διδαχών της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης, της συνεχώς εξελισσόμενης δυναμικής των αγορών και της αναγκαίας βιομηχανικής ανάπτυξης της Ευρώπης. Η οικονομική ανάλυση κατέχει κεντρική θέση διότι η πολιτική ανταγωνισμού επηρεάζει θεμελιώδεις οικονομικές αποφάσεις σε θέματα επενδύσεων, συγκεντρώσεων και τιμών και, κατ' επέκταση, οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων. Μεταθέτει αποφασιστικά το κέντρο βάρους στις οικονομικές επιπτώσεις της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων ή των κρατικών μέτρων. Γενικότερα, συμβάλλει στη διαπίστωση των περιστάσεων υπό τις οποίες χαρακτηριστικά όπως μεγάλα κέρδη και σημαντικά μερίδια αγοράς αποτελούν ενδείξεις ισχυρής θέσης στην αγορά – για παράδειγμα, τα οικονομικά εργαλεία επιτρέπουν να διαπιστωθεί αν ορισμένες πρακτικές όπως οι εξαρτημένες πωλήσεις (στρατηγική κατά την οποία η πώληση ενός προϊόντος εξαρτάται από την αγορά ενός πρόσθετου προϊόντος), οι εκπτώσεις ή οι περιορισμοί ως προς την περιοχή εκμετάλλευσης βλάπτουν τους καταναλωτές ή παρέχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Το τρίτο κοινό θέμα του νέου κανονιστικού πλαισίου είναι η βελτίωση των διαδικασιών επιβολής των κανόνων, παράλληλα με την ελάφρυνση του κανονιστικού βάρους που φέρουν οι επιχειρήσεις, ιδίως οι μικρομεσαίες (ΜΜΕ). Στον τομέα των συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, αυτό συνεπάγεται την κατάργηση του συστήματος εξουσιοδότησης που απαιτεί την κοινοποίηση περιοριστικών συμφωνιών για διοικητική έγκριση και τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού (ΕΔΑ). Το δίκτυο αυτό, στο οποίο η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού είναι υπεύθυνες για τον αποτελεσματικό καταμερισμό της εργασίας, επιτρέπει τη διεκπεραίωση των υποθέσεων ανταγωνισμού από τις αρμοδιότερες αρχές. Όσον αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, αυτό σημαίνει εξορθολογισμό της παραπομπής των κοινοποιούμενων συγκεντρώσεων προς και από την Επιτροπή, καθώς και μια περισσότερο ευέλικτη διαδικασία ελέγχου. Τέλος, όσον αφορά τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, οι μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν στην απλούστευση και την επίσπευση των διαδικασιών κοινοποίησης.

Άλλο στοιχείο που θα στηρίξει το νέο καθεστώς ανταγωνισμού της ΕΕ είναι η καλύτερη ένταξη των συμφερόντων των καταναλωτών στην κανονιστική διάρθρωση ανταγωνισμού. Προς το σκοπό αυτό, η Επιτροπή ενισχύει το διάλογο με τους καταναλωτές. Συγκεκριμένα, προκειμένου να επεκταθεί ο διάλογος με τις οργανώσεις καταναλωτών που διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην προώθηση των συμφερόντων των καταναλωτών στην εσωτερική αγορά, η Επιτροπή, ως ένα πρώτο βήμα, δημιούργησε στη ΓΔ Ανταγωνισμού μια θέση υπευθύνου επαφών με τους καταναλωτές, προκειμένου να ενισχυθεί η σχέση μεταξύ πολιτικής ανταγωνισμού και πολιτικής για τους καταναλωτές.

6.4.4.2. Έλεγχος συγκεντρώσεων

Οι κοινοτικοί κανόνες για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων που θεσπίστηκαν το 1989 διευκόλυναν μέχρι σήμερα την αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Το κοινοτικό σύστημα ελέγχου των συγκεντρώσεων αναγνωρίζεται γενικά ως ένας αποτελεσματικότητας και ορθολογικός μηχανισμός που στηρίζει και διευκολύνει την αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Οι συγκεντρώσεις αποτελούν μέρος της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης.

Σκοπός των κανόνων για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων δεν είναι να εμποδίστούν τα αναγκαία μέτρα αναδιάρθρωσης που αυξάνουν την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων αλλά να εξασφαλιστεί ότι δεν πρόκειται να πραγματοποιηθούν ή ότι θα υποστούν προσαρμογές οι συγκεντρώσεις που βλάπτουν τον ανταγωνισμό. Η μέχρι σήμερα εφαρμογή των κανόνων για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων δείχνει ότι δεν στάθηκαν εμπόδιο για τη δημιουργία ευρωπαϊκών επιχειρήσεων μεγέθους που επιτρέπει τη συμμετοχή στο διεθνή στίβο. Από το 1990, μάλιστα, το σύστημα είχε ως αποτέλεσμα την απαγόρευση ενός πολύ μικρού αριθμού συγκεντρώσεων - μόνον 18 επί συνόλου άνω των 2400 κοινοποιήσεων. Εκτός αυτού, η χρήση διορθωτικών μέτρων έλυσε προβλήματα ανταγωνισμού σε 171 περιπτώσεις ενώ, ταυτόχρονα, εξασφάλισε την έγκριση των σχετικών συγκεντρώσεων.

Ο αναθεωρημένος κανονισμός για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων που τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004, διαφυλάττει τα αποδεδειγμένα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την ύπαρξη ενός και μοναδικού ευρωπαϊκού σημείου αναφοράς για τον κανονιστικό έλεγχο των συγχωνεύσεων και των εξαγορών επιχειρήσεων που έχουν κοινοτική διάσταση, δηλαδή εκείνων που αφορούν παγκόσμιο και κοινοτικό κύκλο εργασιών που υπερβαίνει ορισμένα όρια.

Από κοινού με το συνοδευτικό κανονισμό εφαρμογής, τις ανακοινώσεις και τις κατευθυντήριες γραμμές⁴³⁹, ο νέος κανονισμός επιφέρει τόσο ουσιώδεις όσο και διαδικαστικές βελτιώσεις. Μια από τις κυριότερες βελτιώσεις αφορά το ουσιώδες κριτήριο που διέπει την κοινοποίηση των συγκεντρώσεων. Ο νέος κανονισμός περιλαμβάνει πλέον ένα σαφές και ανεπίδεκτο παρερμηνείας κριτήριο ανταγωνισμού βάσει αποτελεσμάτων, με το οποίο αυξάνονται οι δυνατότητες παρέμβασης της Επιτροπής στο μικρό αριθμό συγκεντρώσεων που αντίκεινται στον ανταγωνισμό. Συνεπώς, στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής αξιολόγησης θα εξετάζονται όλα τα σημαντικά εμπόδια για την άσκηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού που μπορεί να προκαλέσει μια συγκέντρωση. Έτσι, εξασφαλίζεται η αποτελεσματική αντιμετώπιση διαφόρων καταστάσεων, από την κατοχή απόλυτης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά μέχρι την ύπαρξη ολιγοπωλίου (συντονισμένου ή όχι), που μπορεί να βλάψουν τον ανταγωνισμό σε μια αγορά.

⁴³⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων ("Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων"). Περισσότερες πληροφορίες για τους νέους αυτούς κανόνες διατίθενται στη διεύθυνση: <http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/legislation/>

Το νέο κριτήριο θα εφαρμόζεται με βάση ένα διεξοδικό πλαίσιο ανάλυσης για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των συγκεντρώσεων στον ανταγωνισμό πάνω σε ένα υγιές οικονομικό υπόβαθρο. Προς το σκοπό αυτό, η Επιτροπή εξέδωσε ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων⁴⁴⁰. Οι κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν στοιχεία όσον αφορά την ερμηνεία και την πρακτική εφαρμογή του ουσιώδους κριτηρίου σε συγκεντρώσεις μεταξύ ανταγωνιστών με αποτέλεσμα να εγγυώνται, επίσης, πλήρη διαφάνεια στις επιχειρήσεις που μετέχουν σε συγκεντρώσεις. Ως μέρος της ανταγωνιστικής αξιολόγησης, η Επιτροπή δύναται πλέον να λαμβάνει υπόψη τα δυνατά πλεονεκτήματα μιας προτεινόμενης συγκέντρωσης από άποψη αποτελεσματικότητας (βλ. πλαίσιο 2).

ΠΛΑΙΣΙΟ 2

Αύξηση της αποτελεσματικότητας και έλεγχος των συγκεντρώσεων

Ως αποτέλεσμα της πρόσφατης αναθεώρησης του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπήρχαν επιτακτικοί λόγοι να λαμβάνεται υπόψη περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν η αύξηση της αποτελεσματικότητας κατά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Οι συγκεντρώσεις μπορούν να επιτρέψουν στις επιχειρήσεις να αναδιοργανώσουν τις δραστηριότητές τους ή να συνδυάσουν συμπληρωματικά στοιχεία του δυναμικού τους με τρόπο που τις ωθεί να ασκούν εντονότερο ανταγωνισμό με αποτέλεσμα να αντισταθμίζονται οι, κατά τα λοιπά, αρνητικές επιπτώσεις για τον ανταγωνισμό που μπορούν να έχουν οι συγκεντρώσεις, ιδίως όσον αφορά τους καταναλωτές.

Συνεπώς, οι νέες κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων διευκρινίζουν ότι η Επιτροπή προτίθεται να εξετάζει προσεκτικά τους τεκμηριωμένους ισχυρισμούς όσον αφορά την αύξηση της αποτελεσματικότητας κατά τη γενικότερη αξιολόγηση μιας συγκέντρωσης και ότι δύναται να αποφασίσει ότι η συγκέντρωση, εξαιτίας της αύξησης της αποτελεσματικότητας την οποία επιφέρει, δεν εμποδίζει σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Οι κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν ότι μπορούν να ληφθούν υπόψη διάφορα είδη αύξησης της αποτελεσματικότητας, ιδίως η εξοικονόμηση κόστους παραγωγής και διανομής αλλά και η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη σφαίρα της E&A και της καινοτομίας που θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέα προϊόντα προς όφελος των καταναλωτών.

Σε σχέση με τις συνέργιες στον τομέα της αποτελεσματικότητας, οι κατευθυντήριες γραμμές προσδιορίζουν μια πιο σύγχρονη προσέγγιση βασισμένη σε οικονομικά δεδομένα που επιτρέπει στην Επιτροπή να διακρίνει καλύτερα ποιες συγκεντρώσεις βλάπτουν τον ανταγωνισμό και ποιες τον προάγουν.

⁴⁴⁰ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ΕΕ L 31, της 5.2.2004 (http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2004/c_031/c_03120040205el00050018.pdf).

Όσον αφορά τις διαδικαστικές βελτιώσεις, ο νέος κανονισμός διατηρεί στο ακέραιο το σύστημα του ενός και μοναδικού σημείου αναφοράς όσον αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, καθώς και τις προθεσμίες που έχουν καθοριστεί για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων από την Επιτροπή. Σε σύγκριση με άλλα συστήματα ελέγχου συγκεντρώσεων, οι προθεσμίες αυτές χαίρουν μεγάλης εκτίμησης από την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Προκειμένου να μειωθεί περαιτέρω ο κανονιστικός φόρτος που συνεπάγεται ο έλεγχος των συγκεντρώσεων για τις επιχειρήσεις, ο νέος κανονισμός περιλαμβάνει διάφορες διαδικαστικές βελτιώσεις που ωφελούν τις επιχειρήσεις.

Ο εξορθολογισμός του συστήματος παραπομπής των υποθέσεων συγκέντρωσης σκοπό έχει να εξασφαλίσει ότι οι υποθέσεις αυτές θα διεκπεραιώνονται από την αρμοδιότερη αρχή ανταγωνισμού, διατηρώντας ταυτόχρονα στο ελάχιστο τον αριθμό των υποθέσεων που απαιτούν πολλαπλές εγκρίσεις από διάφορες αρχές και φορείς. Συγκεκριμένα, οι νέοι κανόνες παρέχουν, μεταξύ άλλων, στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε συγκέντρωση τη δυνατότητα να ζητήσουν παραπομπή προς ή από την Επιτροπή, προτού γίνει οποιαδήποτε επίσημη κοινοποίηση.

Οι κανόνες για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων βοήθησαν τις επιχειρήσεις της ΕΕ να προσαρμοστούν στις προκλήσεις τόσο της εσωτερικής αγοράς όσο και των παγκόσμιων αγορών. Η διεύρυνση, σε συνδυασμό με τη μελλοντική εξέλιξη της εσωτερικής αγοράς, θα συμβάλει ακόμη περισσότερο στην αφομοίωση και τον αποκερματισμό των ευρωπαϊκών αγορών προϊόντων, βοηθώντας τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να γίνουν ανταγωνιστικότερες. Οι κανόνες για τις συγκεντρώσεις μπορούν επίσης να διευκολύνουν την εξυγίανση και τις διασυννοριακές συγκεντρώσεις σε τομείς στους οποίους εξακολουθούν να υπάρχουν εθνικοί φραγμοί.

6.4.4.3. Δικαστική θεώρηση⁴⁴¹

Τα τελευταία έτη πραγματοποιήθηκε ριζική εξέταση του συστήματος θεώρησης των συγκεντρώσεων εντός της ΕΕ. Ενώ η αλλαγή αποτελεί φυσική διαδικασία ενός τέτοιου δυναμικού τομέα όπως ο έλεγχος συγκεντρώσεων, αυτό που κατέστησε δραματική τη μετατροπή είναι ο πολύ ενεργός ρόλος που διαδραματίζουν τα δικαστήρια της ΕΚ, ειδικά το πρωτοδικείο (ΠΕΚ). Το 2002 και στις αρχές του 2003, το ΠΕΚ ακύρωσε τρεις απαγορευτικές αποφάσεις της Επιτροπής (*Airtours*, *Schneider Electric*, *Tetra Laval*) και μια εγκριτική απόφαση κατά την Φάση I (*BaByliss*). Παρείχε αποφασιστική καθοδήγηση σχετικά με ζητήματα όπως σε τι πρέπει να συνίστανται τα επαρκή επανορθωτικά μέτρα κατά την εξέταση μιας συγχώνευσης (επάρκεια ή ανεπάρκεια αποδεκτών δεσμεύσεων) και ποια η νομιμότητα των νέων θεωριών αναφορικά με τον ανταγωνισμό (*leveraging theories*, *portfolio effects*). Η δυναμική προσέγγιση των δικαστηρίων της ΕΚ στο σύστημα θεώρησης των συγκεντρώσεων είναι μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη και ένα σημαντικό βήμα προς την αποτελεσματική δικαστική λεπτομερή εξέταση όσον αφορά την επιβολή του Κανονισμού Συγκεντρώσεων εκ μέρους της Επιτροπής.

⁴⁴¹ Yves van Gerven, Frédéric Louis and Pablo Charro. «Litigating merger decisions: over to the judges?», Wilmer, Cutler & Pickering, http://www.globalcompetitionreview.com/ear/merg_cntrl.cfm

I. Μια ματιά στο μέλλον: οι συνέπειες της αυξανόμενης προσφυγής στα δικαστήρια των περιπτώσεων συγκέντρωσης

Τόσες πολλές εξελίξεις στο δικαστικό τομέα δεν θα μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητες. Για μερικούς, η πρωτοφανής σειρά των δυσμενών δικαστικών αποφάσεων έχει οδηγήσει στην επίδειξη μεγαλύτερης σύνεσης από την πλευρά της Επιτροπής όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο διευθύνει τη διαδικασία θεώρησης των συγχωνεύσεων. Ενώ θα ήταν άδικο να θεωρηθεί η πρόσφατη δικαστική δράση ως η μοναδική αιτία για οποιαδήποτε υποτιθέμενη χαλάρωση του συστήματος επιβολής σχετικά με τις συγκεντρώσεις, μπορεί να σημειωθεί ότι μετά από το πρωτοφανές γεγονός των πέντε απαγορευτικών αποφάσεων που εξέδωσε η Επιτροπή το 2001 (συμπεριλαμβανομένων των *Tetra Laval/Sidel* και *Schneider Electric/Legrand, SCA/Metsä Tissue, CVC/Lenzing* και *GE/Honeywell*) δεν έχει εκδοθεί καμία απαγορευτική απόφαση από τότε.

Ακόμη και πριν από τη σειρά αναστροφών δικαστικών αποφάσεων, η Επιτροπή είχε αρχίσει τη διαδικασία λεπτομερούς εξέτασης του συστήματος θεώρησης των συγκεντρώσεων και έχει λάβει υπόψη την πρόσφατη νομολογία⁴⁴².

Ενώ οι μεταρρυθμίσεις που προτάθηκαν από την Επιτροπή όσον αφορά τον Κανονισμό Συγκεντρώσεων έγιναν δεκτές κατά το πλείστον, δεν δημιουργούν ένα «level playing-field» μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών και της Επιτροπής. Παραδείγματος χάριν, αν και ένα peer review panel, που αποτελείται από το προσωπικό της Επιτροπής, συμβάλλει στην αντικειμενικότητα της διαδικασίας, δεν αποτελεί πλήρως ανεξάρτητη (δικαστική) επιτροπή. Η Επιτροπή δεν συζητά πλέον τη δυνατότητα μεταβολής σε ένα σύστημα *ex ante* δικαστικής θεώρησης, όπου ο ρόλος της Επιτροπής θα ήταν αυτός ενός κατηγορούμενου υπεύθυνου για τη στήριξη της υπόθεσής του ενώπιον των δικαστηρίων της ΕΚ — όντας τα δικαστήρια η τελευταία βαθμίδα του συστήματος λήψης αποφάσεων σχετικά με το εάν τα αποδεικτικά στοιχεία δικαιολογούν την απαγόρευση μιας συναλλαγής. Τελικά, το σύστημα ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ παραμένει βασισμένο στο διπλό ρόλο της Επιτροπής ως εισαγγελέα και δικαστή. Αντίθετα από το αμερικανικό σύστημα, όπου οι ευθύνες είναι χωρισμένες μεταξύ των αρχών (που δρουν ως κατήγοροι) και του δικαστικού τομέα, η Επιτροπή θα συνεχίσει να χειρίζεται τις έρευνες τις σχετικές με τις συγκεντρώσεις και θα παραμείνει το ανώτερο όργανο λήψης αποφάσεων. Η ετοιμότητα του ΠΕΚ να απαιτήσει από την Επιτροπή να προσκομίσει τα «πειστικά αποδεικτικά στοιχεία» όσον αφορά την έκδοση μιας απόφασης απαγόρευσης είναι σαφής πρόοδος προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός «level playing-field». Εντούτοις, βάσει της παρούσας νομολογίας, η Επιτροπή διατηρεί μια διακριτική ευχέρεια αναφορικά με το ρόλο της ως όργανο λήψης αποφάσεων.

⁴⁴² See eg Commissioner Monti's speech in the IBA Conference on EU Merger Control, 'Merger control in the European Union: a radical reform', SPEECH/02/545 of 7 November 2002

II. Συμπεράσματα

Η έκβαση στις υποθέσεις *Airtours*, *Schneider Electric*, *Tetra Laval* και *BaByliss*, ήταν ισχυρή αφορμή για να εξεταστεί σοβαρά μια στρατηγική προσφυγής στα δικαστήρια (litigation strategy) στα πλαίσια της αναθεώρησης συγκεντρώσεων. Ενώ στις υποθέσεις *Airtours* και *Schneider Electric* το θετικό αποτέλεσμα της απόφασης για τα συμβαλλόμενα μέρη ήταν ανεπαρκές προκειμένου να επιτρέψει στις συναλλαγές να ολοκληρωθούν, η *Tetra Laval* έγινε η πρώτη επιχείρηση που συνέχισε με την προγραμματισμένη συγχώνευσή της μετά την άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας εκ μέρους της Επιτροπής. Η σημασία αυτού του αποτελέσματος δεν μπορούσε να υποτιμηθεί, δεδομένου ότι καταδείκνυε ότι υπό το προϊσχύον καθεστώς της ΕΕ υπήρχαν μερικές – αν και περιορισμένες – δυνατότητες και για λεπτομερή και για αποτελεσματικά επανορθωτικά μέτρα από τα δικαστήρια της ΕΚ.

Εντούτοις, ακόμη και αυτή η έκβαση ήταν υποκείμενη στην αβεβαιότητα. Στην εγκριτική απόφαση όσον αφορά την υπόθεση *Tetra Laval/Sidel* (II) της 13ης Ιανουαρίου 2003, η Επιτροπή τόνισε την άποψή της ότι «η συμβατότητα του εγχειρήματος με την κοινή αγορά μπορεί να εξαρτάται από την έκβαση της έφεσης [της Επιτροπής στο ΔΕΚ], καθώς και μιας ενδεχόμενης επανεξέτασης από τα κοινοτικά δικαστήρια της ισχύος της [απαγορευτικής] απόφασης της 30ης Οκτωβρίου 2001» (Case No. COMP/M.2416, *Tetra Laval/Sidel*, Commission decision of 13 January 2003, at para. 3). Αμφισβητείται εάν είναι ρεαλιστικό να υποστηριχτεί ότι το σύστημα της ΕΕ της *ex post* δικαστικής αναθεώρησης των συγκεντρώσεων είναι τόσο αποδοτικό όσο αυτό των αμερικανικών αντίστοιχων – το οποίο προτάσσει την *ex ante* αναθεώρηση και έγκειται όχι στις αρχές αλλά στα δικαστήρια να καθορίσουν αν μία συναλλαγή θα απαγορευθεί, ενώ τα συμπεράσματα των αρχών υπόκεινται σε άμεση αναθεώρηση. Επίσης, βάσει του δικαίου της ΕΚ, η υπέρτατη συνέπεια μιας απόφασης ενός δικαστηρίου ΕΚ που ακυρώνει μια απόφαση της Επιτροπής σχετικά με μια συγχώνευση, συνίσταται στην παραπομπή της εν λόγω συγχώνευσης στην ίδια διοικητική αρχή για μια «φρέσκια» επανεξέταση της συναλλαγής. Αυτό δίνει αναπόφευκτα στην Επιτροπή την ευκαιρία να εξετάσει δύο φορές την ίδια υπόθεση («to take two bites of the same apple») – ένας παράγοντας που μπορεί να αποτρέψει τις επιχειρήσεις από το να ασκήσουν έφεση κατά δυσμενών αποφάσεων συγχώνευσης, εάν η Επιτροπή αποδείξει την ύπαρξη προηγούμενου όσον αφορά την επανειλημμένη απαγόρευση των ίδιων συναλλαγών μετά από μια δεύτερη έρευνα και ένα αναθεωρημένο αρχείο.

Είναι καιρός να επαινεθούν τα δικαστήρια της ΕΚ, επειδή προκάλεσαν μια μεταρρύθμιση που ήταν αναγκαία, καθώς και η Επιτροπή γιατί αποδέχτηκε την ανάγκη αναθεώρησης της διαδικασίας λήψης αποφάσεών της. Το σύστημα εντούτοις παραμένει ατελές, δεδομένου ότι ένα *ex post* σύστημα δικαστικής θεώρησης δημιουργεί μια δυσαναλογία μεταξύ της Επιτροπής και των συμβαλλόμενων μερών μιας πράξης συγκέντρωσης, τα οποία επιπλέον είναι απρόθυμα να καταφύγουν απ' ευθείας στα δικαστήρια λόγω του ότι έχουν αντιληφθεί τη διακριτικότητα που παρέχεται παραδοσιακά από τα δικαστήρια της ΕΚ στις αποφάσεις της Επιτροπής. Ενώ αναμένεται η εισαγωγή ενός *ex ante* συστήματος δικαστικής, το οποίο θα απαιτούσε την επέμβαση του κοινοτικού νομοθέτη θεώρησης – και το οποίο σε συνδυασμό με ένα καθεστώς κοινοποίησης παρόμοιο με αυτό της Hart-Scott-Rodino Act, η Επιτροπή θα ενημερωνόταν για κάθε περίπτωση και θα ήταν σε θέση να

διαθέσει τους λιγοστούς πόρους της στις συγκεντρώσεις που είναι πραγματικά σημαντικές –, η ετοιμότητα του ΠΕΚ να απαιτήσει από την Επιτροπή να προσκομίσει «πειστικά αποδεικτικά στοιχεία» για να υποστηρίξει την απόφασή της, πρέπει να επιδοκιμαστεί.

Αναμένεται ότι η αυξανόμενη αντίληψη εκ μέρους των συμβαλλόμενων μερών των δυνατοτήτων που προσφέρονται από την προσφυγή στα δικαστήρια όσον αφορά υποθέσεις σχετικές με συγκεντρώσεις, θα συμβάλει σε περαιτέρω αλλαγές που είναι απαραίτητες για να εξασφαλίσουν έναν πλήρως ισορροπημένο και διαφανή μηχανισμό ελέγχου συγκεντρώσεων.

6.4.5. Ο έλεγχος της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού στηρίζει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό⁴⁴³

Η μεταρρύθμιση του πλαισίου συνεπάγεται μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού που θα επιτρέψει στην Επιτροπή να εστιάσει τις έρευνές της σε τομείς στους οποίους κινούνται λίγες επιχειρήσεις, στους οποίους παρουσιάζονται τακτικά συμπράξεις ή στους οποίους οι καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης αποτελούν τρέχουσα πρακτική καθώς και στις περιπτώσεις κρατικών ενισχύσεων που βλάπτουν περισσότερο τους ανταγωνιστές ή εμποδίζουν σοβαρά και καθυστερούν την απαιτούμενη βιομηχανική αναδιάρθρωση. Αυτό απαιτεί σε βάθος ανάλυση των πλέον επιζήμιων για τους καταναλωτές και τον ανταγωνισμό αντικειμενικών, νομικών ή διοικητικών φραγμών για τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

6.4.5.1. Στοχευμένοι έλεγχοι - ανακάλυψη προβλημάτων ανταγωνισμού

Η διορατική άσκηση ελέγχων θα βασίζεται στην οικονομική ανάλυση των διαρθρώσεων της αγοράς και της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων σε αυτήν και θα συμβάλει στον καθορισμό προτεραιοτήτων όσον αφορά τους ελέγχους σύμφωνα με τη φύση και τη σοβαρότητα του προβλήματος ανταγωνισμού και σύμφωνα με το βαθμό στον οποίο ένας τομέας ή βιομηχανία υστερεί από άποψη επιδόσεων. Αυτό συνεπάγεται ότι θα δοθεί έμφαση σε έρευνες «μεγάλης σπουδαιότητας» και, παράλληλα, ότι θα μειωθούν οι παρεμβάσεις στις περιπτώσεις που ο αντίκτυπος στην εσωτερική αγορά ή στους καταναλωτές είναι πολύ περιορισμένος.

Θα χρησιμοποιούνται περισσότερο τομεακές μελέτες, έρευνες αγοράς και τομεακές έρευνες προκειμένου να αξιολογηθεί η εξέλιξη βασικών τομέων της οικονομίας και να διαπιστωθεί αν παρεμβάλλονται εμπόδια στον ανταγωνισμό. Αναπτύσσονται ειδικά εργαλεία για την αποτελεσματική ιεράρχηση των ερευνών. Προφανή κριτήρια αξιολόγησης οποιασδήποτε αγοράς αποτελούν ο βαθμός συγκέντρωσης και οι ενδείξεις αθέμιτης σύμπραξης, αλλά υπάρχουν και άλλα στοιχεία όπως η

⁴⁴³ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, COM (2004) 293 τελικό, Βρυξέλλες, 20.4.2004

διαμόρφωση τιμών ανεξάρτητα από την εξέλιξη του κόστους ή της ζήτησης, περίεργες διαφορές τιμών, έλλειψη καινοτομίας ή εισόδου στην αγορά, χαμηλά επίπεδα αλλαγής προμηθευτών από πελάτες και τάσεις αύξησης της παραγωγικής ικανότητας, που επίσης παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν ορισμένες αγορές και το αν ωφελούνται οι πελάτες.

Η είσοδος νέων επιχειρήσεων σε αγορές αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό ανταγωνισμού. Μεγάλοι φραγμοί εισόδου μπορεί να σημαίνουν ότι υπάρχει πρόβλημα ανταγωνισμού στη συγκεκριμένη αγορά. Η διεξαγωγή ερευνών αγοράς ή τομεακών ερευνών θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τη διαπίστωση φραγμών εισόδου. Το ΕΔΑ θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο από την άποψη αυτή. Η Επιτροπή σκοπεύει να συνεργαστεί στενά με τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών για την αποκάλυψη προβλημάτων που αφορούν συγκεκριμένους τομείς ή αγορές και την αντιμετώπισή τους με διορατικότητα.

Ο νέος κανονισμός εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να διεξάγει γενικές τομεακές έρευνες και να δημοσιεύει εκθέσεις με τα συμπεράσματά της και συστάσεις για δράση στο πλαίσιο του ΕΔΑ. Βάσει των συστάσεων αυτών θα μπορούν, στη συνέχεια, να χρησιμοποιηθούν τα διάφορα μέσα της πολιτικής ανταγωνισμού για την αντιμετώπιση προβλημάτων που έχουν διαπιστωθεί είτε σε ολοκληρωμένη βάση είτε με την χρήση του καταλληλότερου για το εκάστοτε πρόβλημα εργαλείου.

Επιπλέον, η Επιτροπή σκοπεύει να αρχίσει κοινές πρωτοβουλίες για τον ανταγωνισμό και την ελευθέρωση σε τομείς στους οποίους η ανάλυση αγοράς αποκαλύπτει ότι τα κανονιστικά πλαίσια ή οι ιδιωτικές πρακτικές δημιουργούν φραγμούς για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, η ολοκληρωμένη χρήση διαφόρων μέσων μπορεί να αποτελέσει τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης πρακτικών που αποθαρρύνουν την είσοδο στην αγορά, όπως η σύναψη αποκλειστικών συμβάσεων και η κατανομή των αγορών. Επιπλέον, θα υπάρχει ιδιαίτερη επαγρύπνηση για συγκεντρώσεις που δημιουργούν κατάσταση αποκλεισμού στις αγορές καθώς και για κρατικές ενισχύσεις που αποθαρρύνουν ή αποτρέπουν την είσοδο στην αγορά.

6.4.6. Στρατηγική για την εσωτερική αγορά⁴⁴⁴

Πάρα πολλές ευρωπαϊκές βιομηχανίες εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται σε κατακερματισμένες αγορές εξαιτίας των εμποδίων στις συναλλαγές και των αποκλίσεων μεταξύ των προτύπων και κανόνων, σύμφωνα με την πρώτη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά για την περίοδο 2003-2006 (βλ. IP/03/645⁴⁴⁵). Πρέπει, λοιπόν, να επιταχυνθεί η πρόοδος για την άρση των εμποδίων στο εμπόριο στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αναθερμανθούν οι συναλλαγές και οι επενδύσεις.

⁴⁴⁴ «Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά», MEMO/04/11, Βρυξέλλες, 21 Ιανουαρίου 2004, http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/update/strategy/index.htm

⁴⁴⁵ http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/645|0|AGED&lg=EL&display=

Η διεύρυνση έχει το δυναμικό να τονώσει την εσωτερική αγορά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι τα οφέλη που ενδέχεται να επιφέρει η άρση των υφιστάμενων εμποδίων. Οι συναλλαγές μεταξύ των σημερινών και των μελλοντικών κρατών μελών έχουν ήδη αυξηθεί με ταχείς ρυθμούς, σημειώνοντας πάνω από οκταπλάσια αύξηση μεταξύ 1995 και 2000. Ωστόσο, τα οικονομικά μοντέλα υποδεικνύουν ότι παρά τις αυξήσεις αυτές, οι εξαγωγές από τα μελλοντικά κράτη μέλη θα μπορούσαν να διπλασιαστούν σχεδόν, ακόμη και στα σημερινά επίπεδα ανάπτυξης. Για παράδειγμα, οι εξαγωγές της Πολωνίας προς την ΕΕ-15 το 2000 ανήλθαν στο 54% απ' ό,τι θα αναμενόταν κανονικά για ένα κράτος μέλος του μεγέθους της και με τη γεωγραφική της θέση. Εντούτοις, προκειμένου να αξιοποιηθεί η ευκαιρία μιας «δεύτερης συγκομιδής» για την εσωτερική αγορά μετά τη διεύρυνση πρέπει τα υφιστάμενα και τα νέα κράτη μέλη να συνεργαστούν στενά και να αποφύγουν τις ενέργειες που ενδέχεται να δημιουργήσουν νέα εμπόδια τα οποία θα εκμηδένιζαν τα οφέλη.

Κρίσιμο μέτρο αποτελεί και η διευκόλυνση του διασυνοριακού εμπορίου στο εσωτερικό της ΕΕ. Η Επιτροπή υπέβαλε, στις 13 Ιανουαρίου 2004, πρόταση οδηγίας για τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (βλ. IP/04/37⁴⁴⁶ και MEMO/04/3⁴⁴⁷). Μειώνοντας τη γραφειοκρατία, ενθαρρύνοντας τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες και ενισχύοντας τον ανταγωνισμό, η προτεινόμενη οδηγία θα αυξήσει την επιλογή, θα βελτιώσει την ποιότητα και θα μειώσει τις τιμές για τους καταναλωτές καθώς και για τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν υπηρεσίες. Στον τομέα των αγαθών, τα βασικά μέτρα που αναγγέλθηκαν στη στρατηγική θα αποφέρουν καρπούς μόνο κατά τους δώδεκα προσεχείς μήνες. Πρωταρχικής σημασίας μεταξύ των μέτρων αυτών θα είναι η πρόταση νέου κανονισμού της Επιτροπής για τη βελτίωση της λειτουργίας της αμοιβαίας αναγνώρισης, με την οποία τα αγαθά των οποίων η πώληση επιτρέπεται σε ένα κράτος μέλος μπορούν να πωληθούν σε όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη χωρίς περαιτέρω διαβήματα.

Ο χρηματοοικονομικές αγορές της ΕΕ μπορούν και πρέπει να ολοκληρωθούν περισσότερο. Εάν αυτό επιτευχθεί, τα οφέλη θα είναι σημαντικά. Από τα 42 αρχικά μέτρα του σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (ΣΔΧΥ), τα 36 έχουν πλέον εγκριθεί. Προκειμένου, όμως, να αντληθούν τα μέγιστα οφέλη από το ΣΔΧΥ — που είναι τεράστια και περιλαμβάνουν τη δυναμική αύξηση του ΑΕγχΠ της ΕΕ κατά 1,1% στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας — αυτό πρέπει να υλοποιηθεί πλήρως, καθώς οι φραγμοί σε έναν τομέα δραστηριοτήτων έχουν αλυσιδωτές επιπτώσεις σε άλλους τομείς. Αυτό απαιτεί την ταχεία έγκριση των εναπομεινόντων μέτρων, ιδίως της οδηγίας για τις επενδυτικές υπηρεσίες (βλ. IP/03/1352⁴⁴⁸, IP/02/1706⁴⁴⁹ και MEMO/02/257⁴⁵⁰), κατά τρόπο που να διευκολύνει τη

⁴⁴⁶[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/37|0|RAPID&lg=EL& display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/37|0|RAPID&lg=EL&display=)

⁴⁴⁷[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/04/3|0|RAPID&lg= EN&display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/04/3|0|RAPID&lg=EN&display=)

⁴⁴⁸[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1352|0|AGED&lg=EN &display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1352|0|AGED&lg=EN&display=)

⁴⁴⁹[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1706|0|AGED&lg=EL &display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1706|0|AGED&lg=EL&display=)

⁴⁵⁰http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/257|0|AGED&lg =EN&display=

συγκέντρωση χρημάτων από τις επιχειρήσεις, να βελτιώνει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και να προωθεί την ανάπτυξη.

Η Επιτροπή δρομολόγησε το σχέδιο δράσης της με τίτλο «Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην ΕΕ» (βλ. IP/03/716⁴⁵¹ και MEMO/03/112⁴⁵²). Πρόκειται για μια σημαντική πρωτοβουλία η οποία θα βοηθήσει τις εταιρείες να δραστηριοποιηθούν αποτελεσματικά στην εσωτερική αγορά και θα τονώσει την εμπιστοσύνη στις αγορές κεφαλαίων.

Στη στρατηγική για την εσωτερική αγορά τονίζεται ότι το άνοιγμα της αγοράς στις βιομηχανίες δικτύου (ενέργεια, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και ταχυδρομεία) επιφέρει σημαντικά οφέλη τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές. Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να συνεχίσει το άνοιγμα της αγοράς σε πνεύμα πλήρους σεβασμού των υποχρεώσεων καθολικής και δημόσιας υπηρεσίας – δηλαδή της παροχής υπηρεσιών καθορισμένης ποιότητας σε όλους τους καταναλωτές και χρήστες σε ολόκληρο το έδαφος ενός κράτους μέλους και σε προσιτή τιμή. Σημειώθηκε ικανοποιητική πρόοδος κατά τους τελευταίους έξι μήνες. Αυτό που χρειάζεται τώρα είναι να δοθεί τελική ώθηση στα μέτρα για το άνοιγμα των υπηρεσιών εμπορευματικών μεταφορών στο σιδηροδρομικό τομέα.

Παράλληλα, η Επιτροπή πραγματοποιεί επί του παρόντος ανάλυση των νομικών και διοικητικών ρυθμίσεων σχετικά με την παροχή υπηρεσιών υδροδότησης, συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας των λυμάτων, καθώς και της εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και εσωτερικής αγοράς στους εν λόγω τομείς. Σκοπός είναι να εξεταστεί εάν ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός του τομέα ενδέχεται να επιφέρει κέρδη.

Επιπροσθέτως, πολλές δημόσιες υπηρεσίες εξακολουθούν να αναθέτουν συμβάσεις χωρίς πραγματικό ανταγωνισμό. Τα κράτη μέλη πρέπει να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό επείγοντως. Μια πρόσφατη μελέτη δείχνει ότι η διαφορά μεταξύ της εφαρμογής και της μη εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων μπορεί να ανέλθει έως και το 34% του συνολικού κόστους. Προκειμένου να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ο κύριος στόχος για το 2003 ήταν η έκδοση της νομοθετικής δέσμης για τις δημόσιες συμβάσεις. Το ζήτημα αυτό βρίσκεται σήμερα υπό εξέλιξη (βλ. IP/03/1649⁴⁵³).

Όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής και διανοητικής ιδιοκτησίας, δόθηκε έμφαση σε τρεις σημαντικές νομοθετικές προτάσεις – το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (βλ. MEMO/03/47⁴⁵⁴, MEMO/02/255⁴⁵⁵,

⁴⁵¹http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/716|0|AGED&lg=EL&display=

⁴⁵²http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/112|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁵³http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1649|0|RAPID&lg=EN&display=

⁴⁵⁴http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/47|0|AGED&lg=EN&display=

MEMO/01/451⁴⁵⁶, IP/00/714⁴⁵⁷ και MEMO/00/41⁴⁵⁸), την οδηγία για τη δυνατότητα κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή (βλ. IP/02/277⁴⁵⁹, MEMO/02/32⁴⁶⁰) και την οδηγία για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (βλ. IP/03/144⁴⁶¹, MEMO/03/20⁴⁶²) – που αποσκοπούν με διάφορους τρόπους να εξασφαλίσουν ότι το σύστημα θα εξακολουθήσει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της βιομηχανίας και των καταναλωτών. Σημειώθηκε αργή πρόοδος όσον αφορά τις εν λόγω προτάσεις. Χωρίς ένα ενημερωμένο νομικό πλαίσιο στον τομέα αυτό, θα πληγούν οι επενδύσεις στην έρευνα, την καινοτομία και τη δημιουργικότητα, που αποτελούν τη βάση μιας ισχυρής οικονομίας της γνώσης στην ΕΕ.

Τα φορολογικά εμπόδια παρακωλύουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς σε σημαντικό βαθμό και δημιουργούν περιττό κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις, το οποίο συχνά επιβαρύνει τους καταναλωτές. Η Επιτροπή τήρησε όλες τις προθεσμίες της στον τομέα αυτό. Για παράδειγμα, υπέβαλε προτάσεις για την τροποποίηση της οδηγίας για τις μητρικές εταιρείες και τις θυγατρικές τους, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας για τις συγχωνεύσεις. Προκειμένου όμως να επιτευχθεί πρόοδος, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αφήσουν κατά μέρος τις θέσεις αρχής και να εργαστούν με πιο πραγματιστικό τρόπο.

Προκειμένου να βελτιωθεί το κανονιστικό περιβάλλον της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εσωτερικής αγοράς, η Επιτροπή κατάρτισε ένα σχέδιο δράσης για τη βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων. Συντελείται ικανοποιητική πρόοδος όσον αφορά την επίτευξη των στόχων του σχεδίου, αν και πρέπει να διανυθεί ακόμη αρκετός δρόμος πριν αρχίσουν να γίνονται αισθητά σημαντικά αποτελέσματα σε πρακτικό επίπεδο. Ιδίως, η Επιτροπή υποβάλλει ένα αυξανόμενο μέρος του προγράμματος εργασίας της σε εκτεταμένη αξιολόγηση του αντίκτυπου και προβαίνει σε συστηματικές διαβουλεύσεις με τα εκάστοτε ενδιαφερόμενα μέρη σε πρώιμο στάδιο.

Η εσωτερική αγορά μπορεί να λειτουργήσει μόνον εάν οι κανόνες της εφαρμόζονται σωστά από τα κράτη μέλη και γίνονται πράξη. Τα στοιχεία που εξέδωσε η Επιτροπή

⁴⁵⁵http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/255|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁵⁶http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/01/451|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁵⁷http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/00/714|0|AGED&lg=EL&display=

⁴⁵⁸http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/00/41|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁵⁹http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/277|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁶⁰http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/32|0|AGED&lg=EN&display=

⁴⁶¹http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/144|0|AGED&lg=EL&display=

⁴⁶²http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/20|0|AGED&lg=EN&display=

πρόσφατα (βλ. IP/04/33⁴⁶³) για τις οδηγίες που παραμένουν ανεφάρμοστες σε εθνικό επίπεδο, μερικές φορές χρόνια μετά την προθεσμία, και για το μεγάλο αριθμό περιπτώσεων παραβάσεων που εξακολουθούν να υπάρχουν, δείχνουν ότι ο στόχος αυτός δεν έχει εκπληρωθεί ακόμη.

Το δίκτυο SOLVIT για την επίλυση των διασυνοριακών προβλημάτων που προκαλούνται από την πλημμελή εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ (βλ. IP/02/1110⁴⁶⁴) έχει κάνει καλή αρχή. Η στρατηγική για την εσωτερική αγορά περιλαμβάνει μια δέσμη περαιτέρω μέτρων για τη βελτίωση της κατάστασης. Από τις τέσσερις ενέργειες που έπρεπε να ολοκληρωθούν το 2003, μόνο δύο υλοποιήθηκαν εγκαίρως – η έναρξη «προληπτικού» διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και η πρόταση κανονισμού για συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών.

6.4.7. Βελτίωση των συνθηκών για τις επιχειρήσεις⁴⁶⁵

6.4.7.1. Αξιολόγηση

Οι δράσεις που αποσκοπούν στην ολοκλήρωση των αγορών μέσω της άρσης των τεχνικών και φορολογικών εμποδίων στο εμπόριο και της μείωσης της διοικητικής γραφειοκρατίας είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αλλά θα αποδώσουν πλήρως τους καρπούς τους μόνον εάν δημιουργηθούν οι συνθήκες-πλαίσια, οι οποίες θα στηρίξουν τις δημιουργικές και δυναμικές επιχειρήσεις. Οι μικρές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα, είναι πολύ ευαίσθητες στις αλλαγές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Για το λόγο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira του Ιουνίου 2000 ενέκρινε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις.

Τα μέτρα πολιτικής που απαιτούνται προκειμένου να ενθαρρυνθεί η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία είναι ουσιαστικά υπό τον άμεσο έλεγχο των κρατών μελών⁴⁶⁶. Σ' αυτά εναπόκειται να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες στους σχετικούς τομείς και να αξιοποιήσουν πλήρως τις ανταλλαγές εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών σε άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συγκριτική αξιολόγηση, χρησιμοποιώντας τα σχέδια της

⁴⁶³[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/33|0|RAPID&lg=EN& display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/33|0|RAPID&lg=EN&display=)

⁴⁶⁴[http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1110|0|AGED&lg=EL &display=](http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1110|0|AGED&lg=EL&display=)

⁴⁶⁵ «Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς – Προτεραιότητες 2003 - 2006», ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, COM(2003) 238 τελικό, Βρυξέλλες, 7.5.2003

⁴⁶⁶ Βλέπε Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, COM (2003) 27 της 21.1.2003 και ανακοίνωση με τίτλο "Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη στρατηγική της Λισσαβόνας", COM (2003) 112 τελικό της 11.3.2003.

διαδικασίας Best⁴⁶⁷ υπό το συντονισμό της Επιτροπής και κάνοντας χρήση των πληροφοριών που συλλέγονται στο πλαίσιο των εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις⁴⁶⁸.

Ωστόσο, υπάρχουν επίσης και πολλοί άλλοι τομείς στους οποίους οι πολιτικές σχετικά με την εσωτερική αγορά σχετίζονται άμεσα με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στο πλαίσιο μιας οικονομίας που θα βασίζεται όλο και περισσότερο στη γνώση. Η Ευρώπη είναι μια πλούσια πηγή δημιουργικότητας. Αλλά, απαιτούνται περαιτέρω δράσεις προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες-πλαίσια υπό τις οποίες θα μπορεί να μετασχηματιστεί η δημιουργικότητα σε επενδύσεις και ανταγωνιστικές οικονομικές δραστηριότητες.

Οι οικονομικοί παράγοντες πρέπει να γνωρίζουν ότι οι επενδύσεις τους σε καινοτόμες ιδέες και προϊόντα θα προστατεύονται σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων και έναντι της πειρατείας και της απομίμησης⁴⁶⁹. Έχει ήδη επιτευχθεί ένας σημαντικός βαθμός εναρμόνισης σε κοινοτικό επίπεδο στον τομέα αυτό. Αλλά, η συνεκτική εφαρμογή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε ολόκληρη την ΕΕ έχει γίνει πλέον σημαντικό θέμα, ιδίως στην ψηφιακή εποχή, δεδομένου ότι τα σχετικά αγαθά και υπηρεσίες μπορούν εύκολα να αντιγραφούν και να μεταφερθούν από το ένα μέρος στο άλλο. Τα θέματα εφαρμογής θα είναι ακόμη σημαντικότερα σε μια διευρυμένη εσωτερική αγορά. Επιπλέον, είναι σημαντικό να διευκολυνθεί η διασυνοριακή εμπορία προϊόντων που προστατεύονται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως έντυπα προϊόντα, ταινίες και CD, έτσι ώστε οποιοσδήποτε να μπορεί να απολαμβάνει τα αποτελέσματα της καινοτομίας.

Επιπλέον, οι εφευρέτες θα πρέπει να έχουν την εγγύηση ότι, όταν κάνουν τις επενδυτικές τους επιλογές, θα μπορούν να βασίζονται στους λογαριασμούς και στις εκθέσεις των εταιρειών. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη ότι θα μπορούν να ανταγωνιστούν με δίκαιους όρους (π.χ. χωρίς τις στρεβλωτικές συνέπειες των κρατικών ενισχύσεων), θα μπορούν να πραγματοποιούν διασυνοριακές στρατηγικές συμμαχίες και συγχωνεύσεις με πλήρη εμπιστοσύνη και ότι υπάρχουν κατάλληλες νομικές δομές οι οποίες επιτρέπουν σε όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, να λειτουργούν αποτελεσματικά σε όλη τη διευρυμένη ΕΕ.

⁴⁶⁷ Η διαδικασία Best θεσπίστηκε στο πλαίσιο του πολυετούς προγράμματος για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα (απόφαση 2000/819/EK του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 2000). Παρέχει ένα πλαίσιο για την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών να εντοπίζουν και να ανταλλάσσουν τις βέλτιστες πρακτικές σε τομείς που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις επιχειρήσεις.

⁴⁶⁸ “Εκθεση σχετικά με την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις”, COM (2003) 21 τελικό/2 της 13.2.2003.

⁴⁶⁹ Οι προσπάθειες επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας θα μπορούσαν να ενισχυθούν με την εμπλοκή των υπηρεσιών της Επιτροπής, και ιδίως του Ευρωπαϊκού Γραφείου για την Καταπολέμηση της Απάτης (OLAF).

Η ΕΕ πρέπει να βοηθήσει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος στο οποίο οι επιχειρήσεις θα μπορούν να ευδοκιμήσουν:

- Περισσότερες από 17.000 νόμιμες θέσεις απασχόλησης χάνονται ετησίως λόγω της πειρατείας και της παραποίησης στην ΕΕ.⁴⁷⁰
- Σύμφωνα με βιομηχανικές πηγές, το 37% του λογισμικού που χρησιμοποιείται στην ΕΕ αποτελεί αντικείμενο πειρατείας, πράγμα που αντιπροσωπεύει απώλεια εισοδήματος 2,9 δισ. ευρώ.⁴⁷¹ Η βιομηχανία της μουσικής στην ΕΕ παρουσίασε το 2001 μείωση κατά 7,5% στις συνολικές πωλήσεις της.⁴⁷² 22% των πωλήσεων υποδημάτων και ενδυμάτων αποτελεί αντικείμενο πειρατείας και παραποίησης.⁴⁷³
- Σήμερα, η προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η οποία καλύπτει 8 μόνο ευρωπαϊκές χώρες, κοστίζει 5 φορές περισσότερο απ' ό,τι στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία. Η πολιτική συμφωνία σχετικά με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας θα μειώσει το κόστος και θα προσφέρει προστασία σε 25 κράτη μέλη - θα εξακολουθεί να κοστίζει ακριβότερα απ' ό,τι στις ΗΠΑ ή στην Ιαπωνία, αλλά πολύ λιγότερο απ' ό,τι σήμερα.⁴⁷⁴
- Η συμβολή των αγαθών και υπηρεσιών που προστατεύονται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας στο ΑΕγχΠ της ΕΕ είναι σημαντική (πάνω από 5%) και αυξανόμενη.⁴⁷⁵
- Ο συνολικός όγκος κρατικών ενισχύσεων για την ΕΕ στο σύνολό της ήταν 86 δισ. ευρώ το 2001 - ή 0,99% του ΑΕγχΠ της ΕΕ.⁴⁷⁶
- 39% των συγχωνεύσεων και εξαγορών είναι τώρα διασυνοριακές - από 26% που ήταν πριν από δέκα χρόνια. Άνω του 40% των μεγάλων εταιρειών συνήψαν συμφωνίες συνεργασίας με εταιρείες άλλων κρατών μελών.⁴⁷⁷

6.4.7.2. Δράσεις

1. Το Συμβούλιο θα πρέπει να οριστικοποιήσει ταχέως τον κανονισμό ο οποίος προβλέπει ένα νομικά ασφαλές και προσιτό από οικονομικής πλευράς κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Απαιτούνται δύο ακόμη φάσεις προκειμένου να καταστεί το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας λειτουργικό: θα πρέπει να αναθεωρηθεί η σύμβαση του Μονάχου του 1973 έτσι ώστε να επιτραπεί στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας να χορηγεί κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας και, επίσης, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ειδικό δικαστήριο για τα κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

2. Το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο θα πρέπει να εγκρίνουν ταχέως την οδηγία για την ενίσχυση της άσκησης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (που είναι ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση της παραποίησης και της πειρατείας) και την οδηγία για τη δυνατότητα κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται με Η/Υ.

⁴⁷⁰ Economic Impact of Counterfeiting in Europe, Global Anti-Counterfeiting Group, Ιούνιος 2000.

⁴⁷¹ 6th Global Report, Business Software Alliance, Ιούνιος 2002.

⁴⁷² Αριθμητικό στοιχείο της IFPI (International Federation of the Phonogram Industry).

⁴⁷³ The Economic Impact of Trademark, Counterfeiting and Infringement, International Trademark Association 1998.

⁴⁷⁴ http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/indprop/patent/index.htm

⁴⁷⁵ Η οικονομική σημασία της προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην ΕΕ θα αξιολογηθεί και θα διευκρινιστεί περαιτέρω σε μια μελέτη την οποία θα αναλάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα αποτελέσματα της μελέτης θα είναι διαθέσιμα το φθινόπωρο του 2003.

⁴⁷⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ "Ανταγωνισμός".

⁴⁷⁷ Πίνακας αποτελεσμάτων της εσωτερικής αγοράς αριθ. 11, Νοέμβριος 2002.

3. Η Επιτροπή θα υποβάλει ανακοίνωση σχετικά με τη διαχείριση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων. Στην ανακοίνωση αυτή θα προσδιορίζονται μέτρα για τη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος για τη διασυνοριακή εμπορία και τη χορήγηση αδειών σχετικά με τα δικαιώματα αυτά.

4. Τα κράτη μέλη καλούνται επιμόνως να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για περαιτέρω μείωση του συνολικού ποσού των κρατικών ενισχύσεων, επαναπροσανατολίζοντας τις εν λόγω ενισχύσεις σε πιο οριζόντιους στόχους κοινοτικού ενδιαφέροντος, όπως η προστασία του περιβάλλοντος και η έρευνα και η ανάπτυξη. Μια άλλη προτεραιότητα είναι η τελική έγκριση της προτεινόμενης μεταρρύθμισης του καθεστώτος των συγχωνεύσεων⁴⁷⁸. Επιπλέον, η Επιτροπή θα προτείνει ένα νέο κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία, σχετικό με τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ εταιρειών.

5. Ένας νεοκδοθείς κανονισμός υποχρεώνει όλες τις εταιρείες που εδρεύουν στην ΕΕ να καταρτίζουν τους ενοποιημένους λογαριασμούς τους σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (IAS) από το 2005 και εξής. Αυτό θα οδηγήσει σε διαφάνεια και μεγαλύτερη συγκρισιμότητα μεταξύ των ενοποιημένων δημοσιονομικών δηλώσεων των εισηγμένων εταιρειών εντός της ΕΕ, με συνέπεια την καλύτερη διάθεση των κεφαλαίων και την πιθανή μείωση του κόστους τους. Τα IAS καθιερώθηκαν από το Διεθνή Οργανισμό Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board), έναν ανεξάρτητο διεθνή οργανισμό θέσπισης λογιστικών προτύπων. Προκειμένου να εξασφαλιστεί κατάλληλη πολιτική παρακολούθηση, ο κανονισμός προβλέπει ότι τα IAS που θα εφαρμοστούν στην ΕΕ θα πρέπει να υιοθετηθούν επίσης και στην κοινοτική νομοθεσία. Τα υπάρχοντα IAS θα θεσπιστούν κατά τη διάρκεια του 2003, με την προϋπόθεση ότι, για ορισμένα από αυτά, θα γίνουν οι κατάλληλες τροποποιήσεις.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να εξεταστεί ο αντίκτυπος του κανονισμού στις ΜΜΕ. Δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αυτές είναι κυρίως μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο, δεν είναι υποχρεωμένες να χρησιμοποιήσουν τα IAS. Ωστόσο, μπορεί να τις συμφέρει να το πράξουν, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στις κεφαλαιαγορές. Αυτό θα απαιτήσει ορισμένες ενέργειες από πλευράς των κρατών μελών.

Η Επιτροπή θα εκδώσει σύντομα ανακοίνωση η οποία θα ορίζει τις προτεραιότητες για το 2003 και μετά, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου στην ΕΕ. Οι προτεραιότητες αυτές θα περιλαμβάνουν: τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της 8ης οδηγίας (η οποία αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του λογιστή-ελεγκτή και τη ρύθμισή του)· τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού συντονισμού που θα επιτρέπει το δημόσιο έλεγχο του επαγγέλματος του λογιστή-ελεγκτή (με σκοπό να εξασφαλιστεί ο σωστός έλεγχος του επαγγέλματος του λογιστή-ελεγκτή σε εθνικό επίπεδο και ο κατάλληλος συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ)· και τη θέσπιση διεθνών προτύπων ελέγχου στην ΕΕ από το 2005 και μετά.

⁴⁷⁸ Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, COM(2002)711 τελικό.

6. Η Επιτροπή θα εγκρίνει προσεχώς ένα σχέδιο δράσης σχετικά με το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση στην ΕΕ, που θα περιλαμβάνει δράσεις σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο (2003-2005), μεσοπρόθεσμο επίπεδο (2006-2008) και μακροπρόθεσμο επίπεδο (2009 και μετά). Πιο βραχυπρόθεσμες δράσεις θα περιλαμβάνουν προτάσεις για μια 10η οδηγία σχετικά με το δίκαιο των εταιρειών όσον αφορά τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις και μια 14η οδηγία σχετικά με το δίκαιο των εταιρειών όσον αφορά την διασυννοριακή μεταφορά της έδρας. Η οδηγία σχετικά με τις προσφορές εξαγοράς θα πρέπει επίσης να εγκριθεί χωρίς καθυστέρηση. Οι οδηγίες αυτές θα διευκολύνουν τις εταιρείες να οργανωθούν αποτελεσματικότερα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

7. Η Επιτροπή προτίθεται να προτείνει κανονισμό σχετικά με ένα ευρωπαϊκό καταστατικό ιδιωτικών εταιρειών για τις ΜΜΕ, με την επιφύλαξη των αποτελεσμάτων σχετικής μελέτης σκοπιμότητας. Ο κανονισμός αυτός θα επιτρέψει στις ΜΜΕ να οργανωθούν πιο αποτελεσματικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο (δηλαδή θα τους δώσει ευκαιρίες παρόμοιες με εκείνες που δίνει το καταστατικό της ευρωπαϊκής εταιρείας στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις από το 2004).

6.4.8. Διεύρυνση της Ε.Ε.

6.4.8.1. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού⁴⁷⁹

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (ΕΔΑ) οργανώθηκε στα τέλη του 2002. Αποτελείται από όλες τις αρχές ανταγωνισμού που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ. Αποτελεί το πλαίσιο για τη στενή συνεργασία που απαιτείται ώστε να εξασφαλιστεί μια σωστή κατανομή υποθέσεων και μια συνεπής εφαρμογή των κανόνων. Τα νομικά όργανα για τις διάφορες ανταλλαγές εντός αυτού του δικτύου ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003: οι αρχές έχουν το δικαίωμα να ανταλλάσσουν εμπιστευτικές πληροφορίες, να χρησιμοποιούν τέτοιες πληροφορίες σαν αποδεικτικά στοιχεία στις σχετικές τους διαδικασίες ενώ, παράλληλα, υπόκεινται σε διάφορες υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών όσον αφορά τις υποθέσεις τους. Το ΕΔΑ είναι ένα εύκαμπτο και ανεπίσημο δίκτυο: δεν λαμβάνει «αποφάσεις» και δεν μπορεί να αναγκάσει τα μέλη του να ενεργήσουν με συγκεκριμένο τρόπο. Εντούτοις, αναμένεται ότι ο εποικοδομητικός χαρακτήρας των συζητήσεων θα βοηθήσει στην επίλυση των περισσότερων ζητημάτων που θα προκύψουν. Εάν εμφανιστεί αδιέξοδος, η Επιτροπή διατηρεί την εξουσία να απαλλάξει τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού από την αρμοδιότητά τους εκκινώντας διαδικασίες.

Δύο ζητήματα φαίνεται να έχουν ιδιαίτερη σημασία αναφορικά με τη συνεργασία μεταξύ των αρχών ανταγωνισμού.

⁴⁷⁹ «Modernisation and the new network of competition authorities», available at http://europa.eu.int/comm/competition/publications/special/4_modernisation.pdf

I. Κατανομή υποθέσεων⁴⁸⁰

Το ΕΔΑ ανέπτυξε ήδη διάφορους κανόνες και διαδικασίες σχετικά με τον τρόπο κατανομής των υποθέσεων στο δίκτυο, αποδοτικά και ευέλικτα, βάσει της αρχής των παράλληλων αρμοδιοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι αρχές έχουν την εξουσία να εξετάσουν μια υπόθεση και να αποφασίσουν αυτόνομα εάν θέλουν ή όχι να την αναλάβουν. Έτσι, οι κανόνες σχετικά με την κατανομή υποθέσεων δεν είναι δεσμευτικοί όσον αφορά τη δικαιοδοσία, αλλά αποτελούν αρχές που καθοδηγούν το δίκτυο να αξιολογήσει ποια αρχή είναι η πιο αρμόδια για να εξετάσει μια υπόθεση. Οι κύριες αρχές είναι:

- Στο μέτρο του δυνατού οι υποθέσεις πρέπει να εξεταστούν από μια μεμονωμένη αρχή, καθώς έτσι επιτυγχάνεται καλύτερη κατανομή των πόρων στις αρχές και περιορίζονται τα βάρη για την επιχειρησιακή κοινότητα.
- Η Επιτροπή πρέπει να αναλάβει να εξετάσει εκείνες τις υποθέσεις που προκαλούν ανησυχίες σε περισσότερα από τρία Κράτη μέλη ή που εγείρουν νέα ζητήματα, τα οποία απαιτούν εξέλιξη της πολιτικής ανταγωνισμού ή στα οποία η Επιτροπή έχει αποκλειστική δικαιοδοσία
- Η ανακατανομή των υποθέσεων πρέπει να λάβει χώρα το νωρίτερο δυνατόν, δηλ. κανονικά δύο μήνες αφότου μια υπόθεση έχει υποπέσει στην αντίληψη του δικτύου. Επακολούθως, οι ανακατανομές πρέπει να αποτελούν εξαίρεση. Η Επιτροπή μπορεί, εντούτοις, να αποφασίσει να αναλάβει μια υπόθεση, εάν υπάρχει ανάγκη να αποφευχθούν ασυνέπειες κατά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού ή εάν οι εθνικές διαδικασίες επιμηκύνονται αδικαιολόγητα.

Στη διαδικασία κατανομής υποθέσεων η Επιτροπή αποτελεί μόνο *primus inter pares* και διαδραματίζει έναν ειδικό ρόλο μόνο όταν πρόκειται να διασφαλίσει μια συνεπή εφαρμογή του δικαίου.

II. Ανταλλαγή πληροφοριών στο δίκτυο⁴⁸¹

Ο Κανονισμός 1/2003 προβλέπει δύο κύρια εργαλεία ανταλλαγής πληροφοριών, αυτή σύμφωνα με τα άρθρο 11 και αυτή σύμφωνα με το άρθρο 12. Επιπλέον, είναι δυνατό να γίνει ανταλλαγή πληροφοριών ανεπίσημα μεταξύ των αρχών. Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επικείμενη έρευνα, φαίνεται πιθανό ότι οι ανταλλαγές πληροφοριών που προβλέπονται στα άρθρα 11 και 12 θα διαδραματίσουν έναν κυρίαρχο ρόλο. Η βασική διάκριση μεταξύ των δύο είναι ότι το άρθρο 11 δημιουργεί νομικές

⁴⁸⁰ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

⁴⁸¹ Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004, http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf

υποχρεώσεις όσον αφορά την ανταλλαγή συγκεκριμένων πληροφοριών, ενώ το άρθρο 12 εξαρτάται από τις εθελοντικές συμφωνίες μεταξύ των αρχών.

Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται σύμφωνα με το άρθρο 11§3 επιδιώκουν κυρίως να παρέχουν στα μέλη του Δικτύου έγκαιρη προειδοποίηση ότι κάποια αρχή έχει αρχίσει μια έρευνα. Το εύρος των παρεχόμενων πληροφοριών είναι επομένως πολύ περιορισμένο: αποτελείται μόνο από κάποιες βασικές πληροφορίες, όσον αφορά τις σχετικές επιχειρήσεις και τις αγορές, οι οποίες θα διοχετευθούν βάσει μιας τυποποιημένης μορφής σε ένα ασφαλές σύστημα ηλεκτρονικών υπολογιστών, προσιτό σε όλα τα μέλη του δικτύου.

Από την άλλη μεριά, οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται σύμφωνα με το άρθρο 12 είναι πιο λεπτομερείς. Μπορεί επίσης να αφορούν εμπιστευτικές πληροφορίες, όμως τα μέλη του Δικτύου υποχρεώνονται σε τήρηση των κανόνων των σχετικών με τα μυστικά των επιχειρήσεων. Δεδομένου ότι ο Κανονισμός 1/2003 δεν υποχρεώνει τις αρχές να ανταλλάσσουν πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 12, αυτές μπορούν να εξαρτήσουν τη μετάδοση των εγγράφων από τις επαρκείς εγγυήσεις που θα παρασχεθούν από την αρχή που θα τα λάβει.

Σκοπός είναι να αποτραπούν οι εθνικές αρχές από την χρήση γενικών πληροφοριών που παρέχονται σύμφωνα με το άρθρο 11§3 του Κανονισμού ως εναύσματος για την έναρξη μιας έρευνας, επιτρέποντάς τους ταυτόχρονα να ανταλλάσσουν αναλυτικές πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 12, υπό τον όρο ότι παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία του μέρους που αιτείται επιείκειας.

6.5. Διεθνής συνεργασία

6.5.1. Παγκοσμιοποίηση⁴⁸²

Έχει γίνει κοινότοπη γενικά η αναφορά στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Η παγκόσμια οικονομία μετασχηματίζεται πράγματι με έναν σχεδόν συναρπαστικό ρυθμό, οδηγούμενη – μεταξύ άλλων – από την τεχνολογική πρόοδο, τη διάδοση της κεφαλαιοκρατίας της αγοράς στα μέρη του κόσμου που προηγουμένως χαρακτηρίζονταν από τις οικονομίες εντολής (command economies), και την αυξανόμενη φιλελευθεροποίηση του συστήματος παγκόσμιων εμπορικών συναλλαγών. Αυτή η συνεχώς αυξανόμενη ενοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας δημιουργεί μια πρωτοφανή αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών. Οι επιχειρηματικές συναλλαγές εκμεταλλεύονται το νέο άνοιγμα των αγορών και οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται όλο και περισσότερο σε μια παγκόσμια κλίμακα.

Αυτές οι δραματικές αλλαγές σημαίνουν επίσης ότι τα προβλήματα του ανταγωνισμού λαμβάνουν διεθνείς διαστάσεις. Εκτός από τους κινδύνους που τίθενται από την αυξανόμενη συγκέντρωση, η εμφάνιση των όλο και μεγαλύτερων πολυεθνικών επιχειρήσεων, με τα τεχνολογικά μέσα και τους πόρους να διεξάγουν

⁴⁸² Mario Monti, «A European Competition Policy for today and tomorrow», SPEECH/00/240, Washington, 26 June 2000, διαθέσιμος στο <http://europa.eu.int>

επιχειρηματικές συναλλαγές σε διεθνές επίπεδο, επιφέρει τον κίνδυνο αυτές οι ίδιες εταιρίες να μπουν στον πειρασμό να λάβουν αντανταγωνιστικά μέτρα, τα αποτελέσματα των οποίων θα γίνουν αισθητά σε μια πολλαπλότητα δικαιοδοσιών. Εάν τέτοια συμπεριφορά στερηθεί ελέγχου, δεν είναι υπερβολικό να πει κανείς ότι πολλά από τα οφέλη που έχουν επιτευχθεί από την άποψη του ανοίγματος των αγορών σε όλο τον κόσμο, θα μπορούσαν να διακινδυνευθούν.

6.5.2. Διεθνές Δίκτυο Ανταγωνισμού (ΔΔΑ) – International Competition Network (ICN)⁴⁸³

Η Επιτροπή προσδίδει μεγάλη σημασία στο ΔΔΑ, το οποίο αποτελεί την απάντηση των αρχών ανταγωνισμού όλου του κόσμου στις προκλήσεις που τίθενται σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Έξι μήνες μετά την εκκίνηση του ΔΔΑ στη Νέα Υόρκη, ήδη περισσότερες από 50 υπηρεσίες αντιτράστ από 5 ηπείρους έγιναν μέλη. Η παγκόσμια έκταση του ΔΔΑ καθότι δεν υπόκειται σε περιορισμούς από καθιερωμένες δομές, θα το καταστήσει ικανό να παράσχει ένα ευέλικτο forum για τις υπηρεσίες αντιτράστ, ώστε να συζητούν πρακτικά προβλήματα, όσον αφορά τον χειρισμό διεθνών θεμάτων ανταγωνισμού. Είναι κοινή η πεποίθηση ότι το ΔΔΑ θα ευεργετηθεί πολύ από τον πλούτο εμπειριών της Ευρώπης σε θέματα αντιτράστ, καθώς και από την εμπειρία συνεργασίας σε ένα δίκτυο αποτελούμενο από διαφορετικές δικαιοδοσίες αντιτράστ.

Εξάλλου, οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τις συγκεντρώσεις περιέχουν ρητή αναφορά στη συνιστώμενη πρακτική του ΔΔΑ. Αφού τα κράτη μέλη της ΕΕ επικύρωσαν αυτές τις προτάσεις, κατέστησαν την ΕΚ μία από τις πρώτες, εάν όχι την πρώτη αρχή μέλος του ΔΔΑ που ευθυγράμμισε ενεργά την πολιτική της με τις συστάσεις του ΔΔΑ. Αυτές οι εξελίξεις αποτελούν σαφή κατάδειξη ότι αρχίζει να πραγματοποιείται διεθνής σύγκλιση της πολιτικής ανταγωνισμού, όχι μόνο στα ακαδημαϊκά περιοδικά, αλλά και υπό μορφή σταθερών κανόνων – και μάλιστα χωρίς να αναφερθεί η *de facto* σύγκλιση που προκύπτει από την καθημερινή συνεργασία της Επιτροπής σε υποθέσεις με άλλες αρχές.

Αλλά μερικές διεθνείς επιρροές όσον αφορά την πολιτική της Επιτροπής είναι λιγότερο ορατές, όπως στον τομέα της υπεράσπισης αναφορικά με τον ανταγωνισμό (competition advocacy). Υπό αυτό το πρίσμα γίνονται κατανοητές εκείνες οι δραστηριότητες των αρχών ανταγωνισμού οι σχετικές με τη μη-επιβολή, οι οποίες επιδιώκουν να αποτρέψουν ή να επανορθώσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκλήθηκαν από τη δημόσια παρέμβαση.

Το ΔΔΑ τήρησε την υπόσχεσή του τη σχετική με την επίτευξη συγκεκριμένων και προστιθέμενης αξίας αποτελεσμάτων. Αυτή η επιτυχία αποδίδεται σε τρεις βασικούς παράγοντες.

⁴⁸³ Professor Mario Monti, “Priorities for EU Competition Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

Καταρχήν, το ΔΔΑ ανταποκρίνεται σε μια πραγματική απαίτηση. Καθώς η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε όλο και περισσότερες ενοποιημένες αγορές, οι αρχές ανταγωνισμού δεν έχουν άλλη επιλογή από το να εμβαθύνουν τη συνεργασία τους. Διαφορετικά, δεν θα ήταν δυνατό να υπάρχει τέτοιου είδους σταθερή διακυβέρνηση που η επιχείρηση και οι καταναλωτές αναμένουν. Η ταχεία αύξηση του αριθμού μελών στο ΔΔΑ - 76 αρχές μέχρι στιγμής - πρέπει να χρησιμεύσει σαν ένας δείκτης του ότι η αγορά έχει δεχτεί το ΔΔΑ ως κατάλληλο «φόρουμ» για να καλλιεργήσει αυτήν τη συνεργασία.

Κατά δεύτερο λόγο, η ενσωμάτωση αντιπροσωπειών από αναπτυσσόμενες και μεταβατικές οικονομίες έχει υπέρτατη σημασία. Σαν αληθινά παγκόσμια κοινότητα ανταγωνισμού, πρέπει να υποστηρίζει τις νέες αρχές ανταγωνισμού που αναπτύσσονται σε όλο τον κόσμο. Μακροπρόθεσμα, η διακυβέρνηση σε παγκόσμια κλίμακα μπορεί να λειτουργήσει μόνο εάν υπάρχει μια κρίσιμη μάζα αξιόπιστων αντίστοιχων αρχών επιβολής με τις οποίες η Κοινότητα θα μπορεί να συνεργαστεί. Γι' αυτό η Επιτροπή έχει πάρει το προβάδισμα, μαζί με νοτιοαφρικανικούς συναδέλφους, σε ένα νέο πρόγραμμα του ΔΔΑ που σκοπεύει να υποστηρίξει τη διαδικασία οικοδόμησης σε αυτές τις χώρες. Η πιο επείγουσα ανάγκη θεωρείται συχνά ότι είναι η κατάρτιση του νέου προσωπικού. Όμως, αυτή η ανάγκη για εκπαίδευση δεν περιορίζεται στο προσωπικό των αρχών. Η ανάπτυξη, επίσης, των συλλόγων σε αυτές τις χώρες θα εξαρτηθεί μερικώς από την εξωτερική υποστήριξη.

Τέλος, χωρίς τη συμμετοχή και των ακαδημαϊκών και των επαγγελματιών, δεν θα είχαν επιτευχθεί πολλά από τα παραπάνω. Η μοναδική πείρα τους είναι καθοριστική όσον αφορά την επίτευξη του επιπέδου τελειότητας που η κοινότητα ανταγωνισμού αναμένει.

6.5.3. Πολιτική ανταγωνισμού στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (World Trade Org.)⁴⁸⁴

Κάποιοι καλοί μηχανισμοί διακυβέρνησης εισήχθησαν στον τομέα του εμπορίου και της πολιτικής ανταγωνισμού. Η προοπτική για μια πολύπλευρη οργάνωση μέσα στον ΠΟΕ συζητήθηκε κατά τη διάρκεια του Υπουργικού Συμβουλίου στο Doha. Όλα τα μέρη που υπέγραψαν τη διακήρυξη (Doha Development Agenda) αναγνώρισαν για πρώτη φορά ότι υπάρχει έδαφος για τον ΠΟΕ να διαπραγματευθεί και να συνάψει ένα Σύμφωνο Διεθνούς Συνεργασίας σε Εμπόριο και Ανταγωνισμό. Έτσι, ενισχύεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά την απελευθέρωση του εμπορίου τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ παράλληλα προωθείται η υιοθέτηση και προβολή εγχώριων καθεστώτων ανταγωνισμού, εξαπλώνεται η ανταγωνιστική κουλτούρα, αυξάνεται η συνεργασία μεταξύ των αρχών ανταγωνισμού και διευκολύνεται η αποτελεσματική πάταξη της αντι-ανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Τα ζητήματα, λοιπόν, στα οποία πρέπει να δοθεί έμφαση και διασαφηνίσεις είναι οι βασικές αρχές της πολιτικής ανταγωνισμού, όπως η διαφάνεια, η έλλειψη διακρίσεων, η ορθότητα των

⁴⁸⁴ Professor Mario Monti, "Priorities for EU Competition Policy", Athens Conference "EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities", April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

υφιστάμενων διαδικασιών και η θέσπιση νέων για εθελοντική συνεργασία μεταξύ των αρχών αντιτράστ, καθώς και η αφοσίωση σε παράνομα σκληροπυρηνικά καρτέλ.

6.5.4. Δόμηση της εσωτερικής αγοράς σε ένα διεθνές πλαίσιο⁴⁸⁵

6.5.4.1. Αξιολόγηση

Μετά τη διεύρυνση, μια μεγάλη πρόκληση για την ΕΕ είναι να αρχίσει να αναπτύσσει στενότερες σχέσεις με τους "νέους γείτονες": τη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Μολδαβία, τη Λευκορωσία και τις νότιες μεσογειακές χώρες. Η καλύτερη πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ θα έχει ως αντάλλαγμα για τις εν λόγω χώρες να ευθυγραμμίσουν σταδιακά τις νομοθεσίες τους όσο το δυνατόν περισσότερο με αυτήν της ΕΕ. Αυτό θα προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα: θα διευκολύνει σημαντικά το εμπόριο μεταξύ της ΕΕ και των χωρών αυτών, προς όφελος και των δύο μερών. Θα εξασφαλίσει επίσης στους "νέους γείτονες" ένα "έτοιμο προς χρήση" κανονιστικό πλαίσιο, προσαρμοσμένο στις ανάγκες της οικονομίας της αγοράς.

Στη σημερινή έντονα παγκοσμιοποιημένη οικονομία, ο αντίκτυπος μιας νομοθεσίας που θεσπίζεται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, γίνεται όλο και περισσότερο αντιληπτός στην ΕΕ. Υπάρχουν ήδη σχετικές αποδείξεις σε πολλούς τομείς πολιτικής, από τις χρηματοοικονομικές εκθέσεις μέχρι το ηλεκτρονικό εμπόριο και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, οι νομοθέτες της ΕΕ πρέπει να είναι πολύ πιο συστηματικοί όταν συζητούν με τους ομολόγους τους των κυριότερων εμπορικών εταίρων, έτσι ώστε να αποφεύγονται κατά το δυνατόν τυχόν προβλήματα.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι συζητήσεις μεταξύ νομοθετών βελτιστοποιούνται σε παγκόσμια φόρουμ, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), ο ΟΟΣΑ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΠΙ), η Επιτροπή της Βασιλείας για τα τραπεζικά πρότυπα στον τομέα των κεφαλαίων ή ο International Accounting Standards Board (Διεθνής οργανισμός λογιστικών προτύπων). Στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, η ΕΕ είναι συμβαλλόμενο μέρος σε δύο διεθνείς συμφωνίες οι οποίες συνήφθησαν υπό την αιγίδα της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (ΗΕ/ΟΕΕ). Η παγκόσμια σύγκλιση των νομοθεσιών είναι ιδιαίτερα σημαντική σ' αυτό τον τομέα όπου οι εμπορικές σχέσεις γίνονται όλο και περισσότερο διεθνείς.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι διμερείς διάλογοι μπορούν να προσφέρουν ένα καταλληλότερο πλαίσιο. Π.χ., το 2002, οι υπηρεσίες της Επιτροπής ανέπτυξαν ένα σύνολο συνολικών κατευθυντήριων γραμμών για την κανονιστική συνεργασία και διαφάνεια με τις υπηρεσίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ όσον αφορά τη νομοθεσία σχετικά με τα προϊόντα. Υπάρχουν, επίσης, τομεακοί διμερείς διάλογοι, όπως εκείνοι

⁴⁸⁵ «Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς – Προτεραιότητες 2003 - 2006», ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, COM(2003) 238 τελικό, Βρυξέλλες, 7.5.2003

με τους χρηματοοικονομικούς νομοθέτες των ΗΠΑ και τους ελεγκτές στο πλαίσιο του διαλόγου μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ ή του διαλόγου κανονιστικής μεταρρύθμισης μεταξύ ΕΕ και Ιαπωνίας. Στόχος των διαλόγων αυτών είναι όχι μόνο να παροπλιστούν τα υφιστάμενα προβλήματα αλλά και να μειωθούν οι πιθανότητες να παρουσιαστούν μελλοντικές διαμάχες. Η ανταλλαγή πληροφοριών και η δυνατότητα να μπορούν και τα δύο μέρη να διατυπώνουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τους κανόνες πριν θεσπιστούν, είναι ουσιαστικής σημασίας προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι διάλογοι αυτοί θα είναι παραγωγικοί.

Η παγκοσμιοποιημένη οικονομία παρουσιάζει, επίσης, σημαντικές προκλήσεις για τις τελωνειακές υπηρεσίες. Τους ζητείται να διατηρήσουν τη στεγανότητα των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ ενώ ο όγκος του διεθνούς εμπορίου αυξάνει συνεχώς. Μετά τη διεύρυνση, ένα μεγάλο μέρος του φόρτου θα αναλάβουν τα νέα κράτη μέλη. Απαιτείται δράση προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα μέτρα για την προστασία των Ευρωπαίων πολιτών, του καταναλωτή και του περιβάλλοντος από επικίνδυνα και μη ασφαλή προϊόντα προερχόμενα από τρίτες χώρες θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται με την ίδια αποτελεσματικότητα σε κάθε σημείο των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Η καλή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων είναι απαραίτητη προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη στην εσωτερική αγορά.

6.5.4.2. Δράσεις

1. Προκειμένου να εφαρμοστεί η έννοια των "νέων γειτόνων", στόχος είναι να συναφθούν νέες συμφωνίες που θα συμπληρώνουν, όταν απαιτείται, τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας καθώς και τις συμφωνίες σύνδεσης που έχει ήδη η ΕΕ με τις χώρες αυτές. Οι νέες αυτές συμφωνίες μπορούν να συναφθούν μόνον όταν οι εν λόγω χώρες θα έχουν ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία τους με αυτή της ΕΕ και θα έχουν αποδείξει ότι είναι ικανές να την εφαρμόσουν αποτελεσματικά.
2. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να προάγει και να υποστηρίζει την κανονιστική προσέγγιση της ΕΕ στους διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΠΟΕ και ο ΠΟΠ. Στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας η σύγκληση μεταξύ της νομοθεσίας της ΕΕ και των νομοθεσιών της ΗΕ/ΟΕΕ θα ενθαρρυνθεί όσο το δυνατόν περισσότερο.
3. Η Επιτροπή θα ενισχύσει τους τρέχοντες κανονιστικούς διαλόγους, ιδίως δε το διάλογο μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ για τις χρηματοοικονομικές αγορές. Επιπλέον, θα αξιολογήσει εάν είναι προς το συμφέρον της ΕΕ να ξεκινήσει νέους διαλόγους σε άλλους τομείς πολιτικής ή με άλλες χώρες και θα υποβάλει σχετικές εκθέσεις στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο.
4. Η Επιτροπή θα επιδιώξει να βελτιώσει τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα με μια κοινή προσέγγιση διαχείρισης των κινδύνων. Προτείνει, επίσης, τη δημιουργία ομάδων τελωνειακών-εμπειρογνομόνων στα κράτη μέλη, οι οποίες θα παρέχουν ταχεία ειδική υποστήριξη στα εξωτερικά σύνορα. Τα θέματα αυτά θα καλυφθούν σε ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Ο ρόλος των τελωνείων στα εξωτερικά σύνορα" η οποία θα παρουσιαστεί σύντομα. Μια δεύτερη ανακοίνωση με τίτλο "Ένα απλό περιβάλλον χωρίς γραφειοκρατία για τα τελωνεία και το εμπόριο" θα εξετάζει τις διάφορες πιθανές μεθόδους για να τεθούν οι βάσεις για την ηλεκτρονική ανταλλαγή των πληροφοριών που απαιτούνται για τελωνειακούς σκοπούς.

6.5.5. Ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής πολιτικής ανταγωνισμού σε μια διεθνοποιημένη οικονομία⁴⁸⁶

Τις τελευταίες δεκαετίες το ύψος των συναλλαγών έχει αυξηθεί σε θεαματικό ποσοστό, το οποίο διπλασιάζεται ανά επτά ή οκτώ έτη, ενώ η ξένη άμεση επένδυση έχει αυξηθεί ακόμα πιο εντυπωσιακά. Υπάρχουν επίσης μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρίες, και επίσης περισσότερες εμπορικές πρακτικές που έχουν διεθνή διάσταση.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, κάθε χώρα πρέπει να σιγουρευτεί ότι οι εταιρίες ανταγωνίζονται σε ισοδύναμη βάση, ακόμα κι αν επιλέγουν να λειτουργήσουν πέρα από τα όρια μιας εθνικής αγοράς. Εντούτοις, ένας τέτοιος στόχος είναι δύσκολο να επιτευχθεί εάν αυτές οι εταιρίες υπόκεινται σε διαφορετικούς κανόνες ανταγωνισμού με διαφορετικά κριτήρια λήψης αποφάσεων, διαφορετικές διαδικασίες και διαφορετικά χρονικά περιθώρια. Η αρχή της ισοδυναμίας παραβιάζεται, επίσης, όταν οι αντιανταγωνιστικές πρακτικές καταλήγουν σε ανίερα κέρδη αγοράς ή όταν αποτρέπονται διορθωτικά μέτρα εξαιτίας του γεγονότος ότι τα στοιχεία των αντιανταγωνιστικών πρακτικών βρίσκονται έξω από τη δικαιοδοσία μιας αρχής ανταγωνισμού.

Είναι, λοιπόν, προς το συμφέρον οποιασδήποτε χώρας να επιδιώκει για την ίδια και τους εμπορικούς συνεργάτες της μια εξωτερική διάσταση στην πολιτική ανταγωνισμού της. Η καλύτερη προσέγγιση για την θέσπιση ενός διεθνούς πλαισίου κανόνων ανταγωνισμού είναι είτε η προσπάθεια, πρώτα, περαιτέρω σύγκλισης και μετέπειτα συμμετοχής σε συμφωνίες πιο στενής συνεργασίας είτε η προσαρμογή του βαθμού συνεργασίας στο υπάρχον επίπεδο σύγκλισης, χωρίς η μία προσέγγιση να είναι ασυμβίβαστη με την άλλη. Μία ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων πρότεινε στο μέλλον οι προσπάθειες να καταβληθούν σε δύο παράλληλα μέτωπα: την εμπάθυνση των υπάρχουσών μορφών διμερούς συνεργασίας και την ανάπτυξη ενός πολύπλευρου πλαισίου κανόνων ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένης μιας δέσμευσης από όλες τις χώρες ότι θα εφαρμοστούν οι κανόνες του ανταγωνισμού⁴⁸⁷.

Η αυξανόμενη διεθνοποίηση των οικονομιών δημιουργεί πολύ σημαντικές προκλήσεις για τις αρχές antitrust σε όλο τον κόσμο. Οι αρχές antitrust παγκοσμίως διαπιστώνουν ότι οι καταναλωτές, τους οποίους εντέλλονται να προστατεύσουν, επηρεάζονται αρνητικά από την αντιανταγωνιστική συμπεριφορά που πραγματοποιείται έξω από την αρμοδιότητά τους.

Αυτή η τάση έχει, επίσης, πρακτικές συνέπειες για τις επιχειρήσεις που λειτουργούν διεθνώς. Τα βάρη (συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων υποβολής αιτήσεων και των αμοιβών) όσον αφορά τη συμμόρφωση με τον έλεγχο συγκεντρώσεων, ιδιαίτερα

⁴⁸⁶ Mario Monti, «EU Competition Policy», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law & Policy, New York, 31 October 2002, ομιλία διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/533|0|RAPID&lg=EN&display=

⁴⁸⁷ Karel Van Miert, «European competition policy», Speech on May 6 1998, Bruxelles-De Warande, Management policy Council, <http://www.europa.eu.int>

των εταιριών που επιδιώκουν έγκριση για διεθνικές διαπραγματεύσεις, αυξήθηκαν εντυπωσιακά κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας και συνεχίζουν να κλιμακώνονται καθώς περισσότερες δικαιοδοσίες θεσπίζουν νομοθεσία ελέγχου συγκεντρώσεων. Υπάρχει βέβαια και ο επακόλουθος αυξανόμενος κίνδυνος ασυνέπειας μεταξύ των αποφάσεων που λαμβάνονται σε διαφορετικές δικαιοδοσίες.

Το διεθνές δίκτυο ανταγωνισμού, το ICN, είναι τώρα πραγματικότητα, ενώ παράλληλα επιτυγχάνεται πρόοδος και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) – βλ. Κεφάλαια 6.5.2. και 6.5.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριζε ανέκαθεν αυτές τις προσπάθειες και, μάλιστα, ήταν η πρώτη που προώθησε την ιδέα να συμπεριληφθεί η πολιτική ανταγωνισμού σε εκείνη την φάση διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, η οποία έγινε αργότερα γνωστή ως Agenda Ανάπτυξης της Doha (Doha Development Agenda). Ένα τέτοιο πλαίσιο χρησίμευσε στην υποστήριξη της εντυπωσιακής προόδου που έχει σημειωθεί στην απελευθέρωση του εμπορίου κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών, αφού εξασφαλίστηκε ότι τα κυβερνητικά εμπόδια στο εμπόριο δεν αντικαταστάθηκαν από ιδιωτικά που θα είχαν το ίδιο αποτέλεσμα⁴⁸⁸. Ιδιαίτερη εστίαση πρέπει να γίνει από εδώ και πέρα στην χάραξη κεντρικών αρχών που θα διαμορφώνουν τη σπονδυλική στήλη των συγκλινόντων δικαίων του ανταγωνισμού και οι οποίες λαμβάνουν τη μορφή της δέσμευσης για να απαγορευτούν τα σκληροπυρηνικά καρτέλ, των αρχών της διαφάνειας και της έλλειψης διακρίσεων, της αύξησης της εθελοντικής συνεργασίας και της ενίσχυσης τεχνικής βοήθειας, καθώς και της δημιουργίας υποδομής για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Επιτροπή έχει επίσης συμβάλει με ουσιαστικές ενέργειες και πολύ ενθουσιασμό στην εγκαθίδρυση του ICN. Η διάδοση μιας κοινής κουλτούρας ανταγωνισμού και η υιοθέτηση συγκεκριμένων μη δεσμευτικών οδηγιών θα είναι ο κύριος στόχος του ICN. Αλλά το ICN θα έχει και μία άλλη, εξίσου σημαντική, επίδραση. Θα συμβάλει στην ενίσχυση της νομιμότητας και την ενδυνάμωση των αρχών ανταγωνισμού σε όλο τον κόσμο, ιδιαίτερα αυτών που ιδρύθηκαν πρόσφατα.

Αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι το κρισιμότερο στοιχείο που πρέπει να εξασφαλιστεί είναι η εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού από τις αρμόδιες και ανεξάρτητες αρχές. Η καθιέρωση μιας οικονομίας βασισμένης στην αγορά εξαρτάται από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων, όπως είναι η πολιτική σταθερότητα, ένα καλό μακροοικονομικό περιβάλλον, η διάνοιξη του εμπορίου κ.λ.π. Η ανεξάρτητη επιβολή της πολιτικής ανταγωνισμού μπορεί επίσης να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο, ώστε οι οικονομίες της αγοράς να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους.

Είναι καθησυχαστικό να βλέπει κανείς ότι τόσες πολλές χώρες παγκοσμίως έχουν ήδη αναγνωρίσει αυτό, καθώς και τα καθιερωμένα συστήματα της πολιτικής ανταγωνισμού. Πρέπει, όμως, τώρα να εξασφαλιστεί ότι αυτά χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά για να ενθαρρύνουν τον ανταγωνισμό προς όφελος των

⁴⁸⁸ Mario Monti, «European Competition Policy for the 21st Century», The Fordham Corporate Law Institute – 28th Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New-York – 20/8/2000, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/00/389|0|RAPID&lg=EN&display=

καταναλωτών και όχι ως μεταμφιεσμένο όργανο της βιομηχανικής ή κοινωνικής πολιτικής ή, ακόμα χειρότερα, ως προστατευτικό όργανο. Τα δίκαια ανταγωνισμού σε όλο τον κόσμο μπορούν να διατυπωθούν σε αρκετές διαφορετικές γλώσσες και τα καθεστώτα επιβολής μπορεί να αντιταχθούν από πολλές απόψεις. Παρ' όλα αυτά, ο βαθύτερος σκοπός πρέπει να είναι παρόμοιος και συγκλίνων και τελικά πρέπει να εφαρμόζονται τα ίδια μικροοικονομικά αναλυτικά εργαλεία όσον αφορά την αξιολόγηση του πιθανού ανταγωνιστικού αντίκτυπου μιας συγκεκριμένης συναλλαγής. Ο απώτερος στόχος είναι η προώθηση της οικονομικής απόδοσης και η προστασία της καταναλωτικής ευημερίας.

6.6. Τελικές σκέψεις⁴⁸⁹

Ο συνεχιζόμενος διαρθρωτικός μετασχηματισμός των οικονομιών, με έναν ολοένα αυξανόμενο ρόλο για τον τομέα των υπηρεσιών, είναι αναπόφευκτος από οικονομική άποψη. Μαζί του, αναμένεται να συμβούν ορισμένες μετεγκαταστάσεις και άλλες προσαρμογές. Όλα αυτά προξενούν κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα σε όσους επηρεάζονται άμεσα. Η αυξανόμενη σημασία των υπηρεσιών στην οικονομία δεν σημαίνει ότι η βιομηχανική παραγωγή πρέπει να ελαττωθεί. Είναι αλήθεια ότι, έως σήμερα, η διαδικασία αυτή ήταν συνδεδεμένη με μια συνεχή αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής -παρά με τη μείωση της απασχόλησης στη βιομηχανία- που έγινε δυνατή μέσω της σταθερής αύξησης της παραγωγικότητας της βιομηχανίας.

Η επιβράδυνση της αύξησης της παραγωγικότητας στην Ευρώπη αντιπροσωπεύει απώλεια ανταγωνιστικότητας. Πρόκειται για σοβαρή αιτία ανησυχίας λόγω των κινδύνων που ενέχει για τις επιδόσεις της βιομηχανίας και για την ικανότητα χειρισμού της διαρθρωτικής προσαρμογής· γιατί η απώλεια της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και η αποβιομηχάνιση είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, δεν υπάρχουν, προς το παρόν, ατράνταχτες αποδείξεις ότι η Ευρώπη διέρχεται περίοδο αποβιομηχάνισης με την απόλυτη έννοια του όρου. Ωστόσο, η τρέχουσα διαρθρωτική προσαρμογή των οικονομιών προξενεί προβλήματα στις τοπικές οικονομίες, παρά το ότι η εθνική οικονομία ωφελείται από τη βελτιωμένη διάθεση των πόρων. Για να διευκολυνθεί αυτή η διαδικασία και για να αυξηθεί η δημιουργία απασχόλησης είναι ουσιώδες να αυξηθεί το δυναμικό της παραγωγικότητας και να δοθεί ώθηση στην ανταγωνιστικότητα. Για τον σκοπό αυτό, οι επενδύσεις στην έρευνα, στην καινοτομία, στην κατάρτιση και στις ΤΠΕ, καθώς και η αναδιοργάνωση της εργασίας, αποτελούν ζωτικές συνιστώσες της διαδικασίας μετάβασης. Τέλος, είναι ουσιαστικής σημασίας να γίνουν ενέργειες όσον αφορά την πρόβλεψη και την καλύτερη προετοιμασία για την αντιμετώπιση τέτοιων προκλήσεων προσαρμογής.

Έχει επίσης ζωτική σημασία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να αποφασίσουν σχετικά με τις σημαντικές προτάσεις που εκκρεμούν ενώπιόν τους και οι οποίες επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα. Ζωτική σημασία έχει, επίσης, και τα

⁴⁸⁹ «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, COM(2003) 704 τελικό, Βρυξέλλες, 21.11.2003

δύο αυτά όργανα να συνεκτιμήσουν πλήρως τις επιπτώσεις όλων των αποφάσεών τους στην ανταγωνιστικότητα.. Στον τομέα αυτόν, το Συμβούλιο έχει αναθέσει ένα σημαντικό καθήκον στο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, καθώς πρέπει να πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις με αυτό και πρέπει να γνωμοδοτεί για σημαντικές προτάσεις που δεν emπίπτουν στην άμεση αρμοδιότητά του. Για να εκτελέσει αυτό το καθήκον, το Συμβούλιο πρέπει να εξετάσει τον τρόπο διάδρασης μεταξύ των διαφορετικών στοιχείων του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ήδη αναπτύξει τέτοιους μηχανισμούς.

Η ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται, επίσης, από τις πολιτικές σε εθνικό επίπεδο. Οικονομική ολοκλήρωση σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητα του συνόλου δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ανταγωνιστικότητα των μερών. Αν κάθε κράτος μέλος δεν λάβει τα μέτρα που απαιτούνται σε εθνικό επίπεδο, η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ δεν θα εξασφαλιστεί.

Από την πλευρά της, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να παρέχει αναλύσεις, με σκοπό να προσδιορίζονται βασικά ζητήματα ανταγωνιστικότητας. Όποτε χρειάζεται, θα υποβάλλει κατάλληλες προτάσεις, αφού μελετήσει εναλλακτικές οδούς αντί της νομοθεσίας, πραγματοποιήσει δημόσια διαβούλευση με τους ενδιαφερομένους και διεξαγάγει αξιολόγηση του αντικτύπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) “Competition and Trade Policies: Their Interaction”, Paris: OECD, 1984
- 2) “Mergers, Acquisitions & Corporate Restructurings”, 3rd Edition, John Wiley & Sons Inc., 2002
- 3) «EUROPEAN UNION ANTITRUST AND MERGER CONTROL REFORMS», Lex Mundi, Europe/Middle East/Africa Regional Conference, Edurne Navarro Varona, Rome, 5 March 2004
- 4) «Merger review package in a nutshell», Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/> and http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/special/3_merger.pdf
- 5) «The Review of the EC Merger Regulation», 32nd Report of the House of Lords Select Committee on the European Union, HL Paper 165, Session 2001-02
- 6) Deringer, “The Competition Law of the European Economic Community: A Commentary on the EEC Rules of Competition”, CCH Editions, 1968
- 7) Gupta, R.L.B. LeCompte, L. Misra, “Acquisitions of solvent thrifts: Wealth effects and managerial motivations”, Journal of Banking and Finance 21, 1997
- 8) N. Berger, “The efficiency effects of bank mergers and acquisitions: A preliminary look at the 1900s data” in Y. Amihad & Y. Miller, “Bank Mergers and Acquisitions”, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000
- 9) Alfred D. Chandler, “The visible Hand: The Managerial Revolution in American Business”, Cambridge, Mass.: Belknap Press, 1987
- 10) Alison Jones & Brenda Surfin, “EC Competition Law – Texts, Cases and Materials”, 2nd Edition, Oxford University Press, 2004
- 11) Cochran, L. C. Rose, D. R. Fraser, “A market evaluation of FDIC assisted transactions”, Journal of Banking and Finance, 1995
- 12) Baumol W., Panzar J. and Willig R.D. “Contestable Markets and the Theory of Industry Structure”, New York: Harcourt, Brace, Jovanovich, 1982
- 13) Bellamy & Child, “Common Market Law of Competition”, Fourth Edition, Sweet & Maxwell, 2000

- 14) Bernard Black, "The First International Merger Wave", *Miami Law review*, 54, July 2000
- 15) Bishop S. and M. Walker (1999), "Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement", Sweet & Maxwell
- 16) Hadlock, J. Houston, M. Ryngaert, "The role of managerial incentives in bank acquisitions", *Journal of Banking and Finance* 23, 1999
- 17) J. Cook and C. S. Kerse, "E.C. Merger Control", 3rd edition, Sweet & Maxwell, 2000
- 18) Charles A. James, «International Antitrust in the 21st Century: Cooperation and Convergence», OECD Global Forum on Competition, Paris, October 17, 2001 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/9330.pdf>)
- 19) Charles A. James, former Assistant Attorney General, Antitrust Division, U.S. Department of Justice, Antitrust In The Early 21st Century: «Core Values And Convergence», Program on Antitrust Policy in the 21 Century, Brussels, May 15, 2002 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/II 148.pdf>)
- 20) Charles A. Scharf, "Acquisitions, Mergers, Sales & Takeovers: A Handbook with forms", Prentice-Hall, 1982
- 21) Comanor, W.S., George, K, Jacquemin, A. "Competition Policy in Europe and North America: Economic Issues and Institutions", Harwood Academic Publishers, Eds. 1990
- 22) Coopers & Lybrand, "Barriers to Takeover in the European Community", Department of Trade and Ministry, 1989, London: HMSO
- 23) G. Goyder, "EC Competition Law", Oxford EC Law Library, Third Edition, 1998
- 24) D.J. Ravenscraft and F.M. Scherer, "Mergers, Sell-offs and Economic Efficiency", The Brookings Institution, 1987
- 25) Demsetz, H. (1993), "The Theory of the Firm Revisited ". In *The Nature of the Firm - Origins, Evolution, and Development*, Williamson, O and S.G. Winter (Eds.), Oxford University Press
- 26) Donald L. Holley, "EEC Competition Practice: A Thirty-Year Retrospective", 1992 *Fordham Corp. L. Inst.* 728 (Barry F. Hawk, ed., 1993)
- 27) Dr Alexander Schaub, "Developments of European Competition Law", Athens Conference "EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities", April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA
- 28) Dr. P. S. Sudarsanam, "The essence of Mergers and Acquisitions", Prentice Hall Europe 1995

- 29) Earl W. Kintner, "Primer on the Law of Mergers", New York: Macmillan Publishing Co., 1983
- 30) Eastern Europe's International Trade, with Z. K. Wang, Manchester University Press, London, 1992
- 31) Forstmoser/Meyer-Hayoz/Nobel, «Schweizerisches Aktienrecht», 1996
- 32) Francesco Guerrera and Guy de Jonquières, 'Something Is Rotten Within Our System,' Financial Times, October 28, 2002
- 33) Frank L. Fine, "Mergers and Joint Ventures in Europe: The Law and Policy of the EEC", 2nd Edition, Graham & Trotman/Martinus Nijhoff, 1994, European Business Law and Practice Series
- 34) A. Dymski, "The bank merger wave: The economic causes and social consequences of financial consolidation", M. E. Sharpe, Armonk, New York, 1999
- 35) A. Hawawini & I. Swary, "Mergers and Acquisitions in the U.S. banking industry: Evidence from the capital markets", Elsevier Science Publishers B.V., Amsterdam, The Netherlands, 1990
- 36) D. Newbould, "Management and Merger Activity", Liverpool: Guthstead, 1980
- 37) G. Meeks and G. Whittington, "Directors' pay, growth and profitability", Journal of Industrial Economics, 1975, 24
- 38) G.P. Baker, M.C. Jensen and K.J. Murphy, "Compensation and incentives: practice and theory", Journal of Finance, 43
- 39) Gertsen/Soderberg/Torp, «Cultural dimensions of international mergers and acquisitions», De Gruyter, Berlin/New York, 1998
- 40) Levinson, "A psychologist diagnoses merger failures", Harvard Business Review, March – April 1980
- 41) Izzet Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Power(s) and privilege: the Commission's powers to obtain and use information under the new competition rules», Morgan Lewis & Bockius LLP, <http://www.globalcompetitionreview.com/hcea/overview.cfm>
- 42) D. Akhavein, A. N. Berger, D. B. Humphrey, "The effects of megamergers on efficiency and prices: Evidence from a bank profit function", Review of Industrial Organization 12, 1997
- 43) F. Cotter and M. Zenner, "How managerial wealth affects the tender offer process", Journal of Financial Economics, 1994, 35
- 44) J. F. Weston, K.S. Chung, J. A. Siu, "Takeovers, restructuring and corporate governance", 2nd edition, Prentice Hall, New Jersey, 1998

- 45) J. Faull and A. Nikpay, "The EC Law of Competition", Oxford University Press, 1999
- 46) J. Kitching, "Why acquisitions are abortive", Management Today, November 1984
- 47) Jansen, «Mergers & Acquisitions», 2000, σελ. 217 επ. και Steinhöcker, «Mergers & Acquisitions: Strategische Planung von Firmen-Übernahmen», Düsseldorf 1998
- 48) Joanna Goyder, «Key competition changes on 1 May 2004», Competition comment, Freshfields Bruckhaus Deringer, April/May 2004
- 49) John Wiley & Sons, "Mergers, Acquisitions and Corporate Restructurings", 2002
- 50) Joseph R. Conlin, "The American Past", Fort Worth, Tex.: Harcourt Press, 1997
- 51) J. Hopt & E. Wymeersch, "European takeovers – Law and Practice", Butterworths, 1992
- 52) K. J. Thygeson, "Management of financial institutions", HarperCollins College Publishers, New York, 1995
- 53) K. Van Miert, «Role Of Competition Policy in Modern Economies», Danish Competition Council: 10/11/1997, Copenhagen
- 54) Kai-Uwe Kühn, Reforming European Merger Review: Targeting Problem Areas in Policy Outcomes, The Use of Economics in EC Competition Law, IBC Conference, Brussels, January 30, 2002
- 55) Kaplow L. "The patent – antitrust intersection: a re-appraisal", Harvard Law Review, 97 και Ordober J. A. and Baumol W. "Antitrust and high-technology industries", Oxford Review of Economic Policy
- 56) Karel Van Miert, «European competition policy», Speech on May 6 1998, Bruxelles-De Warande, Management policy Council, <http://www.europa.eu.int>
- 57) Kurer, «Formen internationaler Unternehmenszusammenschlüsse», εἰς: Mergers & Acquisitions II (επιμ. Tschäni), 2000
- 58) Kyriakos FOUNTOUKAKOS, «'Unscrambling the eggs': dissolution orders under Article 8(4) of the Merger Regulation», Competition Policy Newsletter, Number 1 — Spring 2004, <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>
- 59) Lars-Hendrik Röller, Johan Stennek, Frank Verboven, "Efficiency Gains From Mergers", European Economy, n°5/2001, Brussels

- 60) LATHAM & WATKINS LLP, «Draft Revised Implementing Regulation for Council Regulation (EC) No. 139/2004 and Annexed Draft Notification Forms», 11 March 2004
- 61) Broberg, “The European Commission’s Jurisdiction to Scrutinise Mergers”, Kluwer, 1998
- 62) E. Porter, “Competitive Strategy”, Harvard University Press, 1980 και “Competitive Advantage”, Harvard University Press, 1985
- 63) M. Firth, “Corporate takeovers, stockholder returns and executive rewards”, Managerial and Decision Economics, 12
- 64) M. H. Song & R. A. Walkling, “The impact of managerial ownership on acquisition attempts and target shareholder wealth”, Journal of Financial and Quantitative Analysis 28 (4), 1993
- 65) M. J. Conyon and P. Clegg, “Pay at the top: a study of the sensitivity of top director remuneration to company specific shocks”, National Institute of Economic Review, 1994, August
- 66) M. Jensen, “Agency costs of free cash flows, corporate finance and takeovers”, American Economic Review, 1986, 76
- 67) M. S. Schranz, “Takeovers improve firm performance: Evidence from the banking industry”, Journal of Political Economy 101 (2), 1993
- 68) Mario Monti, "Analytical Framework of merger review", International Competition Network Inaugural Conference, Naples, 28-29 September 2002, http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/473|0|RAPID&lg=EN&display=
- 69) Mario Monti, “Commissioner Monti Dismisses Criticism of the GE/Honeywell Merger Review and Rejects Politicization of the Case”, (Commission Press Release SPEECH/01/855 of June 18, 2001)
- 70) Mario Monti, “Priorities for EU Competition Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA
- 71) Mario Monti, «Competition in the New Economy», 10ο Διεθνές Συνέδριο πάνω στον Ανταγωνισμό, Bundeskartellamt – Berlin , 21 Μαΐου 2001, <http://europa.eu.int>, SPEECH/01/232
- 72) Mario Monti, «Contribution of competition policy to competitiveness of European economy», Institute of European Affairs, Δουβλίνο, 26 Μαΐου 2003, <http://europa.eu.int>, SPEECH/03/264
- 73) Mario Monti, «Cooperation between Competition Authorities — A Vision for the Future», The Japan Foundation Conference, Washington, D.C., June 23, 2000 (Commission Press Release SPEECH/00/234)

- 74) Mario Monti, «EU competition policy after May 2004», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New York, 24 October 2003,
http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/489|0|RAPID&lg=EN&display=
- 75) Mario Monti, «EU Competition Policy», Fordham Annual Conference on International Antitrust Law & Policy, New York, 31 October 2002, ομιλία διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/533|0|RAPID&lg=EN&display=
- 76) Mario Monti, «European Competition Policy for the 21st Century», The Fordham Corporate Law Institute – 28th Annual Conference on International Antitrust Law and Policy, New-York – 20/8/2000,
http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/00/389|0|RAPID&lg=EN&display= and
http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/special/interview_monti.pdf
- 77) Mario Monti, Europe's Merger Monitor, The Economist, November 9, 2002
- 78) Merle, «Sociétés commerciales», 1998, σελ. 741 επ. και Böckli, «Gewährleistungen und Garantien in Unternehmenskaufverträgen», εις: Mergers & Acquisitions (επιμ. Tschäni), 1998
- 79) Miguel de la Mano, «For the customer's sake: The competitive effects of efficiencies in European merger control», Enterprise Papers No 11, © European Communities, 2002, ISBN 92-894-4562-9
- 80) Napier K., “Mergers and Acquisitions: Human resource issues and outcomes. A review and suggested typology”, Journal of Management studies, 26 May 1999
- 81) Nell Irvin Painter, “Standing at Armageddon: The United States, 1877-1919”, New York: W.W. Norton & Company, 1989
- 82) Nicholas Levy, “EU Merger Control: A brief history”, Cleary, Gottlieb, Steen & Hamilton, 3-2-2004
- 83) Ordover J. A. “Economic Foundations of Competition Policy” in Comanor, W.S., George, K, Jacquemin, A. “Competition Policy in Europe and North America: Economic Issues and Institutions”, Harwood Academic Publishers, Eds. 1990
- 84) Overbury, “Politics or Policy? The Demystification of EC Merger Control”, 1992
- 85) S. Rose, “Commercial Bank Management”, 4th edition, Irwin/McGraw Hill, Singapore, 1999

- 86) Paillusseau/Caussain/Lazarski/Payramaure, «Cession d' entreprise», Dalloz, Paris 1999
- 87) Paul Geroski and Anastassios Vlassopoulos, "Recent Patterns of European Merger Activity", Matthew Bishop and John Kay, "European Mergers and Merger Policy", 1993
- 88) Peter Sutherland, «Global Consolidation: Views on Future Market Dynamics», EC Merger Control: Ten Years On (London: International Bar Association, 2000)
- 89) Philip Lowe, «CURRENT ISSUES OF EU COMPETITION LAW - THE NEW COMPETITION ENFORCEMENT REGIME», NORTH WESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND BUSINESS
- 90) Philip Lowe, «The future shape of European merger control», Opening speech at the RBB/FIPRA seminar, Cercle Royal Gaulois, Brussels - 17/02/2003
- 91) Philip Lowe, «The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law», Speech at the UKAEL Conference on Modernisation of EC Competition Law: Uncertainties and Opportunities, 23 January 2004
- 92) Pierre Bos, Jules Stuyck, Peter Wytinck, "Concentration control in the European Economic Community", European Law Library, European Business Law & Practice Series, Graham & Trotman, 1992
- 93) Plattner, «Die Zwillingsaktie. Ein Beitrag zum Recht der Unternehmenszusammenhang», 1970
- 94) C. Smith & I. Walter, "Global patterns of mergers and acquisition activity in the financial services industry" in Y. Amihad & Y. Miller, "Bank Mergers and Acquisitions", Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000
- 95) Marris, "The Economic theory of Managerial Capitalism", London: Macmillan, 1974
- 96) Ralph Nelson, "Merger Movements in American Industry: 1895-1956", Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1959
- 97) Reed/Lajoux, «The Art of M&A», McGraw Hill, New York, 1998
- 98) Robert C. Puth, "American Economic History", New York: Dryden Press, 1992
- 99) Roller L.H. and Neven D., "Consumer surplus vs welfare standard in a political economy model of merger control", 2002, mimeo
- 100) I. Greenbaum & A. V. Thakor, "Contemporary financial intermediation", The Dryden Press, Orlando, 1995

- 101) J. Piloff & A. M. Santomero, “The value effects of bank mergers and acquisitions” in Y. Amihad & Y. Miller, “Bank Mergers and Acquisitions”, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2000
- 102) Sir Leon Brittan Q.C., now Lord Brittan, «The Early Days of EC Merger Control, EC Merger Control: Ten Years On» (London: International Bar Association, 2000),
- 103) Sue Cartwright and Cary L. Cooper, “Managing Mergers, Acquisitions and Strategic Alliances: Integrating People and Cultures”, Manchester School of Management, University of Manchester Institute of Science and Technology, Butterworth Heinemann, 2001
- 104) Terence E. Cook, “Mergers and Acquisitions”, Department of Economics, University of Exeter
- 105) The Economic Impact of Trademark, Counterfeiting and Infringement, International Trademark Association 1998
- 106) Tschäni, «Leverage Buy-Out (Zivilrechtliche Aspekte)», εις: Mergers & Acquisitions II (επιμ. Tschäni), 2000
- 107) Tschäni, «Übernahme- und Zusammenschlussformen», εις: Mergers & Acquisitions (επιμ. Tschäni), 1998
- 108) W. C. Kester, “Japanese takeovers”, Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 1990
- 109) W. J. Baumol, “Business Behaviour, Value and Growth”, rev. edn, New York: Macmillan, 1977
- 110) William J. Kolasky, «Conglomerate Mergers and Range Effects: It’s a Long Way from Chicago to Brussels», George Mason University Symposium, Washington, D.C., November 9, 2001 (<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/9536.pdf>)
- 111) Yannis Katsoulacos, “Rethinking Merger Control Policy”, Athens Conference “EU Competition Law & Policy, Developments & Priorities”, April 19th 2002, Hellenic Competition Commission, Nomiki Bibliothiki SA

II. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βασ. Γ. Αντωνόπουλος, «Ειδικές μέθοδοι εξαγορών», Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- 2) Γεωργακόπουλος Α. Ν., «Εταιρίες και συνδεδεμένες επιχειρήσεις», 1996
- 3) Γεωργακόπουλος Α. Ν., «Το δίκαιο των εταιριών II», 1972

- 4) Γρηγόριος – Ευάγγελος Καλαβρός, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003
- 5) Δημ. Β. Κουτσούκης, «Εξαγορές επιχειρήσεων και κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού (Καν. 4064/89)», Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- 6) Δημ. Ν. Τζουγανάτος, «Ο έλεγχος της εξαγοράς επιχειρήσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77)», Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- 7) Εμμανουήλ ΣΑΚΕΛΛΗΣ, «Εκτίμηση αξίας επιχειρήσεως – Συγχωνεύσεις και μετατροπές εταιριών (από άποψη νομική, φορολογική, λογιστική)», 1991
- 8) Ευάγγελος Περάκης, «Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου», 1999
- 9) Ευάγγελος Περάκης, «Η μορφολογία των εξαγορών», Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- 10) Ι. Κ. Δρυλλεράκης, «Η Μεθοδολογία της εξαγοράς», Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Εξαγορά επιχειρήσεων», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- 11) Κιάντος, «Ιδιωτικό δίκαιο του διεθνούς εμπορίου», 1997
- 12) Κουτσούκης Δημήτρης, «Έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων», 1997
- 13) Λάμπρος Ε.Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι», Εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 363-364
- 14) Λιακόπουλος, «Η ευθύνη του πωλητού μετοχών δι' ελαττώματα της επιχειρήσεως», Ζητήματα ΕμπΔ Ι, 1985
- 15) Μούζουλας, «Η εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης στο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας», Σύγχρονα ζητήματα εταιρικού δικαίου, 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕμπΔ, 1995
- 16) Παμπούκης, «Ένταξη ανώνυμης εταιρίας σε όμιλο πολυεθνικό», 1989
- 17) Ρόκας Ν., «Εμπορικές εταιρίες», 1996
- 18) Στρουγγάρης Κωνσταντίνος, «Εξαγορές και Συγχωνεύσεις στον τραπεζικό κλάδο. Μελέτη περίπτωσης: η συγχώνευση της EFG – Eurobank Εργασίας», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2003

III. ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- 1) <http://competition.practicallaw.com/jsp/article.jsp?item=:313479>, «EU merger control: collective dominance»

- 2) <http://competition.practicallaw.com/jsp/article.jsp?item=:1859525>, Jonathan Scott and Kristien Geurickx, Herbert Smith, «EC merger control: Reform at last»
- 3) <http://www.arnoldporter.com>, «EC Competition Policy After 1 May 2004 Frequently Asked Questions»
- 4) http://www.booksites.net/download/fsls/student_files/fairhurst/eclaw4_sec4_Apr04.doc, «Law of the European Community»
- 5) <http://www.disability.gr/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=1609>, «Επιχειρηματικότητα: Εμπόδιο στην ανάπτυξη η νομοθεσία ανταγωνισμού;», 24 Απριλίου 2004
- 6) <http://www.esee.gr/el/Ellada-EE/2004/04/230404-Antagonismos.shtml>
- 7) <http://www.europa.eu.int>, "Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη και ο πολίτης", ©Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2000
- 8) <http://www.europa.eu.int>, Mario Monti, «A European Competition Policy for today and tomorrow», SPEECH/00/240, Washington, 26 June 2000
- 9) <http://www.europa.eu.int>, Mario Monti, «Commission Adopts Comprehensive Reform of EU Merger Control», Commission Press Release IP/02/ of December 11, 2002
- 10) <http://www.europa.eu.int>, Mario Monti, «The main challenges for a new decade of EC Merger Control», EC Merger Control – 10th Anniversary Conference, Brussels, 14-15 September 2000, SPEECH/00/311
- 11) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_030_en.pdf
- 12) http://www.europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2002/part2_el.pdf XXXIIInd Report on Competition Policy - 2002
- 13) http://www.europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2002/report_short_en.pdf, European Union Competition Policy - 2002
- 14) http://www.europa.eu.int/comm/competition/antitrust/relevma_en.html, Published in the Official Journal: OJ C 372 on 9/12/1997
- 15) http://www.europa.eu.int/comm/competition/citizen/citizen_mergers_el.html#mergers#mergers
- 16) http://www.europa.eu.int/comm/competition/citizen/citizen_mergers_el.html#onestopshop#onestopshop
- 17) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/cases/stats.html>
- 18) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/>

- 19) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation>
- 20) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139>
- 21) http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139/78_rev1_en.pdf
- 22) http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/legislation/regulation/regulation139/79_rev1_en.pdf
- 23) http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/others/best_practices_public_cons.pdf
- 24) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/comments.html>
- 25) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn/>, «Promoting competition in the enlarged European Union», Interview with Philip Lowe, Director-General for Competition, Competition Policy Newsletter Special Edition, © European Communities, 2004
- 26) <http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/proactive/el.pdf>, Μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού για μια ανταγωνιστική Ευρώπη
- 27) http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/special/4_modernisation.pdf, Modernisation and the new network of competition authorities
- 28) http://www.europa.eu.int/comm/competition/publications/special/interview_lowe.pdf, Promoting competition in the enlarged European Union
- 29) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_044_en.pdf, Philip Lowe, “Developments in EC Competition Policy”, Richards Butler Annual Competition Forum, London, November 29, 2002
- 30) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_037_en.pdf, Philip Lowe, «The interaction between the Commission and Small Member States in Merger Review», The Competition Authority, Merger Review Day, Dublin - 10/10/2003
- 31) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_034_en.pdf, Philip Lowe, Future Directions for EU Competition Policy, International Bar Association, Fiesole, Italy, September 20, 2002
- 32) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf, Current issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime
- 33) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf, The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law
- 34) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_010_en.pdf, Competition law and rights management

- 35) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_011_en.pdf, Consumers and competition policy; the Commission's perspective and the example of transport - Rita WEZENBEK, University of Groningen, Groningen, The Netherlands, 17.09.2004
- 36) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_012_en.pdf, Energy liberalisation: moving towards real market opening - Mario MONTI, European Commission, DG Competition, Brussels, 21.09.2004
- 37) http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_043_en.pdf Philip Lowe, Review of the EC Merger Regulation — Forging a Way Ahead, speech at the European Commission/IBA Conference on EU Merger Control, Brussels, November 8, 2002
- 38) http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/pas/europe_agr.htm
- 39) http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/library/enterprise-papers/pdf/enterprise_paper_11_2002.pdf, The competitive effects of efficiencies in European merger control (Enterprise Papers No 11)
- 40) http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/indprop/patent/index.htm
- 41) http://www.europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2004/c_139/c_13920040519e100020002.pdf, Communication pursuant to Article 23(1) of Commission Regulation (EC) No 802/2004
- 42) http://www.europa.eu.int/pol/comp/overview_el.htm
- 43) <http://www.europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/1856&format=HTML&aged=0&language=EL&guiLanguage=en>
- 44) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/195|0|RAPID&lg=EN&display=, Mario Monti, «European Competition Policy : Quo Vadis?», XX. International Forum on European Competition Policy, Brussels, 10 April 2003,
- 45) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/00/714|0|AGED&lg=EL&display=
- 46) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/01/698|0|RAPID&lg=EN, Βρυξέλλες, 15 Μαΐου 2001
- 47) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1110|0|AGED&lg=EL&display=
- 48) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1706|0|AGED&lg=EL&display=
- 49) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/277|0|AGED&lg=EN&display=

- 50) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1352|0|AGED&lg=EN&display=
- 51) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/144|0|AGED&lg=EL&display=
- 52) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1649|0|RAPID&lg=EN&display=
- 53) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/645|0|AGED&lg=EL&display=
- 54) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/716|0|AGED&lg=EL&display=
- 55) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/33|0|RAPID&lg=EN&display=
- 56) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/37|0|RAPID&lg=EL&display=
- 57) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/00/41|0|AGED&lg=EN&display=
- 58) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/01/451|0|AGED&lg=EN&display=
- 59) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/255|0|AGED&lg=EN&display=
- 60) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/257|0|AGED&lg=EN&display=
- 61) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/02/32|0|AGED&lg=EN&display=
- 62) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/112|0|AGED&lg=EN&display=
- 63) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/20|0|AGED&lg=EN&display=
- 64) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/03/47|0|AGED&lg=EN&display=
- 65) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=MEMO/04/3|0|RAPID&lg=EN&display=
- 66) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/00/389|0|RAPID&lg=EN&display=, Mario Monti, «European Competition Policy for the 21st Century», The Fordham Corporate Law

Institute – 28th Annual Conference on International Antitrust Law and Policy,
New-York – 20/8/2000

- 67) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/252|0|RAPID&lg=EN&display=, Mario Monti, «Review of the EC Merger Regulation - Roadmap for the reform project», Conference on Reform of European Merger Control, British Chamber of Commerce - Brussels, June 4, 2002
- 68) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/545|0|RAPID&lg=EN&display=, Mario Monti, «Merger control in the European Union: a radical reform», European Commission/IBA Conference on EU Merger Control, Brussels, 7 November 2002, SPEECH/02/545
- 69) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/200|0|RAPID&lg=EN&display=, Mario Monti, «Competition enforcement reforms in the EU : some comments by the Reformer», Georgetown University, Washington, 4 april 2003, SPEECH/03/200
- 70) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/264|0|RAPID&lg=EN&display=
- 71) http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/03/264|0|RAPID&lg=EN&display=
- 72) <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/l26055.htm>
- 73) <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/l26102.htm>
- 74) <http://www.freshfields.com>, «New EC merger regime: a director's overview», Freshfields Bruckhaus Deringer, April 2004
- 75) <http://www.gdclaw.com/practices/publications/detail/id/523/?pubItemId=7355>, «European Union to Adapt to Key "May Day" Policies»
- 76) http://www.gettingthedealthrough.com/main_fs.cfm?book=MergerControl
- 77) <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/intro.cfm>, Philip Lowe, «The place of competition policy in an expanding Union»
- 78) <http://www.globalcompetitionreview.com/ear/jointvent.cfm>, Izzet M Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Review of joint ventures under the New EC Merger Regulation», Morgan Lewis & Bockius LLP
- 79) http://www.globalcompetitionreview.com/ear/merg_cntrl.cfm, Yves van Gerven, Frédéric Louis and Pablo Charro, «Litigating merger decisions: over to the judges?», Wilmer, Cutler & Pickering,
- 80) <http://www.globalcompetitionreview.com/hcea/overview.cfm>, Izzet Sinan and Jonathan NT Uphoff, «Power(s) and privilege: the Commission's powers to

obtain and use information under the new competition rules», Morgan Lewis & Bockius LLP

- 81) <http://www.hmso.gov.uk/si/si2004/20041079.htm>, «Explanatory Note to The EC Merger Control (Consequential Amendments) Regulations 2004», Statutory Instrument 2004 No. 1079
- 82) <http://www.howrey.com>, Trevor Soames, Geert Goeteyn, David Wood, Howard Rosenblatt, «ALL CHANGE: THE NEW WORLD AFTER 1 MAY 2004», © 2004 Howrey Simon Arnold & White, LLP, May 2004
- 83) <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/guidingprinciples.html>
- 84) <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/icnnpguidingprin.htm>
- 85) <http://www.lawnet.gr/lawnet/sunedria/koutsoukis.asp>, Κουτσούκης Δημήτριος, «Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και η πολιτική ανταγωνισμού», Συνέδριο Ε.Ο.Φ.Ν., 2003
- 86) <http://www.mofo.com/news/general.cfm?MCatID=&concentrationID=26&ID=1169&Type=5>
- 87) <http://www.mofo.com/news/print.cfm?ID=1169>
- 88) <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=24557&searchresults>, Christopher Norall and Rony P. Gerrits, «New EC Merger Control Rules in Place», 24 February 2004
- 89) http://www.shearman.com/publications/publications_index.html, Shearman & Sterling LLP's Antitrust Practice, «The New European Merger Regulation», April 2004,
- 90) http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/ec_merger_control.html
- 91) http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/pdf/ec_merger_control_procedure_timing.pdf, EC merger control: procedure and timing [Competition, Regulation and Trade]
- 92) http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/pdf/ec_merger_reforms.pdf, EC Merger Reforms [Competition, Regulation and Trade]
- 93) http://www.taylorwessing.com/our_services/ec_competition/pdf/ec_merger_regulation.pdf, EC Merger Regulation – jurisdiction [Competition, Regulation and Trade]
- 94) <http://www.techlaw.ie/financialservices/newsletter/section.asp?CROSS:-:19>
- 95) <http://www.vavlidias.gr/sinergasia.htm>
- 96) http://www.db.europarl.eu.int/oeil/oeil_ViewDNL.ProcViewByNum?lang=2&procnum=CNS020296

97) http://www.db.europarl.eu.int/oeil/oeil_ViewDNL.ProcViewByNum?lang=2&procnum=CNS020296

IV. ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ (Ανακοινώσεις, Κανονισμοί, Δελτία Τύπου, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Εκθέσεις, Ομιλίες)

- 1) 6th Global Report, Business Software Alliance, Ιούνιος 2002
- 2) "Education & training 2010 – The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms (Joint interim report on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe), COM(2003)685 τελικό της 11.11.200
- 3) "Ευρωπαϊκός Πίνακας Επιδόσεων Καινοτομίας 2003", SEC(2003)1255 της 10.11.2003
- 4) "Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού Δικαίου του Ανταγωνισμού", Mario Monti, Ομιλία στο Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Freiburg την 9η/10η Νοεμβρίου 2000
- 5) "Οικονομική μεταρρύθμιση: έκθεση για τη λειτουργία των κοινοτικών αγορών προϊόντων και κεφαλαίων" COM (2002) 743 τελικό της 23ης Δεκεμβρίου 2002
- 6) "Συγκριτική αξιολόγηση της πολιτικής για τις επιχειρήσεις: Πρώτα αποτελέσματα του πίνακα καθοδήγησης", SEC(2003)1278 της 11ης Νοεμβρίου 2003
- 7) "Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις", COM (2003) 21 τελικό/2 της 13.2.2003
- 8) «Commission adopts merger control guidelines», Brussels, 16 December 2003, IP/03/1744
- 9) «Commission welcomes agreement on new Merger Regulation», Brussels, 27 November 2003, IP/03/1621
- 10) «EU gives itself new merger control rules for 21st century», Brussels, 20 January 2004, IP/04/70
- 11) «Observations on the Draft Commission Regulation implementing Council Regulation CEC/139/2004 on the control of concentration», AFEP, March 2004
- 12) «The Analytical Framework for Merger Control», ICN Merger Working Group: Analytical Framework Sub-group, Final paper for ICN annual conference Office of Fair Trading, London

- 13) «The substantive standard for merger control, and the treatment of efficiencies in merger analysis: an EU perspective», Fordham Annual Antitrust Conference, New York, 30-31 October 2002
- 14) «Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα», για τα έτη 2001, 2002 και 2003, SEC (2001) 1705 της 29ης Οκτωβρίου 2001· SEC (2002) 528 του Μαΐου 2002; και SEC (1299) της 13ης Νοεμβρίου 2003
- 15) «Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά», MEMO/04/11, Βρυξέλλες, 21 Ιανουαρίου 2004, http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/update/strategy/index.htm
- 16) «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», COM (2003) 704 τελικό
- 17) Commission Notice on the concept of concentration, Published in the Official Journal: OJ C 66 of 02.03.1998
- 18) Commission Press Release IP/02/1856 of December 11, 2002
- 19) Commission Press Release IP/02/1856 of December 11, 2002, Mario Monti, Commission Adopts Comprehensive Reform of EU Merger Control
- 20) Commission Press Release IP/03/1027 of July 16, 2003
- 21) Commission Press Release IP/03/1744 of December 16, 2003 available at <http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh>
- 22) Commission Press Release IP/03/603 of April 30, 2003
- 23) Commission Press Release IP/03/1 744 of December 16, 2003
- 24) Commission Press Release SPEECH/00/311, Mario Monti, The Main Challenges of a New Decade of EC Merger Control, EC Merger Control 10th Anniversary Conference, Brussels, September 14-15, 2000
- 25) Commission Press Release SPEECH/02/533, Mario Monti, EU Competition Policy, Fordham Annual Conference on International Antitrust & Policy, New York, October 31, 2001
- 26) Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Report on the implementation of the Internal Market Strategy (2003-2006), Brussels, 21.1.2004, COM(2004) 22 final
- 27) DG Competition Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings
- 28) Draft Commission Notice on Case Allocation, (Text with EEA relevance)

- 29) Journal of Competition Law and Policy, 2003, Vol. 4, No. 4, OECD, 'Capacity Building for Effective Competition Policy in Developing and Transitioning Economies'
- 30) Karel Van Miert, «European competition policy», Speech on May 6 1998, Bruxelles-De Warande, Management policy Council, <http://www.europa.eu.int>
- 31) Mario Monti, «Remarks at the European Regulators Group Hearing on Remedies», Centre Albert Borschette Rue Froissart, 26 January 2004, SPEECH/04/37
- 32) Mario Monti, «The Commission notice on merger remedies - one year after», CERNA (Centre d'économie industrielle, Ecole Nationale Supérieure de mines), Paris, 18 January 2002, SPEECH/02/10
- 33) Mario MONTI, «The Competition Policy Reforms in 2002 and 2003», European Parliament Economic and Monetary Affairs Committee, Brussels, 8 July 2003, SPEECH/03/354
- 34) O.J. C130/4 (1988)
- 35) O.J. C22/14 (1989)
- 36) O.J. C324/5 (1986)
- 37) O.J. C36/3 (1982)
- 38) O.J. C51/8 (1984)
- 39) O.J. L 222, 14.8.1978
- 40) Vincent Verouden, «The role of market shares and market concentration indices in the European Commission's Guidelines on the assessment of horizontal mergers under the EC Merger Regulation», FTC and U.S. DOJ Merger Enforcement Workshop, Washington, DC, February 17-19, 2004
- 41) Wolfgang Mederer, «Remedies in Merger Cases», The Fifth Annual Competition Conference, IBA, Fiesole/Florence 21 September 2001
- 42) XXXIIIrd Report on Competition Policy – 2003, Brussels, 04.06.2004, SEC(2004)658 final, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2004/part2_en.pdf
- 43) Ανακοίνωση με τίτλο “Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη στρατηγική της Λισσαβόνας”, COM (2003) 112 τελικό της 11.3.2003
- 44) Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, Επίσημη Εφημερίδα Αριθ. C 372 της 09/12/1997 σ. 0005 - 0013

- 45) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς – Προτεραιότητες 2003 - 2006», COM(2003) 238 τελικό, Βρυξέλλες, 7.5.2003
- 46) Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης – Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», COM(2003) 704 τελικό, Βρυξέλλες, 21.11.2003
- 47) Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων», Βρυξέλλες, 21.5.2002, COM(2002) 262 τελικό, [SEC(2002) 528]
- 48) Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια μιας συγκέντρωσης [1998] OJ C66/5, [1998] 4 CMLR 586
- 49) Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM (2004) 293 τελικό, Βρυξέλλες, 20.4.2004
- 50) Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/02/1856 της 11ης Δεκεμβρίου 2002, Mario Monti, Η Επιτροπή υιοθετεί εκτεταμένη μεταρρύθμιση του ελέγχου συγκεντρώσεων της ΕΕ
- 51) Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/03/1621 της 27ης Νοεμβρίου 2003
- 52) Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/03/614 της 2ας Μαΐου 2003
- 53) Ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής, Mario Monti, «Η Επιτροπή προωθεί εκτεταμένη συζήτηση σχετικά με τη Μεταρρύθμιση του Καθεστώτος Ελέγχου Συγκεντρώσεων», IP/01/1795 της 11ης Δεκεμβρίου 2001
- 54) Έκθεση της Επιτροπής στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας - Μεταρρυθμίσεις για τη διευρυμένη Ευρώπη (COM(2004) 29 τελικό /2 (διατίθεται στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/COM2004_029_el.pdf)
- 55) Επεξηγηματικό Υπόμνημα που συνόδευε την πρόταση της Επιτροπής για αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων και που υιοθετήθηκε την 11η Δεκεμβρίου του 2002
- 56) Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ΕΕ L 31, της 5.2.2004 (http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2004/c_031/c_03120040205e100050018.pdf.)
- 57) Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2004/C 31/03

- 58) Κοινοτικός Κανονισμός Νο 4064/1989, Ο.Υ. L395/1 (1989), όπως τροποποιήθηκε με τον Ο.Υ. L257/14
- 59) Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, COM (2003) 27 της 21.1.2003
- 60) Πράσινη Βίβλος σχετικά με την Αναθεώρηση του Κανονισμού Συγκεντρώσεων 4064/89, COM(2001) 745/6 τελικό, <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/>
- 61) Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, Ο.Υ. C92/1 (1973)
- 62) Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, COM(2004) 2 τελικό
- 63) XXXIη Έκθεση επί της πολιτικής Ανταγωνισμού – SEC (2002) 462 Τελικό, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2002/part1_el.pdf
- 64) XXXIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού – SEC (2003) 467 Τελικό, http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2003/part2_el.pdf